
WIDENER LIBRARY
HX Q49L 0

SIGILL : COLL : HARVARD : CANTAB : NOV : ANGL : 1650
CHRISTO ET ECCLESIÆ
The Gift
of
Mr. Joshua Bates,
of
London.
Rec^d 17 Aug.
1835
N. Hurd Sc
BOSTON

QUINTI CURTII RUFI

DE REBUS GESTIS

ALEXANDRI MAGNI

LIBRI SUPERSTITES

EX EDITIONE FRID. SCHMIEDER

CUM SUPPLEMENTIS

NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITI.

VOLUMEN SECUNDUM.

LONDINI:
CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.
1825.

Q. CURTII RUFI,

DE REBUS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONUM,

LIBER VIII.

ARGUMENTUM.

CAP. I. Massagetis, Dahis, iterumque Sogdianis subactis, Scythæ sui regis filiam Alexandro conjugem afferunt; qui, leone interfecto et IV. millibus ferarum in venatione dejectis, Clitum solenni convivio adhibitum liberiusque locutum hasta transfigit. II. Sera Alexandri pœnitentia; bellicæ deinde expeditiones adversus Bactrianos transfugas et Sysimithren. Philippi, strenuissimi juvenis, et Erigyii, clarissimi ducis, obitus. III. Spitamenis uxorem, interfecti mariti caput afferentem, Alexander castris excedere jubet: provincias quasdam a præfectorum suorum injuriis vindicat. IV. Frigoris nimia vi pæne opprimitur exercitus Gabazam aditurus. Alexandri constantia et erga gregarium militem humanitas; ejusdem, Cohortano in fidem recepto, cum Roxane matrimonium. V. Cogitationibus in bellum Indicum versis, adulatorum fraude nimia superbia elatus Alexander more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare poscit, quod gravi oratione Callisthenes improbat. VI. Ex ignominia, Hermolao nobili puero illata, nascitur in caput Alexandri conjuratio: qua detecta, cum auctoribus sceleris innocens Callisthenes in vincula conjicitur. VII. In Alexandri superbiam et crudelitatem invehitur, Callisthenem defendit Hermolaus. VIII. Hermolao Alexander respondet, Callisthenem et reliquos conjuratos necari jubet. IX. In Indiam movet Alexander. Disserit Curtius de Indiæ situ, fluminibus, cœli temperie, animalibus, divitiis, de Indorum ingenio, regum luxuria, Gymnosophistarum vita ac sapientia. X. Alexander Indiæ cis Indum regulos nonnullos sibi occurrentes in fidem recipit, varias urbes et regiones deditionem detrectantes expugnat, et, in Mazagarum obsidione vulneratus, se esse hominem fatetur. XI. Urbem Oram et petram Aornon, ab Hercule frustra olim obsessam, post multos labores tandem in ditionem redigit. XII. India cis Indum domita, flumen transit Alexander, Omphimque se et sua tradentem restituit: mutua dona regia. XIII. Abisares se dedit, Barzaëntes et Gamaxus vincti in custodiam traduntur. Alexandri castra ad Hydaspen et bellum cum Poro; cujus copiis varia arte distractis, ripam adversam occupat Alexander. XIV. Indorum et Macedonum insignis et cruenta pugna: Pori captivi magnanimitas et Alexandri regis clementia.

I. 1. Alexander, majore fama quam gloria in ditionem redacta petra, cum propter vagum hostem spargendæ manus[a] essent, in tres partes divisit exercitum. Hephæstionem uni, Cœnon alteri duces dederat: ipse ceteris præerat. 2. Sed non eadem mens omnibus barbaris fuit: armis quidam subacti; plures ante certamen imperata fecerunt, quibus 'eorum, qui in defectione perseveraverant, urbes agrosque' jussit 'attribui.' 3. At exules Bactriani cum DCCC. equitibus Massagetarum proximos vicos vastaverunt. Ad quos coërcendos Attinas, regionis ejus præfectus, CCC. equites insidiarum, quæ parabantur,[b] ignarus eduxit. 4. Namque hostis in sylvis, quæ erant forte campo junctæ, armatum militem condidit; paucis propellentibus pecora, ut improvidum ad insidias præda perduceret. 5. Itaque incomposito agmine solutisque ordinibus Attinas prædabundus sequebatur; quem prætergressum sylvam, qui in ea consederant, ex improviso adorti, cum omnibus interemerunt. 6. Celeriter ad Craterum hujus cladis fama perlata est; qui cum omni equitatu supervenit: et Massagetæ quidem jam re-

Pith. *Expli. liber Sextus Quinti Curtii Rufi Hist. Alex. Magni Mac. regis incipit VII. feliciter*; Bong. 1. Florent. et Leid. *Q. Curti Rufi Hist. lib. VII. explicit: incipit liber Octavus*; Bong. 2. et Voss. 1. *Curtii Rufi Hist. lib. VII. Expl. incipit octavus*; Fauch. *Finit lib. VII. inc. VIII°.* Mer. *Q. Curtii de reb. gest. Al. M. reg. Mac. lib. VII.* Voss. 2. sine titulo est.—1 Pal. 1. *in dictionem.* Voss. 2. *propter magnitudinem vagum.* Ald. *Hephestionem*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Mer. Bas. et Col. *Ephestionem*, ut semper.—3 Bong. 1. omittit *At.* Voss. 1. 2. Bong. Amst. et Lugd. *Massagetarum equitibus.* Pith. *Atinas.* Bas. *quæ præparabantur.*—4 Mod. *in sylvis in forte erant*, et paulo post omittit *præda.*—5 Voss. 2. *solutis ordinibus*, omisso *que.* Pith. *sequebatur prædabundus.* Florent. Leid. et Dan. *qui, et eam.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *considerant.*—6 Leid. *Masagetæ.* Voss. 2. *jam recesserant.* Flo-

NOTÆ

[a] *Manus*] Copiæ, militum agmina. 'Manus' ut et 'manipuli' militum ab eo dicta videntur, quod essent collecti, fasciculi instar quem manus complectitur: ut nos quoque Gallice dicimus, *une poignée de gens.* Sæpe tamen 'manus' pro quantavis multitudine accipitur.

[b] *Quæ parabantur*] Non ab istis quos aggressum ibat Attinas, sed ab ipso Spitamene insidiæ paratæ sunt, revertenti cum præda, quam populabundis illis Massagetis eripuerat. Ita Arrianus.

fugerant; Dahæ mille[c] oppressi sunt: quorum clade totius regionis finita defectio.' 7. Alexander quoque, Sogdianis rursus subactis, Maracanda repetit. Ibi Peridas, quem[d] ad Scythas super Bosporum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit. 8. Phrataphernes quoque, qui Chorasmiis[e] præerat, Massagetis et Dahis[f] regionum confinio adjunctus,

rent. Leid. et Voss. 1. *Daæ;* Voss. 2. *Dachæ;* Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *Dacæ.* Leid. omittit *mille.* 'Scribendum censeo: *quorum cæde totius r. f. d. est.* Parum est *clade*, et in proximis legitur ea vox. Ad unum omnes cæsi sunt isti Dahæ.' *Bothe.* Leid. Florent. Voss. 1. et ed. Both. *finita defectio est;* Voss. 2. *defectio finita est.* Bong. omittit *rursus.* Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *Maracandam.* Freinsh. Cellar. Snak. et recentt. *Ibi Berdes;* Acidalius legit *Ibi Penides*, quod recepit Schmieder. Vide ad VII. 6. 12. Popma ex eodem loco malit: *Ibi Menides.* Voss. 2. *Bosforon.* —8 Florent. Leid. Dan. et Bong. 2. *Phrataphenes;* Voss. 1. *Pharataphernes;* Voss. 2. *Fatafanes;* Mer. Bas. et Col. *Phrataphanes.* 'Apud Arrianum IV. 15. 6. rectius, ut videtur, *Pharasmanes* appellatur.' *Schmieder.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *qui præerat;* Florent. *qui coras præierat;* Voss. 2. *qui coras præerat;* Voss. 1. *qui choras præierat;* Dan. et Pal. 1. *qui choras præerat;* Leid. *qui choras ei præerat;* Mer. *qui oris præerat.* Vide Not. Var. Florent. Leid et Voss. 1. *Dais;* Voss. 2. *Dachis;* Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *Dacis.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *confinio adjunctis;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Bong. 2. et edd. recentt. *confinio adjunctus.* Pith. *erat* pro

NOTÆ

[c] *Dahæ mille*] De Dahis apud eundem nulla hic mentio: ex Massagetis centum quinquaginta cæsos tantum numerat.

[d] *Peridas* [*Berdes*] *quem*] Supra, lib. VII. cap. 6. *Phrataphernes*] Hunc, ni fallor, Arrianus 'Pharæmanem' vocat, Chorasmenorum regem; et cum equitibus MD. ad Alexandrum venisse tradit.

[e] *Chorasmiis*] Sic vocantur etiam Dionysio Perieg. vs. 746. Plinio lib. VI. Ptolemæo lib. VI. cap. 12. Straboni sunt 'Chorasmusini;' Arriano 'Chorasmeni.' Sed cum ab aliis omnibus circa Oxum fluvium non procul mari Caspio ponantur, vanum est quod apud Arrianum Pharæmanes ille prædicasse fertur, regionem suam Colchis et Amazonibus esse finitimam. Hæc porro gens est quæ sæculo Christi XIII. patriis sedibus a Tartaris pulsa in Syriam usque penetravit; ubi a Sultano Ægypti pretio conducta, Francos in Palæstina fudit, ac Christi sepulcrum evertit sub annum 1244. Vincentius Bellovac. lib. XXIX. et XXXI.

[f] *Massagetis et Dahis*] 'Plerique Nomadum qui a Caspio mari incipiunt (Ortum versus) Dahæ appellantur,' inquit Strabo lib. XI. p. 511. 'Ad sinistram in Caspium mare (ab Oriente) intranti offeruntur.... post solitudo est; sequitur Hyrcania,' &c. Idem pag. 508. Nec dissentit Ptolemæus, apud quem in Margiana collocantur, quæ inter Oxum et Hyrcaniam media sita est. His quoque finitimi Massagetæ, non illi quibuscum ultra Iaxartem pugnasse Alexandrum vidimus lib. VI. cap. 8. sed horum colonia. Quod in aliis quoque Scytharum populis frequenter observavimus, diversissimis sæpe locis unius nominis colonias reperiri. Et

miserat, qui 'facturum imperata' pollicerentur. 9. Scythæ[g] petebant, 'ut regis sui filiam matrimonio sibi jungeret: si dedignaretur affinitatem; principes Macedonum cum primoribus suæ gentis connubio coire pateretur. 10. Ipsum quoque regem venturum ad eum' pollicebantur. Utraque legatione benigne audita, Hephæstionem et Artabazum opperiens, stativa habuit; quibus adjunctis, in regionem, quæ appellatur 'Bazaria,'[h] pervenit. 11. Barbaræ opulentiæ in illis locis haud ulla sunt majora indicia, quam magnis nemoribus saltibusque nobilium ferarum greges clausi. 12. Spatiosas ad hoc eligunt sylvas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas: muris nemora cinguntur, turresque habent venantium receptacula. 13. Quatuor continuis ætatibus[i] intactum saltum fuisse constabat:

miserat. Voss. 2. *qui f. mandata pollicerentur.*—9 Voss. 2. *princeps Macedonum.* Florent. Leid. Voss. 1. et Modii membranæ: *Ipsum regum quoque regem;* Mer. *Ipsum quoque regnum.*—10 Gruteriani: *audita benigne.* Leid. Voss. 1. et Bong. *Ariabazum.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 1. 2. *Bazaira;* Voss. 2. *Bazana;* Pal. 1. *Ba.* spatio relicto. In Diod. Argum. lib. XVII. est *Basista.*—11 Pith. *haud illa s. m. mendacia;* Col. *h. u. s. m. inditia.* Amst. omittit *saltibusque.* Voss. 1. *clusi* pro *clausi.*—12 Florent. Leid. Voss. 2. Dan. et Bong. 1. 2. *Speciosas;* Col. *Spaciosas;* Voss. 1. *Spetiosas.* Voss. 2. *adhuc eligunt*, et mox omittit *que* post *turres.*—13 Voss. 2. *hunc Alexander.*

NOTÆ

sunt qui Massagetas quoque Albanos vocent, quorum regio ad Boreale Caspii littus cis Volgam fluvium jacebat.

[g] *Scythæ*] Qui super Bosphorum erant, ut modo dixerat; vel qui Europam incolebant, ut scribit Arrianus. Sed utrumque, opinor, falsum et per adulationem fictum a Macedonibus res Alexandri in majus extollentibus. Certe qui in Europa circa Euxinum Bosporumque degebant Scythæ, non ita pridem Zopyrionem Alexandri prætorem Ponto præfectum, a quo temere lacessiti fuerant, cum eoque triginta millium exercitum internecione deleverant, si Justino fides lib. XII. cap. 2. Crediderim igitur Sogdianis vicinum aliquem Scytharum regulum fuisse, quem Macedones totius Scythicæ gentis regem aut putarunt esse, aut mentiti sunt.

[h] *Bazaria*] Apud Diodorum in summario capitum, (nam hæc in ipso libro pars intercidit,) 'Basista' numero multitudinis appellatur hæc sive urbs sive regio: quæ ubi sita fuerit, affirmare non licet, nisi quod Sogdianæ partem, aut finitimam certe fuisse apparet.

[i] *Ætatibus*] Veteres Græci ætatem 30. annis definierunt, ut est apud Porphyrium in Quæst. Homer. et Eustathium ad Homer. Iliad. A. 251. ubi Nestori tres ætates tribuuntur. Eadem videtur esse Plutarchi sententia in Catone Majore. Herodotus in Euterpe tres ætates centum annis

quem Alexander cum toto exercitu ingressus 'agitari undique feras' jussit. 14. Inter quas cum leo magnitudinis raræ ipsum regem invasurus incurreret; forte Lysimachus, qui postea regnavit,[j] proximus Alexandro, venabulum objicere feræ cœperat. Quo rex repulso, et 'abire' jusso, adjecit, 'tam a semet uno quam a Lysimacho leonem interfici posse.' 15. Lysimachus enim quondam cum venaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram solus: sed lævo humero usque ad ossa laceratus ad ultimum periculi pervenerat. 16. Id ipsum exprobrans ei rex, fortius, quam locutus est, fecit: nam feram non excepit modo; sed etiam uno vulnere occidit. 17. Fabulam,[k] quæ 'objectum leoni a rege Lysimachum' temere vulgavit, ab eo casu,

—14 Idem codex omittit *Inter*. Pal. 1. *invasurus occurreret*, ut conj. Heinsius. Voss. 2. omittit, *qui postea regnavit*. Leid. et Voss. 1. *venabulum obicere*. Voss. 2. *Quo r. expulso*. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. omittunt *uno*.—15 Voss. 2. omittit *enim*. Pal. 1. *cum venarent*; Voss. 1. *cum veneretur*; Lugd. et Amst. *cum venarentur*. Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. et Dan. *insidia* pro *in Syria*; Fauch. suprascr. *sylva*, quomodo habet Bong. 2. et Voss. 2. *occiderat quidem* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *sed l. humore* Fauch. *laceratum* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. sed Bong. 1. suprascr. habet *s*; Dan. *lanceratum*. Voss. 2. *ad u. p. venerat*.—16 *Ipsum exprobrans*

NOTÆ

circumscribit. Similis est computatio Clementis Alex. Strom. lib. I. Herodiani III. 26. Alio quoque modo a Græcis accipi posse γενεὰν, *ætatem*, infra visuri sumus ad cap. 6. pro spatio temporis scilicet quo singuli reges imperant. At Latini 'tres ætates' Homeri, 'tria sæcula,' hoc est, 300. annos interpretantur. Ovid. Met. XII. 'Vixi Annos bis centum; nunc tertia vivitur ætas.' Propertius lib. II. Eleg. 13. 'Nestoris est visus post tria secla cinis.' Tibullus lib. IV. ad Mess. Juvenalis Sat. X. vs. 246. Lucianus quoque in Macrobiis. Ita fere Raderus et Freinshemius. Videri potest Lindenbrogius in Censorini cap. 17. Quonam potissimum sensu 'ætas' hic intelligenda sit, tuum esto, Lector, judicium: neque enim quicquam satis tuto affirmari posse constabit ex iis quoque quæ dicturi sumus ad cap. 6.

[j] *Postea regnavit*] In Thracia, et aliquamdiu in Macedonia. Vide Justin. lib. XV. et seqq. Diodorum lib. XVIII. XIX.

[k] *Fabulam*] Pro vera historia habuerunt Pausanias lib. I. Seneca de Ira lib. III. et de Clementia lib. I. Plinius lib. VIII. cap. 16. Justinus lib. XV. Valerius Max. lib. IX. cap. 3. idque firmari aiunt nummis Lysimachi ipsius, qui reperiuntur apud Lazium pag. 447. *Objectum*] Pausanias in eandem cum leone caveam includi jussum ab Alexandro scribit; sed cum ab eo feram exanimatam intellexisset, virtutem ejus admiratum esse.

quem supra diximus, ortam esse crediderim. 18. Ceterum Macedones, quanquam prospero eventu defunctus erat Alexander, tamen [a] scivere gentis suæ more, ne pedes venaretur, aut sine delectis principum amicorumque. 19. Ille, IV. millibus ferarum dejectis, in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est. Inde Maracanda reditum est; acceptaque ætatis excusatione ab Artabazo, provinciam [l] ejus destinat Clito. 20. Hic erat, qui apud Granicum [m] amnem nudo capite regem dimicantem clypeo suo texit, et Rhœsacis manum capiti regis imminentem gladio amputavit: vetus Philippi miles multisque bellicis operibus clarus. 21. Hellanice, quæ Alexandrum educaverat, soror ejus, haud secus quam mater a rege diligebatur. Ob has causas validissimam [n] imperii partem fidei ejus tutelæque commisit: 22. jamque 'iter parare in posterum' jussus, solenni

[a] *Etsi felicem exitum habuerat venationis, tamen decreverunt, &c.*

Pith.—18 Leid. *functus erat.* Ald. *tum scivere;* Mer. *tamen sinere;* Voss. 2. omittit *scivere.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. *g. s. morem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. et Bong. 1. 2. *nam ut pedes;* Mer. *ut pedes.* Heinsius conj. *nemo pedes.* Florent. Leid. Voss. 2. et Mer. *venaretur haud sine delectis;* Voss. 1. et Pal. 1. *veneretur haud sine dilectis,* in Pal. 1. tamen suprascr. *a.* Florent. Leid. et Voss. 1. *atque amicorum;* Voss. 2. omittit *que.* —19 Florent. et Voss. 1. *excusationis.*—20 Pith. *c. suo protexit.* Florent. Leid. et Bong. 1. *Hrosacis;* Bong. 2. *Rhosaceris;* Pal. 1. *ethrosatis;* Ald. Colin. Gryph. Bas. Mer. Frob. et Col. *Rosaceris,* omisso *et;* Voss. 2. omittit *Rhosacis.* Voss. 2. *verus P. miles.*—21 Voss. 2. *Hellani;* Ald. *Helanice.* 'Rectius appellari videtur *Lanice,* ut ap. Ælian. V. H. XII. 26. (Λανίκη,) et Arrian. IV. 9.' *Schmieder.* Vide Gronov. ad Arrian. l. l. Hesych. in v. λᾶ, et Ruhnk. Ep. Crit. I. p. 52. Apud Athen. IV. vitio scripturæ *Lacnice* appella-

NOTÆ

[1] *Provinciam*] Bactrianam, cum Arimazis petra et apposita regione, &c. Provincia Romanis dicebatur regio quam, armis subactam, Romano jure Romanisque præfectis ac magistratibus administrabant: unde etiam Provinciæ Galliæ nomen hodieque manet, *la Provence.* Vide sis Manut. lib. de Leg. Rom.

[m] *Apud Granicum*] Rei gestæ narrationem habes Suppl. lib. II. cap. 5, Arriano 'Rhœsaces' vocatur quem Noster 'Rhosacem' appellat; nec isti, sed Spithridati ejus fratri, manum a Clito amputatam refert.

[n] *Validissimam*] Id quidem conjicere licet, cum ex crebris defectionibus, tum ex diuturno ac periculoso bello quod in Bactrianis Sogdianisque subigendis Alexandrum plus uno anno tenuit.

et tempestivo adhibetur convivio. In quo rex cum multo incaluisset mero, immodicus æstimator sui, celebrare, quæ gesserat, cœpit; gravis etiam eorum auribus, qui sentiebant vera memorari.[s] 23. Silentium tamen habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, 'nobilem apud Chæroneam[o] victoriam sui operis fuisse' jactavit; 'ademtamque sibi malignitate et invidia patris tantæ rei gloriam. 24. Illum quidem, seditione[p] inter Macedones milites et Græcos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea consternatione acceperat, jacuisse, non alias quam simulatione mortis tutiorem; se corpus ejus protexisse clypeo suo, ruentesque in illum sua manu occisos. 25. Quæ patrem nunquam æquo animo esse confessum, invitum filio debentem salutem suam. Itaque post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyrios,[q] victorem scripsisse se patri, fusos fugatosque hostes: nec affuisse unquam Philippum. 26. Laude dignos esse, non qui Samothracum[r] ini-

[s] *Molestus iis ipsis qui sciebant vera esse quæ dicebat.*

tur. Leid. *soror ei.*—22 Voss. 2. *extimator sui.* Voss. 2. et Pal. 1. *gravis esse eorum.* Pith. *qui sentiebat.*—23 Frob. omittit *tamen*, pro quo Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Coi. habent *tum.* Voss. 1. *orsus obterrere.* Florent. Leid. Voss. 2. et Dan. *Ceronæam*; Voss. 1. *Cerenæam*; Ald. *Cheroneiam*; edd. vulgg. ante Freinsh. *Cheroneam.* Voss. 2. omittit *sibi.*—24 Florent. Leid. et Voss. 1. *mercennarios.* Voss. 2. *non aliquam.*—25 Idem codex *Patremque*, omisso *Quæ.* Pal. 1. *fuisse confessum unico filio.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *Illyricos*; Voss. 2. *hilliricos*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. alii *Illyrios victorem s. sese pater.* Pal. 1. *nec a. nusquam*; vulgg. ante Freinsh. *nec a. usquam*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. alii, *nec a. unquam.*—26 Florent. Leid. et Voss. 1. *Laude de dignos.* Pal. 1. *Samathracum*; Voss. 1. 2. *Samotracum.* Voss. 2.

NOTÆ

[o] *Apud Chæroneam*] Suppl. lib. I. cap. 8. Chæronea urbs Bœotiæ, Plutarchi patria.

[p] *Seditione*] Cum e Scythia victor per Triballos rediret. Suppl. lib. I. cap. 5.

[q] *Illyrios*] De Illyriis lib. III. cap. 10. Ceterum quæ sit hæc Alexandri expeditio in Illyrios, quove tempore suscepta, nusquam legitur. Nam illa in Medaros ab eo facta huc non pertinet, quæ obsidente adhuc Byzantium Philippo contigit: cum ista Curtii post solutam obsidionem, post Scythicum bellum, &c. referatur.

[r] *Samothracum*] Samothracia, vel Samothrace, Ægæi maris insula, Thraciæ ad Meridiem vicina, Hebri fluminis ostiis objecta. Sic appellatam aiunt, cum antea 'Samos' diceretur, vel quia Thraciæ adjacet, vel quia incolis partim e Samo, partim e Thra-

tia[s] viserent, cum Asiam uri vastarique oporteret, sed eos, qui magnitudine rerum fidem antecessissent.' 27. Hæc et his similia læti audire juvenes: ingrata senioribus erant, maxime propter Philippum, sub quo diutius vixerant. 28. Tum Clitus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos, qui infra ipsum cubabant,[t] conversus, Euripidis[u] retulit carmen, ita ut sonus magis quam sermo exaudiri posset a rege. 29. Quo significabatur, 'male instituisse Græcos, quod tropæis regum duntaxat nomina inscriberentur: alieno enim sanguine partam gloriam intercipi.' [c] Itaque rex, cum suspicaretur, malignius habitum esse sermonem, percontari proximos cœpit, 'quid ex Clito audissent.' 30. Et

[c] *Quoniam reges vindicant sibi gloriam quæsitam aliorum cruore.*

vastari quoque oportet. Pith. *antecessissent fidem;* Voss. 1. et Bong. 2. omittunt *fidem.*—27 Voss. 2. *læti audire j. et ingrata.*—28 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *Cum Clitus.* Pal. 1. *excubabant.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Dan. *exaudiri possit.*—29 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *inscriberent;* Voss. 2. *scriberentur:* in Bong. 1. deest hoc verbum et reliqua usque ad verbum *abdiderant*, infra VIII. 3. 37. Voss. 2. *Itaque cum rex.* Pal. 1. *quod ex Clito.* Edd. vett. *Clyto;* omnes vero codd. ubique *Clito.*—30 Florent. Leid. et Voss. 1. 2.

NOTÆ

cia commigrantibus habitata est. Et necesse fuit aliqua ratione distingui ab aliis duabus ejusdem nominis insulis, quarum altera in Icario mari, juxta Ioniæ littus, proprie simpliciterque 'Samos' appellata est; altera, prope Epirum, 'Cephaleniæ' postea nomen habuit. Vide Ortelium.

[s] *Initia*] Mysteria veteres 'initia' vocarunt; idque nomen Samothracum mysteriis quasi proprium mansit. Iasioni cuidam ab Jove tradita putabantur: tantaque erat templi in quo celebrabantur religio, tantæ divitiæ, ut ex eo Cilices piratæ decem aliquando talentorum millia abstulerint; si Eustathio credimus ad Dionys. Perieg. vs. 874. His se mysteriis initiari Philippus curaverat; quo nomine ab Alexandro carpitur: sive quod opportunum rei gerendæ tempus inanis religio abstulisset, sive quod ea ætate hæc otiosus egisset, qua maximas ipse res in Asia gesserat.

[t] *Cubabant*] Accumbebant in lectis cœnatoriis pro temporis illius more.

[u] *Euripidis*] Nobilis fuit Tragœdiarum scriptor, illo ipso die natus quo Xerxes ad Salaminem a Themistocle victus est, Olymp. LXXV. an. 1. Plures edidit Tragœdias, quarum novemdecim supersunt. Vixit ad annum Olymp. XCIII. secundum, quo pariter mortuus est ejus æmulus Sophocles. De mortis genere utriusque multa Salianus ad hunc annum. Carmen quod Clitus retulit, ex ejus Andromache sumtum est, vs. 693. Οἴ μοι, καθ' Ἑλλάδα, κ. τ. λ. *Hei mihi! quam malus mos est in Græcia, &c.*

illis ad silentium obstinatis, Clitus paulatim majore voce 'Philippi acta bellaque in Græcia gesta' commemorat, omnia præsentibus præferens. 31. Hinc inter juniores senesque orta contentio est. Et rex, velut patienter audiret, quis Clitus obterebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. 32. Ceterum cum animo videretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clitus imponeret, nihil eo remittente magis exasperabatur. 33. Jamque Clitus etiam Parmenionem defendere audebat, et Philippi de Atheniensibus victoriam[v] Thebarum præferebat excidio; non vino modo, sed etiam animi prava contentione provectus.[d] 34. Ad ultimum, 'si moriendum,' inquit, 'est pro te; Clitus est primus: at cum victoriæ arbitrium agis, præcipuum ferunt præmium, qui procacissime patris tui memoriæ illudunt. 35. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties[w] rebellem, et non modo indomitam, sed quæ ne subigi quidem possit: mittor ad feras bestias præcipitia ingenia sortitas.[e] 36. Sed quæ ad me pertinent, transeo. Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharias[x] senex juniores pugnam

[d] *Non solum ebrietate, verum etiam improba ingenii pervicacia abreptus.*
[e] *Quæ ferocem indolem a natura acceperunt.*

---

ad silendum. Voss. 2. omittit, *omnia præs. præf. Hinc.*—31 Mod. *senioresque.* Pith. *orta contentione*, probante Freinshemio. Edd. vett. *quibus Clytus;* codd. vero: *quis* (vel *queis*) *Clitus.*—32 Bong. *cum aīo;* Ald. *cum omnino.* Florent. et Leid. *impetraturus.* Ald. *ne finem;* Fauch. *ut finem.* Venet. Veron. Mediol. Ald. Colin. Gryph. aliæ vett. *nihil eorum omittente;* correxit Acidalius.—33 Pal. 1. et Voss. 2. *non uno modo.* Pal. 1. *cum prava.* Voss. 2. *provectis et ad ultimum.*—34 Edd. vett. a Modio usque ad Freinsh. *at victoriæ majus præmium;* Voss. 1. 2. Florent. et Leid. *at victoriæ arbitrium majus præcipuum;* et sic Dan. Bong. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. sed Pal. 1. *at cum victoriæ arbitrium;* in Bong. 1. etiam suprascr. *cum.* Dan. *magis præcipium;* Pith. *magis propitium.*—35 Voss. 2. *Sogdianam provinciam.* Voss. 1. 2. Florent. Leid. et Ald. *præcipitia ingenitia;* Venet. et Veron. *p. ingentia;* Pal. 1. *præcipua ingenia;* multæ edd. ante Freinsh. *præcipitia ingenita;* Frob. Lugd. et Amst. ut in textu.—36 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *Atharrias;* Voss. 2. *Artabazus;* Ald. *Tarrias.* Pal.

NOTÆ

[v] *Victoriam*] Ad Chæroneam. *Thebarum*] Quas ipse Alexander everterat. Suppl. lib. I. cap. 13.

[w] *Toties*] Ter jam rebellaverat, ut ex Diodoro constat in Summario capitum lib. XVII.

[x] *Atharias*] Hunc eundem Curtius lib. V. cap. 2. 'Adarchiam' appellavit: utro loco rectius, parum liquet. De ipsa re habes in Suppl. lib. II.

detrectantes revocasset, adhuc nos circa Halicarnassum hæsuros fuisse. 37. Quo modo ergo Asiam etiam cum istis junioribus subjecisti? Verum est, ut opinor, quod avunculum [y] tuum in Italia dixisse constat,' ipsum in viros [z] incidisse, te in fœminas. 38. Nihil ex omnibus inconsulte ac temere actis regem magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen rex pressit; contentus jussisse, 'ut convivio excederet.' 39. Nec quicquam aliud adjecit, quam 'forsitan eum, si diutius locutus foret, exprobraturum sibi fuisse vitam a semet ipso datam; hoc enim superbe sæpe jactasse.' 40. Atque illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, injectis manibus jurgantes monentesque conabantur abducere. 41. Clitus cum abstraheretur, ad pristinam violentiam ira quoque adjecta, 'suo pectore tergum [a] illius esse defensum; nunc, postquam tanti meriti præteriit tempus, etiam memoriam invisam esse' proclamat. 42. 'Attali' [b] quoque

1. *pugna.* Voss. 1. Florent. et Leid. *detractantem.* Voss. 2. Ald. Colin. Gryph. Bas. Frob. Lugd. et Col. *Alicarnasum*; Amst. *Alicarnassum*; Voss. 1. Florent. et Leid. *Halicarnasum.*—37 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *Q. m. igitur.* Voss. 2. *ipse* pro *etiam.* Pal. 1. *cum i. juvenibus.* Unus codex Snakenburgii *subjecistis.* Voss. 2. *opinor*, omisso *ut.* Mod. *avunculum in Italia*; Ald. *av. tuum Alexandrum.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. Mer. et Bas. *Italiam.* Voss. 2. *ne in feminas.*—38 Multæ edd. ante Freinsh. *ac temere actis*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pith. et Fauch. *ac t. jactis.* Voss. 2. omittit *regem.*—39 Idem codex omittit *rex.*—40 Pal. 1. *qui p. ei accubuerant.* Florent. Leid. et Voss. 1. *conabantur adducere.*—41 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et nonnullæ edd. ante Freinsh. *pristinam vinolentiam*; Leid. Dan. Pal. 1. Venet. Veron. Vet. an. 1474. Mediol. Mer. Bas. Ald. Colin. Gryph. et Col. *pristinam violentiam.* Elz. *nunc postquam.* ' Rectius fuerit in oratione obliqua

NOTÆ

cap. 10. et apud Diodorum lib. XVII. cap. 1.

[y] *Avunculum*] Alexandrum Epirotarum regem, Olympiadis fratrem, qui Cleopatram ipsius Alexandri sororem duxerat. Hic, auditis quæ Noster in Asia gesserat, æmulatione gloriæ incensus, ambiguis quoque deceptus oraculis in Italiam trajecit; quasi Occidentem universum domiturus: sed a Brutiis Lucanisque victus occubuit. Vide Livium lib. VIII. Justin. lib. XII. cap. 2. sed lege infra lib. X. cap. 1.

[z] *In viros*] Hostes sibi fortissimos Italos, tibi ignavissimos obtigisse Asianos.

[a] *Pectore tergum*] Contumeliose dictum, quasi fugientem Alexandrum ipse objectu sui pectoris defenderit; quod procul a vero aberat. Suppl. lib. II. cap. 5.

[b] *Attali*] De quo nonnulla diximus lib. VI. cap. 9. Plura Suppl. lib. I. cap. 9. Hunc Alexandri jussu Par-

'cædem' objiciebat, et ad ultimum, Jovis, quem patrem sibi Alexander assereret, oraculum eludens, 'veriora se regi, quam patrem ejus respondisse,' dicebat. 43. Jam tantum iræ conceperat rex, quantum vix sobrius ferre potuisset.[f] Enimvero olim mero sensibus victis, ex lecto repente prosiluit. 44. Attoniti amici ne positis quidem, sed abjectis poculis, consurgunt, in eventum rei, quam tanto impetu acturus esset, intenti. 45. Alexander, rapta lancea ex manibus armigeri, Clitum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, a Ptolemæo et Perdicca inhibetur: 46. medium complexi et obluctari perseverantem morabantur: Lysimachus et Leonnatus etiam lanceam abstulerant. 47. Ille militum fidem implorans, 'comprehendi se a proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset,' exclamat; 'signumque tuba dari, ut ad regiam armati coirent,' jubet. 48. Tum vero Ptolemæus et Perdiccas genibus advoluti orant, 'ne in tam præcipiti ira perseveret,[g] spatiumque potius animo det: omnia postero die justius executurum.' 49. Sed clausæ erant aures, obstrepente ira. Itaque impotens animi percurrit in regiæ vestibulum, et, vigili excubanti hasta ablata, constitit in aditu, quo necesse erat iis, qui simul cœnaverant, egredi. Abierant ceteri, Clitus ultimus sine lumine exibat. 50. Quem rex, 'quisnam esset,' interrogat. Eminebat etiam in voce sceleris, quod parabat, atrocitas: 51. et ille, jam non suæ, sed regis iræ memor,

[f] *Tantam iracundiam sentiebat, ut eam difficile moderari potuisset, etiam non ebrius.* [g] *Tempus iræ suæ mitigandæ concedat.*

præterierit.' Bothe.—42 Leid. et Voss. 1. *obiciebat.*—43 Voss. 1. 2. Florent. Leid. Dan. Pal. 1. Mod. et Bong. *olim meo;* vulgg. edd. ante Freinsh. omittunt *olim.* Voss. 2. *repente prosilivit.*—44 Ald. *sed adjectis.* Bas. *quem tanto.*—45 Florent. Leid. et Voss. 2. *a Phtolomeo.* Voss. 2. et Col. *Perdica.*—46 Bas. *lanceam abstulerunt.*—47 Leid. *comprehendisse a proximis.*—48 Voss. 2. omittit *vero*, et mox pro *orant* habet *erant.* Idem codex: *spatium potius*, omisso *que.* —49 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Bong. et Pal. 1. *obstrepentes ira.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *procurrit.* Pal. 1. *hasta allata.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. et Mer. *quo n. e. his.* Florent. *Quam rex.*—51 Voss. 2. et Pal.

NOTÆ

menio et Hecatæus in Asia necarunt, Suppl. lib. I. cap. 10.

'Clitum esse, et de convivio exire' respondit. 52. Hæc dicentis latus hasta transfixit, morientisque sanguine aspersus: 'I nunc,'[c] inquit, 'ad Philippum et Parmenionem et Attalum.'[a]

II. 1. Male humanis ingeniis natura consuluit, quod plerumque non futura, sed transacta perpendimus. Quippe rex, postquam ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris sera æstimatione perspexit. 2. Videbat[a] tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello virum, et, nisi erubesceret fateri, servatorem sui, occisum. Detestabile carnificis ministerium occupaverat rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde ultus. 3. Manabat toto vestibulo cruor paulo ante[b] convivæ: vigiles attoniti et stupentibus similes procul stabant, liberioremque pœnitentiam solitudo exciebat.[b] 4. Ergo hastam ex corpore jacentis evulsam retorsit in semet: jamque admoverat pectori, cum advolant vigiles, et repugnanti e manibus extorquent allevatumque in tabernaculum deferunt. 5. Ille humi prostraverat corpus, gemitu

[a] *Jam nimis sera consideratione agnovit facti sui indignitatem.*
[b] *Solitudo regiæ opportuniorem pœnitendi locum ei dabat.*

1. *et ille non*, omisso *jam*. Voss. 2. *sed iræ regis*. Mod. *Clitum se esse.*—52 Voss. 2. omittit *I*. Pal. 1. *ad Philippum pergem et Attalum*. Voss. 2. *ad Ph. et P. et A. perge.*

1 Alii codd. *natura consulit*. Voss. 2. *quod plerique n. f. s. t. non perpendimus*; Modius ex libris scriptis malit: *sicut transacta*. Multæ edd. ante Freinsh. *posteaquam ira*. Voss. 2. *sera extimatione*. Pith. *perpexit.*—2 Voss. 2. *Videbat Clitum*, et paulo post: *servatorem suum*. Dan. Pith. et Fauch. *verborum licentia*. Mod. *vino pote*. Vide Not. Var. Mer. Frob. Lugd. Bas. et Col. *nephanda cæde.*—3 Voss. 2. omittit *vigiles*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Col. Mer. Bas. et Amst. *solitudo excipiebat*; Scheffer. conj. *solitudo exhibebat.*—4 Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *evolsam*. Voss. 1. *retrorsit in semet*. 'Nonnihil offendor vocabulo *tabernaculum*, quia Alexander non in castris, sed in regia (§ 5.) Maracandorum fuisse videtur.' *Schmieder.*—5 Voss. 2. *Ille h. constraverat*. Voss. 1. et Bong. 1. 2.

NOTÆ

[c] *I nunc*] Simile illud Neoptolemi ad Priamum, Æneid. II. 547. quo forte respexit Curtius: 'Referes ergo hæc, et nuntius ibis Pelidæ genitori,' &c.

[a] *Videbat*] Clitum a se occisum, quem loquendi licentia longius quidem abstulerat; sed alioqui, &c.

[b] *Paulo ante*] Ejus qui paulo ante regis ipsius convivio interfuerat.

ejulatuque miserabili tota personante regia. Laniare deinde os unguibus, et circumstantes rogare, 'ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur.' 6. In has preces tota nox exacta est. Scrutantemque, 'num ira Deorum ad tantum nefas actus esset,' subit,[c] 'anniversarium sacrificium Libero patri non esse redditum statuto tempore: itaque[c] inter vinum et epulas cæde commissa, iram Dei fuisse manifestam.' 7. Ceterum magis eo movebatur, quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum: vivendum esse in solitudine velut feræ bestiæ, terrenti alias, alias timenti. 8. Prima deinde luce 'tabernaculo corpus,' sicut adhuc cruentum erat, jussit 'inferri.' Quo posito ante ipsum, lacrymis obortis, 'hanc,' inquit, 'nutrici[d] meæ gratiam retuli, cujus duo filii apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem: hic frater, unicum orbitatis solatium, a me inter epulas occisus est. 9. Quo nunc se conferet misera? Omnibus ejus unus supersum, quem solum æquis oculis videre non poterit. Et ego, servatorum meorum latro,[d][e] revertar in pa-

[c] *Dum cogitat an non Deorum vindicta impulsus fuisset ad tam grave facinus, venit in mentem, &c.*
[d] *Ego interfector eorum a quibus servatus sum.*

gemitu hejulatuque; Voss. 2. *g. ululatuque.* Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Venet. Veron. Vet. an. 1474. Mediol. Ald. Colin. Gryph. et Frob. *tota personans regia;* Col. et Mer. *tota personat regia;* Voss. *totam personans regiam.* Lectio nostra est ex ingenio Modii. Bong. 2. *deinde ös.*—6 Florent. Lugd. et Amst. *Inter has.* Florent. Leid. Voss. 1. et Mod. *nox extracta;* Bong. *nox extructa.* Voss. 2. *an ira.* Dan. *ictus esset,* sed suprascr. *a.* Voss. 2. *subiit anniversarium.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *stato tempore;* Pal. 1. Dan. Mer. Col. et Bas. *statuto tempore.* Florent. Leid. Voss. 1. Pith. et Bong. 2. *iram diei.* Mer. *manifestum.*—7 Florent. *videndum esse.* Voss. 2. *terrenti alias timentique;* Florent. *t. alia alios timenti;* Bong. 2. et Voss. 1. *t. alias alios timenti;* membranæ Modii: *terrenti alios timentique.*—8 Voss. 2. omittit *adhuc,* et mox habet: *Quo composito.* Voss. 2. *occubuere in hostem;* Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. et Dan. *occubuere mortem;* Mod. Amst. Lugd. Col. aliæ edd. omittunt *mortem.*—9 Voss. 2. *offerre possum.*—10 Voss.

NOTÆ

[c] *Itaque*] Iræ Bacchi causam affert Plutarchus, quod Thebas illius patriam evertisset.

[d] *Nutrici*] Hellanicæ, Cliti sorori. *Miletum*] Urbem Ioniæ; lib. IV. cap. 1.

[e] *Latro*] Sicarius, percussor. Antiquis 'latrones' dicti sunt satellites mercede conducti; quasi 'laterones,' inquit Varro, quoniam latera princi-

triam, ut ne dextram quidem nutrici sine memoria calamitatis ejus offerre possim?' 10. Et cum finis lacrymis querelisque non fieret; jussu amicorum corpus ablatum est: rex triduum jacuit inclusus. 11. Quem ut armigeri corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse cognoverunt; universi in tabernaculum irrumpunt, diuque precibus ipsorum reluctatum ægre vicerunt, ut cibum caperet: 12. quoque minus cædis puderet, 'jure interfectum Clitum' Macedones decernunt, sepultura quoque prohibituri, ni rex humari jussisset. 13. Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda consumtis, cum parte exercitus Hephæstionem in regionem Bactrianam misit, commeatus in hyemem paraturum. 14. Quam Clito [f] autem destinaverat provinciam, Amyntæ dedit. Ipse Xenippa [g] pervenit. Scythiæ confinis est regio, habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terræ non indigenas modo detinet, sed etiam advenas invitat. 15. Bactrianorum exulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat. Sed postquam regem adventare compertum est, pulsi ab incolis II. millia fere et ducenti congregantur. 16. Omnes equites erant, etiam in pace latrociniis assueti: tum ferocia ingenia non bellum modo, sed etiam

2. omittit *corpus;* pro *triduum* habet *triduo*, et mox *immensi in t. i. diu precibus.* —12 Pal. 1. *quorum minus.* Venet. Veron. et Mer. *Clytum dixerunt: Macedones quoque sepulturam prohibituri rex, &c.* Voss. 2. omittit *decernunt*, et pro *ni* habet *nisi.*—13 Mer. Bas. et Col. *Maracandam.* Ald. *cum parta.*—14 *Quam Clito ante* Theocr. *Xenipa* Voss. 2.—15 Multæ edd. ante Freinsh. *sed posteaquam.* Florent. Leid. et Voss. 1. *II.* pro *millia*, quod deest in Pith. et Bong. 2. Pro *ducenti* Voss. 2. et Fauch. *quingenti;* Florent. Leid. Voss. 1. Pith. et

NOTÆ

pum tegerent. Sed quia 'latrones' quoque vocantur prædones grassatoresque, &c. propterea Festus ab eo dictos voluit, quod 'a latere' adoriantur: vel 'a latendo,' quod ex latebris in viatores erumpant. Denique quod hi plerumque percussores sint, 'latro' dicitur quisquis per vim et injuriam trucidat.

[f] *Quam Clito*] Dimissam ab Artabazo; supra cap. 1. *Amyntæ*] Nicolai filio, inquit Arrianus.

[g] *Xenippa*] Græcum nomen est utique a Macedonibus impositum; sed cui demum regioni, incertum est, cum alius nemo meminerit; nisi quod Sogdianæ partem esse suspicari licet.

veniæ desperatio efferaverat. Itaque ex improviso adorti Amyntam prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerant. 17. Ad ultimum DCC. suorum amissis, quorum CCC. hostis cepit, dedere terga victoribus: haud sane inulti; quippe LXXX. Macedonum interfecerunt, præterque eos CCC. et L. saucii facti sunt. 18. Veniam tamen etiam post alteram defectionem impetraverunt. 19. His in fidem acceptis, in regionem, quam Naura[h] appellant, rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Sysimithres[i] duobus ex sua matre filiis genitis: quippe apud eos parentibus stupro coire cum liberis fas est. 20. II. millibus armatis popularibus, fauces regionis, qua in arctissimum cogitur,[a] valido munimento sepserant: præterfluebat torrens amnis a tergo; petra claudebat: hanc manu perviam incolæ fecerant.

[a] *Ubi in angustissimum spatium coarctatur.*

Bong. 2. *D.*—16 Voss. 2. *vehemens desperatio*, et paulo post: *prælium fecerunt.* —17 Idem codex: *saucii sunt facti.*—19 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Pal. 1. *Nauta;* Bong. *Nausi;* Ald. *Nautaiam;* Frob. Mer. Col. et Bas. *Nautam.* 'Hoc nomen (*Naura*) de his regionibus a nemine commemoratur. In pluribus codd. legitur *Nauta;* legendum est cum Arriano IV. 18. 1. *Nautaca;* quæ urbs in Sogdiana quidem, sed propior Oxo erat.' *Schmieder.* Florent. Leid. Bong. 1. et Dan. *Simithrides;* Voss. 1. et Bong. 2. *Simitrides;* Voss. 2. *Similteres;* Ald. *Sisimytres;* Pal. 1. *etsimethres;* Mer. *Sysimithrides.* Voss. 2. omittit *ex* ante *sua.*—20 Ald. *II. mill.* Pith. *duo millia;* Pal. 1. et Dan. *II.* Mod. Amst. et Lugd. *is.* 'Cum Modio malo: *is armatis . . . sepserat*, quia in membranis vox *is* facile ita scripta esse potuit, ut pro numero *II.* haberetur. Numerus millenarius sæpe omittitur, et sic pro *is* legi poterat *II. M.* Potes etiam: *ii armatis . . . sepserant.*' Schmieder. Pal. 1. *quæ* pro *qua.* Voss. 2. *altissimum.* Mod. Amst. et Lugd. *sepserat*, quod deest in Voss. 2. *Præter se fluebat* Pal. 1. 'Snakenburgiana: *Præterfluebat t. amnis; a tergo petra claudebat*, quæ unde præpositionem, in omnibus codd. aliisque edd. deficientem, habeat, ignoro. Retinui tamen, interpunctione paulisper mutata.' *Schmie-*

NOTÆ

[h] *Naura*] Nec hujus regionis nomen, circa Bactrianam quidem Sogdianamve, apud alium ullum reperitur. Naura enim, cujus est mentio in Periplo maris Erythræi, urbs erat et promontorium Indiæ intra Gangem in Limyrica provincia. Nautaca vero Arriani et Diodori huc pertinere non videntur, cum ille Sysimithris petram in Parætacis, non apud Nautaca, constituat; iste expeditionem in Nautacas eandem faciat, quam inferius, alio licet nomine, descripsit Curtius, cap. 4. Sysimithræ petram, adeoque regionem Naura, in Bactrianis collocat Strabo lib. XI.

[i] *Sysimithres*] Chorienem Arrianus vocat; apud quem 'Chorienis rupes' vocatur, quæ Curtio 'Sysimithris petra.'

21. Sed aditus specus accipit lucem; interiora nisi illato lumine obscura sunt: perpetuus cuniculus iter præbet in campos, ignotum nisi indigenis. 22. At Alexander, quanquam angustias naturali situ munitas ac validas manu barbari tuebantur, tamen arietibus admotis munimenta, quæ manu adjuncta erant, concussit, fundisque et sagittis propugnantium plerosque dejecit: quos ubi dispersos fugavit, ruinas munimentorum supergressus ad petram admovit exercitum. 23. Ceterum interveniebat fluvius, coëuntibus aquis ex superiore fastigio in vallem; magnique operis videbatur, tam vastam voraginem explere. 24. 'Cædi' tamen 'arbores et saxa congeri' jussit: ingensque barbaros pavor, rudes ad talia opera, concusserat, excitatam molem subito cernentes. 25. Itaque rex, ad deditionem metu posse compelli ratus, Oxarten misit nationis ejusdem, sed ditionis suæ, qui suaderet duci, 'ut traderet petram.' 26. Interim ad augendam formidinem et turres admovebantur, et excussa tormentis tela emicabant. 27. Itaque verticem petræ, omni alio præsidio damnato,[f] petiverunt. At Oxartes trepidum diffidentemque rebus suis Sysimithrem cœpit hortari, 'ut fidem quam vim Macedonum mallet experiri; neu moraretur festinationem victoris exercitus, in Indiam

[f] *Nullis aliis munimentis confisi.*

der. Si Tellieri ed. in us. Delph. consuluisset Schmieder, sciret unde præpositionem sumserat Snakenburgius. Florent. Leid. Dan. et Bong. *tergo petra claudebant;* Pal. 1. *terga petræ clauserat;* Mer. *ergo petra claudebat;* Voss. 2. *terga petræ clauserant;* Amst. et Lugd. *tergo petra claudebat;* vulgg. edd. *qui terga petræ claudebat.*—21 Florent. et Leid. *Sed aditu;* Pal. 1. *Sed aditum.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. et Bong. *lumine obsunt;* Voss. 2. omittit *obscura sunt.* Florent. Voss. 1. et Bong. *campo signorum;* Voss. 2. *campo ignotum.*—22 Mod. Elz. aliæque multæ edd. ante Freinsh. *munitas valida manu;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. ut in textu. Τὸ *manu* delet Heinsius, quia eadem vox, quamvis alio sensu, et proxime præcessit, et statim sequitur. Bong. *manu barbarorum.* Voss. 2. *fundis sagittisque.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 1. 2. *supergressus.* Voss. 2. *ad petram movit.*—23 Voss. 2. *exeuntibus aquis.* Elz. *magnisque operis.* Pith. *voraginem implere.*—25 Florent. et Leid. *Exorcan;* Voss. 1. et Bong. 2. *Exortan;* Pith. et Dan. *Oxortan;* Ald. *Oxyarten;* Frob. et Pal. 1. *Oxartem;* Mer. Bas. et Col. *Oxortem.*—26 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Ald. Frob. Bas. Mer. et Col. *tela micabant.*—27 Ald. *Oxyartes;* Pith. *Oxanthes;* Mer. Bas. et Col. *Oxortes.* Florent. *Sisimitrem;* Pal. 1. et Bong. *Sysimethrem;* Mer. *Sysimithridem;* Voss. 2. *Simitrem;* Ald. *Sisimythrem;* Fauch. *Sisemthrem.* Pal. 1. *cœpit orare.* Voss. 2. *cui q. se offer-*

tendentis: cui quisquis semet offerret, in suum caput alienam cladem esse versurum.' 28. Et ipse quidem Sysimithres deditionem annuebat: ceterum mater eademque conjux, morituram se ante denuntians, quam in ullius veniret potestatem, barbari animum ad honestiora quam tutiora converterat; pudebatque, libertatis majus esse apud fœminas quam apud viros pretium. 29. Itaque, dimisso internuntio pacis, obsidionem ferre decreverat. Sed cum hostis vires suasque pensaret; rursus muliebris consilii, quod præceps magis quam necessarium esse credebat, pœnitere eum cœpit. 30. Revocatoque strenue Oxarte, 'futurum se in regis potestate' respondit; unum precatus, 'ne voluntatem et consilium matris suæ proderet, quo facilius venia illi quoque impetraretur.' 31. Præmissum igitur Oxarten cum matre liberisque et totius cognationis grege sequebatur, ne expectato quidem fidei pignore, quod Oxartes promiserat. 32. Rex, equite præmisso, qui 'reverti eos' juberet 'opperirique præsentiam ipsius,' supervenit, et, victimis Minervæ ac Victoriæ cæsis, imperium Sysimithri restituit; spe 'majoris etiam provinciæ' facta, 'si cum fide amicitiam ipsius coluisset.' 33. Duos illi juvenes patre tradente 'secum militaturos sequi' jussit: relicta deinde phalange, ad subigendos, qui defecerant, cum equite processit. 34. Arduum et impeditum saxis iter primo utcumque tolerabant: mox equorum non ungulis modo attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterant, et rarius subinde agmen fiebat, pudorem, ut fere fit, immodico labore vincente. 35. Rex tamen, subinde equos mutans, sine intermissione fugientes insequebatur. Nobiles juvenes comi-

ret, in caput alienam, &c.—28 Pal. 1. Mer. Bas. et Col. *abnuebat.* Voss. 2. et Pal. 1. *in illius.* Pal. 1. *venire.* Voss. 2. omittit *quam tutiora.*—29 Idem codex omittit *ferre.* Pal. 1. *hostes viresque suas;* Voss. 2. Mer. et Col. *hostis vires suas.*—30 Τὸ *Oxarte* eadem varietate legitur in codd. et edd. vett. ut supra § 25. 27. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Venet. Veron. Vet. an. 1474. Mediol. Mer. Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *unum imprecatus.*—32 Dan. et Pal. 1. *præsens ipsius.* Pal. 1. *et v. minuere ac V. cæsis.*—33 Idem codex: *relicta d. p. ad persequendos.*—34 Voss. 2. *modico labore.*—35 Pal. 1. omittit *tamen.* Voss. 2. Pal. 1. Mer. Bas. et Col. *juvenes comitare.* Mer. *adultos.* Voss. 2. *ut*

tari eum soliti defecerant præter Philippum. Lysimachi[j] erat frater, tum primum adultus, et, quod facile appareret, indolis raræ. 36. Is pedes, incredibile dictu, per D. stadia[k] vectum regem comitatus est, sæpe equum suum offerente Lysimacho: nec tamen, ut digrederetur a rege, effici potuit, cum lorica indutus arma gestaret. 37. Idem, cum perventum esset in saltum, in quo se barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam; regemque cominus cum hoste dimicantem protexit. 38. Sed postquam barbari in fugam effusi deseruere sylvas, animus, qui in ardore pugnæ corpus sustentaverat, liquit; subitoque ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. 39. Deinde ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus regis exceptus est, inter quas collapsus extinguitur. 40. Mœstum regem alius haud levis dolor excepit. Erigyius inter claros duces fuerat; quem extinctum esse paulo ante, quam reverteretur in castra, cognovit: utriusque funus omni apparatu atque honore celebratum est.

III. 1. Dahas[a] deinde statuerat petere: ibi namque Spitamenem esse cognoverat. Sed hanc quoque expeditionem, ut pleraque alia, fortuna, indulgendo ei nunquam fatigata,

---

facile, omisso *quod*. Frob. *appareat*; Ald. Colin. Gryph. Bas. Mer. et Col. *apparet*.—36 Edd. vulgg. ante Freinsh. CC. *stadia*; Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. et Col. *L. stadia*; Fanch. *quingenta stadia*; Voss. 2. *mille quingenta stadia*; Venet. et Veron. *dicta stadia*. Voss. 2. *non tamen digrederetur*.—37 Voss. 2. *egregiam c. pugnam*. Leid. Voss. 1. *comminus*; pro quo Voss. 2. *minus caute*. Voss. 1. *cum oste*.—38 Edd. vulgg. ante Freinsh. *Sed postenquam*. Voss. 2. omittit *in* ante *ardore*. Pith. *sustentaverat corpus*. Ald. *proxime stipiti*.—39 Pal. 1. *ne ullo quidem*.—40 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et Mer. *Eriguus*, ut semper; Bas. et Col. *Erignus*. Voss. 2. omittit *quem* ante *exstinctum*.

1 Voss. 2. *Dachas*; Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *Dacas*; Loccen. malit *Gabas*. Bong. 1. *Spitamenes se quasi vellet Spitamen esse*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 2. ut in textu. Voss. 2. *Sed quoque*, omisso *hanc*.

NOTÆ

[j] *Lysimachi*] Ejus qui postea regnavit: supra, cap. 1.

[k] *D. stadia*] Sexaginta duo milliaria et quadringentos passus.

[a] *Dahas*] Ubi Dahæ habitarent, diximus ad cap. 1. *Ibi*] Strabo lib. XI. ad Chorasmusinos sive Chorasmios confugisse Spitamenem tradit; potest utrumque verum esse.

pro absente transegit.[a] [b] Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat; quam, ægre fugam et nova subinde exilia tolerantem, in omne discrimen comitem trahebat. 2. Illa malis fatigata identidem muliebres adhibere blanditias, 'ut tandem fugam sisteret, victorisque Alexandri clementiam expertus, placaret, quem effugere non posset.' 3. Tres adulti erant liberi ex eo geniti, quos cum pectori patris admovisset, 'ut saltem eorum misereri vellet,' orabat; et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. 4. Ille, se prodi, non moneri ratus, et formæ profecto fiducia cupere eam quam primum dedi Alexandro, acinacem strinxit, percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum ejus occursu. 5. Ceterum 'abire conspectu' jubet, addito metu 'mortis, si se oculis ejus obtulisset:' et ad desiderium levandum noctes inter pellices agere cœpit. 6. Sed penitus hærens amor fastidio præsentium accensus est: itaque rursus, uni ei deditus, orare non destitit, 'ut tali consilio abstineret, pateretur que sortem, quamcumque eis fortuna fecisset: sibi mortem deditione esse leviorem.' 7. At illa purgare se, 'quod, quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente suasisset; de cetero futuram in viri potestate.' 8. Spitamenes, simulato captus obsequio, de die 'convivium

[a] *Loco ipsius absentis confecit.*

Pith. *nunquam fatiganda.*—2 Idem codex: *S. immodico uxoris.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Mod. *ægram fuga;* Mer. et Venet. *ægram fugam.* Voss. 2. *in omni discrimine*, et paulo post: *que effugere.* —4 Pro *profecto* Heinsius legi jubet *provectam.* Florent. Leid. et Bong. 1. 2. *acinacim:* Voss. 1. *atinacem.* Voss. 1. *percursus uxorem.*—5 Leid. Florent. Voss. 1. 2. Dan. et pleræque edd. *e conspectu.* Florent. omittit: *jubet a. m. m. s. s. o. et.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *ægre inter pellices.*—6 Bong. *Sed penitens.* Voss. 2. *sortem qualemcumque.* Idem codex et edd. vulgg. ante Freinsh. *eis* pro *his.* Pronomen prorsus abesse malunt Acidal. et Freinsh. Heinsius vero conj. *Deus et fortuna.* Bong. 1. 2. omittunt *sibi.* Voss. 2. *esse leniorem.*—7 Mer. *ultima esse censebat.*—8 Voss. 2. *aptari jubet.* Voss. 1. 2. et

NOTÆ

[b] *Transegit*] Id ipsum quoque refert Arrianus; sed a Scythis fugæ comitibus et interfectum esse, et missum ad Alexandrum ejus caput auctor est; uxoris mentionem fecit nullam.

apparari' jubet; vinoque et epulis gravis, semisomnus in cubiculum fertur. 9. Quem ut alto et gravi somno sopitum esse sensit uxor, gladium, quem veste occultaverat, stringit, caputque ejus abscissum, cruore respersa, servo suo conscio facinoris tradit. 10. Eodem comitante, sicut erat cruenta veste, in Macedonum castra pervenit, nuntiarique Alexandro jubet, 'esse, quæ ex ipsa deberet cognoscere.' [b] 11. Ille 'protenus barbaram' jussit 'admitti:' quam ut aspersam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam venisse, 'dicere, quæ vellet,' jubet. 12. At illa 'servum,' quem stare in vestibulo jusserat, 'introduci' desideravit: qui, quia caput Spitamenis veste tectum habebat, suspectus scrutantibus, quid occuleret, ostendit. 13. Confuderat oris exsanguis notas pallor, nec, quis esset, nosci satis poterat. Ergo rex certior factus, 'humanum caput afferre eum,' tabernaculo excessit, percontatusque, 'quid rei sit,' illo profitente cognoscit. 14. Variæ hinc cogitationes invicem animum diversa agitantem commoverant: meritum ingens in semet esse credebat, quod transfuga et proditor, tantis rebus, si vixisset, injecturus moram, interfectus esset: contra facinus ingens aversabatur, cum optime meritum de ipsa, communium parentem liberorum, per insidias interemisset. 15. Vicit tamen gratiam

[b] *Aliquid esse quod ab ea doceri ipsum oporteret.*

Bong. *vino quoque et epulis.* Voss. 2. omittit *gravis.* Bong. 1. 2. Florent. Leid. et Voss. 1. *et semisomnus;* Voss. 2. *semisomnis;* Pal. 1. *semisompnis.*—9 Florent. Leid. et Voss. 1. *caput e. abscisum.* 'Verba *cruore respersa* pro glossemate habenda sunt, cum sequantur simile significantia hæc: *sicut erat cruenta Veste.* Nec refert, conscium vidisse; refert, Macedonas.' *Bothe.* Mox Voss. 2. omittit *suo.* Voss. 1. 2. *facinoris tradidit.*—10 Voss. 2. omittit *in* ante *Macedonum.* Pal. 1. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *adesse* pro *esse;* Pith. et Fauch. *esset.*—11 Pith. *Barbatim jussit admitti.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *respersam cruore.* Voss. 2. et Pith. *respexit.*—12 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *quem in vestibulo stare;* Fauch. *quem in vestibulum stare.*—13 Mod. *dinosci satis poterat.* Voss. 2. *in tabernaculo excepit.*—14 Dan. omittit *invicem.* Ald. Colin. Gryph. Bas. Frob. et Col. *quique tantis;* Mer. *qui tantis.* Leid. Voss. 1. 2. Bong. Lugd. Mer. et Amst. *invecturus moram;* Ald. Colin. Gryph. Frob. Bas. et Col. *injecturus moram fuisset.* Voss. 1. 2. *adversabatur.* Florent. Leid. et Voss. 1. *parentem liberum.*—15 Lugd. et Mod.

meriti sceleris atrocitas,' denuntiarique jussit, ut 'excederet castris, neu licentiæ barbaræ exemplar in Græcorum mores et mitia ingenia transferret.' d 16. Dahæ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernen, defectionis ejus participem, vinctum Alexandro seque dedunt. Ille, maxima præsentium curarum parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus a prætoribus suis avare ac superbe imperabatur. 17. Ergo Phrataphemi Hyrcaniam c et Mardos cum Tapuris tradidit, mandavitque, ut Phradaten, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami, Drangarum d præfecto, substitutus est Stasanor. Arsaces in Mediam missus, ut Oxydates inde discederet. Babylonia, mortuo Mazæo, Deditameni subjecta est.

c *Sceleris ejus gravitas vicit meritum beneficii.*
d *Ne barbaricæ perfidiæ exemplo humaniores Græcorum animos ac mores inficeret.*

Vicit tandem. Florent. *meritis.* Pith. et Fauch. omittunt *denuntiarique.*—16 Voss. 2. *Dachæ;* Ald. Mer. Col. et Bas. *Dacæ.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Spitaminis.* Voss. 2. *Stataphernem;* Pith. *Phrataphernem;* Mer. *Dataphrenem.*—17 Voss. 2. *Pharnlaferni;* Mer. Bas. et Col. *Pharapherni.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Bas. Mer. et Col. omittunt *et* ante *Mardos.* Florent. Leid. et Voss. 1. *eardos;* Voss. *Chardos;* Pal. 1. *Chardon;* Bong. *easdos;* Pith. Mer. Bas. et Col. *cardos;* ceteri *Mardos.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. et Mer. *Taphiris;* Pal. 1. et Dan. *Taphyris;* Frob. Bas. Col. Lugd. et Amst. *Tapyris.* Multæ edd. ut *Phradatem;* omnes vero codd. *ut Phradaten.* Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *Arsami Dramearum;* Voss. 2. et Pal. 1. *Arsamidram;* Ald. *Arsami Dranarum;* Bong. *Arsami Damearum;* Mer. *Arsanum Dramarum;* edd. vulgg. ante Freinsh. *Arsami Cariæ;* post Freinsh. *Arsami Drancarum.* Voss. 2. omittit *Stasanor Arsaces,* relicto spatio; Bong. *tansono rarsaces,* et suprascr. *tam sano rars.* Pal. 1. *Tharsanor. Arsaces;* Dan. *Tansorto. rarsaces;* Mer. Col. et Bas. *Tansonor. Arsaces;* Voss. 1. *Ramsanor. Arsaces.* '*Atropates* substituendus est ex Arrian. IV. 18. 3.' *Schmieder.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *Oxidates;* Ald. *Exodates;* Mer. Bas. et Col. *Occidates.* Bong. 1. *inde secederet;* Pal. 1. *inde decederet.* Florent. et Leid. *Babyloniam.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Mod. *demortuo*

NOTÆ

c *Hyrcaniam*] Hyrcania lib. VI. cap. 4. Mardi, ibidem, cap. 5. Tapuri, cap. 4. *Phradatem*] Alias 'Autophradatem,' ibidem. *Cui succedebat*] Solos huic Mardos atque Tapuros fuisse commissos meminerat lib. VI. cap. 4. 5. Hyrcaniæ Menapim præfectum esse dixerat lib. VI. cap. 4. Mardis solum ac Tapuris prætorem extitisse Phradatem indicat quoque Arrianus eadem narrans lib. IV.

d *Drangarum* [*Drancarum*] Iidem lib. VI. cap. 6. 'Drangæ' vocantur. *Arsaces*] Atropatem Arrianus ait fu-

IV. 1. His compositis, tertio mense ex hybernis movit exercitum, regionem, quæ 'Gabaza' [a] appellatur, aditurus. 2. Primus dies quietum iter præbuit: proximus ei nondum quidem procellosus et tristis, obscurior tamen pristino, non sine minis [b] crescentis mali præteriit: 3. tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, et, nunc internitente luce, nunc condita, non oculos modo meantis exercitus, sed etiam animos terrere cœperunt. 4. Erat prope continuus cœli fragor, et passim cadentium fulminum species visebatur: attonitisque auribus, stupens agmen nec progredi, nec consistere audebat. 5. Tum repente imber grandinem incutiens torrentis modo effunditur: ac primo quidem armis suis tecti exceperant; sed jam nec retinere arma lubricæ et rigentes manus poterant, nec ipsi destinare, in quam regionem obverterent corpora, cum undique tempestatis

---

Mazæo. Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. et Bong. 1. 2. *Ditameni;* Voss. 2. *Ditamini.* 'Lege cum Arriano *Stameni.*' Schmieder.

1 Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. Pal. 1. et Mer. *Gazaba;* Voss. 2. *Sabara;* Ald. *babas.*—2 Voss. *proximus enim nondum.* Venet. Veron. Mediol. aliæ vett. ante Modium: *non sine crescentis mali damno præteriit;* Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. Frob. et Col. etiam omittunt *minis;* pro quo Bong. 1. et Voss. 2. habent *nimis.* Florent. Leid. Voss. 2. et vulgg. *mali damno;* Amst. *sine damno.* Voss. 1. et Bong. 1. 2. non agnoscunt *h. v. damno;* Dan. id ascriptum habet in margine. Vide Not. Var.—3 Bong. 1. *emicare fulgora.* Voss. 2. *interveniente luce.* Col. *nunc oculos.*—4 Florent. Leid. Dan. Mer. et Bong. 2. *et passim adeuntium;* Voss. 2. *et p. adeuncium.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. et Mer. *fluminum;* et sic Dan. sed ab al. m. *fulminum.* Bong. 1. omittit *species.*—5 Pal. 1. omittit *Tum.* Leid. *sic primo;* Voss. 2. *at primo;* Mod. Amst. et Lugd. *ac primum.* Pal. 1. *sed nec etiam;* Mod. et Lugd. *sed et jam nec.* Pal. 1. *lubricæ rigentes;* Dan. *lubrica et rigentes;* edd. vulgg. ante Freinsh. *lubrica rigentes;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. ut in textu. Pith. *obverterant;*

NOTÆ

isse, de quo lib. v. cap. 7. *Oxydates*] Apud eundem corrupte, ut puto, *Exodates.* *Dedítameni*] Eidem 'Stamenes' vocatur.

[a] *Gabaza*] Videri potest illud esse Arriani 'Gabas;' nisi quod oppidum, non regionem, vocat. Sed forte unum et urbi et circumjectæ regioni nomen fuerit. Est apud eundem quoque 'Gaza' in Sogdianis, quod non multum abludit. Ut ut est, eandem, ut supra diximus, expeditionem in 'Nautacas' vocat Diodorus, quam Curtius in *Gabaza* hic appellat; ut ex rerum eventu constat.

[b] *Non sine minis*] Ex variis variorum lectionibus constitui quoque posset hæc pericope: *non sine minis crescentis mali, sine damno præteriit.*

violentia major, quam vitàbatur, occurreret. 6. Ergo ordinibus solutis per totum saltum errabundum agmen ferebatur; multique, prius metu quam labore defatigati, prostraverant humi corpora, quanquam imbrem vis frigoris concreto gelu astrinxerat. 7. Alii se stipitibus arborum admoverant: id plurimis et adminiculum et suffugium erat. 8. Nec fallebat ipsos morti locum eligere, cum immobiles vitalis calor linqueret: sed grata erat pigritia corporum fatigatis; nec recusabant extingui quiescendo: quippe non vehemens modo, sed etiam pertinax vis mali insistebat;[a] lucemque naturale solatium præter tempestatem, haud disparem nocti, sylvarum quoque umbra suppresserat.[b] 9. Rex, unus tanti mali patiens, circumire milites, contrahere dispersos, allevare prostratos, ostendere procul evolutum ex tuguriis fumum, hortarique 'ut proxima quæque suffugia occuparent.' 10. Nec ulla res magis saluti fuit, quam quod multiplicato labore sufficientem malis, quibus ipsi cesserant, regem deserere erubescebant.[c] 11. Ceterum efficacior in adversis necessitas, quam ratio, frigoris remedium invenit: dolabris enim sylvas sternere aggressi, passim acervos struesque accenderunt. 12. Continenti incendio ardere crederes saltum, et vix inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor stupentia membra commovit, paulatimque spiritus, quem continuerat rigor, meare libere cœpit.[d] 13. Excepere alios

[a] *Non tantum violentus, sed etiam diuturnus impetus procellæ durabat.*
[b] *Diei lumen opacitas arborum etiam occultabat.*
[c] *Quam quod eos pudebat a rege discedere, quem videbant non frangi incommodis, quamvis labor augeretur.*
[d] *Spiritus animales, quos frigus torpefecerat, commeare per membra cœperunt nullo obice.*

Voss. 2. *verterent.* Florent. *qua vitabatur;* Voss. 2. *qua vitatur.*—6 Florent. et Voss. 1. *defetigati.* Pith. *algoris acerato gelu.* Fauch. *abstrinxerat;* Amst. *astrixerat.*—7 Voss. 2. *et suffragium e. N. f. ipsum.*—8 Voss. 1. *locum erigere.* Florent. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. et Mer. *inmobilis;* aliæ vett. *inmobilais.* Vulgg. edd. ante Freinsh. *umbræ suppresserant;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Frob. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *umbra suppresserat;* Dan. *umbra successerat.*—9 Voss. 2. *et contrahere....hortari.* Pal. 1. *proxima quisque.* Voss. 2. et Fanch. *suffragia;* et sic Bong. 1. sed subnotatis literis *ra*, et suprascr. *u*, ut sit *suffugia.*—10 Pith. omittit *malis.* Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *quibus ipsi cesserant;* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. omittunt *quibus;* Mer. habet, *cui ipsi cesserant.*—12 Voss. 2. *commovit membra....*

tecta barbarorum, quæ in ultimo saltu abdita necessitas investigaverat:[e] alios castra, quæ in humido quidem, sed jam cœli mitescente sævitia, locaverunt. Mille militum atque lixarum calonumque pestis illa[f] consumsit. 14. Memoriæ proditum est, quosdam applicatos arborum truncis, et non solum viventibus, sed et inter se colloquentibus similes esse conspectos; durante adhuc habitu,[g] in quo mors quemque deprehenderat. 15. Forte Macedo gregarius miles, seque et arma sustentans, tandem in castra pervenerat. Quo viso rex, quanquam ipse tunc maxime admoto igne refovebat artus, ex sella sua exsiluit, torpentemque militem et vix compotem mentis, demtis armis, 'in sua sede' jussit 'considere.' 16. Ille diu, nec ubi requiesceret, nec a quo esset exceptus, agnovit: tandem, recepto calore vitali, ut regiam sedem regemque vidit, territus surgit: 17. quem intuens Alexander, 'ecquid intelligis, miles,' inquit, 'quanto meliore sorte, quam Persæ, sub rege vivatis? Illis enim in sella regis consedisse capital foret; tibi saluti fuit.' 18. Postero die convocatis amicis copiarumque ducibus, pronuntiari jussit, 'ipsum omnia, quæ amissa essent, redditurum:' et promisso fides extitit:[h]

[e] *Quæ, licet occulta essent in extrema sylvæ ora, necessitas quærere docuerat.*
[f] *Illud frigus enecavit.* [g] *Nondum mutato statu corporis.*
[h] *Promisso veritas non defuit.*

comminuerat rigor. Pal. 1. *remeare libere.*—13 Fauch. *barbarorum tecta.* Pal. 1. *qui in ultimo.* Florent. *saltu addita.* Leid. Voss. 1. et Bong. 2. *quæ in humido.* Florent. Voss. 2. Ald. Mer. Bas. et Col. *sed etiam;* Voss. 1. et Bong. 2. *si jam;* Pal. 1. Dan. et Bong. 1. *etiam.* Voss. 1. *mitiscente.* Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Bong. 1. 2. Venet. Veron. Vet. an. 1474. Mediol. et Mer. *XX. militum;* Pith. et Fauch. *viginti militum;* Voss. 2. *viginti millia militum.* Ald. *Lyxarum Calonumque;* Mer. *lyxarum calonumque.*—14 Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *sed etiam;* Voss. 2. omittit *sed et i. se colloquentibus;* Voss. 1. habet *collocantibus.* Voss. 2. *sed durante....deprenderat.*—15 Bong. 1. 2. *miles tam seque;* Mer. *miles vix seque;* aliæ vett. *miles seque ad arma.* Dan. et Pal. 1. omittunt *tandem;* Florent. Leid. et Voss. 1. *tamen,* quod habent Dan. et Pal. 1. in margine. Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *ipse tum.* Pith. *refovebat artus admoto igne.* Ald. Freb. Bas. et Col. *ex s. sua exilivit;* Voss. 2. *ex s. s. prosilivit.* Pal. omittit *in* ante *sua sede.* Pal. 1. *in s. s. j. desedere.*—16 Bong. *exceptus esset;* Voss. 2. *esset retentus.*—17 Bong. 1. et Fauch. *et quid intelligis;* Bong. 2. et Pith. *eo quid intelligis.* Voss. 2. omittit *enim.* Pal. 1. et edd. a Freinsh. omnes *capitale;* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. et Mod. *capital;* et sic in Dan. sed corr. *capitale.*—18

19. nam Sysimithres multa jumenta et camelorum duo millia adduxit, pecoraque et armenta; quæ distributa pariter militem et damno et fame liberaverunt. 20. Rex, 'gratiam sibi relatam a Sysimithre' præfatus, 'sex dierum cocta cibaria ferre milites' jussit, Sacas [c] petens. Totam hanc regionem depopulatus,[d] XXX. millia pecorum ex præda Sysimithri dono dat. 21. Inde pervenit in regionem, cui 'Cohortanus' satrapes nobilis præerat, qui se regis potestati fideique permisit. Ille, imperio ei reddito, haud amplius, quam 'ut duo ex tribus filiis secum militarent,' exegit. 22. Satrapes etiam eum, qui penes ipsum relinquebatur, tradit.[e] Barbara opulentia convivium, quo regem accipiebat, instruxerat: 23. id cum multa comitate celebraret, 'introduci XXX. nobiles virgines' jussit. In-

Pith. omittit *pronuntiari jussit.*—19 Voss. 1. et Bong. *Sisimithres;* Voss. 2. *Sisimetres;* Ald. *Sisymithres;* Pal. 1. *Sysimethres;* Mer. *Sysimithriden.* Leid. et Voss. 1. *II. millia.*—20 Voss. 1. *ha Sysimithre;* Voss. 2. omittit *a.* Ald. Colin. Gryph. Col. et Bas. *Sagas.* 'Fortasse ex pluribus codd. (Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Mer. et Bong. 1. 2.) restituendum est *Sagos*, ut iterum incognita aliqua Sogdianæ regio intelligatur.' *Schmieder.* Florent. Leid. Voss. 2. Dan. et Bong. *petentem;* Pal. 1. *petentes.* Pith. et Fauch. *XXX. millibus;* Florent. et Voss. 1. *XXX. B.* Leid. *XXX. D.*—21 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. et Mer. *Cohortandus*, pro quo Ald. *Oxyatres.* Pith. omittit *secum* ante *militarent.*—22 Sigeb. *eo.... tradi, barbari;* nonnullæ edd. ante Freinsh. *eo....tradito, &c.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Frob. Mer. Bas. et Col. ut in textu. 'Rubenius Elect. I. 29. hiatum aliquem esse putat; notamque lacunæ inter hæc verba: *tradit* * * *barbara opulentia* ponit. Forte putabis pro *ipsius* § 23. legendum esse *Oxyartis.*' Schmieder. Vide Not. Var. Mod. *quoniam regem.*—23 Florent.

NOTÆ

[c] *Sacas*] De Sacis eorumque regione, lib. VII. cap. 9. Hac iter erat ex Bactrianis et Sogdianis in Indiam.

[d] *Depopulatus*] Cur hoc autem? cum missos ab his legatos, qui gentis obsequia offerrent, tam benigne exceptos remisisset adjuncto comite Excipino, lib. VII. cap. 9.

[e] *Tradit*] Lacunam hic aliquam intercedere optime, ni fallor, animadvertit Rubenius, Elector. I. 29. apud Freinshemium. Ex ipsa enim serie narrationis, si integra foret, sequitur Roxanen Cohortani esse filiam: cum Oxartis eam fuisse non reliqui modo scriptores, sed etiam Curtius ipse apertissime lib. X. cap. 3. testatus sit. Deest igitur initium narrationis hujus, de reditu, ut opinor, Alexandri in Bactrianos. Has enim nuptias in Bactriana celebratas apud ipsam Sysimithris petram Strabo testis est lib. XI. Tum injecta erat Oxartæ mentio atque convivii; ad quem referenda sunt illa verba: 'filia ipsius Roxane.'

ter quas erat filia ipsius, 'Roxane' nomine, eximia corporis specie et decore habitus in barbaris raro.[i] 24. Quæ, quanquam inter electas processerat, omnium tamen oculos convertit in se; maxime regis, minus jam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunæ, contra quam non satis cauta mortalitas est.[j] 25. Itaque ille, qui uxorem Darii, qui duas filias virgines, quibus forma præter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo, quam parentis aspexerat, tunc in amorem virgunculæ, si regiæ stirpi comparetur, ignobilis, ita effusus est, ut diceret, 'ad stabiliendum regnum pertinere,[k] Persas et Macedones connubio jungi: hoc uno modo et pudorem victis, et superbiam victoribus detrahi posse. 26. Achillem quoque, a quo[f] genus ipse deduceret, cum captiva coisse: ne inferri nefas arbitrarentur,[l] ita matrimonii jure velle jungi.' 27. Insperato gaudio lætus pater sermonem ejus excepit: et rex medio cupiditatis ardore jussit 'afferri' patrio more 'panem:' hoc erat apud Macedones sanctissimum coëuntium pignus, quem divisum gladio uterque libabat. 28. Credo

[i] *Et staturæ elegantia inter barbaros insueta.*
[j] *A cujus blanditiis hominum natura parum sibi cavet.*
[k] *Ad imperium firmandum necessarium esse.*
[l] *Ac ne existimarent stuprum a se afferri Roxanæ.*

Leid. Bong. 2. Fauch. et Dan. *roaxene;* Voss. 1. *Roaxane.*—24 Pith. *suis imperitantis.*—25 *Itaque illi* Amst. *qui ducis filias* Pal. 1. *Roxanem* edd. vett. *Roxanen* in codd. *potuerat* Florent. et Leid. *in amore* Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. et Bas. *compararetur* edd. vulgg. ante Freinsh. *comparetur* in codd. Florent. Leid. et Voss. 1. cum Ald. et Mer. Paulo post, Pal. 1. omittit *uno.*—26 Pal. 1. et Pith. *ipse duceret.* Voss. 2. *cum c. coiisse.* Pal. 1. *Ne inferi.* Florent. et Voss. 1. *arbitrentur;* Mer. *arbitraretur.*—27 Pith. *sermonem regis;* Florent. Leid. Voss. 1. et Mer. *s. ejus excipit.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. et Mer. *et rex in medio.* Voss. 2. omittit *apud Macedones.* Pal. 1. *quem divi-*

NOTÆ

[f] *Achillem, a quo*] Vide lib. IV. cap. 6. *Cum captiva*] Cum Hippodamia, quæ a Brise patre Briseidis nomen accepit. Hanc expugnata Lyrnesso urbe Troadis Achilles captivam abduxit, et matrimonio deinde sibi junxit; non, ut plerique putant, pro pellice habuit. Hunc respexit Alexander scilicet cum adjecit, 'ita matrimonii jure velle jungi.' Neque enim exemplum ab Achille sumeret, nisi hic quoque Briseidem connubii jure sibi devinxisset.

eos, qui gentis mores condiderunt,[m] parco et parabili victu ostendere voluisse jungentibus opes,[n] quantulo contenti esse deberent. 29. Hoc modo rex Asiæ et Europæ introductam inter convivales ludos matrimonio sibi adjunxit, e captiva geniturus, qui victoribus imperaret. 30. Pudebat amicos super vinum et epulas socerum ex deditis esse electum: sed, post Cliti cædem libertate sublata, vultu, qui maxime servit, assentiebantur.[o]

v. 1. Ceterum Indiam et inde Oceanum petiturus, ne quid a tergo, quod destinata impedire posset, moveretur, 'ex omnibus provinciis XXX. millia juniorum legi' jussit, 'et ad se armata perduci:' obsides simul habiturus et milites. 2. Craterum autem ad persequendos Haustanen et Catenen,[a] qui ab ipso defecerant, misit: quorum Haustanes captus est, Catenes in prælio occisus. Polypercon quoque regionem, quæ 'Bubacene'[b] appellatur, in ditionem redegit. 3. Itaque omnibus compositis, cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur non auro modo, sed gemmis

[m] *Qui Macedonici populi consuetudines sanxerunt.*
[n] *Illis qui fortunas consociabant per matrimonium.*
[o] *Assensum simulabant vultu, qui facillime ad arbitrium fingitur.*

nus.—28 Florent. *Credi eos.*—30 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *esse delectum;* Pith. *delatum.* Pal. 1. omittit *sed p. C. c. l. s. v. q. m. s. adsentiebantur.*

1 Ald. Colin. Gryph. Frob. Bas. et Col. *et ex omnibus.* Mer. *arma perduci.* —2 Voss. 2. *Ceterum autem;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Bong. et Mer. omittunt *autem.* Voss. 2. *Aristanem et Cathenes;* Frob. Col. Bas. Lugd. Amst. *Haustanen Cathenes;* et sic postea. Pith. *caustanes captus est;* Voss. 2. *Aristanes captus est.* Pith. *Popercon;* Leid. et Voss. 1. 2. *Polipercon.* Voss. 2. *regionem quoque.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Ald. *Bubacenen;* Voss. 2. *Bullacen;* Pal. 1. *Bubaces.* Voss. 2. Elz. et vulgg. ante Freinsh. *in deditionem.*—3 Ald. et Mer. *Indicum vertit;* Voss. 2. *Indicum convertit,* et paulo

NOTÆ

[a] *Haustanen et Catenen*] Catenes, sive Catanes, ut vocat Arrianus, primum Spitamenis in Besso tradendo, paulo post in defectione socius fuerat, lib. VII. cap. 5. et 6. De Haustane nihil alibi legimus.

[b] *Bubacene*] Uni Curtio nota regio est; quam merito putes eam Freinshemio pro *Parætacene* positam esse; nam ex Arriano scimus Craterum, adjuncto Polyperchonte aliisque ducibus, adversus Haustanem et Catenem missum in Parætacenen, quam etiam utique subegerunt. De Parætacene autem lege quæ dicta sunt lib. V. cap. 13.

quoque margaritisque, ad luxum magis quam ad magnificentiam exculta.[a] 4. Clypei militares auro et ebore fulgere dicebantur: itaque, necubi vinceretur, cum ceteris præstaret,[b] scutis argenteas [c] laminas, equis frænos aureos addidit, loricas quoque alias auro, alias argento adornavit: CXX. millia armatorum erant, quæ regem ad id bellum sequebantur. 5. Jamque omnibus præparatis, quod olim prava mente conceperat, tunc esse maturum ratus, 'quonam modo cœlestes honores usurparet,' cœpit agitare. 'Jovis filium' non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis. 6. Itaque more Persarum Macedones venerabundos ipsum salutare, prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum malum regum, quorum opes sæpius assentatio, quam hostis evertit. 7. Nec Macedonum hæc erat culpa, (nemo enim illorum quicquam ex patrio more labare sustinuit,[c]) sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus. 8. Agis quidam Argivus, pessimorum carminum post Chœrilum [d] [d] conditor, et ex

[a] *Non tantum ad splendorem, sed etiam ad luxum.*
[b] *Cum jam aliis in rebus superior esset, ne in ullo superaretur ab Indis, &c.*
[c] *Aliquid de Macedonica consuetudine immutari passus est.*
[d] *Si Chœrilum excipias.*

post: *quæ ad luxus.*—4 *Clypei* est ex conjectura Modii. Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *periti* habent; Dan. et Pal. 1. *pereti;* Ald. Mer. et Col. *Periti:* unde Schefferus conjecit: *margaritisque. Ad luxum magis quam ad magnificentiam exculta aperiri. Militares auro et ebore fulgere dicebantur, &c.* Florent. Leid. et Voss. 1. *ebure.* Voss. 2. *fulgore.* Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *dicebant.* Voss. 2. *itaque non vinceretur.* Pal. 1. *quæ regem.*—5 Idem codex *Jam omnibus.* Voss. 2. omittit *præparatis* et *olim.* Venet. Vet. et Veron. *tunc esse maturat;* Amst. et Florent. *tunc esse maturum ratus;* Voss. 2. et Mer. *tunc esse matura;* Bong. 2. *tunc esse maturum;* Theocr. *tunc esse maturam ratus,* quod reposuit Schmieder. Omnes ceteræ edd. a Freinsh. omittunt τὸ *ratus.* Vide Not. Var. Mod. *quomodo cœlestes.* Voss. 2. omittit *tantum se.*—6 Pith. *salutantes prosternere humi corpora jubet;* Amst. *s. p. h. corpora jussit.* Ald. *pernitiosa adulatio.* Voss. 2. omittit *assentatio.*—7 Idem codex: *hoc erat culpa.* Ald. *nemo etiam.* Mod. ex Palmerii conjectura: *libare sustinuit;* Pal. 1. et Bong. 1. *libere sustinuit.* Pith. *qui malis professionibus corruperant;* Voss. 2. *qui profexionem h. a. corruperant,* omisso *malis.*—8 Florent. Leid. Voss. 1. Bong. Mer. Bas. Col. et Mod. *Hages quidam;* Voss. 2. *Bages qui-*

NOTÆ

[c] *Argenteas*] Hinc Argyraspidum nomen inditum militibus, ex ἄργυρος, *argentum,* et ἀσπὶς, *clypeus.*

[d] *Post Chœrilum*] Chœrili duo fuere,

Sicilia[e] Cleo, (hic quidem non ingenii solum, sed etiam nationis vitio adulator,) et cetera urbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam maximorumque exercituum ducibus a rege præferebantur: hi tum cœlum illi aperiebant, 'Herculemque et Patrem Liberum[f] et cum Polluce Castorem novo numini cessuros esse' jactabant. 9. Igitur festo die 'omni opulentia convivium exornari' jubet, cui non Macedones modo et Græci principes amicorum, sed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cum discubuisset rex, paulisper epulatus convivio egreditur. 10. Cleo,[g] sicut præparaverat, sermonem 'cum admiratione laudum ejus instituit: merita' deinde percensuit, 'quibus uno modo referri gratiam posse, si, quem intelligerent Deum esse, confiterentur,

dem. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *piissimorum carminum*; Dan. *piissimum carminum*. Florent. *post Coherilum*; Leid. *post Chohorilum*; Bong. 1. *pi Choërilum*; Voss. 2. *Coberilium*. Alii codd. *ex Cilicia Cleo*; Voss. 2. *Chero*. Dan. Bong. et Voss. 1. *vitium*; Voss. 2. *vicium*; Bong. *vitio adsentator*. Pal. 1. *qui propinquis*; Voss. 2. *quæ p. esse maximorum exercituum et ducibus a referebantur*. Florent. Voss. 1. Bong. et Dan. *ferebantur*. Pal. 1. *Hi tamen*. Pith. *et cum Pollice*. Pal. 1. *cessurum esse*.—9 Mer. *convivii*. 'Legendum est cum Freinshemio vel *Persæ nobiles*, vel *barbari nobiles*.' Schmieder.—10 Pith. *Cleo et sicut*; Florent. Leid. Bong. et Dan. *Cleo sicut præparatum erat*; Voss. 2. *Cleo sic præparatus erat*; Mod. *Cleo sicut præparatus erat*. Edd. post Freinsh. *referri gratia posset*; Florent. Leid. et Mod. *referri gratiam posse*, quod recepit Schmieder. *referre gratia posse* Voss. 2. *gratiam referre posset*

NOTÆ

quorum prior, poëta nobilis, annis plus centum et viginti ante Alexandrum floruit: alter ipsum regem in expeditione Asiatici secutus, tanquam poëtarum insulsissimus celebratur. Lege Gyraldum Dial. 3. de Poëtis, et, qui ejus sententiam contra alios propugnavit, Heinsium de Sat. Horat. lib. II.

[e] *Sicilia*] Notissima Mediterranei maris insula, triquetra forma; Italiæ, ut ferunt, quondam juncta: nunc modico ab ea freto divulsa est, cui vulgare nomen est, *le Fare de Messine*. Erant in Sicilia multæ Græcorum coloniæ, patria utentes lingua, sed non parum corrupta; quam Siculam Dialectum vocarunt.

[f] *Patrem Lib.*] Bacchum, ut alias diximus. *Polluce Castorem*] Ambo Ledæ filii; sed hic ex Tyndaro ejus viro Œbaliæ rege, adeoque mortalis; ille ex Jove immortalis. Qui tamen fratris amore ductus ab Jove potestatem impetravit partiendæ cum illo immortalitatis, ut alternis morerentur ac viverent. Quid his fabulis subsit, ex mythologis petendum Natali Comite, Gyraldo, aliisque. Multa quoque ab his fortiter gesta feruntur, quæ adulatores isti præ Alexandri rebus contemnenda jactabant; quanquam fortasse non immerito. *Cessuros*] Locum quem in cœlo tenerent Alexandro cessuros esse.

[g] *Cleo*] Anaxarchum Sophistam sermonis hujus auctorem facit Arrianus, non Cleonem.

exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. 11. Persas quidem non pie solum, sed etiam prudenter reges suos inter Deos colere: majestatem enim imperii salutis esse tutelam. Nec Herculem quidem et Patrem Liberum prius dicatos[h] Deos, quam vicissent secum viventium invidiam: tantundem quoque posteros credere, quantum præsens ætas spopondisset. 12. Quod si ceteri dubitent; semet ipsum, cum rex inisset convivium, prostraturum humi corpus: debere idem facere ceteros, et inprimis sapientia præditos: ab illis enim cultus in regem esse prodendum exemplum.' 13. Haud perplexe in Callisthenem dirigebatur oratio:[e] gravitas viri et promta libertas invisa erat regi, quasi solus Macedones paratos ad tale obsequium moraretur. 14. Is tum, silentio facto, unum illum intuentibus ceteris: 'Si rex,' inquit, 'sermoni tuo affuisset, nullius profecto vox responsuri tibi desideraretur:[f] ipse enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare se cogeres, neu rebus felicissime gestis invidiam tali adulatione contraheres. 15. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo: nullum esse eundem et diuturnum et præcocem fructum; cœlestesque honores non dare te regi, sed auferre.[i] Intervallo enim opus est, ut

[e] *Non obscure Callisthenem ille sermo spectabat.*
[f] *Nullius nostrum oratione opus esset qui responderet tibi.*

Mer. *posse* etiam Voss. 1. et Bong. *possent* Pal. 1. *intellegerent* Leid.—11 Florent. Leid. Voss. 1. Mod. et Elz. *Ne Herculem.* Pal. 1. *tandem quoque.*—12 Voss. 1. *si rex inisset.* Voss. 2. *incultus regem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *exemplum esse prodendum.*—13 Pal. 1. *Haud perlexe.* Ald. *Chalisthenen;* Bong. 1. *Callesthenen;* alii *Calisthenen;* ceteri codd. ut in textu. Bong. *ad tale obsequium paratos.*—14 Voss. 2. omittit *unum,* et mox *illum tum.* Pal. 1. *non pateretur ne peregrinos ritus;* Florent. Leid. Voss. 1. Mod. Amst. et Lugd. *peteret ne in peregrinos externosque ritus;* Voss. 2. *peteret ne in peregrinos exteros ritus.*—15 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Mod. *et præcoquem fructum.* Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Bong. *dare se regi.* Voss. 2. *posteri*

NOTÆ

[h] *Dicatos*] Consecratos et in Deorum numerum ascriptos; quæ vocatur ἀποθέωσις.

[i] *Sed auferre*] Quia viventi adhuc divinos honores offerre, adulationis speciem habet; oblatos accipere, intolerandæ ambitionis est: utraque offensi hominum animi ne mortuo quidem illos decernendos putabunt.

credatur Deus, semperque hanc gratiam magnis viris posteri reddunt. 16. Ego autem seram immortalitatem precor regi,[g] ut vita diuturna sit et æterna majestas. 17. Hominem consequitur aliquando, nunquam comitatur divinitas.[h] Herculem modo et Patrem Liberum consecratæ immortalitatis exempla referebas. Credisne, illos unius convivii decreto Deos factos? prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam[i] in cœlum fama perveheret. 18. Scilicet ego et tu, Cleo, Deos facimus! a nobis divinitatis suæ auctoritatem accepturus est rex! potentiam tuam experiri libet: fac aliquem regem, si Deum potes facere: facilius est imperium dare, quam cœlum. 19. Dii propitii sine invidia, quæ Cleo dixit, audierint,[j] eodemque cursu, quo fluxere res, ire patiantur: nostris moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriæ, nec desidero, ad quem modum rex mihi colendus sit, discere:[k] quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, quis vivamus, accipimus.' 20. Æquis auribus Callisthenes veluti vindex publicæ libertatis audiebatur: expresserat non assensionem modo, sed etiam vocem, seniorum præcipue, quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio. 21. Nec quicquam eorum, quæ invicem jactata erant,[l] rex ignorabat; cum post aulæ-

[g] *Regem opto sero in Deos recipi.*
[h] *Humanæ vitæ quandoque succedit divinitas.*
[i] *Illos ab hominum conspectu mors abstulit, antequam, &c.*
[j] *Utinam faventes Dii sine ira audierint, &c.*
[k] *Nec doceri cupio a Persis quatenus regem venerari debeam.*
[l] *Quæ utrimque dicta fuerant.*

---

retulerunt.—16 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *et ut vita;* Mod. *ut et vita diutina.*—17 Voss. 1. *consecrare immortalitatis.* Voss. 2. *exemplo referebas.* Pal. 1. et Dan. *Credes illos.* Bong. *Deos factos dereto.* Pal. 1. *abolita natura est;* Voss. 2. *natura amota.*—18 Voss. 2. omittit *est* post *facilius.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Mod. et Bong. *cœlum dare quam imperium.*—19 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. Mod. et Amst. *fluxere adhuc res.* Bong. 2. *Nam pudet.* 'Vel cum Acidalio: *a Persis discere*, vel cum Freinsh. *a victis discere* legendum est.' *Schmieder.* Voss. 1. *quas vivamus.*—20 Pal. 1. *exaudiebatur.* Elz. et edd. vulgg. ante Freinsh. *non assentationem;* omnes vero codd. et edd. recentt. ut in textu. Pith. *vocem etiam*, et mox omittit *erat.*—21 Idem codex: *jactata fuerant.* Florent. Leid. Voss. 2. Elz. et edd. vulgg. ante Freinsh. *post aulæa;* Dan. *post alea*, suprascr. u, ut sit *aulea*, quomodo et Bong. 1. 2. *auleam* Voss. 1. Frob. Bas. et Col. sed Pal. 1. Ald. Colin. Gryph.

am,[j] quæ lectos obduxerat, staret.[m] Igitur ad Agin et Cleonem misit, 'ut sermone finito barbaros tantum, cum intrasset, procumbere suo more paterentur:' et paulo post, quasi potiora quædam egisset, convivium repetit. 22. Quem venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super regem, unum ex iis mento contingentem humum per ludibrium cœpit hortari, 'ut vehementius id quateret ad terram;' elicuitque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat.[n] 23. Itaque rex, 'Tu autem,' inquit, 'non veneraberis me? An tibi uni digni videmur esse ludibrio?' Ille 'nec regem ludibrio, nec se contemtu dignum esse' respondit. 24. Tum detractum eum lecto rex præcipitat in terram: et cum is pronus corruisset; 'Videsne,' inquit, 'idem te fecisse, quod in alio paulo ante ridebas?' Et 'tradi eo in custodiam' jusso, convivium solvit. Polyperconti quidem postea, castigato diu, ignovit.

VI. 1. In Callisthenem, olim contumaciæ suspectum, pervicacioris iræ fuit: cujus explendæ matura obvenit occasio. 2. Mos erat,[a] ut supra dictum est, principibus Mace-

[m] *Pone tapetum quod circum lectos cœnatorios prætensum erat.*

[n] *Commovit Alexandri iracundiam, quum hic etiam ab antiquo continere nequibat.*

et Mer. *ut in textu.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. Mod. et Elz. *lectis;* et sic Dan. sed suprascr. *o*, ut sit *lectos.* Voss. 2. *obduxerant.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *Igitur ad Hagen;* Voss. 2. *I. u. Bagen;* Mer. Bas. et Col. *I. a. Hagem.* Pith. *quum intraret.*—22 Bong. 1. 2. *cunctis* pro *Persis.* Mod. *supra regem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. et Elz. *ex his.* Pal. 1. *Alexandro.*—23 Voss. 2. *Tum autem.* Dan. *veraberis*, suprascr. *ne.*—24 Pal. 1. *eo lecto.* Voss. 2. *paulo ante in alio.* Florent. Voss. 1. 2. Bong. et Mod. *Et tradi eum;* Mer. *Et t. etiam.* Pith. *custodia.* 'Raderus recte hæc cum sequentibus conjunxit ita distinguens: *ignovit: in Callisthenem olim c. suspectum p. i. fuit, &c.*' Schmieder.

1 Voss. 2. *sui suspectum pertinacioris*...*venit occasio.*—2 Pith. *a servilibus.*

NOTÆ

[j] *Aulæam*] A Græco αὐλὴ, *aula*, dicitur αὔλαια, *aulæa*, et αὐλαῖον, *aulæum;* ac frequentius in plurali, *aulæa*, id est, 'tapetes;' propterea quod in aulis maxime regum prætendi solerent ad ornatum.

[a] *Mos erat*] Arrianus lib. IV. morem hunc a Philippo Alexandri nostri parente institutum scribit: sed Curtius, astipulante Valerio Max. lib. III. cap. 3. ab antiquissimis Macedonum regibus usurpatum docet cap. 8. *Ut supra*] Lib. V. cap. 1.

donum, adultos liberos regibus tradere ad munia, haud multum servilibus ministeriis abhorrentia.[a] Excubabant servatis noctium vicibus proximi foribus ædis, in qua rex acquiescebat: 3. per hos pellices introducebantur alio aditu, quam quem armati obsidebant. 4. Iidem acceptos ab agasonibus equos, cum rex ascensurus esset, admovebant; comitabanturque et venantem, et in præliis, omnibus artibus studiorum liberalium exculti. 5. Præcipuus honor habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum rege: castigandi eos verberibus nullius potestas præter ipsum erat. 6. Hæc cohors velut seminarium ducum præfectorumque apud Macedonas fuit: hinc habuere[b] posteri reges, quorum stirpibus post multas ætates[c] Romani opes ademerunt.[b] 7. Igitur Hermolaus, puer nobilis ex regia coborte, cum aprum telo occupasset,[d] quem rex ferire destinaverat,[c] jussu

[a] *Ad officia paullum discrepantia propriis servorum obsequiis.*
[b] *Ex horum numero postea reges illi facti, quorum successores a Romanis regno exuti sunt multis post Alexandrum ætatibus.*
[c] *Prior quam Alexander appetivisset jaculo aprum.*

Voss. 1. *adhorrentia.*—3 Amst. *proximis foribus.* Pro *ædis* Heins. conj. *sedis;* Bong. et Mod. *ejus ædis.* Florent. Leid. et Voss. 1. *pelicis,* ut semper.—4 Mod. *Iidem actos.* Voss. 2. *comitabantur et venantem,* omisso *que.*—5 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *eos verberibus.* Amst. *nemini* pro *nullius.* 'Cum Heinsio lego: *nulli jus,* deleta voce *potestas,* quæ est ex glossa τοῦ *jus.*' Schmieder.—6 Florent. Leid. et Voss. 1. *seminarum ducum.* Voss. 2. omittit *habuere.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Bong. et Mer. *stirpibus multas;* Voss. 2. *stipitibus multas;* Bong. 1. *stirpipus multas;* Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Elz. alii: *stirpi per multas.* Pith. et Mer. *Romanæ.*—7 Voss. 2. *Sae-*

NOTÆ

[b] *Hinc habuere*] Inter hos enim infere post Alexandri mortem, ipsius imperium divisum est, ut habemus lib. x. cap. 10.

[c] *Post multas ætates*] Si *ætates* pro 'sæculis' posuit, falsus est. Omnium enim, quæ ab his Macedonibus constituta sunt, maxime diuturnum Lagidarum sive Ptolemæorum in Ægypto regnum nondum tria impleverat sæcula, cum ab Augusto extinctum est: cetera, ut Macedoniæ, Syriæ, &c. multo ante a Romanis occupata. Si Curtium igitur defendere ab errore placuerit, ætatem sic interpretare, ut apud Græcos γενεὰν, de spatio triginta annorum; vel, quod magis placet, de temporis intervallo quo quisque istorum regnum tenuit. Sic enim Diodorus Siculus, Radero teste, a Carano Macedoniæ regum primo ad Alexandrum M. numerat γενεὰς ἑκκαίδεκα, *ætates sexdecim:* quod aliter intelligi non potest quam de totidem regum successionibus.

[d] *Occupasset*] Nefas enim erat a quoquam prius feriri belluam, quam rex, si vellet, telum conjecisset.

ejus verberibus affectus est: quam ignominiam ægre ferens, deflere apud Sostratum cœpit. 8. Ex eadem cohorte erat Sostratus, amore ejus ardens. Qui cum laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoque causam regi infestus, juvenem, sua sponte jam motum, data fide acceptaque perpulit,[e] ut occidendi regem consilium secum iniret. 9. Nec puerili impetu rem executi sunt: quippe solerter legerunt, quos in societatem sceleris asciscerent; Nicostratum, Antipatrum, Asclepiodorumque[f] et Philotan placuit assumi: 10. per hos adjecti sunt Anticles, Elaptonius et Epimenes. Ceterum agendæ rei haud sane facilis patebat via: opus erat eadem omnes conjuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilii[d] impedirentur; forte autem alius alia nocte excubabat. 11. Itaque in permutandis stationum vicibus, ceteroque apparatu exequendæ rei, triginta et duo dies absumti sunt. 12. Aderat nox, qua conjurati excubare debebant, mutua fide læti; cujus documentum tot dies fuerant: neminem metus spesve mutaverat: tanta omnibus vel in regem ira, vel fides inter

[d] *Ab ignaris conjurationis.*

tratum; Ald. *Sopatrum.*—8 Frob. *in quod.* ' Dubitatur ' deperire in aliqua re' Latinum esse; quare Schefferus et Heinsius maluerunt: *corpus id, quod deperibat.*' Schmieder. Mox Pith. omittit *quoque.*—9 Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. Frob. et Col. omittunt *legerunt*, pro quo Leid. habet *elegerunt.* Ald. Colin. Gryph. *Antipatrum Asclepiodori filium;* et sic ex Arrian. IV. 13. 7. legere vult Schmieder. Multæ edd. ante Freinsh. *placuit et Philotam;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *et P. placuit.* Loccen. legit *præter hos.* Voss. 2. *Antiches Elaptonius et Ephimanes;* Florent. Leid. et Voss. 1. *Anticles Eloptanius et Ephimanes. Ceterum, &c.* Ald. *Anticles et Epimenes. Cæterum, &c.* Pal. 1. *Elaptonus et Epimenes ceterum;* Dan. et Bong. *Elaptonius,* (et suprascr. *h.*) *et Ephimanes. Cæterum;* Pith. et Elz. *Elaptonius et Epimanes. Cæterum;* Col. et Bas. *Ant. El. et Phimanes. Ceterum;* Mer. *Anticles et Elaptonius. Cæterum.*—10 Florent. Leid. et Voss. 1. *omnis conjuratos;* Voss. 2. *conjuratos omnes.* Pal. 1. *noctu.* Leid. *consilium impediretur.* Bas. *sorte autem.*—11 Florent. Leid. Voss. 2. Dan. Bong. et Mer. *Itaque inter mutandis.* Voss. 2. *certoque apparatu.* Pith. omittit *exequendæ rei.* Florent. *assumpti sunt.* —12 Florent. Leid. Voss. 2. Dan. Bong. et Mer. *multa fide.* Pal. 1. *tot dies fecerant;* Theocr. *tot dies silentio acti fuerant.* Pith. *habebatur* pro *fuit.*—13 Ald.

NOTÆ

[e] *Perpulit*] Impulsum contra ab Hermolao Sostratum auctor est Arrianus.

[f] *Asclepiodorum*] Idem scriptor non Asclepiodorum, sed Asclepiodori filium Antipatrum annumerat; quem secutus Aldus legit, *Antipatrum Asclepiodori F.*

ipsos fuit. 13. Stabant igitur ad fores ædis ejus, in qua rex vescebatur; ut convivio egressum in cubiculum deducerent. 14. Sed fortuna ipsius simulque epulantium comitas provexit omnes ad largius vinum; ludi etiam convivales extraxere tempus: nunc lætis conjuratis, 'quod sopitum aggressuri essent;' nunc solicitis, 'ne in lucem convivium extraheretur:' 15. quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere; ipsorum post VII. dies reditura vice: nec sperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem. 16. Ceterum cum jam lux appeteret, et convivium solvitur, et conjurati exceperunt regem, læti occasionem exequendi sceleris admotam; cum mulier attonitæ,[g] ut creditum est, mentis,[e] conversari in regia solita, quia instinctu videbatur futura prædicere,[f] non occurrit modo abeunti, sed etiam semet objecit; vultuque et oculis motum præferens animi, 'ut rediret in convivium' monuit: 17. et ille per ludum, 'bene Deos suadere,' respondit; revocatisque amicis in horam diei ferme secundam[h] convivii tem-

[e] *Quæ credita fuit mente capta esse.*
[f] *Quia Deorum impulsu vaticinari putabatur.*

Stabat igitur. Florent. Leid. et Voss. 1. *sedis ejus*, et sic Dan. sed deleta initiali litera. Voss. 1. *et convivio.*—14 Voss. 2. *epulantium comites.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Bong. *lætantibus conjuratis.* Florent. Leid. Voss. 1. et Lugd. *convivium extraheret.*—15 Pal. 1. *post septima die;* Florent. Leid. Voss. 1. et Ald. *post VII. diem;* Voss. 2. *post septimum diem*, ut conj. Heinsius. Ald. *redditura vice*; Bong. *vice reditura.* 'Verba: *Nec sperare...fidem* ab aliena manu esse videntur, cum ἀσύστατον sit, eorum in VII. dies addubitare fidem, quibus duraverat in XXXII.' *Bothe.* Pith. omittit *omnibus.* Pal. 1. *duram fidem*, sed correct. inter lineas *duraturam.*—16 Ald. Colin. Gryph. Bas. Mer. et Col. *lux appareret;* Pith. omittit *appeteret.* Voss. 2. *ceperunt regem.* Pal. 1. *et creditum est.* Voss. 2. omittit *quia* ante *instinctu.* Dan. *futura prædicare*, sed suprascr. *e*, ut sit *prædicere.* Pith. *animi præferens.* Pith. *redire* pro *ut rediret.*—17 Idem codex *ferme diei.*—18 Voss. 1. *successe-*

NOTÆ

[g] *Attonitæ*] ''Attonitus' proprie dicitur,' inquit Servius, in Æneid. III. 172. 'cui casus vicini fulminis et sonitus tonitruum dant stuporem.' Fit ab antiquo verbo 'attono,' quod apud Ovidium legitur Epist. IV. 'Numine contactas attonuere suo.' Hic vero apud Curtium *attonitæ mentis* idem est atque 'parum sanæ,' sive furore quodam turbatæ: cujusmodi fere mulieres erant quæ futura vaticinari credebantur.

[h] *Horam secundam*] Cum *horam diei* vocat, nihil dubium est quin horas

pus extraxit. 18. Jam alii ex cohorte in stationem successerant, ante cubiculi fores excubituri; adhuc tamen conjurati stabant vice officii sui expleta: adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes [quam[i] ingentes concupiscentiæ] devoraverunt. 19. Rex benignius quam alias allocutus, 'discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perstitissent,' jubet. Data sunt singulis quinquaginta sestertia,[j] collaudatisque, 'quod, etiam aliis tradita

rat. Florent. *cubili;* Voss. 2. *cubilis;* Bas. aliæque vett. *cubiculi fores excubituri.* Pith. *sui officii.* Voss. 2. *expleta.* Pith. *est spes* Voss. 2. et Mer. omittunt *quam.* Florent. Leid. et Voss. 1. *mentis devoraverunt,* omissis mediis; Mer. *mentis, &c.* Pal. 1. et Voss. 2. *mentis ingentes concupiscentiæ devoraverunt;* Bong. 1. *mentis,* (et suprascr. *e,*) *devoraverunt,* et suprascr. *t,* ut sit *devstaverunt;* Pith. *mentis quam plerumque ingentes concupiscentiæ devorant;* Dan. *mentes quam ingentes devoverunt;* Freinsh. et recentt. *devoverunt.* 'Ex uno codice cum plurimis Interpretum scripsi: *quam humanæ mentes devoraverunt,* ut verba *quam ingentes concupiscentiæ* pro glossa habeantur. Subscribo tamen Freinshemio, nec hanc lectionem mendo carere censenti; spe aliquid devorare non semel se legisse, at ipsam spem, neutiquam. Fortasse pro *devoraverunt* cum Tellierio legendum est: *foverunt.*' Schmieder. Vide Not. Var. —19 Mod. *cum* pro *quoniam.* Pro *quinquaginta* Ald. *III.* Mer. *tria.* Fauch. *sextertia,* et suprascr. *s,* ut sit *sestertia;* Ald. *sex.* Leid. Florent. Voss. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. *conlaudatisque;* Pal. 1. *collaudansque;* Pith. et

NOTÆ

vulgari modo numeret a solis exortu ad occasum. Quæ quidem horæ, ut alias de vigiliis nocturnis diximus, pro varia anni tempestate modo longiores erant apud antiquos, modo breviores. De varia horarum apud veteres ratione legi potest Raderus ad Martial. Petavius de Doctr. Temp. lib. VII. cap. 1. aliique.

[i] *Mentes* [*mentis*] *quam*] Ut non audeo polliceri germanam esse quam sequimur lectionem; adeo variæ corruptæque occurrunt; ita affirmare non dubitem vix ullam occurrere meliorem. Quid enim illud est, quod ceteri fere amplectuntur: *spes est, quam humanæ mentes devoraverunt,* aut *devoverunt?* spe quidem devoratur aliquid; sed 'spem devorari' quis putet a Curtio dictum esse? Nec 'spem devovere' quid sit, satis a quoquam opinor explicari posse. Mihi vero si quid post alios conjicere liberet, dicerem scriptum a Curtio: *quam hum. m. ing. concup. foverunt:* ac primum ex *foverunt,* propter affinitatem soni factum esse *voverunt,* tum *devoverunt, devoraverunt, &c.* Sed hæc conjecturis quoque accensemus.

[j] *Sestertia*] Romanæ monetæ genus, quo Curtius Romanis suis scribens uti maluit. 'Sestertium' porro neutro genere mille continebat 'sestertios;' sestertius duos asses cum dimidio: unde nomen illi factum 'sestertius,' pro 'semistertius,' quod tres contineret 'asses' demto 'semisse.' Sestertius quartam denarii Romani partem continebat; 'denarius,' ut diximus lib. V. c. 1. drachmæ Atticæ respondet; drachmarum sex millia talentum efficiunt. Erant ergo 'quinquaginta sestertia' drachmæ quingentæ supra duodecim millia: mag-

vice; tamen excubare perseverassent.' 20. Illi tanta spe destituti domos abeunt: et ceteri quidem expectabant stationis suæ noctem: Epimenes, sive comitate regis, qua ipsum inter conjuratos exceperat, repente mutatus, sive quia cœptis Deos obstare credebat, fratri suo Eurylocho, quem antea expertem esse consilii[g] voluerat, quid paretur, aperit. Omnibus Philotæ supplicium in oculis erat. 21. Itaque protinus injicit fratri manum, et in regiam pervenit: excitatisque custodibus corporis, 'ad salutem regis pertinere, quæ afferret,' affirmat.[h] 22. Et tempus, quo venerant, et vultus haud sane securi animi index, et mœstitia e duobus alterius,[k] Ptolemæum ac Leonnatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt. Itaque apertis foribus et lumine illato sopitum mero ac somno excitant regem. Ille paulatim mente collecta, 'quid afferrent,' interrogat. 23. Nec contatus Eurylochus, 'non ex toto domum suam aversari Deos,'[i] dixit, 'quia frater ipsius, quanquam impium facinus ausus foret, tamen et pœnitentiam ejus ageret, et per se potissimum profiteretur indicium:[j] in eam ipsam noctem, quæ decederet, insidias

[g] *Ignarum conspirationis.* [h] *Ad regis caput spectare quæ nuntiabat.*
[i] *Non penitus familiæ suæ infensos esse Deos.*
[j] *Ipse ultro conjurationis delatorem se offerret.*

edd. vulgg. ante Freinsh. *collaudatique;* Scheffer. mallet: *collaudatis quoque.* —20 Pal. 1. *et c. q. repetebant.* Voss. 2. *Ephimenes;* Mer. Bas. et Col. *Ephimanes;* Ald. *Epimanes,* et sic mox. Leid. *credebatur.* Voss. 2. *Euricolo;* Ald. *Euryloco,* et sic mox; Mer. Bas. Col. et Lugd. *Eurilocho.* 'Epimenes rem narrat Charicli, Menandri filio; Charicles Eurylocho, Epimenis fratri. Arrian. IV. 14. 12. Hæc ipsa Curtium quoque scripsisse suspicor ex sequentibus: *Omnibus Philotæ, &c.* De duobus enim non dicere poterat.' *Schmieder.* Voss. 2. et Pith. *consilii esse.*—21 Pith. *corporis custodibus.*—22 Bong. *et Mæsticie;* Mer. *et mæsticiæ;* Voss. 2. et *mæstitie.* Voss. 2. et Bong. omittunt: *e duobus alterius;* Mer. *duos alteros.* 'Malo *excitaverant* cum Acidalio.' *Schmieder.* Bong. *ac lumine i. s. somno ac mero.*—23 Voss. 2. *adversari Deos.* Dan. *quia fratrem.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. Mod. Elz. alii: *qua detegeret;* Dan. *decideret;* Voss. 2. *noctemque insidias,* omisso *decederat.* Ald.

NOTÆ

num sane perseverantiæ præmium.

[k] *Alterius*] Epimenis, qui reus conjurationis cum esset, inter spem veniæ metumque supplicii anxius, fratre pertrahente venerat.

comparatas fuisse: auctores scelesti consilii esse, quos minime crederet rex.' 24. Tum Epimenes cuncta ordine consciorumque nomina exponit. Callisthenem non ut participem facinoris nominatum esse constabat; sed 'solitum puerorum sermonibus vituperantium criminantiumque regem faciles aures præbere.' 25. Quidam adjiciunt, 'cum Hermolaus apud eum quoque verberatum se a rege quereretur, dixisse Callisthenem: meminisse debere eos jam viros esse: idque an ad consolandam patientiam[1] verberum, an ad incitandum juvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse.' 26. Rex animi corporisque sopore discusso, cum tanti periculi, quod evaserat, imago oculis oberraret, Eurylochum L. talentis et cujusdam Tyridatis opulenti bonis donat protinus, fratremque, antequam pro salute ejus precaretur, restituit. 27. Sceleris autem auctores, interque eos Callisthenem, 'vinctos asservari' jubet: quibus in regiam adductis, toto die et nocte proxima, mero ac vigiliis gravis,[k] acquievit. 28. Postero autem frequens consilium adhibuit, cui patres propinquique eorum, de quibus agebatur, intererant; ne de sua quidem salute securi: quippe Macedonum more perire debebant, omnium

[k] *Compotatione et vigiliis gravatus.*

authores; Florent. Leid. Bong. 1. Pal. 1. et Dan. *acturos.* Lugd. Amst. et aliæ vett. omittunt *rex.*—24 Voss. 2. omittit *constabat.* Pal. 1. omittit *sed solitum puerorum.*—25 Voss. 1. *Quidam adiciunt*, et mox: *quereretur a rege.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. omittunt *an* post *idque.* Voss. 2. *consulandum.* Pal. 1. *patientiam verborum.* Ald. et Mer. *dictum esse.*—26 Pleræque edd. ante Freinsh. omittunt: *quod evaserat;* pro quibus Florent. et Leid. habent: *quo evaserit;* Voss. 1. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *quo evaserat;* Voss. 2. *quo evasit;* Pith. *quod evaserit;* Dan. et Pal. 1. *quod evaseret.* Ald. *Tyridatis.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *opulentis.* Voss. 2. omittit *protinus.*—27 Lugd. et Amst. *inter eos.* Pal. 1. omittit *vinctos.* Voss. 2. *in regia;* codex Snak. *in regiam addictis;* Pal. 1. *in r. deductis.* Voss. 2. et Mer. *ac nocte.* Voss. 2. omittit *proxima.*—28 Edd. vulgg. ante Freinsh. *autem die;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. et recentt. omittunt *die.* Elz. Amst. alii *concilium.* Voss. 2. omittit *adhibuit;* pro quo Pith. *inhibuit.* Voss. 2. *propinqui eorum*, omisso *que.* Florent. Leid.

NOTÆ

[1] *Patientiam*] Quod tulisset verbera, non quod patienter tulisset, ut satis apertum est. 'Patientia' enim de eo quoque dicitur qui aliquid perfert, quamvis impatienter.

devotis capitibus, qui sanguine contigissent eos.[l] 29. Rex 'introduci conjuratos præter Callisthenem' jussit: atque, quæ agitaverant, sine cunctatione confessi sunt. 30. Increpantibus deinde universis eos, ipse rex, 'quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus,' interrogat.

VII. 1. Stupentibus ceteris, Hermolaus; 'Nos vero,' inquit, 'quoniam, quasi nescias, quæris, occidendi te consilium inivimus, qui non ut ingenuis imperare cœpisti, sed quasi in mancipia dominaris.' 2. Primus ex omnibus pater ipsius Sopolis, 'parricidam etiam parentis[a] sui' clamitans esse, consurgit, et ad os manu objecta, 'scelere et malis insanientem, ultra' negat 'audiendum.' 3. Rex inhibito patre 'dicere Hermolaum' jubet, 'quæ ex magistro didicisset Callisthene:' et Hermolaus; 'Utor,' inquit, 'beneficio tuo, et dico, quæ nostris malis didici.[a] 4. Quota pars Macedonum sævitiæ tuæ superest? quotusquisque non e vilissimo sanguine? Attalus et Philotas,[b] et Parmenio et Lyncestes Alexander et Clitus, quantum ad hostes pertinet, vivunt,[b] stant in acie, te clypeis suis protegunt, et pro gloria tua, pro victoria vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. 5. Alius[c] mensam tuam sanguine

[l] *Cum universorum ipsis cognatorum vita proscripta esset.*
[a] *Dico quæ nostris calamitatibus edoctus sum.*
[b] *Quamdiu cum solis hostibus res illis fuit, stabant, &c.*

et Bong. *nec de sua;* Voss. 2. omittit *ne.* Pith. *eos contigissent.* Pro *eos* Heinsius legit *reos.*—29 Voss. 2. *Rex vero.* Pal. 1. *sine contractione.*

1 Bong. 1. omittit hæc omnia usqne ad *-teis vinciunt* VIII. 9. 21. Voss. 2. omittit *Nos.* Pal. 1. *quomodo* pro *quoniam.* Pith. *consilium unde inivimus.*—2 Fauch. *Sobolis;* nomen *Sopolis* deest in Pal. 1. et Voss. 2.—3 Nonnulli codd. *dici* pro *didici.*—4 Pith. *superest sævitiæ tuæ.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. et Mer. *quotus quidem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. et Mer. *a vilissimo.* Florent. Leid. et Voss. 1. *Linchestes.* Florent. *quia ad hostes;* Dan. omittit *ad hostes,* sed supplet inter lineas. Bong. 2. omittit *pertinet.* Alii: *sta in acie.* Voss. 2. *et pro victoria.* Voss. 1. Bong. Amst. et Lugd. *excipiunt.* Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. omittunt *tu* ante *egregiam.*—5 Flo-

NOTÆ

[a] *Etiam parentis*] Quem suo crimine mortis reum efficiebat ex lege Macedonum: lib. VI. cap. 11.

[b] *Attalus, Philotas*] De singulis actum suis locis, lib. VI. cap. 11. lib. VII. cap. 2. lib. VIII. cap. 1.

suo aspersit: alius ne simplici quidem morte[d] defunctus est:[c] duces exercituum tuorum in equuleum impositi, Persis, quos vicerant, fuere spectaculo. Parmenio indicta causa trucidatus est, per quem Attalum occideras. 6. Invicem enim miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia: et, quos paulo ante ministros cædis habuisti, subito ab aliis jubes trucidari.' 7. Obstrepunt subinde cuncti Hermolao: pater supremum strinxerat ferrum,[d] percussurus haud dubie, ni inhibitus esset a rege: quippe Hermolaum 'dicere' jussit, petiitque, 'ut causas supplicii augentem[e] patienter audirent.' 8. Ægre ergo coërcitis, rursus Hermolaus: 'quam liberaliter;' inquit, 'pueris, rudibus ad dicendum, agere permittis! at Callisthenis vox carcere inclusa est, quia solus potest dicere. 9. Cur enim non producitur, cum etiam confessi audiuntur? nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. 10. Atqui nihil eum fecisse contendo: sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam[f] cogitaverunt: nemo est, qui conscium fuisse nobis Callisthenem dicat, cum morti olim destinatus sit a justissimo et patientissimo rege. 11. Hæc ergo sunt Macedonum præmia, quorum ut superva-

[c] *Non uno supplicio necatus est.* [d] *Sopolis capulo ensis manum admoverat.*

rent. Leid. Voss. 1. et Dan. *in æculeum;* Voss. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. Col. et Lugd. *in eculeum.* Pith. *fuere spectaculo quos vicerant.* Voss. 2. *Atthalum occideras.*—6 Voss. 2. omittit *subito.*—7 Elz. *strixerat ferrum;* Pith. *strinxerat ensem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. Col. et Mod. *petitque ut causas.* Pal. 1. *supplicii agentem.* Mer. *pariter audirent.*—8 Florent. Leid. Voss. 1. alii *coërcitus.* Mer. *quem liberaliter.* Florent. Leid. Voss. 1. Frob. Mer. Bas. et Col. *et Callisthenis;* Voss. 2. omittit *at.*—9 Idem codex: *quippe pateris.*—10 Voss. 2. omittit *nobis.*—11 Idem codex

NOTÆ

[c] *Alius*] Clitus: quanquam extra convivii locum, in regiæ vestibulo cæsum vidimus. Sed hoc per ampliationem et ad invidiam dictum.

[d] *Simplici q. morte*] Non una morte. Fit enim mors quasi multiplex tormentis.

[e] *Augentem*] Ista sua in regem maledicentia, quæ cumulum sceleri additura esset.

[f] *Rem pulcherrimam*] Cædem tuam. *Cum*] Et tamen a te jampridem morti destinatus est: vel, quamvis jampridem, &c. *A justissimo*] Per ironiam.

cuo et sordido abuteris sanguine! At tibi XXX. millia mulorum captivum aurum[g] vehunt, cum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes, et novo more victores sub jugum[h] mitteres. Persarum te vestis et disciplina delectat: patrios mores exosus es. 12. Persarum ergo, non Macedonum regem occidere voluimus; et te transfugam[i] belli jure persequimur. 13. Tu Macedonas voluisti genua tibi ponere, venerarique te ut Deum: tu Philippum patrem aversaris, et, si quis Deorum ante Jovem haberetur,[*] fastidires etiam Jovem. 14. Miraris, si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut, quod tristius morte est, in servitute vivendum? 15. Tu quidem, si emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim scire cœpisti, quod ingenui homines ferre non

[*] *Jove major putaretur.*

ac sordido. Voss. 1. et Bong. omittunt *millia.* Ald. *præter gravitas.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *relaturi sunt.*—12 Voss. 2. *et n. m. victores.* Florent. *delectant.* Voss. 2. *Persarum quoque non M. r. o. volumus.*—13 Leid. *jenua t. ponere.* Voss. 2. *adversaris . . . etiam fastidires eum Jovem.*—14 Both. conj. *speremus.* Pal. 1. *quid tristius.* Pith. *est morte.* Voss. 2. *in servitudine.*—15 Florent. Voss. 1. Dan. et Bong. *si e. potest.* Pith. *ex me enim didicisti.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Mod. Elz. Amst. et Lugd. *quid ingenui.* Leid. Florent. Voss. 1. Dan. et Mod. *possint;*

NOTÆ

[g] *Captivum aurum*] Intellige non modo 'signatum aurum' sive pecuniam; cui vehendæ, quantamcumque ceperat, multo sane pauciora jumenta sufficerent: sed etiam quod 'factum' dicitur, in vasis, signis, &c. lib. III. cap. 13. præter gemmas ceteraque hujus generis pretiosa. Adde quod Hermolaus hyperbole uti potuit ut invidiam regi conflaret.

[h] *Sub jugum*] Jugum de quo sermo est, sic a Livio describitur lib. III. 'Tribus hastis jugum fit, humi fixis duabus, superque eas una transversa deligata.' Sub hoc transire victi cogebantur a victoribus; unde 'subjugandi' verbum, quod per translationem 'vincere,' 'domare,' 'subigere,' &c. significat. Hoc solum sensu istic accipitur: neque enim usitatum hunc morem Macedonibus tum fuisse legimus: certe suos milites Alexander sub jugum non miserat: sed subjugatos vocat Hermolaus quia Persarum legibus moribusque, tanquam ab illis victi, subdebantur.

[i] *Transfugam*] Quia transiisse in Persarum partes videbatur, quorum se ritibus addixerat.

possunt. De cetero parce (his),[j] quorum orbam senectutem suppliciis ne oneraveris! Nos jube duci,[f] ut, quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra.' Hæc Hermolaus.

VIII. 1. At rex: 'Quam falsa sint,' inquit, 'quæ iste tradita a magistro[a] suo dixit, patientia mea ostendet. 2. Confessum enim ultimum facinus, tamen, ut vos quoque, non solum ipse, audiretis, expressi; non imprudens, cum permisissem huic latroni[b] dicere, usurum[e] eum rabie, qua compulsus est, ut me, quem parentis loco colere deberet, vellet occidere. 3. Nuper, cum procacius se in venatione gessisset, more patrio et ab antiquissimis Macedoniæ regibus usurpato eum castigari jussi. Hoc et oportet fieri, et, ut a tutoribus pupilli, a maritis uxores, servis quoque pueros

[f] *Impera nos trahi ad supplicium.*

[e] *Effeci ut non ego solus, sed etiam vos auscultaretis; quamvis non ignarus essem, si paterer sicarium istum loqui, usurum, &c.*

Pal. 1. *possent*. Voss. 2. et Mod. *parce his*, probante Schmieder. qui laudat etiam Clerici conjecturam *parentum* pro *parce quorum*. Both. conj. *nec oneraveris*.

1 Florent. Leid. Voss. 2. et Bong. *falsa sunt*. Voss. 1. *isto*. Pith. *a magistro tradita*. 'Cum Acidalio malo *ostendit* præterito tempore.' *Schmieder*.—2 Voss. 2. *Confexis enim*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. et Mer. omittunt, *ut vos quoque*. Amst. et Lugd. omittunt, *non solum ipse*; unde Freinsh. mallet: *ut vos quoque ipsi audiretis*, probante Schmieder. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. et Mer. *ipsi*. Voss. 2. *auderitis*. Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *non impudens*; iidem et Bong. *latroni huic*. Edd. fere omnes: *colere debet*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. et Mer. *colere deberet*, quod recepit Schmieder.—3 Voss. 2. *et ab antiquis*. Pith. omittit *Macedoniæ*. Bong. et vulgg. edd. ante Freinsh. *regem*; Voss. 2. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Col. et recentt. *regibus*. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *castigari eum*; Voss. 2. *castigare eum*. Florent. Leid. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *oportere*. Voss. 1. *aut tutoribus*. Voss. 2. *servos*; Pith. *serius*. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Col. et Elz. *hujus pueros*. Acidalius emendat: *Hoc et oportet fieri*, (vel potius *ferri*,) *et ferunt a tutoribus pupilli, &c.* Freinshemius: *Hoc et oportet fieri et fit: tutoribus pupillos, maritis*

NOTÆ

[j] *Parce*] Parentibus nostris, atque consanguineis. *Duci*] Cum de plectendis sontibus agitur, idem est *duci* absolute positum, atque 'mitti ad supplicium.' *Quod petieramus*] Finem servitutis, quem tua morte quæsitum ibamus.

[a] *A Magistro*] Callisthene: ab hoc enim instigatos ad facinus adolescentes credidit, vel credi certe voluit.

[b] *Latroni*] Lege quæ diximus ad cap. 2. hujus libri.

hujus ætatis verberare concedimus. 4. Hæc est sævitia in ipsum mea, quam impia cæde voluit ulcisci. Nam in ceteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim, non ignoratis; et commemorare supervacuum est. 5. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse meruerit, minime Hercule admiror: nam cum Parmenionem et Philotan laudat, suæ servit causæ. 6. Lyncesten vero Alexandrum, bis insidiatum capiti meo, a duobus indicibus liberavi: rursus convictum[c] per biennium tamen distuli; donec vos postularetis, ut tandem debito supplicio scelus lueret. 7. Attalum,[d] ante quam rex essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clitus utinam non coëgisset me sibi irasci. Cujus temerariam linguam, probra dicentem mihi et vobis, diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset. 8. Regum ducumque clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita est. Obsequio mitigantur imperia: ubi vero reverentia excessit animis, et summa imis confundimus, vi opus est, ut vim repellamus. 9. Sed quid ego mirer,[e] is-

---

uxores, servis quoque hujus ætatis pueros verberare concedimus.—4 Pith. *mea in ipsum.* Voss. 2. *quam mitis sum.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *non ignoratis commemorare supervacuum est;* Lugd. et Amst. *non ignoratis Hermolao, &c.* Pal. 1. et Dan. *supervacuum Hermolao.*—5 Bas. Col. et Lugd. *ipse meruit.*—6 Florent. Leid. Voss. 2. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *indicibus;* Lugd. *indiciis;* Voss. 1. Elz. et vulgg. ante Freinsh. *judiciis.* Pal. 1. *rursus convictum parricidam per triennium;* alii *rursum.*—7 Pith. *insidiatum meo capite.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *dicentis.*—8 Leid. *clementiam non ipsorum;* Florent. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Elz. *clementia non ipsorum.* Pal. 1. *mitigantur ingenia.* Voss. 2. omittit, *et summa imis.*—9 Mer. et Pith. *miror.* Voss. 2. Pith. Fauch. et Dan. *Nolo in*

NOTÆ

[c] *Rursus convictum*] Si convictus erat, nec remissum supplicium, sed dilatum, cur supra lib. VII. cap. 1. 'Jussus est dicere quam toto triennio meditatus erat defensionem?' *Per biennium*] Persuadent quæ modo retulimus ex lib. VII. aut illic *biennio*, aut hic *triennium* scribi oportuisse. Utro autem loco peccatum sit, non facile quis statuerit, cum de tempore non constet quo novas Lyncestes inerat, insidias fecerat. Vide loc. cit. *Vos postularetis*] Apharias ex composito id postulare primus cœpit, reliqui secuti sunt, lib. VII. cap. 1.

[d] *Attalum*] Suppl. lib. I. cap. 9.

[e] *Quid ego mirer*] Adverte quanto artificio, cum accusatus esset crudelitatis et avaritiæ, alteram criminationem ex alterius falsitate infirmet.

tum crudelitatem mihi objecisse, qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne invisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum aspicite: qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis; mensas auro onerant; greges servorum ducunt: spolia de hostibus sustinere non possunt.[b] 10. At enim Persæ, quos vicimus, in magno honore sunt apud me! Equidem moderationis meæ certissimum indicium est, quod ne victis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem, sed ut illos quoque, quos bello subegissem, victoriæ meæ non pœniteret. 11. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbe habiti rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur:[c] beneficiorum gratia sempiterna est. 12. Si habere Asiam, non transire volumus, cum his communicanda est nostra clementia:[d] horum fides stabile et æternum faciet imperium. Et sane plus habemus, quam capimus: insatiabilis autem avaritiæ est, adhuc implere velle, quod jam circumfluit. 13. Verum tamen eorum mores in Macedonas transfundo! In multis enim gentibus esse video, quæ non erubescamus imitari. Nec aliter tantum imperium apte regi potest, quam ut quædam et trada-

[b] *Exuvias ex hostibus relatas ferre non valent.* [c] *Quam solis armis paramus.*
[d] *Si Asiam retinere, non percurrere solum cupimus, his gentibus nostra mansuetudo impertienda est.*

singulos. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pith. Pal. 1. Dan. et Bong. *invisam mihi.* Ald. *libertatem meam faciam;* Pith. *meam faciam libertatem.* Leid. Florent. Voss. 1. 2. et Bong. *servorum greges.* Voss. 2. omittit, *sustinere n. p. A. e. Persæ.*—10 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Frob. Mer. Elz. Lugd. et Amst. *sunt. Apud me quidem;* Pith. *sunt apud me moderationis quidem.* Voss. 2. *nonne victis.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *dimidia parte.* Voss. 2. *sed ut illi.* Leid. Florent. Voss. 1. 2. et Dan. omittunt *quoque.* Voss. 2. *quos b. subigerem.*—11 Bas. et Col. *militant vobis, cum pro, &c.* Voss. 2. *imperio nostro.*—12 Voss. 1. *vestra clementia;* Bong. 2. *v̄ra clementia.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et omnes edd. ante Freinsh. *quam cupimus.* Voss. 1. 2. et Pal. 1. *avaricia.* Voss. *quod jam certum fluit.*—13 Florent. omittit *eorum;* Leid. *Verum eorum, &c.* omisso *tamen.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. et Mer. omittunt *mores;* Fauch. omittit *mores in.* Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Bong. et Mer. *transeundo.* Pal. 1. omittit *esse* ante *video.* Voss. 2. *Non aliter.* Pith.

mus illis, et ab iisdem discamus. 14. Illud pæne dignum risu fuit, quod Hermolaus postulabat a me, ut aversarer Jovem, cujus oraculo agnoscor.[f] An etiam, quid Dii respondeant, in mea potestate est? 15. Obtulit nomen filii mihi: recipere ipsis rebus, quas agimus, haud alienum fuit.[e] Utinam Indi quoque Deum esse me credant. Fama enim bella constant, et sæpe etiam, quod falso creditum est, veri vicem obtinuit.[f] 16. An me luxuriæ indulgentem putatis arma vestra auro argentoque adornasse?[g] Assuetis[g] nihil vilius hac videri materia volui ostendere; Macedonas, invictos ceteris, nec auro quidem vinci. 17. Oculos ergo primum eorum[h] sordida omnia et humilia spectantium capiam; et docebo, nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venisse. Quam gloriam tu parricida intercipere voluisti, et Macedonas rege ademto devictis gentibus dedere. 18. At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam! Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissem, quo tristiores periretis, si qua vobis parentum memoria et cura est: sed olim[i] istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos

[e] *Non inutile fuit bellis quæ gerimus, ut illud acceptarem.*
[f] *Parem veritati vim habuit.* [g] *An creditis me, ut luxum foverem, ornasse, &c.*

omittit *apte*. Leid. *et ab isdem;* Voss. 1. *et ab hisdem.*—14 Pith. *Illum pene.* Voss. 2. *adversarer*, et paulo post: *etiam esse quid Dii, &c.* Leid. et Voss. 1. *Di.*—15 Iidem codd. *Optulit*, ut semper. Voss. 2. *fuit alienum*, et mox omittit *Indi*. Idem *dictu* pro *Deum;* Pith. *esse Deum.*—16 Omnes codd. et edd. ante Freinsh. *videri*. Mod. et vulgg. ante Freinsh. omittunt *ostendere*, quod tamen servant Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Venet. Veron. Mediol. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Col. et Mer.—17 Voss. 2. omittit *et* ante *docebo*. Pith. *auri argentive*. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *subacturos venire*. Pith. omittit *devictis*.—18 Voss. 2. omittit *parcam*. Leid. *qui de his;*

NOTÆ

[f] *Agnoscor*] Tanquam filius; lib. IV. cap. 7. Credi hoc voluit Alexander, non ipse credidit.

[g] *Assuetis*] Indorum populis, apud quos auro nihil communius, nihil vilius, ostendere volui Macedonas quoque auro non vinci, quibus tam commune, tanquam vile sit, ut auro clypeos ceteraque arma inducant.

[h] *Eorum*] Indorum oculos qui sordida omnia, nihil opulentum in Macedonum vestibus, armis, totoque cultu visuros se esse putant, auri nostri fulgore præstringam, et fateri cogam nos non auri, &c.

[i] *Olim*] 'Legem se supplicii conjunctis sontium remittere edixit,' lib. VI. cap. 11.

parentesque solvi. Et profiteor, in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. 19. Nam tuum Callisthenem, cui uni vir videris, quia latro es, scio, cur produci velis: ut coram his probra, quæ modo[j] in me jecisti, [modo audisti,] illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, tecum introduxissem; dignissimum te discipulo magistrum: nunc Olynthio[k] non idem juris est.' 20. Post hæc consilium dimisit, 'tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant,' jussit. Illi, ut fidem suam sævitia regi approbarent,[h] excruciatos necaverunt. 21. Callisthenes quoque tortus interiit;[l] initi consilii in caput regis innoxius, sed haudquaquam aulæ et assentantium accommodatus ingenio. 22. Itaque nullius cædes majo-

[h] *Ut suam fidelitatem regi ostenderent crudelitate in reos.*

Voss. 2. *quid de eis.* Voss. 2. *propinquos et parentes.* Mer. *in quo fuerant.*—19 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. *Nam tuum cum Callisthenem;* Voss. 2. *Nam tuum esse Call.* Pith. omittit *cui* ante *uni;* Voss. 2. *cui uni videtis,* omisso *vir.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *in me modo;* Dan. et Pal. 1. omittunt *in me.* Voss. 2. et Mod. omittunt, *modo audisti.* Mer. et Col. *Olintheo;* Voss. 1. et Bas. *Olinthio.*—20 Elz. *concilium.* Voss. 2. *suam servicie regi;* Pal. 1. *s. s. reis.*—21 Vulgg. edd. ante Freinsh. *ante tortus;* sed Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. omittunt *ante.* Florent. *haudquam;* Voss. 2. *nequam.* Voss. 2. omittit *aulæ;* pro quo Florent. Leid. Voss. 1. Bong. et Mer. habent *male.* Voss. 2. *ingeniis.*—22 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Bong. *nullius cædis;* Ald. nul-

NOTÆ

[j] *Quæ modo*] Quæ tu apud Callisthenem vicissim de me nunc dicebas, nunc ipsum dicentem audiebas.

[k] *Nunc Olynthio*] Cum Olynthius sit, non Macedo, non hoc illi juris est ut in Macedonum concilium admittatur. Olynthus urbs in Macedonia quondam nobilis, in peninsula quam Singiticus et Toronaicus sinus efficiunt. Eam tamen Thraciæ plerique veterum accensent, ut et montem Athon, et vicina iis loca; quod hæc quondam omnia Thraces occupaverint.

[l] *Tortus interiit*] Magna scriptorum dissensio de mortis hujus genere. Ipsi Alexandri comites Aristobulus et Ptolemæus apud Arrianum diversa produnt. Ille vinctum compedibus in exercitu ductum, postea morbo interiisse; quem Diog. Laërtius cum Suida pedicularem sit fuisse; iste tortum ac denique suspendio necatum: Seneca, Suasor. I. lancea trajectum: Justinus post varia tormenta epoto veneno, calamitatis finem quæsisse: Philostratus a Macedonibus, quod eos vituperasset, interfectum, &c. Plerique omnes in cavea circumductum ad spectaculum scripsere.

rem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam, quod præditum optimis moribus artibusque, a quo revocatus ad vitam erat, cum interfecto Clito mori perseveraret,[i] [m] non tantum occiderit, sed etiam torserit, indicta quidem causa. Quam crudelitatem sera pœnitentia consecuta est.

IX. 1. Sed ne otium, serendis rumoribus natum, aleret,[a] in Indiam movit; semper bello, quam post victoriam, clarior. 2. India[a] tota ferme spectat Orientem,[b] minus in latitudinem quam recta regione spatiosa. 3. Quæ Austrum accipiunt,[c] in altius terræ fastigium excedunt;[b] plana sunt cetera, multisque inclytis amnibus, Caucaso[d] monte

[i] *Quando ipse post Cliti cædem obstinate volebat mori.*
[a] *Ne otiositatem foveret, quæ spargendis seditiosis sermonibus opportuna est.*
[b] *Quæ Meridiem spectant, excelsiore terrarum situ attolluntur.*

lis cædes. Pleræque edd. *quam quod;* quæ non habentur in Pal. 1. *quam* omittunt Florent. Leid. Voss. 1. Bong. Dan. et Mod. Mox Voss. 2. *erat ad vitam.*

1 Pith. *semper in bello.*—2 Florent. Leid. Voss. 1. *ferme exspectat.*—3 *Qui Austrum* Pal. 1. *Qui haustrum* Voss. 2. *in alcius* Voss. 1. 'Vix abstineo, quin lectionem solius cod. Theocr. *in arctius terræ fastigium excedunt* reci-

NOTÆ

[m] *Mori perseveraret*] Supra, cap. 2. Ceterum Arrianus ab hoc moriendi consilio deductum scribit Anaxarchi Sophistæ sermone; Callisthenis eo loco non meminit.

[a] *India*] Duplex distingui solet: prima nobis propior, 'intra Gangem;' altera remotior, 'extra Gangem' dicitur. Ab Occidente Indum habet fluvium, (unde nomen Indiæ,) vel, si magis placet, Persicum imperium; a Septemtrione Parapamisum, Imaum, Emodum, aliosque montes, quibus a Sogdiana et Scythia dirimitur: ab Oriente Sinas cum Orientali Oceano: ad Meridiem Indico terminatur, quod Noster Rubrum mare nuncupat.

[b] *Spectat Orientem*] Ambigue dictum; quid enim est 'Orientem spectare?' non tota, quam Alexander adiit, Asia spectat Orientem, si Europæ respectu loquimur? non ipsa India Occidentem spectat, si cum Sinarum regno comparetur? *Minus in latitud.*] Latitudinem, ut apparet, statuit Curtius a Septemtrione in Meridiem; ab Occasu in Ortum longitudinem metitur. Sed in eo falsum esse de India, posteriores deprehenderunt Geographi.

[c] *Austrum accipiunt*] 'Austrum accipere' est Austro vento perflari: nisi legere mavis *aspiciunt*. *In altius*] Vere, si ingentis utriusque peninsulæ ratio habeatur, quæ in Meridiem excurrentes perpetuum habent in medio jugum montium. De cetero enim humiliora esse constat quæ ad Austrum vergunt, cum eo universa Indiæ flumina concurrant.

[d] *Caucaso*] Parapamiso, ut vidimus lib. VII. cap. 3. Nec ab eo tamen solo omnes Indiæ fluvii nascuntur: nisi

ortis, placidum per campos iter præbent. 4. Indus[e] gelidior est quam ceteri. Aquas vehit, a colore maris haud multum[f] abhorrentes. 5. Ganges[g] amnis, ab Ortu eximius, ad Meridianam regionem decurrit, et magnorum montium juga[h] recto alveo stringit.[c] 6. Inde eum objectæ rupes inclinant ad Orientem.[i] Utque Rubro mari accipitur,

[c] *Super altos montes recto cursu labitur.*

piam.' *Schmieder.*—4 Voss. 2. omittit *vehit.* Pal. 1. *vehit colore,* omissa præpositione.—5 Ald. Colin. Gryph. Bas. Col. et Frob. *omnium ab ortu fluvius eximius;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Bong. 1. 2. et Mer. *omnium ab Oriente fluvius eximius;* Pal. 1. *amnis ab Oriente ejus exiens;* Mod. et vulgg. ante Freinsh. *omnium ab ortu maximus.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. alii, et pleræque edd. *a meridie regione.* Dan. *ex magnorum.* Voss. 2. *alveo recto.* —6 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bas. Col. Mod. Elz. alii: *In eum objectæ.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. Mod. Dan. Pal. 1. Elz. alii: *Uterque R. Mari.*

NOTÆ

Caucasi nomine universam illam montium seriem appellat Curtius, quæ inde in Ortum excurrit.

[e] *Indus*] Ex Caucaso seu Parapamiso hic oritur, et Arianam ab India dividens multisque auctus fluviis in mare Indicum pluribus ostiis evolvitur: etsi Arrianus et Strabo duorum tantum meminerunt. Hodieque apud illas gentes *Indu* et *Indes* vocitari affirmant. Plura docebit Stuckius in Peripl. Erythr.

[f] *Haud multum*] Sed aliquantum tamen differant oportet, si verum est quod tradit Arrianus, aut quisquis est auctor Peripli maris Erythræi, longo admodum spatio in alto mari, antequam regionem attingas, aquam ex illo fluvio candidam occurrere. De maris ipsius Indici colore hoc ipso capite.

[g] *Ganges*] Ex Imao Ptolemæi, quem alii alio nomine appellant, oritur, et in Meridiem versus fluit. *Ab ortu eximius*] Legunt alii: *ab ortu maximus*, id est, ab ipsa origine; quod Arrianus in Indicis, et Plinius lib. VI. cap. 18. confirmant.

[h] *Montium juga*] Interpretationem, quam adhibuimus, cum verba ipsa tum aliorum auctoritas scriptorum affirmat. Cur enim diceret *montium juga* fluvio *stringi*, si ad ipsorum solum radices flueret? Stringit autem juga, quia vel super montium jugis, vel non procul, super ipsos tamen montes decurrit. Hoc Strabo et Plinius docent: ille lib. XV. iste lib. VI. cap. 18. Id quoque indicat ipsa vox *inclinant*, qua significare videtur voluisse Curtius sic flecti ejus cursum Orientem versus, ut in decliviora vertatur.

[i] *Ad Orientem*] Reflectitur ergo postmodum ad Meridiem; eo enim demum ad mare pervenit. *Utque Rubro*] Nullum hoc loco sensum idoneum orationis efficit illud *utque:* sed quid ejus loco reponendum sit, ægre statui potest. Nam quod Bongarsius voluit, *uterque*, quasi de Indo et Gange sermo sit, hoc admitti prohibent quæ sequuntur, *Acesines eum auget;* hæc enim ad alterutrum pertinere solum possunt. Conjiciebam aliquando scribi posse: *vixque Rubro*

findens ripas, multas arbores cum magna soli parte exsorbet: 7. saxis quoque impeditus crebro reverberatur: ubi mollius solum reperit, stagnat, insulasque molitur.[d] Acesines eum[j] auget. 8. Ganges decursurum in mare intercipit:[e] magnoque motu amnis uterque colliditur. Quippe Ganges asperum os influenti objicit;[f] nec repercussæ aquæ cedunt. 9. Dyardanes[k] minus celeber auditu est, quia per ultima Indiæ currit: ceterum non crocodilos[l] modo, uti

[d] *In stagni morem quiescit, ibique insulas efficit.*
[e] *Eum Ganges excipit, cum ingressurus esset in pelagus.*
[f] *Difficile ostium ei confluenti facit, nec impulsæ ejus undæ locum dant Acesini.*

Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et edd. vulgg. ante Freinsh. *multasque arbores.* Voss. 2. *soli p. exorbet.*—7 Leid. Voss. 1. Dan. et Pal. *impeditus quia crebro;* Pith. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *impeditur quibus crebro.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. et Bong. 1. 2. *Acesin;* Voss. 2. *Arcesin;* Mer. *Acessines.*—8 Voss. 2. *utraque colliditur.* Dan. omittit, *quippe G. a. o. i. objicit,* sed adduntur in margine.—9 Florent. Leid. et Voss. 1. *Deardenes;* Voss. 2. *Dyardens amnis;* Bong. omittit *Dyardenes.* Voss. 2. *quia ab ultima.* Leid. et Voss. 1. *crocodrillos;* Voss. 2. Pal. 1. et Pith.

NOTÆ

mari accipitur. *Findens, &c.* ut sensus esset: Eum rupes inclinant ad Orientem, ita ut vix tandem ad Meridiem reflexus in mare Indicum perveniat. Legi etiam posset eodem modo, *denique:* sed in neutro, ut verum fatear, possum satis acquiescere. *Ripas findens*] Hoc accipit Freinshemius de diversis ejus alveis, in quos divisus Oceano miscetur: neque enim alias apte dici posset 'ripas findere.'

[j] *Acesines eum*] Tam constanter omnes libri in *Acesines* concordant, ut dubitari vix possit erratum esse ipsius Curtii, quod Acesinem cum Gange misceri scribat: cum reliqui ferme auctores, atque adeo ipsemet infra Curtius lib. IX. cap. 4. Indo fluvio excipi testetur. Ait enim Acesinem Hydaspi confundi; Hydaspes autem ipse Indo jungitur, teste Ptolemæo, jam ante Zadadro mistus.

[k] *Dyardanes*] Ignota ceteris scriptoribus flumina *Dyardenes* et, qui mox sequitur, *Erymanthus.* Apud Arrianum mentio fit 'Ethymandri' fluvii; apud Plinium 'Dyriodoris,' quos nescio an Curtius intellexerit.

[l] *Crocodilos*] Animalis genus est, ut vocant, amphibium; nunc in aqua, nunc extra aquam vivens, de quo fuse Plinius lib. XXVIII. cap. 8. Aldrouandus de Quadrup. Digit. Ovip. lib. I. *Delphines*] Notissimum piscis nomen; cum res ipsa haud satis nota sit. Censet idem Aldrouandus eum esse quem nos 'marinum suem' vocitamus, vulgo *Marsouin.* Idem enim utraque vox significat. De illius speciebus deque proprietatibus eundem consule Aldrouandum de cetis lib. I. Nec vero putes solum esse Dyardenem ex Indiæ fluminibus qui crocodilos et delphines alat: id enim reliquis commune esse docet Arrianus in lib. Rerum Indic. Eaque res Alexandro persuasit, ut crederet Nili

Nilus, sed etiam delphines ignotasque aliis gentibus belluas alit. 10. Erymanthus, crebris flexibus subinde curvatus, ab accolis rigantibus carpitur.[g] Ea causa est, cur tenues reliquias jam sine nomine in mare emittat. 11. Multis præter hos amnibus tota regio dividitur, sed ignobilibus,[m] quia non adeo interfluunt.[h] 12. Ceterum, quæ propiora sunt[n] mari, aquilones maxime deurunt: ii cohibiti jugis montium ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mitia.[i] 13. Sed

[g] *Dividitur in plures alveos ab incolis ut campos irrigent.*
[h] *Non tantum spatii percurrunt.*
[i] *Inde fit ut nutriendis frugibus opportuna sint.*

cocodrillos; Bong. 2. *crocodillos.* Pith. *ut Nilus.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *Delphinos;* Voss. 2. *Delfinos.* Pith. omittit *gentibus.*—10 Florent. *Et Hymanthus;* Leid. et Voss. 1. *Ethymanthus;* Voss. 2. Bong. 2. et Dan. *Ethimantus;* Mer. *Ethimanthis.* Pith. omittit, *crebris flexibus.* Voss. 2. *ab incolis.*—11 Pith. *adeo præterfluunt.* 'Corrupta sunt hæc. Conjicio: *quia non ad oram,* h. e. ad littus maris, *perfluunt,* sed ab Indo et Gange intercipiuntur. Nisi mavis omnia ex glossa esse, quibus quis pro suo captu illud *ignobiles* interpretaretur. Curtio enim ignobiles gentes, ut supra vidimus, et ignobiles amnes sunt, de quibus ipse nihil scit.' *Schmieder.*—12 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Bong. 1. 2. et Mer. *Aquiloni;* Voss. 2. *aquilonis;* ed. vero Gryph. *Austri.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Bong. 1. 2. et Mer. *maxime decurrunt.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. et Bong. 1. 2. *his cohibitis;* Voss. 2. *is cohibitus;* Mer. *is cohibitis.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Bong. 1. 2. et Mer. *non penetrat.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan.

NOTÆ

fontes ab se repertos: cum in Indo, ut scribit Arrianus, vel, ut Nearchus apud Strab. xv. in Hydaspe crocodilos reperisset, quos in solo nasci Nilo fama erat. Vide Arrianum initio lib. vi. *Nilus*] Lib. iv. cap. 7.

[m] *Sed ignobilibus*] Tamen Arrianus in lib. Rer. Indic. octo supra quinquagenos numerat, eosque navigabiles: Seneca vero apud Plinium sexagenos. Et satis constat recentiorum testimonio plurimos esse qui in magnis censeri debeant.

[n] *Quæ propiora sunt*] Si ad mentem Curtii respexeris, vix est ut ab errore defendi possit. Nam qui fiat ut Septemtrionales venti partem Indiæ 'mari propiorem,' magisque adeo meridionalem 'deurant;' interiorem vero, quæ Septemtrioni vicinior est, non attingant? quodsi istam perflare nequeunt, 'montium jugis cohibiti,' quomodo ad maritima usque pervadunt? Unam subjicit Freinshemius defensionem, si dicamus *interiora* sumi non pro universa regione mediterranea, sed pro ea tantum quæ, montium subjecta radicibus, eorum objectu ab aquilonari vento defenditur, ac solis repercussu fovetur magis. Verum ut hoc ita sit, quemadmodum in reliqua ferme Asia contingere observavimus lib. iii. cap. 5. certe hanc esse Curtii sententiam nemo persuaserit.

adeo in illa plaga mundus statas temporum vices mutat,[j] ut, cum alia[o] fervore solis exæstuant, Indiam nives obruant, rursusque ubi cetera rigent, illic intolerandus æstus existat: 14. nec cur, ulli se naturæ causa ingessit.[k] Mare certe, quo alluitur, ne colore quidem abhorret a ceteris: ab Erythra rege[p] inditum est nomen: propter quod ignari rubere

j *Consuetas anni tempestates invertit.*
k *Nec cuiquam se obtulit ratio quare id ita fiat.*

Pal. 1. Bong. 2. et Mer. *ita a. f. mitis*, probante Heinsio; Bong. 1. et alii: *ita a. f. mittis*; vulgg. ante Freinsh. *ita a. f. mites.*—13 Ald. *Sed adeo illa.* Voss. 1. Pal. 1. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *statutas.* Pith. *exæstuent*; Voss. 2. *extuant.* Voss. 2. *illic non tolerandus.*—14 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Bong. 1. 2. et Mer. *nec cur ubi*; Voss. 2. *nec cur ibi.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Bong. 1. 2. *natura.* Voss. 2. omittit *causa ingessit.* *Mare certe quo*; Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. et Bong. 1. 2. omittunt *ingessit*; Ald. habet, *caussa ingressu*; Mer. *causa mare suo alluitur ingessit nec colore.* Pith. omittit *certe.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *quod adluitur*; Pal. 1. et Dan. *quid adluitur.* Voss. 2. *alluitur: nigrescit nec tollere quidem.* Bas. et aliæ

NOTÆ

o *Ut, cum alia*] Hoc quidem de tota India voluit intelligi: quod quam verum sit, ipse viderit. Arrianus libro Rer. Indic. affirmat æstate Indiam compluі, indeque amnes intumescere: sed neque id universe verum esse arbitror de pluviis, multo minus de nivibus. 'Plaga' idem atque 'regio.'

p *Ab Erythra rege*] Rubri, vel, quod idem est, Erythræi nomen ei proprie convenit, qui illam hodieque retinet, Arabico sinui. Sed veteres appellationem hanc non ad sinum modo Persicum extenderunt, verum etiam ad universum Oceani tractum qui Australe littus Asiæ perluit. Ad hujus causam appellationis quod attinet, multi cum Curtio sentiunt veterum ac recentiorum, non ab ipsa re sed ab 'Erythræ,' aut 'Erythri' cujusdam regis nomine 'Rubrum' vocari. Quem Isaaci filium Esau viri docti probabiliter putant esse; hic enim patrio vocabulo *Edom*, 'rufus,' appellatus est: quod Græci ἐρυθρὸν vocant. Hunc vero ejusque posteros vicina maris Arabici loca tenuisse scimus ex Scriptura. Contraria multorum sententia fuit reipsa rubrum esse istius maris colorem. Sed in hujus ruboris origine assignanda, ingens opinionum varietas. Fuerunt qui vicinas littorum terras rubere dixerint, easque vel undarum appulsu, vel imbrium dilutas eluvionibus mari misceri: verum nihil tale illis locis deprehenditur. Itaque ceteri ferme ruboris causam aliunde quam ex ipsa maris aqua repetendam duxerunt. Alii solem repercussum ex vicinis montibus, alii rubentes arenas aut herbas coralio similes quæ in fundo deprehensæ sunt, transmittere ruboris speciem in aquas parum profundas tradunt. Sed montes quidem ejusmodi nullos esse compertum est. Arenas autem herbasve rubri coloris sub aqua pellucida certis locis repertas etsi credimus viris fide dignis

aquas credunt. 15. Terra lini ferax; unde plerisque sunt vestes. Libri arborum[q] teneri, haud secus quam chartæ, literarum notas capiunt.[l] 16. Aves[r] ad imitandum humanæ vocis sonum dociles sunt. Animalia inusitata ceteris gentibus, nisi invecta. Eadem terra et rhinocerotas[s] alit, non generat.[t] 17. Elephantorum major est vis, quam quos in Africa domitant, et viribus magnitudo respondet. 18. Aurum flumina[u] vehunt, quæ leni modicoque lapsu segnes

[l] *Mollis arborum cortex literarum characteres inscriptos admittit, quemadmodum chartæ.*

edd. *Erythro.* Voss. 2. *indictum est.*—15 Pal. 1. *limi ferax.* Leid. *liberi arborum.* Leid. et Voss. 2. *cartæ;* Pith. *rate;* Fauch. *certe;* edd. vulgg. ante Fauch. *ceræ;* Florent. Voss. 1. Pal. 1. Dan. et Mer. *chartæ.*—16 Voss. 2. *sonum vocis.* Voss. 1. *invisitata ceteris.* Voss. 2. *ubi invecta.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. omittunt *et* ante *rhinocerotas;* iidem et Dan. *rinocerontas.*—17 Voss. 2. *Affrica* ut semper.—18 Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Col. et

NOTÆ

Joa, Barrio, Odoardo Barbosæ, Frencelio apud Becmannum de Orig. Ling. Lat. in voce 'Erythræum;' haud tamen satis idonea hæc videtur esse talis nomenclaturæ ratio. Alioqui non minus viride album ve dici debuerat, cum variis quoque locis nunc virides, nunc candidi lapilli herbæve occurrant, ut idem testatur Barrius Dec. II. lib. I. cap. 1. Quo pariter argumento refellas eos qui ad certam repercussionem referunt radiorum solarium in aquam incidentium: cum eandem ob rem æque cæruleum, nigrum, viride, &c. appellari posset, non hoc modo Arabicum, sed aliud quodcumque.

[q] *Libri arborum*] Liber tenuissimus est cortex, quem veteres ad usum scribendi certis arboribus detrahebant, et in minutissimas dividebant philyras. Hujusmodi libris compacta volumina 'libri' quoque appellati sunt: et quamvis inventa postmodum charta, idem nomen retinuerunt: quod ipsum in 'papyri,' 'codicis,' 'voluminis,' aliisque vocibus factum est.

[r] *Aves*] Psittaci sunt, de quorum variis generibus habes apud Aldrouandum plurima in Ornithologia lib. XI.

[s] *Rhinocerotas*] Rhinoceros feræ genus est ab ipsa re nomen sortitum ῥινοκέρως, quasi dicas *naricornis;* quod ei ex naribus cornu repandum promineat magnitudine ac duritie eximium. 'Ρὶν autem Græce *narem,* κέρας, *cornu* significat. Paulo superius aliud gerit non sane magnum, inquit Pausanias. Huic assidua cum Elephante bella ferunt esse. Vide Aldrouandum, Gesnerum, &c.

[t] *Non generat*] Immo vero nulla majores ac ferociores generat, ut ex multis auctoribus docet idem Aldrouandus. Sed variæ sunt variis locis rhinocerotum species, magnitudines variæ.

[u] *Aurum flumina*] Celebris apud veteres fluminum quorundam mentio, quæ inter arenas auri quædam ramenta vexisse dicuntur; ut Pactolus in Lydia, Tagus in Hispania, Padus in Italia, Ganges in India, &c. Quibus accenset Curtius alios

aquas ducunt.[m] 19. Gemmas margaritasque [v] mare littoribus infundit:[n] neque alia illis major opulentiæ causa est; utique postquam vitiorum commercium vulgavere in exteras gentes:[o] quippe æstimantur purgamenta æstuantis freti pretio, quod libido constituit. 20. Ingenia hominum, sicut ubique, apud illos locorum quoque situs format.[p] 21. Corpora usque pedes carbaso [w] velant: soleis pedes, capita linteis vinciunt: lapilli [x] ex auribus pendent: brachia quoque et lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent.[q] 22. Capillum pectunt sæpius, quam tondent: mentum semper intonsum est: reliquam oris cutem ad speciem levitatis exæquant.[r] 23. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, supra omnium gentium vitia. Cum rex sane in publico [y] conspici patitur,

[m] *Quæ tranquillo et lento cursu pigras aquas volvunt.*
[n] *In littora copiose ejicit.*
[o] *Ex quo per commercium sua vitia communicarunt aliis nationibus.*
[p] *Inter illas gentes, ut apud omnes alias, regionis naturæ respondet incolarum indoles.* [q] *Aureis monilibus ornant ii quorum nobilitas, &c.*
[r] *In reliquo vultu cutem radunt ut nitida appareat.*

Elz. *posteaquam;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *postquam.* Voss. 2. *vicinorum commercium,* et mox *extimaptur.* Florent. Leid. et Voss. 1. *exæstuantis.*—20 Frob. *quoque locorum situs.*—21 Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *carbasa velant.* Voss. 2. *branchia quoque.*—22 Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *quam tondentur;* Mer. *tondetur.* Bong. 1. Bas. et Col. *ad speciem levitatis;* Voss. 2. *ad speciem lenitatis;* Amst. *ad levitatem;* vulgg. edd. ante Freinsh. *ad levitatem;* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. et Mer. *ad speciem levitatis.* Florent. Leid. Voss. 2. et Mer. *super omnium.* Ald. Colin. Gryph. *gentium vitia cum rex, &c.* Mod. Lugd. Amst. alii: *gentium est.* *Cum rex,* omisso *vitia;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Pal. 1. ut in textu. Pal. 1. *sene in publico;* Mod. *se in publico;* aliæ edd.

NOTÆ

Indiæ fluvios, astipulante Megasthene apud Strabonem lib. XV. etsi repugnet Ctesias.

[v] *Gemmas margaritasque*] 'Gemma' vocatur lapis quilibet pretiosus: 'margarita' sive 'margaritum,' qui in conchis nascitur. Latini 'unionem' vocant, *une perle;* propterea quod nulli duo indiscreti reperiantur. De gemmis Plinius lib. XXXVII. de margaritis lib. IX. cap. 35.

[w] *Carbaso*] Carbasus lini genus tenuissimum et candidissimum ex fruticis cujusdam Ægyptiaci nuçe erutum: a quo tela quoque ipsa 'carbasi' nomen accepit. Plinius lib. XIX. cap. 1.

[x] *Lapilli*] Arrianus lib. Rer. Ind. scribit Indorum locupletioribus inaures fuisse ex ebore.

[y] *Sane* [*se*] *in publico*] Multi legunt: *sane in publico.* Quæ porro

thuribula argentea ministri ferunt, totumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus complent. 24. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat: distincta sunt auro et purpura carbasa, quæ indutus est: lecticam sequuntur armati corporisque custodes: 25. inter quos ramis aves pendent, quas cantu seriis rebus obstrepere docuerunt.[s] 26. Regia auratas columnas habet: totas eas vitis auro cælata percurrit,[t] aviumque, quarum visu maxime gaudent, argenteæ effigies opera distinguunt. 27. Regia adeuntibus patet, cum capillum pectit atque ornat: tunc responsa legationibus, tunc jura popularibus reddit. Demtis soleis, odoribus illinuntur pedes. 28. Venatus maximus labor est, inclusa vivario[a] animalia inter vota cantusque pellicum figere. Binum cubitorum sagittæ sunt, quas emittunt majore nixu, quam effectu: quippe telum, cujus in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur.[u] 29. Breviora itinera

[s] *Quas sic instituerunt, ut etiam inter seria negotia suo concentu interpellent.*
[t] *Vitis ex auro sculpta undique illas circumplectitur.*
[u] *Incommoda gravitate sua tardatur.*

----

vett. *sese in publico;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *sane in publico.* Voss. 2. *destinaverat.*—24 Voss. 1. *destincta sunt.* Voss. 2. *quibus indutus est.*—25 Pith. *aves ramis.* Pal. 1. *cantiseriis rebus.*—26 Florent. Leid. et Voss. 1. *auro celata;* Voss. 2. *auro collata.* Dan. Pith. et Fauch. *visum.* Pal. 1. *aurata* pro *opera.* Leid. *distingunt.*—27 Edd. vett. *patet.* *Cum, &c.* Bong. 2. et Voss. 1. *atque ornata;* Florent. et Leid. *atque ornatam.* Bong. *tum responsa;* Florent. Leid. et Voss. 1. omittunt *tunc.* Iidem cum Dan. Pal. 1. et Bong. *legationis.* Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *illinunt pedes;* Fauch. et Bong. *in linuntur pedes.*—28 'Vocem *Venatus* recte Schefferus ex glossa esse censet, qua ejecta reliqua melius cohærent.' Voss. 2. *maxime.* Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *Binorum cubitorum;* Pith. *duorum cubitorum.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. Mer. Lugd. et Amst. *majore nisu.* Voss. 2. *ejus in levitate.* Lugd. *instabili pondere.* Voss. 2. *hone-*

NOTÆ

sequuntur de Indicorum Regum luxu, veteres passim Historici confirmant Ælianus de Animal. lib. III. Strabo lib. XV. &c. Nec abludunt quæ a recentioribus scripta sunt.

[a] *Vivario*] Vivaria dicuntur septa quævis in quibus aves, pisces, aut feræ vivæ detinentur. Binum pro 'binorum,' ut 'duum,' 'denum,' pro 'duorum,' 'denorum,' &c. *Quam effectu*] Contra testatur Arrianus lib. Rer. Ind. 'Nihil esse quod non Indici sagittarii telum penetret: non scutum, non thorax, aut aliud armaturæ genus quantumvis validum.'

equo conficit: longior ubi expeditio est, elephanti vehunt currum; et tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur: separatum a reginæ ordine agmen est, æquatque luxuria. 30. Fœminæ epulas parant: ab iisdem vinum ministratur, cujus omnibus Indis largus est usus.[a] Regem mero somnoque sopitum in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium invocantes Deos. 31. Quis credat, inter hæc vitia curam esse sapientiæ? Unum agreste et horridum genus est, quos sapientes[b] vocant: 32. apud hos occupare fati diem pulchrum;[*] et 'vivos se cremari'[c] jubent, quibus aut segnis ætas, aut incommoda valetudo est: expectatam mortem pro dedecore vitæ habent:[**] nec ullus corporibus, quæ senectus solvit,

[*] *Inter illos gloriosum ducitur anteverterе mortis tempus.*

[**] *Ii, quorum ætas provectior est aut sanitas infirma, inhonestam vitam fore putant, si mortem naturalem opperiantur.*

ratur.—29 Pal. 1. et Voss. 2. *longiora ubi*, et mox *contingit auro*. Pal. 1. *prædictis moribus*. Voss. 2. *a regio ordine;* Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *aliud reginæ ordine*. 'Inducenda vox *ordine*, quæ glossatoris est.' *Bothe*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Pal. 1. *luxuriam*.—30 Voss. 2. *Ferme* pro *Fœminæ*. Bong. 1. 2. *ab his vinum;* Leid. et Voss. 1. *ab isdem vinum;* Mer. *ab hisdem vinum*. Voss. 2. *pelices in cubiculum;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *in c. pelices*.—31 Pith. *inter tot*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Fauch. Bong. 2. omittunt *est* post *genus*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *quod sapientes*.—32 Pal. 1. *pulchrum est*. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *quibus autem segnis*. Florent. Leid. et Voss. 1. *valitudo est*. Voss. 2. *nec ulliis*. Pith. *honor redditur*. Florent.

NOTÆ

[a] *Largus est usus*] Id ipsum confirmat Chares apud Athenæum lib. x. Ælianus Hist. Var. lib. II. Quid est igitur quod Megasthenes apud Strabonem lib. xv. prodidit, 'vinum eos nonnisi in sacrificio bibere, ex oryza confectum loco hordei.'

[b] *Sapientes*] Duplex horum genus fuisse refert Strabo ex Megasthene lib. xv. 'Brachmanes,' et 'Germanes:' de quibus plurima cum ipse tum alii narrant. Arrianus Exped. lib. VI. et lib. Rerum Indic. Diodorus Sicul. lib. II. Plinius lib. VI. cap. 19. &c. Græcis 'Gymnosophistæ' nuncupati quod nudi in sylvis agerent: a γυμνὸς, *nudus*, *et* σοφὸς, *sapiens*. Hodiernos Indorum sacerdotes sive Philosophos patria lingua *Jogues* appellari ferunt: in quibus multa Brachmanum veterum similia.

[c] *Vivos se cremari*] Exemplum habes in Calano qui se Persagadis, spectante Alexandro, in ardentem rogum vivus injecit. Rem gestam narrant Diodorus, Arrianus, Plutarchus, Ælianus, &c.

honos redditur:[x] inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. 33. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, siderum motus scite spectare dicuntur, et futura prædicere: nec quenquam[d] admovere leti diem credunt,[y] cui expectare interrito liceat. 34. Deos putant, quicquid colere cœperunt; arbores maxime, quas violare capital est. 35. Menses in quinos denos descripserunt dies: anni plena[e] spatia servant. 36. Lunæ cursu notant tempora, non, ut plerique,[f] cum orbem sidus implevit,[z] sed cum se curvare cœpit in cornua. Et idcirco breviores habent menses, qui spatium eorum ad hunc lunæ modum dirigunt. Multa et alia traduntur, quibus morari ordinem rerum, haud sane operæ videbatur.

x. 1. Igitur Alexandro, fines Indiæ[a] ingresso, gentium

[x] *Nullæ exequiæ honorant eorum cadavera qui senio mortui sunt.*
[y] *Putant nullum, qui mortis tempus prævertat, posse illam operiri, sine metu.*
[z] *Cum Lunæ discus plenus est luce, cum Lunæ facies tota lumine plena est.*

et Voss. 1. *sperantes;* Voss. 2. *spernentes.*—33 Bong. 1. *puplicis moribus.* Voss. 2. *scire et spectare;* Pal. 1. *scire spectare.* Elz. *admoveri;* Voss. 2. *admonere.* Edd. vett. *lethi;* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *leti.* Voss. 2. omittit *interrito.*—34 Vulgg. edd. ante Freinsh. *capitale;* Voss. 2. *capitale crimen.*—35 Voss. 2. *in quos descripserunt dies;* Pith. *in q. denos dies descripserunt.* Voss. 2. Pith. et Fauch. omittunt *plena.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *spatia servantur.*—36 Pith. *linæ cursu.* Ald. Colin. et Gryph. *Et iccirco.* Bongarsius conj. *lunæ motum;* et ita etiam Scaliger.—37 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Mer. *haud sane opere;* edd. vulgg. ante Freinsh. *operæ pretium.*

1 Florent. Leid. et Voss. 1. *finis Indiæ.* Voss. 2. *inde gentium s. r. occur-*

NOTÆ

[d] *Nec quenquam*] Contraria nimirum est horum qui urbes incolunt, atque agrestium illorum, de acceleranda morte sententia.

[e] *Anni plena*] Annum igitur suum in menses viginti quatuor partiebantur, si quindecim solum dies mensi erant attributi.

[f] *Non, ut plerique*] Fieri non potest quin hoc loco Curtius erraverit, qui tam aperte pugnantia scripserit. Si enim mensis a prima lunæ phasi, *cum se curvare cœpit in cornua*, inchoabatur; et quindecim solum erat dierum; qui fieri potuit, ut non mensis sequens a plenilunio circiter exordium duceret, *cum orbem sidus implevit?* Hic enim horum verborum sensus est, ut ex simili loco Curtii lib. vi. cap. 4. et ex ipsa ratione satis constat. Quid quod non poterant menses, a quacumque lunæ phasi inciperent, quinos denos dies constanter obtinere, cum ipsa cursum menstruum alternatim tricenis et undetricenis perficiat? Vide si lubet Scaligerum de Emend. Temp. lib. ii.

[a] *Fines Indiæ*] Nondum ad flumen

suarum reguli occurrerunt, imperata facturi; 'illum tertium Jove [b] genitum ad ipsos pervenisse' memorantes: 'Patrem Liberum atque Herculem fama cognitos esse: ipsum coram adesse cernique.' 2. Rex benigne exceptos 'sequi' jussit, iisdem itinerum ducibus usurus. Ceterum, cum amplius nemo occurreret, Hephæstionem et Perdiccam cum copiarum parte præmisit ad subigendos, qui aversarentur imperium: jussitque 'ad flumen Indum procedere, et navigia facere, quis in ulteriora transportari posset exercitus.' 3. Illi, quia plura flumina superanda erant, sic junxere [c] naves, ut solutæ plaustris vehi possent rursusque conjungi. 4. 'Post se Cratero cum phalange' jusso 'sequi,' equitatum ac levem armaturam eduxit; eosque, qui occurrerant, levi prælio in urbem proximam compulit. 5. Jam supervenerat Craterus: itaque, ut principio terrorem incuteret genti, nondum arma Macedonum expertæ, præcipit, 'ne cui parceretur,' munimentis urbis, quam obsidebat, incensis. 6. Ceterum, dum obequitabat mœnibus, sagitta ictus est. Cepit tamen oppidum, et, omnibus incolis ejus trucidatis, etiam in tecta sævitum est. 7. Inde, domita ignobili gente, ad Nysam [d] urbem pervenit. Forte castris ante mœnia ipsa in sylves-

rere, et paulo post: *ad ipsos pervenisse*.—2 Voss. 2. *benigne acceptos*. Leid. et Voss. 1. *iisdem i. ducibus*. Pal. 1. *usuris*. Voss. 2. *nemo amplius*, et mox *qui adversarentur* . . . *Indum perducere*. Pal. 1. *quis in u. portari*.—3 Voss. 1. *ut solute*. Voss. 2. *rursusque jungi*.—4 Florent. *qui occurrerent*; Leid. *qui occurrent*; Voss. 1. *qui occurrent*; Lugd. et Amst. *occurrerunt*.—5 Voss. 2. *Cratherus*. Pith. et Voss. 2. *præcepit*.—6 Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *obequitat*. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *ictus*, omisso *est*. Voss. 1. *Cœpit*. Pal. 1. omittit *tamen*.—7 Leid. et Voss. 1. *Nisam*; Pith. et Bong. 2. *Nysan*. Bong. Voss. 1. 2. et Lugd. *ipsa mœnia*; Amst. omittit *mœnia*. Dan. *horror c.*

NOTÆ

Indum pervenerat, quem Indiæ limitem ab Occidente Strabo aliique statuunt: sed alios secutus est Curtius, qui multas cis Indum regiones Indiæ attribuunt.

[b] *Tertium Jove*] Primus ad eos venisse ferebatur Dionysius sive Bacchus ex Jovis filiis; secundus Hercules; tertius nunc Alexander. *Liberum*] Lib. VII. cap. 9. *Herculem*] Lib. IV. cap. 2.

[c] *Junxere*] Suspicatur Freinshemius legi posse *struxere*.

[d] *Ad Nysam*] Multas ante Nysam captas ab eo urbes tradit Arrianus, Ora, Bazira, Massaga, &c. Sed his omnibus Nysæ deditionem prævertit Curtius. De 'Nysa' mox.

tri loco positis, nocturnum frigus vehementius, quam alias, horrore corpora affecit, opportunumque remedium ignis oblatum est. 8. Cæsis quippe sylvis flammam excitaverunt: quæ igni alita oppidanorum sepulcra comprehendit: vetusta cedro facta erant, conceptumque ignem late fudere; donec omnia solo æquata sunt. 9. Et ex urbe primum canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum et oppidani hostem, et Macedones ipsos ad urbem venisse cognoscunt. 10. Jamque rex eduxerat copias, et mœnia obsidebat, cum, hostium qui discrimen tentaverant, obruti telis sunt.[a] Aliis ergo deditionem, aliis pugnam experiri placebat: quorum dubitatione comperta, 'circumsideri tantum eos et abstineri cædibus' jussit: tandemque obsidionis malis fatigati dedidere se. 11. 'A Libero patre conditos se esse' dicebant; et vera hæc origo[e] erat. 12. Sita est sub radicibus montis, quem 'Meron' incolæ appellant: inde Græci[f] mentiendi traxere licentiam, 'Jo-

[a] *Illi ex Nysæis, qui pugnam experiri voluerant, obruti sunt jaculis Macedonum.*

adfecit. Leid. et Voss. 1. *oportunumque.* Codex Snakenburgii: *ignis oblatus est.*—8 Pith. *flammax excitaverunt.*—8 'Mirabilem sane lectionem, *flamma igni alita*, T. Faber sic emendavit: *flamma lignis alita:* quod non satis placet. Mihi *igni* est tertius casus, et *flamma igni alita* ignis minor, qui alimentis datis ad majorem ignem productus est, flamma ad magnum ignem adaucta.' *Schmieder.* 'Glossema est *igni.* Voss. 2. *alta*, h. e. vel in altum erecta, vel altiore loco posita, ut monet Snakenb.' *Bothe.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *cedro erant facta;* Mer. *cedro facta erat.* Voss. 2. *donec solo omnia.* —9 Voss. 2. *Ex urbe*, omisso *Et;* et paulo post: *Tum et oppidum.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *ad urbem ipsos.*—10 Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. et Col. omittunt *et* ante *mœnia.* Voss. 2. *obsidebant q. h. quidem.* Florent. Leid. et Voss. 1. *pugna experiri.* Bong. 1. suprascr. *a circumsidari;* Ald. *circumsideri.* Voss. 2. *eo*, et paulo post *malo.* Florent. Leid. et Voss. 1. *dedere se.*—12 Fauch. *Sita erat.* Pal. 1. *Memoron;* Pith. Fauch. Florent. Leid. et Voss. 1. *Meron;* Ald. *Mærum;* Bong. 1. 2. *Memorem;* Dan. *Mempron*, sed dispunc-

NOTÆ

[e] *Vera origo*] Immo fabulosa, si de Baccho Thebano præsertim agitur. Sane, ut alia omittam, quis credat tot bellicosas gentes, quot Græciam inter ac Indiam degunt, adiisse tanto cum exercitu, sic ut nullam, præterquam Indos, infestam expertus aut aggressus fuerit?

[f] *Inde Græci*] Μηρὸς enim Græcis *femur* est. Fabulam porro insuti in Jovis femur Bacchi, cum Semele pueri mater ipso nondum nato, fulmine afflata periisset; describunt Diodorus lib. III. et Mythologi. Ex Διὸς, *Jovis* et 'Nysæ,' nominibus vocatus est 'Dionysius' sive 'Dionysus.'

vis femine Liberum patrem esse celatum.' 13. Rex, situ montis cognito ex incolis, cum toto exercitu, præmissis commeatibus, verticem ejus ascendit.[g] Multa hedera vitisque[h] toto gignitur monte: multæ perennes aquæ manant. 14. Pomorum quoque varii salubresque succi sunt, sua sponte fortuitorum seminum fruges humo nutriente,[b] lauri baccæque. Et multa in illis rupibus agrestis est sylva. 15. Credo equidem, non divino instinctu, sed lascivia esse provectos, ut passim hederæ ac vitium folia decerperent, redimitique fronde toto nemore similes Bacchantibus[i] vagarentur. 16. Vocibus ergo tot millium, præsidem nemoris ejus Deum adorantium, juga montis collesque resonabant; cum orta licentia a paucis, ut fere fit, in omnes se repente

[b] *Cum terra sine cultu alat fructus seminum fortuito incidentium.*

---

tis tertia et quarta literis. Voss. 2. *Jovis semine;* Bas. Col. et Lugd. *Jovis fœmine;* Elz. *J. femina;* aliæ edd. *femore.* Vide Not. Var. Voss. 2. *patrem et colunt;* Voss. 1. et Ald. *patrem cœlatum.*—14 Voss. 2. *salubres succi;* Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. et Pal. 1. *salubresque suci;* Mer. et Mod. *s. luci.* 'In plerisque codd. (Florent. Leid. Voss. 2. Pith. Fanch. et Mer.) vel clare, vel corrupte, pro *seminum* legitur *seu germinum* ex glossa illius. Ceterum interpunctionem paulisper mutavi, post *nutriente* comma, post *baccæque* punctum finale scribens.' *Schmieder.* Dan. *segminum*, et suprascr. *u* et *r*, ut sit: *seu germinum;* Bong. 1. *segminum;* Voss. 2. et Bong. 2. *seu geminum;* 'Legendum *germinum.*' Heinsius. Edd. ante Schmieder. *nutriente. Lauri baccæque et multa, &c.*—15 Pal. 1. *divino discinctu.* Bong. 1. *sed lascivi.* Voss. 1. *hedræ;* Ald. *ederæ.* Florent. Leid. et Voss. 1. *similis.*—16 Bong. 1. 2. *tot militum.* Voss. 2. *ejus nemoris.* Voss. 2. *montes collesque r. tum.* Voss. 1. et Bong. 2. *horta* pro *orta.* Florent. *homines serpentes;* Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Bong. 1. 2. *homines serpente;* Pal. 1. *homines serpen*, relicto interstitio ad

NOTÆ

[g] *Ascendit*] Curtio consentiunt Arrianus et Justinus: sed hoc ipsi Nysæ urbis incolæ refellerunt, si Philostrato credimus: metuisse quippe Alexandrum, ne ad vitium conspectum Macedones domesticarum rerum patriæque desiderio caperentur. Quæ ratio quantum valeat, alii viderint.

[h] *Hedera vitisque*] Hederam nullibi præterea tota in Asia nasci testatur Arrianus lib. v. et apud Plinium Theophrastus lib. xvi. c. 14. quanquam addit Plinius suo tempore natam dici. Ad vitem quod attinet, unus a Strabone laudatur Aristobulus qui dixerit vitem in India nasci; cum ceteri, inquit, hoc negent.

[i] *Bacchantibus*] A Bacchi vel Baccharum nomine ductum est 'bacchari' verbum, quod est 'insanire:' propterea quod illæ mulieres magnis clamoribus inconditoque motu, furentium instar, Bacchi festa, quæ Orgia dicta sunt, celebrarent. Virgil. Æn. iv.

vulgasset.[c] [j] 17. Quippe, velut in media pace, per herbas congestamque frondem prostraverant corpora. Et rex, fortuitam lætitiam non aversatus,[d] large ad epulas omnibus præbitis, per decem dies Libero Patri operatum[k] habuit[e] exercitum. 18. Quis neget, eximiam quoque gloriam sæpius fortunæ, quam virtutis esse beneficium? quippe ne epulantes quidem et sopitos mero aggredi ausus est hostis, haud secus Bacchantium ululantiumque fremitu perterritus, quam si præliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos comessantesque inter ora hostium texit.[l] 19. Hinc ad regionem, quæ 'Dædala'[m] vocatur, perventum est. Deseruerant incolæ sedes, et in avios sylvestresque montes confugerant. Ergo Acadera[n]

[c] *Cum hæc lascivia bacchantium, a paucis exorta, inter universos extemplo se diffudisset.* [d] *Casu inchoatam bacchationem non damnans.*
[e] *Bacchi mysteria celebrantem sustinuit.*

illa usque: *Quippe velut, &c.* Vide Not. Var.—17 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *adgestamque.* Iidem et Mer. *prostravere.* Dan. et Pal. *læticium;* edd. omnes ante Schmieder. *licentiam;* qui ex codd. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *lætitiam* primus edidit. Vide Not. Var. Voss. 2. *adversatus.* Ald. *largi.* Pith. *operatum Libero Patri.*—18 Voss. 2. omittit *quoque.* Pith. *beneficium esse.* Voss. 2. omittit *quidem* post *epulantes.* Mer. *haud s. debacchantium.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 2. *hujulantiumque;* Leid. *hejulantiumque;* Voss. 2. *et ululantium;* Ald. *ejulantiumque.* Ald. et Mer. omittunt *si* ante *præliantium.* Pith. *et temulentos.* Florent. Leid. et Voss. 1. *comissantesque;* Bong. 2. *comissantes;* Fauch. et Voss. 2. *comesantes;* Col. et Bas. *commesantesque.* Pal. 1. *inter o. h. protexit;* Florent. Mod. Tell. et pleræque edd. ante Freinsh. *protexit,* omissis *inter ora hostium;* Fauch. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Venet. Veron. Mediol. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. ut in textu.—19 Voss. 2. *sylvestros montes,* omisso *que.* Pal. 1. *ad cadira transit;*

NOTÆ

[j] *Se repente vulgasset*] Freinshemius, cum in Ms. quodam libro verbum *vulgasset* desiderari cerneret, in aliis legeret *serpente,* suspicatus est sic Curtium scripsisse: *orta licentia a paucis* (*ut fere fit*) *in omnes serpente.* Ingeniosa conjectura, nec improbanda.

[k] *Operatum*] 'Operari' cuipiam numini idem est atque huic 'sacra facere.'

[l] *Comess. . . . . texit* [*protexit*] Sic restituit Modius ex Mss. cum vulgati libri præferrent, *inter ora hostium protexit,* quorum sane verborum vix ullus erat sensus idoneus.

[m] *Reg. quæ Dædala*] Ptolemæo Stephanoque urbs est, non regio: quanquam utrique convenire nomen potuit. Justinus vocat 'Dædalos' montes lib. XII. cap. 7. Sed Ptolemæus longe trans Indum collocavit, Curtius citra posuit.

[n] *Acadera*] Legunt nonnulli *Adaca,*

transit, æque usta et destituta incolentium fuga. 20. Itaque rationem belli necessitas mutavit: divisis enim copiis, pluribus simul locis arma ostendit; oppressique, et, qui [o] expectaverant hostem, omni clade perdomiti sunt. 21. Ptolemæus plurimas urbes, Alexander maximas cepit: rursusque, quas distribuerat, copias junxit. 22. Superato deinde Choaspe [p] amne Cœnon in obsidione urbis opulentæ, Beziram [q] incolæ vocant, reliquit: ipse ad Mazagas venit. Nuper Assacano,[r] cujus regnum fuerat, demortuo,

Voss. 2. *ad candira transit;* Ald. *Adaca transit;* Florent. Leid. Voss. 1. Mer. Col. et Bas. *Acadira transit.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Mer. Bas. et Col. *atque usta;* Pith. *æque ustam et destitutam.*—20 Voss. 2. *oppressisque.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *urbi non* pro *et qui;* Voss. 1. *non;* Mer. *urbe non;* Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Col. et Bas. *urbe qui;* Dan. *urbi qui.* 'Mihi legendum videtur, vel cum Bongarsio: *urbi non*, vel: *oppressique, qui urbe non expectaverant hostem, &c.*' Schmieder. Heinsius conj. *communi clade p. sunt.*—22 Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *Coaspe amne;* Pith. *Choaspe amne.* Voss. 2. *rex non in sidione*, omisso nomine *Cœnon.* Voss. 2. Mer. Bas. et Col. *Beiram;* Pal. 1. *Ebeni;* Bong. 1. 2. Dan. et Fauch. *Peicam;* Ald. Colin. Gryph. *Basdram.* 'Arrian. IV. 5. 10. et 12. *Bazira*, (τὰ Βάζιρα,) non *Beziram* appellat.' *Freinsh.* Pith. et Voss. 2. *ad Magazas;* Pal. 1. *ante Amagazas;* Bong. *ad Massagas.* Heinsius legi jubet: *ipse se ad Mazagas vertit.* Pith. *Nuper Cassiano;* Voss. 2. *Nuper Assatano;* alii *Nuper Assuceno.*

NOTÆ

quæ forte sunt Arriani *Andaca.* Quanquam hæc non civium fuga sed deditione capta sunt. *Vasta*] Sic reposuit Acidalius pro vulgato *usta.* Vasta intellige non de amplitudine, sed quod deserta et vastata a suis forent.

[o] *Oppressique, et, qui*] Bongarsius scripturæ vestigia sectatus, legendum voluit: *oppressique ubi non expectaverant hostem:* Acidalius: *oppressique urbe, qui non expectaverant hostem:* id est, undequaque occupati cum Macedonas non putarent accessuros. Modius: *oppressique et qui non expectaverant hostem;* id est, etiam illi qui fugerant.

[p] *Choaspe*] Legitur hoc quoque nomen fluvii citra Indum apud Strabonem lib. XV. Sed quia hunc in *Cophen* alterum flumen exire tradit, pro *Choaspe* suspicatur Freinshemius utrobique scriptum fuisse *Choën*, quem Arrianus eidem Cophæ sive Copheni propinquum facit lib. IV. librariorum deinde temeritate verum nomen *Choës* in aliud notius *Choaspes* mutatum esse.

[q] *Beziram*] Arriano *Bazira* dicitur plurali numero. *Mazagas*] Straboni sunt *Masoga*, Assacani urbs primaria: Diodoro *Massaca:* Arriano *Massaga.*

[r] *Assacano*] Non viri unius proprium, sed regum, immo gentis ipsius commune nomen fuisse constat ex Arriano, lib. IV. ubi Ἀσσακήνου et Ἀσσακήνων legitur, utroque numero, sed discrepant a Curtio aliquantum quæ ibi narrat. Apud Strabonem Ἀσσακάνου scribitur. *Cleophes*] Eadem videtur esse quam Justinus lib.

regioni urbique præerat mater ejus Cleophes. 23. Triginta millia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam qua spectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrimque ripis aditum ad urbem impedit: 24. ad Occidentem et a Meridie velut de industria rupes præaltas admolita[f] natura est, infra quas cavernæ et voragines longa vetustate in altum cavatæ jacent: quaque desinunt, fossa ingentis operis objecta est. XXXV. stadia[a] murus urbis complectitur, cujus inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa. 25. Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materiæ fragilis incumberet, simulque terra humore diluta. 26. Ne tamen universa consideret,[g] impositæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata muros et tegebant, et pervios fecerant. 27. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, consiliique incertum, quia nec cavernas nisi aggere poterat implere, nec tormenta aliter muris admovere, quidam e muro sagitta percussit. 28. [Tum] forte in suram incidit telum: cujus spiculo evulso 'admoveri equum' jussit; quo vectus, ne obligato quidem vulnere, haud segnius desti-

[f] *Præcelsis saxis urbem cinxit.*
[g] *Ne lateres crudi pluvia exesi penitus collaberentur.*

Voss. 2. et edd. multæ *regioni: quoque;* Mer. et Col. *regioni ubique;* Bong. 1. 2. et Lugd. ut in textu; Voss. 2. *regioni u: quo præerat.*—23 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Col. Ald. et Bas. *XXXVIII. millia;* Pith. *XXX. et VIII. millia.* Mer. omittit *qui* ante *præruptis.* Edd. omnes ante Freinsh. *rupibus;* codd. vero et edd. recentt. *ripis.*—24 Vulgg. ante Freinsh. *ab Occidente;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. Mer. et edd. recentt. *ad Occidentem.* Voss. 2. *et a Meridiem,* et paulo post: *qua desinunt ... obducta est.* Pro *urbem,* quod habent omnes edd. et codd. plurimi, *urbis* ex Florent. edidit Schmieder.—25 Voss. 2. omittit *vinculum.* 'Haud dubie ex glossa est *sunt.*' Bothe. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Mer. *terram humore dilutam.*—26 Dan. et Pal. 1. *Non tamen.* Multæ edd. *interpositæ.* Freinsh. malebat: *simulque ne t. h. diluta tandem u. c. impositæ trabes, &c.* 'Forte pro *universa, ruina subversa,* vel *humi depressa,* vel *pluviis depressa.* Columell. xi. 3. p. 387.' *Heins.* Pith. *et muros tegebant;* Voss. 2. *muros et tegebat.*—27 Pal. 1. *monimenta.*—28 Mod. aliique *Cum forte.* Florent. Bong. 2. Voss. 1. *evolso.* Voss. 2. *nec*

NOTÆ

xii. cap. 7. 'Cleophidem' appellat.

[a] *XXXV. stadia*] Alias: *triginta quinque stadiorum murus urbem amplectitur.*

nata exequebatur. 29. Ceterum cum crus saucium penderet, et cruore siccato frigescens vulnus aggravaret dolorem, dixisse fertur: 'Se quidem Jovis[t] filium dici, sed corporis ægri vitia sentire.' 30. Non tamen ante se recepit in castra, quam cuncta prospexit, et, quæ fieri vellet, edixit. Ergo, sicut imperatum erat, alii extra urbem tecta demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant; alii magnarum arborum stipites cumulis ac moles saxorum in cavernas dejiciebant. 31. Jamque agger æquaverat summæ fastigium terræ: itaque turres erigebantur: quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda rex nondum obducta vulneri cicatrice processit; laudatisque militibus 'admovere machinas' jussit: e quibus ingens vis telorum in propugnatores effusa est. 32. Præcipue rudes talium operum terrebant mobiles turres, tantasque moles, nulla ope, quæ cerneretur, adductas, Deorum numine agi credebant:[h] 'pila quoque muralia et excussas tormentis prægraves hastas' negabant 'convenire mortalibus.'[i] 33. Itaque desperata urbis tutela concessere in arcem. Inde, quia nihil

[h] *Tam ingentes machinas, ad urbem admotas nullius opera qui ab ipsis videretur, putabant impelli divina potestate.*
[i] *Aiebant hominum vires superare.*

---

obligato.—29 Pal. 1. *penderat.* Bong. 1. omittit *dolorem.* Bong. 2. *Jovis quidem.*—30 Voss. 2. *Nec tamen.* Florent. Leid. Bong. 1. 2. Pal. Dan. Mod. et edd. plurimæ ante Freinsh. *cuncta perspexit.* Voss. 2. *sic* pro *sicut.* Leid. Voss. 2. Mer. Mod. et aliæ edd. ante Freinsh. *moliebantur;* Florent. et Voss. 1. *amoliebantur;* Bong. 1. 2. et Dan. *demoliebantur.* Voss. 2. et Pal. 1. *tumulis ac moles.* Voss. 2. *in cavernis.*—31 Florent. Voss. 1. Dan. Bong. et Mer. *turres erigebant.* Pith. omittit *ardore.* et paulo post: *vulneri obducta.*—32 Mer. *milites mobiles.* Florent. Voss. 1. Bong. Mod. Elz. al. *ope q. c. adjutas;* Leid. *o. q. c. adjutas;* sed emendatum in margine *auditas;* Ald. Pal. 1. Col. Frob. Bas. et Amst. *o. p. c. adductas;* Voss. 2. omittit *adductas.* Pith. *Deorum nomine.* Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. omittunt *et* ante *excussas.*—33 Voss. 2. *conscendere in ar-*

NOTÆ

[t] *Se quidem Jovis*] Alia Curtius, alia Plutarchus verba repræsentavit, ista nimirum: 'Hic, amici, qui fluit sanguis est humanus, non talis *Diis ut solitus manare beatis.*' Versus est Homeri Il. E. 340. de Venere cum esset a Diomede vulnerata; sed in contrarium sensum ab Alexandro adductus: *'Ιχὼρ οἷός πέρ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι.*

obsessis præter deditionem[u] placebat, legati ad regem descenderunt veniam petituri. 34. Qua impetrata,[v] regina cum magno nobilium fœminarum grege, aureis pateris vina libantium, processit. 35. Ipsa, genibus regis parvo filio admoto, non veniam modo, sed etiam pristinæ fortunæ impetravit decus: quippe appellata 'regina' est; et credidere quidam, 'plus formæ, quam miserationi datum.' 36. Puero quoque, certe postea ex ea utcumque genito, 'Alexandro' fuit nomen.

XI. 1. Hinc Polypercon, ad urbem Oram[a] cum exercitu missus, inconditos oppidanos prælio vicit: intra munimenta compulsos secutus urbem in ditionem redegit. 2. Multa ignobilia oppida, deserta a suis, venere in regis potestatem. Quorum incolæ armati petram 'Aornon'[b] nomine occupaverunt. Hanc 'ab Hercule[c] frustra obses-

cem. Ideo quia, &c.—34 Florent. Leid. et Voss. 1. *regina venit . . . processit;* Voss. 2. etiam *processit*, pro quo Pal. 1. *venit*. Freinshemius mavult: *appellata est regina. Credidere quidam, &c.*—35 Pith. *filio admoto parvo*. Voss. 2. *recuperavit decus*. Florent. et Leid. *et credidere quid amplius formæ;* Voss. 2. *et c. quid amplius fortunæ;* Mod. *et c. amplius formæ;* Amst. et Lugd. *et c. q. amplius, &c.* Bong. 1. et Voss. 2. *et c. q. plus fortunæ.*

1 *Hic* Dan. Bong. 2. et Fauch. *ad u. moram* Florent. et Leid. *ad u. Noram* Bong. 1. 2. Voss. 1. 2. Mod. Elz. et aliæ edd. *ad u. Oram* Ald. Colin. Gryph. et Frob. Pro *inconditos* Heinsius legit *incondito*, i. e. tumultuario. *intra mœnia* Voss. 2. *in deditionem* vulgg. ante Freinsh. *in ditionem* Florent. Leid. Voss. 1. Ald. et Mod.—2 Pith. *in regis venere*. Dan. et Fauch. *Aorinim;* Florent. *Aorni;* Pith. et Voss. 2. *Aorim;* Bong. 1. *Aornim;* Bong. 2. *Aorno-*

NOTÆ

[u] *Præter deditionem*] Vi captam tradit Arrianus urbem ipsam cum regis matre et filia.

[v] *Qua impetrata*] Sed perfidia postmodum usus mercenarios, qui Cleophidi militaverant, nihil tale cogitantes cecidit. Diod. Sic. lib. XVII. Nam de his esse mentionem eo loco verisimile est.

[a] *Urbem Oram*] 'Ora' plurali numero scripsit Arrianus, ut alia multa quæ vitiose apud Curtium in singularem mutata sunt scribarum, opinor, inscitia vel audacia.

[b] *Aornon*] Apud Dionys. Perieg. vs. 1151. et in multis Curtii exemplaribus legitur quoque *Aornis*. Conflatum nomen ex *α* privante et ὄρνις, *avis:* quod petra esset avibus inaccessa propter altitudinem, ut idem tradit Dionysius: cum alias id nominis quibusdam locis inditum sit ob pestilentem halitum qui aves fugaret aut supervolantes extingueret. Cujusmodi erat in Italia quem *Avernum*, Ἄορνον, vocarunt.

[c] *Ab Hercule*] Idem referunt Strabo lib. XV. Arrianus lib. IV. et Eustathius ad Dionys. vs. 1151. terque repulsum esse. Sed Arrianus in Indi-

sam esse, terræque motu coactum absistere,' fama vulgaverat. 3. Inopem consilii Alexandrum, quia undique præceps et abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, 'si pretium operi[d] esset,[a] aditum se monstraturum esse' promittens. 4. 'LXXX. talenta' constituit 'daturum' Alexander; et altero ex juvenibus obside retento, ipsum ad exequenda, quæ obtulerat, dimisit. 5. Leviter armatis dux datus est Mullinus, scriba regis. Hos enim circumitu, qui fallerent hostem, in summum jugum placebat evadere.[b] 6. Petra non, ut pleræque, modicis ac mollibus clivis[c] in sublime fastigium crescit, sed in metæ[e] maxîme modum erecta est: cujus ima spatiosiora sunt, altiora in arctius coëunt, summa in acutum cacumen exsurgunt. 7. Radices ejus Indus amnis subit, præaltus utrimque asperis ripis: ab altera parte voragines eluviesque præruptæ sunt. Nec alia expugnandi patebat via, quam ut replerentur. 8. Ad manum sylva erat, quam

[a] *Si mercedem laboris acciperet.*

[b] *Volebat eos obliquo itinere ascendere in supremum petræ verticem, ut ne ab hoste conspicerentur.* [c] *Parum arduo, et inclinato dorso.*

rum; Mer. Bas. et Col. *Dorinum;* vulgg. edd. ante Freinsh. *Aornum.*—3 Voss. 2. omisso quia, habet *undiquaque p. et arrupta;* Elz. *q. u. p. et arruta.* Pith. et Fauch. *operis esset;* Voss. 1. *ut operis esset;* Frob. et Bong. 2. *opræ essent;* Amst. et Lugd. *operæ esset;* Florent. et Leid. *obpesset;* Voss. 2. omittit *operi.*—5 Mer. *armatus.* Voss. 2. *Mulinus;* Pith. *nullinus.* Voss. 2. et Pal. 1. *in circumitu.* Pal. *qui vallarent;* Freinsh. conj. *quo fallerent.*—6 Voss. 2. *ut plerique;* Pith. *ut plerique putant,* vel: *ut pleræque aliæ sunt.* Ald. *ac mollicibus.* Voss. 2. omittit *in* ante *sublime,* et mox *in metæ,* relicto spatio. Pith. *ejecta est.* Voss. 2. *spatiosa;* Pith. *speciosiora.* Pith. et Fauch. *in altius;* Bong. 1. 2. et Voss. 1. *in arcius.* Voss. 2. omittit, *altiora in artius coëunt.*—7 Pith. *annis* pro *amnis.* Mod. Lugd. et Amst. *præaltis.* Pal. 1. *utrumque.* Mod. *et asperis.*—8 Bong. 2. omittit *via.* Voss. 2. ita distinguit: *replerentur*

NOTÆ

cis commentum hoc ait esse Macedonum sibi suoque regi blandientium.

[d] *Operi* [*operæ*] Alias *operi* et *operis.* *LXXX. talenta*] De talentis lib. III. cap. ult.

[e] *In metæ*] Meta moles erat rotunda in acutum desinens, qualem hic describit Curtius; a 'metiendo' dicta, quod medium curriculi Circensis spatium quadrigarumque cursum metiretur. Fuerunt etiam quæ in Pyramidis triangulæ formam terminarentur.

rex 'ita cædi' jussit, 'ut nudi stipites jacerentur:' quippe rami fronde vestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem jecit; clamorque exercitus, index alacritatis, secutus est, nullo detrectante munus, quod rex occupasset.[d] 9. Intra septimum diem cavernas expleverant, cum rex sagittarios et Agrianos jubet per ardua niti;[e] juvenesque promtissimos ex sua cohorte XXX. delegit. 10. Duces his dati sunt Charus et Alexander; quem rex 'nominis, quod sibi cum eo commune esset,' admonuit. Ac primo, quia tam manifestum periculum erat, ipsum regem discrimen subire non placuit: 11. sed ut signum tuba datum est, vir audaciæ promtæ conversus ad corporis custodes 'sequi se' jubet, primusque invadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit: relictisque stationibus sua sponte regem sequebantur. 12. Multorum[f] miserabilis fuit casus, quos ex prærupta rupe lapsos amnis præterfluens hausit, triste spectaculum etiam non periclitantibus: cum vero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum misericordia versa, non extinctos, sed semet ipsos deflebant. 13. Et jam eo perventum erat, unde sine pernicie nisi victores redire non possent, ingentia saxa in subeuntes provolventibus barbaris, qui perculsi[g] instabili et lubrico gradu præcipites recide-

[d] *Quod rex primus omnium impleverat.* [e] *Per montis dorsum ascendere.*

ad manum: silva. Dan. Voss. 1. Florent. Leid. Bong. 1. 2. et Mer. *se index alacritatis;* Pith. *alacritatis index.* Bong. 1. 2. *subsequutus est.* Pal. 1. et Mer. *detractante.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 2. et Pith. *occupavisset.*—9 Voss. 2. *tum rex s. et Agrarios.* Elz. et alii *juvenesque fortissimos.* Dan. *dilegit;* Pal. 1. *elegit;* Mod. *legit.*—10 Voss. 2. *esset cum eo,* omisso *commune;* Pith. *commune cum eo esset.*—11 Voss. 2. *datum est tuba.* Fauch. *evadit in rupem.* Pith. *regem sua sponte.*—12 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pith. et Dan. omittunt *miserabilis.* Pal. 1. *fuit caussa.* Voss. 1. *triste exspectaculum.* Voss. 2. *cum vero nec;* Leid. omittit *vero.* Voss. 1. *alieno excitio.* Voss. 2. *in m. miseria versa.*—13 Pith. *eo. Et jam.* Voss. 2. *non victores;* Ald. *nisi authores ... prævolventibus.* Voss. 2. *qui percussi;* Freinsh. malit: *quis perculsi,* pr

NOTÆ

[f] *Multorum*] Non absimilis in re simili descriptio se obtulit supra lib. VII. cap. 11.

[g] *Qui* [*queis*] *perculsi*] Alias, *qui perculsi,* Macedones nimirum illi.

bant. 14. Evaserant tamen Alexander et Charus, quos cum XXX. delectis præmiserat rex, et jam pugnare cominus cœperant; sed cum superne tela barbari ingererent, sæpius ipsi feriebantur, quam vulnerabant. 15. Ergo Alexander, et nominis sui et promissi memor, dum acrius, quam cautius dimicat, confossus undique obruitur. 16. Quem ut Charus jacentem conspexit, ruere in hostem omnium præter ultionem immemor cœpit, multosque hasta, quosdam gladio interemit. 17. Sed cum tot unum incesserent manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus, quam par erat, promtissimorum juvenum ceterorumque militum interitu commotus rex signum receptui dedit. 18. Saluti fuit, quod sensim et intrepidi se receperunt; et barbari, hostem depulisse contenti, non institere cedentibus.[f] 19. Ceterum Alexander cum statuisset desistere incepto, (quippe nulla spes potiundæ petræ offerebatur) tamen speciem ostendit in obsidione perseverantis. Nam 'et itinera obsideri' jussit, 'et turres admoveri, et fatigatis alios succedere.' 20. Cujus pertinacia cognita, Indi per biduum quidem ac duas noctes, cum ostentatione non fiduciæ modo, sed etiam victoriæ, epulati sunt, tympana suo more pulsantes: 21. tertia vero nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri: ceterum ex tota petra faces refulgebant, quas accenderant barbari, ut tutior esset ipsis fuga, obscura nocte per invia saxa cursuris. 22. Rex, Balacro, qui specularetur, præmisso, cognoscit, 'petram fuga Indorum esse desertam:' tum dato signo, ut universi conclamarent, incomposite fugientibus

[f] *Persecuti non sunt eos qui se recipiebant.*

quibus. Voss. 1. *et l. gradum.*—14 Mer. *ipsi feriebant.* Pith. *vulnerant;* Pal. 1. et Mer. *vulnerabantur.*—15 Voss. 2. omittit *et* ante *nominis.*—16 Edd. vulgg. ante Freinsh. *respexit;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. et Mer. *conspexit.* Voss. 1. et Bong. 2. *procubuit exanimes;* Bong. 1. *p. exanimis*, et suprascr. *e.*—17 Pal. 1. omittit *que* post *ceterorum.* Pith. *commotus interitu.*—18 Voss. 2. omittit *et* ante *intrepidi.* Bong. 1. *depulsisse.* Pal. 1. *non i. recedentibus;* Ald. *non i. cædentibus.*—19 Pal. 1. *tantum specimen.* Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *obsidionem.*—20 Pal. 1. *per biduum quidam.*—22 Voss. 2. *Balatro.*—

metum incussit: 23. multique, tanquam adesset hostis, per lubrica saxa perque invias cotes præcipitati occiderunt: plures, aliqua membrorum parte mulctati, ab integris deserti sunt.[g] 24. Rex, locorum magis quam hostium victor, tamen magnæ victoriæ sacrificiis et cultu Diis satisfecit.[h] Aræ in petra locatæ sunt Minervæ[h] Victoriæque. 25. Ducibus itineris, quos subire[i] jusserat leviter armatos, etsi promissis minora præstiterant, pretium cum fide redditum est. Petræ regionisque ei adjunctæ Sisocosto[i] tutela permissa.

XII. 1. Inde processit Ecbolima:[a] et cum 'angustias itineris obsideri XX. millibus armatorum ab Eryce quodam' comperisset; gravius agmen exercitus Cœno ducendum modicis itineribus tradidit. 2. Ipse prægressus cum funditore[b] ac sagittario, deturbatis, qui obsederant saltum,

[g] *Ab iis qui illæsi erant relicti sunt.*
[h] *Quasi pro ingenti victoria Diis victimas et honorem rependit.*
[i] *Ascendere in petram.*

23 Voss. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. Col. et Frob. *mutilati;* Bong. 1. *multati;* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *mulcati.*—24 Voss. *tam magna;* Amst. et Lugd. *tamen magnis.* Pith. *cultui Diis;* Florent. Leid. Voss. 2. et Mod. *cultu Deum;* Voss. 2. Pal. 1. Ald. Elz. et al. ut in textu. Florent. Leid. Voss. 1. Mod. et Mer. *fecit* pro *satisfecit.* Voss. 2. *Victoriæ,* omisso *que.*—25 Pith. omittit *est* post *redditum.* Ald. *Sisicotto;* Pith. *Siso cocto;* Bong. 1. *Siso coste.*

1 Ald. *Embolima;* Bong. 2. *Coblima;* Pal. 1. *Et colima;* Mer. et Col. *Echolima;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. *Ecbolima.* Leid. et Voss. 1. *XX. B.* Voss. 2. *XX. millia.* Voss. 1. 2. *ab Erice.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. et Col. *Pæno;* Pal. 1. *Pæni;* Bas. *Fæno;* Mod. *Ceno.*—2 Voss. *progressus;* Florent. et Leid. *p. fere funditores et sagittarios deturbat: is qui obsiderant;* Voss. 1. *Funditores ac sagittarios d. qui obs.* Voss. 2. *Funditores ac sagittarios perturbat: his qui obs.* Dan. Pal. 1. Bas. et Col. *funditores ac sagittarios deturbat. Iis qui obsiderant,* et *e* suprascr. in Dan. ut sit *obsiderent;* Ald. *funditores ac sag. deturbat: iis quæ obsederant;* Pith. *funditores, &c. his qui obsiderent,* et suprascr. *a,* ut sit *obsiderant;* Bong. 2. *funditores, &c. is qui obsederant;* Mer. *funditores, &c. is qui obsiderent.*—

NOTÆ

[h] *Minervæ*] Vide lib. III. cap. 7. *Victoriæ*] lib. IV. cap. 13. *Ducibus*] Seni cum altero e filiis.

[i] *Sisocosto*] Variant libri in hoc nomine: Arrianus 'Sisicoptum' appellat.

[a] *Ecbolima* [*Embolima*] Sic Ptolemæus quoque et Arrianus scripserunt, cum vulgati codices hic habeant, *Ecbolima;* alii etiam corruptius. Ceterum ante Aornum petram expugnatam facit Arrianus.

[b] *Funditore*] Pro 'funditoribus ac sagittariis:' ut sæpe 'miles' pro 'militibus,' &c.

sequentibus se copiis viam fecit. 3. Indi, sive odio ducis, sive gratiam victoris [regis] inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque ejus atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit; honorem denegavit[c] exemplo. 4. Hinc ad flumen Indum[d] sextisdecumis castris pervenit, omniaque, ut præceperat, ad trajiciendum præparata ab Hephæstione reperit. Regnabat in ea regione Omphis,[e] qui patri quoque fuerat auctor dedendi regnum Alexandro. 5. Et post mortem parentis legatos miserat,[f] qui consulerent eum, 'regnare si interim vellet; an privatum opperiri ejus adventum:' 6. permissoque ut regnaret, non tamen jus datum usurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentum copiis ejus admensus: non tamen ei occurrerat,[g] ne fidem ullius nisi regis experiretur. 7. Itaque venienti obviam cum armato exercitu egressus est; elephanti quoque, per modica intervalla militum agmini immixti,

3 Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *Inde*. Florent. Leid. et Voss. 1. 2. omittunt *regis*. Voss. 2. *caput ejus*, omisso *que*, quod tamen exhibent ceteri codd. et edd. recentt. Theocr. *Hic facto*.—4 Dan. et Bong. *decumis;* Florent. Leid. et edd. deinceps a Freinsh. *sextisdecumis*. Fauch. *in eadem regione*.—5 Ald. *qui c. num regnare;* Bong. et Mer. *q. c. cum regnare*. Voss. 2. *opperiri vellet*. Florent. Leid. Voss. 2. Dan. Ald. Colin. Gryph. Frob. et Bas. *permissusque;* Bong. 2. et Voss. 1. *permissique;* Mer. et Col. *permissisque*. Voss. 2. *usurparet*.—6 Voss. 2. omittit *admensus*. Pith. *occurrit ei*. Ald. *ni regis*.—7 Voss. 2. omittit *per* ante *modica*.—8 Pal. 1. *et ipse armatus*. Dan.

NOTÆ

[c] *Honorem denegavit*] Nullo eos affecit præmio, ne scelesti exempli facinus probare videretur.

[d] *Ad flumen Indum*] Aut non poterat aut etiam noluerat illum ad petram Aornum trajicere, cum hæc tamen versus Indi fontes esset, Strabone teste lib. XV.

[e] *Omphis*] Diodorus, quem fere Curtius sequitur, *Mophim* vocat. *Patri*] Taxiles hic fuit Diodoro teste, aliis etiam 'Taxilus:' quod regum illorum commune nomen sive cognomen fuit, ut ex Strabone constat lib. XV. et mox ex ipso Curtio.

[f] *Legatos miserat*] Ea ipsa legatio est quam Alexandro in Sogdianis agenti occurrisse scribit Diodorus: quo parum attente lecto Raderus ab ejus patre missam falso putavit.

[g] *Non occurrerat*] Hoc Curtius, ut opinor, de suo contra historiæ fidem. Ipse enim Omphis, ut ex Arriano facile colligitur, et ex iis quæ modo diximus, Hephæstioni ac Perdiccæ dux et comes itineris ad Indum fluvium datus ab Alexandro fuerat, ut communi ope quæ ad trajiciendum erant necessaria compararent. Arrian. lib. IV. Curt. supra, cap. 10.

procul castellorum fecerant speciem. 8. Ac primo Alexander non socium,[h] sed hostem adventare credebat. Jamque et ipse 'arma milites capere et equites discedere in cornua'[a] jusserat, paratos ad pugnam: at Indus, cognito Macedonum errore, jussis subsistere ceteris, ipse concitat equum, quo vehebatur: idem Alexander quoque fecit, sive hostis, sive amicus occurreret, vel sua virtute, vel illius fide tutus. 9. Coivere, quod ex utriusque vultu posset intelligi, amicis animis: ceterum sine interprete non poterat conseri sermo: itaque adhibito eo, barbarus 'occurrisse se' dixit 'cum exercitu, totas imperii vires protinus traditurum; nec expectasse, dum per nuntios daretur fides. 10. Corpus suum et regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militantem, nihil magis quam famam timere perfidiæ.' Lætus simplicitate[i] barbari rex, et dextram fidei suæ pignus dedit, et regnum restituit. 11. LVI. elephanti[j] erant, quos tradidit Alexandro multaque pecora eximiæ magnitudinis: tauros ad III. millia, pretiosum in ea regione acceptumque animis regnantium armentum. 12. Quærenti Alexandro 'plures agricultores habe-

[a] *Utrimque abire ad phalangis cornua.*

Bong. et Pal. 1. omittunt *capere.* Pal. 1. omittit *et equites.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Col. et Bas. *descendere in cornua.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Bong. *paratus;* Mer. *paratas.* Voss. 2. *jussis absistere.* Pal. 1. omittit *virtute vel illius.*—9 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Bas. Mer. et Col. *Coiret.* In quibusdam codd. *non poterat censeri.* Pal. 1. *exhibito eo.* Voss. 2. *et barbarus.* Florent. Voss. 1. Dan. et Bong. 1. 2. *totas imperium res;* Leid. et Pith. *totas imperii res;* Voss. 2. *se totas imperii vires;* Fauch. *totas imperii illi res.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 1. 2. *nec spectasse.* Voss. 2. *donec daretur per nuntios.*—10 Voss. 2. omittit *suæ* post *fidei.* Bong. 1. *et r. destituit.*—11 Voss. 2. *ad millia,* omisso *III.*—12 Pith. *militum manu.*—13 Voss. 2. *Abiassares;* Ald. Colin. Gryph.

NOTÆ

[h] *Non socium*] Suspicatus ex bellico apparatu et instructa acie aliquam barbari mutationem ex quo illum a se dimiserat.

Simplicitate] Ingenua sinceritate animique candore: hic enim 'simplicitas' in bonam partem sumitur.

[j] *LVI. elephanti*] Triginta ponit Arrianus lib. v. cum antea XXV. promissos a Taxile sociisque scripsisset lib. IV. Forte hos triginta solus ipse Taxiles, ceteri reliquos suppeditavere.

ret an milites;' 'cum duobus regibus bellanti sibi majore militum, quam agrestium manu opus esse' respondit. 13. Abisares et Porus erant; sed in Poro eminebat auctoritas: uterque ultra Hydaspen[k] amnem regnabat; et belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreverat. 14. Omphis, permittente Alexandro, et regium insigne sumsit, et more gentis suæ nomen, quod patris[l] fuerat, 'Taxilen' appellavere populares, sequente nomine imperium in quemcumque transiret. 15. Ergo cum per triduum hospitaliter Alexandrum accepisset, quarto die, et 'quantum frumenti copiis, quas Hephæstion duxerat, præbitum a se esset' ostendit, et aureas coronas ipsi amicisque omnibus, præter hæc signati[m] argenti LXXX. talenta dono dedit: 16. qua benignitate ejus Alexander mire lætus, et, quæ is dederat, remisit, et mille talenta ex præda, quam vehebat, adjecit, multaque convivalia ex auro et argento vasa, plurimum Persicæ vestis, XXX. equos ex suis, cum iisdem insignibus, quis assueverant, cum ipsum veherent. 17. Quæ liberalitas, sicut barbarum obstrinxerat, ita amicos

Frob. Mer. Bas. et Col. *Abiasares.* Florent. *ultraque Hydaspem;* Leid. et Voss. 1. *ultra Hydaspem;* Voss. 2. *ultra Yspaden;* Pith. *u. hispuden;* Fauch. *u. hisdadem.*—14 Florent. *et regnum insigne.* Edd. vett. *Taxilem;* codd. omnes et edd. recentt. *Taxilen.* Voss. 2. et Pith. *in quoscunque;* ceteri codd. *in quemcumque.*—15 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *Igitur cum.* Voss. 2. omittit *Alexandrum.* Pal. 1. *recepisset;* Pith. *suscepisset;* ceteri *accepisset;* Bong. 1. 2. *quarto postquam die.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. Mer. et Col. *Ephestion;* Voss. 2. *Ephestio;* Ald. *Hephestion.* Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *duxit.* Voss. 2. *octuaginta talenta.*—16 Voss. 2. *eis* pro *ejus.* Pal. 1. *et centum talenta.* Mod. *multaque alia convivialia.* Vulgg. edd. ante Freinsh. *queis;* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *quis.* Pal. 1. *consueverant.*—17 Elz. aliæque quædam edd. ante Freinsh. *adstrinxerat;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. Col. et Amst. *obstrinx-*

NOTÆ

[k] *Hydaspen*] Inferius cap. 13.

[l] *Quod patris*] Non patris solum, sed regum omnium decessorum, *sequente nomine imperium.* Propterea suspicatur Freinshemius legendum *patriæ* non *patris;* urbi enim regiæ 'Taxila' nomen fuit. Sed quis dicat Taxili ab urbe, an a rege 'Taxila' appellata sint? Adde quod Curtio, si *patriæ* scribere voluisset, scribendum fuit, *quod patriæ erat,* non, *quod fuerat.*

[m] *Signati*] Vide lib. III. cap. 13. *Talenta*] Ibidem.

ipsius[n] vehementer offendit. E quibus Meleager, super cœnam largiore vino usus, 'gratulari se Alexandro' dixit, 'quod saltem in India reperisset dignum talentis mille.' 18. Rex, haud oblitus quam ægre tulisset, quod Clitum ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit, 'invidos homines nihil aliud, quam ipsorum esse tormenta.'

XIII. 1. Postero die legati Abisaræ[a] adiere regem: 'omnia ditioni ejus,' ita ut mandatum erat, 'permittebant:' firmataque invicem fide remittuntur ad regem. 2. Porum quoque nominis sui fama ratus ad deditionem posse compelli, misit ad eum Cleocharen, qui denuntiaret ei, 'ut stipendium penderet, et in primo finium suorum aditu occurreret regi.' Porus 'alterum ex his facturum sese' respondit; 'ut intranti regnum suum præsto esset, sed armatus.' 3. Jam Hydaspen Alexander superare decreverat; cum Barzaëntes,[b] defectionis Arachosiis auctor, vinctus trigintaque elephanti simul capti perducuntur, opportunum adversus Indos auxilium: quippe plus in belluis, quam in ex-

erat. Mer. *ita a. ipse.* Voss. 1. *vino usu.* Voss. *Alexandrum d. q. s. India.*—18 Pith. *esse quam tormenta ipsorum.*

1 Ald. Colin. et Gryph. *Abisaris;* Voss. 2. *Abiassaræ;* Frob. Col. Mer. et Bas. *Abiasaræ;* Elz. *Abasaræ.* Ald. Colin. Gryph. *firmata i. fide.*—2 Voss. 2. *posse compellere.* Edd. vett. *Cleocharem;* codd. vero *Cleocharen.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Pith. *suorum finium.*—3 Voss. 1. et Bong. *Hidaspen;* Voss. 2. *iispaden;* Pith. *ydaspen.* Vulgg. edd. *Barzentes,* pro quo Schmieder scripsit *Barzaëntes,* ut supra VI. 6. 36. Florent. et Leid. *Barzaëntis;* Voss. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *Barzentis;* Bong. 1. et Dan. *Bazentis.* De varietate scripturæ vide ad Arrian. III. 21. 2. Florent. et Leid. *Aracosis;* Ald. et Mer. *Aracos;* Pith. et Fauch. *Arrhosis.* Voss. 2. *capiti producuntur.*—

NOTÆ

[n] *Amicos ipsius*] Alexandri. *Quam ægre tulisset*] Quantopere se ipsum pœnituisset. *Clitum*] Hujus libri cap. 1. 2.

[a] *Abisaræ*] Strabo 'Abisarum' appellat lib. XV. Diodorus 'Embisarum:' Arrianus nunc 'Ambisarum,' nunc 'Abiasarem,' nunc 'Abissarem.' Sed uterque victo demum Poro deditionem fecisse scribit, territum Alexandri minis.

[b] *Barzaëntes*] Aliis *Barzentes,* Arriano *Barsaëntes;* de quo lib. VI. cap. 6. *Arachosiis*] Lib. VII. cap. 2. *Auctor*] Quamvis absens, per literas videlicet, cum non abesset procul; vel per suæ factionis homines. Nisi forte prætergresso Alexandro illuc redierat.

ercitu, spei ac virium illis erat. 4. Gamaxusque rex exiguæ partis Indorum, qui Barzaënti se conjunxerat, vinctus adductus est. 5. Igitur transfuga et regulo in custodiam,[c] elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaspen pervenit: in cujus ulteriore ripa Porus consederat, transitu prohibiturus hostem. 6. LXXXV. elephantos objecerat eximio corporum robore; ultraque eos currus CCC. et peditum XXX. fere millia, in quis erant sagittarii, sicuti ante dictum est, gravioribus telis, quam ut apte excuti possent. 7. Ipsum vehebat elephantus super ceteras belluas eminens; armaque auro et argento distincta corpus[d] raræ magnitudinis honestabant: par animus robori corporis; et quanta inter rudes poterat esse sapientia. 8. Macedonas non conspectus hostium solum, sed etiam fluminis,[e] quod transeundum erat, magnitudo terrebat: quatuor in latitudinem stadia diffusum, profundo alveo[f] et nusquam vada aperiente, speciem vasti maris fecerat. 9. Nec pro spatio aquarum late stagnantium impetum coërcebat; sed quasi

4 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. et Bong. *Samaxusque.* 'Malim, propter *κακοφωνίαν, Gamaxusque, exiguæ partis Indorum rex, qui, &c.'* Bothe. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Barzaënti.*—5 Mod. *in custodiam dato*, quomodo et suprascr. Bong. 1. at Pal. 1. habet, *in custodiam traditur.* Pith. omittit *elephantis.* Voss. 1. *Porus considerat.*—6 Leid. Voss. 2. et Pith. *LXXX. et V. elephantos.* Pal. 1. *ultraque eas.* Voss. 2. *in quibus;* vulgg. edd. ante Freinsh. *in queis.*—7 Voss. 2. *vehebat eletas*, et mox *ceteras bestias.* Pith. *tantæ magnitudinis.* Voss. 2. *par a. roboris.*—8 Edd. pleræque ante Freinsh. *deterrebat;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Frob. *terrebat.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *diffusus.* Florent. Leid. et Voss. 1. *et nunquam vada.*—9 Voss. 1. *sed quas in artum.* Ald. Colin. Gryph. Mer. Frob. Bas. et

NOTÆ

[c] *In custodiam*] Barzaëntes quidem postea jussu Alexandri occisus in pœnam proditi ab eo Darii.

[d] *Corpus*] Pori regis.

[e] *Fluminis*] Hydaspis, ut modo dictum est: cujus hic magnitudinem, profunditatem, celeritatemque describit Curtius. Quem non video quomodo Darius, suis ad Alexandrum literis, inter regni sui munimenta numeraret, lib. IV. cap. 5. cum sciamus Persicum imperium ne ad Indum quidem pertinuisse. Sed hoc facile putaverim Curtii σφάλμα esse.

[f] *Profundo alveo*] Ita quidem eo tempore, cum solutis Caucasi nivibus omnes Indiæ fluvii Nili instar intumescunt; alioqui hyeme vado transiri potest. Hæc ex Arriano, cujus mentem de æstivo cardine interpres parum assecutus est. Vide Usserium anno Periodi Jul. 4387. c. d.

in arctum coëuntibus ripis, torrens et elisus ferebatur:[a] occultaque saxa inesse ostendebant pluribus locis undæ repercussæ. 10. Terribilior erat facies ripæ, quam equi virique compleverant. Stabant ingentes vastorum corporum moles, et de industria irritatæ[g] horrendo stridore auras fatigabant. 11. Hinc hostis, hinc amnes capacia quidem bonæ spei pectora, et sæpe se experta, improviso tamen pavore percusserant:[b] quippe instabiles rates nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari posse credebant. 12. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas et Indi et Macedones nantes levatis super capita armis transibant. Ibi levia prælia conserebant; et uterque rex parvæ rei discrimine summæ experiebatur eventum.[c] 13. Ceterum in Macedonum exercitu temeritate atque audacia insignes fuere Symmachus et Nicanor, nobiles juvenes et perpetua partium[h] felicitate ad spernendum omne periculum accensi: 14. quis ducibus promtissimi juvenum lanceis modo armati transnavere in insulam, quam frequens hostis tenebat;

[a] *Nec celeritatem suam minuebat proportione undarum late diffusarum; sed quasi ejus ripæ angusto intervallo distarent, rapidus et coarctatus decurrebat.*

[b] *Animos Macedonum, quamvis fiduciæ concipiendæ aptos, tamen repentino metu perculerant.*

[c] *Levium præliorum successu tentabant quæ futura esset ultimi fortuna.*

Col. *et torrens.* Voss. 2. *saxa inesse.*—10 Voss. 2. *ingensque v. c. moles.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. Mod. et Elz. *aures fatigabant;* Ald. Colin. Gryph. Frob. Bas. Col. Amst. et Lugd. *auras fatigabant;* in Bong. *auras,* et suprascr. *e*, ut sit *aures.*—11 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *Hinc amnis, hinc hostis.* Pal. 1. *pavore percussa erant.* Mod. omittit *credebant.*—12 Bong. 1. omittit *in* ante *quas et Indi.* Pith. *namtes* pro *nantes.* Voss. 2. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *conferebant.* Voss. 2. *experiebantur;* Pal. 1. *experiebat.*—13 Mer. omittit *in* ante *Macedonum.* Leid. *audacie.* Florent. *Simacha;* Voss. 1. et Dan. *Simachus;* Voss. 2. *Simacus;* Bong. 1. 2. *Simachi;* Fauch. et edd. omnes *Symmachus.*—14 Voss. 2. *armatis;* Dan. Voss. 1. Florent. Leid. et edd. omnes *armati.* Pal. 1. *transnatavere;* edd. vulgg. ante

NOTÆ

[g] *Irritatæ*] Haud dubium quin subaudiri oporteat 'belluæ,' id est, elephanti: cum tamen nulla prius bellnarum fiat mentio. Aut hic ergo scriptum erat, *irritatæ belluæ;* aut paulo superius, *equi virique et belluæ compleverant:* aut certe aliquid intercidit. *Stridore*] Elephantorum stridor 'barritus' proprie dicitur.

[h] *Partium*] Macedonicarum, sive Alexandri.

multosque Indorum, nulla re magis, quam audacia armati, interemerunt. 15. Abire cum gloria poterant, si unquam temeritas felix inveniret modum;[d] sed dum supervenientes contemtim et superbe quoque expectant, circumventi ab iis, qui occulti enataverant, eminus obruti telis sunt. 16. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt, aut vorticibus impliciti: eaque pugna multum fiduciam Pori erexit, cuncta cernentis e ripa. 17. Alexander inops consilii tandem ad fallendum hostem talem dolum intendit.[e] Erat insula in flumine amplior ceteris, sylvestris eadem et tegendis insidiis apta: fossa quoque præalta haud procul ripa, quam tenebat ipse, non pedites modo, sed etiam cum equis viros poterat abscondere. 18. Igitur ut a custodia hujus opportunitatis oculos hostium averteret; Ptolemæum 'cum omnibus turmis obequitare' jussit 'procul ab insula, et subinde Indos clamore terrere, quasi flumen transnaturus foret.' 19. Per complures dies Ptolemæus id fecit; eoque consilio Porum quoque agmen suum ei parti, quam se petere simulabat, coëgit advertere.[f] 20. Jam extra conspectum hostis insula erat: Alexander 'in diversa parte ripæ statui suum tabernaculum' jussit, 'assuetamque comitari

[d] *Moderationem admitteret.* [e] *Hoc strategema excogitavit.*
[f] *Admovere.*

Freinsh. *tranavere.* Florent. et Voss. 2. omittunt *nulla.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *melius* pro *magis.*—15 Voss. 2. *si numquam.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Venet. Veron. Vet. an. 1474. Mediol. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *temeritas infelix.* Ald. *contempti.* Pith. *et quoque superbe.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et pleræque edd. ante Freinsh. *his, qui.* Fauch. *occulte.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *enaverant.*—16 Voss. 2. omittit, *Qui, &c.* usque ad *aut vorticibus.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. Mer. et Col. *verticibus.* Pith. *appliciti.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *Pori fiduciam.*—17 Elz. et al. *haud procul a ripa.* Voss. 2. *non in pedites.*—18 Bong. 2. et Voss. 1. *Igitur haud custodia;* edd. vulgg. ante Freinsh. *Ut igitur a cust.* Voss. 2. omittit *hujus.* Voss. 1. et Bong. *opportunitas.* Florent. Leid. et Voss. 1. *Ptolomeum;* Voss. 2. *Ptholomeum,* et sic semper. Florent. Leid. Pal. 1. et Bong. 1. 2. omittunt *cum.* Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *procul insula;* Pith. et Fauch. *in insula;* Florent. *procul in salo insula;* Dan. etiam in marg. ascr. habet, *in salo;* Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *procul ab insula.* Voss. 2. *clamare terrore.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *tranaturus;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. alii et edd. recentt. *transnaturus.* Voss. 2. *erat* pro *foret.*—19 Vulgg. edd. ante Freinsh. *Porum agmenque;* codd. vero et edd. recentt. *P. quoque agmen.* Florent. *coëgit vertere;* Bong. 1. *coëgit avertere.*—20 Mod.

ipsum cohortem ante id tabernaculum stare, et omnem apparatum regiæ magnificentiæ, hostium oculis de industria ostendi.' 21. Attalum, et æqualem sibi, et haud disparem habitu oris et corporis, utique cum procul[i] viseretur, veste regia exornat, præbiturum[j] speciem ipsum regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. 22. Hujus consilii effectum primo morata tempestas est, mox adjuvit: incommoda quoque ad bonos eventus vertente fortuna. 23. Trajicere[g] amnem cum ceteris copiis in regionem insulæ, de qua ante dictum est, parabat, averso hoste in eos, qui cum Ptolemæo inferiorem obsederant ripam: cum procella imbrem, vix sub tectis tolerabilem, effudit: obrutique milites nimbo in terram refugerunt, navigiis ratibusque desertis: 24. sed tumultuantium fremitus, obstrepentibus ventis, ab hoste non poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est imber, ceterum adeo spissæ intendere se nubes, ut conderent lucem, vixque colloquentium inter ipsos facies noscitaretur. 25. Terruisset alium obducta nox cœlo, cum ignoto amne navigandum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam cæci atque improvidi et ex periculo gloriam accersentes

[g] *Admovere.*

ante tabernaculum, omisso *id.* Voss. 2. Elz. et al. *ostendit.*—21 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. et Elz. *etiam æqualem;* Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *et æqualem.*—22 Voss. 2. *tempestas morata est.* Mer. *eadem incommoda quoque.*—23 Florent. Leid. et Voss. 1. *Traicere amnem.* Voss. 2. et Pal. 1. *adverso hoste.* Bong. 1. *procella ingens*, et superscr. *imbrem;* Mod. *procella ingens imbrem.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *effundit;* Pith. *infundit.* Pith. *in terra refugerunt.* Pith. *ratibus desertis.* Edd. omnes ante Schmieder. *obstrepentibus ripis;* et sic etiam multi codd. sed Florent. Leid. Voss. 1. 2. aliusque unus cum Mod. *obstrepentibus ventis.*—24 Voss. 2. *spissæ incessit se nubes.* Bong. 1. omittit *que* post *vix.* Pith. omittit *facies.* Voss. 2. *noscitarentur.*—25 Voss. 2. *hoste tamen ipsam.* Bong. 1. supra *ripam* scriptum habet

NOTÆ

[i] *Cum procul*] Mirum vero si qua similitudo inter utrumque oris et corporis notari ab iis poterat, qui quatuor stadiis, hoc est quingentis passibus aberant; quam fluvii latitudinem esse supra dixerat.

[j] *Præbiturum*] Ut Attalus sic ornatus stipatusque pro rege ab Indis procul aspicientibus haberetur, qui ripæ præsidens nihil de transitu cogitaret.

petebant, occupante: 26. obscuritatem, quæ ceteros terrebat, suam occasionem ratus,[h] dato signo, ut omnes silentio ascenderent in rates, 'eam, qua ipse vehebatur, primam' jussit 'expelli.' 27. Vacua erat ab hostibus ripa, quæ petebatur; quippe adhuc Porus Ptolemæum tantum intuebatur: una ergo navi, quam petræ fluctus illiserat, hærente, ceteræ evadunt; 'armaque capere milites et ire in ordines' jussit.

XIV. 1. Jamque agmen in cornua divisum ipse ducebat: cum Poro nuntiatur, 'armis virisque ripam obtineri, et rerum adesse discrimen.' Ac primo, humani ingenii vitio spei suæ indulgens, Abisaren belli socium (et ita convenerat[a]) adventare credebat. 2. Mox liquidiore luce aperiente hostem, C. quadrigas, et III. millia equitum venienti agmini Porus objecit. Dux erat copiarum, quas præmisit, Hages, frater[b] ipsius: summa virium in curribus: 3. senos viros[c] singuli vehebant, duos clypeatos, duos sagittarios ab utroque latere dispositos; ceteri aurigæ erant, haud sane iner-

[h] *Arbitratus caliginem illam opportunam sibi esse.*

tenente. Pith. *accersierent occupante obscuritatem.*—26 Florent. Leid. *quæ te ceteros.* Pith. *occasionem suam.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *in ratem.*—27 Mer. *quippe adhæc.* Leid. *erente* pro *hærente.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *in ordinem;* codd. vero et edd. recentt. *in ordines.* 'Haud male Scheffer. scribendum esse conjicit: *et ire in ordines jussi.*' Bothe.

1 Pal. 1. *nuntiatum.* Voss. 2. omittit: *ripam obtineri.* Florent. *adesse crimen.* Voss. 2. *At primo.* Florent. Leid. et Voss. 1. *Abissaren;* Bong. 2. *abisaren;* Frob. Mer. Bas. et Col. *Abiasarem.*—2 Pal. 1. *aperientem.* Florent. et Leid. *hostem hostium;* Bong. 1. *hostium,* punctis subjectis notata voce. Voss. 2. *centum tum.* Florent. Leid. Voss. 2. Bong. et Mod. omittunt *Porus.*—3 Florent. *dispositus;* Voss. 2. *dispositis.* Leid. Pith. et Voss. 1. 2. *aurigæ*

NOTÆ

[a] *Ita convenerat*] Et reipsa parabat auxilium Abisares; quæ causa fuit Alexandro ut bellum cum solo Poro transigere properaret prius quam ille copias junxisset. Ita Diodorus.

[b] *Hages frater*] Missum a Poro non fratrem, sed filium qui currus duceret, auctor est Arrianus ex Ptolemæo: a quo non parum diversa narrat apud eundem Aristobulus. Currus solum sexaginta fuisse etsi refellere conatur Arrianus, tamen ex ipsius Alexandri Epistolis acceptum Plutarchus refert.

[c] *Senos viros*] Binos tantum cum uno auriga tribuit Strabo; nec plures Ælianus Hist. Anim. lib. XIII.

mes: quippe jacula complura, ubi cominus præliandum erat, omissis habenis in hostem ingerebant. 4. Ceterum vix ullus usus hujus auxilii eo die fuit: namque, ut supra dictum est, imber, violentius quam alias fusus, campos lubricos et inequitabiles fecerat: gravesque et propemodum immobiles currus illuvie ac voraginibus hærebant. 5. Contra Alexander expedito ac levi agmine strenue invectus est.[a] Scythæ[d] et Dahæ primi omnium invasere Indos: Perdiccan deinde cum equitibus in dextrum cornu hostium emisit. 6. Jam undique pugna se moverat,[b] cum ii, qui currus agebant, illud ultimum auxilium suorum rati, effusis habenis, in medium discrimen ruere cœperunt. 7. Anceps id malum utrisque erat:[c] nam et Macedonum pedites primo impetu obterebantur, et per lubrica atque invia immissi currus excutiebant eos, a quibus regebantur: 8. aliorum turbati equi non in voragines modo lacunasque, sed etiam in amnem præcipitavere curricula.[e] 9. Pauci tamen hostium tenus[f] exacti[d] penetravere ad Porum acerrime pugnam

[a] *Cum expeditis agilibusque copiis celeriter pugnam iniit.*
[b] *Prælium inchoatum erat.* [c] *Erat id utrisque ex æquo incommodum.*
[d] *Currum qui ad Macedones usque impulsi fuerunt.*

erant ceteri, Voss. 1. *inhermes.* Pal. 1. *jacula quam plura.* Voss. 2. *in hostem gerebant.*—4 Voss. 2. *fuit, imber violentior quam usus,* omisso *alias.* Col. *inæquitabiles.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *ac voraginibus;* Pal. 1. *voraminibus;* Ald. Colin. Gryph. Mer. Frob. Bas. et Col. *et voragine.*—5 Voss. 2. *Dachæ;* Mer. Bas. et Col. *Dacæ.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Mod. *in dextrum cornum.*—6 Florent. Leid. Voss. 1. Bong. et Mer. *quum hi qui;* Voss. 2. omittit *hi,* sed addit mox *hi illud.* Voss. 2. *auxiliorum.*—7 Pro *invia* Heinsius conj. *invisa,* vel *devia.*—8 Voss. 2. omittit *que* post *lacunas,* et mox habet *præcipitaverant.*—9 Pro *tamen,* quod abjecit Tellierius, *tenus* exhibent Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Amst. et Leid. *tamen tenus* Pith. *exhasti* pro *exacti* Voss. 1. 'Depravata hæc. Scribendum censeo: *Pauci tamen hostium interius exacti, &c.* Hæc scriptura quam sit similis codicum, sciunt, qui

NOTÆ

[d] *Scythæ*] Lib. VII. cap. 7. *Dahæ*] Supra, cap. 1.

[e] *Curricula*] A 'curru' fit 'curriculum,' quod est brevissimum vehiculi genus, cursui aptissimum. Ex quo factum quoque videtur ut 'curriculum' pro *cursu* etiam accipiatur.

[f] *Pauci tamen hostium tenus*] Vocem *tamen,* quam nonnullæ inseruerant editiones, sustulimus, plures secuti; et quia veram hujus loci sententiam turbare videbatur, quam interpretando expressimus. Nempe sic intellige: Hagem illum, quisquis fuit, ita dis-

cientem.[g] Is, ut dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis amicorum distribuit elephantos. 10. Post eos[h] posuerat pedites ac sagittarios et tympana pulsare solitos: id pro cantu tubarum Indis erat: nec strepitu eorum movebantur, olim ad notum sonum auribus mitigatis.[e] 11. Herculis simulacrum agmini peditum præferebatur: id maximum erat bellantibus incitamentum, et deseruisse gestantes militare flagitium habebatur.[f] 12. Capitis etiam sanxerant pœnam iis, qui ex acie non retulissent; metu, quem ex illo hoste quondam[i] conceperant, etiam in religionem venerationemque converso. Macedonas non

[e] *Jamdiu cicuratis ad assuetum tympanorum strepitum auribus elephantorum.*
[f] *Crimen erat in militiæ leges si quis reliquisset eos a quibus ferebatur.*

bos versarunt. Minus probabile *ulterius*.' Bothe. Vid. Not. Var. Voss. 2. *elefantos*.—10 Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *peditum* pro *pedites*. Edd. omnes ante Schmieder. et Both. omittunt *et* ante *tympana*, quod habetur in Voss. 2. Bodl. et Theocr.—11 Pal. 1. *Hercules*. Voss. 2. *et d. gestantem*.—12 Elz. et edd. vulgg. ante Freinsh. *exim* pro *etiam*, quod servant Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Cal. et Lugd. ejus vero loco Voss. 2. *esse*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Mer. et Bong. *his qui* pro *iis*. Pith. omittit *quondam*; Bong. 1. habet: *condam ceperant*; Pal. 1. *non ceperant*. Omnes

NOTÆ

positum agmen habuisse, ut inter ipsum et Pori exercitum, Macedones sese interjecerint: quod in subitario et pæne nocturno copiarum motu contingere potuit; maxime propter currus quibus directo agendis non facile apta planities occurrit. Cum ergo in pugnam concitati essent, eorum plurimi hac illac dissipati: pauci per mediam hostium aciem impulsi ad Porum usque evasere; Macedonibus, ut alias lib. IV. cap. 15. de industria utrimque discedentibus, ut innoxii transirent. Hæc si cui non placent, videat quo tandem modo currus ad Porum penetrare aliter potuerint.

[g] *Pugnam cientem*] Atqui nondum aciem penitus instruxerat, nondum ad manus ventum erat, ut sequentia planum faciunt. Ergo 'pugnam ciere' nihil aliud hoc quidem loco esse potest, quam ad pugnam acriter parare se, aut properare.

[h] *Post eos*] In hoc concordat Arrianus: in reliquis paulo diversam hujus aciei dispositionem describit; talium rerum multo peritior, ut alias monuimus, quam Curtius.

[i] *Hoste quondam*] Nota fabula de Herculis Thebani expeditione in Indiam; Græcis ad suum illum referentibus quicquid usquam a quopiam heroum præclare gestum acceperant. Nec immerito censet Freinshemius figmenta Lusitani cujusdam esse quæ refert Osorius tanquam ex Indis audita, de templo monumentisque Græcorum militum, quos aiebant gemino prælio cecidisse, in quo Herculem Indorum quidam rex fudisset.

belluarum modo, sed etiam ipsius regis aspectus parumper inhibuit. 13. Belluæ dispositæ inter armatos[j] speciem turrium procul fecerant: ipse Porus humanæ magnitudinis propemodum excesserat[k] formam. Magnitudini[l] Pori adjicere videbatur bellua, qua vehebatur, tantum inter ceteras eminens, quanto aliis ipse præstabat. 14. Itaque Alexander, contemplatus et regem et agmen Indorum, 'tandem,' inquit, 'par animo meo periculum video: cum bestiis simul et cum egregiis viris res est.' 15. Intuensque Cœnon, 'Cum ego,' inquit, 'Ptolemæo Perdiccaque[m] et Hephæstione comitatus in lævum hostium cornu impetum fecero, viderisque me in medio ardore certaminis; ipse dextrum[n] move, et turbatis

codd. cum edd. Freinsh. et Snak. *beluarum*. Pal. 1. *parum inhibuit;* Voss. 2. *parum prohibuit*.—13 Omnes codd. et edd. Freinsh. et Snak. hic etiam *Beluæ*. Voss. 2. *turrium speciem*. Mod. et plurimæ edd. ante Freinsh. omittunt *Pori*, quod tamen habent Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Ald. Colin. et Gryph. 'Freinshemius locum sic interpungi mavult: *Ipse Porus humanæ magnitudinis prope modum excesserat. Formam* (h. e. decorem, speciem) *magnitudini Pori adjicere videbatur belua, &c.* bene quidem; sed vulgatam quoque fero. Plutarchus *τὸν Πῶρον μηδὲν ἀποδεῖν πρὸς τὸν ἐλέφαντα συμμετρίᾳ* scripsit.' *Schmieder*. Mod. et edd. pleræque ante Freinsh. *quantum* pro *quanto*, quod exhibent Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Bong.—14 *Ita Alexander c. est regem* Voss. 2. *tantundem, inquit* Pal. 1. *rex est* Mer. *est* non habetur in Voss. 2.—15 Edd. vulgg. ante Freinsh. *Cœnum;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. ceteri, cum Mer. Ald. Colin. Gryph. Frob. Bas. Lugd. et Amst. *Cœnon*. 'Si editores pro *in lævum cornu* ex Arrian. v. 16. 5. legere volunt, *in dextrum cornu*, Arriani locum non intellexerunt. Capias sic: *Κοῖνον δὲ πέμπει ἐπὶ τὸ δεξιὸν*, sc. *τῶν Μακεδόνων*.' *Schmieder*. Vid. Not. Var. Voss. 2. *vi-*

NOTÆ

[j] *Inter armatos*] Ita quoque Diodorus: sed hoc Arrianus negat, et in altero post ordine collocatos ait: ipse quoque Curtius paulo ante scripserat, 'post eos posuerat pedites,' &c.

[k] *Excesserat*] Altum quinque cubitos facit Arrianus; hoc est, pedes septem ac dimidium. Ceterum cum vulgo legerent; *propemodum excesserat formam;* emendarent alii; *normam;* doctioribus assensi sumus, utrumque glossema esse, eoque rejecto, voces temere conjunctas, *prope modum*, divisimus.

[l] *Magnitudini*] Addunt aliqui, *Pori:* quod item glossema putem: legunt alii *magnitudinem;* quod magis probaverim.

[m] *Perdiccaque*] Antea capitis initio Perdiccam in dextrum hostium cornu miserat: sed in priore nimirum adversus Hagem prælio; quod Glareanum fefellit.

[n] *Ipse* [in] *dextrum*] Probavit Freinshemius, *ipse dextrum move*. Sed cujus *dextrum* cornu? Macedonum? At ipse ducebat Alexander. Hostium? at quis hoc dixerit, 'movere' pro 'invadere?' At enim paulo post

signa infer. Tu Antigenes, et tu Leonnate,[o] et Tauros, invehimini in mediam[p] aciem, et urgebitis frontem. 16. Hastæ nostræ prælongæ et validæ non alias magis quam adversus belluas rectoresque earum usui esse poterunt; deturbate eos, qui vehuntur, et ipsas confundite. Anceps[q] genus auxilii est, et in suos acrius furit. In hostem enim imperio, in suos pavore agitur.' 17. Hæc elocutus concitat equum primus. Jamque, ut destinatum erat, invaserat ordines hostium; cum Cœnus ingenti vi in lævum cornu invehitur: 18. phalanx quoque in mediam Indorum aciem uno impetu[r] prorupit. At Porus, qua equitem invehi senserat, 'belluas agi' jussit: sed tardum et pæne immobile animal equorum velocitatem æquare non poterat. Ne sagittarum quidem ullus erat barbaris usus. 19. Quippe longæ et prægraves, nisi

derlitisque, et mox omittit *me in*. Florent. *invehimini in mediam aciem eo urguebitis*; Pal. 1. *non invihimini in m. a. sed urg.* Mod. Elz. et vulgg. *inv. non in m. a. sed urgebitis.* Heinsius conj. *invehemini*, quod recepit Bothe. *invehimini in mediam aciem, et, &c.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Ald. Mer. Col. Bas. et Frob.—16 Pith. et Pal. 1. *usui esse potuerunt.*—17 Raderus legit: *in dextrum cornu.* Vid. Not. Var. Leid. Voss. 1. et Bong. omittunt *in* ante *mediam*. Florent. Bong. et Mer. *perrumpit*; Leid. et Voss. 1. *perrupit*. Heinsius conj. *in s. a. furit quam in hostem: in eum imperio, &c.*—18 Edd. vulgg. ante Freinsh. *nec sagittarum*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et edd. recentt. *ne sagittarum.*—19 Florent. Leid. et Voss. 1. *quippe longe*: edd. vulgg. ante Freinsh. *q. longas*; Voss. 2. omittit *longæ*. Edd. omnes ante Schmieder.

NOTÆ

'Cœnus ingenti vi in lævum cornu invehitur!' Hoc quidem æque Freinshemio solvendum est: ac sive legas, *dextrum move*, sive *in dextrum*; errorem alterum de lævo cornu non emendat.

[o] *Leonnate*] Hoc Arrianus omisso Seleucum nominat, quem certum est phalangis fuisse ducem.

[p] *In mediam*] Emendatum volebat Modius: *non in mediam aciem, sed urg. frontem*: ratus scilicet aliud *mediam aciem*, aliud *frontem* hic dici; quod contra est. Nam ut in animalis capite media frons est inter duo cornua, sic in exercitu instructo acies et *media* et *frons* dicitur, quæ inter utrumque cornu porrigitur; *la bataille*. Atque hoc ipsa ratio poscebat, ut cum Alexander in lævum cornu, Cœnus in dextrum cum equitatu inveheretur, phalanx peditum in Pori pedites invaderet.

[q] *Anceps*] Periculosum, quia tam in eos qui utuntur, quam in hostes irritari possunt. *Imperio*] Minor autem 'imperii' vis est ad movendas belluas quam *pavoris*; quod hæc naturalis, illa coacta sit.

[r] *Uno impetu*] Tota quidem uno impetu invecta est, sed non eodem atque equitatus; fusis enim a Macedone Indorum equitibus, phalanx demum irrupit, ex Arriano.

prius in terra statuerent arcum, haud satis apte et commode imponuntur. Tum humo lubrica, et ob id impediente conatum, molientes ictus[g] celeritate hostium occupabantur. 20. Ergo spreto regis imperio, (quod fere fit, ubi turbatis acrius metus quam dux imperare cœpit,) totidem erant imperatores, quot agmina errabant: 21. alius 'jungere aciem,' alius 'dividere;' 'stare' quidam, et nonnulli 'circumvehi terga hostium' jubebant: nihil in medium consulebatur.[h] 22. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, obvius hosti ire pergit, 'elephantosque ante agmen suorum agi' jubet. 23. Magnum belluæ injecere terrorem; insolitusque stridor non equos modo, tam pavidum ad omnia animal, sed viros quoque ordinesque turbaverat. 24. Jam fugæ circumspiciebant locum paulo ante victores; cum Alexander Agrianos et Thracas[a] leviter armatos, meliorem concursatione quam cominus militem,[i] emisit in belluas. 25. Ingentem hi vim telorum injecere et elephantis, et regentibus eos: phalanx quoque instare constanter territis cœpit. 26. Sed quidam avidius perse-

[g] *Dum sagittas in hostem destinant.*
[h] *Nihil communi consilio decernebatur.*
[i] *Aptiorem velitationi equestri, quam pugnæ statariæ.*

et Both. *imponunt* pro *imponuntur*, quod testantur Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *Tum* expungi voluit Freinsh. *moliente situs celeritate* Voss. 2. *occupantur* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Mer. Col. et Bas.—21 Florent. *stare quidem.* Pith. *jubet* pro *jubebant.*—22 'Scribendum potius: *et obvius hosti ire pergit.*' Bothe.—23 Ald. *insolitus stridor*, omisso *que.* Scheffer. non dubitat quin Curtius scripserit: *tam impavidum.*—24 Florent. Leid. Voss. 1. et Pal. 1. *Trachas.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. et Mer. *meliore;* Pal. 1. *meliores.* Pith. omittit *militem.*—25 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et Mer. *hi vim.*—26 Mer. *Sed quidem.* Voss. 1. *avidus.* Voss. 2. *irritaverunt.* Pro

NOTÆ

[a] *Agrianos et Thracas*] Arguit Raderum Freinshemius quod istos esse putaverit qui apud Arrianum missi dicuntur ab Alexandro ἱπποτόξοται, *equestres sagittarii:* quippe neutra ex gente equites fuisse. Verum ut hoc de Agrianis aliquis concedat, falsum quidem esse de Thracibus vel ex uno constat cap. 2. lib. IX. Adde lib. V. cap. 1. et Arrianum lib. VI. cap. 3. Et quod ait Curtius: 'meliorem concursatione quam cominus militem,' satis indicat equites extitisse. Quod si Thraces erant, necesse est fuisse et Agrianos: itaque accepit Gallicus Interpres.

cuti belluas in semet irritavere vulneribus: obtriti ergo pedibus earum, ceteris, ut parcius instarent, fuere documentum. 27. Præcipue terribilis illa facies erat,[j] cum manu[t] arma virosque corriperent, et super se regentibus traderent. 28. Anceps ergo pugna nunc sequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit,[k] donec securibus (id namque genus auxilii præparatum erat) pedes amputare cœperunt. 29. 'Copidas'[u] vocant gladios leviter curvatos, falcibus similes, quis appetebant belluarum manus: nec quicquam inexpertum non mortis modo, sed etiam in ipsa morte novi supplicii timor omittebat. 30. Ergo elephanti, vulneribus tandem fatigati, suos impetu sternunt, et qui rexerant eos, præcipitati in terram, ab ipsis obterebantur. 31. Itaque pecorum modo magis pavidi, quam infesti, ultra aciem exigebantur; cum Porus, destitutus a pluribus, tela multo ante præparata in circumfusos ex elephanto suo cœpit ingerere, multisque eminus vulneratis, expositus ipse ad ictus undique petebatur. 32. Novem jam vulnera hinc tergo, illinc pectore exceperat, multoque sanguine profuso languidis manibus magis elapsa, quam excussa tela mittebat.[l] 33. Nec segnius bellua instincta rabie, nondum saucia invehebatur ordinibus; donec rector belluæ regem conspexit, fluentibus membris omissisque armis vix compotem mentis. 34. Tum belluam in

[j] *Formidabile spectaculum erat.*
[k] *In magnam diei partem produxit ancipitem pugnam.*
[l] *Quæ defessis ejus manibus excidebant potius quam vi conjiciebantur.*

documentum Heinsius conj. *documento.*—27 Voss. 2. *et super sese.*—29 Ald. *κοπίδας vocant;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *copides vocabant.* Pith. *curvatos faucibus.* Pal. 1. *adpendebant b. manus.* Voss. 2. *non modo mortis*, qui mox habet: *sed etiam ipsa m. n. s. t. omittit.*—30 Leid. *in terra.*—31 Pal. 1. omittit: *Itaque, &c. exigebantur.* Voss. 2. *ultra a. erigebantur*, et mox habet: *circumfusos elephanto...ad ictus ipse undique.*—33 'Adjectum, ni fallor, ab interprete vocabulum *belluæ.*' Bothe. Voss. 1. *omisisque armis.*—35 Ald. *regis*

NOTÆ

[t] *Manu*] Proboscis elephantorum, *la trompe*, idcirco 'manus' dicitur quod vice manus ea utantur.

[u] *Copidas*] A verbo *κόπτω*, *seco*, factum est nomen *κοπὶς, ἴδος*, *copis.*

fugam concitat sequente Alexandro: sed equus ejus[v] multis vulneribus confossus deficiensque procubuit, posito magis rege, quam effuso:[m] itaque dum equum mutat, tardius insecutus est. 35. Interim frater Taxilis regis Indorum, præmissus ab Alexandro, monere cœpit Porum, 'ne ultima experiri perseveraret, dederetque se victori.' 36. At ille, quanquam exhaustæ erant vires deficiebatque sanguis, tamen ad notam vocem excitatus: 'Agnosco,' inquit, 'Taxilis fratrem, imperii[w] regnique sui proditoris:' et telum, quod unum forte non effluxerat,[n] contorsit in eum, quod per medium pectus penetravit ad tergum. 37. Hoc ultimo[x] virtutis opere edito, fugere acrius cœpit: sed elephantus quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat: itaque sistit fugam, peditemque sequenti hosti objecit. 38. Jam Alexander consecutus erat, et, pertinacia Pori cognita, vetabat 'resistentibus parci.' Ergo undique et in pedites, et in ipsum[y] Porum tela congesta sunt: quis tandem gravatus labi ex bellua cœpit. 39. Indus, qui elephantum regebat, descendere eum ratus, more solito elephantum 'pro-

[m] *Leniter potius deponens Alexandrum, quam projiciens.*
[n] *Quod solum fortuito non exciderat Poro.*

indorum.—36 Voss. 2. omittit *vocem.* Florent. et Voss. 1. *Taxillis.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *proditorem;* et ita Fauch. sed suprascr. *proditoris,* quod habent Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Bong. 2. Pith. et edd. recentt. *quod virum forte* Voss. 2. *non effuderat* Mer. *in eum, per medium* Voss. 2.—38 Florent. Leid. et Bong. *tantum gravatus;* Dan. *tantum gratus,* sed superscr. *va.* —39 Voss. 2. *Inde qui.* Leid. Florent. et Voss. 1. 2. *dimisere.*—40 Voss. 2.

NOTÆ

[v] *Equus ejus*] Bucephalas, de quo vide lib. VI. cap. 5. senio et labore, non vulneribus confectum tradunt Onesicritus apud Plutarchum, et Arrianus: pleriqne, inquit Plutarchus, ex prælio cum Poro; non extemplo, sed post, sub vulnerum curatione.

[w] *Imperii*] Totius Indiæ. *Regni sui*] Taxilorum, quæ pars erant Indiæ. *Proditorem*] Qui se regnumque externo regi dedidisset. Porro Taxilem ipsum fuisse apud Arrianum lego.

[x] *Hoc ultimo*] Simile quiddam de suo illo Scæva, sed magnificentius dixit Lucanus lib. VI. Sed negat Arrianus assecutum esse telo, quem appetebat, Taxilem.

[y] *Et in ipsum*] Contra Arrianus Porum tandem ultro venisse scribit.

cumbere' jussit 'in genua;' qui ut se submisit, ceteri quoque, ita enim instituti erant, demisere corpora in terram: ea res et Porum, et ceteros victoribus tradidit. 40. Rex 'spoliari corpus Pori,' interemtum esse credens, jussit, et, qui detraherent loricam vestemque, concurrere; cum bellua dominum tueri et spoliantes cœpit appetere, levatumque corpus ejus rursus dorso suo imponere. Ergo telis undique obruitur,[z] confossoque eo in vehiculum Porus imponitur. 41. Quem rex ut vidit allevantem oculos, non odio, sed miseratione commotus, 'Quæ, malum!' inquit, 'amentia te coëgit, rerum mearum cognita fama, belli fortunam experiri, cum Taxiles esset in deditos clementiæ meæ tam propinquum tibi exemplum?' 42. At ille, 'Quoniam,' inquit, 'percontaris, respondebo ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me fortiorem esse censebam; meas enim noveram vires, nondum expertus tuas: fortiorem esse te, belli docuit eventus. Sed ne sic quidem parum felix sum, secundus tibi.'[o] 43. Rursus interrogatus, 'quid ipse[a] victorem statuere debere' censeret, 'Quod hic,' inquit, 'dies tibi suadet;[b] quo expertus es, quam caduca felicitas esset.' 44. Plus monendo profecit, quam si preca-

[o] *Qui primus a te sim fortitudine.*

jussit interempum esse credens; Florent. Leid. Voss. 1. Bong. Lugd. et Amst. *interemptum e. c. jubet.* Pith. *vestem loricamque.* Voss. 2. *concutere, tum bellua.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Bong. *compositoque.*—41 Voss. 2. *vidit ad lenitatem oculos.* Voss. 2. Dan. Pal. 1. et Mer. *quod malum;* Bong. 1. *quem malum,* et suprascr. *quod;* Bong. 2. *quem malum.* Voss. 2. Pith. Fauch. et Mer. *qua amentia.* Mer. *te cogit.* Florent. Leid. Voss. 2. Bas. et Col. *quum Taxilis.* Florent. Voss. 1. et Bong. *propinquo.* Voss. 2. omittit *tibi.*—42 Mer. *qua interrogando.* Pith. *docuit belli eventus.* Florent. *parum felix.* —43 Pro *quid ipse* Theocr. habet *quid in se.* Voss. 2. *quid hic.* Florent. Leid. et Voss. 1. *quod expertus es.* 'Malim: *felicitas sit*, vel *sit felicitas.*' Bothe.—44 Pith. omittit, *Plus ... precatus esset.* Florent. Leid. Voss. 1.

NOTÆ

[z] *Obruitur*] Elephantus. *Rex*] Alexander.

[a] *Quid* [*in se*] *ipse*] Quidnam putaret ipse de se statui ab Alexandro debere. Ceterum, si Plutarcho credimus, hoc unum respondit quærenti quemadmodum haberi se a victore vellet, βασιλικῶς, *regie.*

[b] *Tibi suadet*] Ut id de me statuas, quod in te statui cuperes: potes enim, quam ego experior, fortunam pati.

tus esset: quippe magnitudinem animi ejus interritam, ac ne fortuna quidem infractam, non misericordia modo, sed etiam honore excipere dignatus est: 45. ægrum curavit haud secus, quam si pro ipso pugnasset: confirmatum contra spem omnium in amicorum numerum recepit:[p] mox donavit ampliore regno,[c] quam tenuit. 46. Nec sane quicquam ingenium ejus solidius aut constantius habuit, quam admirationem veræ laudis et gloriæ: simplicius tamen famam æstimabat in hoste, quam in cive;[q] quippe a suis credebat magnitudinem suam destrui posse, eandem clariorem fore, quo majores fuissent, quos ipse vicisset.

[p] *Postquam præter omnium opinionem convaluit.*
[q] *Æquius tamen de hostium gloria judicabat, quam Macedonum.*

Bong. Dan. et Mer. *fortunam.* Leid. *misericordiam.* Heinsius legi jubet: *sed etiam honore rex excipere;* Both. *h. excipere rex.*—45 Mer. *egrum.* Voss. 2. *pro se ipso.*—46 Voss. 2. *s. t. fama extimabat in hostem q. in civem.* Pith. *magnitudinem sui.* Florent. *quos ipse vicissent.*

NOTÆ

[c] *Ampliore regno*] Inter Hydaspem et Acesinem Pori regnum erat: nunc quicquid ab Acesine ad Hypanim extenditur, ejus ditioni adjectum est. In quo quantus fuerit gentium urbiumque numerus, non satis inter se consentiunt Strabo, Plutarchus, Arrianus, et Plinius. Vide Usserii Chronicon ad an. Per. Jul. 4387. De pugnæ tempore Diodorum refellit Arrianus lib. v. Cum enim pugnatum scribat contra Porum Munychione mense, qui in Aprilem ac Maium incidebat, hæc ad Olymp. CXIII. an. 1. pertinent, non ad secundum. Certe circa ipsum demum solstitii tempus castra ad Acesinem esse posita constat ex Nearcho apud Strabonem lib. XV. Igitur alter Olympiadis annus, cujus exordia solstitio posteriora fuere, nondum inierat quando Porus victus est.

Q. CURTII RUFI,

DE REBUS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONUM,

LIBER IX.

ARGUMENTUM.

CAP. I. Poro victo, ad Hyphasin usque penetrat Alexander, variasque gentes et urbes, quarum mores describuntur, sibi subjicit. II. Gangaridas et Pharrasios aggressurus milites fatigatos et bellum detrectantes ad perseverantiam hortatur. III. Cœnus militum nomine Alexandro respondet, et paulo post morbo extinguitur. Monumentis expeditionis erectis, Alexander ad Hydaspen revertitur, classeque parata secundo amne devehitur. IV. Pervenit Alexander ad Sobios, et post magnum periculum in fluminum confluentibus ad Mallos et Oxydracas; ubi oratione ad milites seditiosos habita barbaros fugat, eorumque oppidum, contemto Demophoonte vate, obsidet. V. Postquam Alexander præcipiti saltu se in urbem immiserat, graviter vulneratus ultimo tandem discrimini a suis eripitur. Magnum ejus ex vulnere periculum. VI. Nondum satis curato vulnere, se perisse credentibus ostendit, atque ab amicis rogatus, ut saluti suæ publicæque parceret, generose respondet, in instituto suo de orbe domando perseverans. VII. Græci in Bactriana deficiunt; Malli et Oxydracæ se dedunt. Horratas et Dioxippus imparibus armis certamen singulare depugnant. Paulo post Dioxippus inimicorum calumniis ultra modum irritatus semet ipsum interimit. VIII. Donis ab Indorum legatis acceptis, secundo Indo devehitur Alexander ad Pattalenen, domitis gentibus flumen accolentibus. Ptolemæi vulnus miraculo sanatum. IX. Alexander, cupidine visendi Oceani correptus, non sine periculis propter æstus maritimos et nautarum imperitiam tandem voti sui compos redditur. X. Nearcho relicto, ut cum classe per Oceanum reverteretur, ipse rex post hyemem per Arabitas, Oritas, et ingentia Gedrosiæ deserta movet, ubi exercitus cum summa fame et pestilentia luctatur. Tandem liberatus comessabundus et bacchabundus per Carmaniam incedit.

I. 1. Alexander, tam memorabili victoria lætus, qua sibi Orientis fines apertos esse censebat Soli victimis cæsis, milites quoque, quo promtioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, 'quicquid Indis virium fuisset, illa dimicatione prostratum: 2. cetera[a] opimam prædam fore, celebratasque opes in ea regione eminere, quam peterent:[a] proinde jam vilia et obsoleta esse spolia de Persis: gemmis margaritisque et auro atque ebore Macedoniam Græciamque, non suas tantum domos repleturum.' 3. Avidi milites et pecuniæ et gloriæ, simul quia nunquam affirmatio ejus fefellerat eos, pollicentur operam: dimissisque cum bona spe, 'navigia ædificari' jubet, 'ut, cum totam Asiam percurrisset, finem terrarum mare inviseret.' 4. Multa materia navalis in proximis mon-

[a] *Divitias rumore majores esse in iis locis quæ adituri erant.*

Florent. *Q. Curtii Rufi Historiarum liber nonus*; Leid. *Q. Curtii Rufi Historiarum lib. VIII. explicit feliciter, incipit lib. nonus*; Bong. 1. *Q. Curti Rufi Hist. lib. VIII. explic. incip. liber nonus*; Voss. 1. et Bong. 2. *Curti Rufi Hist. lib. VIII. Expl. incip. liber nonus*; Fauch. *Explicit VIII. incip. IX.* Pith. *Expl. lib. sep. Quinti Curtii Rufi Hist. Alex. mag. Macedoniæ regis incip. oct. feliciter*; Pal. 2. *Idem Quinti Curtii Liber octavus feliciter incipit*; Mer. *Q. Curtii de reb. gestis Alexandri Magni Regis Macedonum Liber octavus.* Voss. 2. est sine titulo.—1 Florent. *Orientis finis.* Florent. et Mod. *qui promtioribus*; Voss. 2. omittit *qui*. Voss. 1. 2. Bong. Lugd. et Amst. omittunt *munia*. Voss. 2. omittit *Indis*.—2 Edd. ante Schmieder. et Both. *ceteram*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. Pal. 1. et Dan. *cetera.* Vid. Not. Var. Voss. 2. et Ald. *optimam prædam.* Bong. 1. omittit *prædam, &c.* usque ad *cepistis*, c. 2. § 24. Florent. Voss. 1. 2. Dan. Bong. 2. et Pith. *celebrantesque*; Fauch. *celebrandasque*; in Bong. 2. suprascr. *tresque*. Heinsius conj. *Indiæ ea regione*, vel *Indis ea regione imminere*. Voss. 2. *et obsoleta spolia dispersis...non domos suas tantummodo repleturum.* Voss. 1. *repletum ire.* 'Malo vel cum Heinsio: *repletum iri*, vel cum Freinshemio *repleturos*. In cod. Theocr. est *repleturi*.' Schmieder. Heinsii conjecturam recepit Bothe.—3 Pith. *Audi milites.* Leid. *quia nonquam.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 2. Amst. et Lugd. *eos adfirmatia ejus fefellerat.* Leid. *dimisis.* Leid. Florent. Voss. 1. 2. Bong. 2. et Mer. *exædificari jubet.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 2. Pith. Amst. et Lugd. *percucurrissent*; edd. omnes Voss. 2. et al. *percurrissent*; Theocr. *percurrisset*; quod recepit Schmieder.—4 Voss. 2. *navalis materia.* Voss. 1. *invisitatæ.*—5 Florent.

NOTÆ

[a] *Cetera* [*ceterum*] Freinshemius sic conjiciebat locum posse constitui: *ceterum opimam prædam celebratasque opes in ea regione manere* (id est, ipsos expectare) *quam peterent.* Rotundior utique oratio, et Curtii stylo similior: ceterum vulgata ferri potest.

tibus erat; quam cædere aggressi, magnitudinis inusitatæ[b] reperere serpent s. 5. Rhinocerotes quoque, rarum alibi[c] animal, in iisdem montibus erant: ceterum hoc nomen belluis eis inditum a Græcis: sermonis ejus ignari aliud lingua sua usurpant. 6. Rex duabus urbibus[d] conditis in utraque fluminis,[e] quod superaverat, ripa, copiarum duces coronis et mille aureis singulos donat: ceteris quoque proportione aut gradus, quem in militia obtinebant, aut navatæ operæ, honos habitus est. 7. Abisares,[f] qui prius, quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios misit, pollicentes 'omnia facturum, quæ

Leid. et Voss. 1. 2. *Rinocerontes;* Dan. *Rhinocerontes;* Bong. Gruteri *Rinocerotas;* Bong. 2. *Rinocerotes*, et suprascr. *a* ut sit *Rinocerotas;* Ald. *Rhinocerotas.* Freinsh. malit *in iisdem montibus errant.* Florent. Leid. et Voss. 1. omittunt *eis.* Pal. 1. et codd. Modii *Græci.* Pal. 1. omittit *ejus.* Florent. *gnaris* pro *ignari.* Voss. 2. *alii* pro *aliud.* Heinsius conj. *aliud Indi sua lingua usurpant.*—6 Florent. *ducis.* Leid. omittit *et* ante *mille.* Dan. *sigulos.* Pal. 1. *donavit.* Voss. 2. *ceteros.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *aut gradu*, et sic Florent. Leid. et Voss. 2. *in amicitia* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 2. Mer. Mod. Bas. Lugd. et Amst. *obtinebat, aut novatæ* Voss. *operis* Pith.—7 Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *Abissares;* Mer. Frob. Bas. et Col. *Abiassares.* Voss. 2. omittit

NOTÆ

[b] *Inusitatæ*] Pedum sexdecim. Ita quidem Diodorus lib. XVII. Ælianus Hist. Anim. XVII. Arrianus in Indic. At Onesicritus apud Strabonem lib. XV. duorum meminit, quorum alter 80. cubitos, alter 140. longitudine æquaret. Similia videsis apud Plin. lib. VIII. cap. 11. 14. &c.

[c] *Rarum alibi*] Igitur India rhinocerotas non alit solum, sed etiam generat, contra quam scripsit Curtius lib. VIII. cap. 9. quis enim putet ibi rarius esse ubi nascitur, quam quo transfertur? *A Græcis*] Vide lib. VIII. cap. 9. ubi de hoc nomine.

[d] *Urbibus*] Alteram a νίκῃ, *victoria*, 'Nicæam;' alteram de equi sui nomine 'Bucephalam' appellavit, teste Arriano lib. VI. qui 'Alexandriam Bucephalon' vocat in Periplo Erythr. si tamen is auctor est. Curtio infra, cap. 3. 'Bucephalos:' Stephano et Straboni 'Bucephalia' dicitur.

[e] *Fluminis*] Hydaspis; cujus in citeriore ripa 'Nicæam,' in ulteriore 'Bucephaliam' collocant, contra quam exhibet Ptolemæi Tabula 10. Asiæ. Ubi et illud erratum putamus quod Bucephalam ad confluentes Hydaspis et Zadadri, hoc est, Acesinis statuit: cum ex Arriano et Strabone constet eo ipso loco conditam ubi Hydaspem trajecerat.

[f] *Abisares*] Supra lib. VIII. cap. 13. *Rursus alios*] Prioris legationis nec Diodorus, nec Arrianus meminere: ac si qua missa fuit, aut dolo res agebatur fictisque promissis, 'cum omnia ditioni Alexandri permitteret;' aut mutata postmodum Abisaræ voluntas, qui Poro, lente quamvis, auxilia adducebat ante pugnam, ut ex Diodoro intelligimus Olymp. CXIII. an. 2. et Curtio lib. VIII. cap. 14.

imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere; neque enim aut sine regio imperio victurum, aut regnaturum esse captivum.' 8. Cui Alexander 'nuntiari' jussit, 'si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum.' 9. Hinc, Poro amneque[g] superato, ad interiora Indiæ processit. Sylvæ erant prope in immensum spatium diffusæ procerisque et in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosæ. 10. Plerique rami instar ingentium stipitum flexi in humum,[h] rursus, qua se curvaverant, erigebantur adeo, ut species esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generatæ. 11. Cœli temperies salubris: quippe et vim solis umbræ levant,[b] et aquæ largæ[i] manant e fontibus. 12.

[b] *Ardorem solis umbracula nemorum imminuunt.*

cum ante *Poro.* Pal. 1. *rursusque alios.* Mer. *modo non cogeretur.* Modii membranæ *suum debere;* quædam edd. vett. *debebant.* Voss. 1. 2. omittit *regio.*—8 Mod. *nunciare jussit.* Voss. 2. *Hic Poro;* Leid. *Hinc Por.* Florent. omittit *Poro.* Leid. et Voss. 1. *amne superato.* 'Posses cum cod. Florent. omittere vocem *Poro,* et cum aliis legere *amne,* abjecto *que,* ut sub *amne* intelligatur Acesines.' *Schmieder.* Both. ex conjectura Heinsii recepit: *porro, amne superato.*—9 Voss. 2. omittit *in* ante *immensum,* et mox habet: *procerisque in nimiam altitudinem.*—10 Pro *plerique* Heinsius conj. *plerisque.* Codd. Modii: *in unum rursus.* Ald. *qua se curaverant.* Mer. *ut spes esset.* Voss. 2. omittit *generatæ,* relicto spatio.—11 Idem codex: *umbræ elevant.* Leid. *large manant e fontibus;* Mer. *largæ manantes fontibus;* Voss. 2. *largæ manant*

NOTÆ

[g] *Poro amneque*] Dubius ac difficilis locus. Si enim amnem Hydaspem intelligit, quid opus erat denuo monere Porum amnemque superatos? Legebat Modius cum nonnullis Mss. *Poro amne superato:* sed nulla uspiam Pori fluvii mentio. Conjicit Freinshemius rescribendum: *hinc Poro Acesineque superato;* quod revera primum ab Hydaspe movens Acesinem trajecit, Arriano teste. Sed neque hoc, ut verum fatear, satis placet. Sive enim Hydaspem, sive Acesinem, sive quem alium scripsit; haud satis video quam apte idem verbum *superandi,* simul et semel de Poro deque fluvio dicatur, sensu admodum dissimili, nimiumque violenta accommodatione. Suspicari potius liberet, quoniam nulla præterea occurrit lectionum varietas, excidisse aliquid inter has voces *Poro* et *amneque:* ut si diceres, *hinc Poro* comite movit ad Acesinem, &c. *amneque superato,* &c.

[h] *Flexi in humum*] Eadem apud Strabonem Onesicritus lib. XV. Theophrastus, de Plantis IV. 5. Plinius lib. XII. cap. 5. nisi quod Onesicritus in Musicana regione Indiæ maxime Australi nasci has arbores tradit. Similia quoque afferunt recentiores apud Clusium in Notis ad Garsiæ Historiam Aromatum.

[i] *Largæ*] Verius forte *large:* quanquam similis locus est lib. VI. cap.

Ceterum hic quoque serpentium magna vis erat, squamis fulgorem auri reddentibus: virus haud ullum magis noxium est: quippe morsum præsens mors sequebatur; donec ab incolis remedium oblatum est. 13. Hinc per deserta ventum est ad flumen Hyaroten:[j] junctum erat flumini nemus, opacum arboribus alibi inusitatis agrestiumque pavonum multitudine frequens. 14. Castris inde motis oppidum haud procul positum corona[k] capit, obsidibusque acceptis stipendium imponit. Ad magnam deinde, ut in ea regione, urbem pervenit, non muro solum, sed etiam palude munitam. 15. Ceterum barbari vehiculis inter se junctis dimicaturi occurrerunt: [aliis] tela aliis hastæ, aliis secures erant, transiliebantque in vehicula strenuo saltu, cum succurrere laborantibus suis vellent. 16. Ac primo insolitum genus pugnæ Macedonas terruit, cum eminus vulnerarentur: deinde spreto tam incondito auxilio,[c] ab utroque latere vehiculis circumfusi repugnantes fodere cœperunt. 17. Et 'vincula, quis conserta erant,' jussit

[c] *Contemnentes tam incompositum subsidium hostium.*

a fontibus.—12 Ald. Colin. Gryph. et Frob. *Hydrasten;* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. Mer. Col. et Bas. *Hiarotim;* Voss. 2. *Harotum;* Lugd. et Amst. *Hyarotim;* alii *Hyaroten.* Voss. 2. omittit *flumini.* Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *invisitatis.* Voss. 2. *pavonumque.*—14 Pal. 1. Mod. Lugd. Amst. et aliæ edd. ante Freinsh. *oppositum erat;* alii codd. et edd. antiquiss. *positum erat.* Voss. 2. omittit *que* post *obsidibus.* Mod. Lugd. et Amst. *ut ea regione;* Mer. *ut est in ea.* Voss. 2. omittit *urbem,* et mox *etiam.*—15 Idem codex habet, *dimicaturi occurrunt.* Vulgo ante Schmieder. et Both. *aliis tela, aliis hastæ, aliis secures erant;* Florent. Leid. Fauch. et Bong. 2. *tela aliis, hastæ, aliis secures erant;* Voss. 1. *tela aliis, aliis hastæ, aliis secures erant;* Pith. *tela aliis hastæ aliis secures aliis.* 'Cum quinque codd. jubentibus Modio et Freinshemio: *tela aliis hastæ* scripsi pro: *aliis tela, aliis hastæ, &c.*' Schmieder. Voss. 1. *transiebantque;* Pal. 1. *transiliebatque.* Voss. 2. omittit *cum,* et pro *vellent* habet *vellet.*—16 Mod. Elz. et al. ante Freinsh. *tam i. agmine;* codd. vero Leid. Florent. Voss. 1. 2. Dan. et Pal. 1. cum Mer. Frob. Bas. et Col. *tam i. auxilio.*—17 'Lego cum Freinshemio: *Rex vincula.*' Schmieder. Amst.

NOTÆ

16. nulla utrobique lectionum diversitate.

[j] *Hyaroten*] Sic a Curtio scriptum suadet plurium librorum consensus. Et potuit quidem, cum ipse Strabo non aliter scripserit: quamvis Arrianus *Hydraotem* vocet. Hunc ait magnis aliquot fluviis auctum Acesini misceri nomenque amittere, pariter ut Hydaspem. Vide Arrian. Exp. lib. VI. et lib. Rer. Ind.

[k] *Corona*] Vide lib. IV. cap. 6.

'incidi, quo facilius singula circumvenirentur:' itaque VIII. millibus suorum amissis in oppidum refugerunt. 18. Postero die scalis undique admotis muri occupantur: paucis pernicitas saluti fuit, qui cognito urbis excidio paludem transnavere, et in vicina oppida ingentem intulere terrorem, 'invictum exercitum et Deorum profecto advenisse' memorantes. 19. Alexander, ad vastandam eam regionem Perdicca cum expedita manu misso, partem copiarum Eumeni tradit, ut is quoque barbaros ad deditionem compelleret: ipse ceteros ad urbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolæ, duxit. 20. Oppidani missis, qui regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant: quippe orta seditio in diversa consilia diduxerat vulgum;[1] alii omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipsis esse ducebant. 21. Sed dum nihil in commune consulitur, qui deditioni imminebant,[d] apertis portis hostem recipiunt. 22. Alexander, quanquam belli auctoribus jure poterat irasci, tamen, omnibus venia data et obsidibus acceptis, ad proximam deinde urbem castra movit. 23. Obsides ducebantur ante agmen, quos, cum e muris agnovissent, utpote gentis ejusdem, in colloquium

[d] *Cum nihil communi consilio deliberaretur, qui dedere se tentabant, &c.*

jussit rex. Pith. omittit *singula.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. et Bas. *itaque VIII. B.* Col. *itaque* 8000. *millibus;* Mod. i. *DCCC. millibus;* vulgg. ante Freinsh. i. *octingentis millibus;* Voss. Ald. Colin. et Gryph. i. *VIII. millibus.*—18 Voss. 2. *amotis muri.* Pith. *urbis periculo.* Vulgg. edd. ante Freinsh. *tranavere;* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *transnavere.* Voss. 1. Bong. 2. Pal. 1. Dan. Mer. et Col. omittunt *et* ante *Deorum;* Voss. 2. *sed Deorum;* Mer. *et decorum.*—19 Pal. 1. *Perdicam.* Pith. *Eumenidi.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *tradidit.* Voss. 2. *ut hos quoque.* Florent. et Leid. *compelleretur.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. *in q. aliorum.* Amst. Elz. et al. ante Freinsh. *incolæ induxit;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Col. Lugd. et Mod. *incolæ duxit.*—20 Pith. *Oppidanis.* Voss. 2. *nichil bellum.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Mer. et Col. *deduxerat;* Voss. 2. *reduxerat;* Fauch. *deduxerant.* Bong. 2. *vulgum,* et suprascr. *gus,* ut sit *vulgus.* Voss. 2. *quidem...dicebant;* Pal. 1. *quidam...dicebant.*—22 Voss. 2. *est obsidibus.*—23 Flor. Leid. et Voss. 1. *ex muris.* Voss. 2.

NOTÆ

[1] *Vulgum*] Sic quoque usurpat Sallustius genere masculino, cum plerumque neutro scribatur.

convocaverunt. Illi, 'clementiam regis simulque vim' commemorando, ad deditionem eos compulere: ceterasque urbes simili modo deditas in fidem accepit. 24. Hinc in regnum Sophitis [m] perventum est. Gens, ut barbari,[e] sapientia [n] excellit, bonisque moribus regitur. 25. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntque, sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est. Si quos insignes [o] aut aliqua membrorum parte inutiles notaverunt, necari jubent. 26. Nuptiis coëunt, non genere ac nobilitate conjunctis, sed electa corporum specie;[f] quia eadem æstimatur in liberis. 27. Hujus gentis oppidum, cui Alexander admoverat copias, ab ipso Sophite obtinebatur: clausæ erant portæ; sed nulli in muris turribusque se armati ostendebant, dubitabantque Macedones, deseruissentne urbem incolæ, an fraude se occulerent; 28. cum subito, patefacta porta, rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes barbaros eminens [p] corporis

[e] *Quantum barbari possunt.* [f] *Sed æstimata corporis pulchritudine.*

ejusdem gentis. Pal. 1. Mod. Lugd. et Amst. *vocaverunt.* Florent. Leid. et Voss. 1. *domitas* pro *deditas.*—24 Florent. Leid. Dan. Pal. 1. et Bong. *Sophites;* Ald. *Sopithi.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Mer. Frob. Bas. et Col. *ut barbari credunt;* Fauch. *et barbari credunt.* Florent. Leid. Voss. 1. Pith. Bong. 2. et Dan. *excellet.*—25 Voss. 2. *colunt aluntque.* Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Bas. Col. et Lugd. *infantum habitum.* Voss. 2. Pal. 1. Elz. et vulgg. ante Freinsh. *Si quos segnes;* Florent. Leid. Voss. 1. Amst. et Lugd. *Si quos insignes.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *parte membrorum.*—26 Pal. 1. *Nuptiis coëgunt.* Dan. *ac n. convinctis;* Voss. 2. omittit *conjunctis.* Pith. *specie corporum.* Voss. 2. *extimatur;* Pith. *æstimabatur;* Pal. 1. *æstimantur.*—27 Florent. Leid. Pith. et Fauch. *cujus* pro *cui;* Bong. 2. *cujus,* sed exscalptum *us,* ut sit *cui.* Dan. omittit *copias.* Florent. *Sopite;* Ald. *Sopitho.* Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *ostenderant.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *deseruissent ur-*

NOTÆ

[m] *Sophitis* [*Sopithis*] Habent plerique *Sophitis.* Sed vix putem aliter scripsisse Curtium quam apud Diodorum legerat: cui consentiunt Strabo et Arrianus.

[n] *Sapientia*] Ad hos referri possent quæ narrat Plutarchus de decem Gymnosophistarum responsis ad Alexandri quæsita; nisi rem alio loco ac tempore gestam indicaret post Oxydracarum expugnationem.

[o] *Insignes*] Hoc est, notabili quopiam vitio corporis deformes.

[p] *Eminens*] 'Quatuor enim cubitos excedebat,' inquit Diodorus. Ex quo Raderi sententiam de loco Plutarchi

poris specie. 29. Vestis erat auro purpuraque distincta, quæ etiam crura velabat: aureis soleis inseruerat gemmas: lacerti quoque et brachia margaritis ornata erant. 30. Pendebant ex auribus insignes candore et magnitudine lapilli.[q] Baculum aureum berylli[r] distinguebant: quo tradito precatus, 'ut sospes[s] acciperet;' se liberosque et gentem suam dedidit. 31. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt; 'latratu abstinere' dicuntur, 'cum videre feram,' leonibus maxime infesti. 32. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in consepto leonem eximiæ magnitudinis jussit emitti, et IV. omnino admoveri canes, qui celeriter occupaverunt feram: tum ex iis, qui assueverant talibus ministeriis, unus, canis leoni cum aliis inhærentis crus avellere et, quia non sequebatur, ferro amputare cœpit: 33. nec sic quidem pertinacia victa, rursus aliam partem

---

bem, omisso *ne*. Voss. 2. *se occultarent*.—29 Pal. 1. *aureis soleris*. Amst. *insuerat*, i. e. *ins'uerat*, vel *inseruerat*. Voss. 2. omittit *et* ante *brachia*, et mox habet, *erant ornata;* Mer. *onerata*.—30 Florent. Leid. et Voss. 1. *insignis;* Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Bas. et Col. *colore* pro *candore*. Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. omittunt *et* ante *magnitudine*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. et Mer. *berilli*. Mox Freinsh. conj. *ut sospites;* Heumannus, *ut hospes;* Blancardus, *ut sospes viveret;* Heinsius, *precatus Sophites, acciperet*. Ald. *et g. s. dedit*.—31 Florent. et Leid. *cum viderunt;* Voss. 2. et Bong. 2. *cum viderint*.—32 Voss. 2. in margine habet, *Horum vi ut*. Florent. et Leid. *in conseptu;* Dan. *in conspectu sepectu*, et dispunctis *ec*, ut sit, *in conspectu septu*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *feram occupavere*. Vulgg. edd. ante Schmieder. *quum*, vel *cum ex iis;* Pal. 1. *tunc ex iis;* Leid. Voss. 1. Boug. et Mer. *tum ex his*. Theocr. Mod. et aliæ edd. ante Freinsh. *unius;* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *unus*. Voss. 1. *crura vellere;* Pal. 1. *crura velleret*.—33 Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *ne sic quidem*. Pal. 1. *se-*

NOTÆ

confirmare possis, ubi 'quinque' pro 'quatuor' Poro tribuendos cubitos censet.

[q] *Lapilli*] Margaritæ sive uniones, *des perles:* quamvis enim ut plurimum distingui soleant gemmæ ab unionibus; quandoque tamen uniones lapilli vocantur; ut apud Silium lib. XII. vs. 229. 'miro candoris honore Lucet in aure lapis rubris advectus ab undis.' Nihil ergo est quamobrem pro *candore* legi velimus *colore*.

[r] *Berylli*] Lapidis pretiosi genus est subviride ac pellucens: cujus varias species enumerat Plinius lib. XXXVII. cap. 5.

[s] *Ut sospes* [*sospites*] Ut salvos et incolumes se liberosque, et gentem suam, in fidem acciperet. Quod enim in vulgatis legebatur, *ut sospes acciperet Alexander*, optime vidit Freinshemius ad rem non esse; nam quid hoc attinebat precari, cum sospes esset

secare instituit; et deinde non segnius inhærentem ferro subinde cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat: tantam in illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam, memoriæ proditum est. 34. Equidem plura transcribo, quam credo:[t] nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere, quæ accepi. 35. Relicto igitur Sophite in suo regno, ad fluvium Hypasin[u] processit, Hephæstione, qui diversam regionem subegerat, conjuncto. 36. Phegeus[v] erat gentis proximæ rex, qui, popularibus suis 'colere agros, ut assueverant,' jussis, Alexandro cum donis occurrit; nihil quod imperaret detrectans.

II. 1. Biduum apud eum substitit rex: tertio die amnem[a] superare decreverat, transitu difficilem, non spatio solum aquarum, sed etiam saxis impeditum. 2. Percontatus igi-

care instituit, et mox omittit *non*. Voss. 1. 2. *subinde cedebat*. Voss. 2. *Tentum in illis.* Florent. *ad venandam*. Voss. 2. *memoria*; et sic in Bong. 2. sed antea fuerat *memoriæ*. Nonnulli legunt: *nec subticere*.—35 Ald. *Sophiti*; Bong. 2. et Voss. 1. *Sophitæ*. Ald. *Hyphasin*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. *Ypasin*.—36 Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *Phegelis*; Pal. 1. et Theocr. *Phegeus*; et ita quoque Diodor. XVII. 93. Pal. 1. et Prob. *nihil q. i. detractans*.

1 Vulgo ante Freinsh. ad præcedens caput annectuntur hæc: *biduum apud eum substitit rex*; sed sic in codd. Freinshemius, Acidalium secutus, mutavit. Vide Not. Var. Pal. 1. et membranæ Modii: *transitum*.—2 Florent.

NOTÆ

[t] *Plura transc. qu. credo*] Et tamen eadem uno ore affirmant Diodor. lib. XVII. Ol. 113. 2. Strabo lib. XV. Ælianus Hist. Anim. lib. VIII. Plinius lib. VIII. cap. 4. Plutarchus de Sol. Anim. &c.

[u] *Hypasin*] Sic quoque scribunt Plinius et Solinus; cum Diodoro, Arriano, et Philostrato sit *Hyphasis*. Apud Dionys. Perieg. atque Strabonem, nescio an corrupte, constanter tamen legitur *Hypanis*: quem ultimum expeditionis Alexandri terminum fuisse consentiunt. Hunc Philostratus in Oceanum exire falso putavit: reliqui Indo misceri affirmant: sed prius in Acesinem recipi testatur Arrianus Exp. lib. VI. immo antequam in Acesinem influat, cum Hydraote coire. Idem lib. Rer. Indic.

[v] *Phegeus* [*Phegelas*] Magna non modo inter Curtianos codices, verum etiam inter scriptores alios discrepantia in hoc nomine. Aliis enim dicitur *Phegeus*, aliis *Phegeas*, aliis *Phegela*, aliis *Pheges*. In quibusdam scriptum erat *Phegelis*: unde Freinshemius factum ibat: *Phegel, is erat*, *&c.* sed hoc ut conveniat cum reliqua oratione, demendum foret *qui*.

[a] *Amnem*] Hypasim de quo super. cap.

tur Phegea,[b] quæ noscenda erant, 'XI. dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse' cognoscit: 'excipere deinde Gangen,[c] maximum totius Indiæ fluminum: 3. ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas[d] et Pharrasios;[e] eorumque regem esse Aggrammem, XX. millibus equitum ducentisque peditum obsidentem vias: 4. ad hæc quadrigarum duo millia trahere et præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere' dicebat. 5. Incredibilia regi omnia videbantur: igitur Porum (nam cum eo erat) percontatur, 'an vera essent, quæ dicerentur?' 6. Ille 'vires quidem gentis et regni haud falso jactari' affirmat; 'ceterum, qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimæ sortis: quippe patrem ejus, tonsorem vix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum, cordi fuisse reginæ:[a] 7. ab ea in propiorem

[a] *Ob speciem corporis non invenustam amatum a regina fuisse.*

Leid. et Voss. 1. *Percunctatus.* Dan. et Pal. 1. *Pheges;* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *Phegea;* Voss. 2. *fegea;* Mer. *Phegelem;* Bas. et Col. *Phegela.* Pal. 1. omittit *per.* Edd. vett. *Gangem;* codd. vero omnes *Gangen.* Mer. *Indiæ fluvium.*—3 Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Col. et Bas. *ulteriores ripas.* Leid. *Gangarbidas;* Voss. 2. Pith. et Bong. 2. *Gangarhidas;* Fauch. *Gargahidas.* Florent. *Prasios;* Voss. 2. *Pharasios;* Pal. 1. *Parrasios;* Mer. *Parrhasios.* Voss. 2. *Agramen;* Ald. *Agrammem;* Mer. *Agrame;* Amst. *Agramen;* Frob. et Bas. *Aggramem;* Florent. Leid. Voss. 1. et Pith. *Aggrammen.* Voss. 2. *XX. millium e. ducentorumque millium.*—4 Florent. et Leid. *ad hoc;* Voss. 1. *ad huc.* Voss. 2. *duorum millium.*—5 Ald. *percunctatur;* Bong. *percontantur.* Pith. *an si vera.* Mer. *quæ dicerentur.*—6 Voss. 2. *adfirmabat.* Pith. *sortis ultimæ.*—7 Bong. 2. *propriorem ejus.* Voss. 2. omittit *ejus*, et mox

NOTÆ

[b] *Phegea* [*Phegelam*] Legunt aliqui *Phegelem*, alii *Phegela:* quibus firmari posset conjectura Freinshemii quam modo retulimus.

[c] *Gangen max.*] Consule quæ diximus ad lib. VIII. cap. 9.

[d] *Gangaridas*] Eadem quoque vox apud Virgilium Georg. III. vs. 27. Ptolemæum lib. VII. cap. 1. Vibium Sequest. Plinium lib. VI. cap. 19. Solin. cap. 55. Justinum lib. XII. cap. 8. Nomen a 'Gange' ductum, cujus ad ostia incoluerunt. Sed Strabo et Diodorus, *Gandaridas:* Plutarchus *Gandaritas.* Alios puto apud Stephanum esse 'Gandaras' seu 'Gandaros' Indiæ populos, quos a Gangaridis Ptolemæus aperte distinguit. Solus, opinor, Dionysius Perieg. nostros *Gargaridas* appellat vs. 1114. Hodie regnum est *Bengala.*

[e] *Pharrasios*] Alias *Parrhasios* sive *Parrasios:* qui Diodoro sunt 'Tabrasii;' Straboni et Solino 'Prasii;' Plutarcho 'Præsii' sive 'Præsiæi;'

ejus, qui tum regnasset,[b] amicitiæ locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberum ejus invasisse regnum; necatisque pueris hunc, qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque popularibus, magis paternæ fortunæ, quam suæ memorem.' 8. Affirmatio Pori multiplicem animo regis injecerat curam: hostem belluasque spernebat: situm locorum et vim fluminum extimescebat: 9. relegatos in ultimum pæne rerum humanarum terminum persequi et eruere, arduum videbatur.[c] Rursus avaritia gloriæ et insatiabilis cupido famæ nihil invium, nihil remotum videri sinebat: 10. et interdum dubitabat, 'an Macedones, tot emensi spatia terrarum, in acie et in castris senes facti, per objecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates secuturi essent: abundantes onustosque præda magis parta frui velle, quam acquirenda fatigari. 11. Non idem sibi et militibus animi esse:[d] se, totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare: militem, labore defatigatum, proximum quemque fructum finito tandem periculo expetere.'[e] 12. Vicit ergo cupido rationem, et, ad concionem vocatis militibus, ad hunc maxime

[b] *Cum ab illa adductus esset ad proximum favoris gradum apud regem qui tunc imperabat.*

[c] *Difficile esse censebat invadere gentes ad extremum prope habitabilis orbis limitem ejectas, et eas inde extrahere.*

[d] *Aliud ipsi, aliud militibus propositum esse.*

[e] *Quam primum posset, præmio victoriæ frui velle.*

habet *admotus*. Leid. *interfectoque*. Heinsius pro *regnat* legit *regnet*. Voss. 2. *quam memorem*, omisso *suæ*. 'Scribendum fuerit: *magis paternæ fortunæ quam suæ memoria*, h. e. propter memoriam.' *Bothe*.—8 Mer. *inierat curam*.—9 Pal. 1. *religatos*. Edd. fere omnes ante Schmieder. *persequi terminum;* Amst. *terminum persequi*, probante Freinshemio; et sic Theocr. sed Fauch. *persequi et eruere terminum*. Florent. *avaritia*. Mer. *gloria*.—10 'Propter ipsum nexum sententiarum sic scribamus: *videri sinebat; etsi interdum dubitabat, &c.*' Bothe. Leid. *an Macedonas*. Pro *obstantes* Scheff. legi jussit *obstantis*. Leid. Voss. 1. Pith. et Bong. 2. *habundantes honustosque*. Pal. 1. *prædæ*. Dan. et Ald. *ad quærenda;* Bong. 2. et Leid. conjunctim *adquærenda;* Mer. *ad quærendam;* Voss. 2. *acquirendo*.—11 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 2. Dan. et Pal. 1. omittunt *se* ante *totius*, pro quo Col. habet *sed*. Florent. et Dan. *labore defetigatum*. Bong. 1. *finito tantum*. Pal. 1. Mod. Elz. et edd. vulgg. ante Freinsh. *exspectare;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer.

NOTÆ

Justino 'Præsidæ.' Hos apparet fuisse Gangaridum vicinos.

modum disseruit. 'Non ignoro, milites, multa, quæ terrere vos possent, ab incolis Indiæ per hos dies de industria esse jactata: 13. sed non est improvisa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ [f] fauces, sic Mesopotamiæ campos, Tigrin et Euphraten, quorum alterum vado transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. 14. Nunquam ad liquidum fama perducitur:[f] omnia, illa tradente, majora sunt vero: nostra quoque gloria, cum sit ex solido, plus tamen habet nominis, quam operis.[g] 15. Modo quis belluas, offerentes mœnium [g] speciem, quis Hydaspen amnem, quis cetera, auditu majora quam vero, sustinere posse credebat? Olim hercule fugissemus ex Asia, si nos fabulæ debellare potuissent. 16. Creditisne elephantorum greges majores esse, quam usquam armentorum sunt? cum et rarum sit [h] animal, nec facile capiatur, multoque difficilius mitigetur? 17. Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit:[h] nam flumen, quo latius fusum est, hoc placidius stagnat; quippe angustis ripis coërcita et in angustiorem alveum elisa torrentes

[f] *Nunquam pura mendacio fama ad nos pervenit.*

[g] *Quamvis ex vera virtute profecta sit, tamen major est a fama, quam a nostris facinoribus.*

[h] *Simili mendacio auctæ sunt copiæ.*

Frob. Bas. et Col. *expetere.*—12 Voss. 1. *deseruit.*—13 Voss. 2. *terrere nos.* Leid. *poterit;* Voss. 2. *ab incolis possent*, et mox omittit *non*, et deinde habet, *sic per Mesopotamiæ.* Edd. vett. *Tigrim;* codd. vero *Tigrin.*—14 Voss. 2. *fama perdicitur*, et paulo post pro *vero* habet *nec.* Florent. et Voss. 1. *n. q. gloriæ.* —15 Voss. 2. *Modo beluas*, omisso *quis.* Pith. *obferentes mentium.* Bong. *Sidaspen;* Voss. 1. *Idaspen*, et mox *fuissemus ex Asia.*—16 Pith. *quam u. armatorum.* Voss. 2. omittit *et* ante *rarum.* Voss. 2. *nec facere capiatur.* Mer. *mitigatur.*—17 Bas. *Atque.* Voss. 2. *eadem varietas.* Pith. *copiasque peditum.* 'Tellierius: *jam flumen*, quod præfero.' *Schmieder.* Voss. 2. *est fusum.* Ald. *ripis cohercita;* Mer. *ripis coërcitum.* Mod. *et in atriorem alveum.* Mer. *eli-*

NOTÆ

[f] *Ciliciæ*] Lib. III. cap. 9. *Mesopotamia* lib. V. cap. 1. *Tigris* et *Euphrates*, ibid. Euphratem ponte trajecit, lib. IV. cap. 9. Tigrim vado, ibidem.

[g] *Mœnium*] 'Tota acies (Pori) urbis speciem exhibebat; nam elephantorum statio turribus, et militum inter hos dispositi ordines muris erant assimiles.' Diodorus lib. XVII.

[h] *Rarum sit*] Nec vero ita rarum esse in India constat tam ex iis quæ Plinius lib. VI. cap. 7. et Plutarchus in Alex. hoc ipso loco docet; quam ex omnium recentiorum narrationibus.

aquas invehunt:[i] contra spatio alvei segnior cursus est. 18. Præterea in ripa omne periculum est, ubi applicantes navigia hostis expectat. Ita, quantumcumque flumen intervenit, idem futurum discrimen est evadentium in terram. 19. Sed omnia ista vera esse fingamus: utrumne vos magnitudo belluarum, an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, præsens habemus exemplum:[i] in suos vehementius, quam in nos incurrerunt; tam vasta corpora securibus falcibusque mutilata sunt. 20. Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, an tria millia; cum, uno aut altero vulneratis, ceteros in fugam declinari videamus? 21. Inde paucos quoque incommode regunt: congregata vero tot millia ipsa se elidunt, ubi nec stare, nec fugere potuerint inhabiles vastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista contemsi, ut, cum haberem, ipse non opposuerim; satis gnarus, plus suis, quam hostibus periculi inferre. 22. At enim equitum peditumque multitudo vos commovet! cum paucis[j] enim pugnare soliti estis, et nunc primum inconditam sustinebitis turbam.[j] 23. Testis adversus multitudinem invicti Macedonum roboris Granicus[k] amnis, et

[i] *Intra arctiorem canalem compressa flumina rapidiores undas volvunt.*
[j] *Incomposito agmini resistetis.*

---

sum t. a. invehit. Florent. Leid. Voss. 2. Pal. 1. Dan. Bong. Col. Mer. et Bas. *contra statio.* 'Leg. *spatiosis alveis*, vel: *spatiosi alvei.*' Heins.—18 Voss. 2. *Itaque quacumque;* Pal. 1. *Ita quacumque.*—19 Leid. *an m. ostium.* Voss. 2. *deterret*, et mox, *facilius mutilata.*—20 Florent. Leid. Voss. 1. et Pith. *quod Porus.* Voss. 2. *habuerit*, et mox omittit *an tria millia*, cum hiatu. Florent. Voss. 1. 2. Ald. Frob. Lugd. Bas. Col. et Amst. *declinari*, probante Schmieder. Leid. *scimus declinari;* Heinsius conj. *declinare liqueat;* Voss. 2. Amst. Mer. Frob. Bas. Ald. et Lugd. *videmus;* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 2. et Pal. 1. omittunt *videamus.* Omnes fere edd. *deinde;* sed Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 2. Amst. et Leid. *dein;* alii codd. *inde.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Bong. 2. et Mer. *quoque et.* Freinsh. mallit *elidunt.*—21 Voss. 2. *sic equidem.*—22 Voss. 2. *cum pauci*, et mox omittit *et* ante *nunc;* Pol. 1. *et numquam primum;* Voss. 1. *et nunc n.*—23 *Testes* conj. Heinsius. Voss. 1. et Bong.

NOTÆ

[i] *Præsens hab. ex.*] Lib. VIII. cap. 14 *In suos*] Ibid.

[j] *Cum paucis*] Hæc per ironiam dicit.

[k] *Granicus*] Lib. III. cap. 1. Supplem. lib. II. cap. 5. *Cilicia*] Ibid. cap. 35. 36.

Cilicia, inundata cruore Persarum, et Arbela,[l] cujus campi devictorum a nobis ossibus strati sunt. 24. Sero hostium legiones numerare cœpistis, postquam solitudinem in Asia vincendo fecistis: cum per Hellespontum[m] navigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit: 25. nunc nos Scythæ sequuntur; Bactriana auxilia præsto sunt; Dahæ Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido: vestras manus intueor; vestram virtutem rerum, quas gesturus sum, vadem prædemque habeo: quamdiu vobiscum in acie stabo, nec meos nec hostium exercitus numeravero: vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. 26. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus: pervenimus ad solis ortum et Oceanum, nisi obstat ignavia: inde victores, perdomito fine terrarum, revertemur in patriam. Nolite, quod pigri agricolæ faciunt, maturos fructus per inertiam amittere e manibus. 27. Majora sunt periculis præmia; dives eadem et imbellis est regio: itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad prædam: digni estis, qui opes, quas illud mare littoribus invehit, referatis in patriam: digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. 28. Per vos gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis, perque et mea in vos, et in me vestra merita, quibus invicti contendimus,

2. *robori.* Pith. *mundata cruore;* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. et Bong. *inundata fervore;* unde Heinsius conj. *i. fere cruore.*—24 Vulgg. ante Freinsh. *posteaquam;* sed codd. et edd. recentt. *postquam.* Voss. 2. *in Asiam.* Voss. 1. 2. *secuntur.* Voss. 2. *Dachæ;* Col. Mer. et Bas. *Dacæ.* Voss. 2. *Sogodiani.*—25 Voss. 2. *vestram v. ad res.* Pal. 1. omittit *sum.* Pal. 1. Voss. 2. et Mer. *prædamque.* Florent. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *nec mei;* Leid. *nec meorum.* Voss. 2. *nec h. exercitum.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Bong. 1. 2. *numero;* codd. Modii, Frob. Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *meminero.* Voss. 2. *modo vos amicos.*—26 Idem codex omittit *Non*, et mox habet, *nisi obstet.* Voss. 1. *unde victores.* Mer. *emittere e manibus.*—28 *Per ego vos* conj. Acidalius. Voss. 2. omittit *et* ante

NOTÆ

[l] *Arbela, cujus*] Non solum igitur *Arbela, orum:* sed singulari quoque numero *Arbela* nomen Latinum est. Pugnam ad Arbela habes lib. IV. cap. 15. et seqq.

[m] *Hellespontum*] Lib. III. cap. 1. *Scythæ*] Massagetæ, opinor, de quibus lib. VIII. cap. 1. *Bactriana*] Lib. VII. cap. 5. *Dahæ*] Lib. VIII. cap. 1. *Sogdiani*] Lib. VII. cap. 10.

oro quæsoque, ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnum commilitonemque vestrum, ne dicam regem, deseratis. 29. Cetera vobis imperavi; hoc unum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil unquam vobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim; qui sæpe aciem clypeo meo texi, ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberumque[n] patrem, si invidia abfuerit, æquabo. 30. Date hoc precibus meis, et tandem obstinatum silentium rumpite. Ubi est ille clamor, alacritatis vestræ index? ubi ille meorum Macedonum vultus? Non agnosco vos, milites; nec agnosci videor a vobis. Surdas jamdudum aures pulso: aversos animos et infractos excitare conor.' 31. Cumque illi in terram demissis capitibus tacere perseverarent; 'Nescio quid,' inquit, 'imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In solitudine mihi videor esse: nemo respondet; nemo saltem negat. 32. Quos alloquor? quid autem postulo? vestram gloriam et magnitudinem vindicamus. Ubi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi contendentium,[o] qui potissimum vulnerati regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus deditus. 33. Sed solus quoque ire perseverabo:[p] objicite me flumi-

mea. Voss. 1. *humanum*, omisso *ne*. Voss. 2. *vestrum, vestrum, ne dicam*. Pith. *deseratis regem*.—29 Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. Bong. et Mer. *qui primus*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. et Mer. *me p. obtuli*. Voss. 2. *etiam clipeo*. Vulgg. edd. ante Freinsh. *ne infringeretis*; Voss. 2. *ne fregeretis*; Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Col. Lugd. et Amst. *ne infregeritis*. Mod. omittit *in* ante *manibus*. Leid. Pith. et Fauch. *affuerit*; Voss. 1. et Bong. 2. *afuerit*; Bong. 1. *affuerit*, et suprascr. *b*, ut sit *abfuerit*.—30 Bong. Amst. et Lugd. omittunt *est* post *Ubi*. Mox Voss. 2. omittit: *ubi i. m. M. vultus*, sed addita habet in margine. Florent. Voss. 1. et Bong. 2. *aversus animos*. Voss. 2. *nec infractos*.—31 Voss. 2. Bong. 1. Mer. et Col. *dimissis capitibus*. Pith. *perseverarent tacere*. Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *in vos imprudens deliqui*; Pith. *deliqui imprudens in vos*; Pal. 1. omittit *in vos*.—32 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Col. Mer. et Bas. *et m. indicamus*; Pal. 1. et D. *et m. judicamus*. Voss. 2. Elz. et vulgg. ante Freinsh. *excipereet*; Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Col. Lugd. et Amst. *exciperent*.—33 Leid. et Voss. 1. *obicite me*.

NOTÆ

[n] *Herculem Liberumque*] Hercules lib. IV. cap. 2. Liber pater lib. VII. cap. 9.

[o] *Contendentium*] Lib. VII. cap. 6.

[p] *Ire perseverabo*] Hæc altero tantum die dixisse auctor est Arrianus.

nibus et belluis et illis gentibus, quarum nomina horretis: inveniam, qui desertum a vobis sequantur. Scythæ Bactrianique erunt mecum; hostes paulo ante, nunc milites nostri. 34. Mori præstat, quam precario imperatorem esse:[k] ite reduces domos; ite deserto rege ovantes. Ego hic a vobis desperatæ victoriæ, aut honestæ morti locum inveniam.'

III. 1. Ne sic quidem ulli militum vox exprimi potuit:[a] expectabant, ut duces principesque ad regem perferrent, 'vulneribus et continuo labore militiæ fatigatos non detrectare munia, sed sustinere non posse.' 2. Ceterum illi metu attoniti in terram ora defixerant. Ergo primo fremitus sua sponte, deinde gemitus quoque oritur; paulatimque liberius dolor erigi cœpit,[b] manantibus lacrymis, adeo ut rex, ira in misericordiam versa, ne ipse quidem, quanquam cuperet, temperare oculis potuerit.[c] 3. Tandem, universa concione effusius flente, Cœnus ausus est, contantibus ceteris, propius tribunal accedere, significans, se loqui velle. 4. Quem ut videre milites detrahentem galeam capiti (ita enim regem alloqui mos est) hortari cœperunt, 'ut causam exercitus ageret.' 5. Tum Cœnus: 'Dii prohibeant,' inquit, 'a nobis impias mentes; et profecto prohibent. Idem animus[a]

[k] *Quam precibus emendicatum imperium obtinere.*
[a] *Ne hac quidem oratione potuit ab ullo militum responsum extorquere.*
[b] *Tristitia prodere se cœpit.* [c] *Abstinere lacrymis.*

Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. et Dan. *quorum nomina.* Pal. 1. *sequitur.* Voss. 2. *nunc m. mei.*—34 Idem codex: *ite duces mox;* Dan. omittit: *ite reduces domos.* Leid. *haud onestæ;* Voss. 1. *aut honeste.*

1 Ald. *Nec si quid;* vulgg. edd. ante Freinsh. *Nec sic quidem;* codd. vero *Ne sic quidem.* Voss. 2. *ulla m. vox.* Edd. vett. *vel continuo.* Voss. 2. *nec detrectare.*—2 Pith. *in terra.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Elz. et vulgg. ante Freinsh. *Igitur;* Ald. Mer. Frob. Bas. Col. et recentt. *Ergo.* Gebhard. Gronov. et Heins. *dolor egeri.* Florent. et Leid. *quamquam cuperat;* Pal. 1. *q. cupierat.* Voss. 2. *oculis poterat.*—3 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Bong. Mer. Bas. et Col. *Pœnus;* Fauch. *Penus,* et sic mox.—4 Voss. 2. *alloqui regem.*—5 Fauch. *Di prohibeant.* Voss. 2. *ut ire quo jusseris;* Ald. Colin.

NOTÆ

[a] *Idem animus*] Immo vero longe dissimilis. Nam 'Macedonas,' inquit Plutarchus, 'illa cum Poro pugna reddidit segniores, repressitque ne peterent ulteriorem Indiam. Cum enim ægre pepulissent eum qui vi-

est tuis, qui fuit semper, ire quo jusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si perseveras, inermes quoque et nudi et exsangues, utcumque tibi cordi est, sequimur vel antecedimus. 6. Sed si audire vis non fictas tuorum militum voces, verum necessitate ultima expressas; præbe, quæso, propitias aures imperium atque auspicium tuum constantissime secutis et, quocumque pergis, secuturis. 7. Vicisti, rex, magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites: quicquid mortalitas capere poterat, implevimus: emensis maria terrasque melius nobis, quam incolis omnia nota sunt: pæne in ultimo mundi fine consistimus. 8. In alium orbem paras ire, et Indiam quæris Indis quoque ignotam: inter feras serpentesque degentes eruere ex latebris et cubilibus suis expetis, ut plura, quam sol videt, victoria lustres. 9. Digna prorsus cogitatio animo tuo; sed altior nostro: virtus enim tua semper in incremento erit; nostra vis in fine jam est. 10. Intuere corpora exsanguia, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria.[b] Jam tela hebetia sunt: jam arma deficiunt. Vestem Persicam[c] induimus, quia domestica subvehi non potest: in externum degenera-

Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. omittunt *quo*. Voss. 2. omittit *et* ante *nudi*. Voss. 1. *tibi cordiem*.—6 Mod. omittit *militum*, quod tamen codd. et edd. vett. servant. Florent. *expresses*. Voss. 2. *propitius*. Leid. et Voss. 1. *hauspicium*. —7 Voss. 1. *magnitudinem*. Heinsius conj. *sed etiam suos milites*. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 2. *emensi*.—8 Voss. 1. *In aliam urbem*. Voss. 2. omittit *que* post *serpentes*. Pal. 1. *er. ex lateribus*; Pith. *ex latebr. eruere*. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *cubiculis*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *cubilibus*. Amst. *expellis*.—9 Voss. 2. *tuo animo*. Pith. *sed altior cœlo*. Voss. 2. *virtus tua*, omisso *enim*. Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. et Bong. omittunt *in* ante *incremento*; Voss. 2. *in certando*. Florent. Leid. Voss. 1. Amst. et Lugd. *jam in fine est*.—10 Ald. Mer. Frob. Bas. et Col. *putrida*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. *putria*; et sic Bong. 2. sed suprascr. *d*. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *tela ebetia*; Voss. 2. et Pal. 1. *tela hebentia*.

NOTÆ

ginti millia peditum, et duo millia equitum in aciem adduxerat; obnixe reluctati Alexandro sunt,' &c. territi videlicet laborum ac periculorum, quæ offerebantur, magnitudine.

[b] *Putria*] Melius forte *turpia*.

[c] *Vestem Persicam*] Vide lib. VI. cap. 6. Sed hoc quidem falsum est si vera sunt quæ illic ex Arriano, Plutarcho, Diodoro retulimus.

vimus cultum. 11. Quotocuique lorica est? quis equum habet? jube quæri, quam multos servi ipsorum persecuti sunt; quid cuique supersit ex præda. Omnium victores, omnium inopes[d] sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello instrumenta[e] belli consumsimus. 12. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum objicies belluis? quarum ut multitudinem augeant de industria barbari, magnum tamen esse numerum, etiam ex mendacio intelligo. 13. Quod si adhuc penetrare in Indiam certum est, regio a Meridie minus vasta est: qua subacta licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. 14. Cur circumitu petis gloriam, quæ ad manum posita est? hic quoque occurrit Oceanus: nisi mavis errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. 15. Hæc tecum, quam sine te cum his, loqui malui; non uti inirem circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius, quam [ut] gemitum murmurantium audires.' 16. Ut finem orationi Cœnus imposuit, clamor undique cum ploratu oritur, 'regem, patrem, dominum,' confusis appellantium vocibus. 17. Jamque et alii duces præcipueque seniores, quis ob ætatem et excusatio honestior erat, et auctoritas major, eadem precabantur. 18. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos: itaque inops consilii desiluit e tribunali 'claudique regiam' jussit, omnibus, præter assuetos, adire prohibitis.

Voss. 1. *V. P. indui.* Voss. 2. et Pith. *in extremum.*—11 Florent. et Leid. *quod cuique;* Voss. 2. *cui quid supersit.*—12 Florent. *Hunc te;* Voss. 2. *Nunc tuum;* Pith. *Nunc tu.* Leid. et Voss. 1. *obicies beluis.* Voss. 2. *esse tamen.* Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 1. *ex m. intelligo.*—13 Voss. 2. *penetrare Indiam,* omisso *in.* Mer. *vastata est.* Voss. 2. *qua sublata.*—14 Mod. omittit *posita.*—15 Florent. Leid. et Voss. 1. omittunt *ut* ante *gemitum.*—16 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 2. Pith. Pal. 1. Dan. Mer. Bas. et Col. *Pœnus;* Fauch. et Bong. 1. *Penus,* et sic postea.—17 Voss. 2. *præcipue sed seniores;* Fauch. *segniores.* Pith. *quis ab ætate.*—18 Edd. vett. *desilivit;* codd. vero et edd. re-

NOTÆ

[d] *Omnium inopes*] Quis hoc credat? Certe his contraria loquitur apud Arrianum hoc loco Cœnus, eoque nomine Macedonas excusat, quod divites facti patriam domosque cogitent. Nec tamen omnes adeo fuisse opulentos apparet ex libri x. cap. 2.

[e] *Instrumenta*] Non arma solum, sed pecuniam, equos, &c.

19. Biduum iræ datum est; tertio die processit, 'erigique XII. aras [f] ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suæ; munimenta quoque castrorum' jussit 'extendi, cubiliaque amplioris formæ, quam pro corporum habitu, relinqui;' ut speciem omnium [g] augeret, posteritati fallax miraculum [h] præparans. 20. Hinc repetens, quæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Cœnus morbo extinctus est: cujus morte ingemuit rex quidem; adjecit tamen, 'propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tanquam solus Macedoniam visurus esset.' 21. Jam in aqua classis, quam ædificari jusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thracia [i] in supplementum equitum sex millia, præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat; armaque XXV. millia auro et argento cælata pertulerat, quis distributis, vetera cremari jussit. 22. Mille

centt. *desiluit.*—19 Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. et Col. *processit e regia! qui XII. aras;* Voss. 2. *processit e regia, quo XII. aras;* Bas. *processit regia, qui XII. aras;* codd. Modii: *processit e regia, XII. aras.* Florent. Leid. et Voss. 1. *munimentum.* Bong. 1. *monimenta quoque.* Voss. 2. et Pal. 1. *cubiculaque;* Frob. *cubilia quoque.* Voss. 2. *per corporum speciem habitu reliquam.* Voss. 2. *posteritatis.* Dan. supra lineas: *miraculum apparens;* Pal. 1. *mir. præparansque;* Voss. 2. *m. proponens;* Lugd. *m. propere,* vel *properæ.*—20 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *Acestimem;* Pal. 1. et Dan. *Acestinem.* Pal. 1. *Ubi forte . . . cujus mortem.* Voss. 2. Pith. Amst. et Lugd. *quidem rex.* Pal. 1. *vitæ longam erat.* Voss. 2. *o. tum exorsum.*—21 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *In hac.* Pith. *Mennon;* Voss. 2. et Bas. *Menon.* Voss. 2. Dan. Fauch. Pith. et Bong. 1. 2. *quinque millia;* Florent. Leid. et Voss. 1. *V. millia.* Florent. Leid. Voss. 1. Ald. et Col. *ab Harpelo;* Voss. 2. *ab Arpello;* Pal. 1. *ab Carpebo.* Florent. Leid. et Voss. 1. *VII. millia.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *XXV. milia;* inter hæc verba Fauch. vacuum habet spatium aliquot literarum; Mer. omittit *XXV. millia.* Pal. 1. *quis tributis.* Voss. 2. omittit *vetera.* Mod. *cremare jussit.*—22 Florent. et

NOTÆ

[f] *XII. aras*] 'Altitudine quidem maximis turribus bellicis pares: latitudine majore quam turrium.' Arrianus lib. v. extremo. Diodorus quinquaginta cubitis altas facit. His æmulabatur Alexander Herculis columnas et Liberi patris terminos, de quibus lib. VII. cap. 9.

[g] *Omnium*] Aliter, *hominum:* quod magis ad illa Diodori verba accederet, ἀπολιπεῖν σημεῖα μεγάλων ἀνδρῶν, *magnorum virorum indicia relinquere.*

[h] *Fallax mirac.*] Falsæ admirationis materiam: posteris videlicet ex castrorum lectorumque amplitudine magnitudinem Macedonum ac multitudinem æstimaturis.

[i] *Memnon ex Thracia*] Alius hic ab eo Memnone qui Thraciæ præfectus ab Alexandro, barbaros ad defectionem impulit; ut habes in Supplem. lib. VI. initio.

navigiis[j] aditurus Oceanum, discordes et vetera odia retractantes Porum et Taxilem, Indiæ reges, firmata per affinitatem gratia, reliquit in suis regnis; summo in ædificanda classe amborum studio usus. 23. Oppida quoque duo[k] condidit, quorum alterum 'Nicæam' appellavit, alterum 'Bucephalon,' equi, quem amiserat, memoriæ ac nomini dedicans urbem. 24. 'Elephantis' deinde 'et impedimentis terra sequi' jussis, secundo amne[l] defluxit; quadraginta[m] ferme stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiæ possent.

Leid. *B. navigiis;* Voss. 1. ∞ *navigiis.* Bong. Florent. et Leid. *discordesque.* Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *firmatæ . . . gratiæ.* Florent. Leid. et Voss. 1. *relinquit.* Pal. 1. *arborum* pro *amborum.*—23 Voss. 2. omittit: *q. a. N. a. alterum.* Florent. Ald. et Mer. *Bucephalum;* Voss. 1. *Bucefalum;* Voss. 2. *Bucefala.* Voss. 1. *æqui.* Pith. *hoc nomine;* Fauch. *hanc nomini;* ceteri, *ac nomine.*—24 Pith. *anne defluxit.* Freinsh. emendat: *quadringenta ferme stadia;* Vincentius p. 111. *LX. ferme stadia.* Bong. 1. *oportunis locis.*

NOTÆ

[j] *Mille navigiis*] Arrianus ex Ptolemæo numerat circiter duo millia. *Oceanum*] Qui Indiam a Meridie alluit.

[k] *Oppida duo*] Illa ipsa quæ dixerat Curtius hujus libri cap. 1. ad utramque Hydaspis fluvii ripam constructa, ut illic docuimus ex Arriano et Strabone. Aut ergo fallitur Curtius qui ad hoc usque tempus distulit; aut illic inchoatas, hic absolutas intelligit. Arrianus vero tum quidem instaurata fuisse docet quæ imbres corruperant.

[l] *Amne*] Acesine, si Curtium audimus cum suo Diodoro errantem; ad hunc enim paulo ante castra metatum dixerat: sin rei veritatem attendimus, de Hydaspe profecto accipiendum est. Ab hoc enim inceptam esse Alexandri navigationem non solum Arrianus et Strabo diserte tradunt; verum etiam ipse Curtius ac Diodorus satis indicant. Vide, si lubet, hoc loco Freinshemii Notas.

[m] *Quadraginta*] Sic quidem libri omnes miro consensu. Atenim, ut optime vidit Freinshemius, non potuit decem mensibus, quod ait Strabo ex Nearcho et Aristobulo; vel septem, quod Plutarchus; non potuit, inquam, ad Pattalenam insulam circa Indi ostia pervenire intra decem menses, ne si quidem continenter navigasset, 40. solum stadiis in dies singulos imputatis. Nam decem mensibus paulo plusquam duodecim stadiorum millia, hoc est, leucas nostrates circiter quadringentas conficere hac ratione potuit. Atqui crebræ intercesserunt exscensiones, eæque nonnunquam ad varia bella oppugnationesque urbium satis diuturnæ; ut deinceps videbimus. Ea res Freinshemium impulit, ut crederet hoc loco pro *quadraginta* legendum esse *quadringenta stadia,* hoc est, milliaria quinquaginta: quod sane nimium non est secundo amne defluentibus; nimium tamen, si attendamus quod ait Diodorus, bonam exercitus partem juxta in fluminis ripa iter fecisse.

IV. 1. Perventum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesini committitur. 2. Hinc decurrit[a] in fines Sobiorum:[b] hi 'de exercitu Herculis[c] majores suos esse' commemorant, 'ægros relictos [esse;] cepisse sedem, quam ipsi obtinebant.' 3. Pelles ferarum pro veste, clavæ pro telo erant: multaque etiam, cum Græci mores exolevissent, stirpis ostendebant vestigia. 4. Hinc, exscensione facta, CC. et L. stadia[d] processit, depopulatusque regio-

1 Voss. 2. *regione*. Florent. Leid. et Bong. 2. *Hydaspis;* Voss. 1. 2. et Bong. 1. *Hidaspis*. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Pal. 1. *Acessino;* Voss. 2. *Accessio;* Ald. *Acesino*. Voss. 2. *admittitur*.—2 'Multi codd. [Florent. Leid. Voss. 2. Pal. 1. Dan. et Ald.] *Soborum*. [Voss. 1. *Oborum*.] Apud plurimos vocantur 'Sibæ;' ap. Diod. c. 96. 'Sibi,' ubi vide Notam P. Wesselingii. Sequentia cum Freinshemio sic legere mallem: *Hi de exercitu Herculis majores suos commemorant ægros relictos cepisse sedem*, &c. Alterum *esse* abest a cod. Theocr.' *Schmieder*. Bothe legit: *Hi .... ægros relictos cepisse sedem*, &c. et sic Acidalius, nisi quod τὸ *ipse* delendum putaret. Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *memorant*. Bong. 1. Voss. 1. Elz. et vulgg. ante Freinsh. *se cepisse;* Pal. 1. Dan. Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. Frob. et Col. *esse; cepisse*. Voss. 2. *fidem* pro *sedem*.—3 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Amst. et Lugd. *clavæ tela;* Fauch. et Pith. *clavatæ;* Dan. *clavæ tela*, et, dispunctis tribus literis, *clavate;* Theocr. *pro armis clava erat*. Voss. 1. et Bong. 2. *exsolevissent;* Voss. 2. *exoluissent*. Voss. 2. *ostendebat*.—4 'Diodorus scribit, Sibos se Alexandro sine bello dedisse, eorumque urbes libertate a rege donatas esse. Alia scripsisset Curtius, si cum vulgata legis: *Hic exscensione facta;* sed si, quod prætuli, cum aliquot codd. [Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col.] *Hinc e. f. legis*, credendum est, cum Sibis non pugnatum esse, sed *hinc*, i. e. ex gente Siborum longius profectum Alexandrum alius gentis et metropolin cepisse et exercitum fugasse.' *Schmieder*. Pal. 1. et Leid. *excessione;* Voss. 2. Ald. Bas. et Col. *extensione;* Fauch. *ecensione;* Pith. *escensione;* Mer. *excessionem;* Florent. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *exscensione*. Mer. *factam esse et L. stadia;* Voss. 1.

NOTÆ

[a] *Decurrit*] Acesines: hic enim Hydaspe aliisque fluminibus auctus, 'suumque victor nomen retinens, in Indum fertur,' inquit Arrianus.

[b] *Sobiorum*] Alias *Soborum*. Apud Strabonem et Arrianum in Indicis, vocantur *Sibæ:* apud Diodorum corrupte legitur Ἴβοες, *Iboe*, pro Σίβοες, ut hic animadvertit Freinshemius: vitiosa quoque apud Justinum scriptura est lib. XII. cap. 9. 'Sileos' pro 'Sibos.'

[c] *De exerc. Herc.*] Vide lib. VIII. c. 14. Eadem ferme a Diodoro referuntur, sed ex fabulosis narrationibus accepta, quas docte Strabo refellit lib. XV. *Pelles fer.*] Ad imitationem Herculis videlicet, quem leonis Nemeæi pelle indutum prædicant. Verum 'ejusmodi Herculis habitus, multo posterior Trojanarum rerum memoria, (adeoque et ipso Hercule,) figmentum eorum videtur qui Heracleam poëma scripserunt: antiquæ enim statuæ hoc modo apparatæ non sunt.' Hæc Strabo ibidem.

[d] *CC. et L. stadia*] Milliaria unum et triginta cum ducentis passibus.

nem, oppidum, caput ejus, corona cepit: 5. XL. peditum millia alia gens[e] in ripa fluminum opposuerat, quam amne superato in fugam compulit, inclusosque mœnibus expugnat: puberes interfecti sunt, ceteri venierunt. 6. Alteram deinde urbem[f] expugnare adortus, magnaque vi defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed cum in obsidione perseverasset, oppidani deserta salute ignem subjecere[g] tectis, se quoque ac liberos conjugesque incendio cremant. 7. Quod cum ipsi augerent, hostes extinguerent, nova forma pugnæ erat: delebant incolæ urbem; hostes defendebant: adeo etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. 8. Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit: ipse navigio circumvectus est arcem: quippe III. flumina tota India præter Gangen maxima munimento arcis applicant undas.* A Septemtrione Indus alluit; a

* *Arcis munitiones aquis alluunt.*

Frob. Elz. Lugd. Col. et Bas. *f. CCL. stadia.* Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. et Mer. *excessit.*—5 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. omittunt *alia.* 'Glossema videtur vox *fluminum.*' Bothe. 'Legendum est *fluminis.*' Schmieder. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et Elz. *quæ amne;* Pal. 1. *quo amne.* Wesseling. conj. *Agalassenses ... opposuerunt, quos amne ... compulit,* probante Schmieder.—6 Voss. 2. omittit *urbem.* Ald. *adhortus;* Fauch. *adorsus.* Voss. 2. *magnaque inde vi ... Macedonas.* Mer. *perseverassent.* Voss. 1. *subicere tectis.* Voss. 2. *et conjuges.*—7 Voss. 1. *ut hostes.* Voss. 1. et Leid. *erant* pro *erat.* Voss. 2. *adolebant incolæ.* Mox pro *defendebant* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *extinguebant.* Mod. *vera* pro *jura*, probante Gronovio uno. Florent. et Leid. *in c. mutant.*—8 Pal. 1. *in qua subsidium.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. et Bong. 1. 2. *ipse navigiis.* Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. omittunt *est.* Voss. 2. omittit *maxima*, et deinde habet cum Pal. 1. et Mod. *munimenta.* Pith. *abluit;* Bong. 1. 2. et Fauch. *alluit;* Mer.

NOTÆ

Corona] Lib. IV. cap. 6.

[e] *Gens*] Agalassenses vocat Diodorus. Vocem *alia*, quam aliquot libri adjecerunt, sustulimus plures secuti: et Diodorus, unde hæc sumta sunt, ad unam referenda esse satis indicat. Nihil est igitur quod laboremus quorsum *fluminum* de uno Acesine dixerit; neque enim de Acesine, sed de aliis sermo est quos exscensione facta in Mediterranea excurrens transmisit. *Amne*] Hunc Hydraotem esse, sive Hyarotim, ex Arriano arbitror colligi posse.

[f] *Alteram urbem*] Brachmanum ex urbibus eam fuisse Arrianus tradit.

[g] *Oppidani ign. subj.*] Sic quoque prodidit idem auctor: sed Diodorus oppidum ab Alexandro per iram incensum ait.

Meridie Acesines Hydaspi confunditur.[h] 9. Ceterum amnium coitus[i] maritimis similes fluctus movent, multoque ac turbido limo, quod aquarum concursu subinde turbatur, iter, qua meant navigia, in tenuem alveum cogitur.[b] 10. Itaque cum crebri fluctus se inveherent, et navium hinc proras, hinc latera pulsarent; subducere[c] nautæ cœperunt: sed ministeria eorum hinc metu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur.[d] 11. In oculis duo majora omnium navigia summersa sunt; leviora, cum et ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse rex in rapidissimos vortices incidit: quibus intorta navis, obliqua et gubernaculi impatiens agebatur.[e] 12. Jam vestem detraxerat corpori, projecturus semet in flumen; amicique, ut exciperent eum, haud procul nabant: apparebatque anceps periculum[f] tam nataturi, quam navigare perse-

[b] *In angustum canalem constringitur Acesines.*
[c] *Ad terram appellere navigia.* [d] *Illorum labor prævenitur.*
[e] *In transversum ferebatur, nec clavo regi poterat.*
[f] *Æquale utrimque discrimen fore videbatur.*

aluit. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Hacesines;* Voss. 2. *Hastesines H. confundunt.* Pro *confunditur* Schmieder. conj. *confusus.*—9 Florent. Leid. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *coëtus;* Voss. 1. 2. *cetus.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *movet.* Voss. 2. *a turbido*, et mox omittit *concursu*, relicto spatio. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Bong. et Mer. *qua meat navigiis;* Voss. 2. *quo meat navigiis;* Ald. Bas. et Col. *qua meant navigiis;* Frob. *qua manent navigiis.* Voss. 2. omittit, *in tenuem alveum.*—10 Idem codex, *inde proras.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *nautæ vela.* Voss. 2. *ministeria ipsorum.* Florent. Leid. et Voss. 2. *cetu* pro *metu;* Ald. Mer. Bas. et Col. *coëtu.*—11 Voss. 2. Pal. 1. Mod. alii omittunt *omnium.* Bong. 1. 2. Florent. Leid. Voss. 1. et Elz. *vertices;* Voss. 2. Ald. Colin. et Gryph. *vortices.*—12 Heinsius conj. *ut exciperent, haud procul,*

NOTÆ

[h] *Confunditur*] Immo Hercule Curtius ipse Geographiæ ac Historiæ rationes confundit. Jamdiu Hydaspis et Acesinis confluentes prætergressum ex hoc ipso capite atque ex Arriano manifestum est: et constat prius aliquanto Hydaspem Acesini, quam hunc Indo misceri. Quo igitur pacto ad unam arcem trium amnium coitus fiat?

[i] *Amnium coitus*] Hydaspis et Acesinis, ut aperte constat ex Arriano. Sed Curtius, errantem secutus Diodorum, de Acesine et Indo concurrentibus accepit quæ ad Hydaspis et Acesinis confluentes referre supra debuerat.

verantis. 13. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaque vis humana esse poterat, admota est, ut fluctus, qui se invehebant, everberarentur.[g] 14. Findi crederes undas, et retro gurgites cedere: quibus tandem navis erepta, non tamen ripæ applicabatur, sed in proximum vadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes: ergo aris pro numero fluminum positis sacrificioque facto, XXX. stadia processit. 15. Inde ventum est in regionem Oxydracarum[j] Mallorumque, quos alias bellare inter se solitos tunc periculi societas junxerat.[k] Nonaginta[l] millia juniorum peditum in armis erant; præter hos equitum X. millia

[g] *Ut fluctus, qui se in navem illidebant, remis frangerentur.*

&c. Voss. 1. *natubant.*—13 Florent. Leid. 1. 2. Pal. 1. Dan. et Bong. *in se vehebant:* Mer. *in se vehebantur.* Heinsius conj. *insæviebant.* Florent. *everberare.*—14 Voss. 2. *Scindi credes.* Bong. 2. et Voss. 1. *gurgites credere.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Pal. 1. Dan. et Frob. *ripæ applicatur.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. et Lugd. *Cum amni.* Ald. *sacrificio facto,* omisso *que.*—15 Voss. 2. omittit *est* post *ventum.* Leid. omittit *in regionem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. 1. 2. et Mer. *Sudracarum M.* Col. *O. Malorumque.* Voss. 2. et vulgg. ante Freinsh. *Novem millia;* Florent. Leid. et Voss. 1. *VIIII. millia;* Pal. 1. *VIII. millia.* Voss. 1. *equitum X. CCCC.*

NOTÆ

[j] *In reg. Oxydr.*] Erant igitur, si Curtium audimus, Oxydracæ Mallique ad Indum fluvium, infra eum locum ubi Acesinem excipit. Atenim Arrianus, multo ille diligentior auctor et fide dignior, Alexandri navigationem per singulos prope dies persecutus, Oxydracas circum Acesinis et Hydaspis confluentes, Mallos vero ad Hydraotem ponit, qui infra Hydaspem Acesini jungitur. Quanquam idem in Indicis scribit apud Mallos Acesinem in Indum exire: ex quo illud quidem sequitur, Mallorum regionem ad usque Indi et Acesinis confluentes pertinere, non tamen inferiorem esse; quod perperam Curtius cum Diodoro significat. Est autem *Oxydracæ* Græcum nomen, ab ὀξὺς, *acutus*, et δράκος, *visus;* forte quod ista gens præcipue oculorum acie valeat. Sed Plinio 'Sydracæ' vel 'Syndracæ,' et aliquot Curtii codicibus impressis ac Mss. *Sudracæ:* quod utrum ex *Oxydracæ* factum sit, an contra in illud mutatum sit propter affinitatem vocum, non ita promtum est dicere: a pluribus certe *Oxydracæ* vocantur.

[k] *Junxerat*] 'Statuerant quidem Malli Oxydracis sese conjungere, atque ita prælium inire: sed eos Alexander occupavit, per arida et siticulosa loca persecutus priusquam adjumento invicem esse possent.' Hæc Arrianus.

[l] *Nonaginta*] Totidem Diodorus, unde hæc transcripta sunt; cui propterea major, quam variantibus Curtii libris, habenda fides est.

nongentæque quadrigæ. 16. At Macedones, qui omni discrimine jam defunctos se esse crediderant, postquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognoverunt, improviso metu territi, rursus seditiosis vocibus regem increpare cœperunt. 17. 'Gangen amnem, et quæ ultra essent, coactos transmittere;[m] non tamen finisse, sed mutasse bellum. Indomitis gentibus se objectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. 18. Trahi extra sidera[n] et solem, cogique adire, quæ mortalium oculis natura subduxerit. Novis idemtidem armis novos hostes existere.[k] Quos ut omnes fundant fugentque, quod præmium ipsos manere? caliginem, ac tenebras, et perpetuam noctem profundo incubantem; repletum immanium belluarum gregibus fretum: immobiles undas, in quibus[o] emoriens natura defecerit.' 19. Rex, non sua, sed militum solicitudine anxius, concione advocata docet, 'imbelles esse,

[k] *Pro novis, quæ subinde mutabant, armis novos hostes occurrere.*

quadrigæ; Mer. *equitum X.* omisso *millia.* Voss. 2. *cetere* pro *nongentæque.*—16 Florent. *Ad Macedones.* Voss. 2. *se esse credebant.* Vulgg. edd. ante Freinsh. *posteaquam;* codd. vero et edd. recentt. *postquam.* Voss. 1. et Bong. 1. *improvisu metu.*—17 Voss. 1. et Bong. 2. *coactos transmisere.* Mer. *non t. finivisse.* Vid. Not. Var.—18 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Elz. et vulgg. ante Freinsh. *subduxerat;* Acidalius malit *subduxerit.* Voss. 2. omittit *ut* ante *omnes.* Voss. 1. *caligine.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. et Bong. *perpetua nocte.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. Col. et Frob. *incubantem mari.* Pal. 1. *beluarum egregium fretum.*—19 Voss. 1. et Bong. *sed m. s. ancxius.* Voss. 2. *concione vocata;* Pal. 1. *concione advocato . . . quos me-*

NOTÆ

[m] *Coactos transm.*] Atqui cesserat 'illis metuentibus Gangem,' ut mox subjungit, et supra narravit, cap. 8. ac ne Hypasim quidem transire coëgerat. Aliter alii hanc ἐναντιολογίαν tollere satagunt. Glareanus legendum suadet: *coactum transmittere,* Alexandrum scilicet: *transmittere,* inquam, id est, *prætermittere,* ait Freinshemius. Quod quidem Curtio insolitum, et hoc loco violentum est. Raderus adjecit initio, *non quidem Gangem, &c.* Sed qua demum auctoritate? Hoc quidem modo facilius diceres: *Gangem amnem . . . . non coactos transmittere: non tamen, &c.* Sed potius credam erratum esse Curtii vel librariorum certe, qui *Gangem* pro *Indo* scripserint.

[n] *Extra sidera*] Hyperbole satis ridicula: quomodo enim extra sidera solemque traherentur ad 'caliginem ac tenebras,' qui ad loca soli viciniora procederent?

[o] *In quibus*] Quæ idcirco immobiles torpescunt, quia propter longinquitatem pertingere ad eas usque naturæ vis jam debilior non potuit.

quos metuant: nihil deinde præter has gentes obstare, quo minus terrarum spatia emensi ad finem simul mundi laborumque perveniant. 20. Cessisse illis,[p] metuentibus Gangen et multitudinem nationum, quæ ultra amnem essent; declinasse iter eo, ubi par gloria, minus periculum esset. 21. Jam prospicere se Oceanum: jam perflare ad ipsos auram maris: ne inviderent sibi laudem, quam peteret. Herculis et Liberi patris terminos transituros[q] illos, regi suo parvo impendio immortalitatem famæ daturos: paterentur se ex India redire, non fugere.' 22. Omnis multitudo, et maxime militaris, mobili impetu fertur: ita seditionis non remedia, quam principia majora sunt. 23. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus, jubentium 'duceret Diis secundis, et æquaret gloria, quos æmularetur.' Lætus his acclamationibus ad hostes protenus castra movit. 24. Validissimæ Indorum gentes erant, et bellum impigre parabant; ducemque ex natione Oxydracarum spectatæ virtutis elegerant. Qui sub radicibus montis castra posuit, lateque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit; clamore quoque ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. 25. Jam lux appetebat, cum rex fiduciæ ac spei plenus alacres milites 'arma capere et exire in aciem' jubet.

tuunt. Voss. 2. *has obstare gentes...spatia omnes ad, &c.* Florent. Voss. 1. Mer. Col. et Mod. *laboremque;* Leid. *laborisque.* Bong. 1. 2. *perveniunt.*—20 Voss. 2. *vel* pro *illis.* Pal. 1. *qui ultra.* Voss. 2. *miraculum esset;* Florent. *periculum esse.*—21 Pal. 1. *prospacere...jam perflagrare...quam appeteret.* Voss. 2. *Hercules.* Mod. Amst. et Lugd. *transituro;* ceteri *transituros.*—22 Voss. 2. *ignobili impetu.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 2. *adfertur;* Voss. 2. Pal. 1. Dan. et Bong. 1. *affertur;* Fauch. et Mer. *effertur;* Bong. 1. suprascr. habet *ef,* ut sit *effertur.* Heinsius legi jubet *aufertur.* Ald. *minora sunt.*—23 Voss. 2. *exercitus,* omisso *ab.* Bong. 1. 2. et Leid. *Dis.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *æquaretque.* Voss. 1. *adclamatoribus.*—24 Idem codex *Validissime.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Mer. Bas. et Col. ex n. *Sudracarum;* Pith. *ex n. Subdracarum,* et sic deinceps. Voss. 2. *castra ponit.* Florent. *ignis.*—25 Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *lux apparebat;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. Pal. 1. Dan. Mod. et Elz. *lux*

NOTÆ

[p] *Cessisse illis*] Ipsum Alexandrum iis morem gessisse; supra cap. 3.

[q] *Transituros*] Alias *transiturus.*

Sed metune,[r] an seditione oborta inter ipsos, subito profugerunt barbari. Certe avios montes et impeditos occupaverunt: quorum agmen rex frustra persecutus, impedimenta cepit. 26. Perventum deinde est ad oppidum Oxydracarum,[s] in quod plerique confugerant, haud majore fiducia mœnium, quam armorum.[i] 27. Jam admovebat rex, cum vates monere eum cœpit, 'ne committeret,[t] aut certe differret obsidionem: vitæ ejus periculum ostendi.' 28. Rex Demophoonta (is namque vates erat) intuens, 'si quis,' inquit, 'te arti tuæ intentum et exta[u] spectantem sic interpellet, non dubitem, quin incommodus ac molestus videri tibi possit.' 29. Et cum ille 'ita prorsus futurum' respondisset; 'Censesne,' inquit, 'tantas res, non pecudum

[i]. *Non minus armis suis quam muris confisi.*

adpetebat. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Frob. Mer. et Col. *Sed ut traditur metune;* Pal. 1. *Sed ut tradite;* Bas. *Sed non traditur metune.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *an oborta seditione.*—26 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *id quo plerique;* Voss. 2. *in quo plerique.* Florent. *aut majore.*—27 Leid. recentiori manu suprascr. *admovebat* habet *machinas;* Mer. *admonebat res.* Heinsius conj. *admovebatur.* Fauch. Pith. et Bong. *nec committeret.* Malebat Freinsh. *cum vates monere cœpit, omitteret, aut c. d. obsidionem.*—28 Florent. et Leid. *Demophoontem;* Voss. 1. *Demophonta;* Voss. 2. *Demofontem;* Bong. 1. 2. *Demophontem;* Pal. 1. et Dan. *Demophantem.* Ald. Mer. Bas. et Col. omittunt *is* ante *namque.* Leid. *si quod.* Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. omittunt *te,* quod servant Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Pal. 1. Dan. Elz. et al. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *et e. exspectantem.* Pal. 1. omittit *sic,* pro quo Voss. 2. *siti;* Ald. Col. Mer. et Bas. *sic interpolet.* Frob. et al. *dubium quin.* Voss. 2. *incommodius ac molestius.*—29 Idem codex: *futurum sibi esse respon-*

NOTÆ

[r] *Sed metune*] Sic Modio visum et Palmerio: cum alii malint: *sed non traditur metune*... Alii: *sed haud traditur metune .... profugerint.*

[s] *Oxydracarum*] 'Infortunium hoc (quod mox sequitur) in Oxydracis Alexandro obtigisse communis opinio est: quod tamen apud Mallos, liberam Indorum gentem, accidit.' Arrian. lib. VI. cui Strabo et Plutarchus suffragantur.

[t] *Ne committeret*] Ne inchoaret omnino obsidionem, aut certe, &c. Nam 'committendi' verbum ita quandoque significat, ut apud Virgil. Æneid. V. 'Et tuba commissos medio canit aggere ludos.' Rectius tamen, opinor, ex conjectura Freinshemii restituamus: *ut omitteret aut certe diff. obsid.*

[u] *Exta*] Exta dicuntur pecudum viscera quorum inspectione aruspices futura divinare se profitebantur. Dicta sunt *exta,* vel ab 'exsecando,' quasi 'exsecta;' vel potius ab 'extando,' quod maxime extarent. In homine dicuntur 'præcordia.'

fibras, ante oculos habenti ullum esse majus impedimentum, quam vatem superstitione captum?' 30. Nec diutius quam respondit moratus, 'admoveri' jubet 'scalas:' cunctantibusque ceteris evadit in murum. Angusta muri corona erat: non pinnæ,[v] sicut alibi, fastigium ejus distinxerant;[j] sed perpetua lorica obducta transitum sepserat. 31. Itaque rex hærebat magis, quam stabat in margine, clypeo undique incidentia tela propulsans; nam ubique eminus ex turribus petebatur. 32. Nec subire milites poterant, quia superne vi telorum obruebantur: tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippe cernebant cunctatione sua dedi hostibus regem. 33. Sed festinando morabantur auxilia; nam dum pro se quisque certat evadere, oneravere scalas: quis non sufficientibus, devoluti unicam spem regis fefellerunt.[k] Stabat enim in conspectu tanti exercitus, velut in solitudine destitutus.

v. 1. Jamque lævam, qua clypeum ad ictus circumferebat, lassaverat, clamantibus amicis, 'ut ad ipsos desiliret,' stabantque excepturi; cum ille ausus est rem incredibilem atque inauditam, multoque magis ad famam temeritatis, quam gloriæ insignem. 2. Namque in urbem[a] hostium plenam[b] præcipiti saltu semet ipse immisit; cum vix spe-

[j] *Muri summitas non erat pinnis alternatim fastigiata ut in aliis solet.*
[k] *Quæ cum eos destituissent, illi deorsum præcipitati, &c.*

disset. Florent. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *illum esse;* sed Bong. 1. suprascr. *u*, ut sit *ullum.*—30 Bong. 1. *Ne diutius.* Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *que* post *cunctantibus.* Voss. 2. *fastigium alibi*, et omittit *ejus.*—31 Voss. 1. Frob. Amst. et Lugd. *nam undique.*—32 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *magnitudinem telorum periculi;* Pith. *m. telorum ictibus perpericuli.*—33 Heinsius pro *certat* malebat *certant.*

1 Scheff. conj. *lassaverant.* Edd. vulgg. ante Schmieder. *ausus*, omisso *est*, quod tamen retinent Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Frob. Bas. Col. et Lugd. 'Si a codd. auctoritate abire liceret, omitterem et illud *est*, et proximum *namque.*' Schmieder. Voss. 2. *multo magis*, omisso *que.*—2 Idem codex:

NOTÆ

[v] *Pinnæ*] Murorum summitates certis intervallis discretæ; vulgo, *les creneaux.*

[a] *In urbem*] Immo in arcem: jam enim capta urbs erat, teste Arriano.

[b] *Hostium plenam*] Errat enimvero Justinus qui desertam a defensoribus fuisse scribit: et ipse sibi pugnat,

rare posset, dimicantem certe, et non inultum esse moriturum: quippe, antequam assurgeret, opprimi poterat et capi vivus. 3. Sed forte ita libraverat corpus, ut se pedibus exciperet:[a] itaque stans init pugnam; et, ne circumiri posset, fortuna providerat. 4. Vetusta arbor, haud procul muro, ramos multa fronde vestitos, velut de industria regem protegentes, objecerat: hujus spatioso stipiti corpus [ne circumiri posset,] applicuit;[b] clypeo tela, quæ ex adverso ingerebantur, excipiens. 5. Nam cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere: missilia ramis plura, quam clypeo incidebant. 6. Pugnabat pro rege primum celebrati nominis fama: deinde desperatio, magnum ad honeste moriendum incitamentum. 7. Sed cum subinde hostis afflueret, jam ingentem vim telorum exceperat clypeo: jam galeam saxa perfregerant; jam continuo labore gravia genua[c] succiderant. 8. Itaque contemtim et incaute, qui proximi steterant, incurrerunt: e quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimes procumberent: nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit: procul jacula sagittasque mittebant. 9. Ille, ad omnes ictus expositus, ægre jam exceptum poplitibus corpus tuebatur;[c] donec Indus duorum cubitorum

[a] *Ut in pedes caderet.* [b] *Illius arboris trunco admodum crasso sese admovit.*
[c] *Difficile corpus defendebat genibus subnixum.*

dimicante. Pal. 1. omittit *inultum*, et paulo post *poterat.*—3 Elz. *liberaverat.* Voss. 2. *iniit pugnam.* Florent. Leid. et Voss. 1. *et ne c. possit.*—4 'Temere hæc: *ne c. posset*, ex superioribus repetita esse, recte viderunt Freinsh. et Heumannus.' *Schmieder.*—5 Florent. Leid. Bong. 1. 2. et Pal. 1. *Nam cum cominus;* Voss. 1. 2. et Mer. *Nam cum comminus.*—6 Pal. 1. et Florent. *Pugnabant.* Mer. *magis ad honeste;* Pal. 1. *magnum ad hostem morandum.*—7 Idem et Voss. 2. omittunt *gravia;* codd. Modii: *l. gravata succiderant.*—8 Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *deinde.*—9 Voss. 1. *ægræ jam;* Leid. Voss. 2. Bong. et Mer. *non ægre.* Bong. 1. omittit *tuebatur* et sequentia verba usque ad cap. 6.

NOTÆ

nisi sic intelligat, hostes metu an dolo tantisper recessisse; tum ubi solum desiluisse conspexerunt, reversos esse. At ne hoc quidem verum est. Fefellisse eum videtur quod urbem ab arce non discrevit.

[c] *Gravia genua*] Debilitata atque torpentia.

sagittam (namque Indis, ut antea diximus,[d] hujus magnitudinis sagittæ erant) ita excussit, ut per thoracem paulum super latus dextrum infigeretur. 10. Quo vulnere afflictus, magna vi sanguinis emicante, remisit arma[d] moribundo similis, adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextra.[e] 11. Itaque ad exspoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit: quem ut injicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem revocavit animum, et nudum hostis latus subjecto mucrone hausit.[f] 12. Jacebant circa regem tria corpora, procul stupentibus ceteris: ille, ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans jam extingueretur, clypeo se allevare conatus est: 13. et postquam ad connitendum nihil supererat virium, dextra impendentes ramos complexus tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis,[g] rursus in genua procumbit; manu provocans hostes, si quis congredi auderet. 14. Tandem Peucestas per aliam oppidi partem, deturbatis propugnatoribus, muri vestigia persequens,[h] regi supervenit: 15. quo

[d] *Hoc ictu prostratus, arma e manibus dimisit.*
[e] *Ita debilis, ut ne dextra quidem valeret, &c.*
[f] *Sursum adacto gladio transfixit.* [g] *Ad corpus erigendum sufficiens.*
[h] *Iter quod per muros erat secutus.*

---

§ 1. *coaluisse.* Heinsius mox legit, *namque his, ut antea.* Voss. 2. *super latus paululum*, omisso *dextrum.* Leid. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas: Col. et Pal. 1. *infigeret;* Florent. et Voss. 1. *inficeret.*—10 Pal. 1. *vulnere adfectus m. v. s. manante.* Voss. 1. et Bong. 2. *ideoque.* Voss. 2. et Pith. *evellendum.* Pith. omittit *telum.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Mer. Frob. Bas. Col. Lugd. et Amst. *expoliandum;* Mod. *spoliandum.* Pal. 1. *alacri.* Leid. et Voss. 1. *ut inicere;* Modii membranæ: *ut injiceret.*—11 Voss. 2. *liquentem.* Idem et Pal. 1. omittunt *subjecto*, pro quo Acidal. et Freinsh. conj. *subrecto.*—12 Voss. 2. omittit *procul.* Pal. 1. *strepentibus hostibus.* Bong. 2. *defecerat.* Leid. *jam ne exstingueretur;* unde Bothe conj. *jam nunc ext.* Pal. 1. *conatur;* Col. *est conatus;* Florent. Leid. et Voss. 2. omittunt *est;* Voss. 1. omittit *est; et.*—13 Edd. ante Freinsh. *et posteaquam.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *conitendum;* Voss. 2. *committendum.* Voss. 1. et Bong. 2. *Sed ne si.* Voss. 2. *in g. procubuit.*—14 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *Peucestes.* Voss. 2. *regis.* 'Theocr. *deturbatis propugnatoribus muri regis vestigia persequens supervenit.* Sed si per aliam oppidi partem intrarat, quam Alexander, quomodo regis vestigia sequi

NOTÆ

[d] *Antea dix.*] Lib. VIII. cap. 9. *Super latus*] In pectore, inquit Arrianus ex Ptolemæo.

conspecto, Alexander, jam non vitæ suæ, sed mortis solatium supervenisse ratus, clypeo fatigatum corpus excepit.[i] Subit inde Timæus;[e] et paulo post Leonnatus: huic Aristonus supervenit. 16. Indi quoque, cum intra mœnia regem esse comperissent, omissis ceteris, illuc concurrerunt, urgebantque protegentes: ex quibus Timæus, multis adverso corpore vulneribus acceptis egregiaque edita pugna, cecidit: 17. Peucestas quoque, tribus jaculis confossus, non se tamen scuto,[f] sed regem tuebatur: Leonnatus, dum avide ruentes barbaros summovet, cervice graviter icta, semianimis procubuit ante regis pedes. 18. Jam et Peucestas vulneribus fatigatus summiserat clypeum: in Aristono spes ultima hærebat: hic quoque graviter saucius tantam vim hostium ultra sustinere non poterat. 19. Inter hæc ad Macedonas 'regem cecidisse' fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitavit: namque periculi omnis immemores dolabris[g] perfregere murum et, qua moliti erant aditum,[j]

[i] *Languida membra in scutum suum reclinavit.*
[j] *Qua parte ingressum tentaverant.*

potuit? Præfero tamen hanc lectionem. Debuit enim vel abesse illa: *per aliam oppidi partem*, quibus falsa narrari, ex Arriano monui, vel cum Diodoro legendum est: *per aliam scalam*, δι' ἑτέρας κλίμακος. Illis tamen verbis omnes codd. patrocinantur. Freinsh. servata vulgata conjugavit *persequens vestigia muri*, quod Latinum esse dubito; vestigia muri extant, muro præter fundamenta deleto. Heinsius legit, *muri fastigia*. Ceterum tergemina ista verbi *supervenit* repetitio non injuria Acidalium offendit.' *Schmieder*.—15 Alii *sed morti*. Voss. 2. et Pal. 1. *Subiit*. Voss. 2. *Thimeus*; Voss. 1. Mer. Bas. et Col. *Timeus*. Florent. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *hinc* pro *huic*. Voss. 1. *Aristhonus*; Pith. et Bong. 2. *Aristho*.—16 Voss. 1. *intra mevenia*. Alii, *illuc concurrunt*. Pal. 1. omittit *ex quibus*.—17 Voss. 2. *avide urgentes*. Pith. *pedes regis*.—18 Ald. *Jam Peucestas et*; Mer. Bas. et Col. *Jam Peucestes et*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. ceteri, et edd. recentt. *Jam et Peucestas*. Pal. 1. *jam Aristonus*. Voss. 2. *inhærebat*. Pith. omittit *ultra*.—19 Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Col. Lugd. Elz. et Amst. *Macedones*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. alii, et edd. recentt. *Macedonas*. Voss. 2. Pal. 1. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *omnes*. Voss. 2. et Pal. 1. *et quem*; Pith. *et quia m.*

NOTÆ

[e] *Timæus*] Plutarcho *Limnæus* vel *Lemnæus*. *Leonnatus*] 'De Leonnato non omnes consentiunt affuisse;' Arrianus. Aristoni nemo præter Curtium meminit.

[f] *Scuto*] Quod Alexander Palladi, cum primum ad Ilium venisset, detraxerat; præque se in omnibus præliis gestari curabat. Arrian. lib. VI.

[g] *Dolabris*] Erat enim murus terreus, intertextis haud dubie trabibus.

irrupere in urbem; Indosque plures fugientes, quam congredi ausos, ceciderunt. 20. Non senibus, non fœminis, non infantibus parcitur: quisquis occurrerat, ab illo vulneratum regem esse credebant: tandemque internecione hostium justæ iræ parentatum est. 21. 'Ptolemæum, qui postea regnavit, huic pugnæ affuisse,' auctor est Clitarchus[h] et Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriæ suæ non refragatus, 'abfuisse se, missum in expeditionem,' memoriæ tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel, par huic vitium, credulitas fuit. 22. Rege in tabernaculum relato, medici lignum sagittæ corpori infixum ita, ne spiculum moveretur, abscindunt: 23. corpore deinde nudato animadvertunt hamos[i] inesse telo; nec aliter id sine pernicie corporis extrahi posse, quam ut secando vulnus augerent. 24. Ceterum, ne secantes profluvium sanguinis occuparet, verebantur; quippe ingens telum adactum erat, et penetrasse in viscera videbatur. 25. Critobu-

e. a. irrumpere. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *in urbem.* Voss. 2. et Pal. 1. *occiderunt.*—20 Pith. *esse dicebant.* Pal. 1. et Voss. 1. *internicione*; Leid. et Voss. 2. *internitione.*—21 Leid. et Voss. *Phtolemeum.* Pith. *auctorem.* Leid. Bong. 1. 2. Mer. Bas. et Col. *Clytarchus.* Florent. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Timagenen*; Voss. 2. *Thimagenen*; Pal. 1. *Tiagenen*; Mer. *Timagenem.* Voss. 2. omittit *scilicet.* Scheffer. corr. *non refragaturus*, quod recepit Bothe. Florent. Leid. et Voss. 1. *afuisse*; Bong. 1. 2. *fuisse se*; Pal. 1. *abfuisset seque.* Voss. 2. *compotentium*; Pal. 1. *competentium.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Pith. et Bong. 2. *vetustate*; Fauch. *vetuste.* Leid. Voss. 1. et Ald. *monimenta.* Pal. 1. *vel obscuritas.*—22 Pro *sagittæ*, quod ex codd. Theocr. Florent. Voss. 1. Bong. 1. 2. et Voss. 2. a m. sec. restituit Schmieder. alii codd. et edd. omnes, præter Mod. habent *hastæ.* Florent. Leid. et Voss. 1. *abscidunt.*—23 Florent. et Leid. *animadvertunt*; Voss. 2. et Pal. 1. *animadverterunt.* Voss. 2. *non aliter.* Florent. Leid. et Voss. 1. *secundo vulnus.*—24 Voss. 2. *et*

NOTÆ

h *Clitarchus*] Fuit hic Alexandri in expeditione comes, cujus historiam conscripsit, majore ingenio quam fide, ut testis est Quintilianus lib. x. cap. 1. Quem ibi quoque leges de Timagene.

Scilicet] Affirmationis vim habet hoc loco *scilicet*; quasi dicat: 'qui utique rem sibi gloriosam non erat negaturus.' Posset tamen, licet minus apte, per ironiam explicari, sublato *non*: *scilicet*, id est, quasi vero 'gloriæ suæ refragatus.'

i *Hamos*] Denticulos retrorsum prominentes, cujusmodi in uncis piscatoriis videmus esse: qui spiculum infigi non prohibeant, infixum evelli non patiantur. Inde hamatæ sagittæ, *des fleches dentelées.*

lus,[j] inter medicos artis eximiæ, sed in tanto periculo territus, manus admovere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperæ curationis recideret eventus. 26. Lacrymantem eum ac metuentem et solicitudine propemodum exsanguem rex conspexerat. 'Quid,' inquit, 'quodve tempus expectas, et non quamprimum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim?' 27. At Critobulus tandem vel finito vel dissimulato metu hortari eum cœpit, 'ut se continendum præberet, dum spiculum evelleret: etiam levem corporis motum noxium fore.' 28. Rex cum affirmasset 'nihil opus esse iis, qui semet continerent;' sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere, et spiculo evulso, ingens vis sanguinis manare cœpit; linquique animo rex, et, caligine oculis offusa, veluti moribundus extendi. 29. Cumque profluvium medicamentis frustra inhiberent; clamor simul atque ploratus amicorum oritur, regem expirasse credentium. Tandem constitit sanguis, paulatimque animum recepit, et circumstantes cœpit agnoscere. 30. Toto eo die ac nocte, quæ secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus, omnes unius spiritu vivere: nec prius recesserunt, quam compertum est, somno paulis-

p. viscera, omisso *in*.—25 Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Col. Mer. et Bas. *Critobolus*; Voss. 2. *Critolus*. Voss. 2. *artus eximiæ*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Lugd. Bas. Col. et Amst. omittunt *manus*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Mer. Bas. et Col. *amovere*; Amst. et Lugd. *admoveri*.—26 Voss. 2. omittit *et* ante *solicitudine*; Mer. et *solitudine*; Col. *et in solicitudine*. Ald. *rex consperat*. Voss. 1. et Bong. 2. *Quit inquit*. Florent. *quid tempus*. Pith. *et num q. hoc*; Pal. 1. *et nunc q. hoc*. Pith. *saltim*. Frob. *acceperimus*; alii *receperim*.—27 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Mer. Bas. et Col. *Critobolus*. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt, *vel finito*. Pith. *dolore et metu*. Bong. 1. 2. *et noxium*.—28 Florent. *is*, pro *iis*; Voss. 2. et Mer. *his*. Pal. 1. *contineret*. Mer. Bas. et Col. *corpus curæ*. Pal. 1. *Omnes igitur*. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *et s. evolso*. Pal. 1. Ald. et Mer. *effusa*. Voss. 2. *velut*.—29 Alii *medicamenta*. Leid. *inhiberant*. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *simul*, et mox *regem*. Voss. 2. *Tandem consistit s. p. a. recipit*. Pal. 1. et Voss. 2. *circumstantes*, omisso *et*.—30 Voss. 2. *Eo die toto*.

NOTÆ

j *Critobulus*] 'Critodemum' Arrianus vocat, eumque de Æsculapii genere: sed facere videtur pro Curtio Plinius lib. VII. cap. 27. Alii absente medico evulsum a Perdicca telum dixerunt.

per acquiescere: hinc certiorem spem salutis ejus in castra retulerunt.

VI. 1. Rex, septem diebus curato vulnere, nec dum obducta cicatrice, cum audisset, 'convaluisse apud barbaros famam mortis suæ; duobus navigiis junctis, statui in medium undique conspicuum tabernaculum' jussit, 'ex quo se ostenderet periisse credentibus.' Conspectusque ab incolis spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit. 2. Secundo deinde amne [a] defluxit, aliquantum intervalli a cetera classe præcipiens,[a] ne quies, corpori invalido adhuc necessaria, pulsu remorum impediretur. 3. Quarto, postquam navigare cœperat, die, pervenit in regionem desertam quidem ab incolis, sed frumento et pecoribus abundantem: placuit is locus et ad suam, et ad militum requiem. 4. Mos erat principibus amicorum et custodibus corporis, excubare ante prætorium, quoties regi adversa valetudo incidisset: hoc tum more quoque servato, universi cubiculum ejus intrant. 5. Ille solicitus, ne quid novi afferrent, quia simul venerant, percontatur, 'num hostium recens nuntiaretur adventus.' 6. At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum preces perferret ad eum, 'Credisne,' inquit, 'adventu magis hostium, ut jam in vallo consisterent,[b] quam cura sa-

[a] *Nonnullo spatio reliquam classem pervertens.*
[b] *Quamvis jam nostrum vallum occupassent.*

1 Voss. 2. *nondum o. c. c. audivisset.* Pal. 1. *duabus.* Florent. *statuit.*—2 Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *aliquantum.* Pal. 1. *intervallum.* Bong. 1. 2. *percipiens.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. omittunt *corpori*, pro quo Ald. Bas. et Col. habent *ori.* Florent. Leid. Voss. 1. Mer. et Mod. *perinvalido;* Pith. *invalido.* Mer. *necessariam.* Pal. 1. *impulsu.*—3 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Amst. et Lugd. *postquam*, sed reliqui omnes *posteaquam.* Pal. 1. *navigare cepit.* Voss. 2. omittit *pervenit.* Idem et Pal. 1. omittunt *sed.*—4 Pal. 1. *ante tabernaculum.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *adversa regi valetudo.* Leid. Florent. et Voss. 1. 2. *hoc tum quoque more;* Frob. Lugd. et Amst. *hoc more tum.* Voss. 1. *uniumsi* pro *universi.* Pal. 1. et Voss. 1. omittunt *ejus.*—6 Bong. 1. 2. *Credesne*, sed Bong. 1. suprascr. *i*, ut sit *Credisne.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *consisterent sollicitos esse;* Bong.

NOTÆ

[a] *Secundo amne*] Hyarotide sive Hydraote, ad cujus confluentes cum Acesine castra substiterant, Alexandro cum expedita manu adversum Mallos excurrente.

lutis tuæ, ut nunc est tibi vilis, non esse solicitos? 7. Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos; impleat armis virisque totum orbem; classibus maria consternat; inusitatas belluas inducat; tu nos præstabis invictos. 8. Sed quis Deorum hoc Macedoniæ columen ac sidus diuturnum fore polliceri potest, cum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in casum?[c] 9. Quis enim tibi superstes aut optat esse, aut potest? eo pervenimus, auspicium atque imperium secuti tuum, unde, nisi te reduce, nulli ad penates suos iter est. 10. Qui si adhuc de Persidis regno cum Dario dimicares; etsi nemo[b] vellet, tamen ne admirari quidem posset, tam promtæ esse te ad omne discrimen audaciæ: nam ubi paria sunt periculum ac præmium, et secundis rebus amplior fructus est,[d] et adversis solatium majus. 11. Tuo vero capite ignobilem vicum[c] emi, quis ferat, non tuorum modo militum, sed ullius etiam gentis barbaræ civis, qui tuam magnitudinem novit? 12. Horret animus cogitatione rei, quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis spoliis inertissimos manus fuisse in-

[c] *Tot Macedonum vitam a te in discrimen adduci.*
[d] *In prosperitate major est gaudii sensus.*

consist. sollicitos esse nos; Pith. *cons. sollicitus esse*, quæ verba paulo post omittunt iidem codd. cum voce *nos.*—7 Pal. 1. *Cum quantalibus.* Voss. 2. *conspiceret.* Voss. 1. *invisitatas . . . . . præstabilis.*—8 Voss. 2. *corpus obferas . . . trahens.*—9 Idem codex: *secuntus*, omisso *tuum.*—10 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Quod si.* Pal. 1. omittit *ne*, pro quo Bong. 2. et Leid. *nec.* In marg. Gryph. ex conjectura legitur: *ne admirari quidem non posset*, h. e. eum admirari oporteret. Voss. 2. *etiam ad omne.* Pith. *et præmium;* Voss. 2. *ac p. secundis r. a. f. est, et ex adversis;* Pal. 1. *ex adversis*, omisso *et.*—11 Pal. 1. *ignobile.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Mod. alii omittunt *etiam* ante *gentis.* Pal. 1. Mer. et Voss. 2. *barbaræ cujus qui;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et Mer. *barbaræ civis, qui;* nonnullæ edd. ante Freinsh. omittunt *civis.*—12 Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *cogitationem.* Mod. *ad invicti;* Mer. *in invicti.* Florent. Leid. Voss. 1. Mer. Frob. Bas. Col. Mod. et Lugd. *spolia;* Amst. *spolio*, ut conj. Heinsius. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *inertissimas.* Florent.

NOTÆ

[b] *Etsi nemo*] Etsi nemo propterea libenter videret te tam promtæ esse ad omne discrimen audaciæ; mirari tamen non possent id te imperii causa facere.

[c] *Ignobilem vicum*] Μείωσις, seu diminutio; nam et 'urbem munitam' vocat Arrianus; et arcem habebat adjunctam.

jecturos, nisi te interceptum misericors in nos fortuna servasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non potuimus persequi. 13. Universos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod, ne admitteret, præstare non potuit. Patere nos quæso alio modo esse viles tibi. 14. Quocumque jusseris, ibimus. Obscura pericula et ignobiles pugnas nobis deposcimus: temet ipsum ad ea serva [pericula], quæ magnitudinem tuam capiunt: cito gloria obsolescit in sordidis hostibus: nec quicquam indignius est, quam consumi eam, ubi non possit ostendi.' 15. Eadem fere Ptolemæus, et similia iis ceteri: jamque confusis vocibus eum orabant, 'ut tandem exsatiatæ laudi modum faceret,* ac saluti suæ, id est, publicæ parceret.' 16. Grata erat regi pietas amicorum: itaque singulos familiarius amplexus 'considere' jubet: altiusque sermone repetito, 17. 'Vobis quidem,' inquit, 'o fidissimi piissimique civium atque amicorum, grates ago habeoque, non solum eo nomine, quod hodie salutem meam vestræ præponitis, sed quod a primordiis belli nullum erga me benevolentiæ pignus atque indicium omisistis; adeo ut confitendum sit, nunquam mihi vitam meam fuisse tam caram, quam esse cœpit, ut vobis diu frui possim. 18. Ceterum non eadem est

* *Ut aliquando limites poneret sat cumulatæ gloriæ desiderio.*

Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. Bas. et Col. *injecturas*; Ald. *invecturas*; Frob. *avecturas*. Voss. 1. et Pal. 1. omittunt *sumus*. Florent. et Leid. *quod* pro *quot*.—13 Voss. 1. *Uniumsos licet*. Leid. *recusavit*. Pal. 1. *id quod amice*; Voss. 2. et nonnullæ edd. vett. *id quod ne amitteret*; Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Frob. Mer. Bas. Col. Lugd. et Amst. *id quod ne admitteret*. Voss. 2. *præstare potuit: non patere*.—14 Voss. 2. *tibi viles*. 'Scripsi cum quinque codd. [Florent. Leid. Voss. 2. et Bong. 1. 2.] *obscura pericula*. Vulgo: *obscura bella*. Mox in: *ad ea serva pericula*, ultima vox cum plurimis codd. abjicienda est.' *Schmieder*. Hanc vocem servant Frob. Mer. Col. Bas. et recentt. sed Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. I. Dan. Mod. aliique omittunt. Pith. omittit, *magnitudinem tuam*. Florent. *indignus est*.—15 Leid. et Voss. 1. 2. *Phtolomeus*. Florent. Leid. Bong. 1. 2. et Mer. *his* pro *iis*. Sigeb. Florent. Ald. Colin. Gryph. et Bas. *ex satietate*; Voss. 2. *et satietati laudis*; Pal. 1. *et exatietate*; Mer. *exsaciatæ*; Col. *ex societate*. Voss. 2. *idem publicæ*; Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *idem publicæ*; Voss. 1. *id est publice*.—16 Pal. 1. *familiariter*; Voss. 2. *familiari*.—17 Idem codex *Nobis quidem*. Voss. 1. 2. Dan. Bong. 1. 2. Mer. Col. et Bas. *non solum meo*; Pal. 1. *quia non solum meo*. Voss. 2. *nullum in me*. Bas. et Col. *ut considendum*. Pal. 1. *salutem meam*. Mod. Lugd. et al. *ut vos diu*.—18 Florent. et Voss.

cogitatio eorum, qui pro me mori optant, et mea; qui quidem hanc benevolentiam vestram virtute meruisse me judico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum percipere cupitis: ego me metior non ætatis[d] spatio, sed gloriæ.[f] 19. Licuit paternis opibus contento intra Macedoniæ terminos per otium corporis expectare obscuram et ignobilem senectutem. Quanquam ne pigri quidem sibi fata disponunt: sed unicum bonum diuturnam vitam æstimantes sæpe acerba mors occupat. Verum ego, qui non annos meos, sed victorias numero, si munera fortunæ bene computo, diu vixi. 20. Orsus a Macedonia imperium, Græciam teneo: Thraciam[e] et Illyrios subegi: Triballis Medisque imperito; Asiam, qua Hellesponto, qua Rubro mari alluitur, possideo: jamque haud procul absum a fine mundi,[f] quem egressus, aliam naturam, alium

[f] *Ego meam fortunam æstimo non diuturnitate vitæ, sed gloriæ amplitudine.*

1. *pro memoria optant.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *meam et quidem hanc;* Voss. 2. *mea-et quidem benev. hanc;* Pal. 1. Ald. Mer. Col. et Bas. *meam quidem:* Dan. *meam et quidem.* Pal. 1. *hac vestra;* Ald. Colin. Gryph. Mer. Col. et Bas. *vestra virtute;* Pith. *nostram virtute.* Vide Not. Var. Vos. 2. *cupitis percipere;* Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. et Bong. 1. 2. *cupiatis,* sed Bong. 1. *a* notavit puncto. Voss. 2. *non a ætatis spatio tamquam glorie;* Pal. 1. et Theocr. *non tam ætatis sp. quam gloriæ,* probante Freinshemio; Mod. Lugd. et Amst. *non ætatis sp. sed perennitatis;* Elz. et Vulgg. ante Freinsh. *non ætatis sp. sed gloria.*—19 Pith. *fata sibi;* Voss. 1. Pith. et Bong. 2. *sibi facta.* Voss. 2. *diuturnitatem.* Voss. 1. Bong. 1. 2. Lugd. et Amst. *existimantes;* Mer. *existimantis;* et mox, *Verum ergo.* Voss. 2. et Pal. 1. *annos meos numero, sed munera fortunæ computo, diu vixi;* Mer. *annos meos sed victorias computo, si munera fortunæ computo, diu vixi.*—20 Pal. 1. *Græciæ teneo.* Voss. 2. *Hilliricos;* edd. pleræque ante Freinsh. *Illyricos.* Lugd. et Amst. *Mædisque;* Voss. 2. *Medis,* omisso τῷ *que;* Schmieder. legendum putat *Getisque.* Voss. 2. et Mer. *impero.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *mari subluitur;* Pal. 1. et Ald. *m. abluitur.* Voss. 2. *absum fine.* Dan. *quam egressus;* Voss. 2. *qua egressus,* et mox omittit, quod in margine

NOTÆ

[d] *Non ætatis*] Alii codices: *non tam ætatis spatio, quam gloriæ.*

[e] *Thraciam*] Lib. III. cap. 4. Illyrii lib. III. cap. 10. Triballi lib. VI. cap. 8. Mædi Thraciæ populi juxta Macedoniam ad Orbelum montem. Sed cur hos nominatim memorat, qui Thraciam universam a se subactam modo dixerat? Hoc aliquos impulit ut *Mœsis* scribi mallent; nam et Mœsiam domuerat. Verum eadem hic quoque περισσολογία· nam Triballi pars erant Mœsiæ, ut diximus. Neutrum ab Alexandro dictum opinor; sed a Curtio additum de suo. Hellespontus lib. III. cap. 1. Rubrum mare lib. VIII. cap. 9.

[f] *A fine mundi*] En quantopere fal-

orbem[g] aperire mihi statui. 21. Ex Asia in Europæ[h] terminos momento unius horæ transivi. Victor utriusque regionis post nonum[i] regni mei, post vigesimum atque octavum ætatis annum, videorne vobis in excolenda gloria, cui me uni devovi, posse cessare?[g] Ego vero non deero, et ubicumque pugnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. 22. Dabo nobilitatem ignobilibus locis: aperiam[j] cunctis gentibus terras, quas natura longe summoverat. In his operibus extingui me, si sors ita feret, pulchrum est: ea stirpe sum genitus, ut multam[k] prius, quam longam vitam

[g] *Ab extendenda fama posse quiescere.*

adjectum habet, *aperire.*—21 Florent. *Europe.* Multæ edd. ante Freinsh. XXVIII. *ætatis annum;* Voss. 2. *v. a. e. annum ætatis;* Florent. Leid. Dan. et Bong. 1. 2. omittunt *ætatis.* 'Legendum est: *post vigesimum atque nonum, &c.* anno nempe vigesimo rex factus est. Arrian. I. 1. 1. Justin. XI. 1. aliique.' *Schmieder.* Voss. 2. *in extollenda gloria.* Theocr. *non deero mihi.* Modii membranæ: *in t. regnorum orbis.*—22 Pal. 1. omittit *me* post *extingui,* pro quo Florent. Leid. Voss. 1. 2. Mod. Elz. et pleræque edd. vett. habent *mihi.* Pal. 1. *si sors.* Mox *ex stirpe.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal.

NOTÆ

lebatur qui vix quartam Asiæ partem obtinuerat, mediam ejus longitudinem non multum prætergressus.

[g] *Alium orbem*] Notum illud omnibus quod Plutarchus lib. de Tranq. An. retulit, Alexandrum cum ex Anaxarcho audiisset plures esse mundos, lacrymatum esse, quod necdum unum subegisset. Juvenalis Sat. x. 'Unus Pellæo juveni non sufficit orbis.'

[h] *Ex Asia in Europ.*] Quando Iaxartem Tanaim esse ratus, in Scythas duxit. Vide lib. VII. cap. 8. et 7.

[i] *Post nonum*] Hic locus est de Alexandri ætate deque regno diligentius inquirendi. Natus est, ut habes in Supplem. lib. I. cap. 1. sub initium Olymp. CVI. in quo plerique omnes consentiunt, quamvis de mense ac die multum pugnantia tam veteres quam novi scriptores affirment. Consulantur Petavius Doctr. Temp. lib. X. cap. 32. Usserius ad annum Periodi Jul. 4358. &c. Regnare cœpit ineunte autumno anni primi Olymp. CXI. jam vigesimum egressus annum. Hæc autem in Mallis gesta sunt Ol. CXIII. an. 2. ut habet Diodorus; et quidem hyeme, cum ex Strabone constet sub occasum Pleiadum, id est, mense Novembri, cœptam navigationem esse. Itaque jam tum agebat ætatis annum 30. regni 10.

[j] *Aperiam*] Et aperuit reipsa; nam ante Alexandri expeditionem vix erat, apud Europæos præsertim, nota India nisi ex fabulis. Strabonem vide lib. XV.

[k] *Ut multam*] Dubia lectio. Non pauci libri habent, *multa:* sed quam hoc frigidum efficit sensum! Jam vero *multa vita* quemadmodum vulgo accipi soleat, non ignoro: an satis Latine dicatur, non video. Suspicio erat excidisse vocabulum aliquod, pu-

debeam optare. 23. Obsecro vos, cogitate nos pervenisse in terras, quibus fœminæ ob virtutem celeberrimum nomen est: quas urbes Semiramis[l] condidit? quas gentes redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum fœminam æquavimus gloria, et jam nos laudis satietas cepit? 24. Dii faveant, majora adhuc restant. Sed ita nostra erunt, quæ nondum attigimus, si nihil parvum duxerimus, in quo magnæ gloriæ locus est. Vos modo me ab intestina fraude et domesticorum insidiis præstate securum; belli Martisque discrimen impavidus subibo. 25. Philippus[m] in acie tutior, quam in theatro fuit: hostium manus sæpe vitavit; suorum effugere non valuit. Aliorum quoque regum exitus si reputaveritis, plures a suis, quam ab hoste interemtos numerabitis. 26. Ceterum quoniam olim rei agitatæ in animo meo nunc promendæ occasio oblata est; mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecretur,[n] quandoque excesserit vita. Si licuerit, ipse præstabo hoc: si me præceperit fatum, vos mandasse mementote.' Ac tum quidem

1. Ald. Colin. Gryph. et Col. *ut multa*; Mer. *ut ultima*.—23 Voss. 2. *ob virtutem feminæ*; Ald. Mer. Bas. et Col. *ob feminæ virtutem*. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 2. *Sameramis*. Voss. 1. et Mer. *gentis*. Voss. 1. *laudis sacietas*; Col. *laudis societas*. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Di faveant*.—24 Mod. *adiimus*; Ald. *attingimus*; Bong. 1. *atimus*; Bong. 2. *atigimus*. Pal. 1. *si n. pravum*.—25 Voss. 1. omittit *fuit* post *theatro*. Pal. 1. omittit, *suorum e. n. valuit*. Florent. *regnum exitus*. Pith. *si reputaveris*.—26 Voss. 2. omittit *Ceterum*, et mox habet, *mihi proximus*. Leid. *si O. mater mea*. 'Dedi *quandoque* cum septem codd. [Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. et Bong. 1. 2.] pro vulg. *quandocumque*, cujus loco illud ex vetusti sermonis formulis servatum probat J. Fr. Gronovius ad Liv. I. 24. et 31. cf. Curt. VII. 10. 9. X. 6. 10. et 8. 9.' *Schmieder*. Edd. vulgg. ante Freinsh. *hoc si licuerit ipse præstabo, si*; Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. ut in textu; Voss. 2. omittit *ipse*. Elz. et vulgg. ante Freinsh. *vobis*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Frob. Bas. et Col. *vos*. Mod. *mandare*;

NOTÆ

ta *famam*; sic enim idonea foret sententia: *ut multam famam prius quam longam vitam, &c.*

[l] *Semiramis*] Nini uxor, Assyriorum regina: de qua nos ad lib. VII. cap. 6. Justinus lib. I. Diodorus lib. II. quos consule.

[m] *Philippus*] Meus parens. Lege Supplem. lib. I. cap. 9. *A suis*] A Pausania uno ex corporis custodibus.

[n] *Immort. consecr.*] In Dearum numerum ascripta.

amicos dimisit: ceterum per complures dies ibi stativa habuit.

VII. 1. Hæc dum in India geruntur, Græci milites, nuper in colonias a rege deducti Garabactra,[a] orta inter ipsos seditione, defecerant; non tam Alexandro infensi, quam metu supplicii.[b] 2. Quippe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant, arma spectare cœperunt; et Bactriana arce, quæ quasi negligentius asservata erat, occupata, barbaros quoque in societatem defectionis impulerant. 3. Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoque nomen assumserat; non tam imperii cupidine, quam in patriam revertendi cum iis, qui auctoritatem ipsius sequebantur. 4. Huic Bicon quidam nationis ejusdem, sed ob æmulationem infestus, comparavit insidias, invitatumque ad epulas per Boxum quendam Macerianum[c] in convivio occidit.

Pal. 1. omittit *mandasse*. Leid. *At tunc;* vulgg. edd. ante Freinsh. *At tum;* Voss. 1. 2. Elz. et recentt. *Ac tum.* Voss. 2. *amices admisit.*

1 Leid. *dum India*. Ald. *in Colonias;* Pith. et Bong. 2. *in Colanias;* Frob. *in coloniam*. Edd. vulgg. ante Freinsh. *Carabactra;* Pal. 1. *garabattra;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. et Dan. *Garabactra*. 'Sic omnes quidem codd. sed vocem corruptam esse ex *circa Bactra* multi viderunt.' *Schmieder*. Voss. 2. omittit *quam*. Voss. 1. et Bong. 2. omittunt *supplicii*.—2 Mer. *arma sperare*. Acidalius legit *cœperant*. Voss. 2. *et Batriana arce*. Acidalius pro *quasi* legit *casu*. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 1. 2. *erant;* Bong. 1. puncto notavit *n*. Leid. *occupant*.—3 Florent. Voss. 1. Pal. 1. Dan. Bong. 1. 2. Mer. Bas. et Col. *cunctis* pro *cum iis;* Leid. *cuncti, qui*. Pal. 1. omittit *sequebantur*.—4 Voss. 2. *Bithon;* Voss. 1. *Bico;* Pal. 1. *Biton;* Freinsh. conj. *Nicon;* Pith. *Bicon qui dampnat*. 'Latet forte nomen *Philonis*.' Schmieder. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Frob. Bas. et Col. *ejus*. Mer. *Baxum;* Voss. 2. *Bossum*. Voss. 2. et Pal. 1. *in cœna et convivio;* Pith. *Macerianum convivio;* Glareanus conj. *Marcianum;* Tell. *Maratianum;* Freinsh.

NOTÆ

[a] *Garabactra* [*Circa Bactra*] Sic legendum esse pro *Carabactra*, jam olim viderat Ortelius: cujus conjecturæ favet tum similis Curtii locutio, extremis hujusce capitis verbis: 'hæc circa Bactra,' &c. tum ipsa rei veritas. Hæc enim gesta sunt a colonis earum urbium quas circum Bactra conditas ab Alexandro diximus ad lib. VII. cap. 10.

[b] *Metu supplicii*] Aliam affert causam Diodorus, quod Alexandrum ex illo apud Mallos vulnere mortuum putarent. *Popularium*] Græcorum certe, non Bactrianorum: erat enim inter ipsos Græcos orta seditio: ac si Bactriani forent quos occiderunt, quomodo ceteros illius gentis in defectionis societatem adduxissent? Itaque quod sequitur, 'qui validiores erant,' de Græcis accipe.

[c] *Macerianum*] Ignotum Geographis omnibus hoc gentis nomen. Freinshemius suspicatur scriptum

5. Postero die concione advocata Bicon, 'ultro insidiatum sibi Athenodorum,' plerisque persuaserat: sed aliis suspecta fraus erat Biconis; et paulatim in plures cœpit manare suspicio. 6. Itaque Græci milites arma capiunt, occisuri Biconem, si daretur occasio: ceteri principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. 7. Præter spem suam Bicon præsenti periculo ereptus, paulo post insidiatus auctoribus salutis suæ est: cujus dolo cognito et ipsum comprehenderunt et Boxum. 8. Ceterum 'Boxum protinus' placuit 'interfici; Biconem etiam per cruciatum necari:' jamque corpori tormenta admovebantur: cum Græci [milites], incertum ob quam causam, lymphatis[d] similes ad arma discurrunt. 9. Quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem jussi erant, omisere; veriti, ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. 10. Ille, sicut nudatus erat, pervenit ad Græcos, et miserabilis facies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit, 'dimittique eum' jusserunt. 11. Hoc modo pœna bis liberatus, cum ceteris,[f] qui colonias a rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Hæc circa Bactra et Scytha-

Mauritanum; codd. Raderi *Maceriani*.—5 Leid. *ultra ... se altis*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *erat fraus*. Bong. 1. *cæpit manere*.—6 Bong. 1. *Bicaoni*; Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 2. *Biconi*. 'Freinsh. *ceterum principes* ex emendatione Acidalii. Ego causam non video, cur a codd. [Florent. Leid. Voss. 1. 2. Elz. et edd. vett.] lectione, *ceteri principes*, sc. præter Biconem, recedendum sit.' *Schmieder*.—7 Florent. Leid. et Voss. 1. omittunt *est*. Voss. 2. *Boxum*; Bong. 1. 2. *Boxum*; Ald. *Baxum*.—8 Pith. *Biconem autem*. Florent. Leid. Voss. 1. Bong. Lugd. et Amst. omittunt *milites*. Voss. 2. *linfaticis*; Dan. *lymphantis*; Pith. *limphantis*.—9 Edd. vett. omnes *jusserant*; sed omnes codd. *jussi erant*. Pal. 1. *veriti uti ne id facerent*; Voss. 2. *utut ne id facere*.—10 Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *et* ante *miserabilis*; Voss. 1. et Leid. *et miserabiles*.—11 Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *pœna*. Florent. *Ec*

NOTÆ

fuisse *Mauritanum*, cum propter scripturæ affinitatem, tum quod 'Boxus' nomen esse videtur Mauricum: sed Persicum esse potuit. Quid si *Marutianum* legamus, quæ gens circa Sogdianam posita videtur a Plinio lib. VI. cap. 16. Est et apud Stephanum *Macarene* regio Asiæ.

[d] *Lymphatis*] Insanientibus. Vide lib. IV. cap. 12.

[f] *Cum ceteris*] Istos tamen qui Bactrianas colonias deserere cogitabant patriam revisuri, Alexandro mortuo omnes esse occisos a Macedonibus auctor est Diodorus hoc loco.

rum terminos gesta. 12. Interim regem duarum gentium,[g] de quibus ante dictum est, centum legati adeunt. Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu: lineæ vestes intextæ auro purpuraque distinctæ. 13. Ei ‘se dedere ipsos, urbes agrosque’ referebant; ‘per tot ætates inviolatam libertatem illius primum fidei ditionique permissuros. Deos sibi deditionis auctores, non metum; quippe intactis viribus[h] jugum excipere.’ 14. Rex, consilio habito, deditos in fidem accepit; stipendio, quod Arachosiis utraque natio pensitabat, imposito: præterea ‘II. millia et D. equites’ imperat: et omnia obedienter a barbaris facta. 15. Invitatis deinde ad epulas legatis gentium regulisque, ‘exornari convivium’ jussit. Centum aurei lecti modicis intervallis positi erant; lectis circumdederat aulæa, purpura auroque fulgentia; quicquid aut apud Persas vetere luxu, aut apud Macedonas nova immutatione corruptum erat, confusis utriusque gentis vitiis, in illo con-

circa. Voss. 2. *gesta terminos*.—12 Voss. 1. omittit *centum*. Pal. 1. *magnitudo*. Voss. 1. *loneæ vestes*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Bong. 1. 2. *intexto*. —13 Pith. et Bong. 1. *ipsos dedere*. Col. *inviolatam liberalitatem*. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *ditionique*. Voss. 1. *permisuros*. Voss. 2. *autores metu*, omisso *non*. Col. *jugum excepere*.—14 Voss. 2. et Ald. *Aracosiis*. Voss. 2. *pensitabant*. Pal. 1. *imperat ea omnia;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. ut in textu; Dan. Mod. Elz. et vulgg. ante Freinsh. *imperati: et omnia;* Theocr. *imperat, quæ omnia*.—15 Voss. 2. *exonerari*. Voss. 2. Mod. et vulgg. ante Freinsh. *lectos;* et sic Pal. 1. et Dan. sed suprascr. *i*, ut sit *lectis*, quod servant Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. Voss. 2. et Mod. Pro *circumdederat*, quod habent Florent. Leid. Voss. 1. et Ald. Voss. 2. exhibet *circumdabant;* vulgg. ante Freinsh. *circumdederant*. Leid. Ald. et Mer. *aulea*. Voss. 1. et Florent. *haut a P. v. l. haut*. Voss. 2. omittit, *aut a. P. v. luxu*. In Theocr. omnis locus sic exhibetur: *quicquid aut apud Macedonas nova imitatione aut apud Persas vetere luxu corruptum erat, &c.* Pal. 1. *imitatione;* Voss.

NOTÆ

g *Duarum gentium*] Oxydracarum et Mallorum. *Centum leg.*] De solis Oxydracis venere centum quinquaginta. Arrian. lib. VI.

h *Intactis viribus*] Quomodo *intactis viribus*, qui jam pluribus prœliis victi urbes non paucas amiserant, ut ex Arriani narratione perspicuum est?

i *Quod Arachosiis*] Mirum si Arachosii, vectigales ipsi, ac subditi Persarum regibus, tributarios habuerunt Mallos et Oxydracas ‘Indorum gentes validissimas,’ non exiguo locorum intervallo, magnisque fluviis Indo et Acesine disjunctas ab Arachosia.

vivio ostendens. 16. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis, pugil[j] nobilis, et ob eximiam virtutem virium regi pernotus et gratus. Invidi malignique increpabant per seria et ludum, 'saginati corporis sequi inutilem belluam cum ipsi prælium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis.' 17. Eadem igitur in convivio Horratas[k] Macedo jam temulentus exprobrare ei cœpit, et postulare, 'ut si vir esset, postero die secum ferro decerneret: regem tandem vel de sua temeritate, vel de illius ignavia judicaturum.' 18. Et a Dioxippo, contemtim militarem eludente ferociam, accepta conditio est. Ac postero die rex, cum etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrere non poterat, destinata exequi passus est. 19. Ingens hic militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo studebant, convenerat multitudo. Macedo justa arma[l] sumserat, æreum clypeum, hastam, quam 'sarissam' vocant, læva tenens, dextra lanceam, gladioque cinctus, velut cum pluribus simul dimicaturus. 20. Dioxippus, oleo nitens[m] et coronatus,

2. *mutatione.*—16 Voss. 2. *et eximia virium magnitudine a rege*; Pal. 1. *et ob eximiam virium magnitudinem.* Vide Not. Var. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Ald. et Col. *jam a rege pernotus*; Frob. Lugd. Amst. ut in textu; Mer. *jam a rege peramatus*; Voss. 2. *a rege pernotus*; Bas. *jam a rege promotus.* Voss. 2. *Et invidi m. increpabantur*; Pal. 1. *I. m. increpabante.* Voss. 2. *oleo madente præpareris.*—17 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Frob. Bas. et Col. *Eodem.* Leid. *Horrates*; Voss. 2. *Hortas*; Pal. 1. *ortans.* Voss. 1. *egi pro ei*; Voss. 2. *regi*; Pal. 1. omittit *ei.* Voss. 2. *postularem*, omisso *ut.* Pal. 1. *postridie*; Voss. 2. *postero die*, omisso *secum.*—18 Pal. 1. et Voss. 2. *Diosippo.* Voss. 2. *contemptum.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *militarem eludentem*; Bong. 1. 2. *militare eludentem.* Voss. 2. omittit *Ac*, et mox *etiam.*—19 Voss. 2. Theocr. et Pal. 1. *militum turba*; Bong. 1. oræ ascriptum habet *multitudo.* Leid. *erant Ræci.* Voss. 2. *qui Diosippo favebant*; Voss. 1. et Bong. 1. 2. omittunt *qui.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Theocr. et Dan. omittunt, *convenerat multitudo*; Pal. 1. *faverunt*; Theocr. et Voss. 2. *favebant.* Mer. *juxta arma.* Florent. Leid. et Voss. 1. *sarissam.* Raderus: *gladio quoque.*—20 Voss. 2. et Pal. 1.

NOTÆ

[j] *Pugil*] Ut a πὺξ, πύκται, sic a *pugnis* appellati sunt *pugiles*, qui publicis ludis 'pugnorum' ictibus certabant cæstibus obarmati.

[k] *Horratas*] *Corrhagus* vocatur Diodoro ac Æliano: quod verum nomen Freinshemius censuit, quia Macedonicum est.

[l] *Justa arma*] Quasi legitima dicas; ea nimirum quæ ad duellum committendum afferri leges moresve sinebant.

[m] *Oleo nitens, &c.*] Luctatores, non pugiles, cutem inunxisse docet Mercurialis lib. I. de Arte Gymn. cap. 8. Sed hoc loco speciem pro genere po-

læva puniceum amiculum, dextra validum nodosumque stipitem præferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congredi nudum, dementia, non temeritas videbatur. 21. Igitur Macedo, haud dubius eminus interfici posse, lanceam emisit: quam Dioxippus cum exigua corporis declinatione vitasset, antequam ille hastam transferret in dextram, assiluit, et stipite mediam eam fregit. 22. Amisso utroque telo, Macedo gladium cœperat stringere, quem occupatum complexu, pedibus repente subductis, Dioxippus arietavit in terram;[a] ereptoque gladio pedem super cervicem jacentis imposuit, stipitem intentans,[b] elisurusque eo victum, ni prohibitus esset a rege. 23. Tristis spectaculi eventus non Macedonibus modo, sed etiam Alexandro fuit; maxime, quia barbari affuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse verebatur. 24. Hinc ad criminationem invidorum adapertæ sunt aures regis: et post paucos dies inter epulas aureum poculum ex composito subducitur; ministrique, quasi amisissent, quod amoverant, regem adeunt.[c] 25. Sæpe minus est constantiæ in

[a] *Sed illum Dioxippus prævenit amplectens medium, et disturbatis ejus pedibus ipsum humi prostravit.* [b] *Clava minitans.*
[c] *Inito inter eos consilio clam sublatum est.*

omittunt *læva*. Pal. 1. *cum armato*. Voss. 1. et Bong. *concredi nudum*.—21 Bas. *lanceam misit*.—22 In Bong. 1. *utroque* erasum, et suprascr. *itaque*. Pith. omittit *Macedo*. Voss. 2. Pal. 1. et Ald. *subductum;* Voss. 1. et Bong. 2. *subductus*. Leid. *arietavit eum*. Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. et Mer. *jacenti;* Voss. 2. *jacenti in eum posuit*.—23 Pal. 1. omittit *maxime*. Voss. 2. *barbari affugerant*. Pal. 1. *Macedonum multitudinem*. Mod. Elz. et nonnullæ edd. ante Freinsh. omittunt *verebatur*, quod tamen servant Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Venet. Veron. Vet. Mediol. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Col. et Bas. sed Voss. 2. *vitebant*.—24 Florent. *regit aures regis;* Leid. Amst. et Lugd. *regis aures*. Voss. 2. *quasi admisissent*.—25 Idem

NOTÆ

suisse videtur Curtius: neque enim *pugil* solum Dioxippus, sed Παγκρατιαστὴς erat, id est, omni Gymnicorum certaminum genere exercitatus, teste Athenæo, lib. VI. De Corona, puniceo Amiculo, &c. vide Mercurialem, et Fabrum in Agonist.

rubore, quam in culpa:[d] conjectum oculorum, quibus ut fur destinabatur,[a] Dioxippus ferre non potuit: et cum excessisset convivio, literis conscriptis, quæ regi redderentur, ferro se interemit. 26. Graviter mortem ejus tulit rex, existimans, indignationis esse, non pœnitentiæ testem; utique postquam, falso insimulatum eum, nimium invidorum gaudium ostendit.

VIII. 1. Indorum legati, dimissi domos, paucis post diebus cum donis revertuntur: trecenti[a] erant equi, mille triginta currus, quos quadrijugi equi ducebant, lineæ vestis aliquantum, mille scuta Indica, et ferri candidi[b] talenta centum; 2. leonesque raræ magnitudinis et tigres, utrumque animal ad mansuetudinem domitum: lacertarum quoque ingentium[c] pelles, et dorsa testudinum. 3. Cratero deinde imperat rex, [e] haud procul amne,[d] per quem erat ipse

[d] *Facilius perturbatur verecundus innocens, quam reus.*

codex: *collectum oculorum.* Florent. *quibus ut Fir.* Pal. 1. omittit *regi*, quod Voss. 2. ascriptum habet in margine.—26 Voss. 2. *ejus mortem ... et non pœnitentiæ;* Voss. 1. *potentiæ.* Vulgg. edd. ante Freinsh. *posteaquam;* codd. vero *postquam.*

1 Voss. 1. *reverterunt.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *trecenti erant equites.* Mod. cum Glareano legit: *mille erant equites, trecenti currus;* Acidalius: *CCC. erant currus, quos quadrijugi equi ducebant.* Vide Not. Var. Voss. 2. *quos quadringenti equi;* Florent. et Leid. h. l. omittunt *equi.* Pith. et al. *aliquantulum.*—2 Pal. 1. *miræ* pro *raræ*, et mox: *ad magnitudinem.* Voss. 2. *laceratumque ingentum.*—3 Schmieder. malit *per fines.* Florent. Leid. Voss.

NOTÆ

[a] *Destinabatur*] Designabatur. Vide lib. IV. cap. 8.

[a] *Trecenti*] *Mille triginta* vulgo legebantur: quem numerum esse vitiatum optime vidit post Acidalium et Freinshemium Interpres Gallicus. Qui enim nongentos solum ad sui defensionem armaverant, cap. 4. quis credat mille triginta dono misisse? Arrianus tamen *quingentos* numerat.

[b] *Ferri candidi*] Natura candidum esset hoc ferrum, an arte, quale illud est quod vulgo sic appellamus *fer blanc*, haud facile dixerim. Certe ferri candidi vix ulla apud veteres mentio. *Talenta*] Talentum pondus est 60. minarum, drachmarum 6000. lib. III. cap. 13.

[c] *Lacert. ingent.*] In Nysa Indiæ monte lacertas esse pedum quatuor et viginti in longitudinem scripsit Plinius lib. VIII. cap. 39. Videndi quoque Gesnerus et Aldrouandus.

[d] *Haud procul amne*] Indo, ut ex Arriani collatione cum Curtio apparet: nam ex Mallis per Hydraotem in Acesinem delatus, ut nos ad cap. 19. diximus; ex isto in flumen Indum descenderat: quæ sunt a Curtio prætermissa.

navigaturus, copias duceret:' eos autem, qui comitari eum solebant, imponit in naves, et in fines Mallorum[e] secundo amne devehitur. 4. Inde Sabracas[f] adiit, validam Indiæ gentem, quæ populi, non regum imperio regebatur: sexaginta millia peditum habebant, equitum sex millia: has copias currus quingenti sequebantur: tres duces spectatos virtute bellica elegerant. 5. At qui in agris erant proximi flumini, (frequentes autem vicos, maxime in ripa, habebant,) ut videre totum amnem, qua prospici poterat, navigiis constratum, et tot millium arma fulgentia, territi nova facie,[a] Deorum exercitum et alium Liberum patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. 6. Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus, variæque nautarum voces hortantium, pavidas aures impleverant. 7. Ergo universi ad eos, qui in armis erant, currunt, 'furere' clamitantes, 'cum Diis prælium inituros: navigia non posse numerari, quæ invictos veherent:' tantumque in exercitum suorum intulere terroris, ut legatos mitterent gentem dedituros. 8. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes

[a] *Pavidi ad insuetum spectaculum.*

1. Pal. 1. Dan. Bong. Mer. Bas. et Col. *Malliorum*; Voss. 2. *Maliorum*.—4 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Ald. et Mer. *Sabarcas*; Pal. 1. *Sadracas*. Voss. 2. omittit *Indiæ*. Pal. 1. *non regis*. Voss. 2. et Pal. 1. *septem millia peditum*; ceteri codd. et edd. omnes ante Freinsh. *sex millia peditum*. Lectio nostra est ex conjectura Raderi. Vulgo ante Freinsh. *equitum octo millia*; Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Frob. Mer. Bas. et Col. *equitum sex millia*. Voss. 1. *III. duces*; Pal. 1. *XIII. duces*; Voss. 2. *trecentos* (in marg. *tres*) *duces*. Idem codex: *spectata v. b. legerant*.—5 Pal. 1. *quia in agris*; Voss. 2. *qui magis*. Leid. *halebant*. Pal. 1. *in illis partibus*.—6 Voss. *voces letantium*; Pal. 1. *voces lætantium*.—7 Florent. Voss. 1. Elz. et vulgg. ante Freinsh. *et cum Diis*; Leid. Voss. 2. Ald. Mer. Frob. Bas. et Col. *cum Diis*; Bong. 1. 2. *cum Dis*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. Lugd. et Amst. *invictos viros*. Voss. 2. *inmisere terroris*; Pal. 1. *incussere terroris*. Pal. 1. *gentes*.—8

NOTÆ

[e] *In fines Mallorum*] Extremos intellige; jampridem enim Mallorum regionem ingressus erat; immo, ut arbitror, etiam prætergressus. Vide quæ supra diximus ad cap. 4.

[f] *Sabracas*] Aliis *Sabarcæ*, vel *Sadracæ*: quos Justini 'Sugambros' sive 'Subagras' esse putant. Sed nihil corruptius istis populorum nominibus. Diodorus 'Sambestas' vocat.

Hortantium] Se invicem.

quarto die pervenit. Nihilo plus animi his fuit, quam ceteris fuerat: itaque oppido[g] ibi condito, quod 'Alexandriam' appellari jusserat, fines eorum, qui 'Musicani'[h] appellantur, intravit. 9. Hic de Teriolte[i] satrape, quem Paropamisadis præfecerat, iisdem arguentibus cognovit:[f] multaque avare ac superbe fecisse convictum interfici jussit. 10. Oxathres,[j] prætor Bactrianorum, non absolutus modo, sed etiam jure amplioris imperii donatus est. Finibus Musicanis deinde in ditionem redactis, urbi eorum præsidium imposuit. 11. Inde Præstos[k] et ipsam Indiæ gentem perventum est. Oxycanus rex erat, qui se munitæ urbi cum magna manu popularium incluserat. Hanc Alex-

f Judicium instituit ipsis accusantibus.

Voss. 2. *his plus animi.* Voss. 1. et Ald. *Alexandreiam;* Bong. *Alexandream.* —9 Voss. 2. *Hic devolute;* Ald. *Hic Deteriolem;* Bong. 1. 2. *Hic Deteriolte;* Mer. *Hic Deterioltem;* Frob. Bas. et Col. *Hic Desteriolem.* Voss. 2. Frob. et Mer. *satrapē;* Bas. et Col. *satrapem.* Voss. 2. et Pal. 1. *circa Musadis;* Florent. et Leid. *Carupamissadis;* Voss. 1. *Carapamisadis;* Dan. Bong. Mer. Bas. et Col. *Caracamisadis.*—10 Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. et Dan. *Oxartes;* Ald. *Oxyartes;* Mer. Frob. Bas. Col. Lugd. et Amst. *Oxatres;* Elz. et vulgg. ante Freinsh. *Oxyatres;* Voss. 2. *Oxartheses;* Bong. 1. 2. *Oxathres.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. et Mod. *jure amoris amplioris;* Pal. 1. *jure majoris.* Voss. 2. *Musificanis.* Voss. 2. Pal. 1. Ald. Frob. Bas. et Col. *in deditionem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et edd. vett. pleræque *imperium;* Frob. Lugd. et Amst. *præsidium.*—11 'In verbis, *et ipsam Indiæ gentem,* aliud quid latere suspicor, nempe perventum esse ad Indos proprie sic dictos.' *Schmieder.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. Frob. Bas. Col. Lugd. et Amst. *Porticanus rex;* Dan. *Posticanus rex;* ceteri: *Oxycanus rex.* Voss.

NOTÆ

g *Oppido*] Duas urbes ab eo ad Indum constructas memorat Arrianus; alteram ad confluentes Indi et Acesinis, alteram in Sogdiorum finibus, supra Musicani regionem.

h *Musicani*] Est quidem apud alios *Musicanus,* regis, non gentis nomen. Sic Arrianus dixit τὴν Μουσικανοῦ ἐπικράτειαν, et τῆς Μουσικανοῦ χώρας· sic quoque Diodorus. Sed Curtius populi quoque nomen fecit, ut constat ex sequentibus.

i *Teriolte*] Varie in multis editionibus legitur. Arriano 'Tiryestes.' Paropamisadæ lib. VII. cap. 3.

j *Oxathres*] Erat hic Roxanæ pater, quam Alexander uxorem duxerat, lib. VIII. cap. 4. Bactriani lib. VII. cap. 4. Accusatus opinor, fuerat asservatæ negligentius Bactrianæ arcis, cap. 7. *Jure* idem mihi est hoc loco atque, 'merito:' quod quivis facilius quam illud Rubenii ferat, *jure amoris.*

k *Præstos*] Solus hoc gentis nomen habet Curtius; quo magis suspectum mihi est. *Oxycanus*] Ita quoque Arrianus vocat; sed Diodorus et Strabo, multæque Curtii editiones, *Porticanum* appellant.

ander tertio die, quam cœperat obsidere, expugnavit. 12. Et Oxycanus, cum in arcem confugisset, legatos de conditione deditionis misit ad regem: sed antequam adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones evasere in arcem; qua capta, Oxycanus cum paucis repugnans occiditur. 13. Diruta igitur arce, et omnibus captivis venumdatis, Sabi regis[l] fines ingressus est; multisque oppidis in fidem acceptis, validissimam gentis urbem cuniculo cepit. 14. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum: quippe in media ferme urbe armati e terra existebant, nullo suffossi specus ante vestigio facto.[g] 15. 'Octoginta millia Indorum in ea regione cæsa,' Clitarchus est auctor, 'multosque captivos sub corona venisse.'[h] 16. Rursus Musicani defecerunt, ad quos opprimendos missus est Pithon, qui captum principem gentis, eundemque defectionis auctorem,[m] adduxit ad regem: quo Alexander in crucem sublato, rursus amnem, in quo 'classem expectare se' jusserat, repetit. 17. Quarto deinde die secundo amne pervenit

[g] *Cum nullum effossi sub terra cuniculi indicium prius apparuisset.*
[h] *Auctione venditos fuisse.*

2. *invictæ urbi.* Idem paulo post et Pal. 1. omittunt *tertio.*—12 Bong. *Porrisanus;* ceteri variant ut supra. Pith. *gentes* pro *turres.* Voss. 2. *prociderunt*, et mox omittit *capta.*—13 Ald. et Elz. *Dirupta.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Sambi;* Voss. 2. *Sanibi;* Lugd. et Amst. *Sami.* Voss. 2. *urbis gentem.*—14 'Freinsh. mavult: *cepit. Id barbaris, &c.* reddito pronomine, quod idem in præcedentis voculæ fine sonus absorbuerit.' *Schmieder.* Voss. 2. *visum simile monstri;* Pal. 1. *simile monstro visum;* Elz. *simile monstri usum.* Voss. 2. *in m. fere.* Edd. ante Schmieder. omittunt τὸ *armati*, quod ille ex codd. Bong. 1. 2. Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Theocr. recepit. Florent. et Voss. 1. *existebat;* Voss. 2. *exibant;* Bong. 1. suprascr. habet *exsurgebant.* Leid. et Voss. 1. 2. *suffosi.*—15 Florent. Leid. Voss. 1. et Bas. *DCCC.* Col. 800. Voss. 2. *Octuaginta;* vulgg. ante Freinsh. *Octo.* Voss. 1. et Pal. 1. omittunt *Indorum.* Voss. 1. *Ditarcus;* Florent. Leid. et Voss. 2. *Clitarcus;* Bong. Mer. Bas. et Col. *Clytarchus.*—16 Voss. 2. *Musificani.* Leid. et Voss. 2. *Phiton;* Voss. 1. Ald. Mer. Bas. Col. Lugd. et Amst. *Phyton.* Pal. 1. *deduxit.*—17 Pal. 1. omittit *secundo amne.* Ald. Frob. Bas. et

NOTÆ

[l] *Sabi regis*] Idem huic nomen est apud Strabonem, emendante Freinshemio; sed Plutarcho 'Sabbas,' Arriano et Diodoro 'Sambus,' Justino 'Ambigerus,' Orosio 'Ambiras.'

[m] *Auctorem*] Erat hic ipse rex Musicanus.

ad oppidum, qua iter in regnum[n] erat Sabi. Nuper se ille dediderat, sed oppidani detrectabant imperium, et clauserant portas. 18. Quorum paucitate contemta, rex 'quingentos Agrianos mœnia subire' jusserat, 'et sensim recedentes elicere extra muros hostem, secuturum profecto, si fugere eos crederet.' 19. Agriani, sicut imperatum erat, lacessito hoste, subito terga vertunt; quos barbari effuse sequentes in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt. Renovato ergo prælio ex tribus millibus barbarorum quingenti cæsi sunt, mille capti, ceteri mœnibus urbis inclusi. 20. Sed non, ut prima specie læta victoria, ita eventu quoque fuit: quippe barbari veneno tinxerant gladios: itaque saucii subinde expirabant: nec causa tam strenuæ[o] mortis excogitari poterat a medicis, cum etiam leves plagæ insanabiles essent. 21. Barbari autem speraverant, incautum et temerarium regem excipi posse:[1] et forte inter promtissimos dimicans intactus evaserat. 22. Præcipue Ptole-

[1] *Simili vulnere interimi posse.*

Col. *pervenitur.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *quod in regnum Sambi*; vel *Sanibi*; Pal. 1. *qd in regnum iter erat Sambi*; Bong. *quod iter in regnum erat Sami*; Mer. *quod in regno erat Sami*; Theocr. *quod in regnum erat Sambi*; Schmieder. conj. *quod extremum erat Sambi,* vel *Sabi.* Pith. *Nuper ille,* omisso *se.* Bong. et Elz. *detractabant.* Florent. *clauserat.*—18 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Leid. et Amst. *jussit.*—19 Voss. 2. *sicut i. est*; Bong. 1. *secum i. erat.* Pith. omittit *lacessito hoste.* Paulo post Leid. et Voss. 1. *III. B.* Bong. 1. 2. ∞. ceteri omnes et edd. *tribus,* vel *III. millibus.* Bong. Voss. 2. et edd. vulgg. ante Freinsh. *sexcenti*; Leid. et Voss. 1. *DC.* Dan. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *quingenti.* Bong. 1. *X. capti*; Leid. et Voss. 1. ∞. *capti*; Voss. 2. *quingenti capti . . . clausi.*—20 Pal. 1. *ut p. acie læti.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *ita eventus*; Leid. Florent. Voss. 1. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *ita eventu.* Voss. 2. omittit, *ita eventu quoque.* Bong. 2. *tincxer. gladios.* Florent. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *itaque socii.* Voss. 2. *cum leves etiam.*—21 Voss. 2. *Barbari non speraverant*; Florent. *B. aut speraverant.* Pal. 1. *forte promptissimi inter dimicantes*; Voss. 2. *forte promp-*

NOTÆ

[n] *Qua iter in reg.*] Atqui jam antea 'Sabi fines ingressus' erat. Sic ergo interpretare: Primum quidem per Mediterranea (nam exscensione facta in Oxycanum excurrerat, teste Arriano) in Sabi regnum irruperat, urbem ceperat: tum reversus ad classem, secundo fluvio ad aliam ejusdem regni urbem Indo finitimam pervenit. Nisi legere mavis: *qua iterum reg. erat Sabi, &c.*

[o] *Strenuæ*] Tam celeris mortis. Vide lib. VII. cap. 1.

mæus [p] lævo humero, leviter quidem saucius, sed majore periculo, quam vulnere affectus, regis solicitudinem in se converterat. Sanguine conjunctus erat, et quidam Philippo genitum esse credebant; certe pellice ejus ortum constabat. 23. Idem corporis custos promtissimusque bellator, et pacis artibus, quam militiæ, major et clarior, modico civilique cultu,[j] liberalis inprimis, adituque facilis, nihil ex fastu regio assumserat. 24. Ob hæc, regi an popularibus carior esset, dubitari poterat: tum certe primum expertus suorum animos, adeo ut fortunam,[q] in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati esse videantur: 25. quippe non levior illis Ptolemæi fuit cura, quam regis: qui, et prælio et solicitudine fatigatus, cum Ptolemæo assideret, 'lectum, in quo ipse acquiesceret,' jussit 'inferri.' 26. In quem ut se recepit, protinus altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus, 'per quietem vidisse [r] se,' exponit, 'speciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remedium esse monstrasset: 27. colorem quoque herbæ' referebat, 'agniturum,

[j] *Moderata et vulgari ratione vivendi.*

tissime dimicans. Dan. *tactus*, sed suprascr. *in*; Florent. *intactus tamen.*—22 Leid. et Voss. 1. 2. *Phlolomeus*; Bong. *Ptolomeus*; Pith. *Tholomeus.* Florent. Leid. et Voss. 1. *Phylippo.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *pelice ejus.* Voss. 2. *genitum constabat.*—23 Unus Leidensis: *adituque facili.* Florent. Leid. et Bong. 1. 2. *fastu regia.*—24 Voss. 2. *Ob hoc r. a. populari.* Hæc verba: *animos, adeo ut, &c.* usque ad IX. 9. 21. *graviora*, desunt in Bong. 1. *ominari* Pal. 1. *esse viderentur* Frob. Lugd. et Amst. *esse videbantur* Mer.—25 'Freinsh. emendat: *quam regi.* In cod. Theocr. abest *qui*: fuit forte: *quam regi. Is et, &c.*' Schmieder. Pal. 1. *qui cum prœlio*; Voss. 2. *qui pra lio.* Mer. *et solitudine fatigatus.*—27 Leid. Florent. Voss. 2.

NOTÆ

[p] *Ptolemæus*] Lagi filius dictus. *Conjunctus*] Alexandro. *Philippo*] Alexandri patre.

[q] *Fortunam*] Regnum, quod post Alexandri mortem in Ægypto ac Libya obtinuit. *Quam regi*] Vulgo, *quam regis*, scil. cura illis fuit; sed illud ad Curtii mentem aptius, istud minus credibile, quia invidiosum.

[r] *Per quietem vidisse*] Potuit hoc quidem fieri tum divina virtute, tum boni malive genii opera; sed illud quoque facile fuit Alexandro, cum ab indigena quopiam vim ejus herbæ ac speciem edoctus privatim esset, visi miraculum fingere. Porro non apud Indos, sed in Oritis hoc contigisse Strabo retulit.

si quis reperisset,' affirmans: inventamque deinde, quippe a multis erat requisita, vulneri imposuit: protinusque dolore finito, intra breve spatium cicatrix quoque obducta est. 28. Barbaros ut prima spes fefellerat, se ipsos urbemque dediderunt. Hinc in proximam gentem Pathaliam[a] perventum est. Rex erat Mœris, qui, urbe deserta, in montes profugerat. 29. Itaque Alexander oppido potitur agrosque populatur. Magnæ inde prædæ actæ sunt pecorum armentorumque, magna vis reperta frumenti. 30. Ducibus deinde sumtis amnis peritis, defluxit ad insulam, medio ferme alveo enatam.[b]

IX. 1. Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordius asservati profugerant, misit, qui conquirerent alios; nec repertis, pervicax cupido visendi Oceanum adeundique terminos mundi adegit, ut sine regionis peritis flumini ignoto caput suum totque fortissimorum virorum salutem permitteret.[a] 2. Navigabant ergo omnium, per quæ fere-

[b] *Quæ in medio prope flumine sensim coaluerat.*

et Bong. *inventam deinde.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *a multis simul erat.*—28 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Pataliam*; Mer. Frob. Bas. Col. Lugd. et Amst. *Pathaliam*; Voss. 2. *Pataliam urbem*; reliqui codd. et nonnullæ edd. vett. *Pathalyam.* Voss. 1. *Meris*; Voss. 2. *Inæris.*—30 Pal. 1. *Duabus deinde.* Pal. 1. omittit *sumtis.*

1 Mer. *quia d. secordius.* Voss. 2. *misitque qui.* Pith. *conquirerent.* Mod. *ne repertis.* Edd. ante Schmieder. *pervicax c. incessit visendi O. a. t. m. s. r. p. f. i. c. s. t. fortissimorum* [al. *clarissimorum*] *virorum s. permittere.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. omittunt *incessit.* Voss. 2. *Occeanum.* Idem et Pal. 1. *totamque.* Voss. 2. et Mer. *permitteret.* Lectionem nostram ex Theocr. restituit Schmieder. 'Scribendum puto: *et flumini ignoto.*' Bothe.

NOTÆ

[a] *Pathaliam*] Incolit ea gens Pattalenam insulam (hodie *Tatta*) quam Indus fluvius in duos alveos divisus efficit: utrique nomen factum ab urbe insigni, quam Arrianus, Strabo, Ptolemæus *Pattala* vocant: hodieque idem esse nomen apud indigenas dicitur. Sed erratum est in Ptolemæi tabulis, quod multo infra divisionem collocatur, cum affirmet Arrianus ad urbem Pattala Indum amnem in duos ingentes fluvios scindi. De insulæ forma et amplitudine, consulendus Strabo lib. XV. Dextro primum sive occidentali alveo navigavit Alexander.

[a] *Permitteret*] Cum nemo non viderit excidisse ex hoc commate aliquam vocem, aliunde in Merulæ editione legatur *permitteret*, non *permittere*, facilius visum est voculam *ut* inserere, quam, quod alii suadebant, addere, *coëgit.*

bantur, ignari:[a] quantum inde abesset mare, quæ gentes colerent, quam placidum amnis os, quam patiens longarum navium esset, anceps et cæca æstimatio augurabatur.[b] Unum erat temeritatis solatium perpetua felicitas. 3. Jam CCCC. stadia processerant, cum gubernatores, 'agnoscere ipsos auram maris, et haud procul videri sibi Oceanum abesse,' indicant regi. 4. Lætus ille hortari nauticos cœpit, 'incumberent remis: adesse finem laboris omnibus votis expetitum. Jam nihil gloriæ deesse; nihil obstare virtuti: sine ullo Martis discrimine, sine sanguine orbem terræ ab illis capi. Ne naturam quidem longius posse procedere: brevi incognita nisi immortalibus esse visuros.' 5. Paucos tamen navigio emisit in ripam, qui agrestes vagos exciperent; e quibus certiora nosci posse sperabat: illi, scrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. 6. Qui interrogati, 'quam procul abesset mare,' responderunt, 'nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse: ceterum tertio die perveniri posse ad aquam amaram, quæ corrumperet dulcem.' Intellectum est, mare destinari ab ignaris naturæ ejus. 7. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, et proximo quoque die, quo propius spes admovebatur, crescebat ardor animorum: tertio jam die mixtum flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente dispares undas.[c] 8. Tum aliam insulam,

[a] *Locorum omnium, per quæ transibant, imperiti.*

[b] *Quam esset opportunum triremibus, incertis ac temerariis conjecturis divinabant.*

[c] *Cum adhuc placidus maris fluxus misceret dissimiles aquas fluvii et suas.*

—2 Voss. 2. et Pal. 1. *et cæca existimatio.*—3 Pal. 1. *XL. stadia.* Voss. 2. *sibi videri Occeanum.*—4 Mer. *incumbere remis.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Boug. 1. 2. *laboris omnis;* Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *omnibus,* omisso *laboris.* Voss. 2. *deesse gloriæ.* Florent. Leid. et Boug. *maris* pro *Martis.* Pro *orbem terræ* Schmieder. conj. *terminum terræ.* Boug. 2. et vulgg. ante Freinsh. *Nec naturam;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et al. *Ne naturam.* Pal. 1. *nisi mortalibus;* Voss. 2. omittit *nisi.*—5 Mod. *amisit.* Voss. 1. *in ripa.* Voss. 2. *vagosque.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Boug. *scrutata;* Pal. 1. *scrutari.*—6 Mod. et edd. vulgg. ante Freinsh. *abessent mari;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Mer. Ald. Frob. Col. et Bas. *abesset mare.* Voss. 2. omittit *responderunt.* Voss. 2. et Pal. 1. *nec fama.* Voss. 2. omittit *die.* Pal. 1. *destinare;* Voss. 2. *designari.*—7 Pal. 1. *nautici navigant.*—8 Florent. Leid. Voss.

medio amni sitam, evecti [b] paulo lentius, quia cursus [c] æstu reverberabatur, applicant classem: et ad commeatus petendos discurrunt, securi casus ejus, qui supervenit ignaris.[d] 9. Tertia ferme hora [d] erat, cum stata vice Oceanus exæstuans invehi cœpit, et retro flumen urgere: quod primo coërcitum, deinde vehementius pulsum, majore impetu adversum agebatur, quam torrentia præcipiti alveo incurrunt.[e] 10. Ignota vulgo freti natura erat, monstraque et iræ Deum indicia cernere videbantur. Identidem intumescere mare, et in campos, paulo ante siccos, descendere superfusum. 11. Jamque levatis navigiis [e] et tota classe dispersa, qui expositi erant,[f] undique ad naves trepidi et improviso malo attoniti recurrunt. 12. Sed in tumultu festinatio quoque

[d] *Nihil metuentes periculum quod incautos occupavit.*
[e] *Quod initio repressum æstu, postea violentius repulsum, rapidiore cursu retrorsum ferebatur, quam quo torrentes per præcipitia ruunt.*
[f] *Qui e navibus in terram descenderant.*

2. Dan. Ald. Bas. et Col. *levius* pro *lentius;* Voss. 2. et nonnullæ edd. vett. *lenius.* Pal. 1. *quæ cursus;* Voss. 2. *concursus.* Florent. Leid. et Voss. 1. *reverebatur;* Ald. Mer. Bas. et Col. *verebatur;* Frob. *remorabatur;* Colon. Sigeb. Mod. al. *reverberabatur,* ut conj. Heinsius. Bas. *applicat classem.* Voss. 2. *ad c. petentes.* Pal. 1. omittit *qui.*—9 Voss. 1. Pal. 1. Ald. et Mer. *statuta vice.* Voss. 2. *flumine urgente.*—10 Idem codex: *natura freti,* et mox omittit *et* ante *iræ.* Heinsius legendum putat: *ut iræ.* Pal. 1. *videbatur.* Mod. et aliæ edd. nonnullæ ante Freinsh. *intumescens;* Frob. *intumescere.* Florent. et Voss. 1. *discendere;* Bong. 2. *dissendere.*—11 Pal. 1. *etiam improviso.*—12 Pal. 1. *his*

NOTÆ

[b] *Evecti*] Notanda locutio, *evecti insulam,* id est, 'in insulam:' quomodo inferius cap. 9. 'evectusque os ejus.' Est qui hanc insulam putet esse quæ apud Arrianum 'Cilluta' dicitur: sed hoc narrationi Curtii parum convenit.

[c] *Cursus*] Fluminis intellige, non classis.

[d] *Tertia f. hora*] Respondebat ei fere quam nonam matutinam dicimus: quippe totum diem, pariter ut noctem, in duodecim horas partiri soliti, primam ab solis exortu inchoabant: tertia medio inter hanc atque meridianam spatio incipiebat. Illis autem locis eo quidem anni tempore (mensis erat Junius) solis ortus in horam nostratem circiter quintam ac dimidiam convenit. Ceterum quæ sequuntur de maris illius æstu, aliaque generis ejusdem qui nosse volet, consulat inter alios auctorem Peripli Erythræi, Conimbricenses in Meteoris Tract. VIII. cap. 4. &c.

[e] *Levatis nav.*] Pleraque navigia, saltem minora, ad ripam appulsa terræ, ut fit, aliqua saltem ex parte hærebant; cum repente superveniens æstus illa sursum extulit, ac dispersit.

tarda est:[f] hi contis navigia appellebant; hi, dum remos aptari prohibebant, consederant: 13. quidam, enavigare properantes, sed non expectatis, qui simul esse debebant, clauda et inhabilia navigia languide moliebantur:[g] aliæ navium inconsulte ruentes non receperant; pariterque et multitudo, et paucitas festinantes morabatur. 14. Clamor hinc 'expectare,' hinc 'ire' jubentium, dissonæque voces nusquam idem ac unum tendentium,[h] non oculorum modo usum, sed etiam aurium abstulerant. 15. Ne in gubernatoribus quidem quicquam opis erat, quorum nec exaudiri vox a tumultuantibus poterat, nec imperium a territis incompositisque servari. 16. Ergo collidi inter se naves, abstergerique invicem remi,[i] et alii aliorum navigia urgere cœperunt. Crederes, non unius exercitus classem vehi, sed duorum navale inisse certamen. 17. Incutiebantur puppibus proræ; premebantur a sequentibus, qui antecedentes turbaverant: jurgantium ira perveniebat etiam ad manus.

[g] *Quasi mutilas remorum parte naves, adeoque minus expeditas lente movebant.*
[h] *Oppositæ voces hominum penitus contraria postulantium.*
[i] *Inter se mutuo concursu frangi.*

junctis navigia; Florent. Leid. et Voss. 1. *ii contis n.* Voss. 2. omittit *contis.* Voss. 1. Bong. 2. Mod. Lugd. et Amst. *pellebant*, 'quod non sperno. Tum omnem locum sic lego, atque interpungo: *Hi contis navigia pellebant, dum remos aptari prohibebant. Consederant quidam, &c.* Potes etiam cum Scheffero legere: *Hi dum consederant, r. apt. prohibebant*, quia primo remi aptari solebant, ac tum demum eis aptatis, fieri conscensio et occupatio sedium.' *Schmieder.* Bothe conj. *hi, dum remos aptare prohibebantur.* Voss. 2. *propellebant;* Pal. 1. *applicabant.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *ii dum.* Voss. 2. *aptari præparabant*, et omittit *consederant*, pro quo Mod. et alii *considerant.*—13 Pith. *sed non expectandis;* Mer. *s. n. expectantes.* Voss. 2. *qui simul assidebant.* Voss. 1. et Bong. 2. *et clauda;* Pith. *claudia.* Mox Scheffero vocula *non* ex compendio scripturæ nata videtur, et legendum: *omnes receperant.* Elz. *morabantur.*—14 Voss. 1. *dissono voces.* Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *numquam idem.* Voss. 2. *ac ne tendentium; unus* Snakenburgii et Dan. *atque unum tendentium;* Pal. 1. *atque unum intendentium;* Leid. *adque unum tendentium.*—15 *Nec in* Leid. Pal. 1. et Bong. 1. 2.—16 Voss. 2. et Pal. 1. *abstergique;* Voss. 1. et Bong. 2. *absterique*, sed in hoc *abstergerique* oræ ascriptum; Mer. *obterique.* Heins. legit, *alia aliis navigia urgueri cæperunt.* Leid. *Videres non unius, &c.* Pal. 1. omittit *vehi.*—17 Pith. *premebanturque.* Dan. *ante cedentes.* Voss. 2. omittit, *jurgantium ira perve-*

NOTÆ

[f] *Tarda est*] Tarditatis causa est, quia nimia festinatione fit ut se invicem impediant ac morentur.

18. Jamque æstus totos circa flumen campos inundaverat, tumulis duntaxat eminentibus, velut insulis parvis; in quos plerique trepidi, omissis navigiis, enare cœperunt. 19. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, qua subsederant valles,[j] partim in vado hærebat, utcumque inæquale terræ fastigium occupaverant undæ;[k] cum subito novus et pristino major terror incutitur. 20. Reciprocare cœpit mare magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus, reddebatque terras paulo ante profundo salo mersas.[l] Igitur destituta navigia alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt.[m] Strati erant campi sarcinis, armis, avulsarum tabularum remorumque fragmentis. 21. Miles nec egredi in terram, nec in naves subsistere audebat, identidem præsentibus graviora, quæ sequerentur, expectans. Vix, quæ perpetiebantur, videre ipsos credebant, in sicco naufragia,[g] in amni mare. 22. Nec finis malorum: quippe æstum paulo post mare relaturum,[n] quo navigia allevarentur, ignari, famem et ultima sibimet ominabantur: belluæ[h]

[j] *Ubi depressiores campi erant.*
[k] *Ubicumque editior erat terra quam aquæ inundaverant.*
[l] *Campos retegebat quos paulo ante altis aquis texerat.*
[m] *Desertæ ab undis naves aliæ in suas proras cadunt, aliæ, &c.*
[n] *Cum ignorarent brevi rediturum mare simili æstu.*

---

niebat. Pal. 1. omittit *etiam.*—18 Voss. 2. *tutus* pro *totos*, et mox, *velut i. parvulis.* Pal. 1. et Voss. 2. omittunt *trepidi.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. Lugd. et Amst. *enare properant;* Theocr. *enare properabant.*—19 Florent. Leid. et Voss. 1. *in p. in qua.* Voss. 2. *que subsiderant;* Pal. 1. *qua subderant.* Voss. 2. *partim vado.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. 2. et Mer. *hærebant.* Mer. *occupaverat. Un̄;* Voss. 1. *occupaverant unde;* Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *occupaverant. Unde.* Voss. 2. *tum subito . . . intenditur.*—20 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. et Bong. *Reciprocari.* Mer. *cepit mare.* Pal. 1. *reddebantque.* Voss. 2. omittit *profundo;* et mox habet, *navigia destituta*, et *partim p. in proram.* Pith. *alia in l. pocumbant.* Frob. omittit *sarcinis.* Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Col. et Bas. omittunt *armis.*—21 Voss. 2. *non egredi.* 'Lego cum Scheffero, *in nave*, vel *in navi*, quod codex Bodl. habet. Illud *s* in fine vocis *naves* transumtum est ex initiali vocis sequentis.' *Schmieder.* Ald. Mer. Bas. et Col. *spectans.* Pal. 1. *patiebatur;* Voss. 1. *percrebatur;* Florent. et Leid. *vixque pertiebantur.* Bas. et Col. *posse credebant;* Sigeb. *possent credebant.*—22 Florent. Leid. et Voss. 2. *fines malorum.* Florent.

NOTÆ

[g] *Naufragia*] Cum æstu destituta navigia, suoque pondere procumbentia quassarentur.

[h] *Belluæ*] Ceti, phocæ, balænæ ingenti mole.

quoque, fluctibus destitutæ, terribiles vagabantur. 23. Jamque nox appetebat, et regem quoque desperatio salutis ægritudine affecerat: non tamen invictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præsideret in speculis, equitesque præmitteret ad os amnis, ut, cum mare rursus exæstuare sensissent, præcederent.[i] 24. 'Navigia' quoque 'lacerata refici, et eversa fluctibus erigi' jubet, 'paratosque esse et intentos, cum rursus mare terras inundasset.' 25. Tota ea nocte inter vigilias adhortationesque consumta, celeriter et equites ingenti cursu refugere; et secutus est æstus: qui primo, aquis leni tractu subeuntibus, cœpit levare navigia, mox, totis campis inundans, etiam impulit classem: 26. plaususque militum nauticorumque, insperatam salutem immodico celebrantium gaudio, littoribus ripisque resonabat: 'unde tantum redisset subito mare; quo pridie refugisset; quænam esset ejusdem elementi natura, modo discors, modo imperio temporum obnoxia,'[a] mirabundi requirebant. 27. Rex cum ex eo, quod acciderat, conjectaret, post solis ortum[j] statum tempus esse; media nocte, ut

[a] *Nunc pugnans temporum conditioni, nunc iis subjecta.*

adleverentur. Pro *vagabantur* margo Ed. Gryph. *videbantur.*—23 *Itaque nox* Pal. 1. *apparebat* Mer. *qui in tota* Pith. *persideret* Florent. Leid. et Voss. 1. *præsideret inspecturus.* Voss. 2. et Frob. *æstuare.* Edd. ante Schmieder. *procederent;* Florent. Leid. Voss. 2. et Bong. 1. 2. *præcederent.*—24 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *quoque et.* Voss. 2. omittit *esse.* Pith. omittit *terras.*—25 Edd. ante Freinsh. plurimæ: *celeriter equites;* Pith. *celeriterque et equites;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. et Col. *celeriter ut equites.* Sequentia usque ad *stadia,* § 27. desunt in Pal. 1. Mox Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. et Bong. *inundantes.*—26 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. et Bong. omittunt *que* post *nauticorum.* Voss. 2. *resonabant,* et mox *quæ etiam esset.* Florent. Leid. et Voss. 1. *mentis natura;* Bong. 1. *elementis natura;* et sic Dan. sed ad marg. *elemendi.* Pal. 1. omittit *modo;* Voss. 2. omittit *modo discors.*—27 Voss. 2. Ald. Mer. Bas. et Col. *statutum t. esse.* Voss. 2. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *ex me-*

NOTÆ

[i] *Procederent*] Ad classem, nuntiaturi maris reditum: forte *retrocederent.*

[j] *Post solis ortum*] Male quidem conjectabat Alexander si perpetuum id esse existimavit, ut post solis exortum rediret maris æstus. Cum enim singulis diebus una fere hora tardius accedat recedatque, necesse est aliquando contingere, ut solis reditum prævertat. Sed moram illic nimirum breviorem fecerat, quam ut id experiri potuisset.

æstum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit. Evectusque[k] os ejus[p] quadringenta stadia processit in mare, tandem voti sui compos: præsidibusque maris et locorum Diis sacrificio facto, ad classem rediit.

X. 1. Hinc adversum flumen subiit[q] classis; et altero die appulsa est haud procul lacu salso, cujus ignota natura plerosque decepit, temere ingressos aquam: quippe scabies corpora invasit, et contagium morbi etiam in alios vulgatum est: oleum remedio fuit. 2. Leonnato deinde præmisso, ut puteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur, (quippe sicca erat regio,) ipse cum copiis substitit, vernum tempus[a] expectans. Interim et urbes[b] pleras-

[p] *Et ostium ejus ingressus.* [q] *Adverso eodem fluvio progressa est.*

dis; Florent. Leid. Voss. 1. Bong. et Mer. *et media.* Voss. 2. *Evectus quoque.* Bong. 2. omittit *os.* Vulgg. edd. ante Freinsh. *præsidibus et maris;* Florent. Leid. et Voss. 1. *presidibusque et maris;* Voss. 2. et Bong. 2. *præsidibusque;* Ald. Mer. et recentt. ut in textu. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Dis.*

1 Voss. 2. *Hic.* Pith. *adversus.* Florent. Leid. Voss. 1. Bas. et Col. *subit classis.* Voss. 1. omittit *est* ante *haud.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *incognita natura.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Ald. *in alio.* Voss. 2. omittit *est* post *vulgatum,* et mox habet *remedium.*—2 Nonnulli codd. et edd. *Leonato.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *subsistit;* Voss. 2. *consistit.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *verni,* sed suprascr. ū, ut sit *vernum;* Pith. *vernium.* Tell.

NOTÆ

[k] *Evectusque*] Ad ostia fluminis delatus, ut supra cap. 9. 'Tauros Neptuno cæsos projecit in mare; libationeque sacrificio superaddita, phialam auream et crateres aureos gratias agens projecit in mare,' &c. Arrianus: apud quem hæc omnia paulo accuratius descripta reperies.

[a] *Vernum tempus*] Venerat, ut diximus, ad Pattala sub canis exortum, mense Junio, anno 2. exeunte Olymp. CXIII. sequenti Nearchus et Onesicritus ex Pattalene solverunt, Alexandro jam profecto ex India: solverunt autem, inquit Nearchus apud Strabonem, 'autumno sub vespertinum ortum Pleiadum,' qui tum temporis sub æquinoctium incidebat. Apud Arrianum in Indicis dies assignatur 20. Boëdromionis, quam Usserius confert in Kalendas Octobris Juliani. Non ergo *vernum tempus* expectavit Alexander: immo nondum finita æstate iter aggressum esse, ex Strabone intelligimus.

[b] *Urbes*] Inter quas memoratur 'Barce' a Justino lib. XII. cap. 10. 'Potana' apud Diodorum lib. XVII. Tum Xylenopolis, ut ex Arriano et Plinio collatis recte conjecit Freinshemius. *Portusque*] Vulgo *plerasque;* scilicet *urbes.* Sed optime idem auctor vidit sensum hoc idoneum habere nullum posse. Pleraque in Pattalena construxisse Arrianus docet: nam ex Oceano Pattala redierat. Inde per sinistrum sive orientalem Indi alveum rursus ad Oceanum pe-

que condidit. 3. Nearcho atque Onesicrito,[c] nauticæ rei peritis, imperavit, 'ut validissimas navium deducerent in Oceanum, progressique, quoad tuto possent, naturam maris noscerent: vel eodem amne,[d] vel Euphrate subire eos posse, cum reverti ad se vellent.' 4. Jamque mitigata[e] hyeme, et navibus, quæ inutiles videbantur, crematis, terra ducebat exercitum. 5. Nonis castris in regionem Arabitarum;[f] inde totidem diebus in Gedrosiorum[g] regionem perventum

cum Freinsh. *urbes portusque condidit.*—3 Voss. 2. *Nearco.* Mod. *quod tuto.* Voss. 2. *Eufrate.* In Bong. 1. desunt, *amne vel Euphrate, &c.* usque ad illa x. 1. 7. *Indos, &c.*—4 Voss. 2. *mitigante.* Pal. 1. omittit *terra;* Voss. 2. *tra-ducebat,* i. e. *t'ra* (vel *terra*) *ducebat.*—5 Pith. *Novis castris.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *regione Aboriton;* Voss. 2. *regione Aboridon;* Pal. 1. et Dan. *regione Abercton;* Mer. Bas. et Col. *reg. Abericon.* Voss. 2. *inde totidem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Mer. Bas. et Col. *Cedrosiorum;* Elz. et vulgg. *Cedrusiorum;* Ald. Colin. Gryph. et Frob. *Gedrosiorum.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Mer. Frob. Bas. Col. Lugd. et Amst. omittunt

NOTÆ

netravit; denuoque Pattala reversus necessaria tum suo itineri, tum navigaturæ per Oceanum classi comparavit.

[c] *Nearcho, Onesicr.*] Fuit Nearchus totius classis præfectus, Onesicritus vero 'gubernatorum magister,' ut tradit Arrianus: quamvis ipse se *ναύαρχον*, id est, ut Plinius interpretatur, *classis præfectum*, appellaverit in Historia quam scripsit, pariter ut Nearchus.

[d] *Eod. amne*] Indo. *Euphrate*] Per hunc reipsa subierunt, ut refert Arrianus Exp. lib. vi. et in Indicis. Ex quo Melam refellas qui Euphratem negat ullo manifesto exitu in mare effluere.

[e] *Mitigata*] Vide quæ modo dicta sunt cap. præced. *Nonis castris*] Lib. iii. cap. 7.

[f] *Arabitarum*] Nomen illis factum a flumine 'Arabo:' ipsi quoque 'Arbies,' 'Arbii,' 'Arabii,' 'Arbitæ,' 'Aribes,' &c. corrupte an secus, apud diversos scriptores appellantur. Inter Indum et Carmaniam ad mare siti erant.

[g] *Gedrosiorum*] Terminos habuit ab Oriente Indum fluvium, a Septemtrione Arachosiam atque Drangianam, ab Occidente Carmaniam, a Meridie Oceanum Indicum. Ita quidem Ptolemæus et Marcianus Heracleotes in Periplo. Sed Strabo Gedrosiam in Mediterraneis totam videtur collocare: quippe universum littus ab Indi ostiis ad Carmaniam partitur inter 'Arbies' sive Arabitas, Oritas et Ichthyophagos: supra hos sitam ait esse Gedrosiam. Quæ conciliari aliter nequeunt, quam si apud Strabonem proprie, apud Ptolemæum latius acceptam intelligas; atque hoc pacto Curtium et Arrianum interpretari licet, ut post Arabitas in Gedrosiam proprie dictam ventum sit. Hodiernum nomen alii *Mackeran*, alii *Guzzerath*, aliud alii faciunt. *Dedidit se*] Hoc non Gedrosi, sed Oritæ fecerunt. Arrianus.

est. Liber hic populus, concilio habito, dedidit se; nec quicquam deditis præter commeatus imperatum est.[d] 6. Quinto hinc die venit ad flumen: 'Arabum'[h] incolæ appellant. Regio deserta et aquarum inops excipit; quam emensus in Horitas transit: ibi majorem exercitus partem Hephæstioni tradidit; levem armaturam cum Ptolemæo Leonnatoque partitus est. 7. Tria simul agmina populabantur Indos;[i] magnæque prædæ actæ sunt: maritimos Ptolemæus, ceteros ipse rex, et ab alia parte Leonnatus urebant. In hac quoque regione[j] urbem condidit, deductique sunt in eam Arachosii. 8. Hinc pervenit ad maritimos Indos:[k] desertam vastamque regionem late tenent, ac ne cum finitimis quidem ullo commercii jure miscentur. 9. Ipsa solitudo natura quoque immitia efferavit ingenia:[e]

[d] *Ab iis qui se dediderant, nihil exactum est præter cibaria.*
[e] *Solitaria vita ferociores reddidit eorum animos, indole sua jam feroces.*

regionem. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *est*. Voss. 2. Elz. alii *consilio*. Voss. 2. *commeatum*.—6 Pal. 1. omittit *venit*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. Mer. Bas. et Col. *Barbarum incolæ*; edd. vulgg. ante Freinsh. *Arabon incolæ*; Ald. *Arabum incolæ*. Pith. *et a. inopbe*. Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. Mer. Bas. et Col. *Noritas*; Voss. 2. *Mocitas*; Ald. *Oritas*; vulgg. edd. ante Freinsh. *Horritas*; Frob. et Amst. *Horitas*. Elz. *lævam*.—7 Scheff. conj. *populabantur eos*. Voss. 2. *magneque*. Pro *urebant* Heumannus legit *urgebant*. Sigeb. et Colin. *In h. q. r. u. condidit* 'Amarachosios. Florent. Leid. Dan. et Voss. 1. *sunt in Amarachosii*; Pal. 1. et Voss. 1. *sunt Marachosii*; Ald. *sunt in Aracostos*; Pith. *sunt in Amochosis*; Mer. *sunt in Amerechosios*; Bas. et Col. *sunt in Amarachosios*.—8 Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 1. 2. *cum finitis-*

NOTÆ

[h] *Arabum*] Ptolemæo et Arriano 'Arabius,' Straboni et Plinio 'Arbis,' Stephano 'Arabis,' aliter apud alios vocatur: hodie quibusdam *Berbero*, plerisque *Ilment*. Sed quid est quod ait Curtius Alexandrum ad flumen Arabum venisse, cum jam plurium dierum itinere Arabitas illud accolentes prætergressum dixerit?

[i] *Indos*] Jampridem India relicta erat; nec istos quisquam alius, quod sciam, Indos appellavit qui citra Arabum fluvium incolunt.

[j] *In hac q. regione*] In Oritis, ubi Rhambacia fuit maximus illorum pagus cum portu: cujus commoditate perspecta, urbem condidit, 'in finibus gentis Arianæ,' inquit Plinius: nam Arianæ pars est Gedrosia, in qua Oritæ sunt. Vide lib. VII. cap. 3.

Arachosii] Forte hinc conjicere liceat alteram esse earum quæ Stephano vocantur 'Alexandria in Arachotis;' non quia in Arachosia foret, sed quia incolas habuit Arachosios.

[k] *Marit. Indos*] Hi sunt quos Plinius Gedrosos, Strabo Ichthyophagos appellat.

prominent ungues nunquam recisi: comæ hirsutæ et intonsæ sunt: 10. tuguria conchis et ceteris purgamentis maris instruunt: ferarum pellibus tecti, piscibus sole duratis et majorum quoque belluarum, quas fluctus ejicit, carne vescuntur. 11. Consumtis igitur alimentis, Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem sentire cœperunt, radices palmarum (namque sola ea arbor gignitur) ubique rimantes. 12. Sed cum hæc quoque alimenta defecerant, jumenta cædere aggressi, ne equis quidem abstinebant; et cum deessent, quæ sarcinas veherent, spolia de hostibus, propter quæ ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio. 13. Famem deinde pestilentia secuta est: quippe insalubrium ciborum novi succi, ad hoc itineris labor et ægritudo animi, vulgaverant morbos;[d] et nec manere sine clade, nec progredi poterant: manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. 14. Ergo strati erant campi pæne pluribus semivivis, quam cadaveribus. Ac ne levius quidem ægri sequi poterant: quippe agmen raptim agebatur, tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præriperent.[e] 15. Igitur, qui defecerant, notos ignotosque, 'ut allevarentur,' orabant. Sed nec jumenta erant, quibus excipi possent;[f] et miles vix arma portabat, imminentisque etiam ipsis facies mali ante oculos erat. Ergo sæpius revocati, ne respicere quidem suos sustinebant, misericordia in formidinem versa.[g]

[d] *Contagionem sparserant.*

[e] *Exercitus festinanter ducebatur, cum unusquisque tanto propius ad spem incolumitatis se accedere putaret, quanto plus properando alios antevertisset.*

[f] *In quæ imponi possent.*

[g] *Quamvis frequenter implorati a tergo, ne volebant quidem ad suos amicos vultum convertere.*

simis.—10 Vulgg. ante Freinsh. *struunt;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Bas. Frob. Col. et recentt. *instruunt.* Leid. et Voss. 1. 2. *ejecit.*—11 Schmieder. mallet vel *deinde*, vel *ad ultimum* abesse. In Bong. 1. *radices, &c.* desunt usque ad *cadaveribus*, IX. 10. 14.—12 Pith. *deferant.* Pal. 1. *nec equis.* In Voss. 2. *quæ veherent* sunt ab al. m.—13 Pith. *Fame.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *novi suci.* Pal. 1. *adhæc;* Voss. 2. *adhec.*—14 Florent. Leid. Voss. 1. Elz. et multæ edd. ante Freinsh. *præciperent;* Voss. 2. *præciperint;* Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *præriperent.*—15 Florent. *portabant.* Voss. 2. et Pal. 1. *imminentis et;* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *imminentisque et.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin.

16. Illi relicti 'Deos testes, sacra communia,[h] regisque' implorabant 'opem:' cumque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versi, 'parem suo exitum similesque ipsis amicos et contubernales' precabantur. 17. Rex, dolore simul ac pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernen, Parthorum[1] satrapen, misit, qui juberet, 'camelis cocta cibaria afferre:' alios quoque finitimarum regionum præfectos certiores necessitatis suæ fecit. Nec cessatum est ab his. 18. Itaque fame duntaxat vindicatus[i] exercitus, tandem in Gedrosiæ fines[m] perducitur. Omnium rerum sola fertilis regio est, in qua stativa habuit, ut vexatos milites quiete firmaret. 19. Hic Leonnati literas accipit, 'conflixisse ipsum cum octo millibus peditum et quingentis equitibus Horitarum[n] prospero

[h] *Communem utrique religionem.* [i] *A fame sola liberatus.*

Gryph. Mer. Bas. et Col. *ipsius facies.* Bong. *nec respicere.*—16 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *et sacra communia*; Pal. 1. *sacra omnia.* Pith. *mr. suo exitum.*—17 Pal. 1. omittit, *ac pudore anxius*; Voss. 1. et Bong. 2. *ac p. ancxius*; alii, *et p. anxius.* Voss. 1. *qua causa*; Bong. 2. *quæ causa*; Pith. *que causa.* Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *Affrapernen*; Voss. 2. *Affrapermen*; Pal. 1. *Affrapammem*; Pith. et Bong. 2. *Affrapernem.* Florent. Leid. Voss. 1. et edd. fere omnes ante Freinsh. *Parthinorum*; Voss. 2. *Parthienorum*; Pal. 1. *Parthaorum*; Pith. et Bong. 2. *Partinorum*; Ald. *Parthorum.* Pal. 1. *tota* pro *cocta*; Voss. 2. *toto.* Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. omittunt *quoque.* Leid. *finitimo.* Mer. *certiorem.*—18 *Itaque a fame* conj. Heinsius. Ald. *vendicatus.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et vulgg. ante Freinsh. *Cedrosiæ*; Mer. *Sedrosiæ*; Ald. Colin. Gryph. Frob. Bas. et Col. *Gedrosiæ.* Voss. 2. et Pal. 1. *Omniumque.* Mod. et al. *solo*; Bothe edidit *soli*, ex conjectura Sebisli.—19 Pal. 1. *Hinc.* Florent. Leid. et Voss. 1. *accepit.* Mer. *confecisse.* Voss. 2. *cum novem millibus*; Voss. 1. *cum VIII. B.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Pal. 1. *et CCC. equitibus*; Voss. 2. *et trecentis equitibus*; Bong. *et III. equitibus*; Amst. *et quadringentis equitibus.* Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. et Dan. *Moritarum*; Voss. 2. *Maricarum*; Ald. Bas. Col.

NOTÆ

[1] *Parthorum*] Parthia lib. VI. cap. 3. quæ longo sane intervallo ab Gedrosia aberat. *Regionum*] Ariæ, Drangianæ, &c.

[m] *In Gedrosiæ fines*] Ultimos videlicet, per quos e Gedrosia in Carmaniam exeundum erat; nam primos dudum ingressus erat. De his finibus, sive extrema Gedrosiæ parte Carmaniam versus, intelligendum quod sequitur: *sola fertilis regio est.* Sola, inquam, inter ceteras Gedrosiæ partes omnium rerum inopes. Malunt tamen alii legere: *omnium rerum soli fertilis est.*

[n] *Horitarum*] Hi enim digresso

eventu.' A Cratero [o] quoque nuntius venit, 'Ozinen [p] et Zariaspen, nobiles Persas, defectionem molientes, oppressos a se, in vinculis esse.' 20. Præposito igitur regioni [q] Sibyrtio (namque Menon, præfectus ejus, nuper interierat morbo) in Carmaniam [r] ipse processit. 21. Aspastes [s] erat satrapes gentis, suspectus res novare voluisse, dum in India rex esset. 22. Quem occurrentem dissimulata ira comiter allocutus, dum exploraret, quæ delata erant, in eodem honore habuit. Cum inde præfecti, [t] sicut imperatum erat,

et Lugd. *Noritarum*; Elz. et edd. vulgg. ante Freinsh. *Oritarum*; Frob. et edd. recentt. *Horitarum*. Voss. 2. *Orcinem*; Pal. 1. *Orzinem*; Ald. *Ordanem*; Bong. *ozinem*; ceteri codd. *Ozinen*. Voss. 2. *Zartapem*; Pal. 1. *Zanaspem*; Amst. *Tariaspem*; Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. ceteri et edd. recentt. *Zariaspen*. Voss. 2. *nobilis*.—20 Idem codex *Præpositi i. regionis Iburtio*; Bong. 1. 2. *P. i. regionis Iburcio*; Ald. *P. i. r. Sisyrtio*; Pal. 1. *P. i. r. Iuburtio*. Voss. 1. 2. Florent. Leid. et Bong. 2. *Mænon*; vulgg. edd. ante Freinsh. *Memnon*. Pal. 1. *Camaniram*.—21 Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *Aspastis*, et sic infra; Florent. et Leid. *Aspartis*. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 2. *Satrapas*. Florent. Leid. Voss. 1. et Mod. *rex est*; Ald. *res est*; Bong. 1. 2. *rex esset*.—22 *Cum Indiæ* multæ edd. ante Schmieder. *Cum Indi* Voss. 2. *Cum inde* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. Colon. Sigeb. et Mer.

NOTÆ

Alexandro defecerant, ac Leonnati agmen adorti, non paucos impune occiderant.

[o] *Cratero*] Huic exercitus partem discedens ex India commiserat, ut per Arachosiam et Drangianam in Carmaniam duceret.

[p] *Ozinem* [*Orzinen*] Arrianus *Ordonem*, quædam Curtii edd. *Ordanem* habent, exiguo discrimine ob affinitatem δ et ζ. *Molientes*] Ubi autem? non quidem in Perside; necdum enim eo venerat Craterus.

[q] *Regioni*] Gedrosiæ. Menon quidem supra lib. VII. cap. 3. prætor Arachosiis datus erat: post igitur et Gedrosiæ, cum ei Sibyrtius in utraque præfectura successerit. At non Menoni, sed Thoanti Sibyrtium, Apollophani Thoantem suffectum esse tradit Arrianus lib. VI.

[r] *In Carmaniam*] Hujus erant limites, versus Ortum Gedrosia cum Drangiana; a Septemtrione Aria Parthiaque; ab Occasu Persia; in Meridiem Oceanus. Hodieque vetustum nomen manet *Kherman*.

[s] *Aspastes*] Atqui Sibyrtius, quem modo Gedrosiæ præfectum vidimus, eo ex Carmaniæ præfectura translatus erat, eique Tlepolemus substitutus; si Arriano fides. Ubi ergo Aspastis Satrapia? num forte, ut Media, sic Carmania duobus erat Satrapis divisa, duplex cum esset, 'culta' et 'deserta?' Hoc quidem pacto et Curtius Arriano, et secum ipse Arrianus conciliari posset, qui in lib. Rer. Indic. diversum a Sibyrtio memorat Carmaniæ Satrapem.

[t] *Inde* [*Indiæ*] *præfecti*] Credibilius quod habet Arrianus, non Indiæ, quæ partim jam defecerat, partim remotior erat; sed Arianæ Præfectos Stasanorem, Phrataphernem, &c. ista misisse. *Ad impedim.*] Ad vehen-

BACCHUS INDICUS

equorum jumentorumque jugalium vim ingentem ex omni, quæ sub imperio erat, regione misissent; quibus deerant impedimenta, restituit. 23. Arma quoque ad pristinum refecta sunt cultum: quippe haud procul a Perside aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. 24. Igitur, ut supra dictum est, æmulatus Patris Liberi non gloriam solum, quam ex illis gentibus deportaverat, sed etiam famam, (sive illud triumphus fuit, ab eo primum institutus, sive bacchantium lusus) [statuit imitari [u]] animo super humanum fastigium elato, 'vicos, per quos iter erat, floribus coronisque sterni jubet: 25. liminibus ædium crateras vino repletos et alia eximiæ magnitudinis vasa disponi: vehicula deinde constrata, ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosa.' 26. Primi ibant amici et cohors regia, variis redimita floribus coronisque: alibi tibicinum cantus, alibi lyræ sonus audiebatur: item in vehiculis, pro copia cujusque adornatis, comessabundus exercitus, armis, quæ maxime decora erant, circumpendentibus. Ipsum convivasque currus vehebat, crateris aureis ejusdemque materiæ ingen-

que post *jumentorum* non habetur in Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *quæ sub i. erant* Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. et Bong.—24 Bothe edidit: *sed etiam infamiam.* 'Præfero emendationem Schefferi: *sed etiam insaniam.*' Schmieder. Ald. *triumphum fuit.* Voss. 1. et Bong. 2. *hubeo primum.* Leid. *sice b. lusus*; Pal. 1. *sive b. luxus.* Voss. 1. *seper* pro *super.*—25 Florent. Leid. et Bong. 1. 2. *craterras*; Voss. 1. *creterras*; Mer. et Amst. *crateres.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Pal. 1. Dan. alii *vino repletas.* Voss. 2. *et animalia eximiæ.* Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *vasa.* Voss. 2. omittit *ut* ante *plures.* Mox conj. Freinsh. *ornari candidis velis, aliaque veste pretiosa.*—26 Voss. 2. *Ibant primi.* Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. Mod. et plurimæ edd. ante Freinsh. *tubicinum.* Florent. Leid. et Voss. 1. *alii lyræ.* Pro *item* Scheffer. mavult *tum.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. Dan. et Mer. omittunt *in* ante *vehiculis.* Florent. Leid. et Voss. 1. *comisabundus*; Voss. 2. et Bas. *comesabundus*; Bong. 2. *comissabundus*; Pal. 1. *maxime decoraverant.* Florent. *circumpetentibus.* Florent. Leid. Dan. et Bong. 1. 2. *creterris*; Voss. 1. *craterris*; Pal. 1. *Craterus.* Pith. *ejusdem*, omisso *que.* Elz. *ingentibus po-*

NOTÆ

das sarcinas.

[u] *Statuit imit.*] Hoc quoque retulit Arrianus: 'Sed hæc neque Ptolemæus,' inquit, 'nec Aristobulus, nec alius quispiam auctor, cui in hac parte fides haberi possit, memoriæ prodiderunt,' &c. De bacchatione et bacchantibus lib. VIII. cap. 10.

tibus poculis prægravis. 27. Hoc modo per dies septem bacchabundum agmen incessit; parata præda, si[j] quid victis saltem adversus comessantes animi fuisset: mille hercule, viri modo et sobrii,[k] septem dierum crapula graves in suo triumpho capere potuerunt. 28. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiumque constituit, hic quoque militiæ probrum vertit in gloriam. Et præsens ætas et posteritas deinde mirata est, 'per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos, barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus.' 29. Hunc apparatum carnifex sequebatur: quippe satrapes Aspastes, de quo ante dictum est, interfici jussus est: 30. adeo nec luxuriæ quicquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

[j] *Qui facilis præda fuisset, si, &c.*
[k] *Qui modo fortes ac non temulenti forent.*

---

pulis.—27 Pal. 1. omittit *incessit.* Codd. fere omnes et edd. ante Schmieder. *parta præda;* Amst. et Lugd. *parata præda.* 'Non dubitavi sic scribere cum cod. Theocr. quamvis Freinsh. vulgatam ex Virg. Eclog. III. 68. et Sallust. Jugurt. x. 4. defendit.' *Schmieder.* Pal. 1. omittit *adversus.* Ald. *commessantes;* Florent. Leid. et Voss. 1. *comisantes;* Bong. 2. *comissantes;* Voss. 2. Bas. et Col. *comesantes.* Pith. omittit *mille,* pro quo Voss. 1. habet ∞. Idem. et Bong. 2. *cohercle;* Bong. 1. *non hercle.*—28 Bong. Lugd. et Amst. *hoc quoque.* Voss. 2. *mutata est,* et in margine *mutuata.* Florent. *temulendos.* Voss. 2. *barbarisque temeritatem, fiduciam.*—29 Florent. Leid. et Voss. 1. *Apastris;* Voss. 2. *Apastis.* Pal. 1. omittit *ante.*—30 Florent. Leid. Dan. Pal. 1. et Bong. 1. 2. *ne luxuriæ.*

Q. CURTII RUFI,

DE REBUS GESTIS

ALEXANDRI REGIS MACEDONUM,

LIBER X.

ARGUMENTUM.

Cap. i. Alexandri severitas in præfectos improbos; Nearchi prior ad regem reditus; Alexandri consilia de orbe terrarum subigendo. Orsinis insontis supplicium. Literæ ex India et Europa. ii. Dum Alexander turbatum Græciæ statum pacare, ex militibus ære alieno liberatis seniores remittere domum, reliquos retinere cogitat, in castris oritur seditio, quam gravi oratione et regia auctoritate compescit. iii. iv. Seditiosis supplicio affectis, totius exercitus dissipat consilia, et Persis credit corporis custodiam. (Sequitur magna lacuna.) v. Alexander moribundus exercitum salutat. Dicta et gesta ejus ante obitum. Quantum a suis fuerit desideratus, præcipue vero a Darii matre; quæ, dolori succumbens, paulo post extincta est. Alexandri elogium. vi. De rege, qui Alexandrum exciperet, inter Macedonas consultatio et variæ sententiæ. vii. Aridæum, Alexandri fratrem, regem salutat Meleager; filio ex Roxane futuro Perdiccam et Leonnatum tutores destinat Pithon; regiam peditibus stipatus irrumpit Aridæus cum Meleagro; equitibus comitibus ex urbe excedere statuunt Perdicca et Leonnatus. viii. Perdicca e vitæ periculo servatus campis occupatis Babylonem fame premit. Aridæus autem, pacis studiosus, tumultum media quadam ratione componere conatur. ix. Perdicca, dum patrio more exercitum lustrat, Meleagrum et trecentos fere alios discordiæ auctores dolo opprimit. x. Alexandri imperium dividit Perdicca, summam Aridæo et sibi, provincias copiarum ducibus tribuens. Rumor de Alexandro, veneno necato. Corpus ejus Ægyptiorum et Chaldæorum more curatum Ptolemæus Alexandriam transfert.

I. 1. Iisdem fere diebus Cleander et Sitalces et cum Agathone Heracon superveniunt, qui Parmenionem[a] jussu regis occiderant; quinque millia peditum cum equitibus mille, 2. sed et accusatores eos e provincia,[b] cui præfuerant, sequebantur; nec tot facinora, quot admiserant, compensare poterant cædis perquam gratæ regi ministerio. 3. Quippe cum omnia profana spoliassent, ne sacris quidem abstinuerant: virginesque et principes fœminarum, stupra perpessæ, corporum ludibria deflebant. 4. Invisum Macedonum nomen avaritia eorum ac libido barbaris fecerat. 5. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem constupratam servo suo pellicem dederat. 6. Plerique[c] amicorum Alexandri non tam criminum, quæ

Florent. et Leid. *Explicit L. Q. Curti Rufi Historiarum incipit liber decimus;* Voss. 2. est sine Titulis; sed hoc uno in loco in margine notatur: *Lib. VI.* Pith. *Explicit lib. oct. Qu. Curtii Rufi Hist. Al. Mag. Mac. Regis: liber nonus incipit feliciter;* Bong. 1. *Q. Curti Rufi Hist. liber nonus expl. incipit liber decimus;* Bong. 2. et Voss. 1. *Curti Rufi Hist. explicit liber nonus: incipit ejusdem liber decimus;* Mer. *Q. Curtii de rebus gestis Alexandri Magni Macedonum Liber Nonus.*—1 Leid. Voss. 1. et Bong. *Isdem;* Bong. 1. *Hisdem.* Pith. *Sithalces;* alii *Sitacles;* Mer. Mod. et Amst. *Eracon;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. et optt. edd. *Heracon.* Amst. *cum equitibus mille adducentes.*—2 Bothe interpungit: *occiderant. Quinque m. p. c. e. mille, sed et, &c.* cum hac nota: ‘Ita distinguitur in libris: *occiderant; quinque . . . mille. Sed et accusatores, &c.* [et ita omnes edd. ante Schmieder.] Quæ prava interpunctio in fraudem illexit Cellarium, ut *cum his erant*, aut quidpiam simile, excidisse post verba, *quinque millia*, arbitraretur. Emendavi pravam editionum interpunctionem.’ *Schmieder.* Voss. 2. *Sed accusatores*, omisso *et.* Voss. 1. *se provincia;* Voss. 2. *provincia*, omisso τῷ *e*, et mox habet: *ei fuerant;* Pal. 1. *enim præfuerant.* Pith. *ne tot facinora.* Voss. 1. *quod admiserant.* Voss. 2. Pith. et vetus codex Snakenb. *poterat.* Voss. 2. *cædes p. g. r. misterio.*—3 Florent. Leid. Voss. 2. Dan. et Bong. 1. 2. *nec sacris.* Voss. 2. omittit *et* ante *principes.* ‘*stupra perpessæ* turpe glossema est verborum elegantium, quæ sequuntur.’ *Bothe.* —5 Voss. 2. *furor Cleandri.*—6 Florent. Leid. et Voss. 1. *palam obiciebantur.*

NOTÆ

[a] *Qui Parmen.*] Supra lib. VII. cap. 2. *Quinque millia*] Supple, ‘cum his erant,’ vel aliquid simile. Aliam exercitus partem qui sub Parmenione fuerat, jamdudum occupaverat Alexander in Arachosia lib. VII. cap. 3.

[b] *E provincia*] Cleander et Sitalces Mediæ præfuerant. *Agathone*] Hic si Parmenionis cædi interfuit, diversus ab illo Agathone est qui arci Babyloniæ præsidere jussus erat lib. V. cap. 1.

[c] *Plerique*] Hæc est hujus loci sententia, quam Gallicus Interpres non attigit: Plerosque amicorum Alexandri gavisos Cleandri sociorumque calamitate, non tam odio criminum quæ his objiciebantur gravissima,

palam objiciebantur, atrocitatem, quam memoriam occisi per eos Parmenionis, quod tacitum prodesse reis apud regem poterat, intuebantur; læti recidisse iram in iræ ministros, nec ullam potentiam, scelere quæsitam, cuiquam esse diuturnam. 7. Rex cognita causa pronuntiavit, 'ab accusatoribus unum et id maximum crimen esse præteritum, desperationem salutis suæ:[a] nunquam enim talia ausuros, qui ipsum ex India sospitem aut optassent reverti, aut credidissent reversurum.' 8. Igitur hos quidem vinxit;[d] 'DC. autem militum, qui sævitiæ eorum ministri fuerant, interfici' jussit. 9. Eodem die sumtum est supplicium de iis quoque,[e] quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat. 10. Haud multo post Nearchus et Onesicritus,[f] quos 'longius in Oceanum procedere' jusserat, superveniunt. 11. Nuntiabant autem quædam audita, alia comperta; 'insulam ostio amnis[g] subjectam auro abundare;

[a] *Quod de ipsius regis vita desperassent.*

Voss. 1. 2. *per eos.* 'Fuerunt qui vel *tacite*, vel *tantum* legerent; posses etiam *quod factum*. Sed nihil mutandum censeo.' *Schmieder*. Omnes codd. et edd. servant *quod tacitum*. Leid. *læti rectidisse*. Pal. 1. *nunquam* pro *cuiquam*.—7 Pal. 1. et Voss. 2. omittunt *suæ* post *salutis*. Mer. *talia ausurum*.—8 Voss. 1. et Pal. 1. *Igitur quidem*. Voss. 2. *DC. a. milites*.—9 Ald. et Pith. *de hiis*; Leid. et Voss. 1. *de iis*; Voss. 2. *quoque de his*. Circa hunc locum in Bong. 1. oræ satis recenti manu ascriptum sic fuit: *Parisius anno Domini M.CCCC.XVIII. mense Junii*.—11 Voss. 2. *inaudita compertam*, omisso *alia*. Pith. *hostio*; Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. et Bong. *amni*. Voss. 2. et Col.

NOTÆ

quam quod eos meminerant occidendi Parmenionis ministros fuisse: cujus obsequii recordatio regem, ut iis ignosceret, impellere sola poterat. *Tacitum*] Tacite, in animo: nisi forte scriptum erat, *tantum*.

[d] *Vinxit*] Necari jussit, inquit Arrianus: idque Plutarchus atque Justinus confirmant. 'Heracon quidem tum temporis absolutus fuerat: ceterum paulo post a Susiis convictus, quod eorum templum diripuisset, etiam ipse pœnas dedit.' Arrian. lib. VI.

[e] *De iis quoque*] De Orzine et Zariaspe: supra lib. IX. cap. ult. *Craterus*] Hic enim ingresso jam Carmaniam regi copias suas junxerat.

[f] *Nearchus et Ones.*] De quibus lib. IX. cap. 9. Solus porro ex his venit Nearchus comite Archia, ut ex Arriano constat in Indicis.

[g] *Ostio amnis*] Indi, ut ex Plinii lib. VI. cap. 23. intelligimus: ex eo enim solverant. *Talentis*] Talentum lib. III. cap. 13.

inopem equorum esse: singulos equos ab iis, qui ex continenti trajicere auderent, singulis talentis emi: 12. plenum esse belluarum [h] mare: æstu secundo eas ferri [b] magnarum navium corpora æquantes: truci cantu [i] deterritas sequi classem: [c] cum magno æquoris strepitu, velut demersa navigia, subisse aquas.' 13. Cetera incolis crediderant; inter quæ, 'Rubrum mare non a colore [j] undarum, ut plerique crederent, sed ab Erythra rege appellari. 14. Esse haud procul a continenti [k] insulam, palmis frequentibus consitam,

[b] *Eas sequi maris æstuantis cursum.*
[c] *Horridis clamoribus fugatas ne classem sequerentur.*

eos pro *equos;* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *eos compererunt;* Dan. et Pal. 1. *eos compararunt.* Voss. 1. 2. et Mer. *ab his.* Amst. *ex continente;* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *ex continenti traicere.* 'Vocem *singulis* [num voluit *singulos?*] cum P. Burmanno pro glossa habeo.' *Schmieder.*—12 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Dan. *fleri.* Bothe delet colon post *classem.* Pal. 1. *velut dimersa.* Bothe malit: *subire aquas.*—13 Voss. 2. *Cetera etiam.* Pal. 1. omittit *sed.*—14 Bong. 1. *palmitis;* Mod. Elz. et edd. vulgg. *palmetis;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. 1. 2. Mer. Frob. Bas. et Col. *palmis.* Florent. Leid. Bong. 2. et Bong. 1. a m. pr. *frementibus;* Bong. 1. a m. sec. *frequenti-*

NOTÆ

[h] *Belluarum*] Balænarum, physeterum, hydrorum, &c. quos Plinius vicenum cubitorum fuisse scribit: Solinus balænas ultra spatia quatuor jugerum habere, cap. 55. Videndi Gesnerus et Aldroandus in Cetis.

[i] *Truci cantu*] Tubarum quoque sonitu exterritas Arrianus et Strabo referunt: Plinius vero 'non voce, non sonitu, non ictu, sed fragore' terreri posse scribit lib. IX. cap. 3. Aptius hiĉ Sebisio videretur, *tubæ cantu:* sed nihil mutari necesse fuit.

[j] *Non a colore*] Lege quæ diximus ad lib. VIII. cap. 9. *Erythra*] Alii *Erythrum* vocarunt.

[k] *A continenti*] Carmaniæ. *Insulam*] Hanc insulam Dionys. Plinius, Mela, Solinus, Stephanus 'Ogyrin' appellant: Nearchus apud Strabonem 'Gyrinam,' sive 'Ogyrinam' p. 766. emendante Isaaco Vossio; eamque extra fauces sinus Persici collocant. Sed illa ipsa, in qua scilicet regis Erythræ monumentum fuerit, apud Arrianum in Indicis 'Oaracta' dicitur; (errat enim vir doctus qui pro illa ejusdem *Organam* sumsit;) quæ haud dubie Ptolemæi Οὐορόχθα est, ac Nearchi apud eundem Strabonem *Doracta,* forsan corrupte, Α in Δ mutato, pag. 767. Ex quo ipso loco manifeste mihi colligere posse videor duas esse insulas tam situ quam nomine diversas; quarum alii in alia sepulcrum Erythræ fabulosum, ut opinor, constituerint. Quod nemo revocaverit in dubium qui hos scriptores attente legerit, interseque contulerit. Atque hoc pacto verum esse posset quod disputat Isaacus Vossius in Melæ lib. III. cap. 8. 'Ogyrin' esse hodiernam *Gerun,* in qua nobilissimum emporium *Ormuz:*

et in medio fere nemore columnam eminere, Erythræ regis monumentum, literis gentis ejus scriptam.' 15. Adjiciebant, 'navigia, quæ lixas mercatoresque vexissent, famam auri secutis gubernatoribus, in insulam[l] esse transmissa, nec deinde ab his postea visa.' 16. Rex, cognoscendi plura cupidine accensus, 'rursus eos terram legere' jubet, 'donec ad Euphraten appellerent classem; inde adverso amne Babylonem subituros.' 17. Ipse animo infinita complexus, statuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria[m] petere Africam, Carthagini infensus; inde, Numidiæ solitudinibus peragratis, cursum Gadis dirigere: ('ibi' namque 'columnam[n] Herculis esse' fama

bus. Pith. *Græcis* pro *gentis.*—15 Leid. et Voss. 1. *Adiciebant.* Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *que* post *mercatores.* Leid. *secutos.* Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *transmissam.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. *postea visam;* Voss. 2. *post visam;* Pith. *postea nisam.* 'Malim tres voculas has: *ab his postea* abesse. Sine dubio ex glossa est vel *postea*, vel *deinde:* fortasse etiam *ab his*, quæ voculæ ex emendatione glossæ *ab hinc* ortæ videntur.' *Schmieder.*—16 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *Euphratis;* Voss. 2. *Eufratis.* 'Recte Acidalius *Euphratis os.*' Heinsius. Ald. Colin. et Gryph. ut in textu. Florent. Leid. et Voss. 1. *Babylona;* Voss. 2. *Babiloniam;* Ald. Frob. Bas. et Col. *Babyloniam;* Dan. Bong. et Lugd. *Babylonia;* Amst. *Babylone.*—17 Voss. 2. *Affricam.* Voss. 1. *Chartagini.* Voss. 2. omittit *Numidiæ*, relicto spatio. Mer. et Amst. *Gades;* Voss. 2. *peragratis ad* Gades, spatio ita relicto.

NOTÆ

nisi quod veteres illi 'Ogyrin' ad 225. milliaria, quidam ad 250. ab littore removent, cum Ormuziam non nisi 36. a continenti distare ipse scribat Vossius.

[l] *In insulam*] Diversam ab Ogyri et Oaracta, extra sinum Persicum. 'Hanc indigenæ soli sacram esse dicebant, et Nosala vocari, nec quenquam mortalium eo velle accedere: si quis vero imprudens feratur, nunquam amplius cerni.' Arrianus.

[m] *Syria*] Lib. IV. cap. 1. *Africam*] Proprie dictam, quæ pars est Africæ latius sumtæ, ut diximus lib. IV. cap. 8. *Carthagini*] Lib. IV. cap. 2. *Infensus*] Ibid. cap. 4. Fuit Numidia Masinissæ regnum, pars quondam Africæ illius proprie dictæ, versus Mauritaniam; quanquam alii utramque distinguunt. Hodie *Constantina* dicitur. *Gadis*] Vel *Gades:* lib. IV. cap. 4.

[n] *Columnam*] Duæ celebrantur columnæ Herculis, ex utroque freti Gaditani littore, quod inde Herculeum fretum cognominatum est. Sed quid hæ columnæ fuerint, parum liquet; nam alii veras fuisse columnas ex ære volunt, octo cubitorum: alii statuas Herculis, alii turres, alii montes Calpen et Abylam; quorum ille in Hispania, iste ex adverso in Africa, ambo ad fretum Gaditanum. Consulat qui plura volet, Strabonem, Melam, Solinum, Philostratum, Marianam, &c.

vulgaverat:) 18. Hispanias deinde, quas 'Iberiam'[o] Græci a flumine Ibero[p] vocabant, adire; et prætervehi Alpes[q] Italiæque[r] oram, unde in Epirum[s] brevis cursus est. 19. Igitur Mesopotamiæ[t] prætoribus imperavit, 'materia in Libano monte cæsa, devectaque ad urbem Syriæ Thapsacum, ingentium carinas navium ponere: septiremes omnes esse, deducique Babylonem. Cypriorum regibus imperatum, ut æs stuppamque et vela præberent.' 20. Hæc agenti Pori et Taxilis regum literæ traduntur, 'Abisaren

Pith. *ibi quoque.*—18 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Hispanias deinde quas;* Voss. 2. Ald. Colin. Gryph. Frob. Bas. Col. et Mer. *Hispaniam deinde quam.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Ald. *Hiberiam;* Mer. *Hybèriam*, et sic mox. Ald. *Epeirum;* Bong. *Eptrum;* Col. *Epyrum.* Voss. 2. *est concursus.*—19 Florent. Leid. Voss. 1. Ald. et Elz. *ut materia.* Florent. et Voss. 1. *Libatio.* Voss. 2. *Suriæ.* Florent. Leid. et Voss. 1. *Thapsagas;* Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. et Mer. *Tapsacum;* Pith. *Thapsacum.* Florent. Leid. et Voss. 1. *et ingentarumque;* Bong. et Dan. *ingentarumque;* Mer. *et ingentium;* Voss. 2. *et octingentarum*, 'quod, abjecta tamen copula, restituendum esse videtur.' *Schmieder.* Pal. 1. *cannas* pro *carinas.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Bong. 1. 2. Dan. et Mer. *VII. remis;* Voss. 2. et Pal. 1. *septem remis.* 'Istud esse suspectum N. Heinsio, et merito.' *Bothe.* Florent. Leid. Voss. 2. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *Babyloniam;* Voss. 1. *Babylonam;* Bong. *Babylonia;* Amst. et Lugd. *Babylona.* Voss. 2. *ut eis.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et al. *stupamque.* Pith. *et velut præberent.*—20 Voss. 1. Bong. 1. 2. et Dan. *Phori.* Florent. *Taxillis.* Voss. 2. *Abissaren;* Ald. Colin. Gryph. Mer.

NOTÆ

[o] *Iberiam*] Alia erat Asiæ regio Iberia inter Euxinum et Caspium mare, quæ hodiernæ Georgiæ ferme respondet.

[p] *Ibero*] Hodie apud Hispanos *Ebro:* nascitur in Cantabriæ finibus, et Cæsaraugustam præterfluens, in mare Mediterraneum se effundit regione Majoricæ.

[q] *Alpes*] Notissimum nomen montium qui Italiam a Gallia magnamque partem a Germania dividunt. Has fama erat Herculem ex Hispania victo Geryone redeuntem superasse: quæ res Alexandro Herculis æmulatori cupiditatem hanc injecerat. Itaque *prætervehi non* 'prætemavigare' hoc loco, sed 'transcendere' potius interpretandum putem.

[r] *Italiæque*] Egregia est apud Livium disputatio Decad. primi lib. IX. quem Italicæ expeditionis fructum relaturus Alexander fuerit, si Romanos bello lacesseret: nec dubitat irritum incepti abiturum fuisse.

[s] *In Epirum*] Epirus, hod. *Albania*, limites habuit Ionium mare, Achaiam majorem, et Macedoniam. *Brevis*] Trajectus est, inquit Strabo, stadiorum circiter 700. quæ milliaria sunt 87. cum dimidio: quare apud Plinium lib. II. cap. 11. vitiose legitur, 'quinquaginta m. p. non amplius;' cum in veteribus libris scriptum esset, 'centum m. p.'

[t] *Mesopotamiæ*] Lib. V. cap. 1. *Materia*] Lignis: lib. V. cap. 2. *Libanus*] Lib. IV. cap. 2. Thapsacus ibid. cap. 1. Babylon lib. V. cap. 1. Cyprus lib. IV. cap. 1.

morbo, Philippum præfectum [u] ipsius ex vulnere interisse, oppressosque, qui vulnerassent eum.' 21. Igitur Philippo substituit Eudæmonem: dux erat Thracum. Abisaris regnum filio ejus attribuit. 22. Ventum est deinde Persagadas.[v] Persica est gens, cujus satrapes Orsines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes barbaros eminens. 23. Genus ducebat a Cyro, quondam rege Persarum: opes et a majoribus traditas habebat, et ipse longa imperii possessione cumulaverat. 24. Is regi cum omnis generis donis, non ipsi modo ea, sed etiam amicis ejus daturus, occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, currusque argento et auro adornati, pretiosa supellex, et nobiles gemmæ, aurea magni ponderis vasa, vestesque purpureæ, et signati [w] argenti talentum quatuor millia. 25. Ceterum tanta benignitas barbaro causa mortis fuit; nam cum omnes amicos regis donis super ipsorum vota coluisset; Bagoæ [x] spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis devinxerat sibi,

Frob. Bas. et Col. *Abisarem*; Florent. Leid. et Voss. 1. *Abisaren*. Voss. 1. *Phylippum*. Pal. 1. *ejus ex vulnere ipsius*. Mer. Frob. Bas. Col. Lugd. et Amst. *interiisse*. Voss. 2. *qui vulnerassent. Cum igitur*.—21 Pith. *sustinuit*. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 1. 2. *Eodemonem*; Voss. 2. *Bodemonem*; Ald. Mer. Bas. et Col. *Eudemonem*. Florent. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *Abissaris*; Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *Abiasaris*.—22 Voss. 2. *inde est*. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Persagara*; Voss. 2. *Pesagara*; Mer. *Persagata*; Pal. 1. et Dan. *Psagara*.—23 Voss. 2. omittit *et* ante *opes*. Voss. 2. et Bong. 1. *et ipsa*; Pal. 1. *et ipsas*.—24 Pith. *His regi*. Florent. Leid. et Voss. 1. *non ipso*. Pith. *sed ea etiam*. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *que* post *currus*. Florent. *argenti talenta*; Leid. et Voss. 1. *a. talenta III.* Voss. 2. *a. talenta quadringenta*, probante Schmiedero; Dan. *talenta Benign.* sed quæ desunt, ad marginem supplentur; Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *a. talenta IIII. millia*.—25 Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *tanta*. Voss. 2. *cum hos amicos*. Pal. 1. *voluntate coluisset*. Mer. *Bagoë*. Voss. 2. omittit: *obsequio corporis*. Florent. Leid. et Voss. 1. *devixerat*. Voss. 2. *admonitoque*. Florent. Leid. et Voss. 1.

NOTÆ

[u] *Præfectum*] Oxydracarum et Mallorum Satrapem. *Qui vulner.*] Mercenarii erant, inquit Arrianus: apud quem non Eudæmon, sed Eudemus suffectus Philippo dicitur.

[v] *Persagadas*] Vide lib. v. cap. 6. *Satrapes*] Phrasaorte satrapa pridem mortuo, cum adhuc in India degeret Alexander, Orsines satrapiæ curam ultro susceperat, dum a rege prætor mitteretur. *Cyro*] Idem lib. IV. cap. 14.

[w] *Signati*] Lege sis lib. III. cap. ult. 'Talenta,' ibid.

[x] *Bagoa*] Hunc Nabarzanes Alexandro obtulerat, lib. VI. cap. 5.

nullum honorem habuit: 26. admonitusque a quibusdam, 'quam Alexandro cordi esset;' respondit, 'amicos regis, non scorta se colere, nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effœminarentur.' 27. His auditis, spado potentiam flagitio et dedecore quæsitam in caput nobilissimi et insontis exercuit. Namque gentis ejusdem levissimos falsis criminibus astruxit,[d] monitos, tum demum ea deferre, cum ipse jussisset. 28. Interim quoties sine arbitris erat, credulas regis aures implebat; dissimulans causam iræ, quo gravior criminantis auctoritas esset. 29. Nondum suspectus erat Orsines, jam tamen vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus: et importunissimum [y] scortum, ne in stupro quidem et dedecoris patientia fraudis oblitum, quoties amorem regis in se accenderat, Orsinen modo 'avaritiæ,' interdum etiam 'defectionis,' arguebat. 30. Jam matura erant in perniciem innocentis mendacia, et fatum, cujus inevitabilis sors est, appetebat. Forte enim 'sepulcrum Cyri'[z] Alexander jussit 'aperiri,' in quo erat conditum ejus corpus, cui dare volebat inferias.[e] 31. Auro argentoque repletum esse crediderat, quippe ita fama Persæ vulgaverant; sed præter clypeum ejus putrem, et arcus duos Scythicos et acinacem, nihil reperit. 32. Ceterum corona aurea imposita amiculo, cui

[d] *Fictis criminationibus instruxit.* [e] *Funebres honores persolvere.*

---

equam pro *quam*; Bong. 2. *ecquam*; Voss. 2. et Pal. 1. *equitum*.—26 Florent. Leid. Voss. 2. et Pal. 1. *cordi esse*.—27 Voss. 2. omittit *et* post *flagitio*. Ald. *criminibus struxit*; Col. c. *astruxit*; Acidalius conj. c. *instruxit*.—29 Pal. 1. et Voss. 2. omittunt *erat*. Ald. *Orxines*, et sic mox. Voss. 2. *Res enim*. Voss. 2. *et importunissimum*; Pal. 1. omittit *et*. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *scortum*, et mox *in* ante *stupro*.—30 Voss. 2. omittit *et* ante *fatum*. Pal. 1. et Voss. 2. *appetebat eum sepulcrum*. Voss. 2. *cujus* pro *cui*.—31 Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. et Dan. *conditum repletum*. Pith. et Voss. 2. *crediderant*. Pith. omittit *præter*, et mox habet *Scythios*. Voss. 2. *acinatem*.—32 Florent. Leid. Voss. 1. et Ald. *adsuerat*; Pith. *adsueve-*

NOTÆ

[y] *Importuniss.*] Nequissimum.

[z] *Sepul. Cyri*] Primi illius Persarum regis, de quo nos ad lib. IV. cap. 14. et lib. VII. cap. 6. De sepulcro plura Arrianus lib. VI. Strabo lib. XV. Plutarchus in Alex. *Inferias*] Lib. VII. cap. 10.

assueverat ipse, solium,[a] in quo corpus jacebat, velavit; miratus,[b] 'tanti nominis regem, tantis præditum opibus, haud pretiosius sepultum esse, quam si fuisset e plebe.' 33. Proximus erat lateri spado, qui regem intuens, 'quid mirum,' inquit, 'est, inania sepulcra esse regum, cum satraparum domus aurum inde egestum capere non possint? 34. Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non videram: sed ex Dario ita accepi, tria millia talentum condita esse cum Cyro. 35. Hinc illa[c] benignitas in te, ut, quod impune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret.' 36. Concitaverat jam animum in iram; cum ii, quibus negotium idem dederat, superveniunt: hinc Bagoas; hinc ab eo subornati falsis criminibus occupant aures. 37. Antequam accusari se suspicaretur Orsines, in vincula est traditus. Non contentus supplicio insontis spado, ipse morituro manum injecit. Quem Orsines intuens, 'audieram,' inquit, 'in Asia olim regnasse fœminas;[d] hoc vero novum est, regnare castratum!' 38. Hic

rat. Voss. 2. omittit *solium*. Voss. 2. et Pal. 1. *regem præpeditum opibus*. Mer. *sepulchrum esse*. Pal. 1. *a plebe*; Voss. 2. *a plebe proximus*. *Erat*, *&c.*—34 Leid. et Voss. 1. *III. millia*; Pith. *talentorum*.—36 Voss. 2. *Concitaverant*. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *cum hii*; Voss. 2. *cum hi*. Pal. 1. *hinc Bages*.—37 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Ald. *traditus est*. Voss. 1.

NOTÆ

[a] *Solium*] Græce apud Strabonem et Arrianum πύελος, proprie *alveus*; item *theca*, *loculus*, *&c.* Ex quo perperam Interpres Arriani *urnam* fecit; nam Persæ corpora defunctorum non cremabant: lib. III. cap. 12.

[b] *Miratus*, *&c.*] Minime quidem mirari hoc potuit qui vidisset ipse, aut certe ex Aristobulo, quem eo miserat, teste oculato accepisset satis magnificum fuisse hujus sepulcri ornatum; ut apud Strabonem et Arrianum ipse descripsit Aristobulus. Hoc igitur, inquam, Alexander miratus non est quod ait Curtius, sed potius vehementer indignatus in eos a quibus expilatum sepulcrum fuerat. Plura apud eosdem leges.

[c] *Hinc illa*] Ex hoc auro illa Orsinis munera profecta sunt, quæ tibi eo consilio attulit, ut ea donando quæ retinere impune non poterat, quia scelere parta erant, gratiam apud te iniret.

[d] *Fœminas*] Ut Semiramim, de qua lib. V. cap. 1. et lib. VII. cap. 6. Forsan et Amazonum fabulas respexit. Ceterum Orsinem non Persagadis, sed apud Persepolim, et accusatum et cruci affixum esse ex Arriano didicimus.

fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modo, sed eximiæ quoque benignitatis in regem. 39. Eodem tempore Phradates[e] regnum affectasse suspectus occiditur. Cœperat[f] esse præceps ad repræsentanda supplicia; idem ad deteriora credenda. 40. Scilicet res secundæ[g] valent commutare naturam; et raro quisquam erga bona sua[f] satis cautus est. Idem enim paulo ante[h] Lyncesten Alexandrum delatum a duobus indicibus damnare non sustinuerat; 41. humiliores quoque reos contra suam voluntatem, quia ceteris videbantur insontes, passus absolvi: hostibus victis regna reduxerat: 42. ad ultimum a semet ipso degeneravit usque adeo, ut adversus libidinem animi, arbitrio scorti, aliis regna daret, aliis adimeret vitam. 43. Iisdem fere diebus literas [a Cœno] accepit de rebus in Europa et

[f] *Contra prosperitatem suam.*

Nam contentus.—38 Florent. *benignitas in regem.*—39 Voss. 2. *Phrahates*; Pal. 1. *Phradapes*; Pal. 1. *ad præsentanda.* Florent. *item* pro *idem*, probantibus Heins. et Scheffer.—40 Edd. omnes ante Freinsh. et Voss. 2. *sic scilicet*; Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. et Dan. *Scilicet.* Bong. 1. *vident* pro *valent.* Voss. 2. *Lyncestrem.* Pal. 1. *Alexandro.* Voss. 2. omittit *delatum.*—41 Pith. *hii viliores quoque.* Voss. 1. et Bong. 1. 2. *passus adsolvi.* Voss. 2. et vulgg. ante Freinsh. *regnare dixerat*; Bong. Dan. Pal. 1. et Mer. *regnare duxerat*; Amst. *regna reddiderat.* 'Legendum est vel cum Freinshemio: *regna reddiderat*, vel cum Heinsio, *regna adauxerat*, vel similiter.' *Schmieder.* 'Scribamus, *regnare auxerat.*' Bothe.—42 Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. et Pal. 1. *ad ultimum trajectum ab*; Voss. 2. *ad ult. tractum a*; Mer. *ad ult. trajectus a.* Dan. Pal. 1. et Mer. *ut in quodam*; Florent. *ut in quiddam*; Voss. 1. *in quoddam*; Voss. 2. *in quodam*; Leid. *in indam*; Ald. Bas. et Col. *in quosdam*; Bong. 1. 2. *ut in quoddam*; ceteri et edd. recentt. *usque adeo.* Voss. 2. omittit, *aliis adimeret vitam*; Ald. omittit *vitam.*—43 Voss. 1. et Bong. *Isdem.* Pal. 1. et Frob. omittunt, *a Cæno.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Mod. et Elz. *accipit.* Elz. et vulgg. edd. ante Freinsh. *in Europa gestis*; omnes codd. cum Ald. Colin. Gryph. Mer. Col. Bas. Lugd. et Amst. ut in textu. Florent. Leid.

NOTÆ

[e] *Phradates*] Fuerat Mardorum et Tapurorum Satrapes lib. VI. cap. 4. 5. quem ad se in custodiam mitti rex jusserat antequam Indiam peteret, lib. VIII. cap. 3.

[f] *Cœperat*] Alexander. *Repræsentanda*] Exercenda: quo fere sensu idem verbum usurpatum notavimus ad lib. VI. cap. 11.

[g] *Res secundæ*] Simile est illud lib. III. cap. 2. 'Nisi etiam naturam plerumque fortuna corrumperet:' tum paulo post: 'homines cum se permisere fortunæ, etiam naturam dediscere.' *Raro*] Idem fere lib. VIII. cap. 4.

[h] *Paulo ante*] Vide quæ dicta sunt lib. VII. cap. 1. *Libid.*] Propensionem suam.

Asia gestis, dum ipse Indiam subigit. 44. Zopyrio[i] Thraciæ præpositus, dum expeditionem in Getas[j] faceret, tempestatibus procellisque subito coortis, cum toto exercitu oppressus[k] erat. 45. Qua cognita clade Seuthes Odrysas[l] populares suos ad defectionem compulerat. Amissa propemodum Thracia, nè Græcia quidem * *

J. FREINSHEMII SUPPLEMENTUM.

1. Amissa propemodum Thracia, ne Græcia quidem tumultibus inconcussa mansit. Nam Alexander, punita satraparum quorundam insolentia, quam, dum in extremo orbe Indorum armis

et Voss. 1. *subegit;* Schmieder. mallet *subigeret.*—44 Voss. 1. et Bong. 2. *Zophyro;* Voss. 2. *Copino;* Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *Zopyro;* Bong. 1. 2. *Zopirio;* Pal. 1. *Zapyro.* Voss. 2. *præposito.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *cum* pro *dum.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *in gestas;* Voss. 2. omittit, *in Getas.* Ald. *cohortis.*—45 Voss. 1. *Seuthes Odrisas;* Voss. 2. *Seuthes Odrissas;* Ald. Mer. Bas. et Col. *Seuthesodysas;* Bong. 1. 2. *Seuthesa drysas;* Dan. *Seuthese drisas;* Pal. 1. *Schytha Sodrissas.* Pal. 1. *compulerant.* Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *nec dum Græcia quidem;* Pall. 1. 2. 3. Voss. 2. et Bong. Gruteri, *nedum Græcia,* sine lacunæ nota; Florent. Voss. 1. Dan. et Bong. 1. 2. ut in textu; sed in vet. cod. Snak. Leid. et Dan. oræ ascriptum eadem manu, *hic desunt duæ lineæ;* in Bas. et Col. FRAGMENTUM.

NOTÆ

[i] *Zopyrio*] Sopyrionem Justinus vocat, nec Thraciæ, sed Ponti (in Europa fortasse) præfectum facit: cujus etiam cladem longe ante ista tempora retulit lib. XII. cap. 2. quippe quam Alexandro adhuc in Parthis agenti nuntiatam scribit, ante annos minimum quatuor. Sed si verum est quod idem habet, eodem tempore et Alexandrum regem Epiri in Italia, et Zopyrionem in Scythia periisse; necesse est ad hunc ipsum annum Scythicam hanc seu Geticam expeditionem differri, quo certum est Alexandri Epirotæ mortem contigisse; tertio scilicet Olymp. CXIII. Urbis vero 428. Proinde et illud falsum ejusdem Justini, utrumque istud bellum cum illo Agidis concurrisse, de quo Curtius initio libri sexti. Nec potuit Clitus ante duos annos occisus audisse quod isto solum dictum est ab Alex. Epirota, Macedonem 'in fœminas, ipsum in viros incidisse:' supra lib. VIII. cap. 1.

[j] *Getas*] Sarmatiæ Europææ gens fuit ad utramque Danubii ripam juxta Euxinum Pontum: quos alii cum Dacis confundunt, alii quandoque distinguunt. Hodie sunt *Valachi, Moldavi, Transylvani.*

[k] *Oppressus*] Non tempestatibus illis ac procellis, quod Gallico Interpreti visum est, mari terrave oppressus; sed ab ipsis Getis occidione occisus cum triginta millibus, si Justino credimus.

[l] *Odrysas*] Gentis nomen est, non ipsius Seuthæ cognomen; quod eundem fefellit Interpretem. Thraces hi fuere, quos Plinius et Solinus circa Hebri fontes collocarunt: alios tamen Odrysas versus Rhodopen reperimus.

attinetur, per summa scelera atque flagitia in provinciales exercuerant, ceterorum metum intenderat: 2. qui in paribus delictis idem admissorum præmium expectantes, in mercenariorum militum fidem confugiebant, illorum manibus, si ad supplicium poscerentur, salutem suam tutaturi; aut pecunia quanta poterat coacta, fugam inibant. 3. Ea re cognita literæ ad omnes Asiæ prætores missæ sunt, quibus inspectis 'e vestigio omnes peregrinos milites, qui stipendia sub ipsis facerent, dimittere' jubebantur.[m] 4. Erat inter eos Harpalus, quem Alexander, quod ob ipsius amicitiam olim a Philippo ejectus solum vertisset, inter fidissimos habebat, et post Mazæi mortem satrapia Babyloniæ donaverat, thesaurorumque custodiæ præfecerat.[n] 5. Is igitur cum fiduciam, quam in propensissima regis gratia habere poterat, magnitudine flagitiorum consumsisset, quinque talentorum millia ex gaza regia rapit, conductaque sex millium mercenariorum manu, in Europam evadit.[o] 6. Jampridem enim luxu et libidinibus in præceps tractus, desperataque apud regem venia, adversus iram ipsius in alienis opibus subsidium circumspicere cœperat;[p] et Athenienses, quorum non contemnendam potentiam, et apud ceteros Græcos auctoritatem, tum occultum in Macedonas odium norat, sedulo coluerat.[q] 7. Itaque spem suis faciebat, 'Athenienses adventu suo cognito, copiisque et pecuniis quas adduceret coram inspectis, protinus arma consiliaque sociaturos esse.' Nam apud populum imperitum et mobilem, per homines improbos et avaritia venales, omnia se muneribus consecuturum existimabat.[r]

II. 1. Igitur triginta navibus Sunium transmittunt:[a] pro-

1 Pith. omittit *navibus*. Voss. 2. et Pal. 1. *Samum*. Florent. Leid. et Voss.

NOTÆ

[m] Curt. x. 1. 8. Plut. cap. 117. Diodor. xvii. 106.

[n] Plut. cap. 16.

[o] Plut. c. 74. Arrian. iii. 1. 24. iii. 8. 14. Diodor. xvii. 108.

[p] Athenæus xiii. 7.

[q] Diodor. xvii. 108.

[r] Plutarch. Phoc. cap. 28. et Demosth. cap. 34. Justin. xiii. 5. 7. Dinarchus contra Demosth.

[a] *Transmittunt*] Harpalus cum aliquot e suis; nam milites, saltem magna ex parte, ad Tænarum Laconiæ promontorium reliquerat, Diodoro teste. *Promontor.*] In extrema Attica, oppositum Theræ insulæ: hodie *Capo delle colonne*. Est autem Attica Helladis sive Græciæ proprie dictæ nobilissima pars, in extrema peninsula quam duo Ægæi maris sinus efficiunt, Saronicus et Euripus. Urbs primaria, unde regioni nomen

montorium est Atticæ terræ, unde portum urbis petere decreverant. 2. His cognitis rex, Harpalo Atheniensibusque juxta infestus, 'classem parari' jubet; Athenas protenus petiturus. 3. Quod consilium dum agitat clam, literæ ei redduntur; 'Harpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos; mox concilio plebis habito jussum urbe excedere, ad Græcos milites pervenisse, a quibus interceptum et trucidatum a quodam viatore[b] per insidias.' 4. His lætus in Europam trajiciendi consilium omisit: sed 'exules, præter eos, qui civili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Græcorum civitatibus, quis pulsi erant,' jussit. 5. Et Græci haud ausi imperium aspernari, quanquam solvendarum legum id principium esse censebant; bona quoque, quæ extarent, restituere damnatis. 6. Soli Athenienses, non suæ modo, sed etiam publicæ vindices libertatis, colluvionem hominum,

1. *promuntorium.* Voss. 2. *Athicæ.* Amst. omittit *terræ.* Voss. 2. omittit *urbis.*—2 Pal. 1. omittit *juxta,* et mox habet *repetiturus,* quod Mer. omittit.—3 Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. et Dan. *cum clam agitat;* Bong. 1. *clam agitanti;* Ald. Frob. Bas. et Col. *cum agitat, clam;* Lugd. et Amst. *dum clam agitat.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et Dan. omittunt *ei.* Pith. *quidem intrasse.* Voss. 2. Elz. et al. *consilio.* Ald. *urbem excedere.* Florent. Leid. Voss. 2. Pal. 1. Dan. Ald. et Mer. omittunt *a* ante *quibus.* Voss. 2. *intentum trucidatum a q. v. interemptum, &c.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Bong. et Mer. *interceptum trucidatum a q. auctore interemptum per insidias,* omisso *et;* Bong. Gruteri et Pal. 3. *i. et t. a q. victore per insidias.* 'Locus, si quis alius, corruptus. Codd. in maxime diversa abeunt; ex quorum vestigiis sic mihi legendum videtur: *a q. i. et Thimbrone quodam auctore interemptum per insidias.*' Schmieder. 'Scribendum puto: *a quodam convictore.* Thimbronem, unum ex amicis, dicit Diodor. XVII. 108. &c.' *Bothe.*—4 Leid. Voss. 1. et Bong. *traiciendi.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Pall. 1. 3. *emisit.* Voss. 2. *quibus* pro *quis;* vulgg. *queis;* Pith. *quis,* et correctum *qui.* Ald. *jussi.*—5 Voss. 2. omittit *solvendarum,* pro quo Florent. Leid. Voss. 1. Bong. Mer. et Gruteri omnes *solidarum.* Voss. 2. *longum* pro *legum.*—6 'Totum locum, sic ut nunc legitur, ex conjectura sua dedit Modius. Plurimi codd. *Soli Athenienses, non suo modo, sed etiam publice vindices colluvionem ordinem hominum . . . assueti. Pro-*

NOTÆ

est, Athenæ: portus 'Piræeus,' sive 'Piræeum' fuit. Hodie idem urbi nomen manere ab erudito scriptore didicimus: at Piræeum vulgo *Portolione.* Atticam hodie Ducatum Atheniensem vocant, *le Duché d'Athenes.*

[b] *A quodam viatore*] Diodorus: 'profectus in Cretam, a Thimbrone uno ex amicis dolo interemtus est.' Quem forte Curtius 'viatorem' appellat, quod in ipso itinere, cum esset viæ socius, Harpalum interfecerit: nisi potius legendum, *a quodam Thimbrone.*

quia ægre[c] ferebant, non regio imperio, sed legibus moribusque patriis regi assueti, prohibuere finibus; 7. omnia potius toleraturi, quam purgamenta quondam urbis suæ, tunc etiam exilii, admitterent. 8. Alexander, senioribus militum in patriam remissis, 'tredecim millia peditum et duo millia equitum, quæ in Asia retineret, eligi' jussit: existimans, modico exercitu continere posse Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset, nuperque conditas urbes, quas colonis replesset, res renovare cupientibus obstare. 9. Ceterum prius quam secerneret, quos erat retenturus, edixit, 'ut omnes milites æs alienum[d] profiterentur.'[a]

[a] *Debita sua publice agnoscerent.*

hibuere igitur exules finibus, &c. In quibus versionem Diodor. XVIII. 8. 9. latere suspicor.' *Schmieder.* Florent. Leid. Voss. 2. Bong. Gruteri omnes et Mer. *sue.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Mer. *publice;* Ald. Frob. Bas. et Col. *reipublice;* Gruteri omnes *publico;* Bong. *reipublice.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. omittunt *libertatis.* Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. *colluvionem ordinem hominum;* atque ita Bong. Gruteri, Pall. o. et Mer. sed Voss. 2. *colluviorem ordinem hominum.* 'Forte: *coll. ordinum omnium quia ægre ferebantur.*' Bothe. Frob. *regis imperio.* Voss. 2. *moribus patriis.* Pal. 1. omittit *regi.* Florent. Leid. et Voss. 1. *prohibuere igitur exules finibus;* Gruteri omnes, *prohibuere igitur finibus exules;* Ald. Mer. Bas. Col. et Frob. *Igitur exules finibus;* edd. vulgg. ante Freinsh. *proh. fin. Igitur exules ejiciunt;* codd. Snakenburgii omittunt *ejiciunt;* sed Lugd. et Amst. omittunt hæc, ut fecit etiam Freinshemius.—7 Voss. 2. *tunc etiam omen exilii;* Pal. 1. *tunc omne.* Leid. *exsilia.*—8 Freinsh. ad VII. 3. 23. conj. *seniorum militum.* Bong. 1. omittit *tredecim* usque ad X. 5. 18. *magnam partem, &c.* Voss. 2. *exstimans.* Heinsius conj. *contineri posse.* Bong. 2. *persidia disposuisset.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. et Mer. omittunt *quas.* Frob. Lugd. Mod. et Amst. *res novare;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Elz. alii, *res renovare.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Bong. et Mer. omittunt *obstare;* Pal. 1. habet, *obstare credebat.*—9 Edd. vulgg. ante Freinsh. *excerneret;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et alii codd. *secer-*

NOTÆ

[c] [*Ordinem*] *ægre*] Totum hunc locum Modius aliique Critici nulla auctoritate interpolaverant, nihilo meliorem utique redditauri: quem nos ex codicum fide integrum repræsentavimus. *Ordinem ægre ferebant*, id est, 'ægre patiebantur se in ordinem redigi,' ut ceteros: qua locutione usus est etiam Quintilianus eodem sensu, lib. I. cap. 4. n. 22. Potest hoc autem vel de Atheniensibus intelligi, vel de exulibus qui novandi res ac imperitandi civibus cupidi essent.

[d] *Æs alienum*] Quia priscis Italis moneta ex ære tantum fuit; inde factum ut quævis pecunia 'æris' nomen retinuerit. *Æs alienum* dicitur quod creditoribus debes, quia non tuum sed alius est. *Dissolvere*] Qui æs alienum suscipit, eo quasi vinculo obligatus tenetur; quod dum reddit, 'solvere,' aut 'dissolvere' idcirco dicitur.

Grave plerisque esse compererat:[b] et quanquam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere tamen ipse decreverat. 10. Illi tentari ipsos rati, quo facilius ab integris sumtuosos discerneret,[c] prolatando aliquantum extraxerant temporis: et rex satis gnarus, professioni æris[d] pudorem, non contumaciam obstare, 'mensas totis castris poni' jussit, 'et decem millia[a] talentorum proferri.' 11. Tum demum fide facta professi sunt, nec amplius ex tanta pecunia quam centum et triginta talenta superfuere: adeo ille exercitus, tot ditissimarum gentium victor, plus tamen victoriæ, quam prædæ deportavit ex Asia. 12. Ceterum ut cognitum est, 'alios remitti domum, alios retineri;' perpetuam eum regni sedem in Asia habiturum rati, vecordes et disciplinæ militaris immemores, seditiosis vocibus castra complent, regemque ferocius quam alias adorti, omnes simul 'missionem' postulare cœperunt; deformia ora cicatricibus canitiemque capitum ostentantes. 13. Nec aut præfectorum castigatione, aut verecundia regis deterriti, tumultuoso clamore et militari violentia volentem loqui inhibebant; palam professi, 'nusquam inde, nisi in patriam vestigium

[b] *Plerosque militum oneratos debitis sciebat esse.*
[c] *Prodigos a frugalibus dignosceret.* [d] *Quominus debita sua faterentur.*

neret; sed in Leid. deletum *se*. Voss. 2. *esse ceperat*, et mox: *conti erat*, relicto spatio.—10 Florent. Leid. et Voss. 1. *temptari ipsos*. Pal. 1. *ab egenis*. Voss. 2. *satis ignaris*. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *et d. m. talentum*; Voss. 2. *et d. m. talenta*.—11 Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. Frob. Bas. et Col. *professio est*; Voss. 2. *promissio est*. Florent. *at eo* pro *adeo*. Leid. Voss. 1. et Bong. *tot divitissimarum*.—12 Ald. Mer. Frob. Bas. et Col. *alios mitti*; Leid. *alios remittit*. Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *domos*. Mer. *quippe perpetuam*. Voss. 2. *tam* pro *eum*. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. et Mer. *Asiam*. Voss. 2. *habituri*, et mox: *castra vocibus*. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *omnes*. Pal. 1. *deformia omnia*, ex compend. *d. oĩa*, quod habet Voss. 2.—13 Florent. et Dan. *aut profectorum*. Florent. Leid. Voss. 1. Bong. et Pal. 1. *deterritum*; Voss. 2. *territi*, et mox: *pa-*

NOTÆ

[a] *Decem millia*] Viginti millia in eam rem expensa Justinus et Arrianus testantur: sed faciunt pro Curtio Diodorus et Plutarchus. Talenta, lib. III. cap. 10. Ceterum hæc Susis gesta sunt: quæ sequuntur de missione ac seditione militum, ad Opim contigerunt, urbem Tigri impositam. Vide Arrianum lib. VII.

esse moturos.' 14. Tandem silentio facto, magis quia motum esse credebant, quam quia ipsi moveri poterant, quidnam dicturus esset, expectabant. 15. Ille, ' quid hæc,' inquit, ' repens consternatio,[e] et tam procax atque effusa licentia denuntiat? Eloqui timeo: palam certe rupistis imperium, et precario[f] rex sum, cui non alloquendi, non noscendi monendique, aut intuendi vos jus reliquistis. 16. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo post deportare[f] statuerim; tam illos acclamantes video, qui abituri sunt, quam hos, cum quibus præmissos subsequi statui. 17. Quid hoc est rei? dispari in causa idem omnium clamor est! Pervelim scire, utrum, qui discedunt, an qui retinentur, de me querantur.' 18. Crederes, uno ore omnes sustulisse clamorem; ita pariter ex tota concione responsum est, ' omnes queri.' 19. Tum ille, ' non hercule,' inquit, ' potest fieri, ut adducar[g] querendi simul omnibus hanc causam esse, quam ostenditis; in qua major pars exercitus non est, utpote cum plures dimiserim, quam retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes avertit a me. 20. Quando enim regem universus exercitus deseruit? Ne servi quidem uno grege profugiunt dominos; sed est quidam in illis pudor, a ceteris destitutos relinquendi. 21. Verum ego, tam furiosæ

[e] *Subita seditio.* [f] *Emendicata potestate impero.* [g] *Ut mihi persuadeam.*

lam profexi. Pith. omittit *vestigium.*—14 Voss. 2. et Pal. 1. *quidnam dicturus esset.*—15 Voss. 2. *eloquii: metuo;* Florent. Leid. et Voss. 1. *eloqui metuo.* Voss. 2. et Pal. 1. *palam exire.* Pal. 1. *non vocandi;* Voss. 2. *ne dicendi.*—16 *Et alios dimittere* Voss. 2. *statuerem* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. et Mer. *statueram* Voss. 2. Col. et Bas. *qui habituri sunt* Pith. *qua hos* Voss. 1. et mox omittit *cum;* Bong. 2. omittit *cum quibus.*—17 Pal. 1. *dispar enim.* Pith. omittit *idem.* Florent. Leid. Bong. 2. et Voss. 1. *descendunt;* Mer. *discendunt.*—18 Pith. omittit *omnes;* et sic Dan. sed suppletur in margine.—19 Mod. omittit *fieri.* Pal. 1. *adducam querendam.* Pith. omittit *q. r. sum.*—20 Voss. 2. *advertit a me.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Pith. *deseruit exercitus.* Voss. 2. et Pal. 1. *non enim servi.* Dan. *dominos; sedem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. et Mer. *quidem.*—21 Pal. 1. *ego non*

NOTÆ

[f] *Mecum p. p. deport.*] Non hoc ex animo dictum, si verum est quod refert Strabo in fine libri XVI. constitutum ei fuisse imperii sedem in Arabia ponere.

consternationis oblitus, remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem hercule spem, quam ex vobis conceperam, damno; nec ut cum militibus meis, jam enim esse destitistis,[g] sed ut cum ingratissimis oportet, agere decrevi. 22. Secundis rebus, quæ circumfluunt vos, insanire cœpistis; obliti status ejus, quem beneficio exuistis meo: digni hercule, qui in eodem consenescatis; quoniam facilius est vobis adversam, quam secundam regere fortunam. 23. En tandem! Illyriorum paulo ante[h] et Persarum tributariis Asia et tot gentium spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis amicula ex purpura sordent; aurum et argentum oculi ferre non possunt: lignea enim vasa desiderant, et ex cratibus scuta rubiginemque gladiorum. 24. Hoc cultu nitentes[k] vos accepi, et quingenta talenta[i] æris alieni, cum omnis regia supellex haud amplius quam sexaginta talentorum esset, meorum operum fundamenta; quibus tamen (absit invidia) imperium maximæ terrarum partis imposui. 25. Asiæne pertæsum est, quæ vos gloria rerum gestarum Diis pares fecit? In Europam ire properatis rege deserto, cum pluribus vestrum defuturum viati-

[k] *Tali ornatu splendentes.*

----

tametsi; Voss. 2. *ego tamsi vos;* Mer. *ergo tam.* Voss. 2. *coner adhibere.* Pal. 1. *quam de vobis.* Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Mer. Frob. Bas. et Col. *desistis;* Voss. 2. *desiistis,* et mox omittit *cum.* Voss. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. Frob. Bas. et Col. *ut oportet;* Amst. *operis.*—22 Leid. *regiere fortunam.* —23 Mer. *En tandem illorum.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *Asiæ;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Col. Lugd. Elz. et Amst. *Asia.* Nonnulli codd. *fastidia.* Voss. 2. *ferro possunt.* Pal. 1. *et extantibus scuta.*—24 Florent. Leid. et Voss. 1. omittunt *esset;* pro quo Dan. Ald. Colin. Mer. Frob. Bas. et Col. *sit;* Voss. 2. *sint;* Pal. 1. *millia esset.* Florent. et Leid. omittunt *meorum;* Voss. 2. et Pal. 1. *mei;* Voss. 2. Bong. 2. et Mer. *mox;* Lugd. et Amst. *meorum mox.* Voss. 2. *terrarum parti.* —25 Bong. et Voss. 1. *Dis pares;* Florent. Leid. Voss. 2. Dan. et Pal. 1. *dispares.* Mox Heinsius mallet: *in Europam redire.* Voss. 1. et Bong. 2.

NOTÆ

[g] *Destitistis* [*desiistis*] Aliter: *destitistis;* vel: *me destituistis.*

[h] *Paulo ante*] Alexander Amyntæ F. hujus Alexandri patruus, tertius ante ipsum rex Macedoniæ, sub regni initia pacem ab Illyriis redimere pacta pecunia datisque obsidibus coactus fuerat. Persis autem tributum quando pependerint Macedones, diximus ad lib. v. cap. 9.

[i] *Quing. talenta*] Lege Suppl. lib. II. cap. 3.

cum fuerit, ni æs alienum luissem: nempe[j] in Asiatica præda. 26. Nec pudet profundo ventre devictarum gentium spolia circumferentes, reverti velle ad liberos conjugesque, quibus pauci præmia victoriæ potestis ostendere. Nam ceterorum, dum etiam spei vestræ[k] obviam istis,[i] arma quoque pigneri sunt. 27. Bonis vero militibus cariturus sum, pellicum suarum concubinis: quibus hoc solum ex tantis opibus superest, quod impenditur.[l] Proinde fugientibus me pateant limites: facessite hinc ocyus! ego cum Persis abeuntium terga[m] tutabor. Neminem teneo: liberate oculos[n] meos ingratissimi cives. 28. Læti vos excipient parentes liberique sine vestro rege redeuntes! obviam ibunt desertoribus transfugisque! 29. Triumphabo mehercule de fuga vestra, et, ubicumque ero, expetam pœnas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo præferendoque vobis. 30. Jam autem scietis, et quantum sine rege valeat exercitus, et quid opis in me uno sit.' Desiluit deinde[o] frendens de tribunali, et in medium armatorum

[i] *Reliqui enim ex vobis arma sua oppignerarunt, spem reditus antevertentes.*

omittunt *fuerit*. Lugd. et Amst. *ex Asiatica*.—26 Pith. *Ne pudet*. Voss. 2. *reverti ne ille*, et paulo post omittit *etiam* et *sunt*. Pro *istis* Schmieder. mallet *itis*, vel *estis*.—27 Idem codex omittit *quibus*. Ald. *tantis operibus*. Voss. 2. *quod impeditur;* Voss. 1. Bong. Amst. et Lugd. *in quod impenditur;* illud *in* ab eadem manu deletum in Dan. et Pal. 1. Heinsius conj. *in quas impenditur;* Bothe: *quo impediuntur*. Pro *me* Pal. 1. *inde;* Voss. 2. *in*. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *hinc*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *ocius*. Elz. *adeuntium*.—28 Voss. 2. *redeuntibus ibi desertoribus;* Bong. 2. *redeuntes o. i. desertoribusque*.—29 Leid. *mehercule dega vestra*.—30 Col. *et in m. armentorum*. Mer.

NOTÆ

[j] *Nempe*] Et quidem ex Asiæ spoliis, supple 'luissem.'

[k] *Dum spei vestræ*] Ita nimirum avide spem redeundi in patriam præceperant, ut arma etiam sua, quasi nulli deinceps usui futura, pignori dedissent. Sic interpretandum fuit: neque enim, quod aliis visum erat, *ire obviam spei*, idem est ac 'spem sibi præcidere.'

[l] *[In] quod impenditur*] Quid *impenditur?* aut in quam rem *impenditur?* Scriptum puto: *in quod impenduntur;* ut hic sensus existat: *quibus hoc sol. ex tan. op. superest*, nimirum pellices, *in quas impenduntur* ipsæ opes.

[m] *Abeunt. terga*] Discedentes vos, ne quis a tergo adoriatur, ego cum Persis protegam.

[n] *Liber. ocul.*] Molesto aspectu vestri.

[o] *Desiluit deinde*] Alio hæc ordine Arrianus retulit. Auditis enim se-

agmen se immisit; notatos quoque, qui ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit: néc ausos repugnare tredecim [p] asservandos custodibus [q] corporis tradidit.

III. 1. Quis crederet, sævam paulo ante concionem obtorpuisse subito metu, et cum ad supplicium videret trahi nihil ausos graviora quam ceteros, 2. [' tam effusam [a] antea licentiam atque seditiosam militum violentiam ita compressam, ut non modo nullus ex omnibus irruenti regi restiterit, verum etiam cuncti pavore exanimati, attonitis similes, quid de ipsis quoque statuendum censeret, suspensa mente expectarent. 3. Itaque '] sive nominis, quod gentes, quæ sub regibus sunt, inter Deos colunt, sive propria ipsius veneratio, sive fiducia tanta vi exercentis imperium conterruit eos: 4. singulare certe ediderunt patientiæ exemplum; adeoque non sunt accensi supplicio commilitonum, cum sub noctem interfectos esse nossent, ut nihil omiserint, quod singuli magis obedienter ac pie face-

notans quoque; Schmieder. mallet: *notatosque;* Acidalius *notatisque.* Mer. *qui ferocissimi.* Mox Freinshemius conj. *nec ausis.*

1 Voss. 1. et Bong. *credidit;* Pal. 1. *credat.* Pith. *paulo ante sævam,* et mox *ceteris.* Acidal. legit: *nihilo ausos.*—2 Hæc: [*tam* ..... *expectarent. Itaque*] desunt in Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Ed. pr. Venet. Veron. Mediol. Vet. an. 1474. Ald. Colin. et Mer. nulla lacunæ nota; sed Bas. et Col. ascribunt: FRAGMENTUM. In Theocr. desunt verba: *tam* .... *expectarent.* In ed. Gryph. an. 1588. fragmentum hoc a principio aliquot verbis auctius est: *coërcitamque fuisse paucorum exemplo tum effusam, &c.*—3 Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 2. et Mer. omittunt *sunt.*—4 Mer. *singulari tamen certæ.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 2. *cognossent;* Voss. 2. et Pal. 1. *cognoscerent;* Pith. *cognovissent.* Mod. *quo singuli.* Florent. Leid. et Bong. 2. *et*

NOTÆ

ditiosorum vocibus, desiluisse confestim Alexandrum cum iis qui astabant ducibus, notatosque digito tredecim quos vellet, ab Argyraspidibus comprehendi et ad supplicium rapi jussisse: tum demum conscenso rursus tribunali orationem habuisse.

p *Tredecim*] Hoc non viderat eruditus novi Dictionarii scriptor cum negaret apud ullum Latinitatis auctorem reperisse se vocem *tredecim.* Nisi forte putavit pro hac numerorum nota XIII. substitutum a librariis aut sciolis *tredecim,* tum hoc loco, tum supra cap. 2. Sed quod numerorum vocabulum hoc modo rejicere tanquam intrusum non liceat?

q *Custodibus*] Vide quæ de corporis custodibus dicta sunt ad lib. VII. cap. 10. et lib. VI. cap. 1.

a *Tam effusam*] Quæ uncis inclusa sunt, in aliquot Mss. ac editis libris desiderantur, ne lacunæ quidem indicio relicto: in aliis tamen ut fragmentum reperta sunt.

rent. 5. Nam cum postero die prohibiti aditu venissent, Asiaticis modo militibus admissis, lugubrem totis castris edidere clamorem, denuntiantes, 'se protinus esse morituros, si rex perseveraret irasci.' 6. At ille, pervicacis ad omnia, quæ agitasset, animi, 'peregrinorum militum concionem advocari' jubet, 'Macedonibus intra castra cohibitis:' et cum frequentes coissent, adhibito interprete talem orationem habuit. 7. 'Cum ex Europa trajicerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum, quod de his credidi famæ. 8. Sed ad illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga reges suos pietatis invictæ. 9. Luxu omnia fluere credideram, et nimia felicitate mergi in voluptates: at hercule munia militiæ hoc animorum corporumque robore æque impigre toleratis, et, cum fortes viri sitis, non fortitudinem magis, quam fidem colitis. 10. Hoc ego nunc primum profiteor, sed olim scio. Itaque et delectum [b] e vobis juniorum habui; et vos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis: obsequium vero et patientia imperii longe præstantior est, quam ceteris. 11. Ergo ipse Oxathris

pie. Rectius legit Heumannus: *ut nihilominus singuli omnia obedienter ac pie facerent.*' Schmieder.—5 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Elz. et multæ edd. vett. omittunt *se;* Ald. Colin. Gryph. Mer. Frob. Bas. Col. et Mod. *se protinus.* Pal. 1. *perseverasset.*—6 Voss. 2. *coissent per interpretem.*—7 Leid. et Voss. 1. *traicerem.* Voss. 2. *meo habiturum.*—8 Idem codex: *qui de his.* Verba: *quod d. h. c. famæ* pro glossa ad *sperabam* habet Schmieder. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *hoc.* Mer. *invictas.*—9 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 2. *at hercules.* Voss. 1. Mer. Bas. et Col. *robur æque impigre;* Mod. *robur impigre;* Florent. Leid. et Dan. *robor æque impigre;* Voss. 2. *robureque impigre;* Pal. 1. *roboreque impigre;* Ald. et Frob. ut in textu.—10 Florent. Leid. Voss. 1. et Colon. *hoc ergo;* Mer. *hæc ergo;* alii: *Hoc ergo non nunc, &c.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 2. *et dilectum e vobis;* Voss. 2. *dilectum vobis;* Pal. 1. *et delectu vos.* Pith. *juniorem .... commiscui.* Florent. Leid. et Voss. 1. *præstantiore,* omisso *est.*—11 Voss. 2. *Ergo ego.* Ald. *Oxyartis;* Voss. 1. 2. Leid. Florent. et Bong. 2. *Oxiratis;* Pal. 1. *Maratis.* Voss. 2.

NOTÆ

[b] *Delectum*] Ex juventute vestra milites legi. Hoc vero paulo ante fecerat non sine Macedonum invidia, quæ seditionis inter alia origo fuit.

Corpori] Quævis multitudo composita et rite ordinata 'corpus' per translationem dicitur.

Persæ filiam[c] mecum in matrimonio junxi, non dedignatus, ex captiva liberos tollere. 12. Mox deinde, cum stirpem generis mei latius propagare cuperem, uxorem Darii filiam[d] duxi, proximisque amicorum auctor fui, ex captivis generandi liberos; ut hoc sacro fœdere omne discrimen victi et victoris excluderem. 13. Proinde genitos[e] esse vos mihi, non ascitos milites credite. Asiæ et Europæ unum atque idem regnum est. Macedonum vobis arma do. Inveteravi peregrinam novitatem;[*] et cives mei estis et milites: omnia[f] eundem ducunt colorem. 14. Nec Persis Macedonum morem adumbrare, nec Macedonibus Persas imitari indecorum [est]. Ejusdem juris esse debent, qui sub eodem rege victuri sunt. * *

[15. Hac oratione habita, Persis corporis sui custodiam credidit,

[*] *Ex novis ac peregrinis quasi vetustos milites vos feci.*

omittit *in* ante *matrimonia*; et ita Bothe. Voss. 1. et Bong. 2. *juncxi*.—12 Pal. 1. omittit *uxorem*, et mox habet *proximusque*. Idem codex et Voss. 2. omittunt *auctor*.—13 Pith. *hoc esse*; Mer. omittit *esse*. Voss. 2. et Pal. 1. *regnum Macedonum est*. Voss. 2. *Invecteravi*. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *colorem*.—14 Florent. Leid. Voss. 2. et Bong. *more*; vulgg. ante Freinsh. *mores*; Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *morem*. Voss. 2. Mod. et vulgg. ante Freinsh. *Persarum*; Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. Ald. Frob. Mer. Bas. Col. et Elz. *Persas*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Mer. omittunt *est*. Ald. *viris esse*. * * Hic defectus non exigui nota in Dan. et Bong. est: in Leid. trium literarum spatium relictum, et alia ut videtur manu ascriptum: *Hinc deest de textu*. In Voss. 1. etiam desunt, et aversa pagina penitus est relicta: in Voss. 2. desunt etiam, intermisso spatio, sed in margine: *deficit*.—15 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. et Col. omittunt hæc omnia usque ad Cap. IV. sed habet Bas.

NOTÆ

[c] *Oxathris P. filiam*] Roxanam; lib. VIII. cap. 4. Sed quomodo 'Persam' vocat, quem lib. VIII. cap. 2. dixerat 'ejusdem nationis' esse ac Sysimithres, Bactrianæ scilicet vel Sogdianæ.

[d] *Darii fil.*] Statiram, natu majorem; nam minorem Drypetim Hephæstioni conjugem dedit. Utramque Roxane post Alexandri mortem, adjutore Perdicca, sustulit. *Plutarch. in Alex.*

[e] *Genitos*] Non peregrinos et conductitios, sed cives ac populares.

[f] *Omnia*] Et Macedones et Asiatici milites jam iisdem utuntur vestibus atque insignibus. Vel, *omnia eundem ducunt colorem*, allegoria sit pro eo quod est, 'utraque gens iisdem moribus sensim imbuitur.'

Persas satellites, Persas apparitores fecit. Per quos cum Macedones[g] qui huic seditioni occasionem dedissent, vincti ad supplicia traherentur, unum ex iis auctoritate et ætate gravem, ad regem ita locutum ferunt.]

IV. 1. 'Quousque,' inquit, 'animo tuo etiam per supplicia, et quidem externi moris, obsequeris?[a] Milites tui, cives tui, incognita causa, captivis suis ducentibus, trahuntur ad pœnam? Si mortem meruisse judicas, saltem ministros supplicii muta.' 2. Amico animo, si veri patiens fuisset, admonebatur; sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus (nam parumper, quibus imperatum erat, dubitaverant) 'mergi in amnem,[a] sicut vincti erant,' jussit. 3. Nec hoc quidem supplicium seditionem militum movit. Namque copiarum duces atque amicos ejus manipuli adeunt, petentes, 'ut, si quos adhuc pristina noxa judica-

[a] *Iram tuam exples.*

1 Voss. 2. *per implicia;* Bong. 2. et Voss. 1. *per subplicia.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Bong. 2. et Mer. *moris exequeris.* Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *cives tui.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 2. et Mer. *a captivis suis.* Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *meruisse indicas.*—2 Bong. 2. *admovebatur.* Voss. 2. *imperatum est.* Voss. 1. *vinti erant.*—3 Voss. 2. et Pal. 1. *duces alii amicos ejus.* Pal. 1. *manu populi adeunt.* Voss. 2. omittit *adhuc.* Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 2. Dan. et Pal. 1. *esse contractos.* Voss. 2. *conferre,* omisso *se.* Leid. Voss. 1. Dan. Bong. 2. et Pal. 1. *corpora ira retrucidaret;* Ald. Frob. Bas. et Col. *corpora trucidaret;* Voss. 2. et Mer. *corpora ira trucidaret.* Post hæc quæ in recentioribus inseruntur, desunt in omnibus antiquis usque ad Cap. v. In vet. cod. Snakenburgii hic erat lacuna duorum circiter foliorum vacua relicta, notante Heinsio. In Leid. et Voss. 1. sine ullo interstitio, in margine tamen: *Hinc deest;* in Voss. 2. relictum spatium, et hæc in margine: *deficit finis X. lib. principiū XI.* A Brunone Basileensi editioni addita videntur.

NOTÆ

[g] *Macedones*] Non illi utique tredecim, quos pridie sub noctem interfectos supra dixerat, cap. 3. sed alii aliquot ex ejusdem contumaciæ auctoribus: idque ex ipso sequentis orationis exordio conjici videtur posse, jam tum de aliis sumtum fuisse supplicium. Ita nec sibi nec Supplemento pugnabit Curtius. Sed vereor ut tam facile cum veritate conciliari possit: cum testetur Arrianus ante tertium diem neminem militum Macedonum ad regis conspectum admissum esse. Ubi igitur habendæ hujus orationis locus?

[a] *In amnem*] In Tigrim: quippe urbs Opis ad quam hæc, ut diximus, gesta sunt, ad eum fluvium sita erat: quod Freinshemius cum sequens Supplementum texeret, non advertit: post hæc enim demum Susis movisse Tigrim versus scripsit, refragante Arriano lib. VII.

ret esse contactos, juberet interfici: offerre se corpora iræ; trucidaret.' * * * *

J. FREINSHEMII SUPPLEMENTUM.

1. Tandem præ dolore vix mentis compotes universi concurrunt ad regiam, armisque ante fores projectis, tunicati astantes, nuda et obnoxia pœnis corpora admitti flentes orabant. 'Non se deprecari quin suppliciis sontium expiarentur, quæ per contumaciam deliquissent: regis iracundiam sibi morte tristiorem esse.' 2. Cumque dies noctesque ante regiam persistentes, miserabili clamore habituque pœnitentiam suam approbarent; biduum tamen adversus humillimas suorum preces iracundia regis duravit: tertio die victus constantia supplicum, processit; incusataque leniter exercitus immodestia, non sine multis utrimque lacrymis, in gratiam se cum ipsis redire professus est. 3. Digna tamen res visa est, quæ majoribus hostiis expiaretur.[b] Itaque sacrificio magnifice perpetrato, Macedonum simul Persarumque primores invitavit ad epulas. Novem millia eo convivio excepisse, proditum est memoriæ, eosque omnes invitante rege ex eodem cratere libavisse: Græcis barbarisque vatibus tum alia fausta vota præeuntibus, tum inprimis ut ea utriusque imperii in idem corpus coalita societas perpetua foret.[c] 4. Maturata deinde est missio, et infirmissimus quisque exauctorati: amicorum quoque seniorum quibusdam commeatum dedit: ex quis Clitus cognomento Albus, Gorgiasque et Polydamas, et Antigenes fuere.[d] 5. Abeuntibus non modo præteriti temporis stipendia cum fide persolvit, verum etiam talentum adjecit in singulos milites, viatici nomine. Filios ex Asiaticis uxoribus susceptos (ad decem millia fuisse traditur) apud se relinqui jussit, ne in Macedoniam cum parentibus transgressi, et conjugibus liberisque prioribus permixti familias singulorum contentionibus et discordiis implerent; sibi curæ fore pollicitus, ut patrio more instituti militiæ artes edocerentur.[e] 6. Ita supra decem veteranorum millia dimissa sunt; additusque est Craterus, qui eos deduceret, ex præcipuis regis amicis; isti, si quid humanitus contigisset, Polysperchonti parere jussi sunt. 7. Literis etiam

[b] Arrianus VII. 2. 23. Plutarch. cap. 122. Justin. XII. 12. 6. Diodor. XVII. 109.

[c] Arrian. VII. 2. 27.

[d] Justin. XII. 12. 8.

[e] Arrian. VII. 2. 28. Diodor. XVII. 110. Justin. XII. 12. 7. Diodor. XVII. 109.

ad Antipatrum scriptis, 'Honorem emeritis haberi' præcepit, 'ut quoties ludi atque certamina ederentur, in primis ordinibus coronati spectarent: utque fato functorum liberi, etiam impuberes, in paterna stipendia succederent.'[f] 8. Craterum Macedoniæ continentibusque regionibus cum imperio præesse' placuit; 'Antipatrum cum supplemento juniorum Macedonum ad regem pergere.'[g] Verebatur enim ne per discordiam præfecti cum Olympiade gravis aliqua clades acciperetur. 9. Nam multas ad Alexandrum Epistolas mater, multas Antipater miserat; vicissimque alter alterum arroganter et acerbe pleraque facere criminabantur, quæ ad dedecus, aut detrimentum regiæ majestatis pertinerent. 10. Postquam enim rumor occisi regis temere vulgatus in Macedoniam penetravisset, mater ejus sororque Cleopatra tumultuatæ fuerant; et hæc quidem paternum regnum, Olympias Epirum invaserat.[h] 11. Forte dum ejusmodi literæ redduntur, Hephæstion assuetus omnium arcanorum se participem haberi, resignatas ab Alexandro simul inspiciebat. Neque vetuit eum rex; sed detractum digito annulum ori legentis admovit, nihil eorum quæ perscripta essent, in alios efferendum significans. 12. Incusasse autem ambos fertur, et matris insolentia permotum exclamasse, 'Eam pro habitatione decem mensium, quam in utero sibi præbuisset, gravem mercedem exigere:' Antipatrum vero suspectum habuisse, quasi parta ex Spartanis victoria tollentem animos, et imperio tot jam in annos prorogato supra præfecti modum elatum.[i] 13. Itaque cum ejus gravitas atque integritas a quibusdam prædicaretur; subjecit, 'Exterius quidem album videri; sed si penitus introspiciatur, totum esse purpureum.' Pressit tamen suspicionem suam, neque ullum manifestius abalienati animi indicium prætulit. Credidere tamen plerique, Antipatrum evocari se supplicii causa ratum, impiis machinationibus, regiæ mortis, quæ paulo post secuta est, auctorem extitisse.[j] 14. Interea rex ut imminuti exercitus detrimenta sarciret, optimum quemque Persarum in Macedonicos ordines allegit: mille etiam præstantissimos segregavit ad propiorem sui corporis custodiam:[k] aliam hastatorum manum, haud

[f] Arrian. VII. 2.
[g] Plutarch. cap. 122. Arrian. VII. 2. 31. Justin. XII. 12. 9.
[h] Plutarch. cap. 117.
[i] Plutarchus Apophth. cap. 39. et de Fortuna Alex. II. 17. Arrian. VII. 2. 33. Mar. XIV. 38.
[j] Plutarchus Apophth. cap. 39. Arrian. VII. 2. 34.
[k] Diodor. XVII. 110.

pauciores decem millibus, circa regium tabernaculum excubias agere jussit. 15. Hæc agenti Peucestes supervenit cum viginti sagittariorum funditorumque millibus, quos ex sua provincia coëgerat: his per exercitum distributis profectus est Susis, Tigrique amne transmisso, apud Carrhas castrametatus est; inde quatriduo per Sittacenem ductis copiis Sambana processit; ubi per septem dies quietum agmen tenuit. 16. Tridui deinde itinere emenso Celonas perventum est: oppidum hoc tenent Bœotia profecti, quos Xerxes sedibus suis excitos in Orientem transtulit: servabantque argumentum originis peculiari sermone, ex Græcis plerumque vocibus constante; ceterum ob commerciorum necessitatem finitimorum barbarorum lingua utebantur.[l] 17. Inde Bagistamen ingressus est, regionem opulentam, et abundantem arborum amœno et fœcundo fœtu, ceterisque ad vitæ non usum modo, verum etiam delectationem pertinentibus. 18. Gravis inter hæc Eumeni cum Hephæstione simultas inciderat. Nam servos Eumenis diversorio, quod pro hero suo anteceperant, Hephæstio proturbavit, ut Evius tibicen eo reciperetur: 19. neque diu post, cum jam sopita odia viderentur, nova exorta contentione adeo recruduerunt, ut etiam in atrox jurgium, et acerba utrimque convicia prorumperent. 20. Sed Alexandri interventu imperioque inimicitiæ saltem in speciem abolitæ sunt: cum ille quidem Hephæstioni etiam minatus esset, qui in flagrantissima regis gratia positus, quanquam cupidum reconciliationis Eumenem, pertinacius aversabatur.[m] 21. Perventum deinde est in Mediæ campos ubi maxima equorum armenta pascebantur. 'Nisæos' appellant, magnitudine et specie insignes. Supra quinquaginta millia ibi reperta, cum Alexander ea transiret, a comitibus illius annotatum est: olim triplo plures fuisse; sed inter bellorum turbas maximam earum partem prædones abegisse.[n] 22. Ad † triginta dies ibi substitit rex: eo Atropates Mediæ satrapa centum barbaras mulieres adduxit, equitandi peritas, peltisque et securibus armatas: unde quidem crediderunt Amazonum ex gente reliquias fuisse. 23. Septimis deinde castris Ecbatana attigit, Mediæ

[l] Athenæus XII. 9. Diodor. XVII. 110. Arrian. VII. 4. 25.

[m] Arrianus VII. 3. 16. Plutarchus Eumene cap. 12.

[n] Arrian. VII. 3. 1. Herodot. III. 106. VII. 40. IX. 120. Strabo lib. XI. Diodor. XVII. 110. Arrian. VII. 3. 1.

† Diodor. XVII. 110. Arrian. VII. 3. 2.

caput. Ibi solennia Diis sacrificia fecit; ludosque edidit, et in convivia festosque dies laxavit animum, ut mox in novorum operum curam atque ministeria validior intenderetur. 24. Sed ista volventem velut injecta manu fatum alio traxit, vitamque carissimo amicorum ejus, neque multo post ipsi quoque regi extorsit.[o] Pueros in stadio certantes spectabat; cum nuntiatur deficere Hephæstionem, qui morbo ex crapula contracto, septimum jam diem decumbebat. 25. Exterritus amici periculo statim consurgit, et ad hospitium illius celeriter pergit: neque tamen prius eo pervenit, quam illum mors occupasset. Id regi omnium quæ in vita pertulerat adversorum luctuosissimum accidisse certum habetur: eumque magnitudine doloris in lacrymas et lamenta victum multa animi de gradu dejecti argumenta edidisse.[p] 26. Sed ea quidem varie traduntur; illud inter omnes constat, ut quam decentissimas exequias ei duceret, non voluisse Ecbatanis sepeliri: sed Babylonem, quo ipse concessurus erat, a Perdicca deferri curasse: ibique funus inaudito antehac exemplo duodecim talentum millibus locavisse.[q] 27. Per universum certe imperium lugeri eum jussit: et ne memoria ejus in exercitu exolesceret, equitibus, quis præfuerat, nullum præfecit ducem, sed Hephæstionis alam appellari voluit; et quæ ille signa instituisset, ea non immutari. 28. Funebria certamina ludosque, quales nunquam editi fuissent, meditatus, tria artificum millia coëgit: qui non multo post in ipsius exequiis certasse feruntur. Nec amici tam effuso affectu ad conciliandam ejus gratiam segniter usi, certatim repperere per quæ memoria defuncti clarior honoratiorque fieret.[r] 29. Igitur Eumenes, cum se ob simultatem cum Hephæstione regis indignationem incurrisse sensisset, multis auctor fuit, seque et arma sua Hephæstioni consecrandi: pecuniasque ad cohonestandum funus large contulit. 30. Hoc exemplum imitati sunt ceteri: eaque mox processit assentationum impudentia; ut regi mœrore et desiderio defuncti insanienti persuasum tandem fuerit, Deum esse Hephæstionem.[s] Quo quidem tempore ex copiarum

[o] Diodor. XVII. 110. Arrian. VII. 3. 7.

[p] Arrian. VII. 3. 8. Diod. XVII. 110. Arrian. VII. 3. 8. Plutarch. cap. 123. Arrian. VII. 3. 12. Ælian. Hist. Var. VII. 8. Arrianus in Epictet. II. 22.

[q] Diod. XVII. 110.

[r] Justin. XII. 12. 12. Plut. cap. 124. Arrian. VII. 3. 15. Diodor. XVII. 115. Arrian. VII. 3. 18. Plutarch. cap. 124.

[s] Arrian. VII. 3. 16. Plutarch. Eumene cap. 4. Diodor. XVII. 115.

ducibus Agathocles Samius ad extremum periculi venit, quod illius tumulum præteriens illacrymasse visus esset: 31. ac nisi Perdiccas venanti sibi Hephæstionem apparuisse ementitus, per Deos omnes, ipsumque Hephæstionem dejerasset, ' Ex ipso se cognovisse, Agathoclem non ut mortuum, et vanæ divinitatis titulis frustra ornatum flevisse, verum ob memoriam pristinæ sodalitatis lacrymas non tenuisse;' vir fortis et de rege bene meritus, pietatis in amicum graves pœnas innoxio capite pependisset.[t] 32. Ceterum ut paulisper a luctu avocaret animum, in Cossæorum gentem expeditionem suscepit. Juga Mediæ vicina Cossæi tenent, asperum et acre genus, et prædando vitam tolerare solitum.[u] 33. Ab his Persarum reges annuo tributo pacem redimere consueverant, ne in subjecta decurrentes infestam latrociniis regionem facerent: nam vim tentantes Persas facile repulerant, asperitate locorum defensi, in quæ se recipiebant, quoties armis superabantur.[v] 34. iidem muneribus quotannis placabantur, ut regi Ecbatanis, ubi † æstiva solebat agere, Babylonem remigranti, tutus per ea loca transitus esset. Hos igitur Alexander bipartito agmine aggressus, intra quadraginta dies perdomuit. 35. Nam ab ipso rege, et Ptolemæo, qui partem exercitus ducebat, sæpe cæsi, ut captivos suos reciperent, permisere se victori. Ille validas urbes opportunis locis exstrui jussit; ne abducto exercitu fera gens obedientiam exueret.[w] 36. Motis inde castris, ut militem expeditione recenti fessum reficeret, lento agmine Babylonem procedebat: jamque vix triginta ab urbe stadiis aberat; cum Nearchus occurrit, quem per Oceanum et Euphratis ostia Babylonem præmiserat: orabatque, ' Ne fatalem sibi urbem vellet ingredi: compertum id sibi ex Chaldæis, qui multis jam prædictionum eventibus artis suæ certitudinem abunde probavissent.' 37. Rex fama eorum hominum, constantique asseveratione motus, dimissis in urbem amicorum plerisque, alia via præter Babylonem ducit, ac ducentis inde stadiis stativa locat.[x] Sed ab Anaxarcho persuasus, contemtis Chaldæorum monitis, quorum disciplinam inanem aut supervacuam arbitrabatur, urbem intrat. 38. Legationes eo ex

[t] Lucianus in lib. ' Calumniæ non temere credendum.'

[u] Plutarchus cap. 123. Polyænus IV. 3. 31. Strabo lib. XI.

[v] Diod. XVII. 111. Arrian. VII. 3. 19. Strabo lib. XI.

† Curtius V. 8.

[w] Diodor. XVII. 111. Arrianus VII. 3. 20. Diod. XVII. 111.

[x] Curt. X. 1. Plutarch. cap. 123. Arrian. VII. 3. 20. Diod. XVII. 112.

universo ferme orbe confluxerant: quibus per complures dies studiose auditis, deinceps ad Hephæstionis exequias adjecit animum: quæ summo omnium studio ita celebratæ sunt, ut nullius ad id tempus regis feralia, magnitudine sumtuum, apparatusque celebritate non vicerint. 39. Post hæc cupido incessit regi per Pallacopam amnem ad Arabum confinia navigandi: quo delatus urbi condendæ commoda sede reperta, Græcorum ætate aut vulneribus invalidos, et si qui sponte remanserant, ibi collocat.[y] Quibus ex sententia perfectis jam futuri securus, Chaldæos irridebat, quod Babylonem non ingressus tantum esset incolumis, verum etiam excessisset.[z] 40. Enimvero revertenti per paludes, quas Euphrates in Pallacopam effusus efficit, fœdum omen oblatum est: quippe rami desuper impendentes detractum capiti regio diadema projecerunt in fluctus: cum deinde alia super alia prodigiosa et minacia nuntiarentur, procurandis iis Græco simul barbaroque ritu continua sacra facta sunt. 41. Neque tamen expiari præterquam morte regis potuere: qui cum Nearchum excepisset convivio, jamque cubitum iturus esset, Medii Larissæi obnixis precibus dedit, ut ad eum comessatum veniret: ubi postquam tota nocte perpotasset, male habere cœpit.[a] Ingravescens deinde morbus adeo omnes vires intra sextum diem exhausit, ut ne vocis quidem potestas esset. 42. Interea milites solicitudine desiderioque ejus anxii, quanquam obtestantibus ducibus, ne valetudinem regis onerarent, expresserunt, ut in conspectum ejus admitterentur.[b]

v. 1. Intuentibus lacrymæ obortæ præbuere speciem jam non regem, sed funus ejus visentis exercitus. 2. Mœror tamen circumstantium lectum eminebat: quos ut rex aspexit, 'Invenietis,' inquit, 'cum excessero, dignum tali-

1 Theocreni codex admonet, libri decimi finem hic esse, ac principium undecimi. Leid. *lacrimæ obhortæ*. Voss. 2. omittit *visentis*.—2 Leid. *luctum eminebat*. Florent. Leid. et Voss. 1. *ut respexit*. Voss. 2. omittit *viris*.—

NOTÆ

[y] Justin. XII. 13. 5. Diodor. XVII. 112. Seneca Suasor. IV. Justin. XII. 13. 1. Arrian. VII. 3. 1. Diodor. XVII. 113. 114. Arrian. VII. 4. 20.

[z] Appian. de Bell. Civil. lib. II.

[a] Diodor. XVII. 116. Gregoras fine lib. X. Plutarch. cap. 127.

[b] Arrian. VII. 5. 6. Justin. XII. 15. 1. Arrian. VII. 5. 11.

bus viris regem?' 3. Incredibile dictu audituque, in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec a toto exercitu illud ultimum persalutatus est: dimissoque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra rejecit. 4. 'Propiusque adire' jussis amicis, (nam et vox deficere jam cœperat) detractum annulum[a] digito Perdiccæ tradidit; adjectis mandatis, 'ut corpus suum ad Hammonem ferri juberet.' 5. Quærentibus his, 'cui relinqueret regnum?' respondit, 'ei, qui esset optimus.[b] Ceterum providere jam ob id certamen:[c] magnos funebres ludos parari sibi.' 6. Rursus Perdicca interrogante, 'quando cœlestes honores haberi sibi vellet?' dixit, 'tum velle, cum ipsi felices essent.' Suprema hæc vox fuit regis, et paulo post extinguitur.[d] 7. Ac primo ploratu lamen-

3 Idem codex omittit *in quem*, Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *amissurus*. Voss. 2. *durasset*. Edd. ante Schmieder. *illo ad ultimum*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Bong. *illud ultimum*, quod recepit Schmieder. Pal. 1. *præsalutatus*. Ald. *omni vita . . . recepit*.—4 Voss. 2. *nam ut vocem*. Florent. Leid. et Dan. *decipere*, sed in Dan. et Leid. ad marg. *deficere*. Voss. 2. *Perdicæ*; Mer. Bas. et Col. *Perdica*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. Col. et Elz. *juberent*.—5 Leid. et Voss. 1. *Querentibus*; alii *Quærerentibusque*. Leid. Voss. 1. et Bong. *respondet*. Pal. 1. omittit, *Ceterum p. j. ob id certamen*; extabant in Dan. sed deleta. Ald. Bas. et Col. *providerat*; Pith. *proinde*; Bong. 2. et Voss. 1. *provide*; Voss. 2. *primum magnum*; vulgg. *prævidere*; Florent. et Leid. *providere*. Florent. Leid. et Voss. 1. *jam se*. Voss. 2. *in agros funebres*. Voss. 1. *ludos parare*. Voss. 2. omittit *sibi*.—6 Voss. 2. et Ald. *honores habere*. Pith. et Bong. 2. *se vellet*. Pith. *et postea*

NOTÆ

[a] *Annulum*] Signatorium, quem solus ipse tanquam regiæ potestatis indicem gestabat. Eo tradito regnum commendare Perdiccæ videbatur.

[b] *Ei, qui esset opt.*] Diodorus XVII. *τῷ κρατίστῳ, fortissimo*. Et lib. XVIII. *τῷ ἀρίστῳ*, quod idem est. Male ergo Justinus expressit, lib. XII. cap. 15. 'dignissimum:' neque enim eum qui dignior, sed qui fortior esset, successorum sibi significabat. Melius noster Curtius, quamvis ambigue, *ei qui esset optimus*: quandoque enim 'melior' et 'optimus' idem est ac 'fortior' et 'fortissimus;' ut apud Sallust. Hist. I. 3. 'fortuna meliores sequitur.' Et de Bello Jugurth. cap. 92. 'Optumus quisque cadere aut sauciari.' Ita fere Berneccerus in Justin. lib. IX. cap. 2. et lib. XII. cap. 15.

[c] *Ob id certamen*] Ob contentionem de successore sibi deligendo inter ipsos orituram. *Funebres*] Ingentia bella. Alludit ad veterum morem, qui gladiatorum pugnis funera principum virorum celebrare consueverant.

[d] *Extinguitur*] Die mensis Dæsii 28. inquit Plutarchus; aut 30. ut tradit Aristobulus: hoc est, Maii 22. aut 24. si Usserio credimus. Annus

tisque et planctibus tota regia personabat: mox velut in vasta solitudine omnia tristi silentio muta torpebant, ad cogitationes, quid deinde futurum esset, dolore converso. 8. Nobiles pueri, custodiæ corporis ejus assueti, nec doloris magnitudinem capere, nec se ipsos intra vestibulum regiæ retinere potuerunt; vagique et furentibus similes totam urbem luctu ac mœrore compleverant, nullis questibus omissis, quos in tali casu dolor suggerit. 9. Ergo qui extra regiam astiterant, Macedones pariter barbarique, concurrunt; nec poterant victi a victoribus in communi dolore discerni. Persæ, 'justissimum ac mitissimum dominum,' Macedones, 'optimum ac fortissimum regem' invocantes, certamen quoddam mœroris edebant. 10. Nec mœstorum solum, sed etiam indignantium voces exaudiebantur; 'tam viridem et in flore ætatis fortunæque invidia Deum ereptum esse rebus humanis.' Vigor ejus et vultus educentis in prælium milites, obsidentis urbes, evadentis in muros, fortes viros pro concione donantis,* occurrebant oculis. 11. Tum Macedonas, 'divinos honores negasse' ei, pœnitebat: 'impiosque et ingratos fuisse se' confite-

* *In medio militum conventu remunerantis.*

exstinguitur.—7 Voss. 2. *At primo.* Pal. 1. omittit *omnia.* Voss. 2. *silentio mutata.*—8 Idem codex: *ejus corporis.* Dan. *magnitudinem ea*, sed jugulatis tribus postremis literis, et ad marginem ascripta eadem manu *carere;* Florent. et Voss. 1. *magnitudinem carere;* Voss. 2. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *magnitudine carere;* Leid. *magnitudinem canere.* Voss. 2. omittit *nec se.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 2. *tenere potuerunt.* Pal. 1. omittit *furentibus*, et sic Voss. 2. sed habet in margine. Florent. et Leid. *tantam;* et ita Dan. sed ab eadem manu *totam* factum est. Voss. 2. *atque mœrore.*—9 Voss. 2. *tutissimum atque invictissimum;* Pal. 1. *justissimum ac invictissimum.* —10 Voss. 1. *et in fore.* Bong. 2. et Voss. 1. *ereptam esse.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *donatis.*—11 Voss. 2. *honores denegasse.* Florent. Leid. Voss. 2. Dan. Bong. 2. et Mer. *pœnitebant.* Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *se.*—

NOTÆ

erat Olymp. CXIV. primus: vitæ Alexandri tertius supra trigesimum ab octo circiter mensibus: regni Macedonici duodecimus cum mensibus septem aut octo; imperii Asiatici ab extincto Dario septimus nondum expletus: ante æram Christi 323. Vide Petavium, Salianum, Usserium, Radernm hoc loco, &c. ex quibus veteres partim conciliare, partim refellere liceat.

bantur, 'quod aures ejus debita appellatione [e] fraudassent.' Et cum diu nunc in veneratione, nunc in desiderio regis hæsissent; in ipsos versa miseratio est.[b] 12. Macedonia profecti ultra Euphraten,[f] mediis hostibus, novum imperium aspernantibus, destitutos se esse cernebant; sine certo regis hærede, sine hærede regni publicas vires ad se quemque tracturum. 13. Bella deinde civilia, quæ secuta sunt, mentibus augurabantur: 'iterum, non de regno Asiæ, sed de rege, ipsis sanguinem esse fundendum: 14. novis vulneribus veteres rumpendas cicatrices; senes, debiles, modo petita missione a justo rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicujus ignobilis.' 15. Has cogitationes volventibus nox supervenit, terroremque auxit: milites in armis vigilabant: Babylonii alius e muris, alius culmine sui quisque tecti prospectabant, quasi certiora visuri: 16. nec quisquam lumina audebat accendere, et, quia oculorum cessabat usus, fremitus vocesque auribus captabant: ac plerumque vano metu territi per obscuras semitas, alius alii occursantes, invicem suspecti et soliciti ferebantur. 17. Persæ, comis suo more detonsis,[g] in lugubri veste, cum

[b] *Commiserationem suam in se ipsos converterunt.*

12 'Hæc periodus, si qua alia Curtii, glossematibus contaminata videtur. Præferrem: *in ipsos versa m. est; ultra E.* in *m. h. n.* i. *aspernantibus, d. se; sine c. r. herede publicas vires, &c.*' Schmieder. Voss. 2. *aspernantes.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 2. *distitutos.* Voss. 2. *sine herede regni sine certo regis herede.*—13 Florent. Leid. et Voss. 1. *deinde civili.* Voss. 2. *veteres esse rumpendas esse,* et mox: *petita esse.* Pith. *jussione* pro *missione.* Florent. Leid. et Voss. 1. omittunt *a* ante *justo.*—15 Florent. *Has c. volentibus.* Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. et Dan. *alius muris,* omissa præpositione. Voss. 2. omittit *tecti.* Vir doctus in Act. Erud. 1725. p. 102. transpositione hunc locum integritati suæ restituendum censet, sic: *prospectabant; nec quisquam lumina audebat accendere, quasi certiora visuri, et quia, &c.* non probante Schmieder.—16 Pal. 1. *cessabat visus.* Leid. Voss. 1. et Dan. *plerumque quæ.* Pal. 1. *vario metu.* Bong. *ac sollicititi.*—17 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Ald.

NOTÆ

[e] *Debita appel.*] Dei nomine quod ipsi merito debebatur.

[f] *Ultra Euphrat.*] Euphratis alveus Babylonem, in qua erant, mediam interfluebat; sed multi sunt citra urbem alvei fluminis; quos ultra constituti erant. Vide lib. v. cap. 1.

[g] *Comis detonsis*] Mos ille fuit multarum in oriente gentium, comas in luctu tondere; ut ex sacris profanisque literis accipimus.

conjugibus ac liberis, non ut victorem et modo hostem, sed ut gentis suæ justissimum regem, vero desiderio lugebant. Assueti sub rege vivere, 'non alium, qui imperaret ipsis, digniorem fuisse,' confitebantur. 18. Nec muris urbis luctus continebatur; sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiæ cis Euphraten tanti mali fama pervaserat. 19. Ad Darii quoque matrem celeriter perlata est: abscissa[h] ergo veste, qua induta erat, lugubrem sumsit; laceratisque crinibus humi corpus abjecit. 20. Assidebat ei altera ex neptibus,[i] nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens; propriasque causas doloris in communi mœstitia retractabat. 21. Sed omnium suorum mala Sisygambis una capiebat. Illa suam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam præterita revocaverat:[e] crederes modo amissum Darium, et pariter miseræ duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat mortuos simul vivosque. 22. 'Quem enim puellarum acturum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? iterum se captas, iterum excidisse regno: qui mortuo Dario ipsas tueretur, reperisse; qui post Alexandrum respiceret, utique non reperturas.' 23. Subibat inter hæc animum, octoginta[j]

[e] *Præter publicum luctum, Drypetis recogitabat causam dolendi sibi propriam.*

Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *commisso more;* Bong. *commissus mos.* Florent. Leid. Voss. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. omittunt *cum.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Bong. *et m. ut hostem.* Pal. 1. *Assuetæ.* Voss. 2. *quippe imperaret;* Pal. 1. *quippe imperatorem.*—19 Bong. 1. *quam induta erat.* Pal. 1. *corpus adjecit.*—20 Voss. 2. *Assidebatque.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *ex nepotibus;* et sic in Dan. sed litera *o* puncto notatur. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Ald. Colin. Gryph. Mer. et Amst. *retractabant.* Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. et Gryph. *Sisigambis;* Bong. 1. *Sisingambis;* Voss. 2. *Sisingabis.* Bong. 1. *illa neptum.* Voss. 1. *et p. misere.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *simul mortuos.*—22 Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 2. et Dan. *quam alium.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. et pleræque edd. *iterum esse se captas;* Ald. omittit *esse;* Pal. 1. *iterum et se esse captas. Iterum et se esse regno expulsas.* Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *iterum excedisse.* Voss. 2. et Pal. 1. *et plus* pro *qui post;* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong.

NOTÆ

[h] *Abscissa*] De hoc quoque more lacerandi vestium diximus ad lib. v. cap. 12.

[i] *Altera ex nept.*] Drypetis, filiarum Darii natu minor, ut supra dictum est ad cap. 3.

[j] *Octoginta*] Valerius Max. lib. IX. cap. 2. plusquam centum Ochi pa-

fratres suos eodem die ab Ocho sævissimo regum trucidatos, adjectumque stragi tot filiorum patrem: e septem liberis, quos genuisset ipsa, unum[k] superesse: ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius posset extingui.' 24. Ad ultimum dolori succumbit, obvolutoque capite[l] accidentes genibus suis neptem nepotemque aversata, cibo pariter abstinuit et luce: quinto, postquam mori statuerat, die extincta. 25. Magnum profecto Alexandro indulgentiæ in eam justitiæque in omnes captivos documentum est mors hujus, quæ, cum sustinuisset post Darium vivere, Alexandro esse superstes erubuit. 26. Et hercule, juste æstimantibus regem liquet, bona naturæ ejus fuisse,[d] vitia vel fortunæ, vel ætatis. 27. Vis incredibilis animi; laboris patientia propemodum nimia; fortitudo non inter reges modo excellens, sed inter illos quoque, quorum hæc sola virtus fuit; 28. liberalitas sæpe majora tribuentis, quam a Diis petuntur; clementia in devictos; tot regna aut reddita, quibus ea demserat bello, aut dono data; 29. mortis, cujus

[d] *Qui recto judicio Alexandrum considerant, agnoscunt eximias ejus dotes ab indole ipsius ortas fuisse.*

qui plus. Voss. 2. *qui eas respiceret.*—24 Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *succubuit*; Bong. *subcumbit*, sed suprascr. *c*, ut sit *succumbit*. Dan. Bong. et Pal. 1. *accedentes*; edd. pleræque vett. *assidentes*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. et al. *accidentes*. Voss. 2. omittit *aversata*. Bong. 1. 2. *pariter cibo*. Voss. 2. *quinta postquam*, et mox omittit *die*.—25 Mer. et edd. vulgg. ante Freinsh. *Alexandri*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Ald. Bas. et Col. *Alexandro*. Voss. 2. omittit *in eam*.—26 Voss. 2. *justæ extimantibus* . . . *natura*.—27 Voss. 2. omittit *hæc* ante *sola*.—28 Voss. 2. *liberalitatis*. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *a Dis*; Scheffer. mavult: *a piis*. Leid. *quibus ea deserat*; Voss. 1. *q. ea demserat*;

NOTÆ

truelea cum ipsorum patre ab illo necatos scribit. *Ocho*] Suppl. lib. II. cap. 1. *Patrem*] Ipsius Sisygambis, quem alii Arsanem, alii Ostanem vocant: alii Ostanem patrem, Arsanem maritum eundemque fratrem faciunt. Hac quidem ratione Sisygambis Ochi soror patruelis foret, ac Darius Codomannus saltem materno genere ad stirpem regiam pertinuisset. Verum id supra ex ipso Curtio, exque Justino et Strabone refellimus lib. III. cap. 3.

[k] *Unum*] Oxathrem Darii fratrem, ab Alexandro inter corporis sui custodes ascitum, lib. VI. cap. 2.

[l] *Obvoluto cap.*] Luctus argumentum, de quo dictum est lib. IV. cap. 10. *Neptem*] Drypetim. *Nepotem.*] Ochum Darii filium, quintum ac decimum agentem ætatis annum. Vide lib. IV. cap. 10.

metus ceteros exanimat, perpetua contemtio; gloriæ laudisque ut justo major cupido, ita et juveni et in tantis admittenda rebus; 30. jam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare[m] decreverat, Philippum ultus erat; 31. jam in omnes fere amicos benignitas; erga milites benevolentia; consilium par magnitudini animi, et quantam vix poterat ætas ejus capere, solertia; 32. modus immodicarum cupiditatum; Veneris intra naturale desiderium usus, nec ulla nisi ex permisso voluptas, ingentes profecto dotes erant. 33. Illa fortunæ: Diis æquare se, et cœlestes honores accersere,[n] et talia suadentibus oraculis credere, et dedignantibus venerari ipsum vehementius, quam par esset, irasci; in externum habitum mutare corporis cultum:[*] imitari devictarum gentium mores, quas ante victoriam spreverat. 34. Nam iracundiam et cupidinem vini sicuti juventa irritaverat, ita senectus mitigare potuisset. 35. Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ; quam solus omnium mortalium in potestate habuit. 36. Quoties illum a morte revocavit? quoties temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi, quem gloriæ sta-

[*] *Vestes mutare in morem peregrinum.*

Voss. 2. *quibus cum contenderat.*—29 Voss. 1. et Bong. 2. *cujus delus ceteros.* Florent. et Mod. *contentio.* Edd. ante Schmieder. *ut juveni,* qui *et juveni* ex Theocr. scripsit. Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. Bong. 1. 2. et Mer. *nec amittenda;* Voss. 2. *nec admittenda.*—30 Voss. 2. *Olympiadem;* Bong. 2. et Pith. *Olympiadam.* Florent. *consecraverat, Philippum.*—31 Pal. 1. omittit *animi.* Voss. 2. et Dan. *sollertiam;* Pith. *solerciam.*—32 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 2. et Dan. *modum;* Bong. 1. *modūs.* Mer. *V. juxta neutrale,* Acidal. legit: *ingenii,* (vel *ingenitæ*) *p. d. erant,* probante Schmieder.—33 Pal. 1. *Illa fortunæ vitia;* Voss. 2. *vicia fortunæ;* Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *vitia fortunæ.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Dis æquare.* Voss. 2. *arcessere.* Pith. omittit *oraculis.* Voss. 2. *cedere* pro *credere.* Voss. 2. et Pal. 1. *par erat.* Voss. 2. *in extremum habitum,* et mox omittit *quas a. v. s.* sed in margine sunt ab al. m. *quos* margo ed. Gryph. probantibus Freinsh. et Schmieder.—34 Florent. *secuti juventa.*—35 Florent. *plus debuisset.* Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. *Quotiens illum;* Pith. omittit *illum.*—36 Voss. 2.

NOTÆ

[m] *Immort. consec.*] Lib. IX. cap. 6. [n] *Accersere*] Alias *asserere.* *Ultus erat*] Suppl. lib. I. cap. 10.

tuit. Expectavere eum fata, dum Oriente perdomito aditoque Oceano, quicquid mortalitas capiebat, impleret.[f] 37. Huic regi ducique successor quærebatur: sed major moles erat, quam ut unus subire eam posset. Itaque nomen quoque ejus et fama rerum in totum propemodum orbem, reges ac regna diffudit; clarissimi sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

VI. 1. Ceterum Babylone (inde enim divertit oratio) corporis ejus custodes[a] in regiam principes amicorum ducesque copiarum advocavere: secuta est militum turba, cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. 2. Multi duces, frequentia militum exclusi, regiam intrare non poterant; cum præco, 'exceptis, qui nominatim citarentur, adire' prohibuit: sed precarium spernebatur imperium. 3. Ac primum ejulatus ingens ploratusque renovatus est: deinde futuri expectatio inhibitis lacrymis silentium fecit. 4. Tunc Perdicca, regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, annulum sibi pridie traditum a rege in eadem sede posuit quorum aspectu rursus obortæ omnibus lacrymæ integravere luctum. 5. Et Perdicca, 'Ego quidem,'

[f] *Perficeret quæcumque mortalis natura poterat.*

Exspectaverunt. Pal. 1. *cupiebat.*—37 Pal. 1. *quasi ut unus.* Voss. 2. omittit *eam.* Voss. 2. et Pal. 1. *ex fama,* quod non sprevit Schmieder. Voss. 2. *fuerunt habiti.* Voss. 1. *qui e. minime.*

1 Leid. et Voss. 1. *Babillone;* Voss. 2. *Babylonie.* Florent. Leid. Voss. 1. et Lugd. *divertit.* Voss. 2. *custodes corporis,* omisso *ejus.* Voss. 2. et Pal. 1. *principes amicos.* Pal. 1. *ad quem.*—2 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Ald. Colin. Gryph. Mer. Frob. Bas. et Col. *prohiberet.*—3 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Bong. *Ad primum.* Voss. 2. et Pal. 1. *ululatus.* Voss. 2. et Pal. 1. *novatus est.*—4 Voss. 2. et edd. vulgg. ante Freinsh. *Tum Perdicca.* Voss. 2. transposuit, *sella in qua diadema,* et mox habet *conspectu.* Florent.

NOTÆ

[a] *Custodes*] Non illi, credo, nobiles pueri de quibus lib. v. cap. 1. et lib. VIII. cap. 6. sed procerum primi, de quibus dictum a nobis est lib. VII. cap. 1. quos paulo ante septem numero fuisse refert Arrianus ex Aristobulo, lib. VI. Leonnatum, Hephæstionem, Lysimachum, Aristonum, Perdiccam, Ptolemæum, Pythonem: quibus octavum accessisse Peucestam.

inquit, 'annulum, quo ille regni atque imperii vires[b] obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis. 6. Ceterum quanquam nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis Diis excogitari potest; tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus credere licet, tantum virum Deos accommodasse rebus humanis, quarum sorte completa, cito repeterent eum suæ stirpi.[a] 7. Proinde, quoniam nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate[c] subducitur,[b] corpori nominique quam primum justa solvamus; haud obliti, in qua urbe, inter quos simus, quali præside ac rege spoliati. 8. Tractandum est, commilitones, cogitandumque, ut victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est: hocne uno an pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. 9. Sextus[d] mensis est, ex quo Roxane prægnans est. Opta-

[a] *Ut his rebus expletis revocarent illum ad Deos ipsi cognatos.*
[b] *Præter corpus quod semper immortalitati eripitur per mortem.*

Leid. Bong. 1. 2. et Dan. *volgi*. Voss. 2. omittit *rursus*.—5 Idem codex: *imperii vices vires*. 'Tumidam hanc esse locutionem: *imperii vires*, non nego; contra frigent conjecturæ Schefferi: *imperii res obsignare*, et Heinsii: *imperii sui res obsignare*.' Schmieder. Voss. 2. *credo vobis*.—6 Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *ab i. Dis*, et sic mox. Amst. *potuit*. Voss. 2. *magnitudine rerum*, et paulo post *humanus*.—7 Idem codex: *Deinde q. n. a. superest*, omissis *ex eo*. Edd. ante Schmieder. *subducitur;* Theocr. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Pal. 1. et Mod. *seducitur*. 'Ne cum Heumanno pro *nomini* legas *homini*.' Schmieder. Voss. 2. *qua urbe*, omissa præpositione. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Bong. *præside ac rege*.—8 Florent. Leid. et Voss. 1. *cogitatumque;* Voss. 2. *et cogitandum quoque;* Pal. 1. *cogitandum quoque*. Voss. 2. *parata est*. Idem et Pal. 1. *hoc me uno*, improbante Schmieder. Florent. Leid. et Voss. 1. *hocine;* Bong. 1. 2. *hoc ne in uno;* Amst. et Lugd. *hoc uno*. Bong. 1. 2. *in pluribus;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et duo alii omittunt *pluribus*.—9 Pal. 1. omittit *ex quo*. Ald. *Rhoxane*. Voss. 1. *pregnans*. Voss. 2.

NOTÆ

[b] *Imp. vires*] Mandata sua quibus regni vires continebantur: nisi aliud quidpiam scriptum erat a Curtio.

[c] *Ab immortalitate*] Alias *immortalitati:* vel: *quod semper mortalitati subducitur*, id est, quod humanæ naturæ per mortem perit; vel: *quod semper mortalitate*, id est, mortalis naturæ conditione *subducitur* homini.

[d] *Sextus*] A Justino dicitur 'octavus,' isque jam exactus: certe post paulo filium peperit Alexandrum.

mus ut marem enitatur:[c] cujus regnum Diis approbantibus futurum, quando adoleverit: interim, a quibus regi velitis, destinate.' 10. Hæc Perdicca. Tum Nearchus, 'Alexandri modo sanguinem ac stirpem regiæ majestati convenire, neminem' ait 'posse mirari. 11. Ceterum expectari nondum ortum regem et, qui jam sit, præteriri, nec animis Macedonum convenire, nec tempori. Verum esse e Barsine[e] filium regis: huic diadema dandum.' 12. Nulli placebat oratio: itaque suo more hastis scuta quatientes obstrepere perseverabant. Jamque prope seditionem pervenerant, Nearcho pervicacius tuente sententiam. 13. Tum Ptolemæus, 'Digna prorsus est soboles,' inquit, 'quæ Macedonum imperet genti, Roxanes vel Barsinæ filius; cujus nomen quoque Europam dicere pigebit, majore ex parte captivi. 14. Cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum servia-

[c] *Ut masculum pariat.*

et Pal. 1. *captamus ut marem.* Ald. Frob. Bas. et Col. cum edd. recentt. *ejus regnum;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pith. Bong. 1. 2. et edd. vett. *cujus regnum*, quod revocavit Schmieder. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *quandoque;* Voss. 2. Ald. Frob. Bas. et Col. *quando;* Pal. 1. Mer. et Amst. *quandocunque.* Florent. et Leid. *a quibusque regi.*—10 Voss. 2. Mer. Bas. et Col. *Perdica;* Elz. *Perdiccas.* Voss. 2. *Nearcus.* Florent. Leid. Voss. 1. Elz. et pleræque edd. omittunt *modo*, quod tamen exhibent Bong. 1. 2. Florent. Leid. Mer. Lugd. et Amst. Pro *mirari* Voss. 2. Pal. 1. et Mer. *imitari.*—11 Voss. 2. *nec armis.* Pal. 1. pro *rerum, verum*, quod in Voss. 2. additum est ab al. m. 'Lego cum Heinsio et Pal. 1. *nec tempori. Verum esse e Barsine filium regis.*' Schmieder. Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Bong. 1. 2. et Amst. *a Barsine;* Voss. 2. Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *ab Arsine;* Mer. *Barsine*, omissa præpositione.—12 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *prope ad.* Bas. et Col. *pervenerat.* Leid. *Nearco perviacius.*—13 Voss. 2. Dan. Pal. 1. Mer. Bas. et Col. *Roxanis;* Ald. *Rhoxanis.* Ald. Colin. Gryph. Col. et Bas. *Arsine;* multæ aliæ edd. ante Freinsh. *Barsines.* Voss. 2. *Europa;* Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. Frob. et Col. *in Europa;* Dan. *Europam;* sed dispuncta litera *m.* Pith. et Mer. *pigebit.* Nic. Heinsius: *Europam discere pigebit.* Florent. *captiva est;* Voss. 1. *captivi est.*—14 Voss. 2. *Cujus P. vicerimus, ut s. ejus.* Bothe ex conj. Freinshemii edidit: *Cur P. vicimus? Ut stirpi*

NOTÆ

[e] *Barsine*] Hanc Arrianus Darii ipsius filiam vocat, quam reliqui 'Statiram' vocant, nuper apud Susa nuptam Alexandro; sed Porphyrius apud Eusebium Pharnabazi, Plutarchus Artabazi filiam facit, Memnonisque illius Rhodii uxorem quæ Damasci capta fuit, lib. III. cap. ult. Hic quoque *Barsenen* scribit. *Filium*] Herculi nomen fuit; quem postea Cassander interfici jussit.

mus? quod justi illi reges Darius[f] et Xerxes tot millium agminibus tantisque classibus nequicquam petiverunt.[d] 15. Mea sententia hæc est, ut, sede Alexandri in regia posita, qui consiliis ejus adhibebantur, coëant, quoties in commune consulto opus fuerit, eoque, quod major pars eorum decreverit, stetur; duces præfectique copiarum his pareant.' 16. Ptolemæo quidam, potiores Perdiccæ assentiebantur. Tum Aristonus orsus est dicere, 'Alexandrum consultum, cui relinqueret regnum, voluisse optimum deligi: judicatum autem ab ipso optimum[g] Perdiccan, cui annulum tradidisset. 17. Neque enim unum eum assedisse morienti; sed circumferentem oculos ex turba amicorum delegisse, cui traderet. Placere igitur, summam imperii ad Perdiccan deferri.' 18. Nec dubitavere, quin vera censeret. Itaque universi, 'procedere in medium Perdiccan et regis annulum tollere,' jubebant. Hærebat inter cupiditatem pudoremque, et, quo modestius, quod expectabat, appeteret, pervicacius oblaturos esse credebat. 19. Itaque cunctatus, diuque, quid ageret, incertus, ad ultimum tamen recessit, et post eos, qui sederant proximi, constitit. 20. At Meleager, unus e ducibus, confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat, 'Nec Dii ferant,' inquit, 'ut Alexandri fortuna

[d] *Frustra tentarunt efficere.*

eorum, &c. Pal. 1. *quos justi;* Voss. 2. *quod j. belli regis D. et X. militum.* Bong. 1. *petiverunt*, et suprascr. *o*, ut sit *potiverunt.*—15 Pal. 1. *cohæreant.* Voss. 2. *commune consultum;* Pal. 1. *communi consultu.* Pal. 1. omittit *eoque;* Voss. 2. omittit *que.* Pith. *quo major.* Ald. *iis pareant.*—16 Pith. et Bong. 1. *quidem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *pauciores.* Bong. 1. 2. *Perdiccæ pluriores.* Voss. 2. *adsentiebant*, et paulo post, *exorsus est.* Mer. et Amst. *indicatum.* Vox *optimum* abest a Theocr. probante Schmieder.—17 Alii *Nec enim.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Bong. 1. 2. et Mer. *sed circumferenti.* Bong. 1. *dilegisse.*—18 Voss. 2. *Nec dubitare.* Modius et vulgg. ante Freinsh. *appetebat expectaret;* Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. *expetebat appeteret;* Pal. 1. *expectabat expeteret;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. et Dan. *exspectabat adpeteret.* Voss. 2. *oblaturos esse.* Mer. *credebant.*—19 Mer. *dui quid ageret.* Voss. 2. *interritus.* Mer. Bas. et Col. *steterant proximi.* Voss. 2. *consistit.*—20 Voss. 2. *ex ducibus.* Voss. 2. *nec diis*

NOTÆ

[f] *Darius*] Hystaspis F. *Xerxes*] Darii ejus filius: de quibus ad lib. III. cap. 9. et lib. IV. cap. 1. &c.

[g] *Optimum*] Vide supra cap. 5.

tantique regni fastigium in istos humeros ruat: homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quam hic est,[h] sed de viris tantum; quibus invitis nihil perpeti necesse est.* 21. Nec vero interest, Roxanes filium, quandoque genitus erit, an Perdiccan regem habeatis; cum iste sub tutelæ specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei rex placet, nisi qui nondum natus est: et in tanta omnium festinatione, non justa modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, et jam divinat, marem esse conceptum; quem vos dubitatis paratum esse vel subdere?[i] 22. Si medius fidius[j] Alexander hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex iis, quæ imperasset, non faciendum esse censerem. 23. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum utique populus est hæres.' 24. Hæc elocutus per medios armatos erupit, et, qui abeunti viam dederant, ipsum ad pronuntiatam prædam sequebantur.

* *Sed de quibusvis qui modo viri sint; quos nulla res cogit hoc pati invitos.*

---

ferant; Pal. 1. et Theocr. *nec dii ferant,* quod recepit Schmieder. Bong. 1. *dec dii sinant;* Mer. *nec dii sciverint;* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pith. Bong. 2. Freinsh. Snak. Cellar. et recentt. *nec Dii siverint;* Bothe: *ne Dii siverint;* Heinsius: *ne Dii sirint.* Voss. 2. *regni fastidium.* Ald. *de ignobilibus qui hic sunt;* sed in Bong. 1. 2. legitur *est.* Voss. 2. *de viris quibus tamen .... nocere potest.*—21 Idem codex: *Ne vero.* Leid. et Voss. 1. *Rhoxanes;* Ald. *Rhoxanis;* Dan. Pal. 1. Bas. et Col. *Roxanis.* Vulgg. edd. ante Freinsh. *quandocunque g. erit;* Voss. 2. *quando g. erit;* Florent. Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. et Bong. 1. 2. *quandoque g. erit.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *dubitetis.* 'Cum Scheffero signum interrogationis addere satis habui.' *Schmieder.* Ita etiam Bothe. Heinsius legit: *ne quem vos dubitetis paratum esse, &c.*—22 Bong. *regem nobis;* Voss. 2. *nobis pro se regem.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. alii, et edd. vulgg. ante Freinsh. *id s. ex his;* Ald. et recentt. *id s. ex iis.*—23 Pal. 1. *Quando igitur;* Voss. 2. *Quin sibi quisque ad,* et mox omittit *regiarum utique.*—24 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pith. et Bong. 2. *prænuntiantem;* Ald. Mer. Frob. Bas. et Col. *prænunciatam;* Dan. *pronunciantem;* Mod. *pronuntiantem;* Heins. *prænuncupatam.*

NOTÆ

[h] *Quam hic est*] Perdiccas. *Quandoque*] Pro, quandocumque, ut lib. VII. cap. 10. diximus.

[i] *Vel subdere*] An dubitatis paratum esse Perdiccam, si Roxane fœminam pepererit, pro hac masculum supponere, quo tutelæ specie regnum interim occupet?

[j] *Medius fidius*] Juramenti formula veteribus usitata, quasi diceres 'ita me Dius Fidius amet,' id est, Deus qui fidei præest: vel, ut alii inter-

VII. 1. Jamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in seditionem ac discordiam versa concione, cum quidam, plerisque Macedonum ignotus, ex infima plebe, 2. 'Quid opus est,' inquit, 'armis civilique bello habentibus regem, quem quæritis? Aridæus, Philippo genitus, Alexandri paulo ante regis frater,[a] sacrorum cærimoniarumque consors modo, nunc solus hæres, præteritur a vobis. Quo merito suo? quidve fecit, cur etiam gentium communi jure fraudetur? Si Alexandro similem quæritis, nunquam reperietis; si proximum, hic solus est.' 3. His auditis concio primo silentium velut jussa habuit: conclamant deinde pariter, 'Aridæum vocandum esse, mortemque meritos, qui concionem sine eo habuissent.' 4. Tum Pithon plenus lacrymarum orditur dicere, 'Nunc vel maxime miserabilem esse Alexandrum, qui tam bonorum civium militumque fructu et præsentia fraudatus esset. Nomen enim memoriamque regis sui tantum intuentes, ad cetera caligare eos.' 5. * Haud ambigue in juvenem,[b] cui regnum destinabatur, impensa probra; quæ magis ipsi odium, quam

1 Ald. *ad discordiam.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. et Bong. 1. 2. *concio.*—2 Florent. Leid. Voss. 1. Mer. Bas. et Col. *Arithdeus;* Voss. 2. *Aridemus;* Bong. 1. 2. *Aritheus;* Dan. *Arithacus;* Ald. *Arideus.* Voss. 2. *Philippo rege.* Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *hæres.* Pal. 1. *præteriit.* Bong. 1. *suo merito.* Bong. 2. et Voss. 1. *qui etiam.* Voss. 2. *fraudetur.*—3 Idem codex *conclamat.* In nomine *Aridæo* codd. variant, ut supra; sed Bong. 2. *erit deum.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et Mer. *vocatum.*—4 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Mer. Bas. et Col. *Phiton;* Ald. *Pytho;* Amst. *Phython;* Lugd. *Phyton;* Bong. 1. 2. et Frob. *Pithon.* 'Legas cum Scheffero: *qui jam bonorum.*' Schmieder. Voss. 2. *militum fructu;* Florent. et Voss. 1. *militumque fructum;* Bothe malit: *militumque fructu in præsentia.* Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *est* pro *esset.* Voss. 2. *regis tum intuentes.*—5 Florent. Leid. Voss. 2. Pal. 1. Dan. Bong. 1. 2. et Mer. omittunt *in* ante *juvenem.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Bong. 1. 2. et Mer. *impense probra;* Voss. 2. *impensa opprobria;* Freinsh. et Heins. malunt: *intensa probra.* 'Ceterum paulo ante hæc verba lacuna est etiam in Theocr. conspicua. Deficere videntur

NOTÆ

pretantur, 'Dius fidius,' id est, Διὸς, 'Jovis filius;' sæpe enim *d* et *l* permutantur.

[a] *Frater*] Philippo ex alia sive uxore, sive pellice genitus.

[b] *In juvenem*] Aridæum. *Intensa*] Id est, conjecta hæc probra a Pithone: oblique enim significabat præter stirpem nihil esse in Aridæo, quod rege dignum foret. *Ipsi*] Pithoni. *Miserentur*] Aridæi,

Aridæo contemtum attulerunt: quippe dum miserentur, etiam favere cœperunt. 6. Igitur, 'non alium se quam eum, qui ad hanc spem genitus esset, regnare passuros,' pertinaci acclamatione declarant, 'vocarique Aridæum' jubent. 7. Quem Meleager, infestus invisusque Perdiccæ, strenue perducit in regiam; et milites 'Philippum'[c] consalutatum, 'regem' appellant. 8. Ceterum hæc vulgi erat vox; principum alia sententia. E quibus Pithon consilium Perdiccæ exequi cœpit, 'tutoresque' destinat 'filio ex Roxane futuro Perdiccan et Leonnatum stirpe regia genitos.' 9. Adjecit, 'ut in Europa Craterus et Antipater res administrarent.' Tum jusjurandum a singulis exactum, 'futuros in potestate regis geniti Alexandro.' 10. Meleager, haud injuria metu supplicii territus, cum suis secesserat. Rursus Philippum trahens secum irrupit regiam, clamitans, 'suffragari rei publicæ[d] de novo rege paulo

quædam Pithonis verba, quibus contra consilium suum, ut milites Aridæi misererentur, effecit. Ex scriptura codd. in reliquis quoque multum variante locum turbatum esse intelligitur.' *Schmieder*. Florent. Leid. Voss. 1. et Mer. *quæ objecerat magis ipsi;* Voss. 2. et Pal. 1. *quæ objecerat magis sibi;* Bong. 1. 2. *quæ obierat magis ipsi.* In nomine *Aridæo* variatur ut supra § 2. —6 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 1. 2. omittunt *regnare.* Florent. Leid. Voss. 1. et Dan. *parsuros.*—8 Florent. *principium.* Pal. 1. *sententia est: quibus;* Voss. 2. *sententia est. E quibus.* Nomen *Pithon* variatur ut supra § 4. Florent. *filio Roxanæ.* Dan. et Pith. *stirpe r. genito;* Bong. 1. *stirpe r. genitum.*—9 Voss. 2. *rex*, et correctum *res*, et mox: *in potestatem.*—10 Leid. *haud injuriam;* Voss. 2. *aut injuria;* Bong. 1. *haut injuria*, quod in Dan. suppletur in margine. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Bong. 1. 2. et Mer. *cum his secesserat.* Voss. 2. *rursus Aridemum.* Edd. vulgg. ante Freinsh. *irrupit in regiam;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pith. Bong. 1. 2. alii, et edd. recentt. omittunt τὸ *in.* Voss. 1. et Bong. 2. *suffragare.* Florent. Leid. Mod.

NOTÆ

[c] *Philippum*] Sensus est: Aridæum regem appellantes, nomen ei *Philippum*, ob memoriam patris, imponunt. Hic Philippus Aridæus est a quo appellati sunt 'anni Philippi,' quibus Astronomi Græci et Arabes usi sunt; ducto hujus æræ initio ab exordio anni Ægyptiaci in quem Alexandri mors et Philippi exordia inciderunt: hoc est a 12. Novembris præteriti. Vide Petav. de Doctr. Temp. tom. II. lib. X. cap. 38. et 39.

[d] *Rei* [*spei*] *publicæ*] Sic restituere ausus sum, pro eo quod vulgo legebatur nullo fere sensu, *reipublicæ: conceptæ* vero, quod in optimis Mss. legitur, facilius admittendum putavi quam illud Acidalii, *concepto* mutantis in *recepto*, ut esset: *Suffragari reipublicæ de novo rege paulo ante recepto robur ætatis, &c.*

ante concepto: robur ætatis experirentur; modo stirpem Philippi, et filium ac fratrem regum duorum sibimet ipsis potissimum crederent.' 11. Nullum profundum mare, nullum vastum fretum et procellosum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet; utique si nova et brevi duratura libertate luxuriat. 12. Pauci Perdiccæ modo electo, plures Philippo, quam speraverat, imperium dabant. Nec velle, nec nolle quicquam diu poterant; pœnitebatque modo consilii, modo pœnitentiæ ipsius. Ad ultimum tamen in stirpem regiam inclinavere studiis. 13. Cesserat ex concione Aridæus principum auctoritate conterritus; et abeunte illo conticuerat magis, quam languerat militaris favor. Itaque revocatus vestem fratris, eam ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. 14. Et Meleager thorace sumto capit arma, novique regis satelles sequitur. Phalanx hastis clypeos quatiens, 'expleturam se sanguine illorum, qui* affectaverant nihil ad ipsos pertinens regnum,' minabatur: 15. 'in eadem domo familiaque imperii vires remansuras esse' gaudebant; 'hæreditarium imperium stirpem regiam vindicaturam: assuetos se nomen ipsum colere,

et Bong. 1. 2. *concepta.* Hic nulla comparet lacunæ nota in Pal. 1. et Dan. quemadmodum in ed. Modii: Theocr. *opperirentur* pro *experirentur.* Vide Not. Var. 'Verba, *et filium ac fratrem*, videntur e glossa irrepsisse.' *Bothe.* Voss. 2. *potentissimum crederent.*—11 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Bong. et Mer. *utique et si.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Bong. 1. 2. *luxuria.*—12 Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. et Mer. *quam speraverant;* Voss. 2. *quam speraverunt;* Acidal. conj. *quem spreverat.* Pal. 1. *quamquam diu*, et omittit *que* post *pœnitebat.* Voss. 2. omittit *ipsius.* Voss. 2. *ad stirpem;* Pal. 1. *stirpem r. inclamavere;* Mer. *in s. r. declinavere.*—13 Voss. 2. et Pal. 1. omittunt, *magis quam languerat.* Pal. 1. *veste fratris ea ipsa q. i. s. p. fuerant.*—14 Theocr. Florent. Leid. Voss. 2. Bong. 1. 2. Mer. Lugd. et Amst. *novi.* Theocr. omittit, *sequitur .... minabatur.* Pal. 1. *satellites;* Mer. *satellesque.* Voss. 2. *falanx;* Bong. 2. *phalancx.* Ald. Colin. Gryph. Frob. Bas. et Col. *expleturum.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. Mod. Elz. et al. omittunt *minabatur*, non improbante Schmieder. quod tamen exhibent Ald. Colin. Gryph. Bas. Frob. et Col. Acidal. legit, *imperii vices;* et sic malint Freinsh. et Schmieder. *imp. jura* Heinsius. Voss. 2. omittit *esse.* Mod. Lugd. et Amst. omittunt *gaudebant*, quod servant Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Pal. 1. *esse gaudebant* pro glossa habet Schmieder. Voss. 1. et Bong. 2. *hæreditario.* Ald. Colin. Gryph. Mer. et Amst. *vendicaturam.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et edd. pleræque ante Freinsh. *assuetos esse nomen;*

NOTÆ

* *Illorum, qui*] Perdiccæ ac suorum.

veneraríque, nec quenquam id capere, nisi genitum ut regnaret.' 16. Igitur Perdicca territus 'conclave, in quo Alexandri corpus jacebat, obserari' jubet. Sexcenti cum ipso erant spectatæ virtutis: Ptolemæus quoque se adjunxerat ei puerorumque[e] regia cohors. 17. Ceterum haud difficulter a tot millibus armatorum claustra perfracta sunt. Et rex quoque irruperat stipatus satellitum turba, quorum princeps erat Meleager. 18. Iratusque Perdicca, 'hos, qui Alexandri corpus tueri vellent,' sevocat; sed qui irruperant, eminus tela in ipsum jaciebant: multisque vulneratis, tandem seniores demtis galeis, quo facilius nosci possent, precari, qui cum Perdicca erant, cœpere, 'ut absisterent bello regique et pluribus cederent.' 19. Primus Perdicca arma deposuit; ceterique idem fecere. Meleagro deinde suadente, 'ne a corpore Alexandri discederent;'[g] insidiis locum quæri rati, diversa regiæ parte ad Euphraten fugam intendunt. 20. Equitatus, qui ex nobilissimis juvenum constabat, Perdiccan et Leonnatum frequens sequebatur; placebatque 'excedere urbe, et tendere in campis.'[f]

[f] *Castra in agris ponere.*

Ald. Colin. Gryph. Frob. et Col. *a. se nomen*; Mer. omittit *se nomen*. Voss. 2. *nec quem id capere*; Pal. 1. *nec quemquam id caperet*. Ald. *nisi agnitum*. Vos 2. *unum regnaret*; Pal. 1. *inde regnaret*.—16 Pith. Dan. Frob. Bas. et Col. *concleven*; Pal. 1. *conclavis*. Frob. Bas. et Col. *in qua*. Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. et Pal. 1. *observari jubet*; vulgg. ante Freinsh. *obserari jubet*, et sic ex conj. Palmerii scripsit Schmieder. Voss. 1. *se conjuncxerat*; Voss. 2. *se junxerat*; Bong. 2. *se juncxerat*. Voss. 1. *regia choors*.—17 Voss. 1. *ad tot*. 'Jure abest a quibusdam codd. [Voss. 2. et Pal. 1.] *quoque*; et mox [Florent. Leid. Voss. 2. Bong. 1. 2. omittunt] *erat*.' Schmieder.—18 Bong. 1. 2. *de hoc qui*; Voss. 2. *qui hos*. Bong. 2. et Voss. 1. *Alexandro*. Voss. 2. omittit *tueri vellent se vocat*. Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *sequi* pro *sed qui*. Voss. 1. et Bong. 2. *jacibent*. Voss. 2. *ceperunt*. Edd. ante Schmieder. *abstinerent*; Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Pal. 1. et Mod. *absisterent*, quod recepit Schmieder.—19 Voss. 2. *id fecere*. Voss. 1. *Meleagrum d. s. mos c. A. d. i. l. queri*.—20 Pal. 1. *quia ex*. Bong. 1. 2. *frequens turba*. Voss.

NOTÆ

[e] *Puerorum*] Nobilium adolescentium, regii corporis custodum. *Armatorum*] Militum phalangis.

[g] *Ne discederent*] Perdiccas cum suis. Hoc autem suadebat, scilicet, ut per speciem honoris defuncto exhibendi avocaret illos a publicæ rei administratione: vel etiam forte, ut in unum locum inclusi facilius, cum vellet, occiderentur: quod illi confestim suspicati sunt.

21. Sed Perdicca ne pedites quidem secuturos ipsum desperabat: itaque, ne abducendo equites abrupisse a cetero exercitu videretur, in urbe substitit.

VIII. 1. At Meleager regem monere non destitit, 'jus imperii Perdiccæ morte sanciendum esse: ni occupetur impotens animus, res novaturum. Meminisse eum, quid de rege meruisset, neminem autem ei satis fidum esse, quem metuat.' 2. Rex patiebatur magis, quam assentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit, misitque regis nomine, qui Perdiccan arcesserent: iisdem mandatum, 'ut occiderent, si venire dubitaret.' 3. Perdicca, nuntiato satellitum adventu, sexdecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus, in limine domus suæ constitit: castigatosque, et 'Meleagri mancipia' identidem appellans, sic animi vultusque constantia terruit, ut vix mentis compotes fugerent. 4. Perdicca pueros 'equos' jussit 'conscendere,' et cum paucis amicorum ad Leonnatum pervenit; jam firmiore præsidio vim propulsaturus, si quis inferret. 5. Postero die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccan ad mortis periculum adductum; et Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant: 6. atque ille seditione provisa, cum regem adiisset, interrogare [a] eum cœpit, 'an Perdiccan com-

2. omittit *que* post *placebat*. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Bong. 1. 2. Mod. et Lugd. *in campis;* Freinshemio placuit: *in campo*.—21 Frob. *Et Perdicca.* Pal. 1. *ipsos*. Leid. *disperabat*. Bong. *equites abducendo*. Voss. 2. *arrupisse*. Pal. 1. *a Cratero exercitu, &c.*

1 Voss. 1. *Ad Meleager*. Voss. 2. *non desistit*. Florent. Leid. Voss. 1. et Pith. *jus imperium*. Pal. 1. et Voss. 2. *morte sanandum esse occuparetur;* alii: *m. s. e. ne occupetur*. Pal. 1. omittit *impotens;* Voss. 2. omittit, *impotens animus res*, spatio relicto. Florent. Leid. et Voss. 1. *res novatorum;* Voss. 2. *novatorum*, omisso *res;* Pal. 1. et vulgg. edd. ante Freinsh. *rerum novarum*.—2 Florent. et Elz. *qui de rege*. Elz. *meruissent*. Pith. et Voss. 2. *satis ei esse fidum*. Voss. 2. Bong. 1. et Pith. *accersirent*.—3 Leid. et Voss. 1. *isdem*. Bong. 1. 2. *mandavit*. Voss. 1. *si v. dubitarent*. Florent. Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. alii *sedecim omnino;* Pal. 1. *quindecim omnino*. Voss. 2. *consistit*. Mod. *fugerint*.—4 Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Mer. Bas. et Col. *pueris*. Pith. *jussis*. Ald. *si quispiam inferret*.—5 Florent. Leid. Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. et Mer. *Postera die*. Pith. omittit *videbatur*. Mer. *et Meleager ...decreverat*. Voss. 2. et Pal. 1. *illæ s. prævisa c. r. a. i. e. cæpit;* edd. vulgg.

NOTÆ

[a] *Interrogare*] Coram ipsis militibus, *An non Perdiccam comprehendi ipse rex jussisset*. Alii sic: *Atque illi cum regem adissent, int. eum cœpere,*

prehendi ipse jussisset:' ille 'Meleagri instinctu se jussisse' respondit. 'Ceterum non debere tumultuari eos; Perdiccan enim vivere.' 7. Igitur concione dimissa, Meleager, equitum maxime defectione perterritus inopsque consilii, (quippe in ipsum periculum [b] reciderat, quod inimico paulo ante intenderat,) triduum fere consumsit incerta consilia volvendo. 8. Et pristina quidem regiæ species manebat: nam et legati gentium regem adibant, et copiarum duces aderant, et vestibulum satellites armatique compleverant. 9. Sed ingens sua sponte [c] mœstitia ultimæ desperationis index erat: suspectique invicem non adire propius, non colloqui audebant, secretas cogitationes intra se quoque volventes, et ex comparatione regis novi desiderium excitabatur amissi. 10. 'Ubi ille esset,[d] cujus imperium, cujus auspicium secuti erant,[b] requirebant: 'destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tot cladium suarum pœnas, quandoque oblata esset occasio.' 11. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur, 'equites, qui sub Per-

ante Freinsh. *illi cum regem adissent i. e. cæpëre;* Florent. Leid. Voss. 1. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. Col. Lugd. et Amst. ut in textu. Vide Not. Var. Mod. *ille ipsius instinctu.* Voss. 2. omittit *se.*—7 Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *equitum.* Voss. 2. *ipsum consilium r. q. triduum forte.*—8 Pith. *regem adhibebant.*—9 Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *sua sponte.* Bong. 2. *mastitiæ;* Voss. 1. *estitia;* Mer. *mesticia.* Florent. Leid. Pal. 1. Dan. Bong. 2. et Pith. *secretæ cogitationis;* Voss. 1. *secrete cogitationis;* Voss. 2. *secrete cogitationis inter;* Mer. *secreta cogitationis.* Bothe cum Acidal. legit *quisque volventes.*—10 Bothe: *secuti essent.* Bong. 1. 2. *destitutum.* Florent. Leid. Dan. et Mer. *exspectaturos;* Bong. 2. Pith. et Voss. 1. *expectaturas.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 2. *suarum cladium;* Bong. 1. *suarum injuriarum.* Edd. ante Schmieder. *quandocumque oblata;* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *quandoque oblata.*—11 Voss. 2. *His igitur c. a. exe*, spatio relicto, et deinde: *cum nuntiatur;* codd. vero omnes alii et edd. *cum adnuntiatur.* Pal. 1. *qui s. P.*

NOTÆ

sn, &c. Sed nihil tantopere necesse fuit mutari vulgatam lectionem; nisi quod *adissent* rectius visum quam *adisset:* Macedones enim potius quam Meleagrum intelligi par est; qui a regis latere, utpote 'satellitum,' immo factionis 'princeps,' discedere non debuit.

[b] *Periculum*] Ab seditione Macedonum militum, id est, peditum.

[c] *Sua sponte*] Mœstitia quæ in omnium vultu non ficte, sed sua sponte se prodebat: quanquam sunt qui deleant illud, *sua sponte.*

[d] *Ubi ille esset*] Supple 'requirebant:' quod quidem eleganter omissum a Curtio, et intrusum a sciolis sustulimus, doctos secuti.

dicca essent, occupatis circa Babylonem campis, frumentum, quod in urbem invehebatur, retinuisse.' 12. Itaque inopia primum, deinde fames esse cœpit; et qui in urbe erant, 'aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum esse,' censebant. 13. Forte ita acciderat, ut, qui in agris erant, populationem villarum vicorumque veriti, confugerent in urbem; oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, urbe excederent, et utrique generi tutior aliena sedes, quam sua videretur. 14. Quorum consternationem[e] Macedones veriti, in regiam coëunt; quæque ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem, 'legatos ad equites mitti de finienda discordia armisque ponendis.' 15. Igitur a rege legatur Pasas Thessalus et Amissas Megalopolitanus[f] et Perilaus: qui cum mandata regis edidissent, 'non aliter posituros arma equites, quam si rex discordiæ auctores dedidisset,' tulere responsum. 16. His renuntiatis sua sponte milites arma capiunt; quorum tumultu e regia Philippus excitus, 'Nihil,' inquit, 'seditione est opus; nam inter se certantium præmia, qui quieverint, occupa-

---

erant. Florent. et Leid. *Babillona;* Voss. 1. *Babillonia;* Voss. 2. Ald. Frob. Mer. Bas. et Col. *Babyloniam;* Bong. 2. *Babylonia;* Pith. *Babylone.* Bong. *campos.* Voss. 2. *in urbe.* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *vehebatur.*—12 Pal. 1. *Itaque i. primi.*—13 Vulgg. edd. ante Freinsh. omittunt *ita;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. Dan. Ald. Colin. Gryph. Frob. Mer. Bas. et Col. ut in textu. Pal. 1. et Bong. 1. *cum ipsis.* Florent. Leid. Voss. 1. Dan. et Pith. *urbe et utrique generi;* Voss. 2. *urbi* [relicto spatio] *et utique genti;* Bong. 1. *urbis inopiam veriti sunt, ne tutior aliena sedes Macedonibus quam;* Pal. 1. *urbi et utique generi.* Pith. *quam in sua.*—14 Bong. 1. omittit *ipsorum, &c.* usque ad *armis.* Voss. 2. *Placebant.* Florent. Leid. Voss. 2. Pith. Bong. 2. et Dan. *et equites mitti.* Florent. Leid. et Voss. 1. *et de finienda;* Voss. 2. *de definienda;* Dan. *et definienda;* Pal. 1. *pro definienda.*—15 Dan. et Amst. *Pasus.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Dan. Ald. Colin. Gryph. Bas. et Col. *Amissus;* Mer. *Amisus.* Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *Mægalipolitanus.* Voss. 2. *et Perialus.* Voss. et Pal. 1. *edissent.* Voss. 2. *in auctores.* Ald. Colin. Gryph. Mer. et Col. *dedisset.*—16 Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Is* pro *His;* Pith. *Iis.* Voss. 2. et Bong. 2. *renunciantis;* Pith. *nunciatis.* Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. *arma milites.* Florent. *tumultus;* Voss. 1. et Bong. 2. *tumultu a regia.* Voss. 2. omittit *Philippus.* Voss. 1. *certatim.* Leid. *qui qui*

NOTÆ

[e] *Consternationem*] Seditionem. Vide lib. V. cap. 10. *Macedones*] Qui in urbe cum rege Philippo erant, pedites.

[f] *Megalopolit.*] Megalopolis urbs Arcadiæ; lib. VI. cap. 1.

bunt.[g] 17. Simul mementote, rem esse cum civibus; quibus spem gratiæ cito abrumpere, ad bellum civile properantium est.[a] 18. Altera legatione an mitigari possint, experiamur: et credo, nondum regis corpore sepulto, ad præstanda ei justa omnes esse coituros. 19. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quam exercere civium sanguine: et si nulla alia concordiæ spes est, oro quæsoque, eligite potiorem.' 20. Obortis deinde lacrymis, diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, ut, 'si quis se digniorem profiteretur, acciperet.' 21. Ingentem spem indolis, ante eum diem fratris claritate[h] suppressæ,[b] ea moderata excitavit oratio: itaque cuncti instare cœperunt, 'ut, quæ agitasset, exequi vellet.' 22. Eosdem rursus legat petituros, 'ut Meleagrum tertium ducem[i] acciperent.' Haud ægre id impetratum est: nam et abducere Meleagrum Perdicca a rege cupiebat; et unum duobus imparem futurum esse censebat. 23. Igitur Meleagro cum phalange obviam egresso, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Utrumque agmen mutua salutatione facta coit; in perpetuum, ut arbitrabantur, concordia et pace firmata.

[a] *Quibus si spem pacis ademitis, civile bellum accelerabitis.*
[b] *Quam Alexandri gloria hactenus obscuraverat.*

---

evenerint.—17 Voss. 2. *esse rem.* Dan. *civilibus*, sed correctum. Voss. 2. *arrumpere bellum*, omissa præpositione. Pal. 1. *præparatum;* Mer. *præparamentum.*—18 Voss. 1. *omnis esse.*—19 Mer. *hic imperium.* Voss. 2. *sanguinem.* Leid. *concordi.*—20 Voss. 1. et Bong. 2. *Obhortis.* Pal. 1. post *acciperet* habet notam lacunæ.—21 Voss. 1. *claritates.* Edd. ante Schmieder. *suppressam;* Florent. Leid. et Bong. 2. *suppressæ*, ut conj. Acidalius; Voss. 1. *suppresse;* Pith. et Bong. 1. *suppresso.* Bothe, *ista moderata;* Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 2. *et a moderata;* Bong. 1. *ejus moderata cunctos excitavit.* Pal. 1. *ut que egisset;* Bong. 1. *agitasset rex.*—22 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *petiturus*, et paulo post, *et u. d. imperatorem.* Pal. 1. omittit *futurum.*—23 Voss. 2. Dan. et Mod. *arbitrantur.*

NOTÆ

[g] *Occupabunt*] Utraque pugnantium factione mutuis cladibus attrita, ipsi integri nullo suo damno id de quo certatur obtinebunt.

[h] *Fratris clar.*] Tamen stupidum fuisse Plutarchus testatur; non a natura quidem, sed pharmacis ab Olympiade propinatis.

[i] *Tertium ducem*] Perdiccæ ac Leonnato socium admitterent.

IX. 1. Sed jam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia.[*] Nam et insociabile est regnum, et a pluribus expetebatur. 2. Primum ergo collegere[a] vires; deinde disperserunt: et cum pluribus corpus, quam capiebat, onerassent, cetera[b] membra deficere cœperunt: quodque imperium sub uno stare potuisset, dum a pluribus sustinetur, ruit. 3. Proinde jure meritoque populus Romanus 'salutem se Principi[c] suo debere' profitetur, cui noctis, quam pæne supremam habuimus, novum sidus illuxit. 4. Hujus hercule, non solis ortus, lucem caliganti reddidit mundo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. 5. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantam tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo revirescit solum; sed etiam floret imperium. 6. Absit modo invidia, excipiet hujus sæculi tempora ejusdem domus utinam perpetua, certe diuturna posteritas. 7. Ceterum ut ad ordinem, a quo me contemplatio publicæ felicitatis averterat, redeam; Perdicca unicam spem salutis suæ in Meleagri morte deponebat: 'vanum eundem et infidum, celeriterque

[*] *Jam fata properabant movere inter Macedonas bellum civile.*

1 Pith. *Sed jam satis.* Leid. *bela civilia.* Voss. 2. *expetitur.*—2 Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. *conlisere;* Bong. *collisere;* Dan. *conlesere*, et suprascr. *coll.* Florent. Leid. Voss. 1. Pith. et Bong. 2. *capiebant.* 'Glossam sapit istud *cetera.*' Bothe. Ald. *substinetur;* Mer. *sustineretur.*—3 Pro *cui noctis* vel cum Theocr. *cujus noctis*, vel, quod malo, cum Heumanno et Heinsio legendum est, *qui nocti.*' Schmieder. *qui noctis* edidit Bothe.—4 Bong. 1. omittit *solis.* Pal. 1. *trepidaret.*—5 Voss. 1. et Bong. 2. *Quod ille.* Pal. 1. *dum exstinxit.* Ald. *quod condidit.*—6 Pal. 1. *excipient.* Bong. 1. *temp,* relicto aliquot literarum spatio. —7 Voss. 1. in margine habet, *a quo me;* Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *me.* Voss. 2. *avertit.* Freinsh. *ponebat*, Heinsius *reponebat* legunt. Voss. 2. *et sibi-*

NOTÆ

[a] *Collegere*] Juncta in speciem, ut modo vidimus, amicitia. Alii Mss. secuti legunt, *collisere;* id est, inter se vires commisere.

[b] *Cetera*] Quæ illa sunt *cetera membra* præter ipsum corpus? Nimirum angustiori quadam significatione 'corpus' intelligit stomachum, pectus, ventrem, &c. quod ubi nimio ingesto cibo gravatum fuerit, cetera membra deficiunt. Ita regni partes aliæ labare cœperunt, dum exercitui et summæ rerum administrationi plures imponuntur.

[c] *Principi*] Quis ille sit Romanorum princeps, accurate in præfatione expendimus.

res novaturum, et sibi maxime infestum occupandum esse.' 8. Sed alta dissimulatione consilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergo clam quosdam ex copiis, quibus præerat, subornavit, 'ut, quasi ignoraret ipse, conquererentur palam, Meleagrum æquatum esse Perdiccæ.' 9. Quorum sermone Meleager ad se relato, furens ira, Perdiccæ quæ comperisset exponit. Ille, velut nova re exterritus, admirari, queri, dolentisque speciem ostentare ei cœpit; ad ultimum convenit, 'ut comprehenderentur tam seditiosæ vocis auctores.' 10. Agit Meleager gratias, amplexusque Perdiccan, 'fidem ejus in se ac benevolentiam' collaudat. 11. Tum communi consilio rationem opprimendi noxios ineunt: placet, 'exercitum patrio more lustrari:'[b] et probabilis causa videbatur præterea discordia. 12. Macedonum reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis viscera ultimo in campo,[d] in quem deduceretur exercitus, ab utraque abjicerentur parte; intra id spatium armati omnes starent, hinc equites, illinc phalanx. 13. Itaque eo die, quem huic sacro destinaverant, rex cum equitibus elephantisque constiterat contra pedites, quis Meleager præerat. 14. Jam equestre agmen movebatur, et pedites subita formidine ob recentem discordiam, haud sane pacati quicquam

[b] *Expiari.*

met maxime.—8 Florent. Leid. Voss. 1. Dan. Pal. 1. Bong. et Mer. *Sed alia;* Voss. 2. omittit *alta.* Florent. Leid. Bong. 1. et Pith. *quæ quererentur palam;* Voss. 1. et Bong. 2. *qui quererentur palam;* Dan. et Pal. 1. *quererentur palam.* —9 Voss. 2. *speciemque dolentis.* Mod. omittit *cœpit.* Florent. *voces auctores.*—10 Voss. 2. *ac in se;* Voss. 1. *in se ad;* Bong. 2. omittit *in se,* et pro *ac* habet *et.* Florent. Leid. et Voss. 1. *benivolentiam.* Voss. 1. *obprimende;* Florent. et Leid. *opprimendæ.*—12 Pith. omittit *Macedonum.* Florent. Voss. 2. et Pal. 1. *abjicerent;* Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *abicerent.* Voss. 2. *hinc milites equitesque;* Ald. Colin. Gryph. Bas. Frob. et Col. *hinc milites hinc equites;* Mer. *hinc milites equites.* Voss. 1. et Bong. 2. *illinc phalancx;* Bas. *hinc phalanx.*—13 Voss. 2. et Pal. 1. *Ita eo die.* Florent. Leid. Voss. 1. Pith. et Bong. 2. *quæ huic;* Bong. 1. *quam huic;* Pal. 1. omittit *quem.*—14 Elz. *peditis.* Bong. 1. *aut sane;* Voss. 2. *haud sane discordiam haud pacati;* Dan. et Pith.

NOTÆ

[d] *Ultimo in campo*] In utraque campi extremitate. Paulo aliter Livius lib. XL. 'Caput mediæ canis præcisæ et prior pars ad dextram cum extis; posterior ad lævam ponitur: inter hanc divisam hostiam armatæ copiæ traducuntur.'

expectantes,[c] parumper addubitavere, 'an in urbem subducerent copias:' quippe pro equitibus planicies erat.[d] 15. Ceterum veriti, ne temere commilitonum fidem damnarent, substitere, præparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret. Jam agmina coibant, parvumque intervallum erat, quod aciem utramque divideret. 16. Itaque rex cum una ala obequitare peditibus cœpit, 'discordiæ auctores,' quos tueri ipse debebat, instinctu Perdiccæ 'ad supplicia' deposcens: minabaturque, 'omnes turmas cum elephantis inducturum se in recusantes.' 17. Stupebant improviso malo pedites: nec plus in ipso Meleagro erat aut consilii, aut animi: tutissimum ex præsentibus videbatur, expectare potius, quam movere fortunam.[e] 18. Tum Perdicca, ut torpentes et obnoxios[c] vidit, CCC. fere, qui Meleagrum erumpentem ex concione, quæ prima habita est post mortem Alexandri, secuti erant, a ceteris discretos, elephantis in conspectu totius exercitus objicit; omnesque belluarum pedibus obtriti sunt, nec prohibente Philippo, nec auctore: 19. apparebatque id modo pro suo vindicaturum, quod approbasset eventus.[f] Hoc bellorum civilium Macedonibus et omen et principium fuit. 20. Meleager, sero intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem, quia ipsius corpori vis non

[c] *Nihil amicum ab equitibus sperantes.*
[d] *Planus campi situs erat opportunus equitatui.*
[e] *Opperiri qualemcumque sortem potius quam illam accersere.*
[f] *Philippum nihil approbaturum tanquam se auctore factum, quam quod exitus felix approbaret.*

haud sane peccati. Bong. 2. et Voss. 1. *quiquam;* Bong. 1. *quanquam.* Voss. 2. *parumper non dubitavere.*—15 Idem *damnarent* habet in margine, et mox cum Pith. *subsistere.* Voss. 1. omittit *ad* post *præparatis.* Leid. *agmina quoibant.* —16 Voss. 2. omittit *ipse.* Florent. *manabaturque.* Voss. 1. *sine recutes;* Leid. *se in recutes;* Pal. 1. omittit *se in recusantes,* quæ Voss. 1. habet in margine.—17 Vulgg. edd. ante Freinsh. *Stupebantque;* Florent. Leid. Voss. 1. 2. Pal. 1. et edd. recentt. *Stupebant.* Voss. 2. *neu plus ipso.*—18 Idem codex, *ut obnoxios,* et mox, *qui fere.* Leid. et Voss. 1. *obicit;* Pal. 1. et Voss. 2. *objecit.* —19 Voss. 2. *pro suo judicaturum;* Florent. Ald. Colin. Gryph. Bas. Col. Lugd. et Amst. *pro suo vendicaturum.* Florent. Voss. 1. Dan. et Mer. *quo adprobasset.* —20 Pal. 1. *quia neque ipsius.* Voss. 2. *corporis.* Pal. 1. omittit *non.*—21 Flo-

NOTÆ

[c] *Obnoxios*] Accipiendæ injuriæ opportunos.

afferebatur, in agmine quietus stetit: 21. at mox, damnata spe salutis, cum ejus nomine, quem ipse fecerat regem, in perniciem suam abutentes videret inimicos, confugit in templum; ac ne loci quidem religione defensus, occiditur.

X. 1. Perdicca, perducto in urbem exercitu, consilium principum virorum habuit, in quo 'imperium ita dividi[a] placuit, ut rex quidem summam ejus obtineret; satrapes Ptolemæus Ægypti et Africæ gentium, quæ in ditione erant. 2. Laomedonti Syria cum Phœnice' data est: 'Philotæ Cilicia' destinata: 'Lyciam cum Pamphylia et Majore Phrygia obtinere' jussus 'Antigonus: in Cariam Cassander; Menander in Lydiam missi. Phrygiam minorem Hellesponto adjunctam Leonnati provinciam esse' jusserunt. 3. 'Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia' cessit. Præceptum est, 'ut regionem eam usque ad Trapezunta[b] defenderet, bellum cum Arbate gereret:' solus hic

rent. Leid. Voss. 1. Ald. et Mer. *et mox*; Voss. 2. omittit *at*. Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *abutentis*; Ald. Bas. et Col. *abutenteis*.

1 Voss. 1. *preducto*. Mer. *principum rivorum*. Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *Phtolomeus*.—2 Florent. Leid. Voss. 1. 2. et Bong. 2. *Leomedonti*; Bong. 1. 2. *aleomedonti*. Voss. 1. *fenice*. Florent. Leid. et Voss. 1. 2. *frigiæ*. Leid. *Antogonus*. Voss. 2. *Leonnato*.—3 Voss. 2. *Præceptumque est*; in Bong. 2. suprascr. *que*. Voss. 1. Dan. Pith. et Bong. 2. *Trapejuncta*; Bong. 1. *Trapejunta*; Pal. 1. *Trapevinctum*; Voss. 2. *Trapevictam*. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *Harbate*; Voss. 2. *Arbace*; Pith. *Artabate*. 'Lege cum Freinsh. *defenderet, et bellum cum Ariarathe*.' Schmieder. Leid. Voss. 1. 2. et Pal. 1. *detractabat*.

NOTÆ

[a] *Imp. dividi*] Paululum diversæ invicem et a Curtio divisiones leguntur apud Diodorum lib. XVIII. Appianum in Syriacis, Arrianum lib. VII. et apud Photium, cod. 92. Dexippum ibid. cod. 82. Justinum lib. XIII. cap. 4. et in Excerptis Chronol. Scaligeri, pag. 58. ex quibus inter se compositis indicem duplici methodo aptissimum confecit Freinshemius: quem tu, si lubet, consule. Videri quoque possunt Raderus hic, et Usserius in Chronico.

[b] *Trapezunta*] Trapezus nobilis urbs ad Euxinum mare a Sinopensibus condita in ea Cappadociæ parte quæ olim Colchorum pars fuit, postea Pontus Cappadocius appellata est. Urbis nomen factum a τραπέζῃ, *mensa*, ut et τραπέζιον, *quadrati genus*, ob figuræ similitudinem: ex quo vulgare illud ductum est *Trebisonde*; et Turcicum *Tarrabozan*. Ab ea dictum est 'Trapezuntinum' imperium Græcorum, cui Isaacus sive Alexius Comnenus Constantinopoli a Francis capta profugus initium dedit circa annum 1205. quod demum Mahumetus

detrectabat imperium. 4. ‘Pithon Mediam, Lysimachus Thraciam appositasque Thraciæ Ponticas gentes obtinere’ jussi. ‘Qui Indiæ, quique Bactris et Sogdianis ceterisque aut Oceani aut Rubri maris accolis præerant, quibus quisque finibus habuisset, imperii etiam jus obtineret.’ Decretum est, ‘ut Perdicca cum rege esset, copiisque præesset, quæ regem sequebantur.’ 5. Credidere quidam, ‘testamento Alexandri distributas esse provincias;’ sed famam ejus rei, quanquam ab auctoribus tradita est, vanam fuisse [c] comperimus. 6. Et quidem suas quisque opes, divisis imperii partibus, tuebantur: quas ipsi fundaverant, si un-

—4 Voss. 1. 2. Bong. 1. 2. Mer. Bas. et Col. *Phiton*; Frob. et Elz. *Pithon*, quod reposuit Schmieder. Leid. et Amst. *Phython*; vulgg. ante Schmieder. *Python*. Voss. 2. Pal. 1. et Ald. *Leonnatus* pro *Lysimachus*; Leid. Voss. 1. Bong. 1. 2. et Dan. *Leonmachus*; Pith. *leonnachus*; Bas. et Col. *Leonnachus*. Voss. 2. *Segodianis*. Leid. *rubri magis*. Bong. 1. *quibus quique*. Mer. *habuisse*. Bong. 1. Amst. Lugd. alii *imperium*. Bong. 1. 2. *et jus*; Dan. *et vis*; Pal. 1. *et his*; Lugd. et Amst. omittunt, *etiam jus*. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. *obtineret*; Bong. 1. *ut obtinerent*.—5 Leid. Bong. 1. 2. et Voss. 1. *Perdicca ut*. Pith. *esset cum rege*. Mox Voss. 2. omisso *sed*, habet, *famam hujus*.—6 Bong. 1. *Et q. suas quas*. Mox Florent. Leid. Voss. 1. et Bong. 1. 2. omittunt *quas*. Voss. 2. *si numquam*; Bong. 1. *o si unquam*. Voss. 2. omittit *cu-*

NOTÆ

II. Turcorum imperator extinxit anno 1461.

[c] *Vanam fuisse*] Immo vero certissimam fuisse compertum nobis est Scripturæ testimonio, cujus hæc verba sunt Machab. lib. I. cap. 1. vs. 6. ‘Et post hæc decidit (Alexander) in lectum, et cognovit quia moreretur: et vocavit pueros suos nobiles qui secum erant nutriti a juventute; et divisit illis regnum suum, cum adhuc viveret.’ Duplicem video ab interpretibus viam esse tentatam, ut locum hunc cum Curtii sententia conciliarent; sed neutra mihi quidem satis probabilis est visa. Hoc enim efficiunt in summa, ut vel Alexandro duntaxat mortuo, vel nondum ægrotante imperium divisum dicatur esse: quorum utrumque Scripturæ pugnat. Alia quædam occurrebat ineundæ concordiæ ratio, si institutam quidem ab Alexandro partitionem imperii diceremus, quod Scriptura testatur; sed eam Macedonibus non placuisse, novamque ipso extincto moliri coactos esse; quam hic retulit Curtius, et ab Alexandro factam merito negat. Quod si ne id quidem placet, non multum hercle laborandum nobis est, ut ne Scriptura pugnet cum Curtio: quæ, vel si profani cujuspiam foret, haud dubie plus a nobis exigeret fidei quam Curtius; cum hic ab rei gestæ locis ac temporibus longe remotior scripserit, multaque alia contra Historiæ fidem peccaverit; ut passim his in commentariis observavimus.

quam adversus immodicas cupiditates terminus staret.[a] 7. Quippe paulo ante regis ministri, specie imperii alieni procurandi, singuli [ingentia] invaserant regna; sublatis certaminum causis, cum et omnes ejusdem gentis essent, et a ceteris sui quisque imperii regione discreti. 8. Sed difficile erat, eo contentos esse, quod obtulerat occasio: quippe sordent prima quæque, cum majora sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna, quam fuisset accipere. 9. Septimus[d] dies erat, ex quo corpus regis jacebat in solio; curis omnium ad formandum publicum statum a tam solenni munere aversis.[b] 10. Et non aliis quam Mesopotamiæ regione fervidior æstus existit, adeo ut pleraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat: tantus est vapor solis et cœli, quo cuncta velut igne torrentur. 11. Fontes aquarum et rari sunt, et incolentium fraude celantur: ipsis usus patet; ignotus est advenis. 12. Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit,[c] nulla tabe,[e] ne minimo quidem livore corruptum videre, qui intraverant:

[a] *Si ullus esset limes satis firmus contra effrænatam regnandi cupidinem.*
[b] *Cum omnium procerum cogitationes conversæ forent ad imperii administrationem ordinandam, omisso tam consueto exequiarum officio.*
[c] *Postquam demum per otium licuit amicis Alexandri sepelire ejus cadaver.*

piditates.—7 Voss. 2. et Mer. *spem* pro *specie*. Voss. 2. *alieni imperii*. Voss. 2. et Pal. 1. omittunt *ingentia*.—8 Leid. Voss. 1. Pal. 1. Dan. *prima quæque*; Mod. Elz. et edd. omittunt *quæque*; Voss. 2. *præmia quæque*; in Dan. suppletur in margine *quæque*. Voss. 2. *Ita omnibus*. Leid. *quam fuissent*.—10 Amst. *Et non alii*.—11 Voss. 2. *et incolarum fraude*. Florent. *vis patet*. Florent. Leid. Dan. et Voss. 1. post *advenis* adjiciunt, *Traditum magis quam creditum refert*, ac si ipsius essent, Curtii; Bong. 2. ea verba habet inclusa parenthesi.—12 Voss. 1. et Bong. 2. *vacuavit*. Voss. 2. omittit *ne*. Voss. 1. *librore* pro

NOTÆ

[d] *Septimus*] Ælianus Var. Hist. lib. XII. cap. 64. trigesimum fuisse narrat. *Vapor*] Æstus, ut diximus ad lib. VII. cap. 5.

[e] *Nulla tabe*] Id si ita est, vanam oportet fuisse veneni suspicionem: immo satis mirum videretur in tanto Mesopotamiæ ardore, vel si venenum abfuisset, durare tamdiu integrum potuisse. Fortasse ut sparsa temere fuerat veneni fabula, sic altera hæc ab iis inventa est quorum intererat primam refelli. Apud Lucianum quidem in Dialogo Philippi et Alexandri traditur, hujus cadaver 'porrectum jacere, turgidum sane et juxta aliorum corporum morem, contactu suo omnia labefactans.'

vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat vultum.[d] 13. Itaque Ægyptii Chaldæique, jussi 'corpus suo more curare,' primo non sunt ausi admovere velut spiranti manus: deinde precati, 'ut jus fasque esset mortalibus attrectare eum,' purgavere corpus, repletumque est odoribus aureum solium, et capiti adjecta fortunæ ejus insignia. 14. 'Veneno[f] necatum esse' credidere plerique: 'filium Antipatri inter ministros Iollam nomine patris jussu dedisse.' Sæpe certe audita erat vox Alexandri, 'Antipatrum regium affectare fastigium; majoremque esse præfecti opibus, ac titulo Spartanæ[g] victoriæ inflatum, omnia a se data asserentem sibi.'[e] 15. Credebant etiam, 'Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum.' 16. Vim autem veneni, quod in Macedonia[h] gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoque exurat, ungulæ jumenti dun-

[d] *Etiam viridus color, qui ex animæ præsentia oritur, remanserat in corpore.*

[e] *Potentiorem esse quam postularet præteris fortuna; eumque superbum victoriæ nomine de Spartanis relatæ, vindicare sibi cuncta quæ ipsi ab Alexandro data erant.*

---

tinere. Pal. 1. *vigor quoque, constans.* Voss. 1. Elz. alii omittunt *vultum.*—13 Pith. *corpus jussi;* Bong. 1. *ipsi corpus.* Post *purgavere* sequentia desunt Bong. 2. lacerato: et hic deficit Voss. 1. restans pagella, ut videtur, divulsa.—14 Leid. et Pal. 1. *V. n. esse dixerunt credidere;* Voss. 2. *V. n. esse dixerunt plerique;* Bong. 1. *Venenum crediderunt plerique;* Pal. 1. hæc verba omittit. Voss. 2. et Bong. 1. *ministros primum.* Pal. 1. *certe audita,* et mox *moreque* pro *majoremque.* Voss. 2. et Bong. 1. omittunt *esse;* Bong. 2. *præfecti esse.* Voss. 2. *ac titulis;* Bong. 1. *ac titulos.* Ald. *Sparthanæ;* Bong. 1. *Sparthana victoria.*—15 Pal. 1. *veterorum.*—16 Voss. 2. Pal. 1. et Ald. *ungulam;* Bong. 1. 2. Bas. et Col. *ungula.* Florent. *patientem succi;* Pal. 1. et Ald. *patientem,* et sic Leid. qui hic deficit in fine paginæ, altera sequenti forte dilacerata, aut vetustate consumta, quoniam postremæ paginæ malo habitæ erant, literis putredine tantum non obsoletis. Edd. vulgg. ante Freinsh. *pa-*

NOTÆ

[f] *Veneno*] Affirmarunt multi, non pauciores negarunt; quorum nomina locosque hic appellata apud Freinshemium reperies. Arriano libenter subscribam, qui postquam ea retulit vulgo jactari, in hæc verba concludit: 'Quæ quidem ideo potius a me commemorantur, ne ignorasse videar ea tum sparsa fuisse, quam quod fide digna existimem.' Eamque maximæ partis fuisse sententiam Plutarchus testatur in Alex. sub finem.

[g] *Spartanæ*] De Agide Spartanorum rege, ut habes initio lib. VI.

[h] *In Macedonia*] Non in Macedonia, sed in Arcadia. *Jumenti*] Cujusnam autem, non constat; nam apud alios equi, apud alios asini, muli apud alios ungula fuisse legitur.

taxat patiens.[f] 17. 'Stygem'[i] appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. 'Hoc per Cassandrum allatum, traditumque fratri Iollæ, et ab eo supremæ regis potioni inditum.' 18. Hæc utcumque sunt tradita, eorum, quos rumor asperserat,[g] mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniæ Antipater, et Græciam quoque invasit: 19. soboles[j] deinde excepit; interfectis omnibus, quicumque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. 20. Ceterum corpus ejus a Ptolemæo,[k] cui Ægyptus cesserat, Memphin, et inde paucis post annis Alexandriam translatum est: omnisque memoriæ ac nomini honos habetur.[l]

[f] *Et solum intra cornu ex jumenti pede contineri possit.* [g] *Quos fama hujus rei insimulaverat.*

tiens esse constat.—17 Florent. *succi Stygem;* Voss. 2. et Bong. 1. 2. *sucistigem;* Dan. et Pal. 1. *sacii Stygem*, et suprascr. *i*, ut sit *saci;* Ald. *Stygos hydor;* Mer. Bas. et Col. *sucistygem.* Pal. 1. omittit *virus.*—18 Voss. *Hæc utcumque credita;* Pal. 1. Dan. Bong. 1, 2. et Mer. *utc. sunt credita.* Voss. 2. *quos r. sparserat*, et mox, *Regnum ejus.*—19 Bong. 1. *deinde ejus.* Pith. omittit *etiam*, et mox habet *contingerant.*—20 Voss. 2. *et deinde.* Pith. *Alexandream t. est: omnique.* Florent. *Q. Curtii Rufi Historiarum Alexandri Macedonis liber decimus fideliter explicit;* Pith. *Quinti Curtii Rufi Historiarum Alexandri Magni Macedonis l. IX. explicit feliciter;* Bong. 1. *Q. Curti Rufi Hist. Macedonis Alexandri liber X. explicit feliciter. Amen.* Regius Codex qui Holmiæ est: *Quinti Curtii Rufi Historiarum Alex. Macedonis regis duodecimus et ultimus liber. Explicit feliciter.*

NOTÆ

[i] *Stygem*] 'Styx' fons erat ad Nonacrim urbem Arcadiæ, aqua ob vehementiam frigoris summe pestifera. Dictam volunt Stygem a στυγερὸς, *tristis, odiosus, terribilis, &c.* Inde nata poëtarum fabula Stygiam paludem apud Inferos eadem ratione ponentium atque Avernum, Cocytum, &c.

[j] *Soboles*] Cassander Antipatri filius, qui sublato Aridæo regem se Macedoniæ appellavit. Justinum vide lib. XIV. cap. 5. 6. *Interfectis*] Inter alios Olympiadem Alexandri matrem, tum filios ejus Herculem ex Barsine; et e Roxane Alexandrum cum ipsa matre Joem. Justin. l. XV. c. 2. Pausanias in Bœoticis, aliique.

[k] *Ptolemæo*] Post duos annos ab Aridæo rege et Perdicca delatum est in Ægyptum, et a Ptolemæo, qui obviam processerat, vel exceptum, ut ait Diodorus, vel ereptum, ut Strabo refert; ac Memphi conditum est; quamvis ipse ad Hammonis templum asportari se voluisset. Alexandriam vero non a Ptolemæo Lagi, sed a Philadelpho ejus filio translatum auctor est Pausanias in Atticis.

[l] *Honos habetur*] Puta quod ei constructum Alexandriæ templum magnificum: quod sacrificia heroica instituta: quod alibi consecrati luci, celebrataque certamina, ut in Ionia: quod 'Magni' cognomen additum: quod ejus nomine æra consignata, quam postmodum Syri in annis numerandis secuti sunt, &c.

NOTÆ VARIORUM

IN

Q. CURTIUM RUFUM.

EX ED. HENR. SNAKENBURGII,

DELPHIS, 1724. 4to.

NOTÆ VARIORUM

IN

Q. CURTIUM RUFUM.

LIBER III.

Q. Curtii Rufi] Quod Rufi cognomen Curtio asseruerim, in eo adeo culpam non deprecor, ut etiam laudem mihi deberi contendam: cum ad scriptorem non malum, certe in Historia, quam memoriæ mandavit, unicum, mea opera, quasi postliminio cognomen suum rediit: et facerem profecto flagitium, si, cum eidem hoc perpetuum veterum librorum consensus tribuat, amplius in re manifestaria disputarem. Atque quum hoc bene successit, quod primum erat, (neque enim quis fuerit Curtius, qua ætate vixerit, satis sciri potuit, quamdiu ejus prænomen, nomen, cognomen in incerto fuere,) spes est fore, ut etiam aliquando illa, quæ dixi, Diis secundis eruantur. *Modius.* Hic statim in ipso limine difficilis incidit quæstio de libris Curtii, in quot nimirum Historiam suam auctor iste tribuerit: præsertim cum magna Mscriptorum codicum sit pugna; nam quem Petrus Daniel habuit, ita præfert: Q. C. R. *de gestis Alex. M. Reg. Mac. liber secundus incipit;* cui consentit et Cl. Puteani liber. Palatinus primus: *fragmentum primi libri incipit.* Jam et ii, quos Raderus vidit, mirificas turbas cient, ut videre est apud ipsum prolusionum cap. 3. Sed cum plurium Mscriptorum consensus (inter quos Cl. Faucheti exserte dicit 'primum et secundum deesse') a tertio libro incipiant, quos et editionum pleræque secutæ sunt, nos merito receptam librorum Curtii distributionem retinuimus. Quæ autem phrasin atque verba tantum respiciunt, ea in Indice quærenda meminerit, qui in earum explicatione pretium fore existimaverit: quo et propriorum nominum explicationem fere ablegavimus. *Freinsh.*

Cap. i. § 1 *Inter hæc*] Præcesserunt, opinor, proxime Memnonis molitiones et obitus, quæ Græcis, qui supersunt, modice delibata, hic forte plenius exposuerat. De Alexandri quidem rebus modo non fuisse dictum, tota loquendi ratio, transitionis manifesta, coarguit. Eodem modo Arrianus, nisi quod is Alexandri gestis in Phrygia pertractatis, Memnonem in secundum librum rejicit. *Freinsh.*

Alexander] Arabes eum, Golio teste, ذوالقرنين *Bicornem* vocant, non

tam ob partum Orientis et Occidentis Imperium, quam a cornuta Alexandri effigie, nummis exhibita, ut Jovis Ammonis filius agnosceretur. *Blanckardus.*

Peloponneso] Peninsula est, totius Græciæ velut arx ac munimentum, angustis faucibus adhæret continenti, ubi Isthmus est: folio platani similis, æque fere patet in longum atque latum, stadiis 1400. Hæc itaque Isthmo, seu tenui quasi cervice terræ, divortium facit inter mare Ægæum et Ionium, quatuor non amplius millibus passuum utrumque mare dispescens. Chorographiam habes apud Ortelium p. 29. in Parergis Theatri. *Raderus.*

Cleandro] Scelerato latrone, qui jussu Alexandri Parmenionis latus hausit, sacra profanavit, fanda infanda fecit. Demum ab Alexandro occisus. Plura lib. VII. et X. cognosces. *Idem.*

Lyciæ Pamphyliæque] Lycia, Pamphylia, Caria, Lydia, &c. sunt provinciæ Minoris Asiæ, ab Alexandro post Granicum prœlium occupatæ. Vide Arrianum lib. I. Pamphylium mare Alexandro cessit; sicut Rubrum Israëlitis, ut Flavius autumat. Plutarchus tamen supra veri fidem ait a scriptoribus relatum. Arrianus non sine divino numine illud iter superatum narrat. Tacitus etesiarum flatibus assignat, a quibus litora nudantur. *Idem.* Etiam Pisidiæ, ut in conjecturis Supplementi libri II. diximus. Pisidis enim partim in fidem acceptis, partim prœlio victis, juxta Ascanium lacum in Phrygiam Alexander intravit. Arrian. lib. I. extr. *Cellar.*

Celænas] Celænæ, Phrygiæ parva urbs, quæ antiquato priori nomine Apamæa postea dicta, teste Stephano, Plinio, et Solino, patria fuit Marsyæ, ut tradit Luctatius super illud Stat. Theb. 'Fœda Celænæa committere prœlia buxo.' Et idem Poë- ... interitu Marsyæ: 'et illustres Satyro pendente Celænæ.' Celænarum enim in foro visitur suspensa Marsyæ pellis in utrem formata, quam, ut a Phrygibus fertur, Apollo illi detractam suspendit. Herodot. lib. VII. *Popma.* Adde Pausaniæ locum lib. X. Xenophont. 'Αναβ. A. et Epigrammat. Græc. lib. I. cap. 11. lib. III. cap. 8. et, qui multa collegit, Dempsterum ad Antiquit. Rosini lib. I. p. 43. *Freinsh.* Ad fontes Marsyæ et Mæandri sitæ, caput quondam Phrygiæ fuerunt Liv. l. XXXVIII. cap. 13. Max. Tyr. dissert. 38. *Cellar.* Videnda omnino, quæ observavit Cl. Salm. Exerc. Plin. cap. 40. p. 582. edit. Ultr. *Snak.*

§ 2 *Mediam illa tempestate interfluebat*] Hactenus editi: *media illa tempestate mœnia interfluebat,* quam locutionem, ut paullo insolentiorem stylo historico, cum nec Palatini codices agnoscerent (quippe nullus eorum habere dicitur vocem *mœnia*), non cunctanter recepi emendationem Joan. Adami Schragii, amici nostri, etiam Gronovio Observ. lib. II. cap. 12. probatam: præsertim cum ipsius Curtii auctoritate firmetur: sic enim mox de Gordio III. 1. 12. 'quam Sangarius amnis interfluit.' Iterum III. 5. 1. de Tarso: 'Mediam Cydnus amnis interfluit.' (sic IV. 3. 6. 'Saxaque interluens unda;' aliter tamen VI. 2. 14. 'Tanais Europam et Asiam medius interfluit.') Porro ista verba, *illa tempestate,* ideo inserit, quod dirutæ Celænæ postmodum alia sede propinquo loco instauratæ sunt, quæ urbs Apamea dicta est. *Freinsh.* *Illa tempestate*] Illo tempore, quo Alexander Asiam invadebat; nam inde postea migratum fuit ad Lycum amnem, novæque urbi nomen 'Apameæ' inditum, non ab Apamea sorore Seleuci, ut Liv. (lib. XXXVIII. cap. 13.) tradit, sed a matre Antiochi Soteris, sive uxore Seleuci Nicatoris, ut Strabo docet lib. XII. adde Octav. Falcon. Dissert. de Nummo Apamensi. *Cellar.*

Marsyas] De Marsya amne Liv. lib. XXXVIII. cap. 13. 'Marsyas,' inquit, 'amnis haud procul a Mæandri fontibus oriens, in Mæandrum cadit: famaque ita refert, Celænis Marsyam cum Apolline tibiarum cantu certasse.' Ovid. Metam. lib. VI. vs. 399. 'Marsya nomen habet Phrygiæ liquidissimus amnis.' Ibide vs. 551. 'Nudave direpta pateant tua viscera pelle; Ut Phrygium, cujus nomina flumen habet.' Plura Strabo lib. XII. et Solin. cap. 53. Apollodor. Bibl. lib. I. refert, Marsyam satyrum, cum tibias reperisset, quas Minerva propter oris deformitatem abjecerat, ita fuisse in superbiam elatum, ut cum Apolline in Musicis decertare vellet: atque hoc pacto in certamen descendisse, ut victor arbitratu suo devictum afficeret. Igitur inito certamine cithara certasse Apollinem; idemque ut Marsyas faceret, imperasse. Quod cum ille tibiis nequiret, Apollinem præstantiorem esse inventum: a quo victum, detracta ejus pelle, et in alta platano suspensa, in flumen sui nominis conversum esse. unde Ovid. Met. VI. 384. 'Quem Tritoniaca Latous arundine victum Affecit pœna.' Fast. VI. 703. de Marsya, ac de ejus tibia, quam Minerva abjecerat: 'Inventam Satyrus primum miratur; at usum Nescit: et inflatam sentit habere sonum; Et modo dimittit digitos, modo concipit auras: Jamque inter Nymphas arte superbus erat. Provocat et Phœbum: Phœbo superante pependit; Cæsa recesserunt a cute membra sua.' Hyginus sacrilegi certaminis factum, et audaces in Deum tibias Fabula 165. fusius narrat. *Popma.* Modii codex habet *Marsyas:* antiquissimus *Marsus*, manifesto errore, quamvis Silius canat Marsos a Marsya victo et in eas partes fugiente appellatos: Aldinus et omnes emendatiores *Marsya*, quod retinemus. *Raderus.* Quod autem mox addit Curtius hunc fluvium, cum extra muros fluit, 'Lycum' appellari, fit ex concursu ejus cum Lyco flumine, unde nomen trahit. Strabo lib. V. Liv. lib. XXXVIII. Plin. V. 29. *Loccen.* Ut Curtio maledicat Vir Clariss. adducit testimonium Cl. Salmasii Exerc. Plinian. cap. XL. p. 582. edit. Ultr. ubi ait 'Curtium nugari,' qui Lycum et Marsyam confundit, cum Marsyas Apameam adluat, vel interfluat, Lycus Laodiceam, judicio de Curtio cap. 2. § 9. at vero vehementius offenditur, cap. 5. ejusdem judicii § 2. admiratus, seu detestatus potius, ingenium Curtii in ornatis descriptionibus amnium, ut hoc loco, quum nullam difficultatem creasset ille fluvius Alexandro: proinde si omittatur illa descriptio, nihil judicat defore narrationi; sed id si fiat, an non illa venustas et elegantia, ob quam in deliciis est Curtius, tolleretur, judicium esto politiorum. *Snak.*

§ 3 *Fons ejus*] Theophrastus auctor est, Marsyæ fontem in Phrygia ad Celænarum oppidum saxa egerere, ut Plin. N. H. XXXI. 11. tradit. *Popma.*

Ex summo montis cacumine] Ex hac descriptione Curtii, Herodoto lucem, et huic fluvio nomen reposuit Cl. Salmasius Exercit. Plin. p. 581. ubi verum nomen fuerat omissum ab iis, qui nesciebant, quid esset καταῤῥάκτης, putaruntque propriam esse appellationem illius amnis, cum ex lib. V. pateat Herodoti temporibus *Marsyam* proprio nomine jam esse vocatum: hinc etiam dicto loco ingenium viri summi admiratur Doctissimus Jac. Gronovius. Est Herodoti locus Polymnia cap. 26. *Snak.*

Liquidus et suas dumtaxat undas trahens] I. e. defæcatus, et sine sordibus, ut ait Serv. ad Virg. Georg. IV. 101. 'Dulcia mella premet, nec tantum dulcia, quantum Et liquida.' Ovid. Met. VI. 400. 'liquidissimus amnis' idem hic Marsyas fluvius dicitur; et hinc 'liquore memorabilis' cap. 4. et 'liquor fluminis' dicitur cap. 5. At ex

eadem hypothesi contrarium statuitur lib. IX. cap. 4. 'amnium coitus' (vel 'cœtus' ut est in Mss.) 'maritimis similes fluctus movet, multoque ac turbido limo, aquarum concursu subinde turbatur.' Add. III. 4. 8. *Snak.*

Suas duntaxat undas trahens] Illustri Salmasio sub initium Tomi 2. Exercit. Plin. videtur Noster fluvium 'Organ' ('Οργᾶν) cum Marsya confundere, illum enim Strabo lib. XIV. vocat τραχὺν καὶ μαλακόν. *Cellar.*

§ 4 *Color ejus*] Tranquillum mare cœlestem colorem induit, unde 'cœrula ponti' dixere poëtæ. *Raderus.* Similiter Noster lib. VIII. cap. 9. 'aquas vehit a colore maris haud multum abhorrentes.' *Snak.*

Nymphas] Ad ejusmodi fabulam respiciunt illa Ovidii Met. VI. 396. de Marsya: 'Illum ruricolæ, sylvarum numina, Fauni, Et Satyri fratres, et tunc quoque clarus Olympus, Et Nymphæ flerunt.' Epigr. Græc. III. 8. 2. Σεῦ δὲ βοὰν αὐλοῖο μελίβρομον οὐκ ἔτι Νύμφαι, 'Ως πάρος ἐν Φρυγίοις οὔρεσι, πευσόμεθα. *Nos autem Nymphæ, mellitam tibiæ tuæ vocem non, ut ante Phrygiis in montibus, audiemus.* Freinsh.

§ 5 *Lycum appellant*] Manifestus error. Diversi enim Lycus et Marsyas, quamvis ambo in Mæandrum influentes. Adi Plinium, Strabonem, Salmasium ad Solin. p. 582. *Cellar.*

§ 6 *Arcem*] Eadem tradit Arrianus, additque mille Cares defendisse cum mercenariis Græcis centum. *Raderus.*

Caduceatorem] Caduceator, qui mittitur conciliandæ pacis caussa: nomen a 'caduceo' est, pacis symbolo, sive virga, quali Mercurius fingitur usus. Ex Radero. *Cellar.*

Ni dederent] Aldi editio habet, *ni se dederent*, ut et Lugdunensis, Basilleensis, et Argentina, antiquæ omnes. Sed antiquissimus codex e Cœnob. S. Udalrici, cum Florentino et Modiano reciprocum *se* abjecere, et meo animo vere; nam et Ms. Constantiensis *se* rejecit; mens Curtii hæc: *arcem vero, in quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem præmisit, qui denuntiaret; ni dederent*, (nempe arcem, quæ vox præcesserat, nec opus erat iterari) *ipsos* (qui erant in arce) *ultima* (et extrema supplicia) *passuros*. Malim etiam *adorsus*, ut habent antiquiores codices, ab adorior, non adordior, quod in lingua Latina verbum nullum est. Sic Ovid. de Pont. lib. II. El. 2. 'nullum majus adorta malum:' rarius quidem est *adorsus*, sed habet et alia quædam rara Curtius. *Raderus.* Lego: *ni dederent ipsos*, i. e. sa: sic passim alibi Curtius. *Heinsius.*

Ultima passuros] Suppliciorum et periculorum extrema, sic Noster IX. 9. 22. ac Florus I. 2. 3. *Cellar.*

§ 7 *Altitudo*] Forte *altitudine*. Heinsius.

Munimenta metiri] Eleganter translatum, cui simile apud Corn. Nepot. Eumene cap. 1. 'magnos homines virtute metimur.' *Snak.*

Ad Ultimum] Denique postremo, si quid secus fortuna tulerit, pro fide suo regi danda morituros esse: addi potest Florus IV. 7. 15. *Cellar.* Similia adjectiva simpliciter usitata sine præpositione hac notione, notissimum est ex aureæ ætatis scriptoribus, et sic Noster lib. VIII. cap. 7. 'supremum strinxerat ferrum.' Et apud Livium XL. 42. 'ultimum de cœlo intervenit;' ubi frustra Sigonius 'vitium' mutat. Sic Sueton. 'ultimo' dixisset Neron. cap. 32. Petron. cap. 21. 'ultimo intervenit.' Sed Auctor noster in hac voce ubique sibi constat; nam quod dicitur 'Artabazum ultimum eum visurus' v. 12. 8. aliam habet notionem, similem illi quam habet Liv. I. 29. *Snak.*

§ 8 *Darius*] Semel monendum, in plerisque manuscriptis legi *Dareus*: quam lectionem eruditorum plerique

probant: nec tamen altera ideo in vitio est, nisi breviter pronuncietur media, qui error vulgo in aliis etiam talibus, verbi gratia 'Alexandria' obtinet; nam et illius penultima longa est, cum diphthongo enim scribuntur, Ἀλεξάνδρεια, Δαρεῖος. *Freinsh.* Sic quoque constantissime *Dareus* scripsere librarii codicum Leidensis et Vossiani primi. *Snak.*

Dederent urbem] Sebisius amicus meus olim legendum putabat *arcem*, quod jam antecessisset, urbem occupatam fuisse: reciperem, si qui codices assentirentur. *Freinsh.* Quomodo *urbem*, quæ jam erat occupata? ideo Sebisius malebat *arcem*, quod nec Freinshemio displicet: mihi potius videtur illud *urbem* delendum, ut natum ex stulti hominis glossa, qui non videbat, illud *dederent*, præcedens *arcem* respicere. *Scheffer.*

§ 9 *Supervenient leg. Athen.*] Arrianus Alexandrum a legatis non Celænis, sed Gordiis conventum narrat. *Raderus.*

Capti ad Granicum] In acie pro Dario contra Alexandrum pugnantes arma tulerant, ut docet Arrianus: de pugna supra dictum. Cecidit et turma equitum Macedonum, in primo statim conflictu, quibus Alexander equestres statuas Lysippo artifice posuit, quas Q. Metellus Prætor postea victis Macedonibus cum Pseudo-Philippo transtulit Romam, ut testatur Vell. Paterc. 'Hic est Metellus Macedonicus, qui porticus,' &c. *Raderus.*

Ille non hos modo, &c.] Quos 'vinctos in Macedoniam ad ergastula miserat, quod contra communem Græcorum sententiam, Græci quum essent, in Græcos pro barbaris arma cepissent.' *Arrianus* I. 5. 29. quem non intellexit, qui *communem Græcorum sententiam* interpretatus est. Nam apud Arrianum τὰ κοινῇ δόξαντα τοῖς Ἕλλησιν, nihil aliud signant, quam *commune Græcorum decretum* de bello Persis inferendo, quod factum est Corinthi in sollemni totius Græciæ concilio; ut cum multis aliis Diod. XVII. 4. ipse Arrianus statim ab initio Historiæ suæ tradidit. Ceterum, captivos eos omnes liberavit Alexander, infra IV. 8. 12. Arrian. fine lib. I. de hoc toto loco vide Plut. in Apophthegm. cap. 40. et Arrian. III. 5. 7. τὰ δόγματα τὰ Ἑλλήνων vocans. Δόγμα est *scitum, sententia lege sancita*: inde *Senatusconsulta* semper appellantur δόγματα apud Græcos Jurisprudentes. *Freinsh.*

Jussurum respondit] Ita recte scripti, pro quo tamen in editis, *justum*, suppositum erat: sic X. 2. 4. dixit; 'sed exules, præter eos qui civili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Græcorum civitatibus, queis pulsi erant, jussit.' Et Orosius lib. III. 'Igitur causa et origo bellorum Epistola Alexandri Regis fuit, qua jussit omnes exules patriæ libertati restitui.' Sed pusillum hoc est. *Modius.*

§ 10 *Dario imminens, quem nondum*] Cum hoc modo in omnibus omnino manu exaratis codicibus locus hic perscriptus sit, mirum videri potest, unde in excusis ad unum item omnibus ita legatur: *ceterum Alexandro imminens de Dario cura erat, quem, &c.* sed non uno loco Curtium ita interpolatum a maleferiatis hominibus post docebimus, et nescio quomodo simile in eadem voce mendum esse suspicor posterius, ubi ait: 'Nondum enim Memnonem vita excessisse cognoverat, in quem omnes intenderat curas.' Simile inquam hic mendum latere suspicor, legendumque: 'N. d. e. M. v. e. c. in quem omnis intenderat;' solenti bonis scriptoribus locutione, et in maximam malam crucem ablegato illo *curas*, quod tam importune, in mediis curis, curas nobis exhibet. Videant tamen Eruditiores. *Modius.* Omnes quos vidi Codices, præter Modianum, hunc locum augent: *Ceterum Alexandro imminens de Dario cura erat, quem, &c.* Antiquissimus vitio,

sissime: *Ceterum Dario imminens de Alexandro cura erat.* Modius ex Ms. emendat, et illas voces, *de cura erat*, proscribit, servatis, *Ceterum imminens Dario, quem nondum Eufratem superasse cognoverat, undique omnes copias contrahit.* Et veram esse Modii scripturam docent ipsa verba, quæ alioqui male cohærent, ut appareat illa spuria esse: *Alexandro de Dario cura erat*, atque ex glossemate alique irrepsisse, quomodo enim ista conjunguntur? *Ceterum Alexandro imminens de Dario cura erat, quem nondum Eufratem superasse cognoverat. Undique copias contrahit.* Raderus.

Nondum Euphratem] Euphrates in Assyria Babylonem interfluit; et Darius copias ad Babylonem collegit; ut occurreret Alexandro ad Issum, trajiciendus erat Euphrates, ultra quem Darius cum exercitu versabatur. *Raderus.* *Euphraten*] Codices Leid. et Voss. numquam et in hoc et in similibus accusativis discrepant, ideoque nobilissimo N. Heinsio præeunte, ubique eos auctores secuti sumus, nec ulterius monito opus esse credidimus. *Snak.*

§ 12 *Midæ Regiam*] Editiones, *Midæ civitatem regiam*, sed nihil eo opus est. *Modius.* Hic ille Midas est omnium poëtarum fabulis decantatus, cui omnia tacta in aurum versa, &c. Huic etiam epitaphium conscripsit Homerus, quod Gordii cippo inscriptum fuit: ut videre est apud Raderum. Vide et Reineccii tom. I. in quo de regno et regibus Phrygum, quæ apud alios auctores sparsim extant, ordine digesta reperies. *Freinsh.*

Gordium nomen, &c.] Pretium est subjicere Gordii oppidi descriptionem ex Livio, XXXVIII. 18. 13. 'Id haud magnum quidem oppidum est, sed plus quam Mediterraneum, celebre et frequens emporium. Tria maria pari ferme distantia intervallo habet: Hellespontum, Pontum ad Sinonen (ita legendum existimo) et alterius oræ littora, qua Cilices maritimi colunt: multarum magnarumque præterea gentium fines contingit, quarum commercium in eum maxime locum mutui usus contraxere.' Tria hic maria nominat, Curtius duo: bene uterque proposito suo serviens; quippe Livius, cum celebre emporium dixisset, nihil prætermisit eorum, quæ fidem ei dicto facerent; atque ita non omnia tantum maria vicina, sed et gentes advocavit: Curtio, qui præter situm nihil hic indicaturus erat, suffecit duo ista maria nominare, quæ ab utroque latere stringentia Asiam, recto fere itinere, medium habent hoc oppidum, quod utique non ad montem Sipylum, sed in Phrygia collocandum esse contra Herwartum recte disputat mox Raderus. *Freinsh.*

Sangarius amnis præterfluit] Parva mutatione magnum in hoc loco mendum inerit, si pro *præterfluit*, quod laudant membranæ, cum editis libris *interfluit* legas: sic enim Arrianus: Τὸ δὲ Γόρδιόν ἐστι μὲν τῆς Φρυγίας τῆς ἐφ' Ἑλλησπόντου· κεῖται δὲ ἐπὶ τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ, κ. τ. λ. *Modius.* *Interfluit*] Ita legendum docent emendatiores codices, quam scripturam juvat Strabo, qui scribit, ἐπὶ τούτῳ τὸ Γόρδιον, *super hoc* (flumine Sangario) *posita est urbs Gordium.* Raderus. De hoc amne multa collegit Stuckius in Periplum Arriani p. 125. Sed de voce *interfluit* assentior Radero malenti hanc lectionem, quam aliam *præterfluit*: cum et Mss. auctoritate et testimonio Strabonis juvetur. *Freinsh.*

Pari intervallo] In medio spatio terræ, quæ inter duo maria sita est. Vides Livianam imitationem, sed nec Livius nec Curtius hic κάθαρμα λέουσι, cum Gordium ad Sangarium ponunt, et tamen pari intervallo a tribus maribus distare affirmant. Joh. Georg. Herwartus, vir Illustris, ex Ptolomæi Tabulis observavit fieri non posse, quod hic a Curtio, et a Livio XXXVIII. 18. narratur. Itaque posuit ille Gor-

dium, seu Julio Gordum, ad montem Sipulum haud procul Sardibus et *Magnesia*, sed enim rectius collocabimus, arbitror; Gordium supra Mæandrum, seu Marsyam, et intelligemus esse Gordiucomen, seu Gordii castrum, quod Livius Gordiutichos appellat, et a Cleone munitum est, et Julio appellata in Phrygia Minore, et Asia proprie dicta; nam occupatis Celænis Alexander recta contendit Gordium, non regressus ad Sipylum vel Sangarium. Porro Γορδίου κώμη juste medio intervallo abest a tribus maribus, Hellespontico, Euxino, et Cilicio. *Raderus.*

§ 13 *Angustissimum spatium*] Sat amplum inter Ponticum mare et Ciliciam, nisi respectu universæ Asiæ, Minorem sive Natoliam ita arctari dicas. *Cellar.*

Tenue discrimen] Forte *tenue id discrimen*. Heinsius. An tenue, quod per trium regnorum, Ponti, Cappadociæ, Ciliciæ, distinguitur amplitudinem? *Cellar.*

Quæ nunc dividit] Dividi dignissimus quisquis fuit homo, non mehercule sicula, qua trusabat ille Catullianus, verum illa sica sive securis fuit, qua Jovi Vulcanum aiunt obstetricatum, qui in membranis hoc loco *videt* pro *dividit* reposuit. *Modius.*

Committeret] Conjungeret, commisceret, vel (ut Festus ait) 'insimul mitteret,' formula est, quam amat Noster. Sic v. 4. 4. 'implexos arborum ramos silvas committere.' iv. 2. 16. 'moles, quæ continenti urbem committeret.' vii. 3. 20. 'Taurus mons committitur Caucaso.' Sic Ovid. Amor. i. Eleg. 14. 'nec femori committe femur.' Et Eleg. 13. 'Ipse Deum genitor . . . Commisit noctes in sua vota duas.' Met. iv. 369. 'commissaque corpore toto Sicut inhærebat.' Met. vi. 178. 'fidibusque mei commissa mariti Mœnia.' Cæsar de B. G. vii. 22. 'Commissis turrium malis.' Sidon. Apollin. Carm. ii. 47. 'commissam carpis utrimque Temperiem:' ubi vide Savaron.

§ 14 *In suam ditionem*] Potestatem, suo imperio subjecit, sibi parere coëgit, observa hanc vocem a multis barbare usurpari, cum pro finibus et agro accipitur, quomodo nunquam Latini sunt locuti, ut si dicas: 'ditionem illius vastavit,' 'ditionem illius invasit,' hoc est agros. *Raderus.* Id si verum est, non capio locum Curtii iv. 1. 26. 'regionem urbi adpositam ditioni ejus adjecit,' quem ipse Noster explicare videtur iv. 8. 13. 'magnam regionem finibus eorum adjecit.' *Snak.*

Jovis templum intrat] Idæum Jovem intelligit, cujus et Callimachus in Hymno ad Jovem meminit: Ζεῦ σὲ μὲν Ἰδαίοισιν ἐν οὔρεσί φασι γενέσθαι. *Jupiter Idæis genitum te in montibus aiunt.* Erat et ara Jovis Idæi apud Celænen Phrygiæ urbem a Mida rege constructa, ut ex Callisthene Metam. lib. ii. Plutarch. refert. *Popma.*

Intrat] Si legas *intrans*, quomodo certe infra iii. 12. 15. pro *intrat* B. legit *intrans*, rectius omnia cohæreant: sed quia nullus Mss. hic adstipulari proditur, sine auctoritate nihil, nisi evidentissima ratione persuasi, mutabimus, præsertim quum et hæc lectio ferri possit. *Freinsh.*

Midæ patrem] Vox *patrem* ab excusis quibusdam abest, et recte fortasse. *Modius. Patrem* in omnibus codicibus editis lego, sed *Midæ* quibusdam desideratur, malim vel utrumque tollere, vel *patrem* retinere omisso *Midæ*. Raderus. Vide Historiam ab Justino xi. 7. traditam; et Arriano lib. ii. *Snak.*

Cultu haud sane a vilioribus vulgatisque usu] Hæc bonus Glareanus, cum non intelligeret, mutanda censuit, hoc modo: *c. h. s. a v. vulgatisque vehiculis*, inaulse, ut nequid gravius dicam: *vulgatis usu*, seu ut mavult legere Erasmus, *visu*, valet, qui vulgo in usu sunt, aut vulgo visuntur; si-

hil itaque duo ablativi absolute (sic enim ipse loquitur) positi Glareanum offendere debuerunt. *Modius.*

Vulgatisque usu] Expedita et plana sententia scripturæ hujus, quam ideo retinuimus, quamquam varie varii mutarent, pro *usu*, *visu* *vehiculis*, *usibus*, *curribus* reponentes. Est et Rutgersii conjectura, Var. Lect. III. 4. quam non spernas, *vulgatique usus.* Freinsh. Lego: *vulgarisque usus.* Heinsius.

§ 15 *Jugum adstrictum*] Sic scribo: et mecum faciunt antiqui libri, quos mihi videre contigit; *vinculum* tamen habent excusi. *Modius.*

Jugum] Alii *vinculum*, quod non damnem; nisi illud potius videatur: nam et Ausonius Epist. XXIII. 48. sic appellat: 'Ocius illa jugi fatalis solvere lora Pellæum potuisse ducem reor, abdita opertis Principiis, et utroque caput celantia nodo.' Sed et in Præfatione Bissulæ quod est Eidyll. XXVII. iisdem verbis 'fatalis jugi lora' vocat. 'Jugum' nominavit et Justinus XI. 7. 4. et sane cum mox *vinculi* vocabulo utatur Curtius, verisimile est ad evitandum repetitionis tædium, alio verbo supra uti maluisse: præsertim cum ad ipsius rei accuratam descriptionem significantior sit, quam generalis illa vox *vinculi*. Arrianus II. 1. 17. τοῦ ζυγοῦ τῆς ἁμάξης τὸν δεσμὸν, *Jugi quod in curru erat nexum*, appellat. *Freinsh.* Freinshemius edidit, *jugum*, pro *vinculum*, et habent libri Mss. alii *jugum*, alii *vinculum*, cujus rei puto esse caussam, quod utrumque posuerat Curtius. Exscriptores alterum putarunt esse otiosum et idcirco rejecerunt. Scribo et distinguo ita locum totum: *Notabile erat jugi vinculum, adstrictum compluribus nodis.* Scheffer.

§ 16 *Incolis deinde*] Suadent optimæ notæ alioqui membranæ, legamus, *incolis debite*: suadent, inquam, sed nemini sat scio, cui modo cor sapiat, persuadebunt. *Modius.*

Editam oraculo sortem] Λόγιον ait Arrian. quia oracula certo ordine, et sorte reddebantur, factum est, ut ipsa *sortes* dicerentur. Cic. de Divinat. N. I. XXXIII. 'Auspicia restant et sortes eæ, quæ ducuntur, non illæ quæ vaticinatione funduntur, quæ oracula verius dicimus.' Virg. Æn. IV. 346. de Pataræo oraculo: 'Italiam Lyciæ jussere capessere sortes.' *Cellar.*

§ 17 *Ex temeraria*] Forte: *de temeraria.* Heinsius.

Exspectatione] Alii *explicatione*, sed istud studio prætuli. *Freinsh.*

Series vinculorum ... percipi posset] Totus hic locus in editis antea ita legebatur: *quippe series vinculorum erat ita adstricta, ut unde nexus inciperet, quove se conderet, nec ratione nec visu percipi posset.* Sed peream, nisi hæc vere esset Glarici et Diomedis permutatio. Porro his ipsis verbis usus est Vulcanius in reddenda voce ἐφαίνετο apud Arrianum, quodque hic dixerat: Ἦν δὲ δεσμὸς ἐκ φλοιοῦ κρανείας, καὶ τούτου οὔτε τέλος οὔτε ἀρχὴ ἐφαίνετο, vertit ille, *Erat autem is nexus ex corni arboris libro, qui unde inciperet, quove se conderet nec ratione nec visu percipi poterat.* Satis libere. *Modius.* Mutat editorum scriptorum omnium fidem Modius, et reponit *quippe seriem, &c. percipi posse.* Ego vero omnia alia: nam si Modii emendationem propugnes, nec Glauci nec Diomedis arma retinebis, sed utrisque exueris, quod miror Acidalio in longa sua brevitate non observatum. Quæ enim ista loquendi ratio, *ut percipi posse?* certe ut illa admittam, seriem vinculorum ita adstrictam, tamen nisi legas, *ut percipi posset*, non est justa oratio, alioquin expedita sententia, ut totam periodum ita distinguas: *Quippe seriem v. i. adstrictam, ut u. n. i., q. s. c. n. r. n. visu percipi posset, solvere adgressus injecerat curam.* Raderus.

Solvere adgressus] Hic quoque secutus sum veteres codices, cum in

excussis *aggresso* esset: nec negabo tamen *aggresso* apte posse retineri; ut sit diversa sententia, et de Alexandro hoc accipiatur. Immo cum cogito, et Nostro melius est, et cum Arriano, sive illo Nostrum, sive (rè enim incerta nihil habeo adfirmare) illum Noster sequitur, convenientius. *Modius.*

Solvere adgresso injecerat curam] Mire turbant hic libri et Interpretes: sed ipsam Curtii scripturam esse quam exhibemus, haud difficulter consentiet qui formam orationis ejus familiariter habet cognitam. Juvat infra III. 6. 14. 'Ingentem omnibus incusserat curam tam præceps temeritas ejus.' *Freinsh.*

§ 18 *Hic nequaquam diu luctatus cum latentibus nodis nihil, inquit, interest quomodo solvatur*] Sic vulgo legitur, qui locus mihi est restituendus sanitati. Mediocris mentis intentio sufficit, ut intelligas, regem non illico gladium sumpsisse, sed posteaquam aliquamdiu irrito conatu cum latentibus nodis fuisset luctatus, tandem impatientia victum gladio lora rupisse. Et hunc in modum istam rem Justinus describit XI. 7. 16. 'Cum,' inquit, 'capita loramentorum infra nodos abscondita reperire non posset, gladio loramenta cædit.' Quare in Curtio rescribo, *nequicquam* (id est, frustra, irrito conatu) *diu luctatus.* Diu postquam hæc emendatio mentem meam subiit, incidi in lectionem codicis Ms. Theocreniani, alibi a me laudati, in eoque ita scriptum reperio: *ille nequiequam luctatus.* Id quod non solum mirifice adjuvat, et corroborat conjecturam meam; sed et me permovet, ut auctoritate memorati Ms. codicis voculam *diu* expungendam judicem, tanquam minus huic loco congruentem, et uti videtur, postea demum receptam, quam τὸ *nequaquam* pro *nequicquam* in Curtium irrepserat. *Heumann.*

Nequaquam diu] Ita malui quam *nequidquam* recentium editionum, quod libris et ingenio Alexandri non æque convenit. Hæ particulæ invicem commutatæ sunt etiam infra III. 2. 11. *Freinsh.*

Solvantur] Ediderant recentiores *solvatur;* sed cum præter Mss. cod. Leid. et Voss. etiam Ald. Frob. Bas. Lugd. Col. aliique meliores consentiant, et melior sententia desiderat, veram lectionem admisimus.

Vel elusit vel implevit] Si Aristobulo credendum, non *elusit*, sed solvit et *implevit.* Major auctorum numerus resectum gladio vinculum, et elusum oraculum affirmavit. Arrianus in medio relinquit; satisfactum tamen oraculo dicit. *Raderus.* Curtii sententia communis est, quæ et in proverbium abiit. Vide Parœmiographos. 'Aristobulus vero auctor est, Alexandrum exemto paxillo temonis (erat is clavus ligneus, per medium temonem trajectus, cui vinculum adstrictum erat) jugum temoni detraxisse,' inquit Arrian. I. 2. 18. et Plutarch. in vita 28. *Freinsh.* Si arte explicari, non dissecari oportuit, *elusit;* si quocumque modo dissolvi satis erat, *implevit.* Cellar. Idem et *Teissier.*

§ 19 *Darium ubicumque . . . . occupare*] Vulgo *Darium regem;* sed ego vocem posteriorem, membranis fretus, delevi. *Modius.* *Occupare* hoc loco est inopinantem opprimere. Etsi variam quoque significandi vim habeat hoc verbi; valet enim quod antecapere, antevertere, seu præoccupare, quod non est barbarum, cum Livius et ipse Cicero vocem usurparint. *Raderus.*

A tergo] A tergo reliquit Hellespontum et Græcum mare cum Minori Asia, a fronte habebat Armeniam, Euphratem, et Darium, a latere sinistro Paphlagoniam et Cappadociam, a dextro Ciliciam et Babylonem. *Raderus.*

Amphoterum] Hic est, in quem dictum Philippi exstat apud Plutarch.,

duobus inquit fratribus, Amphotero et Ecatero (Græce melius ἀμφοτέρου καὶ ἑκατέρου), cum Ecaterum seu Hecaterum prudentem et strenuum, Amphoterum autem hebetem et ignavum videret, Ecaterum quidem Amphoterum, i. e. utrumque dixit, Amphoterum vero neutrum. *Raderus.* Vix est, ut credam Radero, hunc esse, in quem cum fratre Hecatero comparatum, dictum illud Plutarcho in Apopth. relatum Philippus jecerit: 'Hecaterum' (hoc est alterutrum) 'quidem amphoterum' (notat utrumque) 'esse, Amphoterum autem udeterum' (hoc est neutrum), quod nimirum hebes et ignavus esset; frater ejus ingenio vivido, et ad res gerendas apto. Præterquam enim quod de nostri Amphoteri fratre nihil, quod sciam, legitur: etiam ingenium illud fatuum, quod exprobrat Philippus, in hoc nostro minime repertum fuisse, evidens argumentum est, quod Alexander, optimus fortium virorum æstimator, inter tot egregios duces hunc idoneum duxerit, cui non minimi momenti negotia committeret: quæ prudentia virtuteque sua haud segnius judicio speque Alexandri sustinuit. *Freinsh.*

Hegelochum] Hic ille est dux, et classis primum cum Amphotero præfectus, de quo IV. 6. idem qui cum Parmenione et Philota in Alexandrum conjuravit, imo auctor aliis conjurationis fuit, ut lib. VI. docet Curtius. Cecidit in prœlio ad Gaugamela. *Raderus.*

Lesbum, et Chium, &c.] Alexander enim post victoriam ad Granicum, omnem oram maritimam occupaverat; insulasque Lesbum, Chium, et Coum in potestate habuerat. Memnon vero Rhodius, a Dario imperator declaratus, bellum decrevit Macedoniæ et Græciæ inferre, adeoque ex Asia in Europam transferre, insulasque prædictas occupare; et per mare Ægæum terrorem classe circumtulit. In hoc conatu Memnon cum versaretur, decedit, et cum illo, quia parem non habebat, Darii regnum ruere cœpit. Igitur ne Memnon quidquam moveret, Amphoterum classi ad oram Hellesponti præfecit, et copiis Hegelochum, qui insulas occupatas reciperent, et in Asiam expeditionem præstarent. De Macedonia propter Antiochum non erat sollicitus. *Raderus.* Has inter Asiam Græciamque insulas Memnon ad Persas reduxerat, sola Mitylenæorum urbe adhuc repugnante. Vide Suppl. II. extr. *Cellar.*

Et Coa] Ita legendum vidit ante nos Glareanus quoque: neque enim, ut ille hanc partem non male judicabat, illud, *et Chium Coumque*, illa sententia, qua hic in editis legebatur, ferri poterat. *Modius.*

§ 20 *Sociis imperatæ*] Rectum hoc esse superiora evincunt. Valeant igitur, qui pro eo *imperat* substituunt. *Modius.* Erasmus in Indice, quem præmisit editioni Curtianæ hoc nove dictum putat, cum et optimi quique Auctores ante Curtium sic locuti sint. Nep. in Conon. 'civitatibus naves longas imperat,' et sic usurpat Cicero Verr. V. ac quid frequentius Livio, Cæsari, aliis? *Loccen.*

Imperatæ, quæ, &c.] Sic distinxi atque scripsi, volentibus membranis; nam editio Mscripto Pithœi collata præfert, *imperat eque*, quomodo et Cl. Faucheti Ms.: Bongarsianorum alter, *imperat æque:* alter exserte, *imperatæ quæ;* de cujus scripturæ sinceritate non fuit quod dubitaremus. *Freinsh.*

§ 21 *Memnone*] Rhodium illum Darii ducum præstantissimum, quem ob industriam et peritiam rei bellicæ solum verebatur Alexander. Ejus res gestas lege apud Diodorum lib. XVII. cap. 7. Arrian. lib. II. cap. 1. et sequentibus. Brevem Vitæ ejus Epitomen contexuit Reineccius tom. III. ubi de ducibus Rhodiis agit. *Id.*

Vita excessisse] Ad Mytilenem morbo exstinctum. *Snak.*

Omnes intenderat] De hoc loco ex animi sententia jam dixi § 10. *Modius.*

Omnes intenderat curas] Modius sine cura *curas* in crucem ablegat, corrigitque, *omnis intenderat:* sed omnes codices veteres et recentes, etiam Mss. retinent *omnes intenderat curas;* nec scio cur explodatur, quum non minus Latine ac alterum dicatur. Livius, XXXVII. 36. 9. 'omissa in præsentia pacis mentione, totam curam in belli apparatum intendit.' Cura de Memnone liberatus, quem acceperat occupatis insulis Chio, Lesbo, Mitylene, cum trecentarum navium classe, et ingenti peditum numero, in Macedoniam velle transire. *Raderus.* Lib. IV. cap. 6. 1. 'ad reparandas vires, bellumque impigre renovandum intendit animum,' ubi ultimam vocem itidem omittunt nonnulli. sic 'omnes fugam eodem intenderant' IV. 1. 2. *Snak.*

§ 22 *Ancyram*] Galatiæ urbem. Eo venerunt Paphlagonum proceres et legilli, qui gentem suam dediderunt; quam ille Calæ Phrygum Satrapæ jussit parere. *Raderus.* Et in Phrygia, et in Galatia Ancyræ nomine urbs est: heic Galatica, et celebratior intelligitur, quia proxima Paphlagoniæ est. Arrian. lib. II. cognomen Γαλατικῆς signanter adjecit. *Cellar.*

Eneti] Scripti libri, *Vineti*, sed verius illud: quod autem sequitur, *unde quidam Venetos trahere originem credunt*, id vero glossema esse Palmerius judicat, et ab illo ego quoque sto: non fui tamen ausus illa ipsa quæ dixi verba hinc ejicere, veritus, ne ad veterum librorum, in quibus diserte leguntur, auctoritatem provocarent. *Modius.* *Eneti, unde quidam Venetos trahere originem credunt*, vera lectio est, non glossema, ut quidam putant, quam non solum veterum et impressorum codicum consensus, sed et Plinius et Solinus manifeste confirmant. Plin. VI. 2. 'Quo loco Henetos adjicit Nepos Cornelius, a quibus in Italia ortos cognomines eorum Venetos credi postulat.' Et Solin. cap. 46. de Paphlagonia loquens, 'Insignis,' inquit, 'loco Heneto, a quo, ut Cornelius Nepos perhibet, Paphlagones in Italiam transvecti, mox Veneti sunt nominati.' *Popma.*

Eneti] De his Livius I. 2. et Strabo lib. V. et Plinius VI. 2. Virg. Æn. I. 242. qui omnes stant a Q. Curtio, Henetorum gentem ex Paphlagonia, duce Antenore, in Italiam profectam, ibi sedes posuisse, et mutata prima litera, pro Henetis Venetos appellatos. Homerus et Mæandrius Henetos a Leucosyris profectos Trojanis suppetiatum ivisse tradunt; indeque cum Thracibus avectos sedes posuisse in intimo sinu Adriæ, reliquos, qui cum Pylemene erant profecti, resedisse in Cappadocia. Quare omnino in eam sententiam descendo, illa verba, quæ in Curtio sequuntur, non esse ex glossemate adjecta, sed legitima et genuina Curtii, cui subscribunt omnes quos codices vidi. Strabo libr. IV. Venetos Adriatici maris accolas ortos a Venetis Gallis, Cæsaremque reprehendit, qui horum originem ab istis repetit. Porro, si ab 'Ænetis' deducantur *Veneti*, vox efficta est ad eum modum quo *ex* οἶνος, *vinum*, ex ἦρ, *ver*, &c. deducta sunt: idque more antiquitus Græco, ut observat Dionysius Histor. I. 20. 'Solebant enim,' inquit, 'prisci Græci nominibus a vocali incipientibus præponere syllabam οὖ scriptam uno charactere: is erat similis Γ duplici, ad rectam lineam duabus obliquis additis, sic Ϝελένη, Ϝάναξ, Ϝοῖκος, Ϝανὴρ, et multa similia.' Reineccius tamen, in regno Paphlagonico, Enetos seu Henetos deducit ab indigena voce 'Honati,' quod sit 'discursare:' Venetos a nostro *wenden*, a vertendo, nempe sedes, id est, vagando, ut in

utraque lingua veniant *νομάδες*. Quæ sane notio non spernenda; multoque mihi potior est ea, quam Jornandes de rebus Geticis comminiscitur, cui Heneti dicuntur quasi *αἰνετοὶ*, *laudabiles*. Freinsh.

§ 24 *Calas*] Thessalorum equitum ductor, Harpali filius. Arrian. I. 5. 7. postea Phrygiæ et Paphlagonum Satrapa. Idem II. 1. 20. Diodoro XVII. 17. est Κάλλας. *Idem.*

Qui ex Macedonia] Supplementum exercitus pedites 1000. equites 650. ut Arrianus I. 6. 28. numerat: ut Callisthenes, peditum millia v. equites octingenti. *Raderus.*

Cappadociam] Quam totam cis Halyn, partem etiam trans flumen occupavit Alexander, quibus præfecit Sabutam Satrapen. Arrian. *Snak.*

CAP. II. § 1 *Nuntiata Memnonis morte*] Hunc Plutarchus in Alexandro Menonem vocat, quem Darius universæ classi, oræque maritimæ præfecerat, qui de bello Macedoniæ et Græciæ inferendo cogitans multum laboris Alexandro exhibiturus fuisset, si vita longior contigisset. Polyæn. Stratag. lib. IV. narrat, Alexandrum, cum in Asiam transisset, hunc Memnonem Persis suspectum fecisse: imperabat enim egredientibus ad prædandum Macedonibus, ut a Memnonis agris abstinerent. *Popma.*

Haud secus quam par erat] 'Nobilissimum' enim 'ducem' (sic appellatur infra III. 13. 14.) amiserat, et quem, ut modo III. 1. 21. dictum est, solum verebatur Alexander. *Freinsh.*

Omissa omni alia spe] Bene habet, nec est reponendum *amissa spe;* sic enim usurpant hoc verbi principes Latini fori, 'omittere tristitiam,' 'spem,' 'iracundiam,' quamvis diserte Justinus XI. 12. 5. dicat: 'Tum spe pacis amissa:' sed ibi vere legitur 'amissa,' quod spem illi pacis Alexander negarat. *Raderus.* Apud eumdem Justinum XI. 9. 8. narratio est re phrasique Curtianæ non absimilis: 'Nec Darii regis opera in ordinanda acie defuit: quippe omissis ducum officiis, ipse omnia circumire,' &c. *Freinsh.* Nihil magis obvium in codicibus manu exaratis quam hujus vocis 'omittere' vicissitudo cum cognata 'amittere,' quamquam ultima hæc eodem fere leni sensu sit usitatissima etiam apud Nostrum: sic IV. 6. 11. 'corvus glebam subito amisit:' IX. 2. 26. 'fractus per inertiam e manibus amittere.' *Snak.*

Omni alia spe] Forte: *omni alia re.* Heinsius.

Decernere] Certare, bellum gerere, dimicare: ut Cicero: 'Animis armisque decernere.' Et Virg. Georg. III. 218. 'Cornibus inter se subigit decernere amantes.' Et Æn. XI. 218. 'Ipsum armis, ipsumque jubet decernere ferro.' Idem valet simplex. Pacuvius: 'Primores procerum revocarent nomina, ni esset quis, qui armis secum vellet cernere.' Eo sensu apud Ennium et Pacuvium et alios leges. *Raderus.* Sic Liv. XXXII. 31. 'Omissa spe per unam dimicationem rei decernendæ.' XXXV. 3. 'parati de summa rerum decernere.' Nepos Eumene IX. 6. 'quo integriore exercitu decerneret.' Est ergo 'decernere' in his prælium committere. *Cellar.*

Damnabat] Variam vim hujus verbi Nonius expressit: hic idem quod reprehendere valet, elegantissimo loquendi modo, ut Cicero Tuscul. Q. V. 'Rerum naturam, quam errorem nostrum damnare malumus.' *Raderus.* Rectius improbare, ut infra cap. 8. 'si id consilium damnabat.' Similia hujus nostri Auctoris exempla suggeret Index. *Snak.*

Curam] Amat enim victoria curam.

Fortunam] Quæ nec ipsi Dario adfuit. Arrianus: Ἐχρῆν γὰρ ἤδη καὶ Πέρσας πρὸς Μακεδόνων ἀφαιρεθῆναι τῆς Ἀσίας τὴν ἀρχήν· καθάπερ οὖν Μῆδοι μὲν πρὸς Περσῶν ἀφῃρέθησαν, πρὸς Μήδων δὲ ἐκ πρόσθεν Ἀσσύριοι. *Oportebat enim Asiæ*

imperium Persis a Macedonibus adimi, quemadmodum Persæ Medis, ac prius Medi Assyriis ademerant. Raderus.

Pluribus curam, omnibus] Bongarsii codex: *pluribus curantibus*, unde exiliret sensus noto proverbio comprehensus: Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν, *Multi imperatores Cariam perdiderunt*: alterum tamen, pluribus libris fulcitum, merito prætulimus. *Freinsh.*

§ 2 *Capesserent*] Male alii *capesseret*; neque enim ipse sibi animum addere volebat Darius, sed suis. *Modius.*

Decies centenum millium] Fateor, nullis adjutus codicibus ita scripsi de conjectura evidentissimis rationibus expressa: primum enim Gualterus, qui, cum Curtio non solum in historia, verum etiam ipsis verbis summus imitator fuerit, vel hoc ipsum ad nos durare debuit, ut esset, unde is auctor (cujus ille exemplaribus ante annos cccc. et undeviginti, quo tempore floruit, haud dubie minus contaminatis usus est) aliquam multis locis male affectis sanari posset: hic Gualterus copias omnes vallo Darium circumdedisse refert, unde emissas occupasse Mesopotamiæ campos: deinde movit me, quod addidit ipse Curtius Xerxis exemplo (cujus exercitus decies centenum millium multitudinem aut æquasse, aut superasse, qui ex Græcis minime mendaces perhibentur asserunt) numerum copiarum iniisse Darium: facio tamen, lector, rem judicii tui, dum memineris, *decem millium*, quod libros occupavit, ferri nullo modo posse. *Modius.*

Decem millium armatorum] Cum in vetustis et impressis codicibus optime sic legeretur, non defuere tamen, qui pro *decem millium*, *decies centenum millium*, non recte, reposuerunt. Ad quid enim tam capax vallum, cum summa totius exercitus fuerit quadringenta, aut summum, ut Arrianus II. 2. 21. et Plutarchus in Alexand. cap. 29. referunt, sexcenta millia armatorum? Deinde Xerxes, cujus exemplo numerum copiarum Darius iniit, cum decies centenum millium multitudinem haberet, in loco Dorisco, qui decem mille hominum capax erat, circumdato vallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, recensuit copias. Plinius IV. 11. 5. 'Tum locus Doriscus X. M. hominum capax: ita Xerxes ibi dinumeravit exercitum.' Quomodo autem Xerxes copiarum suarum numerum inierit, Herodotus VII. 60. refert. Ammianus Marcellinus XVIII. 15. 'Quousque nobis Doriscum Thraciæ oppidum, et agminatim intra consepta exercitus recensitos, Græcia fabulosa, narrabis?' *Popma.* Quid? ferri nullo modo potest? proba, sancta, et unice vera lectio? pro qua nobis spuriam obtrudit Modius, et legitimam cruribus illidit. Poteras ex ipsis Curtii verbis errorem tuum deprehendere, qui merito criticorum audaciam reprimere potest. Primum Darius ex Curtii syllabo non numeravit sub signis nisi trecenta undecim millia ducentos. Ex Arriani censu summum sexcenta. Ex Justini quingenta tantum, totidem ex Diodori S. calculo cognosces: nemo ultra sexcenta millia assignavit. Quid est ergo, quod Curtius narrat Xerxis exemplo? hoc est, Darius exemplo Xerxis recensuit suas copias vallo circumdato, quod decem millia caperet armatorum. Xerxes enim, cum universum exercitum per Hellespontum, continenti junctum, traduxisset, in Dorisco trans Hellespontum septum fecit, quod Myriadem capiebat, atque ex castris singulas Myriadas seorsim in illud septum immisit, ac coram cum scriba spectavit, qui et unde essent, quæ arma ferrent, relatosque in chartas in campum emisit, ac aliam Myriadem ex castris in vallum deduxit, quam uti priorem lustravit, ac deinceps hac emissa, aliam atque aliam,

donec omnes copiæ per vallum transirent. Hunc modum Xerxes instituerat copiarum recensendarum, quem imitatus est Darius circumdato vallo, quod decem millium (non decies centenum millium) multitudinem caperet. Hinc et Brissonium licet castiges, qui cæcorum more Modium est secutus; et P. Rubenium, qui in Prælect. I. 25. pro *decies* ponit *sexies centenum millium*, cum hoc non spectarit ibi Curtius, nec voluerit numerum copiarum Darii exprimere, sed modum duntaxat explicare, quo ad exemplum Xerxis copias numeravit. Et miror tantum errorem ab Acidalio homine peracuto non deprehensum. *Raderus.* Addendus Aristides tom. I. Orat. 13. 'Quum autem conaretur insolens iste rex exercitus sui numerum cognoscere, (nam et hoc in ejus potestatem cadere debebat,) metiri potius eum quodam modo, quam numerare, coactus est, ita ut muro, cujus ambitus decies mille viros caperet (textus eleganter appellat τεῖχος μυρίανδρον) extructo, suos ad mensuram numeraret.' *Freinshemius.* Cl. Rubenius Elect. I. 25. si Diodorum audimus, inquit, emendabimus in Curtianis *sexies centenum millium;* tot enim in Cilicia numerat. At Arrianus tantum *millia quingenta.* Curtii summæ, quas distincte subjicit, nec ipsum numerum efficiunt, nec eæ sc. correctæ. *Snak.*

§ 3 *Orto sole*] Hoc Persico more; Persæ enim numquam ante ortum solem exercitum movere. Curtius infra III. 8. 9. 'Patrio more Persarum traditum est, orto sole demum procedere.' Idem docuit ante Curtium Herodotus VII. 54. 'Ubi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud solem vota concepit,' et quæ ibi sequuntur. *Raderus.* Ceterum non videtur satis consistere locutio ista: *Orto sole ad noctem,* nisi scribas: *Ab orto sole;* magnitudo enim exercitus, etiam duratione tractuque temporis, quod dinumerando impensum est, exprimitur. *Freinsh.* Mallet Freinsh. *ab orto sole:* mihi nihil videtur mutandum, quia Curtius non respexit tempus a quo, sed consuetudinem Persicam, de qua similiter cap. 8. 'traditum est, orto sole demum procedere;' ut sit sententia, cum jam sol esset ortus, agmina intravere vallum, id quod duravit usque ad noctem. *Scheffer.*

Vallum] Castrorum munimenta, unde rursum emissa agmina totos Mesopotamiæ campos inundavere. *Raderus.* Non *castrorum munimenta,* ut interpretatur vir doctus ad hunc locum; sed vallum, quale Dorisci, nulli rei, nisi copiis numerandis, vel potius dimetiendis effectum. *Freinsh.*

Majorem quam pro numero] Observa (quod miror a Tursellino omissam) particulam *quam* cum comparativo, et præpos. *pro;* ut si dicas, doctior quam pro ætate videri possit. *Raderus.*

Gerens] Leid. cod. *ferens:* forte *ferentes.* Heinsius. Virgilius tamen Æn. I. 315. 'Virginis os habitumque gerens ... Spartanæ.' *Snak.*

§ 4 *Persarum, &c.*] Sequitur syllabus nationum variarum, quæ in exercitu Darii militarunt. Et observant hoc historici et poëtæ, bella descripturi, ut numerum, et gentes, et populos describant. Summam ex partibus collectam accipe: Peditum ducenta quinquaginta millia; equitum mille centum supra sexaginta millia. Arrianus tamen et Plutarchus sexcenta millia universe tribuit Dario. Est autem non prætereunda observatio descriptionis, ordinis ac seriei, quæ difficultatem parit narranti, nisi modum variandæ orationis teneat. Sic in Curtio videbis exprimendi copiam, scriptoribus imitandam, ut inopiam orationis declinent. *Raderus.*

§ 5 *Barcanorum*] Non *Barcanorum* (qui populi in rerum natura non sunt; aut si sunt, non magis hic faciunt, quam Mori Utopicani) hic est legen-

dum, sed *Paricanorum*, qui sunt Mediæ populus, ut alibi docebo. *Modius*. Criticorum plerumque hoc ingenium est, ut cum lecta non intelligunt, vel ab auctoribus ut spuria proscribant, vel pro suo cerebro non tam corrigant, quam corrumpant. Modius inter hos, quamvis cetera doctus, cum ad hunc locum et nomen Barcanorum venit, vide quam confidenter, ne dicam impudenter: non *Barcanorum* (qui populi, &c.) esse legendum, sed *Paricanorum*. Itane populus hic Utopicus, et extra solis vias? consuluisses Stephanum περὶ πόλεων. Βαρκανίοι, inquit, ἔθνος τοῖς Ὑρκανοῖς ὅμορον, *Barcani gens est Hyrcanis vicina*: quibus regem dixit apud Ctesiam Cyrus Megabernem. Ex his doceas Modium, imo et Glareanum, et Aldum, qui Batrianos pro Barcanis reponunt, et gentes migrant: pro Batrianis infra Arachosios accersunt. Paricanorum Plinius meminit, possis conjicere Paricanos eosdem esse Barcanis, nisi ab Hyrcano mari admodum removeantur a Plinio, quamquam et Derbices cum his fere conjungat: certe Herodotus Paricanos in Xerxis exercitu collocat, cum gentes enumerat. *Raderus*. Alii *Bactrianorum*, male; et refutat ipse Curtius infra num. 9. 'Bactrianos' (quam tamen ipsam vocem in 'Arachosios' mutarunt, eadem temeritate) 'festinatio prohibebat acciri:' non igitur hi in hac expeditione; sed Barcani 'gens Hyrcanis vicina' secundum Stephanum. Vide Abrahamum Ortelium, unde sua descripsisse videtur Raderus. *Freinsh.*

Bipennibus] 'Bipennis manifestum est id dici, quod ex utraque parte sit acutum.' *Nonius.*

Levibusque scutis] Ferri quidem possit; sed nonne melius scribas: *brevibusque scutis?* cetris enim adsimilat, quibus idem apud Tacit. Agric. 36. 1. epitheton. *Freinsh.* Malunt *brevibus*, me invito, quia credo Curtium his voluisse agere de materia scutorum, et in sequentibus demum de forma. Levia porro scuta debent intelligi contexta ex viminibus, qualia opponuntur coriaceis armatisque ferro, longe quippe gravioribus. *Scheffer.*

Cetræ maxime] De qua pulcra Lipsius in Analectis ad Mil. Rom. lib. III. Dial. 1. Recta porro loci scriptura est, *maxime*, ἐπιρρηματικῶς, non, ut alibi editur, *maximæ*. Sic infra VIII. 11. 6. 'petra in metæ maxime modum erecta.' Porro scutum ipsum, quod Barcanis tribuit, videatur fuisse 'pelta,' quæ 'cetræ haud dissimilis est,' apud Liv. XXVIII. 5. 10. Plura vide apud Torrent. ad Sueton. pag. 1439. apud Lipsium citato loco, unde ferme sua Raderus. *Freinsh.*

Pari armatura] Coloniensis codex: *equitum pari armatura*: agnosco Glossam. *Modius.*

Peditum decem millia pari armatura sequebantur] Secutus vestigia codicis Leid. quæ exhibent: *decem millia equitum*, lego hunc locum: *peditum decem millia equitem* (de quo jam præmisit) *pari armatura sequebantur*. Heinsius.

§ 6 *Equis militatura*] Idem de quo dixi liber: *additis equitibus militatura*: quod quid sit, nescio. *Modius.*

§ 7 *Derbices*] Si cum impressis plerisque, et nonnullis etiam scriptis libris, legas: *Iidem vicies quadragena peditum milia armati erant*, nugas egeris: si cum Glareano: *Iidem vero quadraginta milia peditum armaverant*, majores nugas egeris: qui sint Derbices, et ubi colant, dicetur postea. *Modius.* Hic locus aliter ab aliis atque aliis legitur. Exemplaria pleraque, præter Modianum, omnia habent: *Iidem vicies quadraginta millia peditum armaverant*. Modius loco *Iidem vicies* collocat *Derbices*: et hoc ex Mss. aliquibus, cui subscribere ipsa me docet ratio, nam verba, *iidem vicies*, habent quamdam similitudinem cum voce *Derbices*, et populi sunt Asiæ ad Ox-

um, qua in mare Hyrcanum exoneratur, de quibus Ctesias Cnidius cum de Cyro tractat, quem videsis. *Raderus.*

Pluribus hærebant ferro præfixæ hastæ] Cl. Gerardus Vossius ad Val. Flacc. vi. 88. non probat opinionem J. Lipsii, qui Poliorcet. lib. iv. Dial. 4. hunc locum producens in margine conjiciebat, forte legendum *horrebant.* Vossius autem legit: *pluribus ære aut ferro præfixæ hastæ*, creditque ex *ære aut* factum prius *ærebant*, quod deinde abiit in *hærebant.* Hanc vero simillimam et pulcherrimam emendationem, lector, debes splendido literarum lumini P. Burmanno, qui singulari in litteras studio eum ex observationibus, quas habet a Cl. Vossio ineditas, amicissime suppeditavit, adeoque incitavit magis desiderium videndi accuratissimas illas in Valer. Flaccum lucubrationes, quibus divinum poëtam genii dexteritate admirabili, eaque, quam jam toties in aliis exhibuit, copia diligentissime adornat. *Snak.*

Lignum igni durao.] Usitatum teli genus apud gentes quibus ante Vulcanum, ut vult Eusebius lib. i. ferri usus incognitus, aut copia rarior. Sic majores nostri apud Tacit. ii. 14. 4. 'primam utcumque aciem hastatam' habebant; ceteris 'præusta aut brevia tela' erant. Silius iv. 284. de Chryxo Gallo: 'Contorquet nodis et obusto robore diram Vel portas quassasse trabem.' de Indis ad Tomerum flumen Arrianus Ind. xxiv. 4. ἀκωκὴ δὲ οὐκ ἐπῆν σιδηρέη, ἀλλὰ τὸ ὀξὺ αὐτῇσι πεπυρακτωμένον τὸ αὐτὸ ἐποίεε. *Cuspis ferrea non erat, sed igne tosta et acuta.* Virgil. Æn. vii. 524. 'agreste certamen' id vocat: 'non jam certamine agresti Stipitibus duris agitur, sudibusve præustis:' et feminis tribuit Æn. xi. 894. 'Stipitibus ferrum sudibusque imitantur obustis.' Ideo autem oburebant sudes, quod ea res extracto humore restringit lignum et indurat: unde non minima vis sudibus præustis, ut apud Ovid. Met. xii. 299. 'Qua juncta est humero cervix, sude figis obusta: Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit.' Vides tam alte adactam sudem in os quamquam durum, quippe centauri, ut ab eo, quem infinito robore præditum fingit, vix evelli possit. Ideo præsertim in obsidiis urbium frequens earum fuit usus propugnantibus. Ceterum apud nonnullos orbis recens reperti incolas arboris genus nascitur ligno ita solido duroque, ut confectis ex eo gladiis utantur, acie paullo minus efficaciore, quam sit nostratibus. At Scaliger Poët. iv. 34. negabat 'alia ex materia, quam ferro, visum ullum.' Sed ille nimirum de Europæis hominibus moribusque sentiebat: alias et aureos enses Persarum nobilissimis fuisse, alibi indicatum est. *Freinsh.*

§ 8 *A Caspio mari*] Caspium mare idem quod Hyrcanum, nec idem tamen quod Ponticum, contra tabulam Ortelii, qui idem facit cum Pontico ex Curtio: cum Curtius diserte opponat Ponticum Cilicio, cum Gordium urbem ait medio intervallo distare a Pontico et Cilicio mari. *Raderus.*

CC. equites cum his erant. Ignobiles aliæ] De hoc loco gloriari mihi lubet, facientibus Musis eum a me esse emendatum, cum antea legeretur: *A Caspio mari* viii. *milium pedester exercitus venerat: ducenti equites. Cum his erant ignobiles Asiæ gentes, duo milia peditum, equitum duplicem paraverant numerum:* in qua lectione, si aut caput aut pes apparet, ipse vel hoc vel illo minui non recuso: sed nec illud *Asiæ* probo; primum enim obstat veterum librorum in vocem *aliæ* consensus. Deinde, cum omnes omnino Asiatici sint, de quibus actum est, absurdum videri possit, nunc primum Curtium *Asiæ* meminisse: sic igitur hac de re, quicquid Henri-

eus deliret, censeo. *Modius.*

Ducenti equites] Recte interpungit meo animo hunc locum Modius: *A Caspio mari octo millium pedester exercitus venerat: ducenti equites cum his erant. Ignobiles, &c.* Raderus. Mihi vulgata distinctio nihil minus arridet. *Freinsh.*

Asiæ] Quamvis pleraque edita volumina hanc scripturam præferant, veteres tamen codices (si Modio creditur, nam mei omnes *Asiæ* legunt, non *aliæ*) *aliæ* pro *Asiæ* habent, et vere meo judicio, cum omnes, quas hactenus indigitavit Curtius, fuerint *Asiæ gentes*, et facilis est unius in alteram literæ migratio. *Raderus.* Ms. Pithœi, item Palat. secundus, et Bongarsianus sec. itidem dicuntur habere *Aliæ*. Caussam tamen non video, cur recepta, et plurium Mss. auctoritate firmata lectio postponi debeat: hæc certe, quam Raderus adfert, mihi neutiquam satisfacit. *Freinsh.*

Ignobiles aliæ gentes] Ex litterarum ductu forte melior sensus, si legas: *ignobili alia e gente.* Heinsius.

§ 9 *Bactrianos*] Hic Glareanus, cum paucis aliis, quod putaret Bactrianorum jam ante tertio loco factam a Curtio mentionem, pro *Bactrianis Arachosios* substituit, sed nego ego, Glareano jus fas fuisse populos ad lubidinem suam transferre, et ut solent pastores Scythæ cum gregibus suis armentisque pro re et tempore pascua mutare, cogere gentes in aliarum invicem gentium sedes immigrare: neque enim Glareanus Philippus est. *Modius.*

Ignota gentium nomina] Ne quid omittamus, audi Virum Cl. indigne ferentem in Curtio hoc nimis hyperbolicum, præsertim in narratione: nullo̓ melius forte norat Darius, quam Rubri maris adcolas; ut qui non multum abessent Babylone, Susis, ac Persepoli regiis urbibus; sed remotissimi erant a loco, in quo declamitabat Curtius, eique parum noti; quo factum est, ut Persarum regi imprudens suam ipsius ignorantiam tribuat. Judic. de Curt. VIII. 4. Fateor, me non intelligere cui bono talia fiant, nempe qualia fecit Vir Cl. qui captando etiam minutissima quæque Curtium ita extra ordinem, et ex professo invasit, ut nihil illi relinquat boni, eaque gratia investigavit acerbo plane studio plures, quam revera existunt errores. Talia ignorare me fateor, cui bono fiant, quum nullum, ut nunc est, sit juventuti periculum ab anxia nimiæ lectionis diligentia. *Perizon. Curt. Vindic. p.* 39.

§ 10 *Nec quidquam illi minus*] Quid ergo maxime defuit? dicat Justinus, qui de Xerxis apparatu loquens II. 10. 21. subjungit: 'Huic tanto agmini dux defuit.' *Freinsh.*

Purpuratis] Adde Arrian. II. 2. 2. ita vocantur amicorum regiorum principes ac satrapæ, præsertim de barbaris si sermo est, ut apud Florum I. 10. 5. et Nostrum, cap. 8. § 2. qui tamen etiam Parmenionem 'fidissimum purpuratorum' dixit III. 6. 4. *Cellar.* Sic 'Leonnatus ex purpuratis,' III. 12. 7. *Snak.*

Charidemum] De hoc Arrianus I. 2. 29. Meminit et Diodorus XVII. 30. Male quidam editi *Eudemum* vocant, vitio nato ex aliorum scriptura, qui *Caudemum* legerant, cum *Caridemum* reperissent. *Freinsh.*

Expulsus] Inter duces, quorum exilio impetrata venia. VI. 1. *Popma.*

§ 11 *Suæ sortis*] Quod exul esset, inque Regis superbissimi fide et patrocinio degeret. Itaque Diodorus XVII. 30. hanc Charidemi libertatem ἄκαιρον παῤῥησίαν vocat. Non oblitus hoc est Pompeius, sed, velut instantem exitum præsideret, in regiam naviculam transcendens, recitavit Sophocleum istud: 'Etenim tyranni quisquis intrat in domum, Servus fit illi, liber etsi venerit.' Auctor Plutarch. in Vita, cap. 129. *Freinsh.*

Verum inquit] Hæc prima Oratio est Q. Curtii, de qua, ut aliis omnibus quæ sequuntur, ita sentio, ut existimem nullum esse Curtio parem, aut certe neminem illi superiorem. 'Sallustii Orationes leguntur in honorem Historiæ,' ut Quintilianus [immo Seneca Declamat. III. 1.] censet, quasi per se indignæ sint, quæ cognoscantur. Livius unus est, qui Orationis majestate Curtium post se reliquit: acumine ingenii et sententiarum nervis Curtius illi vel par est, vel etiam superior. *Raderus.* Quid autem censendum de judicio Trogi Pompeii, apud Epitomatorem suum XXXVIII. 3. 11. qui 'in Livio et Sallustio reprehendit, quod conciones directas pro sua oratione operi suo inserendo, Historiæ modum excesserint?' Sane ejus ipsius oratio, quam operi suo Justinus inserit, nescio quomodo putide auribus meis sonat, quod obliqua referatur. Ut enim largiar, in brevioribus concionibus decentius hoc fieri; hoc certe concedere non possim, in prolixioribus idem obtinere, cum toties inculcanda sint ista, 'se,' 'sibi,' &c. et 'inquam,' 'inquit,' quæ verba vitanda Cicero sibi censuit, 'ne sæpius interponerentur.' Adde quod vix caveri possit, quin alia quoque hac ratione indecora committantur, verbi gratia, in Oratione Trogi XXXVIII. 7. 8. 'tantumque se avida exspectat Asia, ut etiam vocibus vocet: adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas proconsulum,' &c. hæc enim directæ Orationi congruerent, obliquæ minus conveniunt. Certe Trogi judicium communi scriptorum calculo reprobatum est. Directas enim Orationes operibus suis, præter Sallustium, Livium, Curtium, inserunt etiam Cæsar, Tacitus, et Græci. Vide Vossium de Arte Hist. pag. 107. *Freinsh.* Confer cum his quæ Vir Cl. contra sentit Judicio de Curt. cap. 8. § 15. et seqq. et ride diversas ingeniorum contentiones in iisdem laudandis et vituperandis. Sed et respondentem ei ad ea vide Cl. Perizonium in Curt. Vind. p. 91. et seqq. quæ omisimus, licet egregia, quia ad omnes omnium scriptorum Orationes extenduntur in quovis genere. *Snak.*

Nequidquam] Plures editi; *nequaquam*, non ita probe. Sensus est: Monita ista quæ nunc usui esse possint, nisi jam proferantur, post acceptam, quæ, nisi provideretur, immineret, cladem, nihil esse profutura. Sic apud Auctorem infra III. 4. 3. 'Arsanes quondam salubre consilium sero exequi statuit.' Ea enim occasionis vis est, ut prudentissimorum hominum consultis pondus et effectum sola, si negligatur, eripiat. Eleganter itaque, et rotunde more suo Heinsius ille Hist. Belgicæ lib. I. p. 30. 'In Hispaniam, ut tarde pleraque, ita sero perferuntur.' *Freinsh.*

§ 12 *Excita sedibus moles*] Moles est multitudo. Liv. V. 8. 'Etruriam omnem excitam sedibus magna mole adesse.' Florus III. 5. 4. 'Mithridates tota regni sui mole in Asiam rursus mari, terra, fluminibusque veniebat.' *Cellar.*

Nitet purpura auroque, fulget armis] Sic totum locum non infeliciter ex libri cujusdam mire antiqui scripturæ vestigiis constituisse mihi videor: vulgo erat: *nitet purpura, aurum fulget armis et opulentia, &c.* Vides, opinor, auro contra, præ hac, emendam nostram lectionem, et tamen illam talem, aut certe non valde dissimilem, non solum ipse probat Henricus, sed etiam aliis ut probet multum æstuat: sc. hoc esse magno conatu magnas nugas agere. *Modius.*

Nitet purpura auroque] Ita pervetus codex e cœnobio S. Udalrici, quemadmodum et Modio lectum. *Raderus.* Bongarsianus quoque codex præfert; *auro.* Alii male: *nitet purpura aurumque*, recto casu, quasi non ad exercitum referendum esset id verbi.

Sic infra III. 10. 9. 'aciem hostium auro purpuraque fulgentem.' Livius XXXIV. 3. 9. 'ut auro et purpura fulgeamus.' De aureis autem armis aliqua notavi ad Florum I. 16. 7. *Freinsh.*

Armis] Ita constanter omnes editiones, nec de sinceritate scripturæ quisquam dubitat. Non placet tamen ista vox hoc loco, eo quod luxum armorum taxet hic Charidemus, non ipsa. Fulgor enim armorum non laudatus modo in militibus bonis, sed jussus etiam, et exactus: hinc Onosander cap. 28. 'Videat etiam imperator, ut exercitus armis splendentibus fulgeat.' Et hinc adeo aciem Macedonum commendat ipse hic auctor mox III. 3. 27. ab 'equis virisque, non auro, non discolori veste, sed ferro atque ære fulgentibus.' Præterea hic recensentur 'aurum,' 'purpura,' 'opulentia,' quorum in censu quid 'arma' faciant, non intelligo. Suspicor itaque pro *armis* legendum aut *gemmis*, aut aliud non absimile. Firmat Noster infra III. 3. 14. 'vestem auro distinctam habebant, manicatasque tunicas, gemmis etiam adornatas.' *Freinsh.* Freinshemius suspicatur *gemmis*, quoniam in laude potius, quam vituperio sit, arma fulgere. Puto distinctionem esse parvam, legendumque: *nitet purpura, auroque fulget armis, et opulentia*, ut non fulgor simplex intelligatur, verum auri, atque is in armis. Id quod non solebat commendari, verum reprehendi. Vide infra cap. 10, ibique Freinshemium. Ordo: Exercitus fulget auro armis, i. e. in armis, sive quod aurum habebat in armis. *Scheff.* Quid si legas: *fulget et armis op.?* Snak.

Immobiles cuneos] Tacticis *cuneus* est forma militum in trigonum ordinata. Veget. I. 26. 'quo facto in trigonum, quem cuneum vocant, acies ipsa mutanda est.' Deinde cunei manipuli militum viis dissepti, a cuneorum theatralium forma appellati. Front. Stratag. II. 3. 20. 'Æmilius Paullus adversus Persen triplicem aciem cuneis instruxit, inter quos subinde Velites omisit. *Cellar.*

§ 13 *Phalangem*] Vide Ælian. Tact. cap. 14. Polyb. XVII. 25. Liv. IX. 19. Veget. II. 2. *Snak.*

Conserta] Alii *conferta:* cognatione literarum et sensu voces affines, hinc promiscue usurpatæ: VII. 9. 7. 'in confertos et temere se offerentes.' Virg. Æn. II. 347. 'Quos ubi confertos audere in prælia vidi.' at IV. 3. 18. 'neque enim conserta navigia in turbido regi poterant.' Virg. Æn. III. 467. 'Loricam consertam hamis auroque trilicem.' *Idem.*

Ad nutum] Non signum modo, sed et nutum; hoc enim loco non capio pro mutis signis, sed pro quolibet levi voluntatis signo: hoc enim in laudem Macedonum Charidemus, adeo compositum fuisse agmen, adeo exercitum, ut non signa modo ducis, quod etiam mediocriter exercitis non ita difficile est, sed et nutum observarint; quod quidem exsertis verbis profert mox III. 3. 27. 'intentum ad ducis non signum modo, sed etiam nutum:' sic Claudian. de IV. Consul. Honorii: 'Qui modo tam densas nutu movere cohortes.' In hoc quoque sensu vox 'nutus' est apud Flor. IV. 3. 6. 'unius præsidis nutu, quasi anima, regi.' Idem requirit Severus ille Papirius apud Liv. VIII. 32. 7. 'si ego tacitus abiissem,' ait Fabio, 'tamen tibi ad voluntatis interpretationem meæ dirigenda tua fuerit sententia.' *Freinsh.*

Ordines servare] Gravissima enim pœna ordinum desertores manebat. *Raderus.* Non hoc est, quod Raderus antumat, cui opponitur 'deserere stationem in præsidio, vel locum in acie, aut profugere,' in quorum criminum reos fustis pœna constituta erat. Ordines itaque servare hoc loco est, compositos incedere, iisque,

qui hoc didicerunt, non opponuntur, qui per metum aut perfidiam stationem suam deserunt; sed qui nondum ad hoc exerciti, per imperitiam, vagis incursibus, aut disjectas per catervas aciem dirignnt: quales plurimi barbarorum, ut apud Livium XXIV. 48. 'Numidæ, quos Statorius proxime morem Romanum signa sequi, et servare ordines docuit.' Germani apud Tacit. II. 46. 3. 'qui longa demum adversus Romanos militia, insueverunt sequi signa, præsidiis firmari, dicta imperatorum accipere.' *Freinsh.*

§ 14 *Omnes exaudiunt*] Quidam putant adeo tacitos expectasse imperatoris sui præcepta, quod ego quidem, quale sit, haud capio. Nec enim ita imperatores vel a tranquillissimo exercitu, præsertim in ipso discrimine, exaudiri possunt, ut ludimagistri alicujus vox a discipulis. Certe de hoc ipso exercitu infra IV. 13. 38. sic legimus: 'hoc tantus exercitus exaudire non poterat, usum aurium intercipiente fremitu duorum agminum.' Meminisse debuerant vocem 'exaudiendi' apud veteres alio quoque significatu capi, ut idem sit, quod obedire.' *Freinsh.*

Obsistere] Iidem Interpretes reddunt: 'omni ope obniti, et densata clypeis phalange simul in hostem, velut una mole incumbere.' Ego non putem hoc velle Charidemum, sed nec Curtium adeo; quin *obsistere* non esse aliud quam consistere, ut obhærere, obtegere, obtorpescere, occanere, quandoque idem valent, quod simplicia a quibus deducuntur. Apud Plautum etiam in Milite II. 3. 62. 'Hic obsistam,' cum Pareo exponam consistam, quamvis repugnent alii. Crebro autem usuvenit, ut consistere jubeatur exercitus. Ne quis a Curtio expositionem nostram alienam putet, ecce unicum de hoc ipso duce, hoc exercitu, exemplum (plura enim adducere non minus putidum quam facile foret) infra IV. 12. 16. 'Alexander, cognito pavore exercitus, signum ut consisterent dari jubet.' *Freinsh.* Non dubium est, quin utatur hoc loco vocabulis militaribus, in exercitu et pugna receptis, at inter ea non est *obsistere*, verum *adsistere*, ut scimus ex Mauritio nostro, qui hic consulendus. *Scheff.* *Obsistere*, consistere: sic Plautus Mil. II. 3. 26. 'heic obsistam,' id est 'stabo,' ut recentissimus Jacobus Operarius interpretatur, et Paræus prima editione 'consistam,' (nam iterata in 'obstabo' mutavit,) quod approbat Cl. Freinshemius. *Cellar.*

Discurrere in cornu] Codices veteres, quos vidi, omnes hunc locum ita interpungunt: *obsistere, circuire, discurrere, in cornu mutare pugnam.* Unica Modii editio [imo et altera Lugdunensis, et vero tres Mss. Palatini, cum uno Bongarsiano] aliter distinguit, et illud *discurrere* conjungit cum illis, *in cornu*, et separat illa *mutare pugnam*, quæ mihi non displicet, si fulciatur auctoritate, quam forte ex codicibus Mss. accepit. Quod si illud *discurrere* separes a *cornu*, accipies verbum de conversionibus duabus in dextrum latus et sinistrum, seriatim, non viritim. Ego conjungo et lego *discurrere in cornu*, uti Modius habet. Ceterum cornua erant duo, dextrum, quod et princeps, sinistrum alterum: constabat utrumque e lectissimo milite, eratque robur totius phalangis, adeoque exercitus universi. Firmabantur autem cornua, cum ex subjectis et inferioribus ordinibus series aliquot jubebantur ad cornua transire, ut essent ordines bis mille quadraginta octo, cum primum tantum fuissent mille viginti quatuor, et hoc duplici fiebat nomine, vel ut [desunt quædam, forte, sustineretur labans acies, vel ut] hostes circumvenirentur: qua de re copiose Ælianus, qui et rationem mutandi exercitus erudite docet *Raderus.* Il-

lustrare potest hunc locum Frontin. Strateg. II. 3. 10. 'Xanthippus præcepit auxiliaribus, ut emissis telis cederent hosti: et cum se intra suorum ordines recepissent, confestim in latera discurrerent, et a cornibus rursus erumperent.' *Freinsh.* Illud *discurrere* hic positum est, ut 'discedere,' 'digredi,' et id genus, usurpatumque de iis qui ex media acie transeunt in cornu alterutrum, quod fit quoties auxiliis est firmandum. Innuit autem et celeritate dexteritatem, qua Macedones pollebant. *Scheffer.*

Mutare pugnam] Ælian. in Tactic. cap. 25. non puto recte explicari per *μετασχηματίζειν*, hoc enim fit cum mutatur acies, id est, figura illa, qua ordinatus exercitus consistit. At hoc nostrum pertinet non ad figuram, sed conflictum. Pugna omnis quadruplex est, vel in frontem, vel in tergum, vel in latus dextrum, vel in latus sinistrum. Cum ergo qui ante pugnarunt in latus, deinde pugnant in frontem, i. e. a latere pugnantes sese vertunt, et hostem irruentem excipiunt in fronte, tum proprie *mutare pugnam* dicuntur. *Idem.*

Non duces magis quam milites] Non abit a Curtio Justinus XI. 6. 4. qui militi Alexandri hoc elogium condidit: 'Cum ad tam periculosum bellum exercitum legeret, non juvenes robustos, nec primum florem ætatis, sed veteranos, plerosque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruisque militaverant, elegit: ut [elegantius hæc particula omitteretur] non tam milites, quam magistros militiæ electos putares.' *Raderus.* Prope igitur ad Fabiorum gloriam adspirare poterat hic exercitus, de quibus Livius II. 49. 5. 'Sex et CCC. milites, omnes patricii, omnes unius gentis, quorum neminem ducem sperneret egregius quibuslibet temporibus senatus.' Quantum autem in hoc sit, dicat tibi Polybius X. 22. *Freinsh.*

§ 15 *Adhuc*] Significanter Charidemus ad suum usque tempus indicat. Nepos Miltiad. cap. 5. 'qua pugna nihil adhuc nobilius est.' Cicero de Amicit. 'quem adhuc mortalis nemo est adsecutus.' Virg. Æn. II. 142. 'Per, si qua est, quæ restat adhuc mortalibus usquam Intemerata fides.' Adde Cl. J. Perizonium hoc illustrantem ad Sanctii Minervam IV. 4. *Snak.*

Humus cubile est] Quemadmodum et Romanis. Seneca ad Helviam X. 8. 'majores nostri, qui sibi manu sua parabant cibum, quibus terra cubile erat.' Id vergente disciplina mutasse queritur Marcellinus XXII. 6. 'non saxum erat, ut antehac, armato cubile, sed pluma, et flexiles lectuli.' Rigidum istum morem cum multis laudasset Luciani Cynicus, subjungit: 'contingat mihi, ut terra quævis cubile mihi sufficiat: domum vero existimem, mundum: tum alimenta deligam paratu facillima.' Sic Polyb. II. 17. Gallis tribuit *τὸ στιβαδοκοιτεῖν*, *in herba aut stramento jacere.* Sed idem iste Macedonum exercitus quantum a dura hac virtute recessit post Persica spolia? ostendit ipse Alexander infra VIII. 8. 9. 'Totum exercitum aspicite, qui paullo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis.' *Freinsh.*

Quem occupant, satiat] Ms. meus et Coloniensis, imo quotquot sunt omnes, adeoque editi plerique *quem occupati parant*, non placet: nec sat scio cur non placeat, sed tamen non placet, utique postquam apud Plutarchum de Alexandro legi; *καὶ πόαν ἔφαγε διὰ λιμὸν, ἣν πρῶτον εἶδε.* *Modius.* Alii: *quem occupati parant*: utraque scriptura justum habet intellectum; nam occupati parum de dape cogitant. At *occupant*, quem primum inveniunt, in quem incidunt: sic de Alexandro Plut. quam primum herbam offendit fame urgente comedit. *Raderus.* Jactatur et altera lectio profecta ab iis, qui quid *occupare* sit, minus intellexerant: *cibus quem*

occupati parant, longius a sensu et dictione Curtii, qui hoc dicit, Alexandri milites 'nutrimentum quærere, non voluptatem,' sicut hæc pulchre distinguit Maximus Tyrius Dissert. 11. Ergo et Noster opponit 'occupandi' verbum et 'æstimandi.' Indicem vide. *Freinsh.* Forte: *quem occupant imparatum.* Heinsius.

Tempora somno artiora] De Taprobanæ incolis Plinius VI. 22. 'non in diem, aut interdiu somnus.' *Freinsh.*

§ 16 *Thessali equites*] Quos magni tum æstimatos satis declarat callidi istius Philippi actio, qui apud Justinum IX. 6. 8. 'Thessaliam non prædæ cupiditate, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjungere gestiebat, nihil minus quam bellum metuentem, improvisus expugnat: unumque corpus equitum (an equestrium?) pedestriumque copiarum invicti exercitus fecit.' Adde Livium IX. 19. 4. Ceterum equitatus Thessalicus omnibus sæculis fuit laudatus. Primum Herodotus VII. 196. Thessaliæ equos celebrat. Herodoto accinit Statius Theb. VI. 332. 'Quin et Thessalicis felix Admetus ab oris Vix steriles compescit equas,' &c. ubi ejus Interpres. Pausanias vero equestrem Thessalorum Martem prædicat in Phocicis. Virtutem Thessalorum infra III. 11. 14. collaudat Curtius, uti et Plutarchus in Alex. cap. 40. ubi prœlium ad Issum descripsit. In hac etiam regione primos equos extitisse fabulantur. Nata est parœmia ἐπικρινεῖται ἵππος Θεσσαλική, *Decernetur equa Thessalica.* Parœmiographos consule. Hæc fere Raderus. Adde Xenoph. Hist. VII. Θετταλοῖς τοῖς κρατίστοις ἱππεῦσιν εἶναι δοκοῦσιν, *Thessalis equitibus hominum opinione longe præstantissimis.* Maximus Tyr. Serm. 7. ait: 'Disciplina Cretensium est venari, montes superare, sagittare, currere: Thessalorum equitare: Cyrenensium aurigari: Ætolorum prædari: jaculo Acarnanes; pelta valent Thraces.' Apud Strabonem lib. XI. Cyrsilus et Medius credunt ab Thessalis rei equestris studium ad Medos et Armenios transisse. Polyb. IV. 8. 'Thessalorum equitum impetus, quando turmatim aut justa acie pugnant, sustineri non potest: ad pugnandum extra aciem pro loco et tempore viritim inhabiles sunt ac lenti. Ætoli contrario modo se habent.' Satyrus apud Athenæum XII. 9. Alcibiadem in omnibus excelluisse scribens, addit: 'In Thessalia equis alendis, et freno regendo, Alevadis equestri illa disciplina peritior.' Non omittendum hic est, quod Orosius lib. I. cap. 13. scribit: 'Thessalos Phalæphatus in lib. I. incredibilium prodit a Lapithis creditos dictosque fuisse centauros, eo quod discurrentes in bello equites veluti unum corpus equorum et hominum viderentur.' Cui rei non dissimilis est Americanorum quorundam opinio, quam de equitibus primum ab se visis conceperant. *Freinsh.* Diodor. Sic. XVII. 33. Οἱ τῶν Θετταλῶν ἱππεῖς πολὺ τῶν ἄλλων διαφέροντες ταῖς τε ἀνδραγαθίαις καὶ ταῖς ἐμπειρίαις. Arriano lib. I. sunt τὸ κράτιστον τοῦ ἱππικοῦ. *Cellar.*

Acarnanes] Quam bellicosi fuerint, ex uno illorum facto discas apud Livium XXVI. 25. 7. *Raderus.*

Ætolique] Hi quoque ingentem equestris rei gloriam consecuti sunt. Polybius XVII. 18. eos ceteris Græcis equitatu præstare asserit: eodemque loco victoriam Romanorum ipsis imputat: quod et Annibal facit apud Liv. XXXVI. 7. 7. *Freinsh.*

Invicta bello manus] Impense placet amici mei Joh. Melchioris Corneri conjectura: *invicta ferro manus;* eam enim antithesin poscere videntur, quæ sequuntur de *fundis et hastis igne duratis.* Ferri tamen et vulgata lectio potest. Sic apud Virg. Æn. IV. 40. 'genus insuperabile bello.' *Freinsh.*

Fundis] Elevat quidem Curtius fun-

ditorum glandes et lapides: sed longe alia aliis mens est et calamus. Quos omnes, qui Radero citantur hoc loco, ordine invenias apud Lipsium de Mil. Rom. v. 20. et Poliorc. IV. 2. et 3. *Idem.*

§ 17 *Etiam naturam*] Sic emendavi: impressi, *suam naturam*, ineptissime. *Modius.* Cl. Modius ineptissime ait haberi vulgo, *nisi suam naturam;* itaque se correxisse. Bona venia dissentire liceat initio statim. Neque correctione opus, neque ineptum quod vulgatur. Sic enim accipies: Naturam suam fortuna corrumpit: quamcumque naturam nacta depravat: in quodcumque, quantumvis sanum sanctumque ac mite ingenium inciderit, violat ac vitiat. Argutius interpretari nihil attinet: quod possim, ineptire si libeat cum illis, qui apud Livium 'suum ingenium' pertendunt idem esse ac mansuetum: 'Sed curæ fuit consulibus et senioribus patrum, ut imperium suo vehemens, mansueto permitteretur ingenio.' Nam hic mutant, 'ut imperium vehemens suo permitteretur ingenio:' et exempla Livii item ac Sallustii afferunt, quæ similia non magis sunt, quam quæ dissimillima. Abite argutatores, et manum a Livio abstinete. Si mens ulla vobis, mentem videritis elegantissimæ locutionis, quam recte jam nunc præivit vobis egregius juvenis Jacobus Scheckius in Præmissis: quem inter Germanos unum pæne nunc scio cultorem horum studiorum, et daturum nobis aliquem auguror, quem obducere Candidatis aliarum gentium possimus. In Curtio item maneat, quomodo vulgares servant editiones. Dico vulgares, quæcumque ante Modianam adornatæ: nam quæ post eam Lugdunensis, incertum mihi, nova dici debeat, an vetus; vulgaris ac communis, an singularis. *Acidalius.* *Nisi suam naturam*] Omnia quæ vidi exemplaria hanc scripturam laudant. Modius tamen pro *suam*, emendat *etiam*, et ineptissimam editorum pronuntiat lectionem. Acidalius contra, nec ineptam, docet, et retinendam propugnat: pro Modio videtur primum expeditus stare intellectus sententiæ, deinde Curtius ipse, qui mox infra eandem sententiam reponit paullum immutatam, cum dicit: 'homines cum se permisere fortunæ etiam naturam dediscere.' Non damno Acidalium, *suam* enim interpretatur quamcumque naturam nacta sit; nunquam enim fortuna sine sua aliqua natura est: corrumpit ergo suam naturam, in quam incidit. Qualecumque etiam sanum sanctumque, ac mite ingenium fortuna deprehenderit, violat, vitiat, sive secunda, sive adversa, non semper, sed plerumque. *Raderus.* *Suam naturam*] Id est illam, sive illius hominis naturam, qui fortunam nimis obsequentem et benignam experitur; quem, crebro rem et ex animi sententia expediendo, suum fecit, ut docte interpretatur amicissimus mihi Gronovius ad Statium cap. 48. et similibus Statii, Ovidii, Flori locis firmat. *Loccenius.* Alii, *etiam natur.* alii, *suam etiam natur.* Mss. Danielis, Puteani, Pithœi, Faucheti, et Bongarsianorum alteri deest *suam;* quam vocem retinet alter Bong. cum primo et tertio Palatinis, et e contra vocem *etiam* omittunt. De significatu phraseos vide Indicem dictione 'suus.' *Freinsh.* Tan. Faber in Epistolis Criticis I. 52. legit *bonam naturam* nimis confidenter, ut solet. *Suam* hic significat eam quæ cuique propria, nullo habito respectu sive bona fuerit, sive mala. Itaque Cicero Offic. I. 'expendendum est, quid quisque habet sui:' neque agitur hic solo de Dario, sed sententia ponitur generaliter, ostenditurque, per fortunam cujusque mutari naturam, iracundos per eam fieri mites et tractabiles, et, vice versa, tractabiles iracundos et morosos. Adde Phædr. IV. 10. *Scheffer.* Accedit his Cl. J. Perizonius in

Sanctii Minerva I. 12. 1. qui non dubitat scripsisse Curtium: *nisi sua plerumque naturam fortuna corrumperet*, sensu opportunissimo, qui est, nisi hominis cujusque naturam etiam per se bonam corrumperet sua istius naturæ et hominis fortuna. Hunc vide. Tellierius Modii lectionem revocavit, *nisi etiam naturam*, et sic plane cod. Leid. optimus; in Vossiano deficiebat lacerata hac parte membrana. Confer cum hoc loco eamdem sententiam planius expositam x. 1. 40. 'Scilicet res secundæ valent commutare naturam; et raro quisquam erga bona sua satis cautus est.' *Snak.*

Hospitem ac supplicem] Quæ utraque consideratio flectere debuerat animum regis; nam et hospitii jus inviolabile habebatur, et in supplicem sævire inhumanum. *Freinsh.*

Supplicem] Exulem Atheniensem Alexandri jussu proscriptum ad Darii fidem confugientem. *Raderus.*

Tunc cum maxime] Illud *cum*, ab iis qui hanc locutionem ignorabant omissum, et hic et alibi Curtio restitui. *Modius.* Editi Codices illud *cum* prætereunt omnes. Modius ex Ms. reor apposuit. Valet hic *quam*, ac si diceret Curtius tum quam maxime utilia suadentem jugulari jussit. *Cum maxime*, pro nimis, valde, Cic. pro Cluentio: 'Quæ multos annos hunc, nunc cum maxime interfectum cupit.' Sic conjunguntur 'cum,' 'ut,' 'ut cum maxime.' *Raderus.* Adsentitur Modio et Radero codex Leidensis, et sibi ipse Curtius v. 7. 2. 'reparante tunc cum maxime bellum.' Adde Indicem. *Snak.*

Abstrahi jussit] Allusisse videtur ad morem Persarum, quem in hac historia Diodorus expressit. XVII. 30. 'Rex offensus baltheo apprehensum ex lege Persarum apparitoribus interficiendum tradidit.' Sic apud Xenophon. Ἀναβ. I. 'Post hæc surgentes universi, atque in his etiam propinqui hominis, Cyro sic jubente, cum judicio necis, zonam Orontæ prehenderunt.' *Freinsh.*

§ 18 *Is ipse*] Prior vocula est a Ms. Bongars. quod minime otiosa videretur, addidi. *Freinsh.*

Documento eris] Exemplo eris: documentum pro præcepto nondum legi, ut si dicas, documenta quædam utilia ad vitam cum virtute agendam, non inquam Latine hic, etsi olim putavimus et scripsimus. *Raderus.*

Naturam dediscere] Mutari quid in his verbis debeat? nihil ego video, sed nec velim: tamen conjicias e priscis Codicibus [nihil monuerunt amici de iis quos ipsi viderunt] aliter: *a natura desciscere.* minime profecto inepte, ac nescio annon vulgato, non dicam equidem aptius, sed fortius, imo vero et venustius: si rem quidem ipsam et simul phrasin spectes. A se quippe desciscit, qui se totum alteri permittit. Exit e sua, qui transit in alterius potestatem. Naturam suam exuit, qui induit alienam. Sed hæc eadem confiunt interpretatione commoda etiam e vulgato. Nec ausim ipse, nec alii suaserim mutare. *Acidalius.* Hic locus aliter in aliis codicibus reperitur, qui pro *naturam dediscere* rescribunt *a natura desciscere:* utraque lectio commoda et elegans, ut eleganter observavit Acidalius; tum enim a se quisque desciscit, cum se totum alteri permittit. Exit e sua, qui transit in alterius potestatem: naturam suam exuit, cum induit alienam, quæ omnia cadunt etiam in priorem lectionem. *Raderus.*

§ 19 *Sepeliri jussit*] Hinc colligas, moris fuisse Persis, ut cadavera punitorum fere insepulta abjicerentur. Se tamen ea cognatis petentibus non negasse, Augustus lib. x. de Vita sua scripsit, ut refert Ulpianus in Leg. I. de Cadav. Punit. Seneca de Tranquil. animi XIV. 4. *Freinsh.*

CAP. III. § 1 *Thymodes*] De hoc Thymode, seu, ut alibi appellatur, Thymonda, ejusque patre Mentore,

nobilissimo duce, vide Reineccii tomum tertium, ubi de ducibus Rhodiis agit, et de hac Historia Arrianum II. 1. 7. Sabellicus Ennead. IV. 4. 'Timoclem' vocat, quomodo fere in Pal. sec. (et sic etiam Voss. 2.) legebatur; ille enim, *Thimocles.* iterum eodem libro 'Etymoclem' vocat Sabellicus, eique tribuit consilium, quod infra III. 8. 1. Græcis militibus adscribitur. *Freinsh.*

Omnes peregrinos] Græcos mercede conductos robur exercitus Darii: sic et infra Curtius, cap. 8. 'Jamque Græci milites, quos Thymodes a Pharnabazo acceperat, præcipua spes, et propemodum unica ad Darium venerat.' *Raderus.*

§ 2 *Anxium de instantibus*] Locus hic varie scribitur. *Anxium de instantibus agebant.* Servo Modii lectionem. *Raderus.* Ordo videtur: *anxium curis de instantibus.* Curæ de instantibus, sunt curæ de rebus illis, negociis, periculis, quæ instant, imminent, impendent: quomodo et Liv. XXVII. 49. 'his anxius curis signa ferri jussit.' Nempe cura ipsa dicitur angere; et ideo præcedit paullo ante apud eumdem: 'quonam modo alter ab Annibale abscessisset, cura angebat.' 'Anxius de re,' pro anxius ob rem, ob causam, non puto inveniri, eo quidem sensu, ut ea res anxietatem faciat; nam alius est sensus, quum anxium de re quapiam dicimus, ut sollicitum de re, vel timidum, quando quis veretur, ne illi rei quid eveniat, contra propositum, aut suam exspectationem. *Scheff.* Forte: *Anxium dein instantibus curis.* Heinsius.

Ægritudo] Absolute, pro ægritudine animi, hoc est, passione, perturbatione. Quomodo et Stoici appellant 'morbos,' qui Græcis πάθοι. Sic infra IX. 9. 'Regem quoque desperatio salutis ægritudine affecerat.' *Scheff.* *Ægritudo seu divinatio*] Sic distingui vult Curtius inter *naturale* somnium, cujus heic caussam animi mœrorem adfert; et *divinum*, de quo illud Homeri Iliad. Α. 63. intelligendum est ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν. *Cellar.*

§ 3 *Visa sunt*] Eleganter 'videri' de somniis. Livius XXI. 22. 'Fama est in quiete visum ab eo juvenem divina specie.' Tacit. Annal. I. 14. 'Nox eadem lætam Germanico quietem tulit, viditque se operatum, et sanguine sacro respersa prætexta pulcriorem aliam manibus aviæ Augustæ accepisse.' *Idem.*

Alexander adduci ad ipsum in eo vestis habitu] Totum hoc sic legitur in editis: *et paullo post Alexandrum adduci ad ipsum eo vestis habitu, quo ipse fuisset, cum appellatus esset rex. Equo deinde per Babylonem vectum, subito cum ipso equo oculis esse subductum.* Quæ si cum nostris conferas, videbis, me, qua a scriptione, qua ab interpunctione locum integritati suæ reddidisse, et turpissimam glossam, natam ex eo, quod mox sequitur: *quoniam in eodem habitu Darius fuisset, cum appellatus est rex*, ex eo exegisse. Atque hæc quidem omnia, quo magis probes, volentibus jubentibus membranis. De cetero, si quid etiam contra eas audere fas est, legerim etiam priora una voce concisius hoc modo: *et paullo post Alexander adduci ad ipsum in eo habitu, &c.* omisso illo *vestis.* Modius.

Quo ipse fuisset] Servus adhuc et Astandes: proinde Curtius cum Justino et Strabone videtur sentire, quando Darium Astandem facit: cum Diodor. Sic. illum ex stirpe regia et Ochi regis fratre natum velit, et ex duello victorem post Ochum creatum regem, dictus est ante Codomannus. Mihi potior Strabo, Justinus, Curtius, quam Siculus. Pro 'Codomanno' alii legunt 'Codnanus.' Clemens vocat Ochum. Tertullianus Darium Melam. Fuit ergo servus regum Arsis, et Ochi sive Astandes, sive Ochi fratris filius; omnes enim, etiam propin-

qui, serviebant regi. *Raderus.*

§ 4 *Distrinxerant*] Vulgo *distraxerant*, sed hoc, quod impressum est, malo. *Modius.* Sic lego, non *distraxerant*, contrariis et diversis interpretationibus regis animum in diversa traxerant, ut ex eo curæ Darii augerentur. *Raderus.*

Arsissent] Vide num melius *arsisse.* Freinsh. Mallet Freinshemius, *arsisse;* sed sic duæ pereunt litteræ: itaque legerem, *arsisse et quod:* scriptum fuit junctim *arsisse et*, hinc fecere *arsisset*, ac cum emendatione *arsissent*. Scheff.

Perductum] Excusi *productum*, in quo sæpius peccant, quam velim. *Modius.*

Perductum esse vidissent] Forte: *perductum ad se vidissent.* Heinsius.

§ 5 *Quidam contra, &c.*] Hic primum legi patiar, et censeam verius, *contra*, pro *non ita:* neque enim aliter hi modo somnium interpretabantur, sed plane in contrarium. Deinde quæ varietas magna est, et nunc *ambiguere*, nunc *ambiguæ rei*, nunc aliter invenias, ἀναμφισβήτως ego scribo: *occupaturum haud ambigue:* liquet id mihi verum. In postremis nolim sane aliam lectionem: *quoniam in eodem habitu fuisset, quo Darius, cum appellatus esset rex.* Vulgata melius se tuetur. *Acidalius.*

Quidam contra] Cum in Mss. magna sit hoc loco varietas, eorumque nullus (præter Voss. 2. nunc editum) lectionem vulgatam, *quidam non ita*, juvet; sed Palatinus primus particulam *non*, alii part. *ita* omittant, non improbe facturus videbar, si lectionem istam *contra* reciperem, cum nec a scriptura abeat, et usu loquendi sit probatissima, præterea Acidalio, quem et Raderus sequitur, vulgata potior veriorque videatur. *Freinsh.* Mss. plerique omittunt vocem *ita:* hinc nonnulli cum Freinshemio legunt: *quidam contra.* Mihi verisimile, Curtium scripsisse: *quidam noxia augurabantur.* Nempe præcesserat: *alii lætum id somnium esse dicebant*, cui hoc opponitur; neque quidquam facilius erat, quam ex *noxia* facere *non ita*, et postea illud *ita* delere tamquam supervacuum, aut ex initiali sequentis vocabuli natum. *Scheff.*

Haud ambigere] *Haud ambiguæ rei* membranæ, sed illud melius, et ad Plutarchum propius. *Modius.* *Haud ambigere*] Laudo hanc præ Acidalii scriptura: nihil mutandum, ubi non cogit necessitas. *Raderus.* *Occupaturum esse haud ambigere*] Plerique Mss. cum editione Aldina scribunt, *occupare habuissent, haud ambiguæ rei:* unde Acidalius ἀναμφισβήτως scribere ait: *occupaturum haud ambigue*, quæ lectio quamvis ratione non careat, mihi tamen cum Radero vulgata præplacet. *Freinsh.* Arbitror scripsisse Curtium: *quem regnum Asiæ occupare, habuisse id haud ambiguæ rei.* Sensus est: Darium id habuisse tamquam rem haud ambiguam, sed claram apertamque, Alexandrum nempe occupare Asiæ regnum, per somnium, quod vidisset. *Occupare* ponitur eleganter, pro in eo nunc esse, ut occupet, quia nunc cum maxime bello petebat Darium. *Habere quid rei haud ambiguæ* pro habere rem aliquam minime ambiguam, sed certam evidentemque: habet autem Darius, per oblatum somnium. *Scheff.*

§ 6 *Vetera quoque omina*] Elegans plane restitutio, et cujus potiorem partem Palmerio meo acceptam ferre lector debes. Antea legebatur: *vetera quoque omnia, ut fert sollicitudo, revocaverant. Recensebant enim Darium principio, &c.* partim pessime, partim inficete. *Modius.* Quidam libri, etiam Mss. *omnia*, male: sic fere Tacit. II. 78. 2. 'Recursabant animo vetera omina.' *Freinsh.* Infra VI. 6. 6. 'vestem Persicam sumsit, ne omen quidem veritus;' majorum enim rerum mutationem hæc vestium

armorumque imitatio credebatur portendere. *Cellar.*

Chaldæos] Artis nomen, non gentis solum, quia Chaldæi, ex gentis vocabulo nominati, diuturna observatione siderum scientiam putantur effecisse, ut prædici posset. Cic. de Divin. I. 1. a siderum notitia ad omnium portentorum, inusitatarumque rerum interpretationem progressi sunt. Adde Nostrum v. 1. 22. *Idem.*

§ 8 *Patrio more Persarum traditum est, orto sole*] In vulgatis insertum reperias *quod:* unde suspicor, ne texendum sic potius hoc orationis filum: *Castra ad Euphratem movere jubet, patrio more Persarum, quo traditum est, orto sole demum procedere, die jam illustri. Signum e tabernaculo regis buccina dabatur: super tabernaculum,* &c. Acidalius.

Die illustri] Cum multa jam lux esset, nihil diluculi reliquum. *Cellar.*

Imago Solis crystallo inclusa fulgebat] Sol a Persis pro solis auctore et numine cultus. Addunt hostiam Solis 'equum,' propter celeritatem. Ovid. Fast. I. 193. 'Placat equo Persis radiis Hyperiona cinctum, Ne detur celeri victima tarda Deo.' Sed quo metallo fuit imago solis expressa, aut qua gemma lapideve pretioso? Tertullianus in Apolog. suis temporibus in linteo depictum et adoratum ait a Persis. Crediderim, ab regibus in crystallo circumlatum, ex puro auro fuisse expressum, cœlatum, elaboratum, et expolitum; crystalloque veluti sacello clausum, ut oriente vero Sole, et in crystallum aurumque incidente, accenderetur, et ex repercussu solis per anaclasim incensus, alter Sol videretur, oculosque intuentium perstringeret. Aurum enim maxime Solem æmulatur et ignem, ut Pindarus αἰθόμενον πῦρ vocaret. *Raderus.* Solis imaginem insigni artificio fabrefactam coluit Chosroës Gazaci, quam cum templo ejus, aliisque insignibus ornamentis delevit Heraclius imperator, ut auctor est Cedrenus. Porro, hanc imaginem, de qua Curtius, non alio fini super tabernaculum regis collocatam fuisse arbitror, quam ut signum esset vel profectionis, vel pugnæ. Quamquam enim, ut ait Noster, 'signum buccina dabatur,' exaudiri ab universo exercitu non poterat, præsertim in tanta hominum multitudine. Ut vel hinc mutuatus videri possit Alexander institutum suum, quod narrat Curtius, v. 2. 'Tuba, cum castra movere vellet, signum dabat, cujus sonus plerumque tumultuantium fremitu exoriente haud satis exaudiebatur. Ergo perticam, quæ undique conspici posset, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum. Observabatur ignis noctu, fumus interdiu.' Sed et aliis gentibus haud dispar consuetudo. Romanis erat 'tunica coccinea, quæ supra prætorium' itidem 'expandebatur,' si Plutarcho credimus in Fabio cap. 26. de qua multa Lipsius ad Tacit. I. 39. et de Militia Rom. IV. 12. *Freinsh.*

§ 9 *Ordo autem agminis*] Confer cum hac descriptione Herodotum Xerxis iter depingentem lib. VII. cap. 40. *Idem.*

Ignis] Et originem ignis colendi, apud Persas, et Pyrea, sive templa igni initiata, et foculos, ignemque æternum, ex optimis scriptoribus docuit ubertim Brissonius de regno Persarum a princ. lib. II. ut operam lusurus sim, si plura velim congerere. *Raderus.*

Æternum] Huic similis fuit Vestalis Romanorum, de quo vide Lipsium de Vesta. Notatis apud Brissonium adde Max. Tyrium Or. 38. post princ. 'Igni sacrum faciunt Persæ, igni alimentum suppeditant, acclamantque: πῦρ δέσποτα ἔσθιε, *ignis domine comede,*' &c. Tiraquellus ad Alex. dies Genial. IV. 2. non absurde putat, hinc fluxisse morem

apud posteriores Imperatores, quibus ignis præferebatur, de cujus prælatione idem scripsit ibid. I. 2. falsus tamen in eo quod Martiæ quoque ex concubinis Commodi id tributum existimat, verbis interpretis Herodiani non recte acceptis. Sic enim ille I. 50. 'sic ut præter ignem omnes honores velut Augustæ tribuerentur.' Hic, inquam, Tiraq. non animadvertit, τὸ *præter* exceptivum esse vocabulum, idque velle, excepto igne reliquos honores esse tributos; nam in textu est, πλὴν τοῦ πυρός. Porro nescio quem (Cedrenum forte, an Eusebium) secutus Altissiod. Chron. auctor in descriptione Asiæ tradit Nembroth post confusionem linguarum in Persidem secessisse, ibique cultum ignis instituisse. *Freinsh.*

Ignis quem sacrum et æternum] Antiqua religione orientis populi ignem coluere, quem *sacrum* dicebant et *æternum*, quod nefas esset exstingui, nisi rege mortuo. Diodor. Sic. XVII. 114. *Cellar.*

Argenteis altaribus] Foculis. Xenophon de Cyro procedente: Καὶ πῦρ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπ' ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἵποντο φέροντες. *Et ignem pone illum in foco majori qui sequebantur viri gerebant.* Qui plura de cultu ignis, ejusque origine quærit, luculentos Brissonii focos excutiat. De altaribus tamen dubites, quæ forma fuerit illorum? Reor altaris bases planas fuisse, in media tamen cavas fortasse, ubi ignis alebatur; e lateribus tribus tabulas argenteas crevisse, superne velut in tholum ritu ædiculæ coëuntes, sed ab una parte apertas. *Raderus.*

Magi] Vox a barbaris profecta: Erant enim sacrorum antistites, regum moderatores; et sapientiæ divinæ et humanæ periti habebantur. Inde sensim cœpit in infamiam vergere, pessimisque artibus assignari. Ita cuncti venefici, incantatores, Thessali, arioli, aruspices, Chaldæi, genethliaci, necromantici, præstigiatores, lamiæ, sagæ, et hoc genus alii, aliæque pestes generis humani, Magis accensi, et execrati. Magorum triplex genus erat. Primi fuere sapientiæ magistri, doctissimi juxta ac plane sobrii siccique, ut qui præter farinam et olera nihil ad mensam adhiberent. Alii antistites et sacerdotes, qui in Perside suam sectam perseverarunt, quos Persæ Magos vocarunt. Extremi, qui malorum geniorum ope et opera variis præstigiis animos mortalium suspenderunt, luserunt, sæpius etiam anteverterunt; quorum magia malas artes continet. Inventionem Magiæ Zoroastro Bactrianorum regi certatim adscribunt. De inventoribus magiæ luculenter Pererius, Brissonius, Delrius. In Persicorum magorum disciplina describenda multus est Marcellinus, Plinius, Clemens. *Idem.* Cicero Divin. I. 23. 'Magi genus sapientum et doctorum habebatur in Persis.' Penes hos erat μαντεύεσθαι, id est, *divinationis studium.* Ælian. Var. Hist. II. 17. περὶ θεραπείας θεῶν διατρίβειν καὶ θυσίας καὶ εὐχὰς, hoc est cura omnium sacrorum. Diogen. Laërt. Prooem. Unde Apuleius Apologetico: 'Persarum lingua magus est, qui nostra sacerdos.' *Cellar.*

§ 10 *Trecenti et sexaginta, &c.*] Ad numerum dierum per annum recurrentium. Nec mirum, id eos potuisse, quum essent in siderum disciplina accuratissime versati. Hodie annus describitur in dies 365. horas sex, quæ quarto quoque anno diem integrant, qui intercalaris est: momenta vero quæ supersunt, certis annorum sæculis etiam horas et dies conficiunt. Unde tot fastorum et temporum emendationes natæ, nascunturque hodie. *Raderus.*

In totidem dies, &c.] Chaldæi, Persæ, Armenii, Hebræi, Ægyptii, annum trecentis sexaginta quinque diebus circumscriptum habebant; nisi

quod in illis quinque extremis variarent, quos alii aliis temporibus addebant. Persæ veteres hodieque annum *Neuruz* nuncupant, quod solenne verni tempus significat. Et hodie illud nomen *Neuruz* non solum apud Persas plurimum est in ore; sed etiam apud alias nationes: adeo ut Turcæ annum solarem *Neuruz* vocent: et quum ætatem alicujus indicare volunt, tot *Neuruz* dicunt eum habere, quot annos natus est. Romani sero admodum ad Persarum, et reliquorum in Oriente populorum, rationem temporum accesserunt; quum ab usque Romuli et Numæ ævo perturbata annorum, mensium, dierumque via progrederentur. *Idem.*

§ 11 *Currum*] Persarum Imperatores nunquam progrediebantur in publicum, sive ad bellum proficiscerentur, sive ad sacrificium irent, quin currus Solis et Jovis præmitterent; et hoc ex Cyri institutione Xenophon. De his aliisque ad Persas pertinentibus, quæ ad Auctoris nostri explicationem facere videbuntur, non est ut quisquam post summum virum Brissonium quicquam dicat, qui hæc omnia accuratissime simul doctissimeque tribus de regio Persarum principatu complexus est libris; quem ideo cuivis Historiæ Persicæ, vel etiam Curtianæ studioso, diligenter evolvendum esse censeo. *Freinsh.*

Jovi sacratum] Fuit cum existimarem legendum esse: *Soli sacratum*, ex Justino I. 10. 5. 'Nam et Solem Persæ unum Deum esse credunt: et equos eidem Deo sacratos ferunt.' Sic 2. Reg. XXIII. ubi de equo et curru Solis. Sed constat ex tot aliis auctoribus, non hunc solum habuisse Deum, sed et alios, de quibus Brissonium lib. II. vide. ita ut potius credam Justinum, quo reliquis scriptoribus consentiat, explicandum esse, ut verba 'unum Deum,' non velint, solum atque unicum, sed potius unum ex Diis, quomodo apud Tacitum XII. 5. 3. 'unum se civium:' et Florum IV. 12. 33. 'unum principum;' sic apud Justinum 'unum Deum,' ut istud 'Deum' sit secundus casus pluralis numeri. *Idem.*

Albentes equi] Sacer color, præsertim in equis ad solennia adhibitis. v. g. ad triumphum. Plin. Panegyr. cap. 22. 'quadrijugo curru, et albentibus equis.' Ovid. de Arte I. 214. 'Quatuor in niveis aureus ibit equis.' *Cellar.* Omnium instar hic sint Cl. Brissonii de Regn. Pers. doctissimi commentarii. *Snak.*

Equus solis] Soli equos propter pernicitatem sacratos fuisse, ex Divinis etiam Historiis notissimum est. 2 Reg. XXIII. 2. *Cellar.*

§ 12 *Duodecim gentium*] Non facile has aliquis distincte explicuerit; septem enim, nisi fallor, cap. 2. recensebantur, qui lustrationis vallum intraverant. Plin. quidem lib. IV. 10. extr. duodecim numerat ab Alexandro devictas; sed dubitatur, an pariter Persæ distinxerint. Etiam Bactrianos admiscet, quos Noster tum dixit, (III. 2. 9.) propter locorum longinquitatem abfuisse. *Idem.*

§ 13 *Immortales*] Hos immortales per duces suos mori docuit Theodosius, Theodosii magni nepos. 'Hi erant,' inquit Herodotus VII. 83. 'Imperatores omnium pedestrium copiarum, præter illa delecta Persarum decem millia, quibus præerat Hydarnis filius, qui vocabantur 'immortales' ob hoc, quod si quis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius sufficiebatur; nec unquam plures pancioresve erant decem millibus.' Auctor horum videtur fuisse Cyrus. Erant robur exercitus Persici, selecti ex nobilissimis et fortissimis Persarum. *Raderus.* Brisson. lib. I. p. 127. hos et 'inviolabiles' appellatos fuisse, tradit ex Diodor. lib. II. Reineccius in Regno Persarum. Alii sunt apud Herodotum, IV. 93. immortales, Γέται nimirum, ol

ἀθανατίζοντες, ideo sic vocati, 'quod mori se non putent: sed eum qui defunctus est, meare ad Zamolxin.' *Freinsh.*

Cultus opulentiæ, &c.] De his potissimum illa Curtii accipienda sunt supra: 'nitet purpura auroque, fulget armis et opulentia,' &c. *Idem.*

Manicatis tunicis] Ut mollitiem, et effeminatos in Persis mores notet. Vide Brisson. de Regno Pers. lib. I. et Ferrar. de Re Vestiaria III. 8. *Snak.*

§ 14 *Quos cognatos regis appellant*] Honorariam hanc appellationem fuisse, nec ullo sanguinis jure, aut aliquo naturali cognationis vinculo competiisse, ex eo constat, quod inter cetera victoriæ præmia Darius tribus satellitibus hoc quoque proposuit, *καὶ συγγενής μου κληθήσεται*, ut Esdras III. 4. et Josephus Ant. IX. 4. tradunt. Alexandrum quoque hoc cognatorum nominis honore Persas quosdam affecisse Arrianus lib. IV. auctor est. Erant et cognatorum principes, ex quibus Darius decem legatos ad novas pacis conditiones ferendas ad Alexandrum misit, ut Curt. lib. IV. refert. Quanto vero in honore apud reges Persarum fuerint, quos cognatos regis appellabant, ex Esdra apparet cap. 3. hi cognati non adorandæ tantum purpuræ jus habebant, verum ad oris osculum admissi: peculiaris etiam regis his cognatis cœna data, cui extraneus nullus adhibebatur. *Popma.* Re vera enim non fuerunt, sed honoris caussa ita dicti. Vide Brisson. lib. I. p. 132. cui pag. 71. ubi de convivio cognatorum, *συγγενικὸν ἄριστον* Athenæus appellat, addendus est locus ejusdem Dipnosophistæ III. 28. *Φιλήτας δ' ἐν τοῖς Ἀτάκτοις, σπολέα καλεῖσθαί τινα ἄρτον, ὃν ὑπὸ τῶν συγγενῶν μόνον καταναλίσκεσθαι. Philetas in Atactis spolea vocari panem tradit, quo soli cognati vescuntur:* quomodo et supra lib. I. *γάμβριον στολὴν* nominat, quæ secundum Casaubonum cap. 23. solis Magni Regis generis proprie competebat. Idem ad Athenæum, Animadvers. II. 9. falsum putat, appellationem cognatorum honorariam tantum fuisse, sine ulla rei veritate. De qua re ita sentio, fuisse qui revera regis cognati et essent, et dicerentur: indeque etiam præcipuis honoribus et emolumentis gauderent; at in horum postea nomen, et veluti gradum, honoris et virtutis caussa adscitum esse magnum aliorum numerum, qui dicerentur cognati Regis, non essent; atque ita prout quæque occurrunt, vel de his, vel de illis accipienda esse: inter quæ et convivium, et inprimis panem cognatorum ad priores pertinere arbitror. Hanc differentiam inculcare videtur ipse Curtius: cum enim hic *cognatos* honorario vocabulo usurpasset, mox num. 21. subjicit: 'dextra lævaque regem ducenti ferme nobilissimi propinquorum comitabantur:' ex quibus etiam fuisse puto decem illos legatos, quos 'cognatorum principes' appellat infra IV. 11. 1. Quomodo fere de Ocho rege Justinus X. 3. 1. 'regiam cognatorum cæde et strage principum replet:' ubi de cognatis proprie dictis sermonem esse, satis ostendit Socer meus: quemadmodum apud eundem auctorem XI. 15. 7. querela Darii 'vitam sibi a cognatis ereptam, quibus et vitam et regna dederit,' vix de aliis intelligi potest. *Freinsh.*

§ 15 *Doryphori*] Cognati regis, qui stolam Medicam gestabant, Doryphori vocabantur. Persæ enim stolam Medicam Doryphoricam appellabant, ut Ælian. Var. Hist. I. 22. auctor est; ubi de muneribus, quæ Persarum reges legatis ad se venientibus dare solebant, sic ait: *καὶ στολὴν ἐπ' αὐτοῖς Μηδικὴν, ὄνομα δὲ τῇ στολῇ δορυφορική·* nam Medica veste donari apud Persas summo honore ducebatur. Doryphori vero, seu hastati, mille, iique fortissimi ac præstantissi-

mi, ex his qui in immortalium numeros relati erant, legebantur, quos etiam, quod aurea mala hastis præfixa ferrent, μηλοφόρους appellabant, de quibus Arrian. lib. III. et Athenæus Deipn. lib. XII. et Themist. Orat. v. meminerunt. *Popma.* *Doryphori*] De Doryphoris et Melophoris corporis regii custodibus, qui ex Immortalium numero erant, vide præcipue Brissonium lib. I. pag. 128. et 129. ubi quod de Melophoris inter Alexandri satellites dicitur, confirmari etiam potest ex Polyæni lib. IV. inter Strategemata Alexandri num. 24. Sic autem distinximus, pauciores edd. hac in parte secuti, cum curam excipiendæ vestis regiæ ad eos, utpote corpori regis proximis, aliaque similia ministeria obeuntibus, pertinuisse, colligere liceat ex iis, quæ de eorum officio Brissonius adnotavit. Unde etiam in eam militiam juvenes ætate atque forma florentes lecti sunt, quod apparet vel ex Polycleti Doryphoro apud Plinium XXXIV. 8. 10. quem fecit 'viriliter puerum.' *Freinsh.* Δορυφόροι, *hastati, satellites*, δόρυ enim *hastam* sonat: multa autem hastarum genera αἰχμὴ, δόρυ, σάρισσα, unde non est quod mireris, alios hastatos num. 20. memorari. *Cellar.* Hoc loco Cl. Clericus iterum male vult Curtio, et in eum invehitur, quod Græcos secutus nomina Græca Latinæ orationi inseruit, non secus ac si essent Persica; et præter hunc locum alia adducit. Sed eo ipso nomine, quod Græcos, qui de Vita Alexandri M. scripserant, secutus sit, defenditur; dum communem morem secutus sit, non ipse peregrinationibus aut itinerariis operam dederit. Vel igitur scriptores, qui de Vita hac scripserunt, id fecisse ostendat, vel usum ævi uni non imputet Vir. Cl. *Snak.*

Proximum his agmen] Totumne agmen aliquod in regia veste portanda occupatum? certe enim, cum rex ornatu cultus fuerit, qui duodecim millibus talentorum Plutarchi in Artaxerxe asseveratione æstimaretur. *Raderus.*

Eminens vehebatur] Triumphantis magis quam belligerantis ritu; sic enim Curtius lib. IV. ait Darium triumphantis magis, quam dimicantis more curru sublimem in prælium ivisse. Et hoc veteri more Persarum. Sic Xerxes pugnavit, ut Xenophon, Herodotus, Siculus, alii testantur, et sæpe infra de Dario Curtius semper curru vehente. *Idem.*

§ 16 *Auro argentoque expressas*] Idem Curtius Orsinis currum laudat: 'Equorum domiti greges sequebantur, currusque argento auroque adornati.' Ovid. Met. II. 107. 'Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.' Ita triumphantium currus erant auro argentoque picti, de quibus plura, qui de triumphis scripsere. *Idem.*

Expressas] Cicero pro Archia: 'Quam multas nobis imagines non solum ad intuendum, verum etiam ad imitandum fortissimorum virorum expressas scriptores et Græci et Latini reliquerunt!'

Gemmæ jugum] Ovid. Met. II. 109. 'Per juga Chrysoliti positæque ex ordine gemmæ Clara repercusso reddebant lumina Phœbo.' Sidon. Apoll. XI. 94. 96. 'Cui dederant Crystalla jugum, quæ frigore primo Strinxit hyperboreis Tanaitica crusta pruinis.' Sed hic dubitari video, quod jugum Curtius describat, currus, an equorum quadrijugorum. plurima sane de jugis collegerunt Lips. et Stewech. sed ego nullum in curru jugum agnosco, sicque juga tantum equorum et jumentorum collis imponi, quæ juxta extremum temonem jumentis imposita alligantur. Eustath. ad Iliad. N. octo fere genera jugorum recenset, ex quibus nullum est in curru. *Idem.*

Alterum in alterum belli] Mira vero sciolis quæ placeant: hæc cum ita, ut a me edita sunt, in omnibus scrip-

tis legerentur codicibus, fuere tamen, qui hoc nobis commenti sunt: *quorum alterum Pacis, alterum Belli gerebat effigiem*: insana mentis judicia ebriæ. *Modius.* Interpolatam a sciolis lectionem non dubitabis cum Scaligero emendare; quorum *alterum Nini, alterum Beli gerebat effigiem.* Per Ninum Assyriæ, per Belum Babyloniæ imperium conjunctum innuebant currus Darii artifices. *Loccenius.* Sequor hic Modii et Ms. fidem. Aldina editio: *quorum alterum pacis alterum belli gerebat;* Augustana: *gerebant.* Cetera, ut sunt Modiana, Basil. Modium sequitur, vel præcedit potius. *Raderus.* *Alterum Nini, alterum Beli*] Cum veteres plerique habeant: *alterum in, alterum belli* (ex quo correctores fecerunt: *alterum pacis, alt. b.* sicut et apud Plin. xxxv. 10. 35. est imago Belli) et in Auctorem nostrum, et in magnum Scaligerum injurium me fore credebam, si certissimam ejus emendationem non reciperem. Vide ipsum in Addit. de Emend. Temp. p. 751. Quamquam, ne quid dissimulem, moveri quis possit eo, quod Arrianus III. 3. 1. et VII. 3. 31. scribit, Alexandrum, Babylonem ingressum, instaurasse templum Beli, quod Xerxes diruisset: unde suspicari possis, Persas haud magnopere honorasse Belum istum, neque perinde Darium ejus effigie currum suum exornari voluisse. Sed dici possit, Xerxem diruisse templum illud odio gentis, non ipsius Dei: sicut nec hodie ab eorundem sacrorum cultoribus, templis abstinetur: deinde Persas, etiamsi pro Deo forte non habuerint, habuisse tamen pro viro magni et excelsi animi, adeoque pro fundatore imperii, in quod ipsi successerint. Potest et videri Xerxes, etiamsi pro Deo eum coluisset, ira atque indignatione infelicis expeditionis, desertorum conatuum a Deo suo pœnas exegisse; evertit enim eam ædem, ut Arrianus ait, cum ex Græcia rediisset. Quamquam Ælian. Hist. Var. XIII. 3. id factum innuere videatur aliquanto prius, adeoque eam ipsam cladem Xerxi tum significatam fuisse, cum sepulchrum Beli diruisset. Hoc etiam Scaligeri emendationem juvat, quod animadvertere licet, *Beli* nomen alibi etiam pari modo fuisse corruptum. v. g. apud Lil. Gyraldum lib. de Annis et Mensibus, sic legitur: 'In Græca vero Historia mille ferme et ccc. habet ab ipsius belli (pro Beli) principatu.' Et in Dion. Afri Geograph. pag. 55. f. cujusdam veteris editionis idem vitium observavi. Sed et apud Cæsarem Civ. II. 25. portam *Beli* potius Uticæ fuisse, quam *bellicam* putem. Sicut in Herodoto III. 155. et 158. fuerunt 'portæ Belides' Babylone. *Freinsh.*

Auream aquilam] Signorum militarium et insignium regibus primum et antiquissimum reor aquilam avium reginam fuisse; Jovem imaginis auctorem ferunt, cum illam adhibuit in bello contra Titanas, inde ad Getes, ab his ad Trojanos, a Trojanis in Latium demum ab Ænea deportatam. Ulysses Aldrovandus Lipsium sequutus, ipsos Romanos inventores hujus imaginis, et usus constituit. Noster Delrius Romanos a Persis aquilarum usum sumpsisse censet, quod nec Lipsius inficiatur. Quod mihi vero non procul videtur, cum Persæ multis ante Romanos annis aquila sint usi, uti Xenophon de utroque Cyro scribit: de priore, Cyrop. lib. VII. 'Erat ei signum aquila aurea, in hasta longa extensa, ac nunc quoque ipsum hoc insigne Persarum regi manet.' Idem in Cyro minore, Anab. lib. I. 'Regium insigne se videre dicebant, aquilam auream in pelta super hastam extensam.' Si Senecæ credendum, fuit aquila jam in castris ante bellum Trojanum. Sic enim ille Theb. vs. 389. 'tota nudatis stetit Acies in armis: æra jam bellum cient, Aquilaque pugnam signifer mota vocat.' Sed

cum Statius nullius aquilæ meminerit in tota sua Thebaide, Seneca hoc non ex Græcorum usu, sed Romanorum more loquutus videri potest. Magna mihi copia esset narrandi, de his aquilæ insignibus, et religione, altaribusque, de quibus et Cicero adversus Catilinam scripsit, et innumeri alii. Ego actum non agam, præsertim cum et Gesnerum in promptu habeas, et post Gesnerum diligentissimum Ornithographum Ulyssem Aldrovandum. *Raderus.* Vide Lips. de Mil. Rom. IV. 5. De aquila aurea in pelta est et Philostrati locus in Heroicis, cap. de Themistocle: Τὸ σημεῖον τὸ βασίλειον, ὁ χρυσοῦς ἐπὶ τῆς πέλτης ἀετός. *Signum regium in pelta, aurea aquila.* De ipsa autem aquila consuli possunt et Notæ Henrici Salmuth in Pancirolli Res Deperditas. *Freinsh.*

Aquilam auream] Lipsius ad Tacit. Germ. II. 17. credit a Persis Romanos aquilæ in militia signum accepisse. Xenophon. de Pæd. Cyri lib. VII. Ἦν αὐτῷ τὸ σημεῖον ἀετὸς χρυσοῦς ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἀνατεταμένος, καὶ νῦν ἔτι τοῦτο τὸ σημεῖον τῷ Περσῶν βασιλεῖ διαμένει. *Cellar.*

§ 17 *Cultus regis*] Quod antea monui, repeto, pro omnibus ad hæc talia sufficit unus Brissonius: nos ea saltem subinde addimus, quæ ille non videtur advertisse. *Freinsh.*

Purpureæ tunicæ medium album] Brisson. lib. I. pag. 37. cui addendus Hesychius: Σάραπις, Περσικὸς χιτὼν, μεσόλευκος. *Sarapis, Persica tunica, semialba.* Pollux: Ὁ δὲ Σάραπις τὸ φόρημα πορφυροῦν, μεσόλευκος χιτών. *Sarapis amiculum purpureum, albo distincta tunica.* Idem.

Medium albo intextum] Ita cum Salmasio Exercit. Plin. p. 497. edit. Ultr. scribimus pro vulgato: *medium album intextum.* Cellar. Sic etiam habet codex Leid. agnoscente Nobiliss. Heinsio. *Snak.*

Accipitres] Voluit Darius pallam accipitribus ornari, quod Darius prior omen imperii ex accipitribus, ut Herodotus l. III. c. 76. est auctor, accepisset. *Raderus.*

§ 18 *Inter se corruerent*] Eleganter expressum, quasi penicillo artificium. Male igitur, certe minus bene erat in impressis, *concurrerent.* Modius. Laudo cum Modio, et vulgato multo vehementius est *corruerent*, nam *concurrerent* languidius est. *Raderus.*

Corruerent] Ita in scriptis legi testatur præter alios et Palmerius ad Sallust. Jug. 60. 3. ut quamquam in aliis legatur *concurrerent*, hanc lectionem non immerito vulgatæ antehabuerimus. *Freinsh.*

Et zona] Vix dubito scripsisse Curtium *e zona:* duo notat in Dario, cinguli materiam pretiosam, et cincturæ modum muliebrem: itaque verba *zona aurea* distingui debent a sequenti *muliebriter:* quod cum fit, apparet manifeste *e*, vel *ex* zona, non *et zona* scribi oportere: quomodo apud Fabium habemus 'suspendere e fico,' apud Virg. 'suspendere ex pinu.' *Scheff.*

Ex gemma vagina] Non gemmis ornata, sed tota gemmea, et una gemma, nisi Curtius τροπικῶς partem pro toto accepit. *Raderus.* Non ex una perforata, quod miræ artis, et difficillimi operis fuisset, ut de infinito pretio taceamus; sed ex multis compacta et conglutinata; vel ita variis multisque contecta, ut quasi una gemma appareret. *Cellar.*

§ 19 *Cidarim*] Vide Brisson. lib. I. pag. 32. Alex. dies Genial. I. 28. et V. 18. Cidaris seu regii Diadematis apud Persas formam exprimi curavimus in frontispicio editionis Cornelii Taciti depictam ab amico nostro Jesaia Rumplero, viro, quamquam gloria Carminum Germanicorum præcellat, etiam pingendi peritissimo, ex nummo apud Anton. Augustinum. *Freinsh.*

Persæ vocabant] Legerim *vocant:* sic infra III. 13. 7. vult Persas seu

Parthos adhuc sua ætate ea appellatione usos. *Idem.* Pro *vocabant* Freinshemius vult *vocant;* sed potuit Curtius sua spectasse tempora, quibus forte aliud habebant nomen. *Scheff.* Hesychius κίδαρις, πῖλος βασιλικὸς, ὃν καὶ τιάραν, (subaudi λέγουσι) *Cidaris regius pileus, quem etiam tiaram vocant.* Aliis non ipse pileus, sed ornamentum in pileo est. Utcunque se habet, tamen Περσῶν ἴδιον, *Persarum proprium,* fuit Polluci, VII. 13. *Cellar.*

Hoc cærulea fascia] Lipsius ad Tacit. Ann. VI. 37. hæc sana esse negat: idem sana utinam fecisset: non sunt, quia neque cæruleus color inter regios aut principales, neque certe Persici reges usitarunt. Purpureum testantur omnes; ac ne mutasse Darium putemus, ecce Curtius disertim alibi de eodem affirmat, lib. VI. 'Purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit.' Hic igitur, oblitus sui, quomodo cæruleum supponat? Liquet, non scriptoris, sed exscriptoris id erratum. Quod ambigue tamen Lipsius corrigit, et vel *coccinea fascia,* vel *hoc cæruleum* conjectat. Neutrum persuadet nobis: prius a scriptura vulgata abit longius: alterum a veritate. Tam enim insigne capitis ipsum cæruleum esse non potuit, quam fascia non fuit. Sensit hoc ipse, et defectum felicitate sua se queritur. Nos an Suliæ cognomen hic, ejus vicem, nobis vindicabimus? Nescio: nam et ipse timide divino: *hoc erubea fascia distincta albo circuibat.* Ad vestigia quidem literarum proxime: a vero neque ipso fortasse longissime. An non enim purpureum erubeum dixerimus? Scimus a rubro purpureum differre sane plurimum: sed et scimus purpuram rubro plene saturatam: atque ideo scilicet erubeam vocemus. Et intendit enim etiam *e* particula, non tantum remittit. Quis Poëtæ illud nescit? 'Egelidum Borean, egelidumque Notum.' Utrumque venustissima alternatione complexus est. Alia sunt etiam ad id exemplum: sed quid referam? sive proba conjectura doctis, sive non proba; frustra. Sciunt enim et ista plerique. Mihi quidem, ut fatear, etsi quod posui valde blanditur, nondum tamen satis etiam se probavit: aliis vereor ut probet multo minus. Tamen ut verum non sit, est certe verisimile: nec facile quisquam vocem invenerit in ista literarum vestigia magis congruentem. Experiatur quisque se: virum dixero, qui potuerit. Palma enim certo manet, adhuc in medio posita: quam neque Lipsius poposcit sibi, et ego ultro nunc recuso, tam porro libenter in alium cum aliis tralaturus, quam mihi, si detur ab omnibus, accepturus. De ipso nomine Persici insignis hujus nihil ego turbo, quamquam de eo turbellam video inter auctores. Plerisque, et in his Arriano et Plutarcho maxime, ὁ κάνδυς est plerumque: sed Arriano etiam ἡ κίδαρις alicubi. Nisi utrumque verum, (potuit enim non unum esse, et ab his aliud quoque,) verius hoc equidem, quod a Curtio expressum, judicarim. *Acidalius.* Omnia quæ vidi exemplaria, et quæ non vidi, sed ex fide aliorum visa, etiam Mss. habent: *hoc cærulea fascia albo distincta circuibat.* Modius vel imprudens errorem silentio transmisit, vel dissimulavit. Acidalius ex Lipsio animadvertit, et conatus felix esse præ Lipsio Sulla, atque ex cærulea facit *erubea,* et 'mihi,' inquit, 'quod posui valde blanditur;' addit idem modeste, 'nondum tamen etiam satis se probavit.' Nempe suum cuique pulchrum. Alii conjiciunt legendum: *hocce rubea:* nam quid est *erubea,* an vox in Latio cognita? cum nec rubeum Latina civitate sit donatum: acutissimus Lipsius ad Tacitum VI. 37. 2. vel *coccinea* pro *cærulea,* vel *cæruleum,* ut referatur ad cidaris insigne, scribi posse existimat. Sed

et ipse damnat fere suam conjecturam, nec Sullæ cognomen hic sibi ominatur, quod illi omnino Acidalius abjudicat, sibi transcriptum, (quamvis timide, quasi divinaret infelicem conjecturam,) et vitiose colligit particulam *e* sic intendere, cum semel apud Virgilium Georg. IV. 145. simplicique vice apud Ovidium, et Ausonium augeat simplex verbum, ut gelido sit frigidior *egelidus Boreas*, et *egelidum flumen*, et *edurus* pro valde durus. [ita Plinius sæpius.] Faceret probabilem scripturam, si ostenderet usum nominis 'erubeus.' Quid ergo, inquis, tu censes? Sphingem mihi optem. Curtius album et atrum narrat, cum hic *cæruleum*, mox VI. 6. 4. *purpureum* ponit: 'purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat,' capiti circumdedit. Sed omnia exemplaria ita conspirant, ut propemodum σφάλμα ἀμνήμονος, Curtiumque ἀμνηστίᾳ, seu immemoria lapsum putem, quemadmodum et infra III. 4. 11. peccavit in Lyrnesso Ciliciæ urbe, uti suo loco admonebo [mutavit tamen sententiam, nam ibi Curtium defendit]; sed Curtium, ut benignius interpretemur, scripsisse reor: *hoc cæruleum fascia purpurea albo distincta circuibat*, ut etiam tiaræ colorem exprimeret, librarii vitio vocem *purpurea* præteritam. Ita insigne regium tribus coloribus illustre magis eminebat, albo, inquam, rubro, et cœruleo. Sed mittamus incerta, et ad diadematis descriptionem veniamus. Diadema, si notationem verbi et originationem specto, a Græco est διάδημα, *redimiculum*, seu *fascia*, a διαδέω, *revincio*, *cingo*, *redimio*: διάδημα tandem ad regum tantum transiit insignia. Forma diadematis non fuit nisi fascia candida, et tenuis, qua regum frontes cingebantur, qualis in priscorum regum iconibus visitur. Lucianus Colloq. Diogenis et Alexand. ταινίαν λευκὴν, *candidam tæniam*, seu *fasciam* dicit. Suetonius Cæs. 79. 2. 'candidam fasciam.' Silius XVI. 242. 'vittam albentem.' [vide Paschal. de Coron. IX. 4.] Ammianus, 'fasciolam candidam.' Valerius VII. 2. 5. ext. 'pannum.' Stobæus ῥάκος. 'Regni insigne' Curtius VII. 5. 24. 'Decus capitis sui' V. 8. 13. ut et Seneca appellavit, et Livius XXX. 12. 8. 'regium insigne' Tacitus II. 56. 3. 'regium decus' Sallustius; 'regiæ frontis notam' Seneca; 'frontem regium in morem redimitam' Florus III. 19. 10. 'albatum diadema' Egesippus. *Raderus.* Ex Brissonio fere lib. I. pag. 34. ubi plura. Vetus Interpres Levit. VIII. 9. את-המצנפת interpretatur *Cidarin*; quam describit Alex. ab Alex. pag. 109. f. et 719. a. et ad eum Tiraquell. Non prætereo quod Novus Cogitator ad Tacitum II. 56. num. 7. Curtium ita explicat, ut *cæruleam fasciam* interpretetur 'purpuream,' atque hoc significatu vocem eam aliquoties apud auctores reperiri dicat. Verum cum apud me haud magna istius hominis sit auctoritas, et alioquin locus Apuleii Met. lib. IX. quem ille pro sua opinione citat, non habeat 'cæruleus corruens,' sed 'cernuus,' quod verbi ad ejusmodi casus repræsentandos idem auctor et alibi adhibuit, sufficit mihi indicasse locum ubi ista disputat, et integrum lectori judicium relinquere. 'Purpureum' tamen colorem esse diversum a 'cœruleo,' Cicero quoque docet, Academ. IV. 33. respiciens ad locum Arist. de Mirabil. Auscult. cap. 116. quamquam amicus aliquis in Epist. ad socerum meum p. m. scripta IX. Kal. Octob. 1637. velit a Latinis Scriptoribus 'mare cœruleum' et 'purpureum' eodem sensu dici. Sic hyacinthos Ovidio Met. X. 'purpureos' dici; Columellæ lib. X. 'cœruleos:' Numidicas gallinas a quibusdam esse dici crista 'rubra' guttis distincta; meleagridas 'cœrulea,' quas tamen veterum quidam habuerint pro iisdem. *Freinsh.* Etiam hic mallet Freinshemius, quamquam

timide, *hoc cæruleum fascia*, nempe ipse Noster in sequentibus diadema facit 'purpureum albo distinctum.' Vide lib. vi. cap. 6. alii legunt *erubea*, alii *coccinea*. Licebit et nobis divinare. Putamus ergo Curtium scripsisse; *hoc rosea fascia*. Solet enim color roseus et purpureus pro eodem usurpari. Quomodo 'genæ roseæ' et 'purpureæ' promiscue dicuntur, item 'os roseum' et 'purpureum.' Nisi quis propius ad scripturam veterem malit: *russa fascia*. Scheff.

§ 20 *Hastatorum*] Αἰχμοφόρους appellat Herodotus, quales et Xerxes habuit, quos equites fuisse non decerno, cum de peditatu speciatim subjungat Curtius. Sed Herodotus videtur pedites fecisse *αἰχμοφόρους*. *Raderus*. Vel *αἰχμοφόρους* intelligit, vel *σαρισσοφόρους*· nam de Doryphoris superius num. 15. actum fuit. *Cellar*.

Hastas] Perticas longas, quibus ferrum acutum est præfixum. Id enim proprie 'hasta' apud veteres. Inde 'hasta pura,' 'hasta præferrata' passim. Ipse Noster cap. 2. 'pluribus hærebant hastæ ferro præfixæ, quidam lignum igni duraverant.' *Scheff.*

§ 22 *Sysigambim*] Diodoro xvii. 37. est Σισύγαμβρις.

Reginas] Matrem et Uxorem, opinor, tantum reginas appellat. Quamvis enim legibus Persarum Regi, proceribus etiam, fas fuerit, non solum quot vellent pellices legere, sed legitimas uxores ducere, (uti Cicero in Verrem lib. v. confirmat, et Herodotus iii. 88. Dario quatuor uxores fuisse narrat,) Dario tamen huic ultimo non nisi unicam fuisse intelligo. *Raderus*.

§ 23 *Armamaxas*] Persicæ mulieres et lecticis, et carruchis, quas proprio ac speciali nomine harmamaxas vocant, vehebantur. Maximus Tyrius Sermone xxxiv. Θαυμάζεις τιάραν Μηδικὴν, καὶ τράπεζαν βαρβαρικὴν, καὶ ἁρμάμαξαν Περσικήν. *Miraris tiaram Medicam, et mensam barbaricam, et harmamaxam Persicam.* Xenophon. Cyrop. lib. iii. Ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ἁρμαμάξας σὺν ταῖς γυναιξίν. *Adscendentes in harmamaxas cum uxoribus.* Item lib. iv. Καὶ ἁρμαμάξας γυναικῶν τῶν βελτίστων et fin. lib. vi. Καὶ αἱ θεράπαιναι λαβοῦσαι αὐτὴν ἀπῆγον εἰς τὴν ἁρμάμαξαν. Item lib. vii. Ἀνελομένη τὸν νεκρὸν, καὶ ἐνθεμένη εἰς τὴν ἁρμάμαξαν, ἐν ᾗπερ αὐτὴ ὠχεῖτο. *Quæ sustulit mortuum, et imposuit in harmamaxam, qua ipsa vehi solita est.* Et alias: Ὁς ἄρχεις τῶν ἁρμαμαξῶν. Et Anab. lib. i. Καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἁρμαμάξης, *et Cilicia regina in harmamaxa*. Cujusmodi harmamaxas mulis jungi solitas, ex Ctesiæ Fragmentis colligimus. Brisson. lib. ii. pag. 239. Ceterum curruum hoc genus ad mulieres, aliosque molles proprie pertinuisse, exinde apparet, quod in omnibus Xenophontis locis, ubi harmamaxarum, ibidem et mulierum est mentio, quemadmodum et in isto Cyrop. l. iv. de Crœso: Τάς τε γυναῖκας ἐν ταῖς ἁρμαμάξαις προαπεπέμψατο. *Mulieres in harmamaxis præmisit.* Unde Raderus lecticam curulem fuisse conjicit. Harmamaxam sane apparet ita fuisse comparatam, ut molliter in ea vehi liceret; qua de caussa etiam Alexandri nostri corpus hujus generis carpento in Ægyptum fuisse vectum, ex Athenæo v. 9. didici: Ἱερώνυμος (θαυμάζεται) ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς ἁρμαμάξης, ᾗ συνέβαινε κατακομισθῆναι τὸ Ἀλεξάνδρου σῶμα. *Hieronymus* (*admirationem sibi conciliavit*) *ob fabricam harmamaxæ, qua corpus Alexandri deferri contigit.* Freinsh. Armamaxa, seu harmamaxa vehiculi aut lecticæ muliebris genus apud orientales erat. Xenoph. Exped. Cyri lib. i. post principium: Κῦρος παρελαύνων ἐφ' ἅρματος, καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἁρμαμάξης, *Cyrus lustrandas copias prætervehebatur curru, Cilissa regina plaustro curuli:* sic Romulus Amasæus 'harmamaxam vertit.' Persis præcipue in usu fuit. Max. Tyr. Dissert.

xxxiv. 'Si tu Græcus cœperis mirari *τιάραν Μηδικὴν, καὶ ἁρμάμαξαν Περσικὴν, περσίζεις, βαρβαρίζεις· tiaram Medicam, et harmamaxam Persicam, persissas, barbarissas.*' Theoph. Simocatta, lib. vi. cap. ult. *ἁρμάμαξαν χρυσοκόλλητον, inauratum currum* vocat. Alexandri etiam corpus harmamaxa Alexandriam deductum fuit, Athenæo auctore v. 9. quia mollissimæ vectationis vehiculum fuit. *Cellar.*

Liberi regis] Duæ filiæ, et Ochus puer. *Idem.*

Quæ educabant] Editi: *qui educabant eos*, inepte: malim etiam *educebant*, quam *educabant*. Modius. Modius inepte legi contendit, *qui*, et rescribit *quæ*, refertque, ut reor, ad nutrices. Sed Aldi scripturam laudo, servoque cum antiquis exemplaribus omnibus, *qui educebant*, vel *educabant*. Sed Modius nobis recta corrigit, immemorque, quod in Alcibiade Plato docuit, liberos regios, præsertim heredem et majorem natu, non obscuris muliercculis, sed præstantissimis Eunuchis, et optimis viris in disciplinam traditos, qui eos ad omnes regias virtutes educerent, et hoc in ipsa infantia simulac lucem primam hausit. Servanda ergo prima scriptura: *qui educebant eos*, non *quæ educebant*. Quamquam haud nescius sum subinde liberos regios nutricibus commissos: sed magnum fuit discrimen inter liberos regios reginarum et concubinarum. *Raderus.*

Educebant] Ita præfert Aldi codex, nec male. Sic Terentius, Tacitus, Claudian. alii: 'Ita educti uti,' &c. 'in contubernio eductus;' 'disciplinis eductus;' nec tamen altera et vulgaris scriptura improba: *educabant*. Raderus.

Haud sane illis gentibus vilis] Tacit. Ann. vi. 8. 4. 'Proximus huic, Abdus, ademptæ virilitatis: non despectum id apud Barbaros; ultroque potentiam habet.' *Cellar.*

§ 24 *Regiæ Pellices*] Brissonius lib. i. pag. 77. quo loco virum magnum decepit Justinus i. 9. 16. ubi Ostanis, vel, ut Herodoto vocatur, Otanis filia dicit, 'singulas' pellices 'separatim recludi:' quod ità accepit Brissonius, quasi id ex instituto Persarum perpetuo factum esset. At Herodotus iii. 68. indicat id tum primum a Mago nove introductum fuisse: 'Namque hic vir,' ait Otanis filia, 'quisquis est, quum primum adeptus est regnum, nos dispersit, (ergo ante simul habitantes,) aliam alibi collocans;' idque confirmant statim sequentia: 'Audienti hæc Otani res est visa manifestior.' *Freinsh.*

Trecentæ sexaginta] Et Plutarchus tradit in Artaxerxe cap. 43. Artaxerxem Persarum regem, quamvis haberet Atossam filiam, quam contra leges duxerat uxorem, aluisse insuper trecentas et sexaginta præcellentissima forma pellices. Dicæarchus lib. iii. vitarum Græciæ (apud Athenæum xiii. 1.) refert trecentas ac quinquaginta pellices Darium in omnia bella traducere consuevisse: quæ etiam, quoties venatum exibat, cum eo proficiscebantur, ut auctor est Athenæus lib. xii. 2. et lib. xiii. Dipnosophist. Caussam autem hanc in rebus Persicis refert Dinon, cur regina apud Persas multarum pellicum copiam perpetitur, quod Rex velut dominus imperat uxori; et idcirco etiam quia pellices serviunt Reginæ, eamque adorant. Ioniam vero regi magno pellices suppeditare Maximus Tyrius Serm. xxxii. tradit. *Popma.* Vel potius Brissonius, apud quem quod de Themistocle refertur, reperias apud Diodorum xi. 56. qui idem auctor xvii. 77. mihi pæne persuasit, aut Curtium, aut librarios ejus, in numero pellicum harum errasse; nam ille sic indubitanter, ut nullus ambiguitati locus sit, 365. fuisse indicat, eodem modo quo de juvenibus supra Curtius iii. 3. 10. sic enim ait de Alexandro: 'Concubinas insuper,

prout Darius consueverat, circumducere secum cœpit: quarum turba dierum numero haud inferior erat.' Quod si recipimus, et in hoc Curtii loco, et infra VI. 6. 8. rescribendum est 365. pro 360. sed cum et Plutarchus et Dicæarchus dictis locis in numero varient, Curtium hoc nomine ad censuram non vocabimus. *Freinsh.*

§ 25 *Amicorum*] Amici sunt consiliarii principum adjutoresque rerum gerendarum. Vide Nepotem XVIII. 24. Justinum XXXIV. 33. aliosque passim. *Cellar.*

Lixarumque et Calonum] Lixæ, qui militibus aquam adferunt, aut cibos præparant. Nonius Marcell. in 'Elixum:' 'Lixam, aquam veteres esse dixerunt, unde et lixæ dicti, qui militibus aquam ad castra vel ad tentoria solent ferre.' Sext. Pomp. Festus: 'Lixæ, qui exercitum sequuntur quæstus gratia,' puta vendendo cibos, et alia necessaria. At 'calones' servi sunt custodes supellectilis castrensis. Serv. in Æneid. VI. 1. 'Calas dicebant majores nostri fustes, quos portabant servi sequentes dominos ad prœlium, unde etiam Calones dicebantur.' *Raderus.*

§ 26 *Dispar acies*] Ita habent omnes editi, nec in veteribus aiunt aliter inveniri. At quis credat, Curtium scripsisse: *si quis aciem Macedonum intueretur, dispar acies erat;* quo enim pertinet ea repetitio, *aciem acies?* nonne poterat elegantius illud posterius omittere? scribo igitur: *dispar facies erat;* id est, apparebat longe alia species ipsius, quam Persicæ. *Faciei* vocem pro specie, aspectu rei alicujus, usurpant optimi scriptores, ipseque Noster. Vide infra cap. 13. 11. et IV. 13. 1. *Scheff.* Sic etiam hunc locum legit, et adstruit Cl. P. Burmannus ad Phædr. IV. 16. 5. *Snak.*

Non auro] Ita rectius cum melioribus libris; nam alii præferebant *non auren.* Ad rem ipsam quod pertinet, vide Lipsium Polit. V. 13. *Freinsh.* Liv. IX. 40. 'Romani docti a ducibus erant, horridum militem esse debere, non cœlatum auro et argento, sed ferro et animis fretum.' *Loccenius.*

§ 27 *Turba*] Lixarum, calonum, feminarum, spadonum. *Raderus.* 'Turbam' hoc loco capio non de alia, quam militum; nam calones et lixæ, et hujusmodi alia in impedimentis sunt. *Freinsh.*

§ 28 *Miles non defuit*] Satis multos habuit pro loci natura et angustia. *Cellar.*

Darius] Haud recte hæc divellebantur a prioribus, ut novi capitis initium essent; est enim manifesta oppositio atque comparatio utriusque exercitus, quam hoc epiphonemate claudit, ut bene Raderus adnotat. *Freinsh.*

Tantæ multitudinis rex] Sic infra IV. 1. 1. et 12. appellatur 'tanti exercitus rex.' *Freinsh.*

CAP. IV. § 1 *Abistamene*] Sabictam vocat Arrian. lib. II. *Cellar.*

Cappadociæ] Eam enim, quæ cis Halym fluvium est, omnem, et partem ulterioris occupaverat. Arrian. II. 1. 20. nondum tamen perdomita gente, quippe quam in duabus Darii pugnis postea a Persis stetisse legimus apud Arrian. III. 2. 8. et 22. et Nostrum IV. 12. 12. quin et post prœlium Issicum Lydiam recuperare tentavit infra IV. 1. 34. Et sane non diu in fide atque ditione Alexandri mansisse ostendemus infra X. 10. 2. Porro qui hic *Abistamenes* legitur Cappadociæ Satrapa, eum Arrianus citato loco Σαβίκταν appellat: in quibusdam Mss. Curtii divisa voce est, *ab Histamene.* Aldi editio habet *Aristamene;* ex qua variatione colligas, locum non omnino sanum esse, ut vel Arriano potius accedas, cujus de scriptura non ambigitur. 'Stamenem' quendam agnoscit Arrianus IV. 3. 18. *Freinsh.* *Cappadociæ*] Parti

ejus citeriori, quæ ad Halym amnem est; ulteriorem enim non occupaverat. Arrian. II. 1. *Cellar.*

Castra Cyri] Arrianus diserte castra Cyri appellatum locum ait a Cyro, qui contra fratrem Artaxerxem, Xenophonte comitatus, exercitum duxit: sed mihi uter verum, uter falsum dicat, non liquet. *Modius.* Dissentit plane a Curtio Arrianus, qui castra Cyri appellatum locum tradit non a Cyro, qui adversus Crœsum, sed a Cyro, qui adversus fratrem Artaxerxem exercitum duxit, in cujus expeditione et Xenophon fuit. Crœsus autem Lydorum rex potentissimus divitiis et armis, et cum Babyloniis auxilio esse vellet, a Cyro rege Persarum vincitur. *Popma.* Noster Curtius hic abit a mente Arriani II. 1. 21. qui castra Cyri a Cyro minore dicta ait, Curtius a majore qui Crœsum cepit. Modius negat sibi liquere uter recte sentiat. Ego haud dubius pro Arriano steterim, cui Xenophon favet. Nam de Cyri majoris contra Crœsum euntis castris hisce vix ulla mentio, nisi cum in Pteriam venit regionem Cappadociæ, non procul Sinope ad Pontum Euxinum sita, qui locus erat munitissimus. Eodemque loco sua Cyrus major castra metatus est. Sed enim cum Pteria recedat ad Pontum Euxinum, et juxta Sinopen, quæ procul abest ab aditu Ciliciæ, sita sit, hæc Cyri majoris castra huc non pertinebunt; cum hæc a Pylis Ciliciæ non amplius quinquaginta stadiis absint, quæ paullo amplius sesquimilliari efficiunt. Nec lego usquam hic habuisse Cyrum majorem stativa. Sed de Cyro minore ex Xenophonte Anab. lib. I. res certa est, ut omnino concedam in Arriani partes. Nam Xenophon easdem fauces, et simul Cyri minoris ad easdem adventum castraque, hisce verbis exponit: 'Hinc in Ciliciam trajectionem molitur. Aditus erat via curulis (*plaustris invia*, si legas ἀναμάξευτον Curtius tamen III. 4. 12. quaternos armatos ait cepisse) admodum ardua, et copiis militaribus, si sit qui arceat, inaccessa atque inexpugnabilis. Dicebatur huic imminentia juga Syenneses (rex Ciliciæ) obsidere, aditumque custodire. Quapropter (Cyrus) unum diem in campis subsedit.' Ad hunc plane locum et castra Cyri minoris venit, ut Arrianus docet, Alexander, antequam Pylas, seu angustias exploraret et ingrederetur. Aberant castra Cyri a portis Ciliciæ quinquaginta stadia in campo sita, ut monui. Strabo lib. XII. emendandus videtur ab operarum macula, cum ita scribitur: καὶ Κυρίνου στρατόπεδον διὰ Τυάνων. *Et Cyrini* (*Cyri* legendum) *castra per Tyana.* Raderus.

Regionem pervenerat] Sic Dan. Mer. Frob. Bas. Pall. 1. 2. Leid. et Voss. 1. et 2. quod alii mutarunt interjecta præpositione *in*, ignorantes etiam sic Latinos locutos olim aureo seculo. Virgil. Æn. I. 369. 'Devenere locos, ubi nunc ingentia cernes Mœnia.' Idem Æn. IV. 124. 'Speluncam Dido dux et Trojanus eamdem Devenient.' Ovid. Met. III. 462. 'Verba refers aures non pervenientia nostras.'

In Lydiam duceret] Ita scripsi, expuncta voce *exercitum*, ut supervacua, quam nec Danielis Ms. nec duo Palatini (nec Leid. aut Voss.) agnoscunt. Vide Sigon. in Livium pag. 57. *Freinsh.*

§ 2 *Munimenta quæ manu ponimus*] Κτίσεις. Latine *positiones*. Festus: 'positiones ædificia.' Solin. cap. 36. 'Tarson quam Perseus locavit.' *Salmas.*

§ 3 *Arsanes*] Ita potius scribendum judico quam cum Aldo, et Eusebio, et Arriano I. 5. 18. et II. 1. 23. (quem vel hinc emendandum putem) *Arsames*; ista enim terminatio Persicis nominibus usitatior. Immo si Herodoto I. 139. credimus, perpetua. Nec sane moveor, quod in Æschyli Persis in Prologo sic quoque reperi-

tur *Ariames*: manet enim adhuc prior ratio, et idem infortunium hunc quoque corrumpere potuit, quod ceteros; nam et illorum haud minor est numerus, apud quos *Arsanes* scribitur. *Freinsh.*

Memnon suasisset] Consilium hoc erat: nolle pugnare ad Granicum, quia hostis peditatu valentior, et rege præsente alacrior esset: sed retrocedendo omnia vastare, ut commeatuum inopia excedere Asia Alexander cogeretur. Arrian. lib. I. *Cellar.*

§ 4 *Jugum*] Montis Tauri, quo Cilicia clauditur. *Raderus.*

Inultus] Nempe a loco superiore, et montis jugo pugnantes. *Idem.*

§ 5 *Paucis*] Validum præsidium agnoscit Arrian. II. 1. 21. nempe loci naturam respiciens, 'quem,' ut Noster ait, 'vel pauciores obtinere potuissent.' Curtius paucos intellexit, collatos ad numerum eorum, qui cum Arsane discesserant. *Freinsh.*

Callibus] Viarum angustiis. Callis Servio est semita tenuior pecorum pedibus perdurata. *Raderus.*

§ 6 *Asperi tres aditus*] Primus a Septentrione ex Cappadocia per Ciliciæ Pylas, de quibus num. 2. actum fuit; secundus per Amani Pylas ex Syriæ superioribus partibus, ubi in Armeniam itur; tertius per Syriæ portus, ad sinum Issicum, quibus ex Antiochene aditur. *Cellar.*

§ 7 *Campestris eadem*] Ex monte Tauro post Pylas descenditur in pulcerrimam planiciem Pyramo, Saro, et Cydno irriguam, quæ usque ad Tarsum excurrit. Xenophon. 'Hinc descendit in campum ingentem, amœnum, et irriguum, omnique genere arborum et vitium plenum.' *Raderus.*

Pyramus] Xenophon Anab. lib. I. 'Inde primis castris M. pass. XX. ad Pyramum progressus: hujus nihilo minor stadio latitudo est.' Strabo lib. XII. 'Per Cataoniam Pyramus navigabile flumen decurrit, mediis in campis scaturiens:' et subjicit Strabo: 'est autem fossa memorabilis, per quam aqua pura longo spatio infra terram fertur, ac deinde in superficiem erumpit: si quis jaculum in fossam contorqueat, adeo resistit vis aquæ, ut ægre mergatur.' Multa dein Strabo memoranda refert, et concludit: 'Per montes elapsus Pyramus tantum secum arenæ affert partim e Cataonia, partim e Cilicum campis, ut oraculum quoque feratur: Isthæc evenient, vastis quo Pyramus undis Tempore profuso continget littora Cypri.' Apud Polybium XII. 8. pro Πόρον scribendum Πύραμον (observavit hoc Ortelius in thesauro) quem alii Pinarum vocant. *Idem.* Pinarum a Pyramo diversum esse flumen, atque Πίναρον scribendum apud Polyb. docebimus infra III. 8. 28. *Freinsh.* E Cataonia in Ciliciam delatus urbem Mallom præterfluit. Infra cap. 7. 5. *Cellar.*

Fluunt] Forte *defluunt*, sc. in mare: 'interfluunt' Noster supra. *Heins.*

§ 8 *Cydnus*] Xenophon Anab. lib. I. 'Per mediam urbem fluit Cydnus, cujus latitudo est duorum jugerum,' hoc est, 250. pedum. Strabo lib. XIV. 'Tarson,' inquit, 'Cydnus mediam perfluit juxta Gymnasium Juniorum. Ejus ortus non procul est, alveus vero per profundam vallem illatus recta in urbem ingreditur. Aqua est rapidissima et frigida, quapropter hominibus ac bestiis auxiliatur, quæ nervos crassiores habent.' Arrianus II. 1. 24. 'Cydnus antem cum ex Tauro monte oriatur, et puro solo excipiatur, fit ut unda ejus incorruptissima, simulque frigidissima sit.' Tibullus I. 7. 13. hunc laudat: 'At te Cydne canam, tacitis qui leniter undis Cœruleus placidis per vada serpis aquis.' Dio Chrysostomus in Tarsica prima: 'Et hoc Cydno, qui omnium fluviorum commodissimus et pulcherrimus est, et qui ex eo bibunt, divites et beati sunt Homero.' Vitruvius VIII. 3. Cydnum podagræ mederi docet, cru-

ribus eo mersis: expertus est hoc Cassius Parmensis (forte apud Plinium xxxi. 2.); Apollonius Tyaneus (apud Suidam voce Euthydemus: ex Philostrati Apollon. i. 5.) Tarsenses risit, velut aves ad Cydnum otiosos sedere solitos, ejus amœnitate et pulchritudine ebrias. Solinus cap. 38. 'Hunc Cydnum,' inquit, 'alii præcipitari Tauro, alii derivari ex alveo Choaspis ('Hydaspis' legit Willermus Tyreus. Histor. iii. 18.) tradiderunt. (Refutat hoc Salmasius) Qui Choaspes ita dulcis est, &c. Ex illo igitur parente Cydnus miram trahit suavitatem. Quidquid candidum est, Cydnum gentili lingua Syri dicunt; (Salmas. ad Solin. pag. 513. testatur in libris Mss. ita legi: 'quicquid candidum est, illinc homines Cydnum vocant;' et exponit; 'illinc homines, sunt Cilices quorum amnis Cydnus;') unde amni huic nomen datum. (Eustathius ad Dionys. vs. 875. ei nomen facit a Cydno Anchiales filio) Tumet vere, cum nives solvuntur, reliqua parte anni tenuis est et quietus.' Et hinc conciliare possis Strabonem Tibullo, quorum ille violentissimum hunc fluvium, hic placidum nobis describit. Dionysius Alexandrinus de situ orbis: 'Atque huic (mari Issico) multorum fluminum miscetur unda e longinquo orientium, Pyramique et Pinari Cydnique flexuosi mediam per Tarsum euntis.' Ex his emendes licet qui duorum fluminum nomina per ignorantiam miscent, Pyramum et Pinarum, cum diversa fuerint, ut hic discis. De Cydno Eustathius ad hunc Dionysii locum: 'Frigida vero est Cydni aqua, confertque obstructione laborantibus:' immo et podagra sectis, ut Vitruvius docet, (item Plinius xxxi. 2.) et Baptista Mantuanus: 'Tu quoque tardigradam tactu sanare podagram Cydne potens.' Stephanus Cydnon Bithyniæ flumen facit. De hoc Cydno Ciliciæ, non Bithyniæ, toto capite 19. disputavit Bisciola lib. xiv. *Raderus.* Eum per mediam Tarson decurrere, cum citatis, et Curtio mox iii. 5. 1. etiam Vibius Sequester testatur, et Pausan. lib. viii. pag. 502. Plinius v. 27. 'Cydnus Tarsum liberam urbem procul a mari secans.' Philostratus i. 5. 'Per ipsorum (Tarsensium) urbem fluit Cydnus fluvius.' Frigidissimum esse ex libro Galeni de procatarcticis caussis facile conjeceris. De Cydno, 'qui aquæ liquore conspicuus, Tarsum interfluit,' et Alexandri morbo, vide et Valer. Max. iii. 8. f. Quod Ortelius ex Leunclavio notat, flumen hoc Turcis *Carasu* vocari, pugnare videtur cum antiquorum testimoniis; nam *Carasu*, ut ipse Leuncl. Hist. Musulman. lib. ii. tradit 'ab aqua nigra' sic nominatur. *Cara* enim nigrum est Turcis. Hic autem fluvius plane ex contrario ab albedine nomen accepit, ut supra ex Solino dictum est: certe puritatem aquæ omnes unanimiter ei tribuunt, etiam Ovidius de Arte iii. 204. 'lucidum' appellat: 'Vel prope te nato, lucide Cydne, croco:' et Ammianus xxv. 33. 'Cydnus gratissimus amnis et liquidus.' Potius igitur *Carasu* vocatur, 'quod impetu veloci fluat, et profundus sit,' ut alter apud Leunclav. in Supplement. Annal. Turc. pag. 142. et 359. *Freinsh.*

§ 10 *Lyrnessi et Thebes, Typhonis*] Musæ vestram fidem! quæ monstra verborum hinc in solas terras deportanda expulimus, sed plura de his mox in commentario nostro. *Modius.*

Lyrnessi et Thebes] Jam pridem deletarum urbium nuda loca, neque vestigia ulla præter nomina extantia. Est [Turnebus Adversar. xiii. 15.] qui hoc loco Curtium erroris gravissimi reum postulet, eumque nominis communicatione et societate deceptum affirmet. Atque fortasse deceptus est, qui deceptum putat. Nam Curtius secutus est Dionysium Periegetem, qui in Cilicia quoque Lyrnes-

sum ponit, uti Strabo lib. XIII. Lyrnessum et Theben in Pamphylia extra Taurum juxta Ciliciam. Dionysii versus sunt 875. 'Multæ item deinceps Cilicum sunt urbes, Lyrnessus, Mallusque, et Anchialia, Solique.' Ad quem locum Eustathius: 'Cilicum porro civitas est Lyrnessus, alia quam Troja: alio nomine Homala, in alto quidem sita, eo autem nomine a Mallo quodam dicta, qui illam condidit; vel ἀπὸ μαλλῶν, hoc est coronis, quas corvus olim rapuerat, ibique deposuerat, dicta est.' Itaque duplices Lyrnessum et Theben condimus, Homerianas et Dionysianas, quas Dionysii posuit hic Curtius, etsi illis Homericis multo ignobiliores et obscuriores. *Raderus.* Ego potius cum Turnebo sentiam: nam neque Theben ullam ex Dionysio monstrat Raderus; et Lyrnessus ab eo ita nominatur, tanquam extaret; quam tamen Curtius diu ante (quippe ab Achille) excisam vult: cujus Herois opera cum præcipue admiraretur Alexander, dubio procul monumenta rerum ejus cupide visebat. Quam et ipsam rem argumenti loco pono, non de aliis quam Homericis urbibus hic esse sermonem, quod et apparet ex illis: *vulgata carminibus.* Quæ verba efficiunt, ut nec magno Salmasio plenam adhibere fidem audeam, quamquam ille ad hunc Solini locum conetur ostendere, Curtium has urbes non ex Troica regione Cilicum, sed ex Pamphylia in Ciliciam suam transtulisse. Nam et in Pamphylia eo nomine urbes fuisse ab iis, quos Achilles ex antiquis Lyrnesso Thebeque ejecerat, conditas, auctoritate Strabonis asserit, quam cum Strabo a Callisthene (qui et Æneæ Sylvio citatur in Hist. de Asia cap. 90.) petat, suspicor, Callisthenem hoc ipso Alexandrinæ Historiæ loco de iis urbibus tractavisse, nempe cum Alexandri expeditionem per Pamphyliam in Ciliciam scriberet. Ut ita credam Straboni fuisse eas urbes in Pamphylia, conjiciam et eas ipsas monstratas Alexandro fuisse: Curtium tamen, ex verbis ejus, suspicer non de his sensisse, sed potius in animo habuisse Homericas, propter rationes supra adductas: nec enim infrequens est, ut in his talibus, immo et longe gravioribus, Historiæ scriptores dissentiant. Lyrnessum in Lycia ponit Stephan. in Σάρβηνος. Ceterum hoc loco vetustiores edd. habent: *Lyrnesi et Cebesti, specus quoque.* Mss. fere omnes: *Lirnesi et Thebesthi pontis quoque specus,* manifestis veræ lectionis vestigiis, quam qui primus restituerit, non reperio; non enim Turnebus fuit, si Ortelio credimus in Cebestus: 'Est,' inquit, 'qui *Thebes* hoc loco legit, et hanc lectionem video a Turnebo approbari.' *Freinsh.* Error auctoris, quem ex Periegeta Dionysio hausit; non enim in Cilicia hæ urbes, sed in Pamphylia fuerant: neque hæ ipsæ, verum matres earum in Trojano, aut Lesbo insulæ opposito agro, videntur Poëtarum, Homeri præsertim, carminibus vulgata. Vide Strabon. lib. XIII. his autem ab Achille deletis profugi incolæ in Pamphylia urbes cognomines condidisse dicuntur. Idem lib. XIV. adde Cl. Salmas. Exerc. Plin. p. 545. *Cellar.*

Typhonis quoque specus] Typho Græcis est procella turbinis. Plinium lege. De hoc Aristot. disputat in Meteoris, et Agellius. Jam ex hoc poëtæ gigantem ædificarunt, quem aiunt e terra natum, ἑκατοντακάρηνον, centicipitem, ab Apolline interfectum, Ætnæ a Jove subjectum exspirare ignes. Alii Typhonem aiunt Ægyptium Osiridis, Isidis, Apollinis et Veneris fratrem, a quo Osiridem tradunt interemptum, de quo Berosus, Diod. Siculus, et alii. Alii fabulas rursum ad naturam referunt, et fabularum ænigmata exponunt, quod in plerisque locis ex terræ spiritibus terræmotus gignantur, ignesque erumpant,

quibus montes franguntur, et hos esse Encelados Ætnæos, hos Briareos, hos Typhœos, hos Typhenas, quæ ego omnia poëtis et Mythologis relinquo. Pindarum Olymp. Ode IV. et Pyth. Ode I. et VIII. Homerum, Melam etiam, Gyraldum et Natalem Comitem inspice. *Raderus.* Strabo lib. XVI. specum Typhonis apud Antiochiam quoque ostendi scribit: 'Orontes (fluvius) cum prius Typhon diceretur, mutato nomine, ab illo, qui in eo pontem fecit, Orontes est appellatus. Huic loco Typhonis fulmine icti fabulam affingunt, et de Arimis, de quibus a nobis supra dictum est. Aiunt draconem fuisse, et fulminibus ictum, dum fugæ latebras quæreret, tractibus terram secuisse: et ut fons erumperet, effecisse: qui nomen Rhexæthri hinc obtinuerit.' Vide eundem auctorem lib. V. ubi de Pythecusis, et lib. XIII. in descriptione Lydiæ, ubi Homerum et Pindarum citat. Istud autem antrum Corycium appellatur Eustathio ad Dionysii versum 855. ex Strabonis XIV. libro et Aristotele, quod describit Solinus cap. 38. ex Mela I. 13. Strabo dicto loco. Est et aliud antrum Corycium in Phocide juxta Parnasum, apud Herodotum VIII. 36. Quin et 'Erythræi Corycum montem et in eo antrum ostendunt, in quo natam Herophilen (Sybillam) dicunt,' apud Paus. lib. X. Apuleius pr. libri de Mundo ostendit, id antrum a multis curiose descriptum fuisse, ipse 'penetralia Coryci' vocat. *Freinsh.* Fabulam Gigantis Typhonis, Tartari ex terra filii, tradit Hygin. Fab. CLII. montem et specum describit Mela I. 13. additque, aliquando cubile Typhonis fuisse. Solinus cap. 51. repetit, sed errore admisto, quem notat Salmasius, p. 546. *Cellar.*

Corycium] Mela: 'Non longe hinc Corycos oppidum portu saloque incingitur, angusto tergore continenti adnexum. Supra, specus est nomine Corycius, singulari ingenio, ac supra, quam ut describi facile possit, eximius. Grandi namque hiatu patens, montem littori appositum, et decem stadiorum clivo satis arduum, ex summo statim vertice aperit.' Confundit Mela Corycium specum cum Coryco promontorio, quod mari adpositum erat. Vult quippe summum illius promontorii verticem cavatum fuisse in specum, qui et 'Corycius' dicebatur. Aliter Strabo, qui *Κώρυκον ἄκραν*, et *Κωρύκιον ἄντρον* aperte distinguit, his verbis: *Καὶ Κράμβουσα νῆσος καὶ Κώρυκος ἄκρα, ὑπὲρ ἧς ἐν εἴκοσι σταδίοις ἐπὶ τὸ Κωρύκιον ἄντρον.* Ergo *Κώρυκος ἄκρα* ad mare: supra eam, id est, a mari introrsum recedens viginti stadium spatio distat antrum Corycium. Non aliter capere licet hæc verba: *ὑπὲρ ἧς ἐν εἴκοσι σταδίοις ἄντρον Κωρύκιον.* Eum specum ibi seorsim describens, ait esse: *κοιλάδα κυκλοτερῆ, ἔχουσαν περικειμένην ὀφρὺν πετρώδη, πανταχόθεν ἱκανῶς ὑψηλήν.* Quod ut scias esse verissimum, addit ibidem Strabo, in eo specu Corycio specum alterum inferius patere, qui fontem habeat, unde fluvius effunditur, puram et perspicuam aquam vehens. Hunc fluvium statim in cuniculum mergi; ubi aliquantisper subterraneo meatu iverit, in mare exire. Longiuscule igitur a mari submotum oportet fuisse specum istum Corycium, unde amnis ille erumpit. Corycius ergo mons, *ἄκρα* est, promontorium scilicet vel prominentia mari incumbens. At, Corycius specus convallis est, in rotunditatem satis alte assurgente supercilio cincta undique. Tum viri docti, in verbis illis Melæ, 'clivum' male interpretantur descensum: imo ascensus est. Glossæ: *clivus, ἀνάβασις.* Inde proverbium, 'adversus clivum equum agitare,' id est, contra ascensum, in quo laborant equi. Ovid. 'In clivo noster sæpe laborat equus.' De re ardua ac difficili, quæ enitenda est. Non itaque in ipso monte Co-

ryco, qui in mare prominet, crocum nascitur; sed in illa valle, vel specu, quæ viginti stadiis ab eo monte abest. Curtius vocat 'Corycium nemus,' in quo crocum gignitur. Corycos ergo mons ad mare: at Corycia vallis viginti supra eam stadiis introrsum a mari recedit, et Seleuciam accedit. *Salmas. ad Solin. c.* 38.

Crocum] Vide auctores modo citatos, et Salmasium ad Solini cap. 38. De Corycio croco etiam Martialis Epigram. III. 64. IX. 39. XI. 9. Sallust. Hist. I. 4. 'Iter vortit ad Corycum urbem incultam, pastusque nemore, in quo crocum gignitur.' *Freinsh.* In antro penduiæ virgultæ, quas nemus vocant. Vide Melam lib. I. de croco ita Strabo lib. XIV. Τὸ κωρύκιον ἄντρον, ἐν ᾧ ἡ ἀρίστη κρόκος φύεται. Martial. lib. III. Epigr. 64. 'de Corycio quæ venit aura croco.' *Cellar.*

Ceteraque] 'Arati' nempe 'poëtæ monumentum, ideo referendum,' inquit Mela I. 13. 'quia ignotum, quam ob caussam jacta in id saxa dissiliant:' atque alia, seu Chrysippi Stoici, seu Philemonis Comici, Solis natorum. *Raderus.*

§ 11 *Felicitatem suam*] Plura enim sibi fortuna quam virtus in Alexandro vindicavit. *Cellar.*

Confitebatur] Quamquam in omnibus libris comparere dicatur hoc vocabulum, id ego tamen a suspicione glossæ non absolvo, non magis quam illud *arbitrabatur*, de quo dicemus mox III. 5. 16. Sic apud Livium in oratione Nabidis XXXII. 39. 6. 'Neque enim se illos timere dixit, sed exules Argivorum,' illud 'dixit' eliminandum esse facile apparet. Considera Curtii locum infra III. 8. 3. cum aliis similibus. *Freinsh.*

In subeuntes] Prætuli hoc editionis Aldinæ, quamquam et impressorum et scriptorum plurimos adstipulatores haberet altera lectio, quæ delebat particulam; sed ea sensum nimium facit acutiorem: nisi defuissent, qui tantum propellerent saxa in subeuntes, sua sponte eos oppressura fuisse, absque ullo alio labore aut conatu. Sic Tacit. Hist. III. 29. 2. *Freinsh.*

§ 12 *Capiebat*] De loco eleganter. Sic infra VII. 8. in Scytharum oratione: 'orbis te non caperet.' Justin. XX. extr. 'Dionysium paullo ante Sicilia non capiebat.' *Cellar.*

§ 13 *Ne occultus*] Constat quidem sensus; sed non spernenda omnino codicis Leidensis lectio, clare exhibentis: *ne occultis* (sc. callibus) *hostis in subeuntes erumperet.*

Manus occupaverat] Vide annon rectius sit *manus*; ut ad Alexandrum referatur τὸ *occupaverat*. Freinsh.

Moniti non iter ipsos inire sed prælium] Ubi hic Modii et Acidalii cum suis Mss. Modius in sua editione scripsit: *moniti non inter ipsos inire, sed prælium;* quæ verba cum expenderem occurrit, mentem esse Historici, fuisse ab Alexandro monitos, ne sagittarii et Thraces, inter se dissidentes, in mutua converterent viscera ferrum: sed cum insolens hoc et anceps, tortumque videretur, cogitavi scripturam esse mendosam, quam una extrita litera ex Aldina et Argentino typographio emendavi, ut esset *iter*, non *inter*. Rem factam ilico habebam; ad hoc enim arcus intentos habebant; quasi recta in hostem ad pugnam tenderent: *moniti* ergo, *non iter ipsos, sed prælium inire*, essentque ad pugnam parati. *Raderus.* Tacit. Ann. XIII. 40. 2. 'Viæ pariter et pugnæ composuerat exercitum.' Noster III. 8. 23. 'Itineri simul paratus, et prœlio.' *Cellar.*

§ 14 *Tarson*] Tarsus caput Ciliciæ omnium fere literis monumentisque celebrata, sed hoc uno felicissima, quod Orbis doctorem nobis S. Paulum in lucem protulerit, vel potius eduearit, Actor. XXI. 39. facta parens tanti alumni, de qua Solinus;

'Matrem urbium habet Tarson, quam Danaës proles nobilissima Perseus locavit.' Idem: 'Sed alii Sardanapalum conditorem laudant.' Legendi Stephanus de Urbibus, Dionys. Alexandrinus cum Eustathio, Alexander Polyhistor, præsertim Strabo lib. XIV. qui multa et præclara de Tarso, et inde natis claris viris. Duæ præterea Orationes Dionis Chrysostomi dignæ viri eruditi lectione. *Raderus.* Josephus, I. 6. 'Tharsensibus Tharsus, Japheti nepos, ut originem ita nomen dedit. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cujus rei signum est Tarsus urbium ejus celeberrima, ceterarumque princeps, prima nominis litera in tau mutata.' Ammianus XIV. 25. 'Ciliciam vero, quæ Cydno amne exultat, Tarsus nobilitat, urbs perspicabilis (Salmas. ad Solin. legit, *perspicua*; *nobilis*): hanc condidisse Perseus memoratur, Jovis filius et Danaës; vel certe ex Æthiopia profectus Sandan quidam nomine, vir opulentus et nobilis.' Strabo lib. XVI. ubi de Antiochia Syriæ: 'Tradunt Triptolemum ad inquirendam Io ab Argivis missum, cum illa apud Tyrum primo conspectui esset subtracta, per Ciliciam errasse: et Argivos quosdam, qui cum eo erant, facta discessione ibi Tarsum condidisse.' Willermus Tyrensis Histor. III. 18. cum Josephi et Solini opiniones de conditore Tarsi protulisset, subjungit: 'Potest tamen utrumque verum esse, et quod Tarsis (sic vocat Josephi Tharsum) primus eam fundaverit, et quod postmodum eam reparaverit, vel ampliaverit Perseus.' *Freinsh.*

Ne opulentum] Quis hic mendum suspicetur? nec ego quidem. At omisso τῷ *ne*, quam in libro nescio quo notavi, qui idem exhibebat *invident*, facit suspicari, an non fuerit: *subjiciebant ignem, opulentum oppidum hosti* (vel *hostibus*) *invidentes*. Maneat tamen quod hactenus obtinuit. *Acidalius.* Nostri libri nihil hic a vulgatis variant, nisi quod *subiciebant* legunt pro *subjiciebant*, ut fere semper in ejusmodi verbis solent. *Freinsh.*

§ 15 *Parmenione*] Hic prima est mentio Parmenionis: primis tamen libris celebratum fuisse non sinunt dubitare bella Alexandri cum Græcis, Thracibus, Illyriis, Triballis et aliis gesta, ut fit ab aliis Historicis: laudabitur frequenter infra: fuit proximus a rege dux et major ipso rege: nam hoc elogium est de illo infra VII. 2. 33. 'Multa sine rege prospere, rex sine illo nihil magnæ rei gesserat.' Sed de Parmenionis cæde, laudibus, ejusque filio Philota suo loco dicemus. *Raderus.*

CAP. V. § 1 *Medium Cydnus*] Omnes scriptores et Geographi testantur, Cydno mediam dividi Tarson. Rhemmius Palæmon: 'Flexilis et Cydnus, dirimit qui flumine Tarson.' Et Dionysius, interprete Avieno: 'Cydnus idem mediæ discernit mœnia Tarsi.' Cydnum supra descripsimus, ejusque egelidos liquores, hoc est, frigidissimos esse monuimus: undam tamen affectis et podagricis salutarem, infestam Alexandro κατὰ συμβεβηκὸς, ut philosophi loquuntur, quod madens, et toto corpore incensus, in gelidissimum amnem insiliret. *Raderus.* De Cydno mediam Tarson interfluente vide citatos supra III. 4. 8. quibus adde Justinum XI. 8. 3. et Willermum Tyrensem III. 18. 'Hanc urbem intersecat Cydnus amnis.' Alexandri morbum describunt præter Plutarch. in Alex. 29. Justin. XI. 8. Orosius III. 16. et Valer. Maxim. III. 8. f. Arrian. II. 1. 24. scribit Aristobulum tradere, Alexandrum 'præ nimio labore in morbum incidisse.' Diodorus morbi mentionem facit, non caussæ. Lucianus pr. de Domo cum pluribus consentit: 'Alexander quidem expetivit in Cydno lavari, cum et pulchrum et limpidum conspexisset hunc fluvium, et tuto

profundum, et leniter concitatum, et natatu jucundum, et æstivo tempore frigidum: adeo ut etiamsi manifestus ipsi fuisset morbus, quo hinc laboravit, videatur mihi non fuisse ab hoc lavacro sibi temperaturus.' De Cydni frigore, et quomodo Alexandro nocuerit, adi medice disputantem Mercurialem Var. Lect. IV. 2. *Freinsh.*

Cujus calor] Mirum et notabile locutionis genus: calor æstatis accendit Ciliciam vapore solis; pro: calor solis accendit Ciliciam æstate: habet aliquid pleonasmi, quod inservit demonstrandæ magnitudini caloris ejus temporis. *Scheff.*

Non aliam magis quam Ciliciæ oram] Quia sub Tauro sita est: quæ enim ad Meridiem huic monti subjiciuntur per totam Asiam, radiis objectu altissimi montis repercussis, congeminant ardorem: quemadmodum frigore horrent, quæ a Septentrione illum respiciunt. Solin. cap. 11. de Tauro: 'Quantus Meridiem videt, sole inæstuat: quicquid Septentrioni oppositum est, vento tunditur et pruina.' *Cellar.*

Fervidissimum tempus] Malim abesse illud *tempus.* Modius. *Dici fervidissimum tempus* (quæ vox non placet Modio: Aldus tamen, et Florentinus, et reliqui etiam vetustissimi codices omnes eam servant) *exceperat;* nam ita Modianus liber, reliqui omnes *tempus cœperat:* ex ingenio Curtii est, *fervidissimum exceperat.* Raderus. Palatinus primus habet, *tempus cœperat;* reliqui Mss. *tempus exceperat.* Ego illam lectionem meliorem arbitror. Simile est in Dione lib. XL. ubi de Crassi pugna cum Parthis: 'Quippe media æstate, atque in Meridie id fiebat.' Confer et Livium XLIV. 36. 1. De Cilicia vide Reinecc. tom. II. pag. 71. *Freinsh.*

§ 2 *Regem invitavit liquor*] Id est, commovit, incitavit. Sic Noster etiam VIII. 2. 14. 'Ubertas terræ advenas invitat.' Florus III. 5. 4. 'occasio invitabat.' Plinius lib. VIII. Epist. 2. 'invitabat precium.' *Cellar.*

Adhuc] Forte *a via.* Heinsius.

Levi et parabili cultu] Non ut Darius gemmis et auro onustus. *Raderus.* *Levi ac parabili cultu corporis*] Raderus hæc accepit de vestitu: quod ego secus puto; nec enim, si talis fuisset cultus, ad eum ostendendum opus esset veste deposita: *cultus corporis* hic intelligitur, quod alias 'cura' et 'curare corpus' dicitur. *Freinsh.*

Descendit in flumen] Negant tamen natare scivisse, memoraturque apophthegma ejus, quo, cum flumine opposito prohiberetur hostem aggredi, exclamaverit: 'O me pessimum, qui natare non didicerim!' *Freinsh.*

§ 3 *Pallor deinde suffusus est*] Lege, *pallore deinde suffusum os est.* Ovid. 'oraque buxo Pallidiora gerens.' Idem: 'Osque madens fletu pallidiorque meo:' et: 'Patera verecundo suffundens ora rubore.' *Heinsius.*

§ 4 *Pene jam*] Forte, *pene par luctus.* Idem. Stat vulgata lectio, si *luctus* pro testatione doloris super demortuo sumitur. Justin. IX. 3. 'spolia devota pene luctuosa fuere,' rege Philippo sc. ex vulnere de vita periclitante. *Snak.*

§ 5 *In ipso impetu*] Vere M. Tullius de Orat. III. 2. 'O fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, et inanes nostras contentiones, quæ in medio sæpe spacio franguntur et corruunt, et ante in ipso cursu obruuntur, quam portum conspicere potuerunt.' *Raderus.*

Non in acie saltem] Quæ mors viro et rege digna præ illa 'obscura et ignobili,' ut vocatur mox III. 5. 10. Potuisset exclamare Alexander quod Hippomedon apud Statium IX. 506. 'fluvione (pudet!) Mars inclyte merges Hanc animam? segnesque lacus et stagna subibo Ceu pecoris custos, subiti torrentis iniquis Interceptus

aquis? adeone occumbere ferro Non merui?' Pertinet huc et querela Æneæ, quem ita loquentem inducit Virg. Æn. I. 96. 'o terque quaterque beati, Queis ante ora patrum, Trojæ sub mœnibus altis, Contigit oppetere!' Senserunt idem Numantini a Scipione circumsessi, 'orantes prœlium, ut tanquam viros occideret.' Florus II. 18. 13. qui auctor III. 20. 14. prœlio inventam 'mortem dignam viris,' et IV. 1. 13. 'pulcerrimam' appellat. Igitur Imp. Alexander apud Lamprid. cap. 62. 'Lætatus est, quod sibi mortem bellicam et imperatoriam crederet imminere.' Adde infra III. 8. 21. et VII. 10. 6. *Freinsh.*

§ 6 *Victoria*] Venustius hoc, quam vulgatum *victores*. Modius. Bongarsianus habet *victoria*; quod valde placet. Puto autem excidisse voculam, scribendumque esse, *quas victoria peragrassent fuga repetendas*. Certe illud *repetendas* frigidius sic multo ponitur, neque habet, quod respondeat necessaria hic oppositione præcedenti *victoria*. Sed sequitur mox, *quem signum daturum fugientibus*, quod præsupponit, de fugientibus ante esse actum. Non autem repetentes omnes priora loca etiam fugientes. Et denique hoc modo solent optimi scriptores loqui. *Scheff.*

§ 7 *Quem ausurum Alexandro succedere*] 'Major enim moles erat, quam ut unus subire eam posset,' infra X. 6. 17. quo loco vide. *Freinsh.*

Classem] Quam victis ad Granicum Persis remisit in Græciam, ficta caussa, quod res magnorum esset sumptuum, revera ut suis omnem ex acie et prœlio fugiendi spem adimeret, quod alii tradunt scriptores. (alias caussas assignat Arrianus I. 6. 31.) Addit Diodorus XVII. 23. hoc Alexandri consilium etiam posteros esse secutos, et singillatim Agathoclem, Syracusarum regem, magnam et insperatam victoriam esse consecutum. *Raderus.* Alexander autem ipse secutus videtur exemplum Corcyræorum apud Thucydidem III. 13. 22. Alia vide in Notis amantissimi Soceri mei ad Justinum XXII. 6. 4. quibus similia adnotat Virdungus in Agricol. Taciti XXXV. 5. cui adde exemplum Cæsaris apud Florum IV. 2. 82. et Ischolai apud Polyæn. lib. II. Adde Frontin. Strategem. I. 11. 21. Fulgos. III. 7. 24. Herod. V. 118. Ammian. XXIII. 11. de Juliano, qui pontem quo adversus Persas transierat, sustulit. *Freinsh.*

§ 8 *Commilitonem*] Sic ipse se vocat infra IX. 2. 28. et revera erat: quare ipse mox IV. 14. 6. 'nec postulare se, ut fortiter capesserent prœlium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum.' *Idem.*

Abrumpi] Ita scripsi potius, quam ut alii *abripi*; quia mox etiam dicet Curtius: 'At Græci, qui in Darii partibus steterant Amynta duce, (prætor hic Alexandri fuerat nunc transfuga) abrupti a ceteris,' &c. *Modius.* Hæc scriptura præ ceteris placet: *abrumpi*, inquam, non *arripi* vel *abripi*. Raderus. Raderus, (imo et ante ipsum Modius,) *abrumpi*, quod non spernam, si auctoritate alicujus libri nitatur. *Freinsh.* Reposuimus ergo Auctori nostro suum locum, quem codd. Mss. Leid. et Voss. 1. 2. clare exhibent. *Snak.*

§ 9 *Hoc solum videbatur*] Impressi omnes *ad hoc*, verum parum bene. *Modius.* *Ob hoc solum*] Alii, *ad hoc solum*: Modius utramque illam particulam eliminans, *hoc solum*, sicut et infra IV. 1. 30. 'hoc ipsum concurrunt,' de quo Acidalius his verbis: Bene utrobique, nec ego patronus isti vulgato *ad hoc*, vel *ob hoc ipsum*. Sed si semel atque iterum formulam illam recipimus, erit eadem recipienda pluribus etiam et geminis omnibus locis. Ut IV. 10. 22. IV. 14. 3. IV. 16. 23. VII. 2. 2. ubi 'ob id ipsum.' Neque tamen temere quisquam ubique delendum 'ob' censuerit, quod

nec ipse, minime quidem alias timidus, fuit ausus. In Propertio quidem IV. 4. 18. reperies eadem facie, 'Hoc unum:' 'Illa petit Nilum cymba male nixa fugaci, Hoc unum jusso non moritura die.' Apud Plautum vero, Terentium, aliosque, infinita talia per omissionem τοῦ 'propter,' aut similium particularum. *Acidalius.* Utroque modo, *ad hoc solum*, et, *ob hoc solum*, loquuntur auctores; omittunt sæpe alii præpositionem, quod Acidalius exemplis confirmat: sed errat Acid. cum interpretatur *hoc solum* 'propter,' 'ob,' 'ad:' ego ex hoc solum velut signo, non caussa; *hoc* est ultimus non quartus casus, *solum* adverbium. *Raderus.* Ex his haud possim colligere, Acidalium mentem Curtii aliter interpretari, quam Raderus eam capit; nempe ex hoc solo visum esse Alexandrum commodius se habere, quod vim morbi sentiret: nec opus est, ut sexto casu capias pronomen *hoc*, nisi particulam *ob* expungas: et si id facias, certe quarto potius casu accipiendum erit, ut in aliis ab Acidalio allatis exemplis. Ipsum autem sensum hujus dicti explicare est ex verbis Senecæ Epist. VI. 1. 'Hoc ipsum argumentum est in melius translati animi, quod vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. Quibusdam ægris gratulatio fit, cum se ipsi ægros esse senserunt.' *Freinsh.* *Ob hoc solum*] Ms. Palat. et alii *ad hoc*, quod præfero: solent enim tali modo optimi scriptores. Est autem, *ad hoc tantum* idem ac, 'huc usque tantum,' 'hactenus tantum.' *Scheff.*

§ 10 *Animi autem ægritudo corpus*] Itane vero oscitanter bonos scriptores tractare, qui se illorum vindices profitentur, et quasi de industria bene dicta, velut correctionis indiga interpolent! sine ulla aut menda, aut mendæ suspicione, hæc ita, ut edita sunt, in membranis legebantur: quid retulit? anne minus pro iis nobis supposuerunt, *animum autem ægritudo corporis augebat?* Modius. Alia omnia, quæ vidi, exemplaria vetera invertunt verba et sententiam hoc modo: *animum autem ægritudo corporis urgebat*, quam scripturam rejicit Modius ex membranis, perinde quasi membranæ ex Cortina Delphica prodiissent. Non damno quidem Modii codd. sed videndum an rectius forte vulgaris scriptura, *animum ægritudo corporis urebat*, nam hactenus tantum de corpore male affecto docuit. Jam transit ad curas animi, atque morbum corporis redundasse ad animum, et ex corporis habitu animum quoque afflictum: ita ergo animum urgebat corporis ægritudo, sed vicissim curæ interiores mentis premebant corpus, morbumque augebant, nec sinebant vires ad illud suas adspirare, ingenti sollicitudine repressas. Sive ergo legas, *animum ægritudo corpori surgebat*, sive, *animi ægritudo corpus urgebat*, recte intelligi locus potest; magis tamen, *animi ægritudo*, arridet. *Raderus.* *Animum autem ægritudo corporis*] Alii, *animi autem ægritudo corpus.* Inter utramque lectionem non multum referre primo aspectu cum Radero putes; sed si sollertius expendas, melior est, quam retinuimus: nam, quæ Alexandri erat conditio, corpus ejus animum affecit, non vicissim: hic enim nullam ante molestiam senserat, quam corpus affligeretur; accepit ergo ægritudinem, non dedit. Quomodo apud Livium I. 31. 7. Hostilio regi longinquo morbo implicito 'fracti simul cum corpore sunt spiritus illi feroces.' Alias enim tam animi mœstitia corpus, quam hujus incommodis animum affici posse in confesso est. Eoque lusit Nero in Pætum, referente Tacito XV. 25. 6. 'Ignoscere se statim, ne tam promptus in pavorem longiore sollicitudine ægresceret.' *Freinsh.*

In Ciliciam fore] Eleganter quarto casu, *in Ciliciam.* Nam etiam Cicero,

'esse in potestatem prædonum' pro Lege Manilia c. 12. dixit: et Plaut. Amphitr. Act. I. Sc. 1. vs. 25. 'fuit in mentem.' Utrumque defendente Gellio I. 7. *Cellar.* Vide Indicem voce 'in.' Adde notata a Cl. P. Burmanno ad Phædr. I. 5. *Snak.*

§ 11 *In quo me, inquit*] Amo Curtii Orationes: superant meo animo omnes omnium auctorum, sive spectes verum, sive acumen. *Raderus.* Quantum hoc differt a judicio Cl. Clerici cap. 8.! cui reposuit Cl. Perizon. Curt. Vind. p. 91. et seqq. *Snak.*

§ 12 *Tam superbas literas*] Puto intelligi quas ad satrapas suos scripserat, jubens, ut 'insanientem istum Philippi adolescentulum (sic enim eum per contemptum vocabat) verberibus puerilibus graviter cæsum, indutumque post veste purpurea, sibi vinctum traderent, navibusque una cum nautis submersis, omnes ejus milites ad ulteriora Maris Rubri transportarent.' Bizar. Histor. Pers. lib. II. et Chr. Bruno in Supplemento ad Curtium lib. II. Quo tempore Darius se 'consanguineum Deorum' vocabat. Sidonius Carm. IX. 54. 'Cognatosque sibi Deos crepantem.' Adde Otton. Frising. II. 25. *Freinsh.*

Darius, &c. fortunam meam in consilio habuit] Acris vel in indignatione, vel miseratione sententia. quam tamen an non animabis magis, si nota erigas interrogationis? Videtur. Eadem locutione post etiam v. 5. 12. usus: 'Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat.' *Acidalius.* Videbatur etiam quasi interrogationis nota addita in cod. Ms. Leidensi. *Snak.*

Fortunam in consilio habuit] Præsagiit hunc casum meum, hanc infelicitatem, quasi cum fortuna mea, scripturus superbe, consultasset. *Cellar.* Vide Indicem in v. 'consilium.' *Snak.*

§ 13 *Expectant*] *Expetunt* vulgo, sed illud magis placere debet. *Modius.* Melius haud dubie quam *expetunt*, quomodo plures scripserunt. *Raderus.* *Expetunt* retinuit Freinshemius, cum utrumque verbum hoc loco suam vim servet, intendatque, ut ex Indice patebit, ex qua forte etiam in *exspectant* inclines, ut fecit Tellier. *Snak.*

Non tam mortis, quam belli remedium] Locus obscurus. *Mortis remedium* est remedium contra mortem. At non sic *belli remedium*, ut, sicut per remedium mortis declinamus mortem, sic per belli remedium declinemus bellum. Sed belli remedium videtur id, quo possit bello iri obviam; positumque specialiter pro prœlio, quod tum imminebat a Dario, contra quod unicum erat remedium præsentia Alexandri. *Scheff.*

§ 14 *Quisque cœpere*] Hujusmodi forma usus est Virg. Æn. VI. 'Quisque suos patimur manes.' Liv. lib. I. 'Pro se quisque scelus regium ac vim queruntur.' Idem II. 2. 'Missi confestim honoratissimus quisque.' Sic Plautus sæpe, Terentius, et alii principes elegantiæ locuti. *Raderus.*

§ 15 *Pecunia*] Ambigue, an ultimus vel primus casus sit: et *hostis*, rectus an obliquus. Sed idem est intellectus, sive hostis, Darius, pecunia sollicitet animum Alexandri, sive, pecunia hostis, Darii. *Raderus.*

§ 16 *Arbitrabatur*] Rectius alii, *arbitrabantur*, nisi quod utrumque glossam sapit. Vide supra ad III. 4. 11. ubi verbum 'confitebatur.' Ego si quisquam librorum adstipularetur, et illud, et hoc eliminassem. *Freinsh.* Pleræque aliæ, *arbitrabantur*, quod videtur rectius, quoniam præcedit 'cœpere' itidem in plurali. *Scheff.* *Arbitrabantur*] Ita Erasmus, Bruno, Tellierius, Pitiscus; alii *arbitrabatur*: nisi utrumque glossema est, quod etiam Freinshemio visum fuit: nam expuncto verbo fluit oratio rotundius. *Cellar.*

Cap. VI. § 1 *Inter nobiles medicos*] An ergo ignobiles medici etiam adfuere Alexandro? non puto. Pal. 1.

omittit vocem *medicos*. Bong. legit *medicus;* quod, si liceret, admitterem; nam ita videtur Philippus natalium splendore inter nobiles fuisse, quippe Alexandro puero *comes additus:* sed et artis ratione medicus, et *custos salutis*. cui adsentitur Arrian. II. 4. Τά τε ἀμφὶ ἰατρικὴν ἐς τὰ μάλιστα πιστευόμενον, καὶ τὰ ἄλλα οὐκ ἀδόκιμον ἐν τῷ στρατῷ ὄντα. Et sic nobiles absolute poni apud Latinos satis constat. Sic VII. 3. 'ducenti nobiles:' apud Ovid. sæpe 'nobiles' opponuntur 'de plebe:' et 'nobilitas' pro ipso ordine apud eumdem Fast. II. 226. 'Simplex nobilitas perfida bella cave.' Suet. Cal. 23. sic apud Justin. IX. 6. 'Pausanias nobilis ex Macedonia adolescens:' ubi vox 'adolescens' in Mss. amandatur. Plura exempla desideranti ex Nostro suppeditabit Index. Adde quod hi nobiles passim dicantur 'regis amici' apud Nostrum, et apud Nepotem; et sic respicitur idem hic Philippus IV. 11. 'amicos ad perniciem meam sollicitat:' apud Val. Max. III. 8. Extr. idem dicitur 'regis amicus et comes.'

Sequutus] Albertus Sebisius malebat, *sequutos:* cum in nonnullis præcedat *medicos:* sed cum idem sit sensus, vocem consensu omnium receptam tenui. *Freinsh.*

Philippus natione Acarnan, fidus admodum regi; puero comes et custos salutis datus, non ut regem modo, sed etiam ut alumnum eximia caritate diligebat] Pendet oratio, nisi vel distinctione alia nectas, vel particulæ unius insertione. Distinctio nusquam commoda: ista fuerit sic satis: *Philippus, natione Acarnan: fidus admodum regi puero comes, et custos salutis datus, non ut regem modo, sed etiam.* Insertio τοῦ *qui* magis placuerit: *natione Acarnan, fidus admodum: qui regi puero comes, et custos salutis datus non ut regem, &c.* Acidalius. Oratio male cohærens: desideratur vox quomodocunque distinguas: *Erat,* inquit, *inter nobiles medicos ex Macedonia regem secutus Philippus natione Acarnan, fidus admodum regi puero comes, et custos salutis datus: non ut regem modo, &c.* hæc ut vides cum exordio periodi, *Erat inter, &c.* non conveniunt. liber Basiliens. post illa, *salutis datus,* inseruit, *quem;* sed malim cum Acidalio, *qui:* possis et *Alexandrum* addere vel audire, ut sit plena oratio: *custos salutis datus, qui Alexandrum non ut regem modo, &c.* Raderus.

Fidus admodum regi] Sic distinxi: nec enim cum Acidalio et Radero putem opus esse copula inserta: certe non magis ea opus est hic, quam supra III. 1. 16. 'Jovis templum intrat. Vehiculum,' &c. et III. 4. 7. 'planiciem ejus crebris distinguentibus rivis. Pyramus et Cydnus incliti amnes fluunt.' Talia multa asyndeta in Curtio: sic infra III. 7. 3. 'Æsculapio,' &c. ideoque alteram Acidalii opinionem amplexus sum, distinctione sensum ordinari posse, nisi quod alio, quam ille, loco distinguendum vidi. Confer Tiraquelli tom. I. pag. 209. pr. 2. et 227. pr. 2. *Freinsh.*

Custos salutis] Non qui armis illum defenderet, sed qui sanitatis ejus curam ageret, et verbis Taciti VI. 50. 3. 'valetudines ejus regeret.' Quales antiquitus, hodieque magnates alere consueverunt. *Idem.*

§ 2 *Pollicebatur*] Παθητικῶς, promittebatur. Varro ἐνεργητικὸν usurpavit, seu ut emendant alii, Anthropopoli: 'Ne dares, ne pollicerea, quod datum est.' Nonius magnam vim verborum priscorum collegit, quæ dudum exoleverunt, cap. de contrariis generibus verborum, ut 'aucupavi,' 'vagas,' 'refragabunt,' et hoc genus plurima. Dicas fortasse hic audiendum nomen Philippi: *pollicebatur Philippus.* sed præcessit *promissum, quod nemini placebat præter ipsum cui pollicebatur.* Metellus Nu-

midicus in oratione, qua apud populum C. Manlio tribuno plebis respondit: 'nam ut aliis plerumque obvenienti magistratu ob metum statuæ polliceantur.' Passive, inquit Priscianus, ἐπαγγέλλονται· quo loco longum contexit Syllabum deponentium, quæ priscis ἀντὶ κοινῶν usurpabantur. *Raderus.*

§ 4 *A Parmenione*] Seneca de Ira II. 23. Epistolam eam ab Olympiade matre fuisse scriptam prodit, quo loco Lipsius. Plerique omnes Parmenionis epistolam, non matris produnt: Arrianus II. 1. 26. Plutarchus in Alex. cap. 30. Valerius III. 8. f. Justinus XI. 8. 5. Diodorus in hac re silet: at sub idem tempus accusatum a matre Alexandrum Lyncestis facit. *Freinsh.*

Purpuratorum] A Persis ad Græcos translata notio, potentem, ministrum, et magnis rebus præfectum significans. Adde supra ad cap. 2. adnotata. *Cellar.*

Literas accipit] Ex Cappadocia, ubi relictus erat Parmenio. Justin. XI. 8. 5. quod vero Senec. de Ira II. 23. matris, non Parmenionis Epistolam vocat, contra Arriani, Plutarchi, Valerii, et Nostri fidem, videtur Alexandri Lyncestæ crimen, ab Olympiade per litteras proditum, (de quo in conjectatoriis II. n. 8. prædiximus,) cum hac corrupti medici confundere. *Idem.*

Sororis] Plutarchus filiæ θυγατρὸς scripsit. Sufficiebat medico et proditori empto soror. *Raderus.*

§ 5 *In utramque partem*] Eleganter infra VI. 6. 27. similem sensum expressit: 'Versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (ut solet, ubi prima quæque damnamus) subjiciente animo.' Virg. Æn. IV. 285. 'Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc, In partesque rapit varias, perque omnia versat.' *Freinsh.*

Secreta æstimatione] Palatinus habet *existimatione*, quod fortasse non fuit repudiandum; cum præsertim apud alios non paucos in antiquis Mss. occurrat, ubi hodie in editis vox *æstimationis* invenitur. Vide quæ notavi ad Pacatum edit. secund. itemque Hygin. Adde infra IV. 4. 16. *Scheff.*

§ 6 *Damnem medici fidem? in tabernaculo*] Apponam totum locum, ut erat in editis: non tantum ut emendationis ejus rationem doctis probem, in quo mihi non magnopere laborandum intelligo; verum ut iis, qui operam nostram parvi pretii ducunt, ex unius hujus restitutione ostendam, quid de reliquis sperare debeant. Igitur sic editi: *Damnemne medici fidem? in tabernaculo me opprimi patiar? Non atqui, &c.* in quibus haud luscitiosus, sed cæcus profecto sit oportet, qui non videt, quantum illud *non* elegantiæ hujusce periodi obstat: geminus fere locus est lib. VI. Ibi: 'num igitur facturum eum divinare potui? minime.' Nam et hinc quoque illud 'minime,' si me audis, longe exterminabis. Dubitas? at dabo pignus in meum talentum Atticum, in tuum nummum, nunquam aliter atque aio scripsisse Curtium. *Modius.*

At satius] Vide infra ad V. 11. 11. decernit in alteram partem, ut apud Virg. 'Hæc alternanti potior sententia visa.' *Raderus.*

§ 7 *Sigillo anuli sui impresso*] Simile habes paulo post, ubi ait: 'Lectamque eam ignoti anuli signo impresso Siseni dari jusserat,' (in fine hujus capitis, et VII. 2. 16.) sic enim ibi quoque legendum, vulgati tamen codices, *epistolamque anuli sui sigillo impressam* legere pertendunt, et pertendant sane. *Modius.* Non est, ut putant, hæc vox barbari in hoc Curtii intellectu, quum pro signo, quo litteræ clauduntur, adhibetur. Horat. 'Odisti claves et grata sigilla pudico.' 'Sigillo, as,' Verbum usurpatum non est, nisi quod Varro dixerit 'sigillare oculos,' quod est claudere. Sigilla

pro parvis statuis, omnibus bonis usitatum, nec opus exemplis. *Raderus.*

Sigillo anuli sui] Ms. Pithœi: *anulo sigilli sui*, sed iterum infra III. 7. 14. vulgata lectio firmatur: 'ignoti anuli sigillo impresso.' *Freinsh.*

Pulvino, cui incumbebat, subjecit] Sic apud Sallust. Jug. 71. 3. Nabdalsa dormiente, Numida quidam 'epistolam, super caput in pulvino temere positam, sumit.' *Idem.*

§ 9 *In cubitum*] Coloniensis et meus scripti, *in cubili*; verum quicquid dicant, rectum est quod expressi. *Modius.* *In cubitum*] Quidam Mss. *in cubile*, quod mireris; nam altera lectio veritati propior est, et aliorum exemplis firmatur. Petronius Satyrico: 'Erectus igitur in cubitum, hac fere oratione contumacem vexavi:' ubi Bourdelotius. *Freinsh.*

Tum epistolam] Valerius Maximus III. 8. f. discedit a narratione aliorum, et ab Alexandro, hausto demum poculo, ait Philippo Parmenionis literas porrectas. 'Quas cum (Alexander) legisset, sine ulla cunctatione medicamentum hausit, ac tunc legendas Philippo tradidit.' Arrianus II. 1. 26. contra legendas ait tradidisse Philippo, et ipsum interea dum alter legeret, hausisse. Plutarchus in Alex. c. 30. cum Arriano facit, simul et lectam Philippo epistolam, et haustum ab Alexandro poculum. Curtius cum Valerio videtur docere, sumpto demum pharmaco datas Philippo literas legendas, quamvis subobscure, cum dicit: *haurit interritus: tum, &c.* hausto nempe medicamento: contra tamen est quod sequitur, (mox videbimus,) 'nunc sacro et venerabili ore trahitur:' nisi legas, ut quædam habent exemplaria, *accepit et hausit, tum epistolam*. Raderus.

Movit] Mallem *movet*, quoniam præcedit *jubet*, item *haurit* et *accipit* simili tempore. *Scheff.*

Conscientiæ notas] Ovidius: 'Heu quam difficile est crimen non prodere vultu!' Juvenalis I. 167. 'rubet auditor, cui frigida mens est, Criminibus, tacita sudant præcordia culpa.' Et Terent. Adelph. IV. 5. 9. 'Erubuit: salva res est.' Pallor in plerisque sequitur majorum scelerum consciis. Horatius Epist. I. 1. 'hic murus aëneus esto, Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.' *Raderus.* Hinc eximie, ut solet, Barclaius lib. I. 'Vultu aliquid ingens vel auso, vel timente.' Nam, ut elegantissime Cicero de Orat. III. 59. 'Imago animi vultus est, indices oculi.' Iterum de Orat. II. 35. 'Vultus sensus animi plerumque indicant.' Sic apud Tacitum I. 12. 4. 'Vultu offensionem conjectaverat.' Sic apud Lipsium in Monitis Politicis cap. 9. Ex. 4. 'Introducitur et mulier. Hanc nostin, ait Princeps: colorem homo mutat.' Pulchre Boëthius lib. XI. Hist. Scotorum de Donevaldo: 'Habet id animus sceleratus peculiare, ut ad omnia pavens, vultu aut gestu crimen prodat invitus.' *Freinsh.*

§ 10 *Plus indignationis*] Indignantur insontes, pavent nocentes. Plautus Amphitruone II. 2. 251. 'quæ non deliquit, decet Audacem esse, et confidenter pro se et proterve loqui.' Val. Flaccus II. 263. 'stabilem optima facta Dant animam, majorque piis audacia factis.' Mala conscientia timidissimum facit, ut nescio quis apud Stobæum loquitur: 'Sibi conscium, licet virum audacissimum, timidissimum facit ipsa conscientia.' *Raderus.* De qua re olim ad Tacitum I. 57. 3. 'Sed juvenis conscientia cunctabatur.' *Freinsh.*

Amiculo] Vestimentum feminarum commune cum viris. Videsis Ferrarium de Re Vest. III. 19. *Snak.*

Sacro et venerabili ore] Corruptus haud dubie locus: de quo non frustra amplio: apponam tamen vulgatam etiam lectionem, si quis forte, quod tamen sine aliis adjumentis non temere factum iri arbitror, sed si quis

medicinam inde illi facere posset. Ergo vulgati conjunctim: *vero arbitror sacro et venerabiliore trahitur*: cogitent, quibus otium erit; ego enim, quid his verbis sibi velit Curtius juxta cum Glareano scio. *Modius.* Corruptum locum pridem Modius pronuntiavit, atque etiam ante Glareanus, etsi hujus quidem habendam rationem parvam putem. Neuter eorum medicinam vel tentavit: nec alii, quod sciam, ab his præstiterunt: facile mihi sit mutare, sed non uno modo: turbant duo, et *vere*, sive *vero*, et potissimum *arbitror*, cui non est plane locus. Feceris levicula mutatione: *sed nunc vere arbitro sacro et venerabili ore trahitur*; hoc sensu: Qui sane bonus, ut arbitrum vocet os ipsum Alexandri, quod spiritum et regis et medici, cujus a regis vita pendeat vita, semper trahens simul, nunc nunc vere judicaturum sit, et decreturum de salute ipsius, propriæ salutis eventu: non hoc mihi displiceat: alterum tamen amplectar magis, quod et simplicius a dictione, et a litteris simile prorsus ei, quod vulgatum, etsi paullo diversum quid emergit. In *arbitror* duæ sunt voculæ coalitæ primum, dein corruptæ. Scribo: *semper quidem spiritus meus ex te pependit; sed nunc vere ab isto sacro et venerabili ore trahitur.* Id dubium faciam, si verbo probare amplius nitar. *Acidalius.* Antiquissimus codex Spirensis hanc scripturam offert. Aldus: *sed nunc vero, arbitror sacro, &c.* eodem modo Florent. Bas. *sed nunc vero arbitror, sacro*: et notatus, inquit Glareanus, locus est ab Huttero, sed non expositus, quem a se quoque negat ingenue intellectum. Modius ex nescio quo vulgato legit *vero arbitror sacro venerabiliore* (conjunctim) *trahitur*; sed ipse ut meus Spirensis impressit: *sed nunc vere arbitror, sacro et venerabili ore*, et subjungit: 'quid sibi velit his verbis Curtius juxta cum Glareano scio.' Acidalius tribus modis conatur medicinam facere: mihi, ut juratus dicam, nulla fere harum conjecturarum placet, veluti non ex genio Curtii grato et opportuno natarum. Servo primam et antiquissimam scripturam, quam et Modius est secutus: *sed nunc vere arbitror sacro et venerabili ore trahitur*, hoc intellectu: Spiritus meus et vita semper quidem ex tuo spiritu et vita pependit, sed nunc vere arbitror re ipsa trahitur, una cum hac potione, nempe tuo sacro et venerabili regio sancto ore spiritus vita et salus mea. Ex tua enim salute, quam hoc medicamento restituam, pendet mea salus; tecum ego periclitor, et salus mea a tua pendet in hoc pharmaco, quod ore sacro trahis et bibis. *Raderus. Nunc vere arbitror sacro et venerabili ore*] Placet Acidalii emendatio: *nunc vere ab isto sacro, &c.* primum enim rectius scribitur *vere*, quam, ut habent alii, *vero*. Id enim dicit, semper quidem suam incolumitatem annexam fuisse regiæ: jam autem demum *vere*, id est, unice, et proprie, ita ut isto sacro ore, non magis regis, quam ipsius Philippi spiritus atque vita trahatur, quem, si rex perisset, ne quadrigis quidem albis Jupiter supplicio eripere potuisset. 'Trahendi' enim verbum hic ad spiritum, seu animam, vel si mavis, aërem, qui hauriendo reciprocatur, pertinet: non, ut Raderus interpretatur, ad haustum medicamenti: hoc enim ineptum fuisset dicere: os tuum perinde spiritum meum trahit, quomodo hanc potionem, quam absorbet. Sed hæc est sententia elegantissimi sensus: Vita mea in tua salute posita est, nec os tuum, quo vitalem spiritum trahis, tibi magis, quam mihi vitam prorogat: quo clauso, tam mihi, quam tibi necessario moriendum erit. Simile apud Senecam Epist. 104. 3. 'cum sciam spiritum illius in meo verti.' Deinde ex eo quoque Raderi interpretatio subvertitur, quod Curtius (ipso fatente) innuit, prius bibisse

Alexandrum, quam literas Philippo legendas præberet: immo si simul et iste bibisset, et hic legisset, credibile tamen esset, illum multo prius ebibisse, quam hic et epistolam perlegeret, et tot simul affectibus perculsus in vocem illam prorumperet. *Freinsh.* Lego: *vere arbitro rei*, vel forte: *veri arbitro*. IX. 5. 'confessus omnes unius spiritu vivere.' Ibid. cap. 6. 'civium animas trahere in casum.' *Heinsius.* Radero *trahitur* est 'hauritur,' 'bibitur,' haustu medicamenti intellecto, a quo tum regis, tum medici salus pendebat: sed cum exhausto jam medicamento hæc locutus sit Philippus, præferenda est Freinshemii interpretatio, quam his verbis uberius declarat Tellierius: 'Semper quidem, o rex, mea salus in tua incolumitate posita fuit; nunc vero maxime, ita ut isto sacro ore non tibi magis, quam mihi, vitalem spiritum trahas.' *Cellar.*

§ 11 *Oro quæsoque omisso metu*] Aliter excusi, sed tædet in re certa et clara nugari. *Modius.* Sane plerique codices hic mendosi: *vitam dederis oro quæsoque: amissoque metu, &c.* perinde quasi putat, cum non petat vitam, sed pronunciet, si salvus eris, me quoque servabis, te mortuo vivere recusantem. Interpunge ergo: *Vitam dederis: oro, quæsoque, amisso metu patere, &c.* Raderus. Laborat hic locus ab interpunctione; tum una vocula plus est, quam sensus postulat: lego et distinguo: *Servatus a me vitam mihi dederis: oro quæsoque omisso metu patere medicamentum concipi venis.* Faber. *Oro, quæsoque, amissoque*] Quomodo *amisso?* amissus metus est, quem quis amisit, quod fere solet fieri contra voluntatem, et ex causa aliena: hic vero nihil tale locum habet. Igitur legendum est, *omisso.* Deinde num putamus tam suppliciter orasse vitam? atqui longe diversum ostendit verbum *dederis.* Potes, inquit, dare, si fueris liberatus a morbo, sin minus, ne oro quidem, quia meus spiritus ab ore vitaque tua pendet. Ergo totum locum ita lego, distinguoque: *servatus a me, vitam mihi dederis. Oro quæsoque, omisso metu, patere medicamentum concipi venis.* Orat Philippus, ut Alexander pateretur concipi venis medicamentum, neque metu intempestivo ejus efficaciam impediret. De hoc quippe sollicitus fuerat, non de vita sua. Puto evidentem esse correctionis causam. Habere gemina his T. Fabrum in Epist. Crit. I. 52. nunc demum animadverto. *Scheff.* Nihil neque usitatius neque facilius est quam has litteras *a* et *o* confundi, et cum prius leniori significatione rarius occurrat, sæpius a librariis immutatum est; sed superant exempla apud Nostrum, ut index exhibebit, præcipue IV. 6. 'glebam, quam unguibus tenebat, amisit,' etiam supra III. 2. 1. *Snak.*

§ 12 *Sed certiore*] Ita membranæ: libri editi, *certiorem;* verum præter mentem auctoris hoc fit: simile est, quod iidem editi *noluisses* pro *voluisses* habebant, et totum denique locum præpostera interpunctione corruperant. *Modius.* *Sed certiorem*] Ita Freinshemius. Præfero ego *certiore*, quia alterum non recte respondet superioribus, ad quæ tamen debet referri. Ordo namque est: *Sed certiore modo experiri meum animum, ne optasses quidem.* Scheff.

§ 13 *Credo me*] Iterum editi: *credo te*, inepte, perperam. *Modius.*

§ 14 *Criminationem adjuverit*] Quia, si extinctus fuisset rex, nemo non credidisset, vera scripsisse Parmenionem. *Cellar.*

§ 15 *Matris sororumque*] Quas ille impense amabat: nam infra X. 5. 30. 'Olympiada immortalitati consecrare decreverat:' sed et in sorores, Cleopatram inprimis, tantum nimia indulgentia fuerat: recte ideo reprehensus a Plutarcho in præceptis Reipubl. Gerendæ cap. 57. *Freinsh.*

§ 16 *Toto corpore*] Forte: *toto corpore ejus.* Heinsius.

§ 17 *Grates habebant*] Frequentius poëtæ, quam oratores ita loquuntur; Cicero tamen, ut notavit Valla, ita locutus est: 'Suspexit in cœlum, et grates tibi, inquit, ago summo, Sol, vobisque reliqui cœlites:' quo loco discrimina ponit Valla inter has loquendi formulas, ago gratias, habeo, refero, ac reddo gratias. *Raderus.*

Veluti præsenti Deo] Puta Æsculapio, aut alii hujus generis repertori medicinæ, quos posteritas Deorum loco coluit. quid? quod superstites etiam tanquam Deo simillimos venerabantur, sicut Machaon apud Homer. Iliad. Δ. 212. dicitur ἰσόθεος φώς. *Cellar.* An non ἐμφατικῶς præsens Deus, ut dicebantur apud Græcos συνεπιδημοῦντες Θεοί, pro propitiis, quod ipsa vox 'præsens,' etiam præ se fert. Sic Horat. III. Od. v. 2. 'Præsens divus habebitur Augustus.' Virgil. Æn. XII. 245. 'Dat signum cœlo; quo non præsentius ullum.' Terent. Phorm. II. 2. 31. 'Non tu hunc habeas plane præsentem Deum.' Alludens etiam ad illud 'præsens,' quod in ipso periculi articulo medicamentum diluerit, ex quo rex statim convaluit. Ut 'præsentissimum remedium,' &c. dixere Columella et alii. *Snak.*

Ingenitam erga reges venerationem] Idem Noster v. 10. 2. 'In illis gentibus regum eximia majestas est,' barbaras gentes intelligens: de quibus etiam Cicero pro Lege Man. cap. 9. 'regale,' inquit, 'iis nomen magnum et sanctum videtur:' nam quod Hesiodus canit Θεογον. vs. 96. ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆες. *Cellar.* Sic apud Tacit. Ann. I. 29. 'nobilitas ingenita' dicitur. *Snak.*

Utique regis vel admiratione] Mutarunt hæc in vulgatis in illa: *quantum hujus quoque regis vel admirationi dediti fuerint, vel, &c.* sed ego eum, qui non videt hæc adulterina esse, illa germana et propria Curtii verba, meridie lucernam accendere jubeo. *Modius.*

§ 18 *Jam primum nihil sine*] Hunc quoque locum Telchines illi, qui omnia suo tactu fœdant, contaminarant nobis: sed Dis gratia, cum veteres membranæ nondum omnes intercidęrint. *Idem.*

Nisi divina ope] Alii: *sine d. ope,* quod probem, quamquam utrobique idem sensus est. Sic de Constantino Sozomen. Hist. Eccles. II. 32. Ἐπιτευκτικὸς δὲ, ὡς οὐκ οἶδ' εἴτις ἕτερος ἐν οἷς ἐπεχείρησεν· ἄνευ γὰρ θεοῦ, ἐμοὶ δοκεῖν, οὐκ ἐπεχείρει. Ubi interpres in verbis posterioribus respexisse videtur Curtium; nam sic reddit: *In rebus item, quas instituebat, haud scio an quisquam fuerit fortunatior: nam absque divina ope, ut mihi quidem videtur, nihil aggressus est.* Freinsh.

Præsto ubique fortuna] 'Quam solus mortalium in potestate habuit,' infra X. 5. 35. De qua quantum sit ad potentiam instrumentum, vide Lipsii Polit. IV. 9. *Idem.*

Temeritas in gloriam cesserat] Verissime Plautus Pseudolo II. 3. 13. 'ut quisque fortuna utitur, Ita præcellet, atque exinde sapere eum omnes dicimus. Bene ubi quod consilium discimus accidisse, hominem catum Eum esse declaramus: stultum autem illum, cui vertit male.' Vide Plinium Epist. V. 21. f. Simili fortuna Marii 'omnia, non bene consulta modo, verum et casu data, in virtutem trahebantur,' teste Sallustio Jug. 92. 2. et Ceriali apud Tacitum Hist. V. 21. 5. 'Subito consiliis, sed eventu claro, aderat fortuna, etiam ubi artes defuissent.' Sic apud Tacit. Germ. 36. 3. 'Cattis victoribus fortuna in sapientiam cessit.' Curio apud Cæsarem De Bell. Civ. II. 31. 'Quasi non et felicitas rerum gestarum exercitus benevolentiam imperatoribus, et res adversæ odia concilient.' *Idem.* Infra IV. 9. 23. 'Audaciæ, qua maxime viguit, ratio minui potest, quia

numquam in discrimen venit, an temere fecisset.' *Cellar.*

§ 19 *Ætas honestabat*] Quæ vel senis satis magna fuissent facinora, majoris æstimabantur in juvene. *Idem.*

Omnia etiam] Num abundat illud *etiam*, quia præcessit *ætas quoque?* an hæc est sententia, non modo aliorum, sed et Alexandri honestasse opera ejusmodi ætatem? hæreo, quia si hoc voluisset, sententiose *magnis*, non specialiter et in relatione ad res unius Alexandri, *tantis* scribere debuerat. Etiam illud *sed* non satis arridet. Vellem ita legi: *ætas quoque vix tantis matura rebus, et abunde sufficiens, omnia ejus opera honestabat.* Scheff. Adstipulantur Cl. Scheffero codices Leid. et Voss. omissa voce *etiam.* Snak.

Militari gratiora vulgo] Rursum boni nugones, cum non caperent, quid his vellet dicere Curtius, supposuerunt, imo de suo inseruerunt, qua sunt munificentia: *in re militari gratiora vulgo;* sed ego vos, fungi, res vestras ex veteri formula vobis habere jubeo. *Modius.* Vulgares editiones: *plerumque in re militari,* unde binas voculas ejicit Modius, ut superfluum a glossographis additamentum. Laudo factum, adeo non culpo: quid tamen, si corrigendæ illæ potius quam exigendæ? non enim hercule absurde feceris: *Et quæ leviora haberi solent plerumque in rege, militari gratiora vulgo sunt: exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusque paullum a privato abhorrens, militaris vigor: queis, &c.* nam sic et reliqua interpungenda simul, ut et mens sit clarior auctoris, et ordo æquabilior orationis. *Acidalius.* *Plerumque militari gratiora vulgo*] Ita Modius correxit. Acidalius reposuit Modio omissa, et omissis adjecit *in rege.* Codex Basil. etiam illud *gratiora* in *graviora* mutat, ut opponatur illi, quod præcesserat *leviora:* sed retineo *gratiora,* quod est ad mentem Curtii: totum locum sic lego, et interpungo: *honestabat: et quæ leviora haberi solent, plerumque militari gratiora vulgo sunt: exercitatio, &c.* Eadem sententia est, si Acidalii emendationem sequaris: hæc omnia, *in rege militari,* quamvis per se quidem levia sint, tamen efficiuntur gratiora; sed nescio quomodo non placeat Acidalii plerumque infelix crisis, et a genio Curtii abhorrens: facilius toleres: *in re militari,* quomodo omnes mei codices ita scriptum ostendunt. Commodius tamen Modius edidit ex Ms. *Raderus.* *In re militari*] Bene se habet hoc, et tot Mss. fide nititur, contra quos hic nec Modii, nec Acidalii conjecturis faveam. De re ipsa dicemus, ad ista Taciti XIII. 8. 4. 'Specie inanium validus.' *Freinsh.*

Exercitatio corporis inter ipsos] 'Pompeius,' apud Sallust. Hist. Fragm. Incert. IV. 46. 'cum alacribus saltu, cum velocibus cursu, cum validis vecte certabat.' Sic de M. Valerio Corvo Livius VII. 33. 1. 'Non alias militi familiarior dux fuit, omnia inter infimos militum haud gravate munia obeundo, in ludo præterea militari, quum velocitatis viriumque inter se æquales certamina ineunt, comiter facilis: vincere ac vinci vultu eodem, nec quemquam aspernari parem qui se offerret. Itaque (ut mox sequitur) universus exercitus incredibili alacritate adhortationem prosecutus ducis, castris egreditur.' Adde Plinii Paneg. cap. 13. *Idem.*

Cultus habitusque paullulum a privato abh.] Hæc explicant, quod supra cap. 5. 2. dixit: 'Decorum, si ostendisset suis levi ac parabili corporis cultu se esse contentum.' *Snak.*

§ 20 *Vel animi artibus*] Explicat hunc locum similis ille Livii XXVI. 19. 3. 'Fuit enim Scipio non veris tantum virtutibus mirabilis, sed arte quoque quadam ab juventa in ostentationem earum compositus,' et quæ sequuntur. Adde Suetonii Titum in pr. *Freinsh.*

CAP. VII. § 1 *Quantum capere*] Vox *capere* in editis aberat et deerat. *Modius.* Quidam editi: *quanta poterat*, nec bene dictum nego. Sed consensus Mss. tam Bongars. quam Modianorum, et aliarum edd. in hanc sententiam me pertraxit, ut auctori sua verba restituenda esse crederem. *Freinsh.*

Junctoque eo pontibus] Juxta Thapsacum, Syriæ urbem, quia fugiens ex prœlio, ibi rursus flumen trajecit. Arrian. lib. II. et olim Cyrus minor ibidem trajecerat, quum exercitum adversus fratrem duceret. Xenoph. Exped. lib. I. *Cellar.*

§ 2 *Solos*] De Solis urbe passim scriptores, Dionysius de Situ Orbis vs. 875. et ad illum Eustathius, Strabo lib. XIII. Solinus cap. 38. Mela I. 13. Scholiastæ horum, et antiquior omnibus Herodotus; apud quem tamen non reperio Solos, præter urbem Cypriam hoc nomine. Ego ex Laërtio in Solone ipsius natalem aperiam: 'Inde Solon (a Crœso) dimissus venit in Ciliciam, et urbem condidit, a se Solos appellatam.' Addit Laërtius paucos ibi Atheniensium collocatos, eosque sensim patriæ linguæ inter barbaros oblitos cœpisse σολοικίζειν. Alii ab aliis barbaris affirmant Atticam linguam ibi depravatam, indeque natum Solœcismum, qui colonias in omnes prope gentes et posteritatem scholasque deduxit. Solinus et Mela 'Solæ' non 'Soli' scribunt, et Vadianus ex Hermolao, hic ex Cicerone conatur evincere, ut dioscoræ. Sed nusquam legi Solas, sed Solos. Et quo pacto aliter scribas Græce nomen multitudinis virilis generis? Si muliebre esset, Σόλαι dicendum erat, unde Solæ, Solanum descendit. Servo cum Curtio *Solos*, a Soli Solorum. Uti et Arrianus II. 1. 31. Strabo lib. XIV. ac alii Σόλους in quarto casu scribunt. Fuit et Cypri urbs huic cognominis; et Africæ promontorium apud Herodotum. *Raderus.* Apud Herod. II. 32. et IV. 43. promontorium est 'Solœis.' Quod in quibusdam exemplaribus hoc loco 'Solis' legebatur, Salmasius ad Solin. dicto loco, ait defendi posse, ex eo quod antiqui nomina urbium sexto casu plerumque proferebant, ætate Solini atque adeo superiore. Quod autem in aliis exemplaribus Solini et Melæ est 'Solœ,' id mihi videtur accidisse ex veteri pronunciatione Græci nominis Σόλοι, quæ non male sic effertur 'Solœ,' ita scilicet, ut novissimæ duæ vocales coalescant in diphthongum. Ut in Hieronymo ad Daniel. cap. II. *Freinsh.* Ex Tarso primo die Anchialum pervenit, ad cujus mœnia sepulcrum Sardanapali extabat, (nam conditum ab hoc rege oppidum ferebant,) cum formosa epigraphe: Anchialo demum Solos perrexit Minervæ et Æsculapio sacrificaturus. Arrian. lib. II. Solæ autem sive Soli sunt illa civitas, quæ ob sermonis indiligentiam 'solœcismo' nomen dedit, postea Pompeiopolis a Pompeio piratarum victore appellata. *Cellar.* Adde Salmas. ad Solin. c. 18. p. 546. *Snak.*

Cujus potitus] Coloniensis, qui tamen vetustissimus apparet, *cujus potentibus expulsis*; de quo quid dicam aliud, nescio; quam etiam hinc videri posse, non nunc primum natum morem perversissimum interpolandi bonos scriptores. *Modius.*

Multæ] 'Quod propensiore erga Persas animo fuissent,' Arrianus II. 1. 31.

§ 3 *Vota pro salute*] A milite, vel Alexandro, vel utrisque, et hoc pro more, ut in Romana quoque Imperatorum et Græca Historia passim apud Herodianum, Plutarchum, Lucianum, Pausaniam, alios cognosces. *Raderus.* Quod ad scriptionem hujus loci attinet, vocem *quippe* alii hic inserunt: *quippe Æscul.* quæ præterquam quod pluribus libris abest, sua sponte aliena est a sensu hujus periodi; nisi

igitur et hic asyndeton esse credimus, qualia supra ad III. 6. 1. quædam adnotavimus, sic constituenda erit lectio: *Vota d. pro sal. susc. per lud. atque etiam reddens, ostentui quanta fiducia barb. sperneret, Æsculapio, &c.* Sic Tacit. I. 29. 6. 'Corpora extra vallum abjecta ostentui.' Sallust. Jug. 24. 6. 'ut Jugurthæ scelerum ostentui essem.' Plura exempla Taciti require in Indice ejus. *Freinsh.*

Æsculapio et Minervæ] Illi, quod Numen peculiare salutis crederetur, eoque nomine a Romanis, pestilentia laborantibus, Epidauro accitus est, ut apud Livium fine lib. x. Val. Max. I. 8. et alios. Minervam autem præcipue semper Alexander coluit: cui et ante ad Ilium sacrificavit, I. 4. eique arma sua suspendit: et pollicitus est, templum se illustrissimum conditurum. Strabo lib. XIII. Et infra, III. 12. aram sacrat: quam et IV. 13. propitiat: et VIII. 2. victimis cæsis honorat. quod et Arrianus notat IV. 4. *Idem.* Diis soteribus. Æsculapio, ut medicorum deo: Minervæ, utpote quam imprimis Alexander colebat, ut passim apud Curtium et Arrian. extat. *Cellar.*

§ 4 *Ex Halicarnasso*] Quam urbem ipse captam exciderat; Persis in arces confugientibus. Arrian. I. 7. 22. Diod. XVII. 24. et seqq. *Freinsh.*

Persas] 'Orontobatem Persam qui Halicarnassi arcem, et Myndum, et Caunum, ac Theram, et Callipolim tenebat, a Ptolemæo et Asandro victum cognovit. Accesserat ad victoriam et Cos, et Triopium.' Sic Arrian. II. 1. 32. *Idem.*

Myndios] Quorum oppidum ipse, spe proditionis, tentaverat, sed irrito successu: vide Arrian. I. 7. 5. Parvum fuisse oppidum etiam ex joco Diogenis apparet, quem Laërtius refert magnificas ejus portas eludentem dixisse: 'Viri Myndii, claudite portas, ne civitas vestra egrediatur.' *Idem.* *Myndus et Caunus*] Cariæ oppida, hoc ad Rhodium mare, illud prope Halicarnassum situm, et frustra ab Alexandro ad majora festinanti oppugnatum. Arrian. I. *Cellar.* Caunum inprimis nobilitavit Protogenes celeberrimus pictor, qui originem inde duxit, Plin. XXXV. 10. 42. Ceterum plerique libri hoc loco *Canyndios* legunt, unde mihi suspicio est scripsisse Curtium *Cnidios.* Freinsh.

Pleraque ejus tractus] Idem Historicus, præter ista oppida etiam Theram, Callipolim, et Triopium memorat, nec non ipsam arcem Halicarnassi, adhuc ab Orontobate defensam. *Cellar.*

§ 5 *Spectaculo ludicro*] Istud *ludicro* habuerim pro interpretamento vocis præcedentis. Nisi forte (quod p. m. Socer meus judicabat) *spectaculum* potius est interpretamentum *ludicri* ut ignotioris. Certe Curtio *ludicrum* absolute pro spectaculo sumitur IV. 5. 11. *Freinsh.* Freinshemius vocem *ludicro* habet pro glossemate, mihi contra videtur ejiciendum *spectaculo:* supra enim simili fere modo *ludum* dixerat, et quia ludicrum obscurius videbatur, ideo erat, qui pro eo *spectaculum* substitueret. *Scheff.*

Mallon Castab.] Ciliciæ oppida, qua ad Syriam, et Amanum montem vergit. *Mallon* Pyramus præterfluit. *Cellar.*

Inde alteris castris] Usitatus Historicis loquendi modus, primis, alteris, tertiis, quartis, &c. castris, hoc est, diebus, etsi non continuis semper intelligendum, quum sæpe in castris unum, duos, tres, pluresve dies morarentur. Græci σταθμοὺς appellant. *Raderus.* Sed alii plures ediderunt: *inde adeo alteris castris,* quod non spernendum fuisse videatur, cum sit ex ipso purioris abundantiæ fonte, quam non attendentes etiam aliis locis ablegaverunt *adeo* viri alias doctissimi: cum sæpe ornatus, vel explendi habeat vim. Terent. Andr.

IV. 5. 'propera adeo puerum tollere:' et expresse in Heaut. I. 1. 'inde adeo, quod agrum hunc in proximo mercatus est.' Virg. Æn. II. 567. 'Jamque adeo super unus eram.' Adde quæ congessit versatissimus in hac genuinæ Latinitatis elegantia P. Burmannus ad Phædr. I. 4.

Castabalum] *Castabala* numero multitudinis scribunt Geographus (Strabo lib. XII.) et Plinius V. 27. Stephan. Καστάβαλα πόλις Κιλικίας, καὶ Φοινίκης, ἣ καὶ Περασία ἐκαλεῖτο. *Castabala urbs est Ciliciæ, et Phœnicis, quæ et Perasia vocabatur.* Hic aiunt gesta, quæ de Oreste et Pylade feruntur. Vide Strabon. lib. XIV. *Freinsh.*

§ 6 *Parmenio occurrit*] Leviter dissentit Arrian. lib. II. quum adhuc ad Mallos esset. *Idem.* Quum ægrotaret rex, Parmenio in Cappadocia erat. Ἐκ δὲ τούτου, *post hæc*, rex illum ad præoccupandas Syriæ portas misit, unde nunc recurrit. *Cellar.*

Isson] Mirum dictu, Xenophon. Anab. lib. I. Diod. Siculus XVII. 32. et Mela I. 13. Isson 'ingentem urbem;' Strabo lib. XIV. πολίχνιον, 'oppidulum cum statione' appellat. Iterum Mela ævo suo nullam fuisse Isson affirmat. Stephanus autem: 'Issus,' inquit, 'urbs inter Syriam et Ciliciam, ad quam Alexander Darium vicit, eoque dicta est Nicopolis ab illa.' Ptolemæus tamen Nicopolim diversam facit ab Isso, uti revera est. *Raderus.* Hic etiam Cicero postea castra habuit se teste: pretium est operæ nosse verba disertissimi viri. Sic igitur ille Epist. Fam. II. 10. 'Interea cum meis copiis omnibus vexavi Amanienses hostes sempiternos: multi occisi, capti, reliqui dissipati: castella munita improviso adventu capta et incensa. Ita victoria justa imperator appellatus apud Issum (quo in loco sæpe, ut ex te audivi, Clitarchus tibi narravit, Darium ab Alexandro esse superatum) abduxi exercitum ad infestissimam Ciliciæ partem.' Idem ad Atticum V. 20. 10. 'Castra paucos post dies habuimus, ea ipsa, quæ contra Darium habuerat apud Issum Alexander:' quem et aras ibidem collocasse discimus ex eodem Cicerone Ep. Fam. XV. 4. *Freinsh.* Issus ultimum fere Ciliciæ oppidum adversus Syriam. Unde 'sinus Issicus,' et, quod jam scribetur, prœlium Issicum denominantur. *Cellar.*

§ 8 *Milites novi*] Callisthenes apud Polybium XII. 10. scribit Alexandro Ciliciam intranti advenisse ex Macedonia supplementi loco peditum quinque millia, equites octingentos. *Raderus.*

§ 9 *Circumiri*] Leg. *circumveniri;* nam et sic alibi Heinsius. Utrumque probum videtur, et Nostro usitatum; nam de eadem hac acie cap. 8. 'a fronte et tergo circumiturus hostem;' cap. 9. 'circumire prætergressos ausi;' cap. 11. 'occulte circumire tergum.' Add. IX. 5. 3. At circumveniri est IV. 13. 34. 'ut nec circumvenirentur, si artius starent;' IX. 1. 7. 'facilius singula circumvenirentur:' quamvis ultimum videatur dolum quemdam præ se ferre, ut etiam accepit Barthius Advers. LII. 16. *Snak.*

Ancipiti acie] Hostibus a fronte et a tergo instantibus. Cæsar Bell. Gall. VII. 76. 'Ancipiti prœlio, quum ex oppido eruptione pugnaretur, et foris tantæ copiæ equitatus peditatusque cerneretur.' Sic V. 4. 3. 'ancipiti malo oppressi.' *Idem.*

§ 11 *Sisenes*] Apud Arrian. I. 8. 3. memoratur Asisines Persa, de quo quidem aliqua dissimilia narrantur: sunt tamen, quæ persuadeant, eundem videri debere, quem Curtius hic nominat. Apud Josephum reperitur *Sisines.* Vide Lucian. tom. II. pag. 103. *Freinsh.*

Exsilium patria mutaverat] Nonnulli invertunt casus et ponunt: *exsilio patriam mutaverat:* mei codices omnes contra. Sed sic optimi scrip-

tores sine præpositione. Horat. I. Od. 34. 'Valet ima summis mutare:' et contrario sensu Idem I. Od. 16. 'nunc ego mitibus Mutare quæro tristia.' Propert. III. 18. 3. 'Durus qui potuit lucro mutare puellam:' et plura Lambinus ad Horat. Alter loquendi modus tamen minime barbarus, ut voluit Acidalius ad Plautum. Livius tamen dixit 'fortunam secum mutare:' etiamsi Scioppius contendat tum hominem significari. Sulpicius ad Ciceronem Fam. Ep. IV. 4. 'mortem cum vita commutare.' *Raderus.* Raderi sententiam firmaret Ovid. Fast. VI. 665. 'exsilio mutant urbem,' nisi utrumque esset probatum dicendi genus. *Snak.*

§ 12 *Nabarzanes*] Vide Indicem.

Dignum nobilitate ac moribus] Non ego tam audax, ut hoc damnem: neque dum tamen eripi mihi suspicio potest, pro *moribus*, a Curtio scriptum fore *majoribus*. Hærent enim certe hic melius nobilitas et majores: etsi neque non optime hærent alias nobilitati mores, quos ab illa nec ego sperno, per se utinam ne tam procul hodie spretos! Commode etiam accipio, quod est vulgo. Vult enim agere eum quid respondens ceteris moribus et par egregiis antefactis. *Acidalius.*

Moribus suis ederet] Et hic variant Codices. Theocrenus scribit, *majoribus suis*, et Acidalius suspicione ductus ita scribendum conjecerat. Meo animo utrumque bene, seu *moribus*, seu *majoribus*: *majoribus* enim apte jungitur *nobilitate*, ut aliquid dignum sua nobilitate, dignum majoribus suis designet interficiendo Alexandro, *moribus* suis generosis, audacibus, et facinoribus et factis olim haud imparibus perpetratis. *Raderus.* Ego etiam de postrema vocula subdubito, num magis *auderet* scripserit Noster: vox ea familiaris, si qua alia, Tacito nostro. Juvenalis Sat. I. 73. 'Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum.' *Freinsh.* Quidam *majoribus* legunt, nec male, plures tamen *moribus* habent, intellige generosis et audacibus. *Cellar.* Leg. *majoribus.* Heinsius.

§ 13 *Utpote innoxius*] Unde hoc tandem patuit, eum innoxium; vel ipsi illud consilium fuisse? quum indicta caussa et inopinus sit interfectus? mirum illud Criticos non arripuisse, ut et hinc insultarent Curtio. Sed procul dubio ex aliis caussa manifesta deinde divulgata, seu per conscios consilii, seu aliunde, quod ubique memorare in rebus exiguis tanti non est.

CAP. VIII. § 1 *Jam Græci milites*] Triginta millia, ut infra Curtius ipse numerat cap. 2. 9. robur totius exercitus. *Raderus.*

Thymodes] Supra III. 3. 1.

Et propemodum unica] Editio Gymnici: *et propemodum unica Alexandri*, sed censeo, hujusmodi homines cogitare quid dicant? *Modius.*

§ 2 *Mesopotamiæ campos*] Montosa Syria, magis Cilicia; at trans Euphratem ad Babyloniam usque spatiosissimi campi patent. *Cellar.*

Consilium damnaret] Curtiana elegantia est, itaque loqui amat, supra III. 2. 1. 'Quæ per duces acta erant, cuncta damnabat:' VI. 6. 'damnem medici fidem:' et alibi 'damnata spe.' *Raderus.*

§ 3 *Minus hoc regi*] Vulgo: *minus hoc consilium regi*, age, age, ut lubet. *Modius.* Plerique codices, quos vidi, addunt, *hoc consilium.* Modius eliminat, an ex suo vel alieno, haud disputo: ex suo reor, et tollendum videtur, quod Curtius, brevitatis studiosissimus, hujusmodi carcinomata oderit; nam paulo ante dixerat: *si id consilium damnaret.* Itaque videtur ex glossemate irrepsisse. *Raderus.*

Imminui et dividi] Insignis est hæc emendatio; antea legebatur: *ancipitem fidem, et mercede venalem proditionem imminere, et dividi non ob aliud copias velle, &c.* a quibus quod recessi,

et cui non placebit, et ego, vel Palmerii, cui restitutionis hujus laus debetur, vel ipsius etiam rei causa, placere quoque non laboro. *Modius.* *Imminui et dividi non ob aliud copias velle, quam ut ipsi in diversa digressi, si quid commissum esset, traderent Alexandro.* Sic Modius edidit, Palmerii nostri secutus emendationem: οὐχὶ καθ' ἡμέτερόν γε νόον. Ante fuit, *proditionem imminere, et dividi copias.* Neque hoc ad nostram aut Curtii mentem: etsi fortasse ad mentem quidem, sed ad scripturam minime certe. Meo enim animo, nequaquam a Curtio ullum ejusmodi verbum. Addidit ineptus sciolus, qui desiderari tale animadvertebat. Desideratur, sed intelligi tacite auctor, non hic disertim voluit legi. Multæ in his libris id genus inculcationes, quas innumeras jampridem Modius expulit, et superant non paucæ, suo quæque loco nobis expellendæ. Hic nunc quidem non muta, sed exige protinus, atque ita scribe: *ancipitem fidem, mercede venalem proditionem: dividi non ob aliud copias velle, quam ut ipsi in diversa digressi, quod commissum esset, traderent Alexandro.* De copiarum imminutione scio pertendere aliquem posse; minuuntur enim aliquo genere, quæ dividuntur. At hic dicat mihi, quid ad proditionem istuc? Ea spectabatur sola, si spectabatur tamen, quæ et pendebat a sola digressione. Consideret mihi serius lector, οὐδέ κέ τίς μοι Μῦθον ὀνόσσεται. *Acidalius.* Codices omnes, quos vidi veteres et recentes diserte ponunt: *imminere et dividi.* Palmerius et Modius *imminere* vertunt in *minui*, Acidalius omnino tollit, et *imminuere et minui*, legitque: *mercede venalem proditionem dividi non ob aliud.* Ego facile assequor, verbum *imminere* a Palmerio et Modio non ex fide Mss. sed suopte judicio a Curtio proscriptum, aut certe in τὸ *imminui* mutatum esse, cum omnes mei codices conjurent in unam scripturam. Suspicor tamen *imminere* glossema lectoris, non Curtii calamum esse. Jam ex genio Curtii meo animo est: *ancipitem Græcorum fidem, mercede venalem proditionem* (esse) *et dividi, &c.* vel: *ancipitem Græcorum fidem, et venalem proditionem dividi non ob aliud copias velle.* Ita non erit opus verbo *imminere*, et sententia erit plena: *fidem ancipitem* (Græcorum) *mercede venalem proditionem dividi velle copias* Darii; non aliam ob causam, quam ut ipsi a toto exercitu disjuncti, et cum parte copiarum duntaxat conjuncti, siquid sibi creditum aut commissum esset, illud possint tradere Alexandro. Nec Acidalii tamen displicet interpunctio. *Raderus.* Hæc cum ita legantur in plurimis et optimis codicibus; sensum insuper commodum habeant; non facile assentiar vel Palmerio Modioque qui ita legunt: *ancip. fidem, mercede venalem proditionem, imminui et dividi, &c.* vel Acidalio, qui ita: *anc. fid. m. v. proditionem dividi, &c.* quibus, si quid mutandum sit, præferam illud Raderi: *anc. fidem et mercede venalem proditionem dividi non ob aliud copias velle.* Sed ipse quoque sentit nihil hic mutandum esse. Idem judicium est de seqq. verbis, quæ sic format Acidal. *in diversa transgressi quod commissum esset.* Præ quibus mallem: *ipsis* (Persis) *in diversa digressis.* Freinsh.

§ 5 *Ut erat sanctus et mitis*] Non potuit magis proprie hoc a Curtio dici. *Modius.* Supra cap. 5. 'Darius ingenio miti et tractabili' dicitur. hic pro bono, innocenti, integro, æquo et justo: sic Cicero: 'vir natura sanctus et religiosus.' Sancta alioquin dicuntur proprie, quæ neque sacra, neque religiosa, neque profana sunt, sed sanctione quadam confirmata: quod enim sanctione quadam subnixum est, id sanctum est, etsi non Deo consecratum ff. l. IX. 9. de Rerum Divis. a sanciendo enim sanc-

tum dicitur, quasi incorruptum, et inviolatum. Alio significatu sanctum est, quod ab hominum injuria munitum atque defensum est, dictum a sagminibus, seu verbenis, seu herbis puris, quæ ex loco sancto secabantur a consule vel prætore, legatis proficiscentibus ad fœdus faciendum, bellumve indicendum: ex quo legati 'sancti' dicuntur jure gentium, quod eos violari nefas sit. Loca 'sancta' muri et portæ; 'sancti' etiam magistratus dicebantur; sed hic ἠθικῶς accipitur pro natura miti, et ingenio mansueto, moribusque æquis et bonis, ipsaque clementia. *Raderus.*

Tot militum] *Milium* legeretur, si operæ mihi parere voluissent: potest tamen illud quoque ferri, etsi post dicit Curtius: 'unius hominis jactatione tot milium sanguinem impendi.' *Modius.* An *tot millium?* erant enim triginta millia. Certe infra Curtius: 'Unius hominis jactatione tot millium sanguinem,' &c. hæc occurrebant, antequam Modium mihi suffragantem inspicerem: sapienter certe Darius, et humane, perculsurus erat omninm gentium animos tam immani ea propter suspicionem facienda, nullo delicto commisso, nec ullo signo proditionis edito. *Raderus.* *Tot militum*] Ego quoque post Modium et Raderum reponendum hic putem *tot millium;* præsertim cum et vox 'milites' proxime præcesserit. Infra IV. 10. 8. 'tot millia suorum.' *Freinsh.*

§ 6 *Neminem stolidum consilium, &c.*] Thucydides lib. III. p. 202. Τὴν σώφρονα πόλιν τῷ τε πλεῖστα ἂν βουλεύοντι μὴ προστιθέναι τιμὴν, ἀλλὰ μηδὲ ἐλασσοῦν τῆς ὑπαρχούσης, καὶ τὸν μὴ τυχόντα γνώμης, οὐχ ὅπως ζημιοῦν, ἀλλὰ μηδὲ ἀτιμάζειν. hoc est, *Bene morata civitas nullo eum honore afficit, qui bene consuluit, sed nec honorem, quem ille habet imminuit: pariter eum, qui in consulendo inferior fuit, nullo dedecore nedum supplicio prosequitur.* Cellar.

Variasque sententias dicere] Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλῃσι, οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἑλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι· λεχθεισέων δὲ ἔστι, ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον· αὐτὸν μὲν ἑωυτοῦ οὐ διαγινώσκομεν, ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω. *Rex, nisi diversæ inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea, quæ dicta est, uti: at, cum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere; quod per se discerni cum nequeat, comparatum cum altero, discerni potest.* Artabanus apud Herodot. lib. VII. non longe ab initio. *Raderus.*

§ 7 *Nuntiare*] Ubicumque hoc aut simile occurrit, mutavit in editis in *nuntiari*, minus bene, Modius. Elegantius *nuntiare*, quam *nuntiari:* sed codices mei omnes præter Modianum, *nuntiari* habent. *Idem.* Contra vero Leidens. et Voss. expresse *nuntiare*, sed perinde duximus. *Snak.*

Si retro ire pergat] Turpe sibi Darius tantus rex putabat futurum, si unde venerat rediret, quod ipse fugam interpretabatur (et habebat speciem fugæ); hostem inde animum sumpturum, suos posituros; se timoris, quod in rege turpissimum est, ipsaque morte dirius, insimulatum iri. Itaque multis aut mutatio castrorum, aut abitus, aut regressus parum feliciter cessit, ut Livius lib. XXII. XXIII. et XLIV. narrat. De Pyrrho Justinus XXIII. 3. 9. De Amomphareto nolente castra mutare adversus Mardonium, Plutarch. in Aristide cap. 34. De Constantino Pogonato Zonaras lib. III. De Hannibale, etiam Appianus. De Mnasippo Xenophon lib. III. Hellen. qui plura exempla desiderat, Gruteri commentarium adeat ad illa Taciti verba, lib. de Moribus Germanor. 'Et ipsa plerumque fama bella profligant.' *Raderus.*

Fama bella stare] Famæ serviendum est studiosissime, eademque sæpe negligenda et contemnenda, ne

vanis rumoribus turberis: prius affirmat ipse noster Curtius et hic, et aliis locis. Livius testis amplissimus accedat XXVII. 47. 4. 'Famam bellum conficere, et parva momenta in spem metumque impellere animos.' Nec Tacitus dissentit XIII. 8. 4. 'Fama in novis cœptis validissima est:' et Agr. 18. 5. 'Instandum famæ, ac prout prima cessissent, fore universa.' De hac bellica fama tam multa Gruterus loco paullo ante laudato, uti nec plura desiderare possis, aut legere velis, quæ nos indigitare tantum voluimus. Contra tamen sæpe animus adversus rumores firmandus. Livius XXII. 39. 11. 'Adversus famam rumoresque hominum si satis firmus steteris.' Idem fere Paterculus II. 115. 6. 'Numquam consilia ducis judicio exercitus, sed exercitus providentia ducis regendus est.' Seneca: 'Male imperatur cum regit vulgus duces: Ad calamitatem quilibet rumor valet.' *Idem.* Seneca Epist. 13. 'Fama conficere bellum solet.' Livius XXVII. 45. ait 'famam bellum conficere, et parva momenta in spem metumque impellere animos.' Tacitus Ann. XIII. 8. 'fama in novis cœptis validissima est.' *Cellar.*

Qui recedat, fugere credi] Facit huc sententia Curionis apud Cæs. de Bell. Civ. II. 31. 'Castrorum mutatio quid habet nisi turpem fugam, et desperationem omnium, et alienationem exercitus?' Herodian. I. 14. 'Bellum relinquere inchoatum, præterquam quod indecorum videtur, etiam periculosum est. Quippe audaciam barbaris injiciemus: neque enim remeandi cupiditate decessisse nos, sed aufugisse metu perculsos arbitrabuntur.' Livius XXII. 32. 3. 'Adeoque inopia est coactus Annibal, ut nisi tum fugæ speciem abeundo timuisset, Galliam repetiturus fuerit.' Hinc illæ loquutiones apud auctores. Diod. XX. 3. 'Αποχώρησιν εὐσχήμονα, καὶ μὴ φυγῇ παραπλησίαν. Xenoph. Anab. lib. IV. Ὥστε ἡ πορεία ὅμοια φυγῆς ἐγίνετο. Adde eundem pag. 606. B. Polyb. II. 18. de Gallis: Φυγῇ παραπλησίαν ἐποιήσαντο τὴν ἀποχώρησιν, quod ad verbum Cæsar de Bell. Gall. VII. 43. et Livius alicubi: 'Fugæ similem profectionem facere.' Idem XXVIII. 2. 14. de Asdrubale: 'Signis repente sublatis, fugæ magis quam itineris modo penitus ad Oceanum et Gadeis ducit:' et XXV. 14. 15. de Hannone: 'Fugæ magis quam itineris modo in Brutios rediit.' Inde notatur in Pyrrho 'turpis ab Italia discessus.' Justin. XXIII. 3. 12. *Freinsh.*

§ 8 *Trahendi belli*] Trahere bellum est moram in gerendo quærere, prœlia, et quicquid illud conficere potest, declinare de industria. Livius III. 62. 'Et trahi bellum salubriter, et mature perfici potest.' Idem V. 10. 'Unum bellum, annum jam tertium trahi, et consulto male geri: ut diutius gerant.' Cicer. Epist. VII. 3. et Nep. VII. 8. idem est 'ducere bellum.' *Cellar.*

Vix ullam] Vulgo *insulsam*, plane insulse. *Modius.* Codices veteres plerique habent, *insulsam esse rationem.* Itaque non dubito, quin illa, *vix ullam*, sint corrupta, cum ne sensus quidem eorum sit satis conveniens. *Vix ulla* enim non excludit *omnem*, quod hic vult Darius. Quare suspicor scripsisse Curtium: *Trahendi vero belli falsam esse rationem*, vel *vix salvam esse rationem.* Scheff.

§ 9 *Servato more majorum*] Sic enim Cyrus, Darius, Xerxes maximis copiis collectis ipsi præsentes neminem abire patiebantur, et universas vires in prœliis adhibuerunt, quod ex Herodoto, Xenophonte, et aliis cognosci potest, et miror a Brissonio non animadversum. *Raderus.*

Obtulerint] Aldus et Pithæi codex *obtulerunt:* alii *obtulerant:* secutus sum conjecturam olim meam, quam nunc, descriptis Bongarsii variis, membranis illius juvari video: et sane

requirit eum verbi modum oblique relata oratio. *Freinsh.*

§ 10 *Ritu ignobilium ferarum*] Plane germana his Tacitus Agric. 34. 3. 'Quomodo silvas saltusque penetrantibus, fortissimum quodque animal robore, pavida et inertia ipso agminis sono pelluntur.' Haud multum diversum est illud Flori II. 3. 4. 'Ligures imis Alpium jugis adhærentes inter Varum et Macrum flumen, implicitosque dumis silvestribus, major aliquanto labor erat invenire, quam vincere.' *Idem.*

Silvarum latebris se occulerint] Et hoc a Modio. vulgus librorum, *occuluerunt.* Tu facito *occulerent*: non tam id verbi Alexandrum ejusque exercitum respicit, etsi respicit omnino, quam feras ipsas, a quibus ad illos accommodatur. *Acidalius. Occulerent* Acidalius, Modius *occulerint;* editi codices *occuluerunt;* videtur hic Acidalius sequendus: *occulerent; occulere solerent; Occulerint; occulere censuerint,* non male, et nescio, utrum non melius. *Raderus. Occuluerunt,* cum Modius legat *occulerint,* Acidalius *occulerent,* Bong. *occuluerint,* adhærendum putavi Aldo, cujus lectionem etiam Elz. novissima præfert, cum certe nulli aliarum sit posthabenda; forsan et anteferenda omnibus. *Freinsh.*

§ 11 *Valetudinis simulatione*] Curtius infra in querimonia Alexandri: 'vix suos credere, non simulari valetudinem,' id est morbum; eodem libro: 'infirmitatem valetudinis tuæ video.' Hinc passim scriptores, 'adversa valetudo,' 'incommoda,' 'inhabilis,' 'dura,' et sæpe sine epitheto. Cicero: 'valetudine affici.' Quintilian. 'Valetudinis caussas sæpe attulerunt.' Velleius: 'Ingravescit indies valetudo.' Tacitus: 'Valetudine æger:' 'anceps valetudo.' *Raderus.*

Ipsum esse passurum] Ambigue dictum explano: Darius dictabat se non amplius passurum ipsum Alexandrum detrectare certamen. sæpe tacet Curtius pronomen cum participio jungendum, uti et hic 'se' audiri voluit. *Idem.* Nihil familiarius Curtio, qui hac in parte Græcos, eosdem, quos in historia enarranda, sequitur, quibus hæc reciproci ellipsis elegans visa. Confer ergo Curtium hac in re secum, IV. 13. 4. V. 9. 2. et 17. V. 12. 15. VI. 5. 31. et pluribus. *Snak.*

In illo specu] Ita vocat angustias montium, in quas more ferarum se abdidisse supra dixit: rideam, si quis interpretetur de specu Typhonis. *Freinsh.* Quod Raderus hoc loco fecisse videtur. *Snak.*

Hæc magnificentius] Ejusmodi suspicionem amovet ab se Scipio, Liv. XXI. 41. 1. 'Non vereor, ne quis me hoc vestri adhortandi caussa magnifice loqui existimet, ipsum aliter animo affectum esse.' Solent enim quandoque duces, confirmandi militis caussa, premere metus suos, et de suis viribus magnifice prædicare. Sic Æneas apud Virgil. I. 212. 'Talia voce refert, curisque ingentibus æger Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.' Apud Livium XXVIII. 8. 1. 'Philippus mœrebat quidem et augebatur, &c. In concilio tamen dissimulans ægritudinem, elato animo disseruit.' Idque est, verbis Senecæ ad Polyb. XXIV. 5. 'Quod duces magni faciunt, rebus affectis, ut hilaritatem de industria simulent, et adversas res adumbrata lætitia abscondant, ne militum animi, si fractam ducis sui mentem viderint, et ipsi collabantur.' *Freinsh.*

§ 12 *Pecunia omni*] Arrian. II. 2. 39. verisimilius scribit, 'majorem pecuniæ partem.' *Idem.*

Rebusque pretiosissimis] Bong. *rerumque pretiosissimis,* æque bene: sic infra III. 13. 5. *Idem.* Adsentitur Bongarsio Codex Ms. Vossianus, et sic V. 6. 7. 'pretiosissima vestium induti.' *Snak.*

Damascum] Hæc regalis quondam

civitas fuit, et in omnia Syriæ tenuit principatum. Quam Julianus Imperator in Epist. veram Jovis urbem, et Orientis totius oculum vocat. Isidorus a Damasco dispensatore nuncupatam refert, quem Abraham futurum sibi heredem dixerat, antequam Isaac illi promissus esset. Nobilissimam hanc Syriæ urbem Tamerlanes Scytharum præpotens rex diripuit atque incendit. *Popma.* Vide infra III. 12. 27. *Snak.*

More patrio] De quo vide Brisson. III. p. 312. Quo et ipso, sicuti in pluribus aliis institutis, similes fuere Germanorum, de quibus idem prodit Tacitus noster Germ. 7. 3. *Freinsh.*

§ 13 *Ad fauces*] Cilicia ab occasu habet Pamphyliam, ab ortu Syriam, a Meridie Issicum sinum, a Septentrione Cappadociam, qua venit Alexander. Tres habet aditus perangustos: primus qua ex Cappadocia Tarsum versus tenditur, qui tam arctus est, ut similitudinem portarum referat: et de his faucibus et ingressu in Ciliciam, supra III. 4. 2. sermo est: alter est, quo ex Cilicia per portas Amani montis in Syriam exitur, haud procul Isso: tertius ad portas Syriæ est. Media, post aditum, est campestris, per quam Pyramus et Cydnus fluit. Ternæ pylæ sunt auctoribus nominatæ, pylæ seu portæ Ciliciæ a Septentrione, quibus per angustias venitur in campestrem Ciliciam: alteræ ad Amani montis radices, quibus in Syriam aditur, et Cilicia finitur: tertiæ portæ Syriæ seu Ciliciæ sunt extremæ ad sinum Issicum, quem attingunt juxta mare. Hic Camertis, qui Solinum commentariis illustravit, errorem emenda, portas Cilicias cum Amanicis confundentem, cum et Curtius, et Xenophon, Strabo, Solinus, et alii auctores, diversas affirment. Nam Ciliciæ portæ, quas Alexander ingressus suam felicitatem et hostium stultitiam admiratus est, sunt quibus ex Cappadocia, ut dixi, aditur campestris Cilicia. Amanicæ, quibus exitur in Syriam. Syriæ seu Ciliciæ sunt tertiæ, quibus finitur Cilicia versus orientem, diversæ ab Amanicis. *Raderus.* Ad III. 4. 2. Idem hoc loco addit: Emendandus ergo et Abrahamus Ortelius in descriptione expeditionis Alexandri, qui Pylas Amanicas ponit, ubi debebat Syriæ et Ciliciæ collocare. Vide et Eustath. ad Dionys. vs. 585. Polyb. XII. 8. &c. et Ciceron. in Epist. Fam. XV. 4. ibi: 'Duo sunt aditus in Ciliciam ex Syria, quorum uterque parvis præsidiis propter angustias intercludi potest; nec est quidquam Cilicia contra Syriam munitius. Sed me Cappadocia movebat, quæ patet a Syria,' &c. Illas 'angustias Ciceronis' vocari suspicor, quod ibi castra habuisset, apud Elmacin. Hist. Saracenicæ III. 4. *Freinsh.* Cl. Clericus hic iterum suo more Curtium insimulat gravioris omissionis, Judicii cap. 5. § 8. quam etsi in aliis etiam agnoscat, § 7. et ex Arriani Historia ipse conficere possit, recte scripsisse Nostrum, tamen illud intolerandum judicat: inique. *Snak.*

§ 14 *Nec dubitavere Persæ*] Cæsar de Bell. Civil. II. 40. 'Curio ad superiorem spem addita præsentis temporis opinione, hostes fugere arbitratus, copias ex locis superioribus in campum deducit.' Sed improspero eventu. Felicius, ut omnia, Cæsari cessit error, sive erroris simulatio fuit, in pugna ad Mundam, cum 'cohortes hostium quinque per transversam aciem actæ, quas Labienus periclitantibus castris subsidio miserat, fugæ speciem præbuissent.' Florus IV. 2. 83. Adde Xenophon. extremo Anab. IV. Similia Macedonibus aliquoties evenisse credibile est, ex eo quod Philippus et hic Alexander Macedonica evolutione in prœliis uti desierunt, quod ea 'similis fugæ, animos addebat hostibus, et suis terrorem inferebat.' Ælian. Tactic. XXXIV.

4. Qui sane terror ex hujuscemodi caussa conceptus, et Romanis apud Liv. I. 27. 8. negocium exhibuit, et Græcos post Alexandri mortem desciscentes prodidit. Vide Diodor. XVIII. 7. *Freinsh.*

Isso relicta, quam ceperant, Macedones fugerent] Dubia oratio in verbis: *quam ceperant:* ceperunt Macedones, et ceperunt Persæ, illi prius, hi posterius; sed eximit scrupulum sententia, et rerum ordo: *τὸ ceperunt* ad Macedonas pertinet. Nam si cepissent Issum, (quamvis postea fugatis Macedonibus ceperint,) Persæ non dubitassent, an essent fugituri Macedones, cum deprehensos occidissent, uti fecerunt. *Raderus.*

Agmen non poterant persequi] Leve est, sed sinceritatis intereat, ut *potuerant* scribatur. In eadem voce sæpe deinceps itidem erratum, quod indicasse hic semel sufficerit, ne ubique semper iteremus. *Acidalius.*

§ 15 *Præcisis adustisque manibus*] Adde infra v. 5. 6. et de Crudelibus Persarum Suppliciis Brisson. lib. II. pag. 259. et deinceps. 'Syri fugitivi (servili bello) captivorum manus non ad ipsas commissuras et internodia, sed cum ipsis simul brachiis abscindebant.' Diodor. in Excerpt. apud Valesium pag. 372. Quanta autem hæc sit feritas, pulcherrime expressit Florus III. 4. 7. in Bello Thracio: 'Nec aliter cruentissimi hostium quam suis moribus domiti: quippe in captivos igne ferroque sævitum est. Sed nihil (attende!) Barbaris atrocius visum est, quam quod abscissis manibus relicti, vivere superstites pœnæ suæ jubebantur.' Quo loco notam nostram vide. Floro in eadem Historia addendus Marcellin. XXIX. 26. f. 'Sagittariorum vero primoribus manus incidit.' *Freinsh.* Quomodo *adustisque*, cum sequatur mox, *quorum amputaverat manus*, nulla facta mentione adustionis? sed nec alibi quid legas tale. Amputabantur manus, non adurebantur. Codices nonnulli habent non *adustis*, verum *adductis:* suspicor itaque a prima fuisse manu *adstrictisque*, id est revinctis, funibus videlicet ad tergum, sicut fere solet in hoc genere. *Scheff.*

Ut copias suas noscerent] Ita Valerius Lævinus Cos. cum intra castra sua exploratorem hostium deprehendisset, magnamque copiarum suarum fiduciam haberet, circumduci eum jussit, terrendique hostis caussa exercitus suos visendos speculatoribus eorum quoties voluissent patere. Idem olim fecerat Xerxes Græcis exploratoribus in castris deprehensis, ut Herodotus lib. VII. 146. Plutarch. Apoph. 6. et Polyænus Stratag. VII. refert; et postea Scipio, ut Appianus lib. Bell. Punicorum. *Raderus.*

§ 16 *Pinarum amnem*] Hujus amnis nomen, nullo merito suo, per summam injustitiam ex Curtio ejectum erat, substituto in locum ejus semper *Pyramo:* verum ego non passus tam insignite immerenti injuriam fieri, ubique illud ex veteribus libris restitui: et puto etiam apud Plutarchum, quo loco est τῷ Πυράμῳ, restituendum τῷ Πινάρῳ, quemadmodum etiam Arrianus non semel appellat. *Modius.* *Pinarum*] Sic malui cum Bong. et Pal. 1. (nam ille *Spinarum* habet) quam cum aliis *Pyramum.* Vide infra III. 8. 28. locum ita depingit Raderus: Secundum Issum ex monte Pinarus cadebat inter Ægeas et Issum, mareque Cilicium recto cursu petebat. Darius ultra Pinarum constitit, cis Alexander, qui et mare habebat a sinistro latere, ut Darius a dextro, montem Alexander a dextris, a sinistris Darius. Pinarus medium utriusque exercitum dividebat. *Freinsh.*

§ 17 *Speciem præbuisset*] Sic et quædam Edd. Bong. quod probo, præ illo aliorum *tribuisset*. Idem. Agnoscunt Freinshemii lectionem uterque codex Leid. et Voss. *Snak.*

§ 18 *Sed cum spec. revert.*] Vidi ali-

bi: *sed quam speculatores.* Potuitne ab auctore omitti, an a librario omissa est particula *ante?* ut valeat, priusquam reverterentur: quod in hac re magis verisimile. Sed ut vulgo etiam est, capi *reverterentur* potest, cum in reditu essent, nondum reversi. *Acidalius.* *Sed cum antequam* malim. *Raderus.*

§ 19 *Eo ipso loco castra metari jusserat*] Reversus Alexander, ut Plutarchus et Arrianus tradunt, ad Pylas, quas jam in Syriam iturus Alexander transierat, (ut Curtius ex Pylis tantum occupatis ad Pinarum,) sub mediam noctem rursus ad Pylas Syriæ Ciliciam ingressus quievit ad lucem, inde recta in hostem contendit. Eo ipso loco, quo exploratores adesse Darium nuntiantes audierat, intra et post Pylarum angustias castra posuit ea nocte; sed Curtius aliter ut infra cognosces. *Raderus.*

§ 20 *Ut solet*] Editi: *ut solet fieri.* Dii vos perdant Glossatores! *Modius.* Codices plerique omnes habent, *ut solet fieri;* sed illud *fieri* glossema juxta cum Modio existimo. *Raderus.* Pulcre Vegetius III. 12. 'Animis pæne omnium hominum hoc evenit, ut trepident, cum ad conflictum venerint.' *Freinsh.*

Adventat] *Advenerat* alii; alii *advenerit:* servo primam scripturam. *Raderus.*

Illam ipsam fortunam] Vide quæ notavi ad ista Flori IV. 2. 19. 'Sane et ipse ante aciem mœstior non ex more Cæsar, sive respectu fragilitatis humanæ, sive nimiam prosperorum suspectam habens continuationem.' Quem in sensum eleganter Plinius VII. 40. 'Quippe ut alia non sint, certe ne lacessat fortuna, metus est.' Quare Lipsius Polit. V. 20. probe monet, vitanda, qua possis, esse incerta belli, ubi plura in hunc sensum vide. Addo et Annibalis orationem ad Scipionem apud Livium XXX. 30. *Freinsh.* Propter inconstantiam ejus, et mutabilitatem: sic Cæsar ante prœlium Mundense fuit mœstior, non ex more, 'sive respectu fragilitatis humanæ, sive nimiam prosperorum suspectam habens continuationem, vel eadem timens, postquam idem esse cœperat, quod Pompeius.' Florus IV. 2. 19. *Cellar.*

Quam mutabilis esset] Nescio an satis idonea sit hæc sententia: quomodo enim ex iis, quæ sibi tribuerat fortuna, reputare poterat, esse mutabilem, qui eam semper habuerat faventissimam semperque eandem? quare præfero, quod habent libri alii, *quamque;* totumque locum ita distinguo: *verebatur, nec injuria ex his, quæ tribuisset sibi; quamque mutabilis esset reputabat;* ut sit sententia: Illam ipsam summam fortunæ indulgentiam verebatur, vel propter hoc ipsum, quod ei tribuisset tanta; nec injuria, quia nempe, quum ad summam pervenit, maxime debet esse suspecta, ut quæ diu eo loco nesciat manere; hinc ergo reputabat simul, quam non possit eam indulgentiam longius ab ea sperare. *Scheff.*

§ 21 *Occurrebat*] Secutus sum lectionem Pithœani codicis, et alterius ex Bongars. inducit enim hic auctor tacitum discursum mentis, quem Alexander tum sollicito corde volutaverat. *Freinsh.*

Honeste moriturum] Eadem mens Dario infra V. 8. 5. et Antigono apud Plutarch. in Demetrio cap. 31. pertinet huc querela militum Alexandri supra III. 5. 5. *Idem.*

§ 22 *Corpora curare*] Cibo potuque reficere. Livius III. 2. de militibus ante prœlium: 'tum quidem corpora cibo somnoque curant.' *Cellar.*

Tertia vigilia] In quatuor enim partes nox veteribus erat distributa, quas ex vigilum officio 'vigilias' appellabant. Exempla sunt obvia, etiam apud Nostrum crebra. Vide IV. 5. 19. IV. 10. 8. &c. *Idem.* Qui plura desiderat, consulat Polybium, Lip-

sium, Stewcchium ad Vegetium III. 8. *Snak.*

Adscendit] Mss. plane *escendit*, quam vocem male docti plurimis in locis exegerunt, sed quam in integrum restituit Latinæ venustatis consummatissimus vindex J. Fr. Gronovius ad Livium II. 17. et jam ante Stewech. ad Veget. lib. I. de Re Militari.

Diis præsidibus loci] Genium loci vocabant. ex Pythagoræ disciplina, qui singulis locis genium præesse docuit: eo factum est, ut qui novam regionem ingrederentur, præsidem et genium loci adorarent. Virg. Æn. v. 95. 'Incertus, geniumne loci, famulumne parentis Esse putet.' Et Æn. VII. 136. 'Geniumque loci, primamque Deorum Tellurem, Nymphasque, et adhuc ignota precatur Flumina.' Ovidius Fast. I. 509. 'Diique petitorum, dixit, salvete, locorum.' et concludit: 'Quis, tantum fati, credat, habere locum?' (longe tamen alia hujus versus est sententia) Nicolaus Serarius ad Josue IV. 11. pag. 395. disputat, num recte et religiose, non superstitiose salutarint Israëlitæ terram promissam, quando ex Ægypto profecti illam salutarunt. Ubi et hunc Curtii locum, aliosque ex Virgilio aliisque laudat. *Raderus.* Sic in Adag. Diogeniani Cent. I. 25. refertur: Ἀνάγυρός τις ἥρως ἐπιχώριος, *Anagyrus quidam loci genius.* Alludit eo Tertullian. de Pallio cap. 4. Adde Herod. VIII. 39. Silium XIII. 124. 'Numen erat jam cerva loci, famulumque Dianæ Credebant, ac tura Deum pro more dabantur:' et Taubman. ad Plauti Bacch. II. 1. Faber Semest. I. 48. Paganis enim persuasum erat, nullum esse locum sine numine. Hinc illud Virg. Ecl. III. 60. 'Jovis omnia plena,' ex Orpheo, cujus versus refert Euseb. Præpar. Evangel. lib. III. et Arato: Μεσταὶ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί, Πᾶσαι δὲ ἀνθρώπων ἀγοραί, μεστὴ δὲ θάλασσα, Καὶ λιμένες. *Plenæ autem Jovis omnes sunt viæ, omnia hominum fora: plenum denique mare et portus.* et Lucan. IX. 580. 'Jupiter est quodcumque vides, quodcumque moveris;' et IX. 522. 'Esse locis superos, testatur silva per omnem Sola virens Lybien.' Sic supra III. 1. 4. 'Traditum est, Nymphas amore amnis retentas, in illa rupe considere.' *Freinsh.*

§ 23 *Itineri simul paratus et prælio*] Sic supra lib. III. 4. 13. dixerat, 'moniti non iter ipsos inire sed prœlium.' *Idem.*

Oriente luce] Qua illud accidisse memoria dignum Lucian. in Prolapsu inter Salutandum in hunc ferme sensum prodit: 'Cum Alex. Magnus pugnam illam ad Issum initurus esset, quemadmodum Eumenes Sardianus (immo Cardianus) in Epistola ad Antipatrum refert, mane in tabernaculum ejus ingressus Hephæstio, sive tum ita oblitus sui fuerat, sive consternatus, quemadmodum et ego, sive etiam numine aliquo impellente, idem tum quod ego dixit, ὑγίαινε βασιλεῦ, *Vale rex:* tempus jam est in aciem educi exercitum. Conturbatis autem ceteris qui tum aderant, ob inopinatam ac novam salutandi formam, ac ipso Hephæstione propemodum præ metu emoriente, Alexander respondens, Accipio, inquit, omen: nam nos salvos atque integros e pugna reversuros esse, hoc verbum mihi nunc pollicetur.' Ceterum quænam illa lux fuit! illane de qua Ælianus Hist. Var. II. 25. Sexta nimirum Thargelionis? Illa enim, ut scribit ille: 'Alexandrum Macedonem, Philippi filium, multas barbarorum myriades fudisse dicunt.' Sed obstat illorum opinio, qui putant Thargelionem mensem Latinorum Februario respondere: ita enim hyeme pugnata fuerit isthæc pugna. Sed negat Curtius, et æstate factam indicat supra III. 5. 1. 'tunc æstas erat.' Ideoque dubitabam de altera pugna cum Dario sentire Ælianum, præsertim cum adjiciat, ὅτε καὶ

Δαρεῖον καθεῖλεν Ἀλέξανδρος· sed nec illo magis quadrare reperi: nam et tunc æstas fuit: Noster infra IV. 12. 14. 'Cœli fulgor tempore æstivo ardenti similis internitens.' Atque hæc pensitantem vel ista ratio movere potuit, ut accedam sententiæ eorum, qui Thargelionem Aprili Maioque nostratibus componunt. Huc accedit et illud, quod eodem die Alexandrum mortuum esse, adjecit Ælianus: idque ipsum æstivo quoque tempore accidisse Curtius infra X. 10. 9. significat. Confirmat eam opinionem et Ἐτυμολογικὸν τὸ μέγα cum dicit: Θαργηλιὼν δὲ ὁ ἐνδέκατος μὴν ὀνομάζεται· ἐπεὶ τότε ὁ ἥλιος πυρώδης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ τῷ μηνὶ τὰ τῆς γῆς ἄνθη ἀνεξηραίνετο· ἀπὸ τοῦ θέρειν οὖν τὴν γῆν· τὸ δὲ θερμὸν, θάργηλον ὠνόμασται. *Thargelion vocatur undecimus mensis: tunc enim sol ardentior est, et hoc mense flores terræ exarescunt: accepit ergo nomen a calefaciendo terram; calidum autem θάργηλον vocatur.* Ubi tam ex eo, quod undecimum mensem dicit esse, facile conjectu est, cui respondeat, (primus enim Græcorum in Junium nostrum incidit,) quam quod ait solem tum ardentiorem esse. Unde Lud. Dulcis in Diario: 'Al XIIX. di Giugno fu vinto Dario da Aless. Magno.' Ut ita pugna, quæ videbatur Æliano cum Curtii locis intercedere, sublata, tantum supersit quærere, utrum duorum cum Dario commissorum prœliorum intelligat Ælianus: et quidem ex ultimis ejus verbis suspicor, de postremo eum loqui, cum ibi Darium captum fuisse dicat, si quidem interpreti credimus; nam ille sensus, cum Historiæ adversetur, sic exponendus non est, sed potius, 'ubi et evertit,' hoc est, dejecit, debellavit Darium Alexander. Sic apud Thucydidem I. 26. 28. Athenienses ad Spartanos, εἰ καθελόντες ἡμᾶς ἄρξαιτε, *si dejectis nobis ipsi imperetis.* In Eusebianis Scaligeri pag. 249. Κῦρος τὴν Λυδῶν βασιλείαν καθεῖλεν. Sed et Arrianus indicio est ad ultimam Dario pugnam id referendum. nam ille II. 2. 4. priorem commissam scribit mense Mæmacterione, quem quidam cum Suida Januarium, alii Septembrem esse volunt. Sed tota hæc ratio satis confusa et turbata est: quin et vereor, ut Curtii narratio sibi constet: cum enim ante ita accendisset tempus, ut Alexandrum suum æstu cogente in frigidissimum flumen mitteret, jam intra unius mensis spatium (nec enim amplius intercesserit) subito nivem effundit, et humo gelu rigente, Gangabas suos regiis vestibus adversus frigus munit, mox III. 13. 7. Adde infra ad III. 11. 27. *Freinsh.*

§ 25 *Raptimque arma capiebant*] Similia vide in Livio XXIII. 27. 3. *Idem.*

Darius initio] Ut hic locus et sequens caput intelligatur, delineanda regio, et situs campi montisque et maris est, circa Issum et Pinarum amnem, et hoc ex antiquis et probis scriptoribus. Ex Herodiano III. 12. colligi potest fuisse planitiem ad mare Cilicium instar stadii cursorii porrectam, in qua utrimque stetit equitatus, trans Pinarum Darii, cis versus Syriam Alexandri, locumque totum monte Tauro velut theatro clausum. Testatur dicto loco Herodianus, suo tempore adhuc stetisse tropæum, seu urbem Alexandriam in colle sitam, et æneum Alexandri simulacrum. Addit quædam distinctius Callisthenes, spatium illud, in quo decertatum est inter Alexandrum et Darium, a mari usque ad montem, patuisse quatuordecim stadia in latitudinem, et inter castra Alexandri et Darii Pinarum amnem interfluxisse, alta crepidine, spinisque septum. Hæc Callisthenes comes Alexandri, et spectator loci, quem de intervallo spatii redarguit Polybius XII. 8. non potuisse aciem explicari eo numero, quem ipse posuisset Callisthenes, et hoc geome-

trica et tactica ratione ostendit, ut infra referemus. Hic tantum de loco et campo ejusque spatio tractamus. Arrianus II. 2. 19. locum in quo Darius aciem instituebat, nonaginta passuum, non amplius, capacem fuisse scribit. Mons in quo acies viginti millium instructa erat a Dario, aliqua ex parte introrsum recedens, sinum quemdam veluti in mari faciebat: deinde in anfractum porrectus efficiebat, ut qui ad radicem montis constituti erant, dextrum Alexandri cornu aversum cernerent. Ripas Pinari idem quoque præruptas fuisse testatur, immo etiam aggere munitas, ubi facilior ascensus erat. Mare autem sinistrum Alexandri cornu, dextrum Darii tegebat: ita ut collecta ex dictis summa, mons cluxerit utramque fere aciem, e cujus regione erat sinus Issicus, et porrectum planumque littus, ubi maxime eques depugnabat. Pinarus amnis medius utramque aciem a montibus usque ad mare distinguebat, quem primus cum suis ingressus Alexander Darium est aggressus. *Raderus.*

§ 27 *A mari quoque*] Per classem quam habebat in Issico sinu, ut inde latus sinistrum Alexandri incesserent, quod tametsi plerique Historici tacent, tamen et Curtius hic docet, et Justinus XI. 10. 4. signate post victoriam ait: 'Parmenionem ad occupandam Persicam classem missum.' *Idem.* Classem autem istam haud valde magnam fuisse, tum aliis ex Notis apparet, tum maxime inde, quod Tyrum obsessurus Alexander 'procul habuit classem' infra IV. 2. 15. Denique in tota illa obsidione nulla classis mentio est, nisi Cypriæ, et navium quibus Cleander supplementum advexit. *Freinsh.*

Quo dextrum ejus cornu tegebatur] Recte hæc ut capias vide, neu vana te quædam nebula turbet, quod non infitebor evenisse primum nobis. Acies sic disposita, ut dexterum ejus cornu mari tegeretur: hoc quomodo posset, initio imprudens ipse quærebam: aspectuque primo labebar, ut scribendum fuisse putarem: *quod dextero ejus cornu tegebatur.* Ita montis sive jugi cornu interpretabar: atque hoc ut diligens etiam inscitia est, e descriptione conabar adstruere, quæ et in qua præcessit: 'Namque perpetuo jugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur: quod cum a mari adsurgat, veluti sinu quodam flexuque incurvatum, rursus altero cornu in diversum latus excurrit.' Putabam e situs ista ratione confieri quod volebam, et fortasse confit: verumenimvero frustra. Mens alia longe Dario, alia Curtio. Phrasis, et tegendi verbum nos decepit, quod hic ea notione, pereleganti mehercule, positum, qua et lib. IV. 'A parte dextra erat Tigris nobilis fluvius, lævam tegebat Euphrates.' Valet id nihil amplius, quam in hoc loco, fuisse Euphratem a parte læva; in illo, dexterum cornu stetisse ad mare: quod verum probant insequentia: 'Quidquid in illis angustiis adiri poterat, impleverant copiæ: cornuaque hinc ab jugo, illinc a mari stabant.' Tralata locutio ab illa, qua dicimur latus alicui tegere. *Acidalius.* *Quo dextrum cornu ejus tegebatur*] Miror ex hac constructione Acidalium in sole quæsisse tenebras. Darii cornu dextrum mari tegebatur, mari enim propinquum erat, et per littus porrectum, uti lævum Alexandri, tegebatur, inquit: mare enim defendebat dextrum cornu Darii, ne circuiri posset aut oppugnari ab Alexandro: vel *tegebatur*, erat ad mare collocatum, stabat juxta littus. *Raderus.*

§ 28 *Pinarum amnem*] Callisthenes apud Polyb. XII. 8. Πύρον corrupte vocat: eruditissimus Interpres tamen Pinarum reddidit. Raderus supra ad III. 4. 7. Πύραμον rescribit. Ego cum Casaubono sentio: plane enim Pinarum, non Pyramum dicere

voluit eo loco Callisthenes; certum id ex descriptione fluminis quam statim subjicit: 'Patet autem eo loci intervallum ad montis radices stadia quatuordecim: per hoc spatium transverso limite dictus amnis labitur: qui quidem in jugis exortus, mox per intercisa montis latera erumpit, ac deinde per patentes campos ad mare usque defertur, præruptis et inaccessis collibus eum cingentibus.' At Pyramus Curtio per planitiem Ciliciæ fluit, supra III. 4. 7. ne alia argumenta hic advocemus. Ergo et deinceps Pinarum vocat Polybius. Nomen hujus fluminis aliter quoque corruptum est apud Strabon. lib. XIV. Nam ibi pro Πίναρος scribitur Πίνδος, quo mendo deceptus est et Æneas Silvius in Histor. de Asia minori cap. 94. Apud Plutarch. Alex. cap. 32. Πίνδαρος. *Pinarum* autem hic constanter exhibent tam meliora Curtii exemplaria, quam Arrianus, et alii. Vide Indicem, 'Pinarus.' *Freinsh.*

Transire et objicere se] Quo securius cis amnem Darius aciem ordinare posset: transierunt etiam, post vero revocati sunt ab ipso Dario. Arrian. *Cellar.*

Si id præstare non possent] Mirum ni et hic insititium est *præstare;* nam quanto venustius si absit? equidem et Curtium, si quid addere tale vellet, additurum aliud fuisse credam: sed, ut arbitror, nec hoc adderet, nec aliud; ita eum novi et amantem harum ἐλλείψεων, et otiosorum verborum fugientem. *Acidalius.* Spuria et subjecta vox *præstare* præter gustum et genium Curtii videtur. *Raderus.*

§ 29 *Ratione potentior fortuna*] Nihil enim consilia ejus valent, in quem fortunæ sævire fatali sorte contigit. Cassius et Brutus profligaturi Antonium et Octavianum fuissent, 'si par virtuti consiliisque fortuna adfuisset.' Flor. IV. 7. 2. *Cellar.*

Quia ubi partes labant] Totam hanc sententiam excludit Pal. 1. Nec sane admodum necessaria videatur, nisi quod ita concepta est, ut ipsius auctoris esse non dubitem. Simile est illud P. Syri: 'Fortuna unde aliquid fregit, cassum penitus est.' *Freinsh.*

CAP. IX. § 1 *Dextrum cornu*] Perite et sapienter instruxisse Darium exercitum putat Raderus, at vide quantum ab eo differat Cl. Freinshemius hæc subjungens. *Snak.*

§ 2 *In eodem*] Rescriberem: *in medio*, sic eum alii locant, nisi putem ab ipso Curtio sic esse, quando nulli codices discrepant; quem ego certe in acierum descriptione haud accuratum fuisse cerno, atque id omnino accidisse ei crediderim, quod hujuscemodi rerum haud magnopere peritus esset: quo ipso argumento motus credere numquam potui, Curtium hunc eumdem esse, quem Africa proconsulem vidit. Eo enim honore, sat severis adhuc moribus, non putem mactatum fuisse hominem rerum bellicarum adeo rudem. Nisi forte dicamus, transcripsisse eum ita ex aliquo Græculo, qui hoc modo tradiderit, quod nec abludat a ratione, cum hoc nomine Callisthenem etiam sciamus imperitiæ arcessi a Polybio. Ceterum Persas fuisse solitos in dextro cornu optimam exercitus sui partem collocare, etiam ex Frontino II. 3. 3. videatur probari posse. *Freinsh.*

Haud dubie] Vulgo *haud dubium:* male, haud dubie. *Modius.*

Par Macedonicæ, &c.] Quod accipiendum de virtute militum Græcorum; quum dicit, robur fuisse totius exercitus. *Freinsh.*

§ 3 *Aristomedes*] Erat hic Pheræus patria, ut auctor est Arrianus, transfuga ab Alexandro ad Darium, ut Amyntas, et Thymodes, aliique complures. *Raderus.*

In subsidiis pugnacissimas] Festus vel Paulus Diaconus: 'Subsidium, quod postpositum est, ad subveniendum laborantibus.' Recte autem pug-

nacissimi ibi locabantur. Veget. III. 17. 'Lectissimos de peditibus et equitibus habeat dux post aciem præparatos, ut, sicubi hostis vehementius insistit, ne rumpatur acies, provolent subito, et suppleant loca.' *Cellar.*

§ 4 *Ipsum regem*] Hunc locum Brisson. lib. I. p. 131. ita citat: *Ipsum Regem dimicaturum;* omissis verbis intermediis *in eodem cornu,* quod forte fecerit, quia proposito, cui advocabatur locus, non serviebant: forte etiam vitium iis inesse credidit: certe enim cum in neutro cornuum, sed in media acie, pugnare consueverint Persæ reges, Darius hic, antiqui moris observantissimus, ut supra III. 8. 9. vidimus, non alibi collocandus erat. Dici tamen possit, non semper mediam aciem expresse nominari; sed totam in duas partes, seu cornua, quandoque dividi. Tamen ob exercitus hujus magnitudinem, et moris inculcandi caussa, distinctius hæc erant proponenda. Atque ita fecit Arrian. II. 2. 23. qui et morem eum, et enarratorem ejus inculcat: 'Darius medium aciei tenebat, Persarum regum in exercitus ordinatione veteri more observato, cujus quidem rei rationem Xenophon Grylli filius conscripsit.' Locus Xenoph. est in Anab. lib. I. Sic in posteriore prœlio idem Arrian. III. 2. 21. κατὰ τὸ μέσον δὲ, ἵνα ἦν βασιλεὺς Δαρεῖος. Ubi iterum Curtius Darium in lævo cornu statuit, infra IV. 15. 1. Tangit eum morem et Lucianus navigio. 'Proin tu quidem equitatui præsis, Lycinus autem dextrum cornu teneat. Porro hic Timolaus ad lævum collocabitur. Ego vero mediam aciem regam, ut solent Persarum reges.' Eam itaque consuetudinem non attendisse Curtium, aut alios auctores secutum esse credam: quamquam, ut eum conformarem reliquis, aliquando tentarim legere; *in eodem curru,* nempe quo supra vectum scripserat: in ea pugna 'quippe Darius curru sublimis eminebat,' ut dicet Noster infra III. 11. 12. sed tamen in posteriori pugna iterum lævum cornu tenuisse Darium Curtius IV. 14. 8. scribit: hic quoque contradicente Arriano III. 2. 21. qui ex ipsa aciei descriptione post pugnam reperta, tradit in medio stetisse. *Freinsh.*

Adsueta corporis custodia] Adhuc vulgo: *a. c. custodiæ.* nihil ad nostra. *Modius.* *Custodia* legit Modius, adsentiuntur et Mss. Cod. nostri, et nervosior videtur appositio, sed tamen et hoc est Curtianum. V. 12. 9. 'custodiæ ejus adsueti.' aut si ablativus placet, habes exemplum VI. 3. 8. 'adsuetas imperio et nomine gentes.' *Snak.*

§ 5 *Ultra eos dextra*] Suspectus erat antea locus hic. suspectus dico, imo manifestissimus vitii: sic enim legebatur, *His proximi ceterarum gentium equites dextra, &c.* non poteram tamen satis divinare, quomodo restituendus esset, sed correxerunt hoc membranæ, a quibus scriptura hæc est, quam legis. *Modius.* Turbant Codices, atque ita corruptum locum indicant. Modius medicinam attulisse videtur, non ita tamen ut Freinshemio probasse videatur. Forsan interpunctione juvandus: *Hyrcani deinde Medique his proximi: ceterarum gentium equites ultra eos dextra lævaque dispositi.* Snak.

§ 6 *Matrem in medium agmen*] Non parcit iterum Curtio in hoc loco Cl. Clericus, etsi fatetur id vitii multis etiam accuratissimis esse commune scriptoribus; verum legibus doctissimi logici non respondent: nempe, cum post prœlium dicantur mater et uxor Darii in castris fuisse, debuerat Curtius indicasse illas in medium agmen spectatum admissas, postea ad castra remissas esse. Judicii de Curt. cap. 5. § 12. *Idem.*

§ 7 *Alexander Phalangem*] Ex Appiani libro de bellis Syriacis optime cognosci potest phalangis Macedo-

nicæ in campo stantis ordo et facies: sic enim ille de Antiochi phalange contra Cn. Domitium: ‘Robur erat phalanx XVI. M. Macedonum ornata ex instituto regum priscorum Alexandri Philippique. Hæc media acies fuit in decem partes divisa, earum singulæ in fronte quinquagenos armatos habebant; a fronte introrsus in duos et triginta ordines patebant acies (in singularum partium lateribus duo et viginti); phalanx muri speciem præ se ferebat, elephantis inter partes eminentibus, tanquam turribus.’ Illos viginti duos omisit interpres Gilenius. *Raderus.* Video cur Gilenius omiserit istos viginti duos, quia nimirum ratio non congruebat. Nec sane video, cum altitudinem latitudinemque phalangis descripsisset Appianus, cur addiderit de lateribus? si tamen addidit, videatur potius scripsisse: *ἐς δὲ τὰ πλευρὰ ἑκάστου μέρους*, λβ. pro κβ. Monendum hic, non recte explicari hoc loco illum Livii IX. 19. 8. ‘illa phalanx immobilis et unius generis,’ quasi diceret constitisse ex æqualis ferme ætatis, roboris et staturæ militibus; quamquam enim id ab uno aut altero Rege postea animi caussa, et per luxuriam, ita observatum sit; tamen neque Alexandri phalanx ad eam formam fuit, neque Livius eo loco id voluit: quod quidem statim sequentia verba abunde declarant: ‘Romana acies distinctior, ex pluribus partibus constans: facilis partienti quacumque opus esset, facilis jungenti.’ *Freinsh.*

Dexterum cornu] Si Arriano credimus (cui sane in hac parte lubentius fidem meam addicam), totus hic locus ita constituendus esse videtur: ‘Dexterum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur: huic proximi stabant Cœnos et Perdiccas: at Meleager, et Ptolemæus, et Amyntas, sui quisque agminis duces, in lævo, quod ad mare pertinebat: Craterus et Parmenio præerant, sed Craterus Parmenioni parere jussus.’ Hoc ut appareat, utque Arrianus etiam medicinam accipiat, adscribenda sunt illius verba II. 8. 16. ‘In dextro cornu montem versus peditum agmen locat, et scutatos, quibus præerat Nicanor, Parmenionis filius. Proximum his Cœni, mox Perdiccæ agmen: atque hi quidem ad mediam armigerorum aciem, ei qui dextro lateri præfuturus erat, adstabant. A sinistro vero, primæ erant Amyntæ copiæ, inde Ptolemæi: proximæ huic Meleagri. Et quidem ad lævam Craterus peditibus præfectus erat: totum autem sinistrum cornu Parmenio ducebat.’ Ibi quod dicitur, ‘ei qui dextro lateri præfuturus erat,’ valde ineptum est, (quin enim, ut ceterorum, ita hujus potius nomen ederet?) sed natum ex vitiata scriptura, quam sic restituo: *οὗτοι μὲν ἐς τε ἐπὶ τὸ μέσον τῶν ὁπλιτῶν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἀρξομένῳ τεταγμένοι ἦσαν.* Scribendum: *αὐτῷ τοῦ δεξιοῦ ἀρξομένῳ, Hos quidem ad medios usque gravis armaturæ ordines ipse* (Alexander) *dextro cornui præfuturus statuerat.* Eadem figura dicendi, *αὐτῷ τεταγμένοι ἦσαν*, qua versu proxime præcedente: *οἱ δὲ ἱππεῖς αὐτῷ τέως μὲν κατόπιν τῶν πεζῶν τεταγμένοι ἦσαν.* Alexander enim in dextro cornu fuit, ut idem Arrian. mox num. 30. exserte scribit, quomodo etiam in prœlio ad Granicum, Arrian. I. 5. 7. quam aciem operæ pretium sit cum hac contendere. *Freinsh.* In hac ordinatione non dicitur, quæ fuerit media acies, sed tantum referuntur utraque cornua; ex quibus tamen acies media intelligenda, nempe ubi duo cornua se tangebant. Simile quid in prœlio ad Arbela comminiscitur quoque Freinshemius IV. 15. 1. nec aliter facit Livius in ordinanda acie Romana ad Cannas, ut satis clare demonstravit Cl. Jac. Gronovius ad Arrian. lib. II. p. 72. ubi Arriano locum suum vindicat. *Snak.*

§ 10 *Agrianos*] Inter Hæmum et

Rhodopen collocant hos Græci. Stephanus. Agrii, sive Agriani, sive Agrianes gens Pæoniæ inter Hæmum et Rhodopen siti. Laudantur Ptolemæo, Straboni, Polybio, aliis. *Raderus.*

Abesset acies] Illud *acies* ex veteri Codice inserui. *Modius.* Comprobat Bongars. et Voss. Codex. *Snak.*

§ 12 *Triginta et duo*] Arrian. II. 2. 15. 'Quamdiu magna erat viarum angustia, angustam etiam aciem ducebat: ubi vero laxare se sinus montium cœperunt (sic apposite verbis Curtianis utitur eruditissimus interpres, sed sequentia potius ita vertam), explicuit subinde cornu, alium atque alium ordinem armatorum in phalangem adducens.' Porro *ordines* hoc loco intelligendi sunt a fronte ad tergum: series enim quælibet, in quantamcumque longitudinem porrigatur, ordo dicitur: atque ita triginta duo ordines capiendi sunt, totidem viri, qui in prima fronte aciei simul progrediebantur: quos deinde ceteri seriatim ita subsequebantur, ut ordines in profundum constarent ex quingentis militibus, siquidem phalangem XVI. M. computemus. Vide Lipsii Milit. Rom. IV. 8. Ceterum Glareanus hoc loco legit, *Duo et triginta*, ob rationem quam prompsimus infra III. 11. 27. ad verba 'triginta omnino et duo.' *Freinsh.* *Triginta et duo ordines ibant*] Hoc est, ibant ordines singuli, et in iis singulis viri triginta duo. Ordo est series consistentium juxta se a lateribus militum, quotquot illi fuerint. Græci στοίχους vocant. *Scheff.* Numerantur hi ordines a fronte ad tergum: de numerorum ordine Valla Elegant. III. 14. tradit, minorem ita præponendum esse, *duo et triginta*, quod quamquam usitatum est, tamen nec triviales sunt, qui interdum postposuerunt. Senec. Apocolocynth. post principium: 'Annus sexagesimus et quartus est, ex quo cum anima luctatus est.' *Cellar.*

Ordinibus incedere] Non existimo, cur hic *ordinibus*, quam *ordine* legere malim, pluribus mihi esse reddendam rationem; sed et sequentia talia sunt, ut monitione non magnopere egeant. *Modius.* *Pluribus ordinibus* quomodo? cum angustiæ non prohibeant multitudinem ordinum, sed militum singulorum in singulis ordinibus: possunt enim etiam in angustiis tot collocari ordines, quot est lubitum: at in iis non possunt collocari tot milites, cum prout laxiores arctioresve sunt, plures singuli admittant, vel pauciores. Libri alii habent *ordine*, quod puto esse rectum, sed elliptice positum, pro *in ordine*. pedes potest ire pluribus in ordine, id est possunt pedites plures ire in unoquoque ordine. *Scheff.*

Cap. X. § 1 *Clamorem*] De hoc more vide prolixe disserentes Camerar. Subcisiv. cap. 77. cent. 1. Lipsii Milit. IV. 11. Gruter. in Tacit. cap. 12. et Brisson. lib. III. pag. 342. et Ammirat. Polit. XIV. 5. *Freinsh.*

§ 2 *Major exercitus numero*] Ita hunc locum emendavi, partim de conjectura, partim de vestigiis scripturæ veteris. Vulgo: *Redditur et a Macedonibus major, exercitus impar numero, sed jugis montium vastisque saltibus repercussus*; plane inepte. *Modius.* *Major*] Diodorus XVII. 33. aliter, nec sine ratione: quippe cuncta invertit, et Macedonas prius exclamasse tradit, Persas, ob numerum, validius. *Freinsh.*

Exercitus impar numero sed jugis montium] Locus minime sanus. Plerique libri non habent illud *sed*, alii ne ista quidem verba, *impar numero*, agnoscunt. Hinc conjicio, scripsisse Nostrum: *Redditur et a Macedonibus major exercitu, ut jugis montium vastisque saltibus repercussus.* Illud *major exercitu* idem est ac major quam exercitus erat. Ex *exercitu ut*, factum est *exercitus*, quia primo junctim erat scriptum *exercituut*, post alterum u omissum, tamquam supervacaneum, et denique *t* tamquam pravum, muta-

tum in *s*. Verba vero *impar numero* nata sunt ex glossa, qua quis illud *major exercitu* explicare conatus est. *Scheff.*

§ 3 *Ne impensius ob nimiam, &c.*] Impressi et scripti omnes, quos vidi, *ne suspensi acrius ob, &c.* Verum hoc tibi non hominem, sed quercus crede Pelasgas dicere, monstrosam hanc lectionem ex nescio cujus glossatoris flosculis, ut alia pleraque in contextum irrepsisse: videlicet notasse ad oram libri, in quo *impensius* erat, i. e. *acrius*, atque hoc receptum pro Curtiano, mox ab alio, qui paulo doctior haberi voluit, mutata voce *impensius* in *suspensi*, peperisse nobis illud *suspensi acrius* nullo sensu idoneo, fateor; sed ista illi non spectant. *Modius.* Oraculum habere jubemur hoc a quercubus Pelasgis; ego vix accipio: certe non magnam fidem ei habeo: non persuadet Modius, *suspensi acrius* eo modo natum ex *impensius* quo vaticinatur. Mea cortina verisimilius quid subjicit, ut retento *acrius* minore mutatione pro *suspensi* legatur *sic infensi*, nam aliæ nostræ audaciores sunt hariolationes, ut transponatur idem verbum, legaturque vel: *suspensa manu suos inhibens ne acrius;* is enim habitus et gestus est inhibentium, ut subrecto brachio manum suspendant: vel remoto eo longius in sequentem comprehensionem: *cumque suspenso agmini obequitaret;* valeat hic *suspendere*, sistere morari: ni ex omnibus his unum aliquod verum, equidem ausim ipsum *suspensi* in crucem ad suspendium tollere: quod certe non frustra verear ex dubia scriptura natum eorum, quæ proxime præcedunt *suos inhibens;* nec difficulter huic ibit, qui et literarum similitudinem videt, et exscriptorum seculi superioris oscitantiam in his talibus novit. *Acidalius.* Leviter de scriptura prius dicendum est, quæ variat in illis *ne impensius;* alii enim codd. *ne suspensi acrius:* quo loco multa Acidalius, non ad gustum meum, credo, nec aliorum. Ego illam posteriorem lectionem pro genuina habeo, et explico in Indice. Sensus autem est: Non placuisse Alexandro, properare militem, dum adhuc extra teli jactum erat, ne, antequam cominus fieret, spiritus eum deficeret: non quod eum, cum in manibus esset pugna, acri impetu cursuque in hostem irruere nollet, quomodo hæc verba a non nemine accipi video. Duo itaque sunt, quæ hic notanda: prius dum aliquantum abest hostis, tardius incedendum esse, ne vires militis ante prœlium itineris labor hauriat: alterum, cum prope hostem ventum est, incitatissimo cursu manum conserendam. Utrumque observavit in hoc prœlio Alexander; quæ res ad victoriam multum contulit. *Freinsh.* Ne propter velociorem cursum vehementius concitato anhelitu ad prœlium languidiores accederent: in vitiis enim Tactici numerant, si vires militis accursu vel itinere ante prœlium hauriantur. Veget. III. 11. 'Observetur, ne longo spatio fatigatum militem ad prœlium cogat.' *Cellar.* Codicum fides et consensus locum sibi vindicant, elegantem sane: sic Quinctil. Institut. Orat. I. 8. 'suspendere spiritum' dixit: certe Modius interpunctatione deceptus videtur sensum ideo non esse adsecutus; conjunxitque *suspensi acrius*, cum interponenda sit distinctio *suspensi, acrius, &c.* Snak.

§ 4 *Cumque agmini*] Impressi, *cumque agmen;* non placet nec multo melius est, quod in scriptis aliquibus post erat, *ratione* pro *oratione*. Modius.

Varia oratione] Pro cujuslibet gentis ingenio et cupiditate. Macedonas gloriæ stimulo percellens, Thracas et Illyrios prædarum spe instigans, et sic alios aliter hortabatur. *Cellar.*

Animis aptum erat] Sic in editis, sic in manu exaratis omnibus legeba-

tur: mihi tamen bonum factum videretur, si legeremus: *ut cujusque animus erat*, omisso τῷ *aptum*. Modius.

Non ipsius magis quam suo ductu] Ambiguam orationem declinavit in vocibus *ipsius* et *suo*, ita ut *ipsius* referatur ad Alexandrum, *suo* ad ipsos milites, hoc intellectu: Macedones tam prompte ad expeditionem Asiaticam et Persicam profectos, ut suamet ipsorum potius voluntate profecti sint, quam Alexandri impulsu: quo ipso declarat studium Macedonum bellandi, et jam usitatam notamque virtutem, qua re sibi conciliavit benevolentiam exercitus, adjungit acta et agenda ab eisdem. *Raderus.*

§ 5 *Orbis liberatores*] Videri voluit Alexander hanc sibi caussam gerundi belli constituisse, ut orbem terrarum a Persarum jugo, et tyrannide liberaret. Ideoque se Herculi comparabat, quasi vero non ipse durius jugum, quam abstulerat, imposuisset gentibus, a Seneca ob id graviter notatus de Benef. I. 13. 'Hercules,' inquit, 'nihil sibi vicit: orbem terrarum transivit non concupiscendo, sed vindicando. At hic (Alexander) a pueritia latro gentiumque vastator.' *Cellar.*

Macedonum Bactra] V. c. *Macedonum provincias Bactra*, sed melius abest illud *provincias*. Modius. Caput Bactrianæ, opulentissimæ prope Indiæ fines regionis, utpote adhuc intactæ bello. Infra v. 9. 5. *Cellar.*

§ 6 *Umbonibus posse propelli*] Valerius de Scæva Cæsaris: 'ad ultimum districto gladio audacissimum quemque modo umbonis impulsu, modo mucronis ictu depellens, hinc Romanis, illinc Britannicis oculis, incredibili nisi cerneres spectaculo fuisti.' Martialis eodem usus est loquendi genere: 'In turbam incideris, cunctos umbone repellet.' Sueton. de Atilio Cæsaris milite: 'Transilivit in navem umbone obvios agens.' Umbo hic pro clypei media rotunditate accipitur, nonnumquam pro cubiti ansati condylo, ut Martialis usurpavit. Quinctilian. vitiosam ait sententiam esse, quæ nimia est, ut de viro forti 'bella umbone propellit:' parum tamen abest, inquit Turnebus, Adversar. XIII. 15. quin eodem genere sit usus Curtius; sed hoc interest, quod nec uno dicit, nec bella propelli scribit, sed *aciem*: bellum enim umbone propelli affectate dictum est, et superlate, præsertim ab uno. Proinde quod in Fabiano exemplo vituperationem meretur, laudem meretur in Curtio. *Raderus.* Dubitet quis merito an ipse Fabius hoc loquendi genus damnasset adsignatum Alexandro M. cujus immenso animo et ardori accommodatissimum videtur. *Snak.*

Pater invocabatur] Sic Germanicus legitur apud Tacit. II. 8. 1. 'precatus Drusum patrem, ut se eadem ausum libens placatusque exemplo ac memoria consiliorum atque operum juvaret.' Quamquam hic loci vocabulum 'invocandi' non aliter ceperim, quam pro advocare: advocabat eum exemplo, res ejus gestas memorando, usitatissimo ejusmodi hortationum loco, a majorum præclare factis, maxime si qua recentia sunt, animos militum exstimulandi. *Freinsh.*

§ 7 *Domitaque nuper Bœotia*] Athenienses simul et Bœotos uno prœlio, in quo Alexander noster alterum cornu duxit. Hujus pugnæ sexcentos testes laudat A. Schottus noster: ad annum Demosthenis quartum et quadragesimum, ad Chæronæam hæc pugna pugnata est. *Raderus.*

Urbis] Thebarum. Vide Supplementum: ubi et de Granico, aliisque ad explicationem hujus capitis facientibus. *Freinsh.* Suppl. lib. I. num. 13. *Cellar.*

Admonebat] Glossema. Totus locus sic omnino fuit a Curtio conceptus: *Quum a. Græcos; ab iis g. i. G. bella: Darii prius, d. X. insolentiam,*

aqu. i. t. p. u. n. f. h. n. s. c. relinquerent: Deum tem. r. e. ignibus deleta: urbes e. expugnatas: f. h. d. i. violata referebat; nam ab hoc ultimo verbo superiora membra omnia sustinentur. *Freinsh.*

Darii prius, deinde] Ita Coloniensis, et Ms. meus. Impressi: *Darii prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsam terramque populantium, &c.* Sigebergensis: *Darii prius, deinde Xerxis insolentiæ, aquam ipsam terramque poscentium, &c.* omnium optime: et servitum me abducito, ni ita legendum, sive adeo ita scripsit Curtius. tributi nomine exigebant Persæ aquam et terram: hoc est, redimere cogebant subditos aquæ et terræ usum certo tributo; magis ad imperii magnitudinem ostentandam, quam ut opes augerent. Plutarch. in Vita Alexandri: Δίνων δέ φησιν καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Ἴστρου μετὰ τῶν ἄλλων μεταπεμπομένους εἰς τὴν γάζαν ἀποτίθεσθαι τοὺς βασιλεῖς, οἷον ἐκβεβαιουμένους τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸ κυριεύειν ἁπάντων. Et apertius nescio quis, qui Vitam Alexandri nomine Julii Valerii ex Græco Æsopi, si credere dignum est, contextu Latinam fecit: 'Videt (Alexander scilicet) sibi assistentes habitu barbaros viros: percontansque cognoscit esse Darii satrapas, caussamque adventus esse, quod ex more regio petitum pecunias a Philippo venissent; pretium sc. aquæ et terræ: his enim nominibus subjectos obsequi sibi Persæ jubebant. Miratus igitur Alexander et petendi morem et titulum: Hæccine, inquit, elementa Persæ mortalibus venditant, quæ cunctis Deus in commune largitus est?' ad nos etiam nescio quis similis mos duravit: feuda enim quæ vocamus, aut equo certi coloris, aut calcaribus, aut simili re, quasi tributi annui nomine redimimus. *Modius.* Male vulgo *insolentia*, vel *insolentiam*. Ad *insolentiæ*, verbum repetendum, quod præcessit, 'admonebat.' De cetero *populantium* Modius etiam damnat, et e Sigebergensi codice *poscentium* reponit: quod ut persuadeat nobis, magno conatu agit, nec interpretationis solum suada blanditur, etiam vi auctoritatum pugnat. Pugnet, et depugnet, non ille tamen codex vincet, quantumvis ei omen a Victoriæ monte. Videamus, et collato pede certemus. Interpretator homo doctissimus ex more Persarum, qui tributi nomine aquam et terram exegerint, hoc est, redimere coëgerint subditos usum aquæ et terræ certo aliquo tributo: idque non ut opes augerent adeo, quam imperii magnitudinem ostentarent. Blanditur hoc, et de Persis quis non facile credat? Unde habet tamen, si fas interrogare? Mihi enim sane dubium, et testem velim ab antiquitate. Ain' vero testem? Duos ecce tibi locupletes, alterum certe minime rejiculum, si alterum detrectes. Plutarchus est (sanctus ille quidem mihi testis,) et Julius quidam Valerius, (quis iste?) Vitam Alexandri Latinam fecisse dicitur ex Æsopi Græco. Dicitur, ais: et ex Æsopi Græco. Neutrum horum novi, nec injuria fidei diffido. Admittamus tamen ad testimonii dictionem, et audiamus: sed Plutarchum priorem. Apponantur enim et hic sane ipsa eorum verba, quo judicare lector melius ac statim possit. In vita Alexandri: Δίνων δέ φησιν καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Ἴστρου μετὰ τῶν ἄλλων μεταπεμπομένους εἰς τὴν γάζαν ἀποτίθεσθαι τοὺς βασιλεῖς, οἷον ἐκβεβαιουμένους τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸ κυριεύειν ἁπάντων. Plutarchum accipimus, etsi neque hic Plutarchus, sed Dino, a quo acceptum ille saltem refert. Verum non cavillabimur. dicat, et affirmet Plutarchus ipse: an Modium quidquam tamen juvat? Postea videbimus: prius Æsopi nescio an fabellæ attendamus. Exponit hanc ita Julius ille nescio qui Valerius: 'Videt (Alexander) si-

bi assistentes habitu barbaro viros, percontatusque cognoscit esse Darii satrapas, caussamque adventus esse, quod ex more regio petitum pecunias a Philippo venissent, pretium scilicet aquæ et terræ: his enim nominibus subjectos obsequi sibi Persæ jubebant. Miratus igitur Alexander et petendi morem et titulum: Hæccine, inquit, elementa Persæ mortalibus venditant, quæ cunctis Deus in commune largitus est?' Egregie: et quis adhuc auctore tanto vicisse non assentiatur? Ille tamen haud contentus, etiam corollarium addit, ævi nostri consuetudinem in Feudis, quæ similis inde adeo ad nos durarit. Suave illud: in quo risum tamen ego teneo, pertinere ad id quo de agimus, serio ac severe nego. 'Ἀπροσδιόνυσον est; quod si neque sit, probat tamen omnino nihil. Atqui de Æsopi jam testimonio quid dicam? Nihil, nisi auctoritatem ejus apud me tantumdem ac Valerii valere. Valeant uterque, et, unde venerunt, eant; quærant etiam, quibus persuadeant: apud me fidem non inveniunt. Nec puto quisquam cordatus erit, alicujus qui ponderis habeat, quod incertæ, ignotæ quidem fidei, incerti ipsi ignotique dicant. Sed nec opus illorum attestatione, si Plutarchus ab eadem parte. Unus hic mihi, unus omnibus satis erit, si affirmat, quod isti volunt. At vide, quam de eo male merentur! Ignarum rei testem citant, invitum ad dicendum pertrahunt, dicenti alienam mox sententiam affingunt. En injuriam! Id eum aiunt dicere, quod nullus dicit. Aquam et terram tributi nomine Persas exegisse volunt: idem iidem de certo pretio pro aquæ et terræ usu interpretantur. Cedo, quid horum Plutarchus? De aqua meminit, neque universim omni, sed Istri et Nili: ubi verò de ullo adeo terra? Sed de terra gratiam faciamus: age quid de aqua narrat? Ipsam, an pro ea tributum flagitatum? Non hoc profecto, si loquentem modo Græce satis intelligo. Videor intelligere, sine interprete etiam: et tamen interpretes consului. Hi nihil inde mecum de ullo eliciunt tributo. Et quid te teneam? hoc disertim longe ab illò aliud scriptum; solitos Persarum reges haustam et allatam ex ipso Nilo et Istro ipsam aquam inferre suæ gazæ, et reponere inter reliquum thesaurum, idque velut in imperii pignus, et magnitudini ejus extollendæ. Hoc quid ad tributi exactionem? Neque vero aliud præterea vel fidicalis extorserint ex adducto loco. Vel occasionem vide, qua inciderit auctor in thesaurariæ hujus aquæ mentionem. De Susis captis agebat: ibi gazam narrat inventam: in ea extra numerum multa, supra modum pretiosa: duo præcipua et velut ad miraculum, purpuram Hermionicam, quinque millium talentum, annos pæne ducentos servatam, floris tamen adhuc recentis, et hanc illam aquam Istri ac Nili, turbatam ab his tantopere et ultro turbantem. Certe enim eos hæc turbavit, auditione aut lectione levi aspersos alterius Persici moris, quem eumdem arbitrati cum isto confuderunt. Nam video et teneo originem erroris. Meminerant, sed jam totum pæne dememinerant, quod ab aliis vere traditum constat inter eruditos. Id est hujusmodi; nec piget enim, neque huc non facit plurimum recensere. Persarum reges quibus populis bellum indicebant, aut a quibus alias volebant tradi sibi rerum omnium potestatem, ab iis per legatos terram et aquam poscebant. Id nempe συμβολικῶς: cum eo se argumento dominos vellent omnium, quæ terra marique tenerentur. Et hoc igitur et illam qui quasi darent, accipere se imperium ultro significabant: qui negarent, ab iis mox vi et bello repetebant. Hoc cum veluti per nebulam obtusa memoriæ acie

viderent, glaucomam oculo animi porro objecit obscurus quicumque est ille scriptor, qui et ipse fortassis haud recte satis consuetudinem Persicam intelligens, ita detorsit ac pro suo captu interpolavit. Ab eo decepti Plutarchum jam quoque ad has partes trahere sunt conati, imprudenter, ut monstravimus, ac frustra: quamquam ego quidem non tam inscientia lapsos ita eum prorsus accepisse crediderim, quam de industria sic interpretatos, ut fucum ultro facerent nobis, quos ad ignotum auctorem hæsitantes illius auctoritas percellere posset et impellere ad assentiendum. Qui enim, contra quem nitimur, eum in Græcis usque adeo cæcutire putem, ut tam liquidum Plutarchi sensum liquido non viderit? Ac fuerit tamen per me ipsius error potius inscientis, quam scientis inducendi alios voluntas. Facilius ignorantia veniam invenit, quam malitia, quæ nec jure ullo ullam adeo meretur. Longius produxisse videor hoc certamen, et satis jam pro Curtio pugnasse. Satis, ac nimium etiam satis: nec tempero mihi tamen, quin victor etiam nunc ex ipso pro ipso nitar. Etenim hactenus aliorum ab eo vim ita defendimus, ut frangeremus eorum saltem tela; ipse nunc et hos et alios, si qui porro incurrent, propriis a se longissime arcebit armis. Demus enim, quæ refutavimus, vere ab auctoribus quibus volunt prodita, demus ab aliis eadem prodi; nihil ad Curtium pertinent omnino. Jam primum Curtius ita loqueretur scilicet, ut cum vellet tributum pro terra et aqua, terram et aquam posci diceret. Clarius omnino, si id vellet, aperiret. Sed neque Latinorum alius ita quisquam: nam quis omnium sub aquæ et terræ sola appellatione tributum etiam earumdem acceperit? Quasi tu, qui mercem poscat, mercedem velle, aut contra qui mercedem, mercem, arbitreris. Inepte: sed et hoc faciamus cum Latinitatis auctorem alium, tum Curtium potuisse; nego jam nostrum voluisse. Quod si demonstro, an hiscere porro contra quis audebit? Possum, neque quidquam est facilius. Vide mihi contextum ipsius orationis: et quæ sequuntur verba cum præcedentibus apte junge. Priora nempe sic accipienda, ut posteriora patiuntur: his enim sensus illorum absolvitur, ut contra pendent a primis alias postrema. Jam si Darius et Xerxes insolentia quadam tributum pro aqua terraque poscebant, quomodo a quibus id poscebant, a quibus etiam forsan accipiebant, his quomodo, inquam, neque fontium haustum, neque solitos cibos relinquebant? Tributum qui pendunt, id certe retinent, pro quo pendunt. Alia quantumvis multa in hanc sententiam dici poterant: quæ malo cogitet ipse secum lector, ne justo nos longiores simus. Et quid plura dici aut cogitari referat? jam qui communis sensus aliquantillum habet, nihil inesse sensus in ista lectione dudum sentit. Retinemus ergo nos *populantium*, in quo sententia optima et clarissima: quæ tamen eadem fere, ne quid omnium dissimulem, ex illo ipso *poscentium* levi mutatione possit extricari. Quid enim si conjiciamus, in laudato Sigebergensi libro, qui *poscentium* scripsit, scribere *pascentium* voluisse, sive debuisse? Pasci et depasci quidem populari etiam est. Ita mens eadem ex utrisque: etsi fortior e Nostro: nam levius certe 'pasci:' et hic non satis vim exprimat insolentiamque vastam regum vastatorum. Itaque sic etiam maneat vox vulgata. De re, quid manifestius, quam ad insolentem illam respici multitudinem copiarum Persicarum? Has Xerxi quidem fuisse tantas accepimus, etsi neque Dario alteri postea minores, sed Xerxi, quem nunc maxime perstringit Alexander, multorum asseveratione tantas, ut qua incede-

rent, omnia quæ ad victum absumerent, neque illis pæne terra ciborum produceret satis, neque integra flumina sufficerent in potum. Ita scilicet aquam ipsam terramque populabantur, ita neque fontium haustum, neque solitos cibos relinquebant. Et rapione ad Prætorem jam illum, qui servitum abduci se jubebat, ni *poscentium* legendum, sive adeo Curtius sic scripsisset? Habuero addictum abductum, si jure experiri velim. Sed esto per me liber, dum ne correctionis, dum ne opinionis ac linguæ posthac ita liber. Insultare nos ei nolumus, quod nec me, nec in illum deceat: neque factum volumus, si quid videbitur hic a nobis dictum fortasse acerbius aut scriptum. Atque plane cum Homero: *ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται Δεινὸν, ἄταρ τὸ φέροιεν ἀφαρπάξασαι ἀέλλαι.* Luxuriati sane juveniliter sumus, et habenas paullisper ingenio dedimus in re, quæ calorem nostrum excitaverat. Id dedecere nos hac etiam ætate non existimavimus, quoniam adhuc quidem, Varronis verbo, adolescentiamur: et veniam, si quid admisimus, cui venia opus, haud difficulter a quocunque lectore, ipso etiam Modio, quem ut meretur amamus ac colimus, impetraturos speramus. Quod superest, fuit, cum argutarer etiam aliquid ipse in hoc loco, et pro *solitos* legendum *solidos* opinarer. Apte enim et pulchre jungi mihi tum liquentes fontium haustus et solidi cibi videbantur. Abstineo nunc, et nemini sum mutationis auctor. *Acidalius.* *Populantium*] Sic legit Acidalius: Modio *poscentium* legendum videtur: ego *postulantium* malim, quomodo qui primum Florentiæ mox Lutetiæ typis excusi sunt Curtii codices habent. *Popma.* Acidalius me cogit non solum a Brissonio dissentire, sed et a Modio desciscere. Servo igitur *populantium*, et accipio de copiis Xerxis et Darii prioris: non placet tamen legere cum Acidalio *pascentium*, quod minus tenue ipse fatetur, et ad aquam non quadrat: neque laudo *solidos cibos*, servoque *solitos*, id est, consuetos: nimis frequenter argutatur Acidalius, et sicut, cum temperat sibi, *εὐστόχως* conjectat, ita cum indulget, ultra verum plerumque progreditur. *Raderus.* *Aquam ipsam, terramque postulantium*] Nobilissimus est quidem hic locus, et diversis Criticorum argutiis indigne habitus. Cum enim Modius nescio quo in codice reperisset *poscentium*, eam lectionem arripuit: sed de tributo pro aqua et terra solvendo interpretatus est: quem eo nomine recte reprehendens Acidalius fervore disputationis eo proiabitur, ut veram quoque sententiam pervertat, et retento *populantium*, ridicule exponat de fluviis, quos ab exercitu Xerxis siccatos esse prodiderunt. Nihilo tamen secius in sententiam pertraxit Raderum. At istam interpretationem multa destruunt: primo quod Darii et Xerxis conjunctim meminit, cum de prioris exercitu tale nihil memoretur; deinde quod hoc adscribit *insolentiæ*, quam certe nemo agnoscat in iis, quæ necessitatis caussa fiunt: nec enim Xerxianos quisquam, insolentiæ magis ergo, quam per sitim ebibisse flumina arbitretur: præterea subjicit non flumina sibi erepta, quod oportuerat ita intelligentem, sed *fontium haustus*: unde clarum, non de illis aquis intelligi, ad quas exsiccandas ingenti exercitu opus esset, sed quibus incolæ quotidie in potu uterentur. Quas quidem solitosque cibos ea postulatione ereptos esse, non ex vero dicit, sed accendit rem interpretando, et ad invidiam faciendam exaggerat. Pizarus Hist. Pers. lib. II. quem in hunc locum etiam incidisse video, cum se inde non explicaret, novam sententiam commentus est, Persas populatos esse fontes, inficiendo. Sic enim colligo ex his verbis, ubi caussas hujus belli enumerat: 'Alter, ad

eos oppugnandos, Mardonium reliquit in Græcia (hæc est Curtio IV. 1.) ut absens quoque popularetur urbes, atque agros ureret, ipsamque aquam inficeret, adeo ut neque fontium haustum, nec solitos cibos relinqueret.' Fortissimum autem argumentum est in ipso more atque Historia. Haud enim dubium est, quin de more Persico terram et aquam petendi senserit Alexander atque Curtius: quapropter verissimam esse scripturam, quam Florentina aliæque edd. et jam nostra, proferunt. Vide quæ de isto more Persarum notarunt Brisson. lib. III. pag. 330. et ex eo, ut puto, Arnisæus de Rep. II. 3. 5. 6. quibus adde Æschinem contra Ctesiph. et ex Aristidis Panathen. præter locos a Brissonio citatos, eum quoque, quo tradit Xerxem iterum Salaminem ad Athenienses misisse, aquam et terram, ut antea, petitum. Item Himerium in Orat. qua Demosthenem inducit de revocando Æschine consultantem, apud Photium. Tum Polyb. IX. 32. ubi de Lacedæmoniis, legatum qui ea de caussa venerat in puteum detrudentibus, et terra insuper injecta jubentibus, Xerxi ut referret, consecutum se, quæ petere ipsum nunciaverat, aquam et terram. Hæc igitur est ista insolentia, quæ non tantum Alexandro indigna, sed Atheniensibus atque Spartanis adeo intoleranda visa est, ut potius jus gentium violandum, quam istam superbiam perferendam putarent. Per aquæ autem et terræ petitionem, absolutam dantium deditionem significabant, tamquam rerum ad humanam vitam maxime necessariarum: quod pulchre indicat Taxiles apud Plut. Alex. cap. 103. 'Quum neque aquam nobis ademptum, neque victum necessarium veneris, pro quibus solis necesse habent homines sani decertare.' Ejusdem Plutarchi errorem, quod, in libello de vitando ære alieno, subinnuit, Persas ignem et aquam petivisse, refutat Rualdus Animadversione L. in Plut. ubi et hunc locum Curtii sic legendum esse ait, quomodo nos edimus. *Freinsh.* Persæ bellum illaturi, per fecialem legatum aquam et terram hostium postulabant, quas qui darent, quia sine illis vita hominum nulla est, se suamque vitam et omnia victoris arbitrio permitti profitebantur. Polyb. IX. 32. dicitur πρεσβεύτης ὕδωρ καὶ γῆν αἰτούμενος, quem Lacedæmonii puteo immersum terra injecta obruebant, Xerxique lepido cavillo nunciabant, se dedisse legato ejus, quod postulaverat. *Cellar.*

§ 9 *Dedita Deis templa*] Impressi: *Dein Deum templa*, omnino non recte. Membranæ: *Dedita eis templa:* hinc feci quod vides: magna adeo res? inquies: ne sit, dum vel ita tamen Curtio a me hic medicinam factam fateare. *Modius.* Modius sic quoque fecit: non usitatum tamen in consecrationibus 'dedendi' verbum, et potius hic erat, *dedicata*, quod ego non tamen intruserim: lubentius ex illo ipso *dedicata* concinnarim *Deis sita*, maxime, quia in vulgatis *dein.* 'Sita Deis templa' Taciti phrasis est, quam neque Noster abhorruerit: ille quidem frequenter ea usus: exemplum vide Ann. II. 7. 'Tumulum etiam nuper Varianis legionibus structum, et veterem aram Druso sitam disjecerant.' *Acidalius.* Dicatos Deos dicit VIII. 5. forte *dedicata Deis.* Heinsius. Sic etiam Rutgersius Var. Lect. III. 4. *Snak.*

Templa] Persas Græcorum templa subvertisse præter Ciceronem in Verr. II. 1. Socratem in Paneg. Diod. Sic. VI. Hieronymus in Isaiæ XXXVII. auctor est. Herodotus in Terpsichore narrat Xerxem non tam religionis impulsu templis Græciæ bellum indixisse, quam vindictæ caussa: nam quod Athenienses Sardibus ignes intulissent, et templum Cybeles incendio conflagrassent, inde Persas

offensos templa Græcorum cremasse. Græci templa a Persis deleta instaurari vetuerunt, ut exstaret ad memoriam posteri temporis sempiternum hostilis eorum impietatis monumentum, ut Pausan. in Phocicis et Isocrates tradunt. At Delum et Ephesum ab hac templorum clade immunes fuisse interpres Aristophanis in Εἰρήνῃ refert: quod illa Apollini, qui idem est cum sole, hæc Dianæ, quæ luna perhibetur, sacra esset, id quod Cicero in Verr. testatur. *Popma.* *Templa*] Non desunt, qui Xerxem templa Græcorum incendisse aiunt, quod a Judæis veram religionem edoctus, ex præcepto divino Deut. VII. 5. id sibi faciundum putaret. Sed constat ex Pausania in Arcad. et Val. Max. II. 10. Ext. 1. eum statuas Deorum non, ut ibi jubetur, confregisse; sed potius in Persidem deportasse, ut taceam alia, quæ hanc sententiam redarguunt. Cicero de Leg. II. 10. persuasum a Magis ait, Græcos criminantibus, 'quod parietibus includerent Deos, quibus omnia deberent esse patentia.' Sed veram caussam aperire videtur Herodot. V. 102. et VI. 101. ultionem templorum a Græcis crematorum Sardibus. Strabo lib. XIV. omnia templa a Xerxe, quocunque adisset, incensa fuisse scribit, præter Ephesium Dianæ: quibus addunt alii et Delium. Pertinent huc Branchiadæ, de quibus infra VII. 5. 28. qui, in gratiam Xerxis, templum suum violaverunt. De Delphico templo notum est ex Justino II. 12. 8. et aliis quos ibi adnotat Bongarsius. De templo Beli ex Arriano III. 3. 17. et VII. 3. 31. Vide omnino Brissonium lib. II. pag. 169. unde velut epitomen quamdam confecit Popma ad hunc locum, et Dempsterum ad Antiquitat. Rosini II. 2. *Freinsh.* Strabo lib. XIV. post initium auctor est, Xerxem omnia templa præter Ephesinum incendisse: et Ascon. Ped. in Cic. de Præt. Urb. 'erant,' inquit, 'Persæ et ædium sacrarum et simulacrorum eversores:' causam hanc adfert, quia nulla 'diu in terris templa condenda esse credebant, præsertim cum uni soli, quem venerarentur, vix mundus ipse sufficeret.' *Cellar.*

Humani divinique juris] Nam Darius, qui quartus a Cyro imperavit, reversus a Scythis, Macedoniam nulla re læsus invasit, suæ ditionis fecit. Justinus VII. 3. 1. Divini autem juris fœdera violarunt, cum templa diripuerunt. *Raderus.*

Illyrios] Sic malui cum quibusdam edd. aliæ *Illyricos;* sed illud appellabantur: ergo et supra sic feci. *Freinsh.*

Rapto vivere adsuetos] Idem affirmat Strabo lib. VII. διὰ τὴν ἀγριότητα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ λῃστρικὸν ἔθνος, *quod eam homines sævi, et latrociniis dediti tenebant.* Raderus. De Illyriorum rapinis, et bello inde cum Romanis exorto Florus II. 5. et late Polyb. a princ. lib. II. In Strabonis loco legam: καὶ τὸ λῃστρικὸν τοῦ ἔθνους, quomodo apud Thucyd. V. 13. 21. τῆς πολιτείας τὸ κρυπτόν. Aristoph. Scholia in Σφῆκας vs. 32. πρόβατα δὲ τοὺς Ἀθηναίους φησὶ, διαβάλλων τὸ προβατῶδες αὐτῶν. *Freinsh.*

Prædam, non arma gestantem] Livius IX. 17. 14. de hoc Alexandro: Darium 'mulierum ac spadonum agmen trahentem, inter purpuram atque aurum, enervatum fortunæ suæ apparatibus, prædam verius quam hostem, nihil aliud quam bene ausus vana contemnere, incruentus devicit.' De aureis armis Samnitium Romani duces apud Livium IX. 40. 6. 'illa prædam verius, quam arma esse:' et X. 39. 12. L. Papyrius: 'Auream olim atque argenteam Samnitium aciem a parente suo occidione occisam: spoliaque ea honestiora victori hosti, quam ipsis arma fuisse.' De aureis atque argenteis armis, vide, si tanti sunt, quæ notavi ad Florum I. 16. 7. *Idem.*

§ 10 *Imbellibus feminis*] Persis mu-

liebriter exornatis. Supra cap. 3. Silius Ital. xiv. 131. 'Femineum credas maribus concurrere vulgum.' Cellar.

Nudosque calles] Rectius hoc, quam quod est in vulgatis, *nudosque colles:* sic enim statim post, sic sæpius loquitur Curtius. *Modius.* Codex vetustissimus ita habet, reliqui recentiores fere omnes præter Modianum, *nudos colles.* Acidalius etiam *calles*, et fere placet, quod videtur Curtius montes tam steriles dixisse, quam triti calles, quæ nec herbam ferunt; quæ tamen sequuntur ad *colles* quadrant, perpetuo nempe gelu rigentes. *Raderus.* *Nudosque calles:* sic malui cum aliquot libris, quam cum aliis *colles:* cum modo de montibus præcesserit, et hoc vocabulum aptissimum huc sit, ob causas, quas in Indice referemus. *Freinsh.* *Nudos colles*, Steriles agros in editioribus locis. *Calles* mavult Freinshemius, quod jam montium juga præcesserint: sed nec ineptum vulgare *colles*, ut minores montes majoribus opponantur. *Cellar.*

Ditibus Persarum campis] Invenio alibi *mitibus*, quod recte rigori frigoris, et montium asperitati, sic, quomodo alterum nudis callibus, opponatur. utrumque bonum. utrum melius? ego tam non ausim hoc tollere, quam illud pariter inserere. *Acidalius.* *Mitibus* scriptum se Acidalius reperisse affirmat, quod asperis jugis montium non male respondet; sed nec alterum respuendum. Livius, 'in diti domo,' et 'ditia stipendia.' Propert. III. 3. 1. 'Arma Deus Cæsar dites meditatur in Indos.' Silius 'dites glebas;' Terent. 'Dis es Demea;' Plautus, 'dites damnosi mariti:' *ditibus* ergo pro divitibus etiam usitatum. *Raderus.*

CAP. XI. § 1 *Ad teli jactum*] Diodor. de hoc prœlio XVII. 33. *Αἱ δυνάμεις ἐντὸς βέλους ἐγένοντο·* nec aliter Arrianus lib. II. *Cellar.*

Equestri prœlio] Qua parte virium maxime fidebat. Persæ enim, ut et successores ipsorum Parthi, rei equestris peritissimi semper sunt habiti. Vide Justin. XLI. 2. 5. et imprimis Brissonium lib. III. p. 299. *Freinsh.*

Robur esse conjectans] Itane conjectans? imo vero sciens: docuerat enim perspicua et liberrima oratione Charidemus, quæ propius initium hujus libri: suspectum ergo nobis id verbum, etsi mutare non audemus nunc quidem; nam olim scio me impetus capiebat rescribillare: *Phalangem Macedonici exercitus robur detrectans.* Atque ita erat: equestri prœlio decertare malebat, timens ac fugiens Macedonicam hanc phalangem, quæ in dextro cornu: sed olim hoc præcipiti adhuc calore, quæ nunc paullatim crescente minuit ætate. *Acidalius.* *Detrectans* rescribit Acidalius: non detrectavit, imo circuire conabatur Darius Alexandrum, sed maluit ab equestri prœlio pugnam inchoare; conjectabat autem, non quod nesciebat robur phalangis Macedonicæ, sed quod phalangem in dextro cornu cum Alexandro esse, ut erat, conjectaret; equitatus enim præmissus prospectum impediebat. *Raderus.* *Robur esse conjectans*] Nec enim ipse adhuc expertus erat: scire quidem ex aliorum relatu potuit: unde Acidalius tentabat legere, *robur detrectans;* sed ipse Acid. vidit hanc conjecturam suam non nimis fido tibicine niti. *Freinsh.*

Dextrum cornu circumibatur] Dextrum Alexandri cornu a latere montem habebat, quem occuparant Persæ, quibus, ne circumiretur, duas equitum alas objecit. *Raderus.* *Etiam dextrum Al. cornu*] Satis confuse prœlia sua narrat Curtius, adeoque in hac re longe prætulerim Arrianum, quem non intelligo quomodo Nostro hic conciliet Raderus. Et si quis putat injuriam fieri Curtio, interpretetur mihi, quid sibi velit, quod dextro Alexandri cornu ab hostibus fere cir-

cumvento, duobus aliis equitum ad jugum montis jussis consistere, ceteros in medium belli discrimen transfert. Jam primum Alexandri dextrum cornu montibus tegebatur, ergo ab eo latere circumiri non potuit: superest ut factum sit ab altero; sed ne id quidem potuit, nisi Parmenione, qui agmen ad mare extendere ob hoc ipsum jussus erat, jam circumdato; nihil autem tale hic legitur. Et si largiremur, quomodo Thessali potuerunt circumire terga suorum, et Parmenioni conjungi? Atque hoc etiam ut factum demus, quis Deus ex sinistro cornu (ibi enim curavit Parmenio) repente eos deinde transtulit in dextrum, ut, quod infra ingerit, a Persis urgerentur? deinde quam omnia alia turbata, magisque etiam permixta, quam in ipso prœlio pugnantes fuerint! primo de utroque cornu speciatim loquutus, mox unam ubique aciem facit, in qua profligatur Darius, nempe ab Alexandro, qui in dextro suo cornu erat: Alexander autem hostem insequi non audet, altero adhuc cornu pugnante. Interim tamen quod Rex victor non audet, audet adhuc in discrimine constitutus Parmenio. fugientibus enim equitem immittit, tamquam sibi ad pugnam supervacuum. Cum interim in altero vicissim cornu non levius miraculum, Thessali equites ibi urgentur a Persis, quos omnibus Diis gratias oportebat agere, si a Thessalis fugæ tantum securitas esset. Interim nulla hic de Græcis, præcipua spe Darii, et propemodum unica, mentio: nisi quod tandem abruptos a ceteris haud sane fugientibus similes evasisse tradit: quasi interim spectatores tantum fuissent, nec ullum aut Macedonibus exhibuissent negotium, aut ab ipsis sustinuissent. Quanto melius, aptius, disertius hæc omnia Arrianus! In his itaque talibus mihi non satisfacit Curtius: alia ejus omnia et prudentissime et politissime composita esse non infitior, cujus rei gratia declinassem utique hanc notam, si per instituti mei rationem licuisset. *Freinsh.*

§ 4 *In medium Persarum agmen undique circumfusi*] In medio Persarum agmine circumfusi Macedones. *In medium* dixit, pro 'in medio,' ut supra 'in Ciliciam fore' cap. 5. ad quem locum nos copiose. *Raderus.*

Jamque ipsi, &c.] Modo significavi me ex toto hoc capite paucissima intelligere: video tamen Curtium hic voluisse dicere non de Thessalis equitibus, nec enim ii missilibus pugnaverint; sed de ipso Alexandro. clarum hoc ex num. 9. hoc capite: 'Macedones, ut circa Regem erant.' *Jamque*, dum ad Parmenionem abeunt equites, *ipse, Alexander, in medium Pers. und. circumfusus, egr. se tuebatur: conserti*, hoc jam ad utrosque exercitus pertinet, ut ostendunt sequentia, non ad Persicum tantum, quod volebant alii. Optem videre hæc, quomodo ante Modium habuerint, quem Acidalius dicit fateri se ita, ut nunc leguntur, correxisse, quæ antea mirifice turbassent. Recte tamen ille illustrando huic loco adduxit Diodorum xvii. 33. 'Barbari tam densa conjecerunt tela, ut propter multitudinem emissorum, atque in se mutuo incurrentium, leviores inferrentur plagæ.' A quo haud multum dissimilis locus Livii xxxiv. 38. 2. 'Missilibus Lacedæmonii pugnabant, a quibus se et magnitudine scuti perfacile Romanus tuebatur miles, et quod alii vani, alii leves admodum ictus erant: nam propter angustias loci, confertamque turbam, non modo ad emittenda cum procursu, quo plurimum concitantur tela, spatium habebant, sed ne ut de gradu quidem libero ac stabili conarentur. itaque ex adverso missa tela nulla in corporibus, rara in scutis hærebant.' Plura vide in tertia post hanc Nota. Similia Silius iv. 552. et ix. 320. *Freinsh.*

Sed conserti] Emendavi etiam antea, sed non putavi notatu dignum: *conserta robora*, non *conferta:* legendum et hic quoque moneo, ne cum vulgatis *conferti* legas. *Modius.* Fatetur ita Modius correxisse, quæ antea mirifice turbassent. Recte ille, nisi quod incautius emendationem suam firmari putavit Diodori verbis: neque rem prorsus eamdem, neque de iisdem hic quidem narrat: contra est, ac de Darii quidem militibus ille quod Noster de Alexandri: vide: Ὡς δ' αἱ δυνάμεις ἐντὸς βέλους ἐγένοντο, τοῖς μὲν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐπέῤῥιψαν οἱ βάρβαροι τοσοῦτον πλῆθος βελῶν, ὥστε διὰ τὴν πυκνότητα τῶν βαλλομένων ἀλλήλοις συγκρουόντων ἀσθενεστέρας γίνεσθαι τὰς πληγάς. Gemina sunt tamen pene, ac valde juxta se posita illustrant. *Acidalius.* Antiquiores omnes libri habent *conserti*, non *conferti:* utrumque non est improbum: *conserti*, impliciti inter se: *conferti*, densati. *Raderus.* Supra 2. 13. 'conserta robora virorum.' *Cellar.*

Simul erant emissa in eodem] Ita recte correxisse hæc mihi videor, cum antea sic legerentur: *simul ut erant emissa, in eosdem concurrentia implicabantur:* male, imo nulla sententia, cum nostra emendatio Diodori verbis confirmetur. *Modius.* *Simul erant emissa*, eleganter pro simulac. Horat. 'simul obligasti Perfidum votis caput,' ubi plura exempla Lambinus. (sic auctor de bello Hispan. Cæs. cap. 36. 'ad quem simul nuntius allatus est confestim sequi cœpit.') *Raderus.* Varie hunc locum tentant invitis omnibus Mss. qui receptam lectionem tuentur. Ergo rem expedio, mutata sola distinctione in hunc modum: *simul ut erant emissa in eosdem, concurrentia implicabantur:* hoc vult, tela illa emissa plura in eosdem, adversarios puta, ideoque fuisse implicata concursu, prius quam venirent ad eos, atque ita innoxie cecidisse in terram. *Scheff.* Recte correxit Modius: vide Stewechium ad Veget. de Re Milit. cap. 4. Daviesium ad Cæsarem de Bello Gall. IV. 26. et utrumque Gronovium ad Liv. IV. 31. et VI. 4. *Snak.*

In eodem concurrentia] Libri veteres omnes, *in eosdem concurrentia:* in eosdem Macedonas dixeris, cum locum vibrandi tela non haberent; placet tamen cum Modio scribere *in eodem:* ergo mens auctoris est: tela simulatque a densatis et consertis erant emissa eodem in loco concurrebant in aëre, ita ut inter se colliderentur et implicarentur, nec ad hostes pervenirent, nec ictum amissa vi in aëre validum haberent: hæc mens Curtio, a Macedonibus tela primum jacta, quæ ubi parum læserunt, coacti cominus pugnam conserere, gladios strinxerunt. Arrianus et Diodorus aliter rem narrant, et tela a barbaris missa primum in Macedonas affirmant. Animadvertit hoc ex Siculo etiam Acidalius, ubi Modium in reprehensionem vocat. *Raderus.* *In eosdem*] Falsum hoc: non enim potuerunt in eosdem incidere, quæ mutuo occursu intercepta: *plura in humum innoxia cadebant.* Modius et ex eo Raderus *in eodem* scribunt: quomodo olim etiam mihi videbatur, priusquam eos vidissem: præferebam tamen, *in idem;* sed neque huic, neque illi lectioni quisquam codicum adstipulatur. *Freinsh.* Modii tamen lectio minima fit mutatione, et longe ad rem adcommodatior est. *Snak.*

Pugnam conserere] Prius illud in Lugdunensibus non erat; lubenter tamen ita loquuntur Latini, ut dicant 'manus' aut 'pugnam conserere.' *Modius.*

§ 5 *Acies ita cohærebant*] Curtius supra III. 2. 13. 'vir viro, armis arma conserta sunt:' ubi Homeri versus adduximus hosce, Il. N. 130. Φράξαντες δόρυ δουρὶ, σάκος σάκεϊ προθελύμνῳ, Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς

κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ. Quibus versibus longe postponit Macrobius Virgilianam imitationem, (Æneid. x. 361. reprehensus eo nomine a Scaligero Poët. v. 3.) 'hæret pede pes, densusque viro vir.' Nec Virgilius tantum, sed plerique Latini vel Homerum in hoc, vel Virgilium, vel utrumque æmulati sunt. A. Furius Antias: 'Pressatur pede pes, mucro mucrone, viro vir.' Ennius item: 'pede pes premitur, armisque teruntur et arma.' Ovidius Met. ix. 43. 'Inque gradu stetimus, certi non cedere, eratque Cum pede pes junctus, totoque ego pectore pronus Et digitos digitis, et frontem fronte premebam.' Et magnifice, ut omnia, Statius Theb. viii. 398. 'Jam clypeus clypeis, umbone repellitur umbo, Ense minax ensis, pede pes, et cuspide cuspis: Sic obnixa acies pariter suspiria firmant, Admotæque nitent aliena in casside cristæ.' Non par est huic Valerius Flaccus Argon. vi. 182. 'Illi ubi consertis junxere trementia telis Agmina, virque virum galeis afflavit adactis.' Segnius, ut dixi, illud præsertim, 'galeis afflavit adactis.' Nec Silius æquat, quamvis conatus: 'teritur junctis umbonibus umbo, Pesque pedem premit, et nutantes casside cristæ Hostilem tremulo pulsant conamine frontem.' Et ix. 321. 'galea horrida flictu Adversæ ardescit galeæ, clypeusque fatiscit Impulsu clypei, atque ensis contunditur ense, Pes pede, virque viro teritur.' Prorsus his geminum est Tyrtæi, quod tute leges. initium est: 'Ἀλλά τις ἐγγὺς, κ. τ. λ. *Raderus.* His adde Lucanum vii. 493. 'Pompeii densis acies stipata catervis Junxerat in seriem nexis umbonibus arma: Vixque habitura locum dextras ac tela movendi Constiterat, gladiosque suos compressa tenebat.' Ex Historicis locum Ennii supra relatum citat et Hirtius de Bello Hispan. cap. 31. 'Cum clamori esset intermixtus gemitus, gladiorumque crepitus auribus oblatus imperitorum mentes præpediebat. Hic, ut ait Ennius, pes pede premitur, armis teruntur arma.' Marcellin. xvi. 30. 'Jaculorum deinde stridentium crebritate hinc inde convolante, pulvis æquali motu assurgens, et prospectum eripiens, arma armis, corpora corporibus obtrudebat.' Et xviii. 21. 'Hic mixti cum Persis eodem ictu procurrentibus ad superiora nobiscum, adusque ortum alterius solis immobiles stetimus, ita conferti, ut cæsorum cadavera multitudine fulta reperire ruendi spatium nusquam possent: utque miles ante me quidam discriminato capite, quod in æquas partes ictus gladii fiderat validissimus, in stipitis modum undique coartatus hæreret.' Idem xxxi. 38. nonnulla habet his Curtii verbis et superioribus adfinia: 'Collisæ in modum rostratarum navium acies, trudentesque se vicissim, undarum specie motibus sunt reciprocis agitatæ:' et mox: 'steterunt improtecti pedites, ita concatervatis manipulis, ut fixi nec mucronem exserere, aut manus reducere quisquam posset:' item: 'neque ad receptum confertis ordinibus laxari usquam poterat locus, et evadendi copiam constipatio densior adimebat: nostri quoque ultimo cadendi contemptu occursantes receptis gladiis obtruncabant, et mutuis securium ictibus galeæ perfringebantur atque loricæ.' Plutarchus Pyrrho cap. 71. 'Ita conferti, et constricti inter se quum essent, nihil administrari per quemquam viritim poterat, sed, velut unum corpus in se compactum, universus globus multa capiebat in utramque partem momenta et volumina, &c. ensem qui strinxerat, aut lanceam inclinaverat, non erat recipiendi recedendive facultas, verum eis temere obvium quemque transfodiebant, incurrentesque in se mutuo occumbebant.' Livius xxiii. 27. 5. 'cum

corporibus applicantur, armaque armis jungunt in arctum compulsi, quum vix movendis armis satis spatii esset,' &c. *Freinsh.*

Mucrones in ora dirigerent] Hæc nullo alio aspectu posuit Curtius, nisi ad ostendendam propinquitatem pugnantium. Alias enim videri possit allusisse ad præceptum Cæsaris, 'Miles faciem feri,' de quo ad Florum IV. 2. 60. et Germanici apud Tacit. II. 14. 4. 'ora mucronibus quærerent,' quod non putem. *Idem.*

§ 6 *Ut alias solent*] Ut aliis in bellis læsi prœliis excedunt. *Alias* hic videtur pro 'alioqui' positum: valet idem, quod alio tempore. Cicero 'potest mihi ipsi aliud alias videri. Plura scribam alias. Nemo potest alias beatus esse, alias miser.' *Alias* non usurpatur pro 'alioqui:' 'alioqui' tamen nonnumquam pro *alias*. Itaque hic locus velut singularis et observandus: si tamen est singularis; nam vere explicabitur, ut aliis in prœliis, sive aliis temporibus fieri solet. Ita nihil erit singulare. *Raderus.*

§ 7 *Non ducis magis, quam militis*] Etiam hac genuina laude commendavit Homerus suum Agamemnonem Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής. *Idem.* Sallust. de Catilina c. 60. 'Strenui militis et boni imperatoris simul officia exsequebatur.' *Cellar.*

Opimum decus] Opima spolia sunt, quæ dux duci detrahit, vide Livium IV. 20. de Druso Sueton. in Claud. cap. 1. 'Ex hoste super victorias opima quoque spolia captasse, summoque sæpius discrimine duces Germanorum tota acie insectatus.' Ita autem his proprium 'opimorum' agnomen, ut simpliciter etiam 'opima' dicantur apud Plin. Paneg. cap. 17. Senec. Herc. Fur. vs. 48. Flor. II. 17. 11. *Idem.*

Curru sublimis] Vide Brisson. lib. I. p. 83. f. quamquam Arrianus, et quidem vero similius, dicat, eum postea fugæ tantum caussa currum conscendisse: nisi tamen conciliés ex Diodoro XVII. 34. fuisse in curru, eumque quatientibus equis, alio conscenso fugisse. Alexander autem eques pugnam iniit, ut merito tot fidelibus historicis credo, præ nugatore Philostrato, qui fine lib. II. de Apollonio hunc quoque scribit curru in prœlio vectum, narratione non simpliciter falsa: nam et Issos plurali numero, et cum satrapis ibi pugnasse (non cum ipso Dario) dixit. Curru autem veteres prœlium inibant heroicis temporibus. Sed et diu postea apud nonnullas gentes in usu fuerunt. De essedariis Britannorum notum est ex Cæsare. Apud Persas id immutasse Cyrum, Xenophon Cyrop. lib. VI. scribit, pro quadrigis quibus ad id tempus Asiatici omnes usi fuerant, Cyrenaici quidem adhuc tempore Xenophontis utebantur, currus falcatos instituentem. *Freinsh.*

§ 8 *Oxathres*] Sequutus sum scripturam eorum librorum, quæ alios etiam Historicos adstipulatores habet. Nam et Diodoro XVII. 34. est Ὀξάθρης: et Plutarcho Artox. cap. I. qui idem in Alex. cap. 78. quamvis Ἐξάθρην appellet, tamen in hoc nobiscum consentit, quod trisyllabum scribit. *Idem.* Frater regis Darii Curt. III. 13. 13. ex captivo postea corporis Alexandri custos. *Cellar.*

Instare ei] Mss. Codices, Leid. et Voss. omittunt pronomen, nec ideo vim minuunt; quippe languorem quemdam inferre videtur. Virgil. Æn. I. 423. 'Instant ardentes Tyrii:' II. 244. 'Instamus tamen immemores.' Post paullo Curtius 'alios improvide instantes prostravit.' Idem tamen retinet, ut III. 13. 2. 'literas ad Alexandrum tradit ei. Nec dubitare eum:' et sic sæpe. *Snak.*

Animo et pietate] Adfectu in fratrem. 'Pietas' enim in Deum, parentes, patriam, cognatos et horum

similes fertur. Adde post paulo III. 12. 6. dividi etiam possunt, ut *animo* fortitudo significetur; erat enim Oxathres κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἐπαινούμενος. Diodor. XVII. 34. *Cellar.*

In paucissimis] Hic loquendi modus prope singularis Curtio: 'in paucis bonus, fortis, clarus.' ut qui paucos habeat pares. *Raderus.*

Illo utique prœlio clarus] Hic ad finem distinctiuncula sententiam juvabis ita, ut capias isto Oxathrem prœlio animo quidem et pietate fuisse imprimis clarum, nam alias obscurum quis etiam putet? nunc tamen pietas eum præcipue commendavit. Est et in quibusdam reperire non *utique* sed *utrinque:* non hoc etiam male. Utrimque hoc prœlio ille clarus, nempe qua ab armis et robore corporis, qua ab animo et pietate: prior et scriptura et sententia magis ex re, magis e Curtii mente. *Acidalius.* *Utrinque* legunt nonnulli, et referunt ad fortitudinem bellicam et pietatem, quod verum quidem, sed *utique* malim, de animo et pietate erga Darium locutum putem cum Acidalio. *Raderus.*

§ 9 *Ut circa regem erant*] Duriuscule et omissum a Bongarsio et nostris Mss. *ut:* magis Curtio congruum si legeretur (*hi circa regem erant*): sic hoc capite § 18. 'Amynta duce (prætor hic Alexandri fuerat),' III. 13. 13. 'Oxatrisque (frater hic erat Darii),' VII. 2. 19. 'Cleandri (prætor hic regius erat),' VII. 3. 4. 'Amenide, (scriba hic Darii fuerat.)' *Snak.*

Omnes in ora proni] Vide Notam nostram ad Florum IV. 1. in fine, et I. 18. num. 17. sic Arrian. fin. lib. II. de Gazensibus: Ἀπέθανον πάντες αὐτοῦ μαχόμενοι, ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν, *eo ipso loco quo quisque constiterat, vitam pugnans amisit.* Adde Livium VIII. 38. 14. XXVIII. 22. 16. XXX. 8. 8. Polyb. XV. 13. XV. 15. *Freinsh.* Sine fugæ indicio: 'quem quisque locum acceperat, eum amissa anima tegebat,' ut loquitur de Catilinariis, quamvis in turpi caussa, Sallust. cap. ult. in meliore de Atheniensibus Justin. IX. 3. 10. *Cellar.*

Adverso corpore vulneribus] Hæc virtutis decora: ut infamiæ, si sint averso corpore. Sallust. cap. 60. 'omnes adversis vulneribus conciderant,' et B. Jugurth. cap. 85. 'cicatrices adverso corpore.' Est autem 'adversum,' quod in pectore, 'aversum,' quod in tergo habetur. Gel. II. 11. 'cicatricem aversam nullam, adversas 45. tulisse,' quod etiam aliter efferunt. Flor. I. 18. 17. 'omnium vulnera in pectore.' Tacit. Hist. III. 84. 5. 'cecidere omnes contrariis vulneribus versi in hostem.' *Idem.*

Vulneribus acceptis] Forte *exceptis.* Heinsius.

§ 10 *Atyzies, Rheomithres, et Sataces, Prætor Ægypti*] Aliter paullum hos indigitat Diod. Siculus, 'Antixyem,' inquit, 'Arrheomithrem, et Tasiacen;' et Arrian. 'Arsacen, et Sabacen,' reliquos eosdem Curtio facit, nisi quod et Bubacen addat. Arsacen, Rheomithren, et Atizyem ad Granicum ait equitibus præfuisse. *Raderus.* *Atizyes, et Rheomithres, et Sabaces*] Arrian. II. 2. 38. Ἀρσάκης καὶ Ῥεομίθρης καὶ Ἀτιζύης. Diod. XVII. 34. Ἀντιζύης καὶ Ῥεομίθρης, καὶ ὁ τῆς Αἰγύπτου Σατράπης Τασιάκης· supra tamen eodem libro cap. 21. scribitur Ἀτοζύης. Idem nomen videtur 'Epixyes' apud Plutarch. Themist. cap. 52. Fuerunt autem hi iidem Satrapæ, qui primo prœlio ad Granicum contra Alexandrum contenderunt, ut adjicit Arrianus, qui etiam I. 8. 3. Atizyem Phrygiæ satrapam fuisse tradit. Rheomitbris nomen nescio an corruptum dicam apud Xenophontem, ubi quidam est Leomithres Anab. lib. VIII. 'Sabaces,' de quo infra IV. 1. 28. nonnullis codicibus est *Sataces,* aut *Sathaces,* cujusmodi libro usus fuerit Sabellicus in hac Historia memoranda; apud eum enim

ita legitur. Ceterum quod in multis editionibus pro Rheomitre *Trountem* reperio, facit, ut suspicer aliud ibi nomen latere, et forte legendum esse *Orontem*, quem si alii non commemorant, nihil certe novi faciunt. Id autem nomen esse illis gentibus usitatum, Arrianus ostendit, qui secundo Darii prœlio Armeniis Orontem quemdam præficit III. 2. 8. qui et post Alexandrum ibi præfuit, ut constat ex Polyæno IV. 8. 3. Ostendit et Strabo lib. XVI. ubi scribit, Orontem fluvium, qui Antiochiam prælabitur, accepisse nomen ab eo, qui pontem in eo struxerit. Magis etiam Zonaras tom. III. paulo post pr. qui eumdem fluvium, 'Olim Ophiten dictum, post de nomine filii Cambysis Regis Persarum, in eo submersi, Orontem cognominatum,' tradit. Quamquam Apollo Clarius apud Pausan. lib. VIII. Orontem Indum fuisse responderit. Virg. Æn. I. 117. duci Lyciorum id nominis adcommodat. Adde Diodor. XV. 10. *Freinsh.*

Sed promptissimi] Ita solet. Cæsar de Bell. Civil. III. 97. 'In eo prœlio non amplius CC. milites desideravit; sed centuriones, fortes viros, circiter XXX. amisit. Interfectus est etiam fortissime pugnans Crastinus.' Sensit olim magno suo incommodo Annibal ad Cannas apud Liv. XXII. 52. 6. cui ea pugna occubuerunt 'ad *octo* millia,' parvus numerus, si Romanorum cladem spectes; sed nempe, 'fortissimorum virorum,' quod ipsum valde debilem reddidisse idem auctor postea notat. Sic Tacit. Hist. II. 25. 5. 'promptissimos prætorianorum equitum interfecere.' Xenophon, Cyrop. lib. IV. post pr. 'Assyrii, quorum et princeps, et cum hoc fere fortissimus quisque occubuerat.' Ratio est in illis Agricolæ apud Tacit. Agr. 34. 3. 'Ceterorum Britannorum fugacissimi, ideoque tam diu superstites. Quomodo silvas saltusque penetrantibus, fortissimum quodque animal robore, pavida et inertia ipso agminis sono pelluntur: sic acerrimi Britannorum jam pridem ceciderunt: reliquus est numerus ignavorum et metuentium.' Pertinet huc proverbium: 'Timidi matrem non flere.' Cornel. Nepos in Thrasyb. II. 3. Pulchre igitur Ovidius Fast. II. 751. metum Lucretiæ exponit: 'Sint tantum reduces. Sed enim temerarius ille Est meus, et stricto quolibet ense ruit. Mens abit, et morior, quoties pugnantis imago Me subit: et gelidum pectora frigus habet.' *Idem.*

Alexandri] Infra III. 12. 2. 'quippe summa cutis in femore perstricta.' Chares apud Plutarch. in Vita cap. 33. auctor est Alexandrum a Dario vulneratum esse, vulnere tamen non gravi. Sed Alexander in Epistola ad Antipatrum læsum et perstrictum telo femur in prœlio scribit, auctorem tacet. Accipe ipsa Alexandri verba: Συνέβη δέ μοι (φησὶ) καὶ αὐτῷ ἐγχειριδίῳ πληγῆναι εἰς τὸν μηρὸν, ἀλλ' οὐδὲν ἄτοπον οὔτε παραχρῆμα οὔτε ὕστερον ἐκ τῆς πληγῆς ἀπήντησεν. *Contigit, inquit, mihi pugione sauciari in femur adacto, sed unde nulla pernicies aut illico aut postea secuta est.* Chares ait duos reges manus inter se conseruisse, sed hoc mihi ἄπιστον, quod Darius tam propinquum Alexandrum non expectarit, a quo nisi perempto non abisset Alexander. Verisimilius ergo ab incerto equite per ingruentem impetum perstrictum esse, quod non obscure docet Diodor. XVII. 34. 'Accidit,' inquit, 'et ipsum Alexandrum, cum se magna vis hostium in illum infunderet, in femore vulnerari.' *Raderus.*

§ 11 *Jugum quatere*] Jam supra ostendi jugum non in curru, sed in equorum jugalium cervicibus quærendum. Petronius: 'ceu ubi solet Nudo remissus Thessali quadrupes jugo Cervicem et altas quatere ad excursum jubas.' Illud enim conabantur excutere: quare coactus ipse

Darius præter morem Persarum et dignitatem regiam habenas arripere, et coërcere impetum equorum, quoad aliæ quadrigæ adducerentur, quibus periculum evaderet. Uti est apud Diodorum XVII. 34. *Idem.* Plutarch. Alex. cap. 62. hæc accidisse scribit in posteriori prœlio. *Freinsh.*

Equum] Arrian. II. 2. 36. *Αὐτὸς δὲ ἵππου ἐπιβὰς ἔφευγε, conscenso equo fugit:* sed vox illa communis patiebatur, ut feminino genere exponeretur, *conscensa equa fugit. Ἵππον ἀνέβη θῆλυν,* ait Ælian. Hist. Animal. VI. 48. 'equam conscendit, quæ, quod relicti memoriam pulli recordaretur, quanto maximo potuit studio et celeritate eum ipsum prædicatur ex periculis eripuisse.' Ut hinc vel apud Curtium tentari possit; *in equam, quæ ad hoc sequebatur:* præsertim cum et posteriora hæc verba innuant fuisse aliquid non vulgare aut consuetum in eo jumento. Firmat et Plutarch. Alex. cap. 62. *θήλειαν δὲ (ὥς φασιν) νεοτόκον ἵππον περιβὰς ἔφυγεν: equam (ut ferunt) recens enixam conscendens fugit.* Et simile quid de Antiocho legas in Josephi compendio Hebraico. *Idem.* Caussam addit Ælianus, quia hujuscemodi equa ad pullum relictum properans velocissime decurrit. *Cellar.*

Insignibus quoque imperii] Dixi ad Florum I. 18. 7. quibus addi potest Tacitus Hist. I. 81. 3. 'Magistratus projectis insignibus, &c. latebras petivere.' Dio lib. XLV. de Asinio Pollione: 'Quo facilius in fuga lateret, paludamentum abjecerat.' Adde Cæsar. de B. Civ. III. 96. Xiphilinus simile quid de Trajano narrat, sed non fugæ caussa factum: 'Quamquam vestem regiam deposuerat, ne ex ea agnosceretur, tamen vix vulnera effugit.' Addi reliquis potest et Tigranis exemplum, qui a Lucullo superatus, cum fugeret, insignia regia filio suo lachrymans tradidit. Plutarch. Lucullo cap. 60. Quæ autem insignia abjecerit Darius, tum ex ipso auctore nostro cognosci potest, tum et Brissonius lib. I. pag. 40. prolixe enarrat. *Freinsh.* Paludamento et armis regiis, Arrian. *κάνδυν* illud amiculum vocat, etiam scutum ac arcum cum curru reliquisse tradit. *Cellar.*

§ 12 *Qua cuique*] Alia *quæ cuique:* sed illam lectionem, postea etiam in Amst. edit. repertam, defendi in Indice Floriano voce 'Qua.' Sic infra V. 12. 18. loco simillimo: 'Barbari ducibus destituti, qua quemque aut spes ducebat, aut pavor, dissipabantur.' Sic Marcellin. XVIII. 20. 'Ut in rebus solet afflictis, ambigentes cuinam deberet aut possit occurri, trudente pondere plebis immensæ, passim qua cuique proximum videbatur, diffundimur.' Iterum XXXI. 27. 'Acies inclinatæ nostrorum, quod solum postremis malis habuere subsidium, incondite qua quisque poterat, vertuntur in pedes.' Quomodo forte scribitur eodem libro cap. 42. 'Dextra pars, alii læva, vel quo (forte *qua*) metus traxerat, ferebatur quisque.' *Freinsh.* *Qua*, vulgo adverbium est; subaudi 'via,' vel, quia hæc vox recto casu sequitur, 'regione,' vel his similem. *Cellar.*

Jacientes] Forte *abjicientes*. Heinsius. Caussam non video, cur bis eadem vox repetatur, cum IV. 3. 26. 'jacientes arma' repetuntur; sic IV. 13. 13. et simpliciter respondet notissimo illi infamiæ probro inter Græcos, quo *ῥίπτειν τὴν ἀσπίδα* dicebantur. *Snak.*

Ad tutelam corporum] Sallust. Cat. cap. 58. 'In fuga salutem sperare, quum arma, queis corpus tegitur, ab hostibus averteris, ea vero dementia est.' Et in Jugurth. cap. 107. 'Neminem decet, qui manus armavit, ab inermis pedibus auxilium petere: in maximo metu nudum et cæcum corpus ad hostes vertere.' Quæ loca P. Victor. V. L. lib. XI. cap. 2. recte

putat sumpta ex Xenoph. Cyrop. III. ubi Assyrius rex ad suos: 'Stultum est, eos qui superiores esse velint, cæcas corporis partes, et armis ac manibus destitutas, per fugam hostibus obvertere.' *Freinsh.*

Pavor auxilia formidat] Non *formidabat*, ut vulgo legunt, quia gnome est, ad omnium temporum homines pertinens. *T. Faber lib.* I. *Epist.* 51. Doctissimi Tanaquilli lectionem confirmant codd. Mss. Fl. Leid. Voss. videturque Curtio adcommodatior. *Snak.*

§ 13 *In illud cornu*] In lævo cornu omnes fugerant. At Darius, quamvis utroque adversus Alexandrum prœlio præcipuum robur in lævo cornu constituebat, et equestri prœlio decertare optabat, tamen alias in dextro cornu Persas robustissimas copias collocatas habuisse J. Frontinus tradit Stratag. II. 3. *Popma.*

§ 14 *Rursus redeunt*] Familiaris optimis etiam scriptoribus pleonasmus. Sic Noster VI. 11. 19. 'rursus revocante tortores:' VII. 6. 2. 'rursus in montes recesserunt;' Petron. Sat. cap. 10. 'rursus revocatus;' Justin. V. 12. 'rursus recepti;' Idem XLII. 2. 12. 'rursum recepit;' Virg. Georg. II. 88. 'Aut rursum enodes trunci resecantur:' Æn. IV. 531. 'rursusque resurgens Sævit amor:' VI. 459. 'Rursus et in veterem fato revoluta figuram.' *Snak.*

Incompositos victoriæ fiducia] Iisdem prope verbis in re simili usus Livius XXI. 52. 10. 'Ii sparsos et incompositos, oneratosque præda plerosque, cum inopinantes invasissent, ingentem terrorem cædemque ac fugam usque ad castra stationesque hostium fecere.' Ea res multis eripuit victoriam. Sic apud Polyb. I. 74. Hanno cladem accepit a mercenariis rebellibus; quos mox cap. 79. eadem peccantes Amilcar perculit, converso agmine fugæ speciem præbens: cum 'Afri et mercenarii fugere Carthaginienses ex pavore rati, solutis ordinibus eos invadunt, &c. Afri qui temere ac sparsim certamen erant orsi, inopinata illorum virtute perculsi in fugam subito inclinantur.' Simile Labieni strategema apud Dionem lib. XL. Pertinent huc omnia exempla eorum, qui ob rem bene gestam negligentiores facti, plenæ victoriæ defuerunt, ut Hispani apud Livium XXIII. 27. 2. Item eorum, qui fugæ simulatione id egerunt, ut hostem temere insequentem distraherent, quod Parthis usitatissimum fuit. *Freinsh.*

§ 15 *Equi pariter*] Vulgati: *equi pariter equitesque Persarum serie laminarum ob id genus grave, agmen, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur:* contaminatissime; nec tamen multo melius membranæ, in quibus est: *equi pariter equitesque Persarum serie laminarum ob id genus graves agmen, &c.* verum unde conjici potuit, scribendum, uti emendavi, nisi forte, quod et mihi in mentem, ita potius legendum sit: *equi pariter equitesque Pers. serie laminarum graves agmen ægre moliebantur: quippe in circumagendis equis suis Thessali, quod genus celeritate maxime constat, multos occupaverant:* et ita me Musæ ament, ut hæc aut vera conjectura est, aut veræ proxima. *Modius.* De Persica hac gravi armatura lib. etiam IV. 'Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis laminis serie inter se connexis.' Quod hoc loco legimus, e Modii censura sic legimus: qui tamen idem malit aliter, in hunc modum transpositis aliquot verbis: *Equi pariter equitesque Persarum serie laminarum graves agmen ægre moliebantur: quippe in circumagendis equis suis Thessali, quod genus celeritate maxime constat, multos occupaverant.* Aut veram, aut veræ proximam ait hanc scripturam. Mihi non sic videtur. Etiam nunc turbatus orationis ordo. Quomodo enim se consequitur? An

ideo Persæ βαρέως ὡπλισμένοι agmen ægre moliebantur, quia leves Thessali multos occupaverant? Omnino contra: multos occupaverant Thessali, quia agmen ægre moliebantur Persæ. Facile existeret hic sensus, si ubi *quippe* est, *quapropter* legeretur. Aut trajicienda erunt multo plura, ut membra orationis ipsa ac tota invicem mutent locum. Hoc tamen ego mihi non permiserim: nec *quippe* illud adeo mutarim. Scio ab hac particula omnem turbam, quæ consilescet auctore me, si veterem reduxero lectionem: reduxero, sed in suum etiam scilicet ordinem. Ea sic habet, *serie laminarum ob id genus grave, agmen, quod, &c.* mire voces hic disjectæ, quarum aliquæ a Modio et ejectæ. Nos eas restituemus, atque ita locum misere fluctuantem constituemus: *e. p. e. q. P. s. l. graves agmen ægre moliebantur: ob id in circumagendis quoque equis suis Thessali, quippe quod genus celeritate maxime* (vel *maxima*) *constat, multos occupaverant.* Tam opinor licuit mihi trajectionibus uti, ut componerem, quam aliis, ut turbarent. *Acidalius.* Vetustissimus codex: *ob id genus graves: agmen, &c.* Aldus variavit: *ob id genus grave.* Alius liber, *laminarum graves agmen.* Modius contaminatam habet vulgarem scripturam: et illius non probatur Acidalio: quid decernam quæris? Modium et Acidalium τοῦ σκοποῦ ἀποτετυχηκότας. Alterum, quod voces germanas Curtii contra codicum fidem proscripserit, has enim *ob id* sustulit. Alterum, quod spurias et Curtio alienas in versum admiserit. Itaque Curtii verba ita locarem: *Equi pariter equitesque Persarum, serie laminarum graves, agmen ægre moliebantur, ob id quippe in circumagendis equis suis Thessali, quod genus celeritate maxime constat:* glossema illud esse Cl. M. Velserus existimavit, qui hæc verba non ex mente Curtii putavit: *quod genus celeritate maxime constat.* Certe lectoris interpretamentum esse vel ex eo conjicias, quod librarii non suo loco inseruerint. *Raderus.* *Equi pariter equitesque Persarum, &c.*] Varie vexata lectio, sed hæc maxime extra vitium visa: tædet referre tot doctorum hominum conjectamenta, quibus temere quidquid displicet incursantes pridem hanc infamiæ notam inusserunt utilissimæ pulcherrimæque arti, ut vulgo putent nulli eam usui esse, quam conturbandis auctorum scriptis, per lusum et jocum quæcumque in buccam venerint secure effutientium. Certe eruditissimi Rutgersii conjecturam non damnem, qui sic legit: Var. Lect. III. 4. *Equi p. e. P. s. l. graves, id genus agmen, quod celer. max. constat, ægre moliebantur.* Certum enim, equitatus potissimam vim in celeritate consistere. Manet tamen adhuc vocula sequens *quippe*, quæ Acidalio non sine caussa plurimum hic turbare videtur. Et sane si quid liceat mutare, faciam; *ideoque*, vel, *eoque, in c. e. s. T. m. occupaverunt.* Porro inserunt hic omnes veteres, voculas, *ob id genus*, quas non intelligo. Iidem mox pro *multos* legunt *inulti*, quod haud sane displiceat, si cetera possim constituere. Rem quod attinet, de armatura hac Persica plenissime tradiderunt Brissonius, lib. III. p. 289. et 303. et post eum Lipsius de Mil. Rom. III. 6. ex quibus unum atque alterum scriptorem, qui huic illustrando maxime facient, excerpam. Sic igitur Claudianus in Rufin. II. 357. 'conjuncta per artem Flexilis inductis animatur lamina membris, Horribilis visu: credas simulacra moveri Ferrea, cognatoque viros spirare metallo. Par vestitus equis.' Marcellin. XVI. 16. 'Praxitelis manu polita crederes simulacra, non viros quos laminarum circuli tenues, apti corporibus, flexibus ambiebant, per omnia membra diducti, ut quocumque artus necessitas com-

movisset, vestitus congrueret, junctura cohærenter aptata.' Scriptor Græcus apud Suidam voce Θώραξ: Lorica Parthi equitis est talis. Prior ejus pars pectus, et femora, et manus extremas, et crura tegit: posterior tergum, et cervicem, et caput totum. Fibulæ vero sunt ad latera, quibus utramque partem jungunt, atque ita totum equitem ferreum faciunt videri. Prohibet vero nihil aut impedit ferrum membrorum extensiones sive contractiones, adeo curiose factum sectumque est ad naturam membrorum. Armant autem et equum similiter ferro, totum quidem et usque ad ungulas: hoc ideo, quia nihil illis arma prosint propria, si equus interficiatur. Manere hanc armaturam Persis in nostra tempora monstro ad Surii Comment. rer. in Orbe Gest. pag. 14. Adde Sansovin. de Regnis pag. 47. b. *Freinsh.* Lege: *Serie laminarum graves, ob id genus agmen, quod, &c.* Heinsius. Doctissimi Rutgersii locum adscribere visum est: sic enim ille: lego: *Serie laminarum graves id genus agminis, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur. Quippe in circumagendis equis suis Thessali multo occupaverant. Genus agminis, quod celeritate constat,* est id quod Græci μεταβολὴν vocant, aut certe simile. Est autem usus voce 'occupo,' eodem modo, quo Varro apud Nonium: 'quod si Actæon occupasset, et ipse prius suos canes comedisset, non nugax in theatro saltatoribus fieret.' Hoc ergo dicit, barbaros ferreis tunicis graves equos suos ægre circumegisse, quod tam expedite faciebant Thessali, ut longe barbaros anteverterent. *Rutgers. Var. Lect.* VIII. 4. Quid? si legeretur: *ob id genus armorum, agmen, &c.* nam has voces, *ob id genus,* tot codd. Mss. confirmatas, quocumque modo Curtio esse restituendas æquus quisque judicaverit arbiter. Sic VII. 2. 2. 'horum ob id ipsum melior caussa est.' VII. 14. 28. 'id genus auxilii.'

In circumagendis equis] Lege, *inciti*, vel *conciti circumagendis equis;* nam et sic bene alii etiam corrigunt IV. 12. 4. 'concitis equitibus.' VII. 4. 36. 'equo calcaribus concito:' IV. 16. 'citato gradu recedere:' ibid. 'turmas in obvias concitaverunt:' V. 2. 'citatis equis advolant:' VII. 4. 'equo calcaribus concito.' *Heinsius.*

Equis] De Persis accipe, non de Thessalis. *Freinsh.*

Multos] Optimi codices habent *inulti*, quod probum est, pari modo supra cap. 4. 4. 'unde inultus subeuntem prohibere, aut opprimere hostem potuisset.' Ovid. Met. XI. 194. 'Ultus abit Tmolo.' *Heinsius.*

§ 16 *Non ante ausus*] Pal. 1. *non a. auso;* bene: qua forma mox III. 12. 10. 'exspectato diu.' *Freinsh.*

§ 17 *Amplius regem quam*] Forte delenda vox *quam*. Heinsius. Notissimum illud Terentii, 'plus quingentos colaphos.' Sic Noster VI. 1. 16. 'haud amplius trecenti.' Vide Sanctii Minervam IV. 7. et Cl. Perizonium ad eumdem IV. 2.

Cum ingens multitudo hostium caderet] Ne vero *caderet;* alienum id a vera mente: *cederet* scripsit Auctor. *Acidalius. Caderet*] Recte sic; nam scilicet fugientes cædebantur; Acidalius tamen voluit, *cederet*. Freinsh.

Pecorum modo] Pecora cum pelluntur 'agi' dicimus. Sallust. Jugurth. cap. 90. 'pecus omne equitibus auxiliariis agendum attribuit.' Horat. I. Od. 2. 'Omne cum Proteus pecus egit altos Visere montes.' *Cellar.*

Metus, &c. morabatur] Pulchre mehercules, et ex intima natura. Sic enim fit occulto, nec quo, satis scio, modo. In trepidatione metu impellimur ad fugam, quam nitentes tamen eodem retinemur. Eleganter hoc idem fere Latinus Pacatus, Theo-

dosii Panegyrico, scriptor, ut illa ætate, minime spernendus, et quem ego sane amo æstimoque, nec si optio detur, unam ejus orationem illam, nisi sunt ejusdem inter panegyricas etiam plures, quod alibi quærendi erit locus, haud equidem multis aliorum, una etiam atque altera pœne dicam Ciceronis mutem. Is ita cap. 38. 'Ut clausæ cassibus feræ quæsito diu exitu desperatoque consistunt, et præ timore non fugiunt; ita ille ipso quo agitabatur metu alligatus, in oppidum semet Aquileiense præcipitat.' *Acidalius.* Similiter Ovid. Met. III. 46. 'Sive illi tela parabant, Sive fugam; sive ipse timor prohibebat utrumque.' Marcellin. XVII. 23. 'Stratisque plurimis, quorum gressus vinxerat timor.' Agricola Taciti XXXIV. 4. 'Non restiterunt, sed deprehensi sunt novissimi: ideo extremo metu corpora defixere in his vestigiis.' Arrian. I. 5. 23. 'quorum agmen eodem loci, ubi consistere jussum erat, stupore potius inopinati eventus, quam certa aliqua ratione se continebat.' *Freinsh.*

§ 18 *Haud sane fugientibus similes*] Quia servatis ordinibus sensim cedentes Tripolim Phœniciæ tandem evasere, unde navibus conscensis in Cyprum et Ægyptum aufugerunt. Arrian. II. et Noster IV. 1. 27. *Cellar.*

§ 20 *Hostis victor*] A membranis aberat illud *hostis*, et recte aberat, quid enim eo opus est? *Modius.*

Luxuriæ apparatum] Plutarch. Alex. cap. 34. hunc exprimit: 'Ut autem holcia vidit et crossos, ampullas, alabastros, ex auro fabrefacta omnia,' &c. Inter hæc vasa, reor, fuit scrinium illud Græcis et Latinis celebratum, in quo Homeri Carmina reposuit, ut in hunc modum de eo tradit Strabo lib. XIII. 'Etenim fertur quædam emendatio Poësios Homericæ, quæ e Narthecio Alexandri appellatur, posterior Callisthenis et Anaxandri correctionibus: cum singula Alexander perlegisset, ac quædam adnotasset, codicemque postea in Narthecium deposuisset, quod scrinium in gaza Persica repererat pretiose admodum comparatum.' De eodem Plinius VII. 29. his verbis: 'Itaque Alexander Magnus inter spolia Darii Persarum regis unguentorum scrinio capto, quod erat auro gemmisque ac margaritis pretiosum, varios ejus usus amicis demonstrantibus, (quando tædebat unguenti bellatorem et militia sordidum,) imo Hercule, inquit, librorum Homeri custodiæ detur, ut pretiosissimum humani animi opus quam maxime diviti opere servaretur.' Addit his Petrus Victorius Alexandrum ab Homeri amore dictum φιλόμηρον· sed quid miramur Alexandrum Græcum fuisse φιλόμηρον, cum Persæ et Indi in Patriam versa linguam Homeri Carmina cantarint? De castrorum luxuria multa Brissonius. Cæsar de Bello Civili III. 96. Pompeiana castra fere ut hic Curtius Dariana describit. *Raderus.*

§ 22 *Omnia planctu tumultuque*] Non alia captis castris facies est, quam expugnatarum urbium: de his Tacitus Ann. I. 41. 'Velut in urbe victa facies, gemitusque ac planctus.' *Cellar.*

Castra repleverant] Deleam τὸ *castra*: verbum *repleverunt* respondet præcedenti *omnia*: id qui non videbant, arbitrati deesse vocem aliquam ita suppleverunt. *Freinsh.*

§ 23 *Cum Dario*] Editiones *tum Dario*, quod licet non probem maxime, ideo tamen notandum duxi, quia aliam sententiam efficit. *Modius.* Modianæ castigationis hæc quoque sunt: in vulgatis quædam mutant: primo, *impotens fortunæ*, alibi, quod non prorsus improbandum: mox nescio quod ἀνακόλουθον in structura, *cum ii, qui cum Dario*, et habent posteriori loco alii libri *tum*: quod aut ejecerim, aut retulerim in aliam sedem. *Acidalius.*

Tabernaculum] Vide Brisson. lib. III. p. 321. Porro, in scriptura hujus loci, tamquam in scyrpo nodum quærit Acidalius; nihil tamen reperit, quod solvi mereatur. *Freinsh.*

Eadem illa] Quæ? nihil enim præcedit, quo possit referri; sed nimirum auctor magis rem attendit, quam verba: nam eadem illa debent intelligi, quibus tabernaculum exornaverant. *Scheff.*

Veteri domino] *Venturo* Antverpiensis editio, non *veteri:* potest etiam illud aspectu aliquo probari: nos totum locum ab interpunctis quoque male affectum, nec orationis satis puræ, sic emaculamus: *cum ii, qui Dario tabernaculum exornaverant omni luxu et opulentia, instructum eadem illa tum Alexandro quasi veteri domino reservabant.* Ni sic complanes, aspera nimis *eadem illa*, quæ nec habent alias, cui apte hærere possint. Tu eamdem opulentiam acceperis. *Acidalius. Venturo domino* et Aldina, et Florentina scriptura ponit, sed vetustiores codices retinent, *veteri domino*, quod magis arridebit, si Curtii verba attenderis, nec enim gratis addit, *quasi veteri domino.* Ministri Darii perinde servabant tabernaculum Darii omnibus rebus instructum Alexandro novo domino, ac si illud veteri custodirent. Non damnanda tamen altera lectio; quadrat enim et *venturo*, etsi melius *veteri.* Raderus.

Intactum omiserant] Quasi proprie ad Regem pertinens, cui hoc eximium merito servatur. Non omittenda sunt quæ hic addit Diodor. XVII. 36. 'Tum regis ministri, occupato Darii tabernaculo, balneas et mensas, quibus ille usus fuerat, apparabant, accensisque tædis bene multis regem exspectabant, ut ab insectatione reversus, omnem Darii apparatum occuparet, Asiæque totius imperium felici hoc augurio capesseret.' Sic Diodorus, qui tamen parum caute superiori et hoc capite scripserat, tabernaculum Regis a Macedonibus direptum fuisse. *Freinsh.*

§ 24 *Averterant*] Quidam *converterant.* Modius. Lege *adverterant.* Heinsius.

Conjunxque] Eadem et soror, quod hic notavit Arrianus II. 2. 29. Καὶ ἡ γυνὴ, αὐτὴ δὲ καὶ ἡ ἀδελφὴ Δαρείου· quamquam illa particula ἡ induxerit in errorem interpretes, ut una ex muliere duas facerent: *mater Darii et uxor, soror etiam ac filius, &c.* Sororem enim suam, pulcherrimam mulierum, incesto quidem, sed inde a Cambyse patrio Persis more, uxorem duxerat: quod etiam liquet ex Plutarchi Alex. cap. 52. Vertendum igitur fuit cum Orosio III. 16. *Inter captivos castrorum mater, et uxor eademque soror, et filiæ duæ Darii fuere.* Ea res exemplo fuit Græcis Ægypti regibus, aliisque, ut et ipsi sorores ducerent, qua de re dicendi locus erit ad Taciti II. 3. 5. *Freinsh.*

Illa quidem sorte] Hæc sic emendaram: *hæc formæ pulcritudine, nec illa quidem sorte corruptæ, &c.* verum operæ, credo, ne nimium mihi tribuendo vulgatos offenderent, in quibus legebatur: *hæc formæ pulcritudine nec illa quidem sorte corrupta*, quædam immutarunt, quæ hinc poterunt restitui. *Modius.* Distinctiunculas coapta: *conjunxque Darii: illa non majestate solum, sed etiam ætate venerabilis, hæc formæ pulcritudine nec illæ quidem sorte corruptæ, acceperat in sinum.* Acidalius. *Nec illa quidem sorte corrupta*] Sorte captivitatis ac mœroris nihil aut parum de pulcritudine ejus immutatum. *Cellar.*

§ 25 *Circa eam*] Putem legendum, *circa eas;* et necesse est ob sequentia, 'Reginas dominasque.' *Freinsh.*

Laceratis crinibus] Abunde exemplorum habebis in iis, quibus hunc morem illustrat Brisson. de Regn. Pers. lib. II. p. 256. *Freinsh.*

Abscissa veste] Ritus gentium Orientis in magno dolore et luctu ex sacris

etiam litteris notissimus. Xenophon de Armeni Tigranis filio Cyrop. III. p. 88. Ὡς ἤκουσε ταῦτα, περιεσπάσατο τὴν τιάραν, καὶ τοὺς πέπλους κατεῤῥήξατο. *Hæc audiens tiaram discerpsit, peplumque discidit*. Extr. lib. de Assyriis mulieribus: Αἱ δὲ καταῤῥηγνύμεναι τοὺς πέπλους καὶ δρυπτόμεναι, *lacerantes peplos, seque laniantes*. Idem princ. lib. V. de captiva nobili femina: κατεῤῥήξατο τὸν ἄνωθεν πέπλον, καὶ ἀνωδύρατο, *laceravit a summo usque peplum, et ejulabatur*. Cellar.

Tunc alienis] Hoc vult, fuisse illa nomina tunc non ipsarum propria, et vera; si enim his fuissent compellandæ, captivas et servas debuisse dici. Reginarum ergo nomen pertinebat non ad ipsas, sed ad alias, eas sc. quæ in dignitate ac potentia regia re ipsa essent constitutæ. *Scheff.*

Invocantes] Alii *vocantes*, quod non spernam. Livius I. 26. 'sponsum mortuum appellat.' *Freinsh.*

§ 27 *Cæsa sunt*] Diodorus XVII. 36. numerat peditum 120000. equitum 10000. Arrianus II. 2. 38. peditum 90000. equitum 10000. universe 100000. non amplius. Justinus XI. 9. 10. rursum aliter: 'Cæsa sunt peditum unum et sexaginta millia, equitum decem millia: capta quadraginta millia.' Orosius III. 16. iterum ab omnibus aliis abit: 'Ibi tunc,' inquit, 'peditum octoginta millia, equitum decem millia cæsa sunt: capta autem quadraginta millia.' Plutarchus Alex. cap. 33. generatim ὑπὲρ ἕνδεκα μυριάδας ponit cæsas, hoc est super centum et decem millia, sine equitum peditumve discrimine; tanta est varietas scriptorum in unico cæsorum numero. Scripsit Antipater Epigramma super hac cæde Persarum ad Issum. Anthologiam III. 5. 18. adi. Hancne pugnam Philoxenus Eretrius pictor coloribus redintegrarit, an illam Alex. cum Dario ad Arbela seu Gaugamela, Plinius XXXV. 10. 53. non exprimit. *Raderus.* Et eadem Acidalius. Obiter adnoto, Justini locum supra citatum corruptum videri; nec enim placet illud *unum et sexaginta*: quando unum illud nemo temere Græcus scriptor, ex quibus hæc haurienda fuit Historia, adjecerit: illi enim per myriadas computaverunt hanc cladem; quod caussam est, cur idem faciant omnes, etiam Latini, qui numerum hoc prœlio cæsorum captorumve referunt. Igitur potius crediderim in Justino scribendum *centum et sexaginta*. Certe nec Sabellico priorem scripturam placuisse apparet ex eo, quod verba *unum et* omittens Ennead. IV. 4. ita scribit: 'Trogus peditum sexaginta millia cecidisse ait.' De numero occisorum, quem Historia Miscella prodit, proxime dicemus. Hæc igitur est illa nobilis ad Issum victoria, de cujus tempore disquiritur III. 8. 27. *Freinsh.*

Decem equitum] Malam rem sciolis, quorum opera factum est, ut editiones omnes habeant: *decem vero milia interfecta equitum*. Modius. *Peditum centum millia, decem vero millia interfecta equitum*] 'Incredibilem' ait V. Cl. Judicii de Curt. cap. 3. § 3. 'numerum, et fatetur tamen ab aliis non minorem numerum cæsorum Persarum ab aliis Historicis proditum.' Quid ergo faceret Curtius, si ita reperit suos apud auctores? forsan neque ipse credidit, sed transcripsit, quia subducere nolebat, quæ reperit, et refutare non poterat. Debuisset, ait Vir doctissimus, significare, se non credere isti numero. Ille vero satis habuit, semel aut bis in universum monere lectores suos, se non omnia, quæ transcribat, credere, ratus haud dubie, hoc ubique repetere anxiæ fore, et putidæ diligentiæ, quæ multum haberet ostentationis. Deinde an adeo incredibile est, ex tanto exercitu collectorum undique hominum tantum fuisse numerum cæsum, ut uno incredibilitatis argumento rejici omnino debeat? At vero magnus

fere semper fuit cæsorum olim numerus, et ratio est in promtu. Etenim veteres in prœliis congrediebantur cominus, et manus revera conserebant. Hinc, quando victi jam in fugam erant versi, maximus eorum cædebatur numerus a victoribus, qui vestigiis illorum hærebant: imprimis vero si tanta esset turba fugientium h. e. aliquot centenorum millium. Hi enim simulac ad angustias viarum accedebant, partim elidebantur a suis, seu a suorum multitudine, partim conculcabantur ab equis, partim cædebantur ab hostibus, revera tamquam pecudes; quippe qui inermes jam erant abjectis in fuga armis, ut essent ad fugiendum expeditiores. Ex victoribus autem nulli fere post prœlium interibant. Romanorum quoque ad Cannas quinquaginta millia sunt cæsa. Si altero major fuit numerus Persarum, qui periere, fuit etiam plus altero tanto major illorum exercitus; atque ideo rei naturæ congruens erat, ut longe etiam plus altero tanto caderet. Quid dicet V. Cl. de tot prœliis in Sacra Scriptura memoratis? consideremus vel unum illud inter Abiam et Jeroboamum, quod octoginta Israëlitarum millia in aciem duxit, sed recepit tantum trecenta, reliquis h. e. ipsis quingentis millibus Israëlitarum ab Abia uno prœlio cæsis, ut traditur in Græco æque ac in Hebraico textu 2 Paral. XIII. 17. licet, quod insuper hic notandum est, Abias ne tantum quidem numerum militum, quantus fuit cæsorum Israëlitarum suo in exercitu habuerit. Nulla ergo erat causa accusandi isto nomine Curtium. Et hoc ipsum sit speciminis loco, unde de similibus exemplis feratur judicium. *Perizon. Curtius Vindicatus.*

At ex parte Alex.] Historia Miscella II. 15. 'Scriptorum omnium veterum mos est, ex ea parte quæ vicerit occisorum non commendare numerum, ne victoriæ gloriam maculent damna victoris: nisi forte cum adeo pauci cadunt, ut admirationem terroremque virtutis augeat paucitas perditorum: sicut in prima congressione Persici belli apud Alexandrum Magnum fuit, cum inter quadringenta ferme millia hostium interfecta, centum viginti equites, et novem tantummodo pedites in ejus exercitu defuisse referuntur.' Atque ita Orosius IV. 1. unde hæc exscripta sunt. Sed videlicet manifestus est error in prægrandi illo numero *quadringenta millia*, quot certe nullo uno prœlio, quas Alexander pugnavit, interierunt: nedum 'in prima congressione Persici belli,' nimirum ad Granicum, hanc enim pugnam intelligere nos ea verba cogunt. At illic si Diodorum XVII. 19. sequimur, 10000. Persarum peditum ceciderunt; si Plutarchum Alex. cap. 26. viginti millia, equitum 2500. Arrianus I. 5. 23. etiam mille equites numerat; nisi forte ibi ex mendi occasione tantillus numerus hæsit: plures enim multo cecidisse consentaneum est. Sed ut valde augeamus numerum, apparet eo non posse ascendere, ut Orosio ratio constet: plures enim ille interfectos scribit, quam alii in acie fuisse: qui enim plurimos scripserunt, 120000. tradiderunt, præter Justinum et ex eo Oros. III. 16. qui numerum immodice auxisse (nam 600000. Persis tribuit) vel inde convincitur, quod ipsi postea regi in prœlio ad Issum minus virium tribuit: quod quidem barbaris ingeniis non convenit, eique Dario, qui potissimam et spem et ostentationis partem in hominum multitudine reponebat. Ergo pro quadringentis millibus utique reponenda erunt *quadraginta*. Sic tamen satis esset memorabilis victoria, e diverso triginta tantum peditibus, equitum supra octoginta quinque cæsis, ut quidem Arrianus I. 5. 25. scribit: qui eadem opera duplici errore interpretum liberandus: quos et Lipsium ad

Vellei. L. II. 8. advertisse postea reperi, cum ibi in Historiam hanc inquireremus. *Freinsh.*

Triginta omnino et duo] Scripsit forte Curtius, *trecenti omnino et duo*, quemadmodum etiam Glareano placuisse video: forte inquam ita scripsit, sed nihil affirmo, ideoque nec muto. *Modius.* *Triginta omnino et duo*] Assentior Modio et Glareano *trecenti* legendum pro *triginta*. Nimis enim ille angustus numerus: neque movere debet ἐπιφώνημα, quod subjunctum: 'Tantulo impendio ingens victoria stetit.' Nam etiam sic impendium satis leve. *Acidalius.* Velim hic simpliciter legi *trecenti*, sublato *et duo*. sic enim respondebit numerus illi Diodori XVII. 36. 'Ex Macedonum peditibus,' inquit, 'trecenti, et 150. equites defuere.' In Justino XI. 9. 10. item emendarim pro peditum 130. peditum 300. Hactenus *Loccen.* Hos sequitur Raderus, cum alii quoque auctores ampliorem occisorum prodant numerum. Negat insuper Glareanus ex Valla, *triginta et duo* Latine dici, sed præponendum esse numerum minorem, adeoque errorem eum ex notis numerorum natum: quæ res suspicionem facit, alio forsitan exemplari usum Sabellicum propius ad veram lectionem accessisse: sic enim ille in narratione hujus prœlii Ennead. IV. 4. 'Macedonum, quorum fides sit apud autores ipsos, equites centum quinquaginta, pedites duodetriginta desiderati.' Nec sane necesse semper est ampliorem peditum numerum cadere, cum interim, ut hic, ubi 'equestri prœlio Darius optabat decernere,' in pr. hujus cap. equites soli, aut præcipue saltem depugnent; quod itidem in pugna ad Granicum evenit, ubi simili ratione plus equitum quam peditum occubuit. Idem Glareanus, hac quam dixi ratione ductus etiam supra III. 9. 12. invertenda putavit verba, *Triginta et duo*, ut legeretur, *Duo et triginta.* Freinsh. Angustior cæsorum numerus, quam pro tam vehementi validissimorum exercituum conflictu. Diodor. XVII. 36. πεζοὶ εἰς τριακοσίους, *pedites trecenti*: unde tam Justini XI. 9. 'CXXX.' quam Curtii XXXII. emendandum esse doctiores censuerunt. *Cellar.*

CAP. XII. § 1 *Rex diu Darium*] Antea male omnia ita edebantur: *Rex, qui diu Darium persequendo fatigatus erat, posteaquam et nox appetebat, et eum assequendi spes non erat;* tramæ putidæ. *Modius.* *Diu*] 'Ducenta stadia progressus flexit iter media nocte in castra versus,' Diodor. XVII. 37. ducenta stadia continent sex milliaria nostratia cum quadrante, ex quo intelligis, quantopere urserit Darium Alexander, et cur tam sero ad suos reditarit: in capto enim Dario belli finem sperabat. At ex Curtio posset doceri, non eousque esse progressum Alexandrum, cum appetente nocte a persequendo Dario destitisse affirmet, nisi tam procul illum insecutus sit, ut sub confinium noctis correxerit iter, et summa demum nocte in castra pervenerit. *Raderus.* Ceterum hæc et alia similia, in quibus aut consentiunt Plutarch. Diodor. Arrian. Justin. cum Curtio, aut leviter dissentiunt, ex eorum collatione quilibet harum rerum studiosus facile deprehendet; quapropter in posterum ejusmodi notis haud temere, certe non operose, libri molem aggravabimus. Ceterum cum Bong. desit *erat*, quod in plerisque editionibus comparet post verbum *fatigatus*, facile recepi lectionem Raderi: *Rex diu Dar. pers. fatigatus, posteaquam, &c.* Freinsh. Forte *quidem diu*. Heinsius.

§ 2 *In femore*] Mss. fere omnes *femine*, et idem iidem codd. VI. 1. 'hasta femina perfossa;' VIII. 10. 'Jovis femine Liberum patrem esse celatum.' Plin. H. N. VI. 21. 'Liberum Jovis femine editum.' *Idem.*

Non prohibebat] Videtur defuisse negativa codici, quo Sabellicus usus est; ille enim Ennead. IV. 4. 'Alex. sub noctem a multa hostium insectatione fessus, in castra se recepit, jussitque principes ad convivium vocari, ipse jactatione vulneris interesse non potuit.' Nostram tamen lectionem veriorem esse, patet etiam ex Arriano II. 3. 1. 'Postero die Alexander, quamvis æger adhuc e vulnere quod in femore exceperat, saucios tamen obivit,' &c. quod si potuit, potuit et interesse convivio. *Freinsh.*

§ 4 *Captivis nobilibus*] Vulgo, *cum captivis mulieribus nobilibus*, sed ego vocem *mulieribus*, volentibus jubentibus membranis, æterne exulare hinc jubeo. *Modius.*

§ 5 *Amiculum*] Similis Thysbes error eam et Pyramum vita privavit, apud Ovid. Met. IV. Fab. 4. Verior conjectura Horatiæ fuit, paludamentum, quod ipsa sponso neverat, in manibus fratris cernentis; vide Livium I. 26. 2. Cion Mamertinus, 'agnito filii sui equo, juvenem e medio sublatum conjectabat.' Diodor. XXII. 15. *Freinsh.*

Qui repertum ferebat] Qui gestabat a se forte repertum; hunc enim sensum hic τὸ *ferebat* habere puto. *Scheff.* 'Ferre,' 'agere' hostium propria sunt, pro auferre vel ferendo ostentare. Virg. Æn. II. 374. 'alii rapiunt incensa feruntque Pergama.' *Snak.*

§ 6 *Illacrimasse*] Alii *lacrimasse*, pessime. *Modius. Illacrimasse*] Idem Plutarchus cap. 35. Diod. XVII. 37. Arrianus II. 3. 3. Nec Alexandri æmulus Cæsar hoc lacrimarum officium in fortuna Pompeii M. prætermisit. 'Ut enim,' inquit Valer. Max. V. 1. 10. 'id (Pompeii caput) aspexit, oblitus hostis, soceri vultum induit, ac Pompeio tum proprias, tum etiam filiæ suæ lacrimas reddidit: caput autem pretiosissimis odoribus cremandum curavit.' Vere M. Tullius pro Lege Manil. cap. 9. 'Hoc jam fere sic fieri solere accepimus, ut regum afflictæ fortunæ facile multorum opes alliciant ad misericordiam, maximeque eorum, qui aut reges sunt, aut vivunt in regno, quod regale iis nomen magnum et sanctum esse videatur.' *Raderus.* A simili humanitate commendat Antigonum Plutarchus in Pyrrho cap. 78. 'qui ut caput (Pyrrhi hostis) aspexit et agnovit, &c. chlamyde oculis admota illacrimavit.' Scipionem Polyb. X. 18. 'qui Indibilis filias, &c. oculis suis subjectas intuens, lacrimas tenere non potuit.' *Freinsh.*

Mithrenem] Consule Indicem, si desideras; eo enim locorum et personarum descriptionem, ut cuivis in promtu statim sint, retulimus. *Idem.*

Sardeis tradiderat] Volui hic Mithrenem mihi demereri, mitigando rem vocabuli lenitate: alioqui enim in editis erat, *prodiderat*: itane vero? dices: plane ita, ut tamen nihil auderem contra membranas Sigebergenses, nam Colonienses, etsi cetera bonas, quæ habebant, *Sardis præerat*, hoc loci non ausculto. *Modius.* Recte Modius, consentientibus codicibus manu exaratis; nam respectu Alexandri aptius est verbum mitius 'tradere;' captivis enim mox gravior et convenientior adcommodatur expressio, *ne proditor*. Snak.

§ 7 *Ne proditor*] Nec mirum hoc metuisse Alexandrum, quando 'proditores etiam iis, quos anteponunt, invisi sunt,' ut Tacit. ait Ann. I. 58. *Freinsh.*

Renovaret] Editiones *gravaret*: magis illud ad rem est. *Modius.*

Ex purpuratis] Ut supra cap. 6. dixit, 'Parmenionem principem purpuratorum,' etsi hoc rarius de Macedonibus, frequentissimum de Persis sit. *Snak.*

Vivum] Adhuc editiones, *Darium vivum*, sed melius abest Darii nomen totiens jam iteratum. *Modius.*

Armigeris] Armatis; sic enim illa

vox Latine etiam usurpatur. Proprie tamen armiger est is, qui fert in prœlio tela domini sui, deinde *armiger* est miles gravis armaturæ apud Sueton. Græcis ὁπλίτης. Hoc loco utrumque intellectum videtur vox admittere, nam armatos exponit ipse Curtius: 'at ii, qui in vestibulo erant, ut armatos conspexere:' pro armigeris etiam, seu stipatoribus et satellitibus idem accipit, cum mox subjicit: 'relictis in vestibulo satellitibus:' et hoc est quod Vulcanius τοὺς ὁπλίτας sæpius vertat apud Arrianum *armigeros.* agmen 'armigerorum,' 'armatorum;' uti nonnulli illud Propertianum explanant III. 8. 8. 'Et solitum armigeri ducite munus equi.' Armigerum appellavit equum phaleris et armis indutum, sive armatum. Etsi τὸ 'armigeri' possit et ad strenuos milites referri, imo ad veros armigeros, qui donatos dominis suis equos ducebant, ut sit quintus casus 'o armigeri.' Passeratium consule. *Raderus.*

§ 8 *Adesse supremam horam*] Expressit Virgilium Æn. II. 324. 'Venit summa dies, et ineluctabile tempus.' *Snak.*

§ 9 *Prohibere possent*] Vulgo: *ut quæ nec prohibere, nec admittere auderent:* male, omnino enim illud *possent* opus est ad sententiam. *Modius.*

Procedere] Excusi *prodire*, scripti *producere*, quæ res ipsa, etsi tenuis, quorumdam temeritatem arguit, in quibus sollertiam, cum nusquam hæreant, laudo. verum exemplum non placet. *Modius.* Bongars. Lugd. Amst. *procedere*, quod non displicet; sed et Sebisius ita legendum putabat. *Freinsh.* *Nemo producere audebat* prius edidit Freinshemius, sed quid est producere hoc loco? num 'intromittere?' atqui *producere* is dicitur, qui ducit quid foras e loco aliquo, in quo ante fuit situm. At Leonnatus contra intro, et in tabernaculum erat ducendus: libri alii habent hic *procedere*, quam lectionem credo esse veram, vel ex eo, quoniam in libris aliis est *prodire*, sine dubio ex interpretatione alicujus glossatoris. *Scheff.* An non credis, Lector, hunc locum a nemine quondam animadversum fuisse, quum eum tanta ostentatione correctum legis apud Cl. Clericum in Judicio de Curtio cap. 12. § 2. et an hic locus, quem Modius jam recte ediderat, tanti erat, cur vapulet adeo Freinshemius, cujus diligentia laudatur, ut judicium ingeniumque damnetur, et proscribatur, § 1. vide locum et judica. Cl. Clericum tamen, omissis aliis, ut restitutorem hujus loci laudat sic in Parerg. Crit. p. 178. Cl. Heumannus: sine dubio recte Clericus. Immo sic perspicue exstabat in Benedicti Theocreni codice Msto Curtii, cujus notitiam dedi in Schediasmate de Anonymis p. 128. sed quoniam Clericus illustrationis ergo locum affert ex Rufino, non magnæ auctoritatis scriptore, alium adjungam ex ipso Curtio; nam is v. 10. 'Ex carcere procedere erubuimus.' Virg. Ecl. IX. 47. 'Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum.' Plura ex ipso Cicerone exempla vel Nizolius abunde subministrabit, ut Rufini copiis auxiliaribus careri queat. *Heumannus.*

§ 10 *Ea ipsa res turbaverat feminas, quod irrupisse non admissus videbatur*] E vulgatis quidam, *ea res ipsa:* cur mutarunt? Suavius ita ad aures meas accidit: ac nempe sic quoque lib. IV. 'Ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum intendit.' Leve hoc, sed neque Curtio, neque me indignum. Aliud monebo non majoris etiam momenti: quanticumque est, tu vero tolle comma post *irrupisse.* Veri sensus nonnihil interest, qui alius fit atque alius a levissimo interpuncto. Hic, ut nos volumus, ille oritur: Erant turbatæ feminæ, quod irrupisse videretur, quia non esset admissus. Alius longe fit retento commate: Pa-

vor illis, quia non admissus, sed irrupisse videbatur. Hic alienus, ille germanus. *Acidalius.* Nihil est, quod argutetur hic Acidalius, suaviusne ad aures accidat *ea ipsa res*, an *ea res ipsa*; hoc in scholis verum est, illud negligunt sæpe studio, qui studiosissimi sunt elegantioris sermonis. Curtius infra mutavit, quia perinde illi fuit: omnia exemplaria meliora sic habent, *ea ipsa res.* Raderus. Diodor. XVII. 37. simpliciter refert Leonnatum Alexandri mentem reginis aperuisse. Justin. XI. 9. 13. proxime cum Curtio consentit. *Freinsh.*

§ 11 *Patrio more sepelire*] De sepultura, conditoriisque Regum Persicorum, et sollemnitatibus ea caussa observari solitis, vide Brissonium fine lib. I. *Idem.*

Permitteret] Forte *permitteretur.* Heinsius.

Supremo officio] Exsequiis, sepultura. Petronius, 'ultimoque mandaverunt officio;' quod Justinus dixit 'exsequiarum officium,' XXIII. 2. 8. *Cellar.*

Impigre se] Lege *non ægre se.* Heinsius.

§ 12 *Reginae*] Forte *præsignes.* Idem.

§ 13 *Cum cura*] Sic malui. Vide Indicem in voce 'cum.' *Freinsh.*

Persarum quoque] Idem priori quoque pugna fecerat. Arrian. I. 5. 29. 'Persarum etiam duces sepeliit: ad hæc mercenarios Græcos, qui hostibus merentes cæsi fuerant.' Plura exempla eorum, qui hostibus suis sepulturam concesserunt, referemus ad illa Taciti I. 22. 3. 'Ne hostes quidem sepulturæ invident.' Vide interim P. Fabri Semestr. III. 18. et Kirchman. in addit. ad tractatum de Funer. Rom. cap. 5. *Idem.*

Permitti] Rursum excusi *permittit:* manum non verterim. *Modius.*

§ 14 *Pro habitu*] Ut ille exul suo libro (Ovidius Trist. I. 1.), 'Infelix habitum temporis hujus habe.' *Raderus.* Cui similes sunt etiam ceterorum librorum præfationes, ut quarti: 'Excusata suo tempore lector habe. Exul eram;' et quinti: 'Hic quoque talis erit, qualis fortuna poëtæ.' Ceterum haud frustra id inculcat Curtius, sed ad laudem prudentiæ simul, modestiæque illius Reginæ; quæ mox quoque III. 12. 25. dicet: 'Et præteritæ fortunæ fastigium capio, et præsentis jugum pati possum.' Similis moderatio gravissimæ itidem matronæ apud Liv. XXVI. 49. 9. 'quid enim huic fortunæ non satis est?' *Freinsh.*

Quo Persæ] De Persarum apparatu in funeribus vide Brissonium lib. II. in fine. hoc enim malim quam Raderum, quando 'Gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ.' De loco Justin. XIX. 1. 10. 'Legati a Dario Persarum rege Carthaginem venerunt, adferentes edictum, quo Pœni humanas hostias immolare, et canina vesci prohibebantur; mortuorumque corpora cremare potius, quam terra obruere a rege jubebantur.' De hoc, inquam, loco, quod Raderus sit trajectiuncula sanari locum posse, 'mortuorumque corpora terra obruere, quam cremare,' id jam olim Kirchmanno de Funer. Rom. I. 2. placuit. Tu autem vide an verosimilius eadem sententia restitui possit, detracto glossemate inepto (id enim esse puto tria postrema verba, 'a rege jubebantur,' adjecta ab imperito quodam, qui putabat aliquid deesse plenæ orationi; qualia certe quam multa in his scriptoribus perpetrata fuisse omnes sentiunt), ut legatur: 'hostias immolare, et canina vesci prohibebantur, mortuorumque corpora cremare potius quam terra obruere.' *Idem.*

Haud pretiose cremarentur] Alexander ad Granicum 25. equitibus primo conflictu occumbentibus statuas ex ære posuit in templo Jovis a Lysippo factas, reliquos equites 60. pedites 30. cum armis condi præcepit, paren-

tibus eorum ac liberis vectigalium immunitatem concessit, omniaque quæ corpore præstantur officia remisit. Non videtur locus aut tempus concessisse, ut idem omnibus fieret ad Issum. *Raderus.* Arrianus tamen μεγαλοπρεπῶς sepulta affirmat. Et Diodorus magnificentissimis hostiis Diis ait litatum. *Freinsh.*

Cremarentur] Nam etiam Græcis in usu fuerat combustio. Kirchmannum adi I. 1. *Idem.*

§ 15 *Justis, &c. solutis*] Bong. 1. pro *justis* habet *bustis*. Merulæ editio voci *solutis* alteram adglutinat *exsequiis*, cum jam tum, ut verear, aliena vox, *solutis*, in textum irrepserit, tamquam umbra vitiosæ *justis*. Nisi fallor, Curtius scripsit: *Jamque ustis defunctorum corporibus, præmittit, &c.* Si tamen quis nimium pro vulgari lectione nitatur, non magnopere repugnem, præsertim cum ita loqui videam Curtium infra IV. 12. 2. *Idem.*

Ipsum venire] Ita frequenter Curtius pro 'se.' X. 2. 10. 'Illi tentari ipsos rati;' 'se' dixissent alii; more Græcorum, αὐτὸν pro ἑαυτὸν, αὑτὸν, quod sæpe inter legendum apud optimos auctores reperies. Cicero de Nat. Deor. II. 'Canum fida custodia quid aliud significat, quam se natos esse ad hominum tutelam,' pro 'eos' vel 'illos.' Vide post Priscianum L. Vallamin libello de Reciprocatione. *Raderus.*

§ 16 *Secretorum arbiter*] A Tacito mutuatum, apud quem Ann. XVI. 18. Petronius dicitur Neroni 'elegantiæ arbiter,' cognominis vel lusu vel occasione. *Snak.*

Quoque in admonendo] Forte *quoque æque*. Heinsius.

Non alius jus] Elegantiæ gratia omisit comparationem, pro non alius magis jus habebat. Nepos Dat. cap. VIII. 'statuit congredi quam cum tantis copiis refugere:' de qua constructione plura exhibebit exempla consummatissimus J. Perizonius ad Sanctii Minervam IV. 7. *Snak.*

Magis permissum, quam vindicatum] Quia concessam libertatem monendi prudenter obsequio temperavit. *Celler.*

Quam vindicatum ab eo] Hephæstione puta: potestate illa regis admonendi, ait, si quid forte fecisset perperam, utebatur Hephæstion ea prudentia et moderatione, ut constaret, eum id facere ideo tantum, quoniam rex vellet, et ab eo requireret, non quod ipse cuperet, aut tamquam jure aliquo ad se pertinentem exercere gauderet. *Scheff.*

Corporis habitu præstabat] Constat ex hoc et aliis Curtii locis, Alexandrum mediocris tantum staturæ fuisse: V. 2. 'Consedit deinde in regia sella multo excelsiore, quam pro habitu corporis.' VI. 5. 'Interrito vultu regem Thalestris intuebatur, habitum ejus haud quaquam parem famæ rerum oculis perlustrans. Quippe hominibus barbaris in corporum majestate veneratio est, magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura dignata est.' VII. 8. 'Si Dii habitum corporis aviditati animi parem esse voluissent, mundus te non caperet.' Ibid. 'In vultu regis defixerant oculos, credo quia magnitudine corporis animum æstimantibus modicus haudquaquam famæ par videbatur.' *Loccenius.* *Corporis habitu præstab.*] Idem alii tradunt, ut Arrianus II. 3. 5. et certe infra VI. 5. 29. 'Habitus ejus haudquaquam rerum famæ par' traditur: ut mirer quid in mentem fuerit Solino cap. 14. scribenti, fuisse 'forma supra hominem augustiore;' nisi forte conciliemus, non defuisse Alexandro formæ dignitatem: Hephæstionem tamen aliquanto præstitisse. Sed et reliquis Alexandri amicis idem Justinus XIII. 1. 11. tribuit: 'Ejus virtutis erant ac venerationis, ut singulos reges puta-

res (diceres huc allusum), quippe ea formæ pulchritudo, et proceritas corporis, et virium ac sapientiæ magnitudo in omnibus fuit, ut qui eos ignoraret, non ex una gente, sed ex toto terrarum orbe electos esse judicaret.' Vide plura infra VI. 5. 29. *Freinsh.* Valerius Max. in hac ipsa Historia IV. 7. 2. 'Statura et forma præstabat.' Diodor. XVII. 37. ἐχόντων ἀμφοτέρων ἐσθῆτας ὁμοίας, τῷ μεγέθει δὲ καὶ κάλλει προέχοντος τοῦ Ἡφαιστίωνος. Sic inter ea, quæ principem ostentant, Plinius Paneg. cap. 4. refert etiam 'proceritatem corporis.' *Cellar.*

§ 17 *Veneratæ*] Dio Chrysostomus Orat. 64. de Fortuna, non inficerte: Δαρείου δὲ ἡ μήτηρ καὶ Ἀλέξανδρον προσεκύνησε, καὶ τὸ ἀτιμότερον, Ἡφαιστίωνα. *Darii mater Alexandrum adoravit, et, quod fœdius, Hephæstionem.* Loccenius. More Persarum, quem προσκυνεῖν vocant, id est humi prosterni et adorare (ut ait Nepos in Conone cap. III.). Valerius lib. I. 'Mater Darii Hephæstionem more Persarum adulata.' Diodorus: προσεκύνησε. *Cellar.*

Ex spadonibus] Cum enim 'Reginas adparatu pristinæ fortunæ fore' spopondisset, reliquit iis spadones, qui inservirent: quorum et supra mentio, et infr. IV. 10. 'E spadonibus qui circa reginam erant;' ubi vide. Quæ verba adscribo ad firmandam emendationem Arriani II. 3. Καί τις τῶν ἀμφ' αὐτὸν, τὸν Ἀλέξανδρον δείξας, *Quidam eorum, qui circa eum erant, Alexandrum monstrans:* legendum est enim, τῶν ἀμφ' αὐτὴν, ut referatur ea vocula ad præcedentia: τὴν μητέρα τοῦ Δαρείου· quod tamen ex solo Arriano facile quis conjiciat, considerato expresse eum dicere, cum solo Hephæstione intrasse regem, ne quis credat, præiise regem (ut moris est, puto in Italia) nonnullos ex familiaribus, inter quos erat Hephæstion. *Freinsh.*

Nam et hic Alexander est] Idem referunt Diodor. Valer. Max. lib. I. et Arrianus lib. II. qui vero ex fama potius, quam certo auctore, id se hausisse confitetur. *Cellar.*

§ 18 *Liberi patris triumphum*] Vide infra IX. 10. 14. *Idem.*

§ 19 *Vicisset profecto*] Abolui particulam *si* ab indocto quopiam inculcatam fulciendo, ut putabat, sensui, quæ postea Acidalium et Raderum frustra torsit. Notavi dudum ad Florum II. 14. 4. et alibi, infesta fuisse scriptoribus hæc ab ineptorum lectorum contagione inolita carcinomata: iisque locis nonnulla ejusmodi ex variis auctoribus eradicavi, quibus nunc adjicio sequentia: nec enim in hujus generis scriptiunculis id inusitatum est, et ad confirmandam emendationem Curtii ultro momentum habet. In Liv. XXIII. 14. 2. 'Ad ultimum prope desperatæ Reip. auxilium, quum honesta utilibus cedunt, descendit equo:' expungo postremam vocem, quia de equo ascenso præcesserat, ineptissime, summoque optimæ locutionis incommodo adglutinatam. Hæc ipsa particula *si*, gemino plane vitio inserta est Sallustio Jug. XIV. 20. 'Utinam emori fortunis meis honestus exitus esset: ne vivere contemptus viderer, si defessus malis injuriæ concessissem,' tolle illud *si*, et habebis quod Sallustius scripsit. Non omitto locum Plinii XIV. 5. in quo similis verborum constructio plenissimam emendationi meæ fidem, si adhuc opus sit, faciet: 'Quod Androcydes (forte leg. *Andocides*, quod nomen uni ex decem Athen. Oratoribus,) sapientia clarus ad Alexandrum Magnum scripsit, intemperantiam ejus cohibens: Vinum potaturus, rex, memento te bibere sanguinem terræ: sicut cicuta homini venenum est, sic cicutæ vinum. Quibus præceptis (hæc adverte) si ille obtemperavisset, profecto amicos in temulentia non interemisset.' Certe illud *profecto* om-

nino respuit particulam *si*. Addamne in editione Aldina hoc *si* tamquam fatale corrumpendo huic loco tertium etiam intrusum esse supra: 'si hac continentia animi, si ad ultimum vitæ,' &c. Eamdem particulam expungemus itidem infra VI. 3. 9. *Freinsh.* In veteribus libris omnibus est *si vicisset*, ac mox post *si abstinuisset*. Freinshemius utroque loco delet *si*, ut otiosum: forte Noster scripserat, *sic vicisset, sic abstinuisset;* nam eamdem vocem librarium imperitum de sua tantum sententia bis repetere ausum fuisse vix existimo. *Scheff.*

§ 20 *Superfuderat*] Alii *infuderat*, minus bene. *Modius.* *Infuderat*] Ita Freinshemius: ego mallem, quod plerique habent libri alii, *superfuderat;* nam quod infunditur, id ab eo, cui infunditur, capitur atque continetur. At vero sequitur de Alexandri animo, magnitudinem fortunæ non cepit: non ergo *infudit*, sed *superfudit* se fortuna animo, id est superavit eum, ac quasi demersit. *Scheff.*

Prudenter] Imprudenter faciam, si sollicitem hoc *prudenter*. At vide ne *pudenter* tamen fuerit, quod pudenter moneo. Modestiæ pudor et verecundia pulchre quidem hæserit: pulcherrime tamen etiam prudentia moderationi. *Acidalius.* Acidalius malit *pudenter*, haud dubie, si ita fuisset, alterum repositurus. *Freinsh.* In his tamen iterum sibi plaudit Cl. Clericus, et hanc ut suam correctionem sibi gratulatur legens *pudenter*, ac si primus observasset. Jud. cap. x. § 3. Emendationem Clerici probare minime possum. Primum enim *prudenter* habet significationem huic loco aptissimam. Maximæ enim prudentiæ est, secundam fortunam æquo ferre animo. Unde Abdolonimus ab rege rogatus, 'qua patientia tulerit inopiam,' 'Utinam,' inquit, 'eodem animo regnum pati possim!' Curt. IV. 1. 15. Sic Sallust. scite in Catil. cap. 11. 'secundæ res sapientium fatigant animos.' Nec minus docte Cato in Oratione pro Rhodiensibus citante Gellio N. A. VII. 3. 'Secundæ res lætitia transversum trudere solent a recte consulendo atque intelligendo.' Pari modo Nepos Con. v. 1. 'Accidit huic quod ceteris mortalibus, ut inconsideratior in secunda, quam in adversa esset fortuna.' Addo Plutarchi dictum ὀλίγοι εἰσὶν, οἷς μετὰ τὸ εὐτυχεῖν παραγίνεται τὸ φρονεῖν. Immo mentem ipse suam exponit Curtius locis aliis. Ita enim de eodem Alexandro VIII. 4. 24. 'Rex minus jam cupiditatibus suis imperabat inter obsequia fortunæ, contra quam non satis cauta mortalitas est. Scilicet (ita idem x. 1. 40.) res secundæ valent commutare naturam, et raro quisquam erga bona sua satis cautus est.' Ac x. 2. 22. Rex ipse ad milites, 'secundis,' inquit, 'rebus, quæ circumfluunt vos, insanire cœpistis . . . Facilius vobis est adversam, quam secundam regere fortunam.' Ex quibus apparet, Curtium, cum alibi 'prudentiam' in fortuna secunda necessariam duxerit, et illo loco, quem immutat Clericus demta una litera, merito credi scripsisse *prudenter*. Deinde nec in *pudenter* tanta elegantia tantumque ponderis inest, quantum in *prudenter*. Ad summam, temerarii correctoris, non circumspecti critici est, emendationem suscipere, ubi nec Mss. variat lectio, nec necessitas ulla, vel scriptoris consuetudo et indoles id requirit. *Heumann.*

Magnitudinem non cepit] Obrutus et oppressus a nimia felicitate, nam quæ hic XVII. 38. Diodorus recte censet: Τοὺς πλείστους ὁρᾷν ἔστι τὴν εὐτυχίαν, ὥσπερ τι βάρυ φορτίον, φέρειν ἀδυνατοῦντας. *Cellar.*

§ 21 *Ita se gessit*] Plenissimum testimonium ei reddidit, nec minus reliqui Historiæ hujus Scriptores, et præter hos Marcellin. XXIV. 16. Stobæus Serm. 5. qui est de Temperan-

tia. Athenæus XIII. 8. Agell. VI. 8. *Freinsh.*

Ante eum] Nec tamen sua laude privandus Cyrus, qui Pantheam, pulcherrimam mulierem, marito servavit. Vide suavissimum Xenoph. Cyrop. lib. v. *Idem.*

Vinceret] Editiones Lugdun. *vincerentur;* Sigebergensis scriptus liber, *convinceretur:* ego Coloniensem sequor. *Modius.* *Vinceret* mavult Modius, ego vulgatum *vincerentur*. Multum adeo refert? inquies: non multum sane; sed nequa nihil. *vinceret* si Curtius scripsisset, addidisset non eum, sed *se*, vel *ipsum*, quod pro eodem *se* infinitis locis apud hunc, item ut Manilium. *Acidalius.*

Virgines enim regias] Vulgo, *virgines et reginas.* Primus Rutgersius V. L. III. 4. emendandum vidit *regias*, eoque conjunctione expulsa scripsit, *virgines regias*, optime: vulgatum tamen a Modio Loccenius tenuit et explicat *reginas* Darii matrem et conjugem. Omnino Rutgersii correctio proba est: tantum hoc adjeci, ut *et* in *enim* mutarem. Ita forte scriptum fuit *virgines e. regias*, ex quo imperitus aliquis *et* fecit, inde alius, ut cohæreret oratio, alterum etiam vocabulum *regias*, inserto *n*, corrupit. Ceterum sensus præcedentium ita legi postulat: exponitur enim quomodo omnes Reges continentia vicerit Alexander. Itaque nullæ hic matris Darii partes sunt, ut ejus caussa vox *reginas* servari debeat: si enim id voluisset auctor, non separatim conjugem Darii nominasset, postquam exposuit de filiabus: deinde *excellentis formæ*, quod ad matrem Darii vix referas, quam 'anum' supra vocavit; et *quam si eodem parente genitæ forent*, omnia pro hác sententia faciunt. Quibus rationibus addo et Bongarsii auctoritatem, qui in suo codice sic notaverat, ut excerpta Schoppiana fidem faciunt: 'malim: *Virgines Regias*, aut *Regis Filias*, aut *Darii Filias*;' forte propter illius *Darii*, quod statim sequitur, *Conjugem ejusdem*, quod *ejusdem* certe desiderat quo referatur. Sed accidit sæpissime, nec desunt exempla, ut scriptorum mentem præcurrat manus, et dum se quod in animo habuerant, posuisse credunt, subjiciant reliqua, quæ ab iis, quæ mente conceperant potius, quam quæ chartæ illeverunt, pendent. *Freinsh.* Lege *virgines regias.* ut Ovid. Met. XIII. 483. 'Teque gemunt virgo, teque o modo regia conjux, Regia dicta parens.' *Heinsius.*

§ 22 *Inluderet*] 'Ludere' Latinis est etiam in obscœnis: 'illudere' hic est vim adferre, aut per contumeliam violare, quod a reginis defendit Alexander, qui non solum ipse intactas servavit, sed nec ab aliis tangi lædique permisit. *Raderus.*

§ 23 *Præter fiduciam*] Illius magnificentiæ puta: hoc vult, usurpasse quidem fortunæ pristinæ magnificentiam, sed cum perpetuo timore quodam, ne forte mutaretur Alexander, et jure victoriæ statueret gravius aliquid in eas, ut captivas. Itaque eam fiduciam constantis et permansuræ hujus magnificentiæ non habeant, sicut habuerunt olim, cum adhuc liberæ et reginæ versarentur in Perside. *Scheff.* Ms. p. L. *fududuciam;* forte, *præter sui fiduciam.* Heinsius.

§ 24 *Quæ Dario precatæ sumus*] Felicitatem et victoriam cum triumpho. *Raderus.* Scilicet ut æternum imperes. Hoc enim, qui veniebant in colloquium Regis apud Persas, sollemniter precari solebant. Dixi pluribus jam olim ad Ælianum. *Scheff.*

Æquitate] Darius Macedonas crudeliter vel mactavit, vel mutilavit, supra III. 8. 15. et hoc ante prœlium Alexander totum ipsius gynæceum sacrosanctum servavit. Darius percussorem mille talentis in Alexandrum immittere conabatur, cum æger Tarsi decumberet, supra III. 5. 15. hoc numquam fecit Alexander, qui

aperta semper virtute et Marte grassabatur ad gloriam. Præterea, ut ex Epistola Alexandri ad Darium infra IV. 1. 12. disces, parens Alexandri Persarum impulsu, ut ipsi gloriabantur, interfectus est. Græci sollicitati, ut Alexandro bellum inferrent, socios ab Alexandro alienarent. Æquior ergo Alexander Dario. Intulit Dario bellum Alexander, sed majores etiam suos, et universam Græciam a priore Dario et Xerxe populatam ultum ivit: repelli ergo a se bellum, non inferri dixit. *Raderus.*

§ 26 *Darii filium*] Ochum sexennem, ut auctores tradunt; solus Galterus septennem facit: 'Septennem puerum in natum sibi mitis adoptat.' Diodor. XVII. 38. signate sexennem affirmat: supra etiam Noster, III. 11. 'filium nondum sextum ætatis annum egressum. *Idem.*

Ex hac indole hausisset] Utinam Darius tam fortis ac interritus esset, quam hic puer! Diodor. XVII. 38. tradit Alexandrum Hephæstioni dixisse: Ὁ *παῖς ὢν ἓξ ἐτῶν, καὶ τὴν ἀρετὴν ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν προφαίνων, πολλῷ βελτίων ἐστὶ τοῦ πατρός. Cellar.*

§ 27 *Tribus Aris*] Errare videntur, qui negant Macedonas tropæa posuisse: dubito quidem eos Pausaniæ auctoritate niti, qui libro IX. exserte id scribit, etiam addito hunc Alexandrum 'neque de Dario, neque de Indicis victoriis tropæum ullum erigendum curasse:' sed quid si et hunc erroris arguam? id certe malim, quam Arrianum I. 5. 30. quam Plutarchum in Vita cap. 26. qui etiam ipsam inscriptionem, et quidem totidem uterque verbis referunt, in parva tantum circumstantia variantes. Idque sequutos fuisse alios ex Macedonibus reges exemplo est Antiochus, qui tropæum erexit, ubi Indatem Parthorum ducem profligaverat, ut apud Joseph. XIII. 16. auctor est Nicolaus Damascenus. Quin et ex Himerio non leve argumentum capio, ipsum etiam Alexandrum erexisse tropæa: sic enim ille in excerptis apud Photium Cod. CCXLIII. 'Cur ergo non tollo tropæa? (Alexandri nimirum, et Demosthenes ibi loqui fingitur) cur columnas non everto? cur inscriptiones non expungo?' Et certe hæ ipsæ aræ quid aliud sunt, quam superbissima tropæa? ut ita ratio quoque Pausaniæ subvertatur, ob quam Macedonibus erecta tropæa neget, ne videlicet perpetua hac victoriæ exprobratione hostibus locum secum in gratiam redeundi præcluderent; certe enim aræ illæ diutius perstiterunt, quam ulla alterius generis tropæa. Nam et Ciceronis ætate fuerunt post annos fere trecentos. Ipse meminit Epist. Fam. XV. 4. 'castra in radicibus Amani habuimus, apud Aras Alexandri.' Quid autem, quod urbes adeo condidit in victoriarum suarum monumenta? non ea sunt quibusvis tropæis durabiliora et superbiora documenta? vide infra ad IX. 3. 23. Nam et hac victoria potitus, de nomine suo condidit urbem, cujus meminit Plin. V. 27. et Stephanus in Ἀλεξάνδρεια, quam Herodian. III. 12. adhuc suo ævo testatur extitisse. Item Alexandria Mygdoniæ similem originis occasionem habuisse videtur, condita in Arbelitide, 'ubi Darium Alexander debellavit,' ut colligo ex Plinio VI. 13. *Freinsh.* *Tribus aris,* tamquam tropæis, et victoriæ monumentis. Cic. Fam. XV. 4. 'Castra in radicibus Amani habuimus, juxta aras Alexandri.' Nec aras modo post hanc victoriam, sed urbem etiam Alexandriam eodem prope loco condidit, cujus Plinius meminit Hist. Nat. V. 27. et Herodian. III. 4. et Stephanus Byzantius, qui Ἀλεξάνδρειαν τῆς Κιλικίας vocat. *Cellar.*

Minervæque] Vide supra III. 7. 3. et Indicem qui hæc talia plenius. *Freinsh.*

Damascum] Justinus narrat Par-

menionem a pugna mox ad classem Darii occupandam missum, quod eadem reor opera fiebat. Hæc Regalis quondam civitas fuit, et in omnia Syriæ tenuit principatum: quam Julianus Imp. in Epist. veram Jovis urbem, et Orientis totius oculum vocat. Isidorus a Damasco dispensatore nuncupatam refert, quem Abraham futurum sibi heredem dixerat, antequam Isaac illi promissus esset. Nobilissimam hanc Syriæ urbem Tamerlanes Scytharum præpotens rex diripuit atque incendit. *Popma.*

Gazas] Vox Gaza, quamvis Persica, transiit tamen ad Græcos et Latinos, ut optimi quique scriptores eam non formidarint: inter quos Princeps Virgilius. Habebant reges Persarum in singulis provinciis suos thesauros, quos Gazas appellabant. Sic enim Suidas interpretatur Gazam. Servius, census et divitias. Hesychius Βασίλεια, regias et vectigalia. Mela, ærarium. Probus et Curtius sæpius pecuniam regiam. Multa super his Brissonius. *Raderus.*

Cap. XIII. § 1 *Satrapem*] Nomen Persicum est; usurpatur tamen Latinis. Terent. Heaut. Act. III. sc. 1. Plinio N. H. v. 5. Cicero, Curtius, alii, nunc prætores, nunc præfectos interpretantur, aut etiam purpuratos. Justinian. Novell. XXXI. 2. 'Id magistratus nomen neque Romanum, neque majorum nostrorum, sed ex altero imperio (Persico) traductum fuit, unde satrapia.' *Idem.*

§ 2 *Natione Mardus*] Non male, imo aptissime ita mihi videor emendasse, cum vulgo esset *nomine Mardus*. Modius, *Natione Mardus*] Mardus gentile nomen est, non proprium. Οἱ Μάρδοι, inquit Stephanus, ἔθνος Ὑρκανῶν. ex Apollodori secundo de Terra, prædones et sagittarii sunt. Strabo quoque lib. XI. ex Nearcho Mardos unam ex quatuor gentibus prædando vivere consuetis esse finitimos Persis. Sed hos infra noster Curtius v. 6. 17. et VI. 5. 11. et Arrian. III. 5. 8. copiose describunt. Gentem hanc ante Alexandrum nemo adortus vicerat. Nonnulli codices habent *nomine Mardus*, non *natione*. Sed antiquissimus liber *natione*, melius: quam scripturam etiam Modius sequitur. *Raderus.* Cui cum adstipularentur Bong. et Merula, facile adsensus sum: duplici insuper ratione ductus; nam et indignum Curtio videbatur, omisso satrapæ nomine, nuncii nomen exprimere, et reminiscebar alibi quoque similia peccari: sicut infra x. 4. 17. est 'Thessalus Medicus,' quasi nomine Thessalus, professione medicus fuisset, cum scribendum sit 'Thessalus Medius,' id est quidam oriundus ex Thessalia, nomine Medius, ut suo loco docebimus. *Freinsh.*

Nec dubitare eum] Id est præfectum, qui secum constituerit thesauros Alexandro tradere. Tellierio *eum* pro 'se' positum videtur, ut ad nuntium referatur. *Cellar.*

Cum pecunia traderet] Omnes omnino editi, *sup. cum pecunia traderet, adjecit*; quod tamen *adjecit* abjiciendum mihi plane visum fuit. *Modius.* Veteres libri omnes vocem *adjecit* addunt, quam Modius abjecit, quod mihi quidem etiam blanditur, et ex genio Curtii videtur, in quo nihil redundat, et sæpe verba premuntur, quæ audiantur. Itaque illud *adjecit* videtur ex ora et glossemate in codices irrepsisse. *Raderus.*

Adjecit] Non ausus sum tollere hanc glossam, (pro ea enim dudum habui, et jam Modium Raderumque habuisse disco,) quia omnibus libris hærere dicitur. *Freinsh.*

§ 3 *Adservari eo jusso*] 'Jubendi' verbum forte desideraret 'eum;' sed sic Latini: Justin. xv. 4. 'interfici a rege jussus,' Noster sæpe, VII. 9. 22. 'Phalange sequi jussa,' ut accusativus non plane ab infinito verbo regatur, quod voluit Cl. G. J. Voss. de Constr. cap. 36. *Snak.*

Manu exigua] Ride istorum nebulonum ineptias, ride, quantum potes: cum enim hæc non intelligerent, adjecerunt de suo, *cumque rex tenens ipsum reliquisset;* et mox iterum, *itaque re cognita Mardum.* Itane beluæ, siccine agitis! *Modius.*

Ante lucem] Ut hoc minus proditio a Damascenis observetur. *Cellar.*

§ 4 *Ignotum iter*] Hic enim fere non impunita abit temeritas. Vide Lipsii Polit. v. 16. 30. *Freinsh.*

§ 6 *Proditionis*] Non multum interest, sed tamen hoc male, quam vulgatum *proditoris.* Modius. *Quo major proditoris merces foret*] Reputabat enim quod Abelox apud Liv. XXII. 22. 8. qui 'transfugam sine magnæ rei proditione venientem ad hostes, nihil aliud quam unum vile atque infame corpus esse ratus, id agebat, ut quam maximum emolumentum novis sociis esset:' et apud Cæsarem de Bell. Civ. III. 60. Roscillus et Ægus, qui Cæsare deserto, 'conati sunt præfectum equitum C. Volusenum interficere, ut cum munere aliquo perfugisse ad Pompeium viderentur:' atque id appellat Livius XXII. 2. 8. 'cum mercede magna fallere.' Sic apud Appian. de Bell. Civil. lib. I. Albinovanus, ad Syllam transiturus, nobiles quosdam interficit. *Freinsh.*

Nivem effuderat] Prœlium enim ad Isson commissum fuit μηνὸς μαιμακτηριῶνος, mense qui Novembri vel Decembri respondet. Arrian. lib. II. *Cellar.*

§ 7 *Humus rigebat gelu*] Abundare tum videatur, quod addi non solet, nec debet quidem semper. 'Adstrictæ' autem 'vestes' non male sane dicuntur: imbibi tamen, et altius quam ut refundere possim, non ad *vestes* eam vocem referendam, sed ad *humum:* atque ita ex animi sententia rescribo: *et humus rigebat gelu tum adstricta: vestes, quas cum pecun.* Doctis hoc probabo: de vulgo numquam laborabo. *Acidalius.* Hoc *tum* ablegat Acidalius, sed commode adest, nec incommode abest. Codices retinent omnes *adstrictas:* collectas accipe in sarcinas, ut humeris ferri possent, quod minime alienum a re quæ narratur: quomodo etiam vestes regias, aureasque et purpuras, ferre nisi colligatas potuissent? Acidalius contra fidem librorum rescribit; *humus rigebat gelu tum adstricta: vestes quas, &c.* non displicebit, si libros aliquos suffragatores habeat: mihi utraque scriptura proba apparet. *Raderus.* Bene hæc emendat Acidalius. *Freinsh.* *Adstrictæ vestes*] Id est corpori presse adhærentes: nullum hic quidem possunt habere locum. Legendum igitur cum Acidalio; *et humus rigebat gelu tum adstricta: vestes.* Scheff. Lege *gelu multum adstricta: vestes.* Heinsius.

Induunt] Nos emendaremus, ut et primis verbis responderet hoc *induunt,* diceremus, *induerunt.* Audi: cum frigus ferre non possent, tum induunt, possent, induerunt, sed Curtius ad præsens tempus retulit, dixitque *induunt:* nescio an imitandus in hoc, an reprehendendus: sane qui simili formula uteretur, postularetur a Prisciano reus solœci: et miror hoc neminem sagacissimorum Criticorum subodoratum. *Raderus.* *Induunt*] Non audiendus Raderus, qui emendare conatur, *induerunt;* est enim frequentissima hæc probatissimis scriptoribus temporum Enallage. *Freinsh.*

Quam fortuna regis] Darii victi et fugientis. Magnam enim fortunam e fastigio deturbatam ilico contemtio et ludibrium sequuntur. Phædr. lib. I. Fab. 22. 'Quicumque amisit dignitatem pristinam, Ignavis etiam jocus est in casu gravi.' *Cellar.*

Humillimis in ipsum] Forte legendum, *cum fortuna regis etiam humillimis jus, in ipsum licentior, faceret.* Heinsius.

§ 9 *Omissis*] Addendum forte, omis-

sis iis. Acidalius. Recte Acidalius augaratur deesse vocem *iis*, vel similem. Mei codices aliquot habent *omissis illis*, oneribus inquam. *Raderus*. *Omissis illis*] Ita voluit Acidalius, et juvatur multum Codicum auctoritate: alii tamen haud minus recte delent *illis*; nam eo inducto, tamen habet vox *omissis* quo referatur; ut supra III. 1. 24. 'adsumptis.' Ceterum elegans Parmenionis strategema recenset in hoc opere Polyænus lib. IV. nam 'cogitans se non posse conservare tantam impedimentorum multitudinem, si calones barbari se fugæ traderent, missis ad eos tribus equitum turmis, promulgavit: Quicumque non propriis manibus sua jumenta apprehenderit, trucidabitur. Hanc promulgationem veriti barbari, ipsi ad jumenta accesserunt, et impedimenta transportarunt.' Paullum a Curtio dissentiens, qui illa direpta vult a militibus; nam Arrianus neutrum aperte tradens, magis tamen inclinare videtur ad sententiam Polyæni: ex cujus verbis præcedentibus deforme mendum tollo: narrat enim nobis, Parmenionem missum fuisse Damascum *ad impedimenta peditum*, ἐπὶ τὴν ἀποσκευὴν τῶν πεζῶν. quis non videt auctorem scripsisse τῶν Περσῶν? ut non sit exponendum *peditum*, sed *Persarum*. Freinsh. *Omissis*] Sc. oneribus illis, quod ex præcedentibus intelligendum. nisi plane scripsit *omissis iis*. Vide supra lib. II. *Scheff.*

Prosequebantur] Vulgo *persequebantur*, sed ne insanus ego, qui has minutias persequor. *Modius*. Placet Modii scriptura *prosequebantur*. Raderus.

§ 10 *Præfectus quasi et ipse conterritus simulans, &c.*] Sic omnes fere libri: et Viri docti delent vocem *simulans*. Videtur legendum: *quasi et ipse conterritus simulato cuncta pavore compleverat*. Erat enim proditor, sed inter suos speciem paria timentis et ignari sumebat. Nisi malis: *Præfectus se et ipse conterritum simulans*. Gronovius, Observ. lib. II. cap. 12. Forte *conterritum*. Heinsius. Similis est tamen loquendi modus apud Virgil. Æn. II. 371. 'Sensit medios delapsus in hostes.' *Snak.*

Simulans] Faveam codicibus, si qui hanc vocem deleant: quæ est ipsa expositio verborum: *quasi et ipse conterritus*. Idem judicium est de voce *ingenti*, quæ *stipendio* adglutinatur; quam utique non vereor ne Curtius agnoverit. Vide simile apud Joseph. pag. 1028. p. Edit. Græco-Lat. et Liv. XXII. 22. 18. 'Velut ignarus in præparatas sua fraude insidias ducit.' *Freinsh.*

Aurei freni] Adi Brissonium de Regno Pers. lib. I. p. 97. et lib. III. p. 323. *Snak.*

§ 11 *Gentis opulentiæ*] Hoc quoque interpolarant, qui huic rei nati videntur, ut optima quæque corrumpant: mutarantque in *ingentis opulentiæ*: aliquo sensu, fateor, sed tamen minus idoneo, cum alia illa lectio et germana hujus loci sit, et elegantissima, sæpiusque ita loquatur Curtius. *Modius*. *Gentis opulentiæ*] Gentis Syræ ditissimæ. Codices plerique *ingentis opulentiæ* servant, et vetus scriptura, sed Modii lectio non incommoda. *Raderus*. *Ingentis opulentiæ*] Alii male legunt *gentis*: pejus etiam explicant, Syræ ditissimæ; quasi istæ opes Syrorum non Persarum fuerint. *Freinsh.* *Ingentis opulentiæ plena*] Mod. Ed. *gentis opul.* Lego: *Vehicula quoque suis destituta agentibus*. Tantum enim terrorem Barbarorum fuisse vult, ut omnia, etiam vehicula, quibus eorum opes portabantur, reliquerint, id solum agentes, ut seipsos fuga servare possent. Dixit autem *agentes* pro aurigis, eodem modo quo Ovidius in Phaëthontis Fabula, Met. II. 62. 'Non aget hos currus.' *Rutgersius, Var. Lect.* III. 4. *A suis*] Id est, *agentibus suis*, sive aurigis, ut Rutgersius

emendavit: 'agere' enim aurigarum est. Noster v. 12. extr. 'ignoti jumenta agebant.' Livius I. 48. 'Inhibuit frenos is, qui jumenta agebat.' *Cellar.*

Si qua res avaritiam moraretur] Non placet hæc lectio. Nempe antecesserat de tristi facie, qualem vult hic dicere, videri nullam, quantacumque sit, iis qui sunt avari: aliud autem est non videri cui triste quidpiam, et aliud, non posse quid quem morari: lego igitur, *si qua re avaritia moveretur*, cum præsertim in Palat. quoque uno, *avaritia moveatur*. Scheff.

§ 12 *Fugerant*] Emendatius hoc, quam alterum *fuerant*. Raderus.

Parvos trahentes liberos] Parvuli enim parentum passus æquare non poterant, eoque tracti potius quam ducti. Virgilius Æn. II. 723. 'dextræ se parvus Iulus Implicuit, sequiturque patrem non passibus æquis:' Æn. II. 320. 'Sacra manu, victosque Deos, parvumque nepotem Ipse trahit.' *Idem.*

Ochi] Interveniente Arse, vel Arsame filio, sed brevioris imperii regnaverat. *Idem.* Tametsi liberi ei complures attribuantur, et conjugem una cum filiabus aliquot captam hic affirmet Curtius; nominantur tamen soli, Arsames, Bisthanes, et Parysatis. Cum Diodorus hoc quoque impugnans, fratres Arsamis, qui jam juvenes essent, ad unum omnes cæsos a Bagoa, dicat. Interim genitam fratribus hisce reor Filiam ἀνώνυμον, quæ nupta Hystaspi propinquo, cum post victum Darium inter captivos conviviorum ludibrio adhiberetur, et pudore formaque Alexandro ad genus ipsius percontandum, occasionem præbuisset, dimittitur honorifice, et facultates suas retinere, et redire ad maritum jubetur, Curtius VI. 2. 7. Arsames successit patri, sed post quadriennium a Bagoa extinguitur. Bisthanes contulit se in fidem Alexandri, et fugam Darii ex Ecbatanis illi nunciat, Arrian. III. 4. 12. Parysatis ducitur in matrimonium ab Alex. nuptiis regio luxu Susis celebratis, Arrian. VII. 1. 18. Hæc Reineccius in regno Persico. *Freinsh.*

Rerum mutatione] Patre et fratre regibus a Bagoa Eunucho sublatis. *Cellar.*

Adgravante fortuna] *Natura* membranæ, male ut apparet. *Modius.* Sed sic et Dan. et Pal. et omnium optimus Florentinus, et fortasse non male. *Natura* enim hic significat sexum, cujus otium et mollities tanto labori impar erat, eoque calamitatem earum graviorem faciebat, apud Ovid. Ligdus ad uxorem gravidam Met. IX. 675. 'Quæ voveam duo sunt: minimo ut relevere labore, Atque marem parias: onerosior altera sors est, Et vires natura negat.' *Gronovius, Obs.* II. 12.

§ 13 *Uxor Ochi*] Interpunge hæc probe: ne tibi eadem existimetur uxor Ochi, et Oxathris filia, et conjux Artabazi: fuere tres diversæ feminæ. *Raderus.*

Oxathrisque filia] Amastrice. *Idem.*

Conjux Artabazi] Hanc ejusque luxum memorat Clearchus Solensis apud Athen. lib. VI. ubi dicit ei, nec non uxori Mentoris, (cujus filiæ hic etiam captæ,) fuisse mulieres Climacidas appellatas: ideo 'quod illis a quibus fuerant accersitæ quidvis adblandientes, et obsequentes, pro scalis offerebant ita seipsas, ut per earum tergum in currum, quo vehebantur, dominæ conscenderent, ex eoque descenderent.' Subjicitque 'his modis cum antea mollissime vixissent, dura tandem vitæ sorte consenuisse,' amissis fortunis omnibus in Macedoniam trajectas. Unde non obscure apparet, de hac femina deque hac ejus captivitate, Clearchum intelligere: erravit ergo vir doctus ad Athenæum, qui ea referenda putavit ad uxorem Artabazi Armeniæ regis, cujus meminit Plutarchus in Crasso. Non ita

judicasset, si meminisset, verba, quæ apud Athenæum eo loco referuntur, esse Clearchi Solensis, qui ut Alexandri temporibus vixit, quippe Aristotelis discipulus, ita longe prius diem obiit, quam Artabazus ille Armenus nasceretur. *Freinsh.*

§ 14 *Excepta est*] Colonienses membranæ *suscepta*, quæ lectio, ut libro VII. ostendemus, profecto verissima est. *Modius.*

Memnonis conjux] Barsine, Artabazi filia, nunc vidua, Græcis literis et moribus instituta, quam propter generosam indolem formamque animo non minorem Alexander postea, Parmenione suasore, uxorem duxit. Plutarch. Alex. cap. 36. *Cellar.* Sed Arrianus illi oppugnat; nam hic lib. VII. cap. I. Barsinen Darii, non ut ille, Artabazi filiam facit, cum ejus nuptias narrat. *Freinsh.*

§ 15 *Lacedæmonii quoque*] Videtur Curtius in unum confudisse, quæ diverso tempore acciderunt; nam Arrianus, cui plurimum in hac Historia tribuo, ad Damascum captos prodit Græcorum legatos, 'qui ad Darium ante prœlium advenerant:' sic ille auctor II. 3. 21. 'Euthyclem Lacedæmonium, Thessaliscum Ismeniæ filium, et Dionysodorum Olympionicen Thebanos: Iphicratem autem Iphicratis filium, copiarum ducem, (nisi tamen legendum *ducis* στρατηγοὺς, pro στρατηγὸν,) Atheniensem. 'Iterum III. 5. 10. post pugnam ad Arbela in Mardis reperisse Alexandrum 'Lacedæmoniorum legatos qui ad Darium missi fuerant.' Hi erant 'Callistratides, Pausippus, Monimus, Anomantus, ac Dropides Atheniensium, quos comprehensos in custodiam tradidit:' quæ sane nomina non minimam cognationem habent cum iis, quæ in Curtii codicibus leguntur, quos inde emendari posse autumo: *Callicratides, Perisippus, Omajus, Onomastorides:* et partim, ubi adstipulabantur variæ lectiones, aut ratio firmior, emendavi. Diversis ergo temporibus hi legati capti sunt: quorum occasione in Arriano II. 3. 23. corrigebam ista de Lacedæmone: πόλεως περιφανοῦς, ἐχθρᾶς, ut legatur: πόλεως περιφανῶς ἐχθρᾶς: quomodo tamen et legisse videntur Interpretes, qui reddunt: 'quod ea urbs tum temporis manifestas cum Alexandro inimicitias gereret.' *Idem.*

Et Athenienses] Lege, *Lacedæmonii quoque et Athenienses societatis fide violata:* in vulgatis male erat, *Lacedæmonii quoque, et Athenienses erant.* Modius.

Aristogiton] An ille fuit in quem Demosthenis duæ extant Orationes? ita videtur. *Raderus.*

Iphicrates] Alii *Eleutherius:* sed plurimi codices vestigia referunt veræ lectionis, quam, auctoritate insuper Arriani nixus, intrepide recepi. Hujus Iphicratis (verba sunt Raderi) pater est ille clarissimus Atheniensium dux, quem certatim laudant omnes scriptores: Latini, Probus, qui et vitam hujus composuit, quæ hodieque legitur, Frontinus passim in Stratagematis, Seneca Rhetor: Græci, Diodorus Siculus, Arrianus, Ælianus, Polyænus, Æschines, Aristot. I. Rhet. Plutarchus Ἀποφθέγ. Στρατηγῶν. Suidas, Xenophon περὶ Ἑλληνικῶν, alii. *Freinsh.*

Pausippus] Omnino sic rescribendum fuisse credent, qui et Arrianum sic vocare, et hoc nomen Græcum esse, et Curtianos codices eo alludere considerabunt: eisdem fere de caussis pro *Omajo* scribendum putavi *Monimo*, quo nomine circa eadem tempora fuit et alius Pythionis filius, in quem Panticam Cypriam formosam, sed petulantem, in uxorem ducturum, nobile Olympiadis apophthegma, oculis eum, non animo nec ratione uxorem ducere, apud Athenæum lib. XIII. legitur. Fuit et Mithridatis uxor an pellex *Monima*, Appian. in Mithridatico. Fuit et Monimus qui-

dam Cynicus, tempore M. Antonini, cujus meminit Imperator iste lib. II. τῶν πρὸς ἑαυτόν. Certe si illa duo verba *cum Monimo* simul pronuncientur aut dictentur, facile quilibet scriba exaudiat unicum modo *m*, qualia sphalmata innumeris locis bonorum auctorum hac una occasione commissa fuisse, manifestissimis indiciis multoties deprehendi: ut ita facile pro *Monimo* scribi potuerit *Onimo*, quod nomen cum *Omajo* eosdem fere literarum ductus habet, adeoque paullo negligentius scriptum, aut alio quo casu obscurata scriptura, facile sic legi potuit. Quin et *Callicratidem* fere eliminabamus, si Græciam tam parum saperet, quam superiora. *Idem.*

§ 16 *Pecuniæ signatæ*] Quoniam pecuniæ signatæ sæpius facit mentionem Curtius, non omiserim quo notæ genere Persæ nummos signabant ostendere. Persæ quidem nummis aureis Darii forma percussis utebantur, qui, quod Darii imaginem insculptam haberent, 'Darici' dicti sunt; nam cum Darius nominis sui memoriam insigni aliquo opere ad posteros transmittere vellet, ex auro purissimo monetam percussit. Darici autem 'aurei stateres' erant. Hesychius, 'Darici, stateres aurei appellati sunt (ut quidam aiunt) a Dario Persarum Rege.' Persarum etiam nummos sagittarii nota signatos fuisse, et sagittarium dici numisma Persicum, elegans illud Agesilai dictum declarat, quem cum magistratus Lacedæmoniorum ex Asia revocaret, ferunt discedentem ad amicos dixisse, 'se triginta sagittariorum millibus ex Asia a rege Persarum expelli: hac enim nota erat Persicum numisma.' Tot enim delatis Athenas et Thebas, divisisque inter illos, quorum summa esset in civitatibus auctoritas, bellum in Lacedæmonios totius Græciæ concitarunt, ut Plutarchus in Agesilao cap. 25. et Artaxerxe cap. 31. refert. Herodotus in Thalia stateras quoque Persicos nummos fuisse auctor est, cum Democedi medico phialam stateribus plenam dono a Darii uxoribus datam narrat; qui iidem et Darici, ut idem Pythii Lydi opulentiam memorans VII. 27. refert. At stater quadratum numisma erat, ut Suidas ait. Procopius lib. III. de bello Gothico tradit, posterioribus temporibus Persarum Regibus argenteum tantum, non item aureum nummum, nota sua figuratum, percutere licuisse. *Popma.*

Et sexcenta: facti argenti] Editi: *et sexaginta, facile argenti, &c.* male: prioris emendationis ratio a membranis et magno illo Budæo est: posterioris a scripturæ veteris vestigiis, utriusque tamen religiosa anquisitio alterius loci est. *Modius.* *Talentorum duo millia et sexcenta*] Alii *sexaginta:* sed illud, præter nostros, etiam Budæus in membranaceo legisse testatur lib. IV. de Asse: quæ Raderus, si talenta Attica intelligantur, ad 1560000. philippicorum, si Babylonica, ut fuisse verosimile est ipsi, ad 1820000. computat. Mihi tamen Arrianus suspicionem facit, longe majorem pecuniam ibi fuisse repertam; scribit enim II. 2. 39. Darium 'majorem pecuniarum partem' misisse Damascum, imo Curtius III. 8. 12. 'pecuniam omnem:' qui idem toto hoc capite magnitudinem ejus mire exaggeravit: 'adeo,' subjungit Arrianus, 'ut in exercitu ultra tria millia talentorum inventa non fuerint.' Scilicet cum omnia hoc genus corruptioni sint obnoxia, in nullam fere scriptorum partem plus fortunæ licuit, quam in numeros; quod cum multis aliis, conqueritur Altissiod. Chronologiæ auctor, his verbis: 'Nihil æque facile, vel antiquitas variat, vel scribentium manus imperita depravat.' Facile ergo intelligi potest majorem multo summam fuisse repertam, ut apud regem prædivitem,

(vide Brisson. lib. II. p. 221. et Budæum lib. IV. de Asse,) et qui, ad quingenta hominum millia in exercitu habens, eorum 'stipendio' hanc 'pecuniam præparaverat,' ut loquitur Curt. supra III. 13. 10. nisi quis forte dicat, exteros tantum mercede militasse; Persis, et qui sub imperio eorum erant, præter victum, nihil fuisse collatum: nam hoc nondum satis mihi compertum, in medium relinquam. *Freinsh.*

Facti argenti] Optima scriptura, quam tamen mutaverunt in, *facile argenti*. 'Factum argentum' quid sit, dixi ad Flor. I. 18. 22. *Idem.* Vasa argentea ceteramque supellectilem ex argento possumus intelligere: sed pro *facti* omnes fere libri veteres habent *facile;* quod si conjungitur cum sequenti *æquabat*, sensum habet non inconvenientem: ut non debeat repudiari. *Scheff.* Isidor. Orig. XVI. 17. 'Tria sunt genera argenti, et auri, et æris: signatum, quod in nummis est: factum, quod in vasis et signis: infectum, quod in massis est.' *Cellar.*

§ 17 *Proditorem celeriter*] Iterum editi: *Ceterum Dii tantæ fortunæ proditorem sepulturæ celeriter, &c.* inepte: inepte dico, imo ineptissime; cui enim bono erit illud *sepulturæ?* Modius.

Sepulturæ] Religio fuit omittere vocem, quam omnes Mss. plurimique impressi retinere dicuntur; ut enim corrupta sit, certe non temere huc invasit, et sananda potius videtur, quam recidenda: ego tamen id præstare non possum, nisi forte cui placeat, quod nec mihi omnino: *Dii tantæ fortunæ proditorem ulturi;* nam *sepulturæ* vocem si quis retinet, non intelligit, plus in ea præmii gratiæque inesse, quam pœnæ. *Freinsh.* Pro *sepulturæ celeriter*, in quibus sine dubio est vitium, T. Faber (Epist. I. 51.) legit *securum sceleris*, nimis longe a scriptura veteri. Mallem ego: *seque ulturi, celeriter debita pœna, &c.* hoc est, persecuti pœna sunt proditorem, ulturi nempe illum proditorem et se: proditorem propter proditas fortunas regis sui, se, propter fidem, quam datam regi per Deos solenni juramento fefellerat: ut τὸ *ulcisci* duplici sensu intelligatur; uno, quo punire, altero, quo vindicare significat; quod genus non est infrequens bonis scriptoribus in aliis ejusmodi locutionibus. Puto autem hoc vitium natum esse ex eo, quod in libris antiquis esset scriptum *seq. ulturi*, per compendium; idque postea conjunctum videretur otiosum, et pro *seq. ulturi* scriberetur *sepulturi*, atque ad postremum alia emendatione *sepulturæ*. Scheff. Ab omnibus bonæ notæ Mss. abest vox *Dii*, inseritur autem post τὸ *celeriter*, *sepulturæ*, et abest præpositio. scribe: *ceterum tantæ fortunæ proditorem superi ultores celeriter debita pœna prosequuti sunt.* Gronov. Obs. II. 12. Forte, *Dii scelus ulturi.* Heinsius. Miror hunc Gronovii locum non advertisse doctissimum Cellarium, cum aliorum meminerit, et non admiserit. Verum dubito etiam, si importunus ille Curtio Criticus eum scivisset, an non tamen sibi imponi sivisset fœtu suo, quem produxit alienum tempore, loco, auctore, et omni venustate, supponendo pro voce *sepulturæ, imposturæ;* sed sic solent Viri Cll. qui logices suæ præceptis sunt aptiores, quam emaculandis scriptoribus antiquis. Vide Judic. de Curt. x. 4. *Sepulturæ*] Ita emendat Clericus, ut pro *sepulturæ* reponat *imposturæ;* sed obstat constructio sermonis, et nativa Curtii simplicitas. Non ausim in tantis tenebris sine ope codicis Ms. quicquam definire. Animus tamen jamdudum propendit ad legendum, *ultores sceleris* pro, *sepulturæ celeriter*. Ut enim omittam inscriptiones apud Gruterum et Reinesium, JOVI VINDICI, JOVI ULTORI, ipse Darius, de quo Curtius isthic loquitur, alibi v. 13.

16. 'Deos ultores adesse testatur:' et VII. 5. 25. Bessus parricida regis sui, 'Deos sui sceleris ultores adesse,' confitetur. Ita v. 5. 8. 'Jupiter Græciæ ultor oculos aperuisse' dicitur. Plinius quoque Paneg. LX. 3. 'ultorem scelerum Deum' commemorat. Eumdem in modum Medea apud Senec. I. 1. 13. exclamat: 'adeste, adeste sceleris ultrices Deæ!' Sic Dido apud Virg. Æn. IV. 610. 'Deos ultores, Deasque ultrices' invocat. Et Liv. II. 24. 'Exsultare gaudio plebes, ultores superbiæ patrum adesse dicere Deos.' Pari modo Jamblich. in Vita Pythag. n. 222. de Epimenide: ἐπεκαλέσατο τοὺς τιμωροὺς θεοὺς, *Ultores Deos invocavit.* Justin. II. 9. 21. 'Diis patriæ ultoribus pœnas exigentibus.' Hactenus satis multa exempla attuli ad conjecturam meam tuendam. Verum tamen cum, quæ subsequantur in Curtio, suadeant τὸ *celeriter* retineri, et in Theocreniano Msto τὸ *sepulturæ* plane non exstet, immo nec in Lugdunensi Antonii Candidi, nec in Amst. Janssonii edit. observante Freinshemio; melior mihi conjectura subiit animum, quæ omnium Criticorum digna videtur calculo. Sic videlicet legendum censeo: *Cæterum Dii tantæ proditorem fortunæ celeriter debita pœna persecuti sunt.* Per errorem librarii *fortunæ* bis fuerat positum: *tantæ fortunæ proditorem fortunæ.* Hinc alius descriptor posterius *fortunæ* infelici vel casu vel ausu mutavit in *sepulturæ.* Heumann.

Interfecti proditoris] Illud *proditoris* puto esse ex Glossa, quam adjecerat quis, ut liqueret non de rege hic sermonem esse, de quo proxime præcesserat: sane quum haberetur paullo ante, *tantæ fortunæ proditorem*, vox proditoris parum commode hic repeti videtur. *Scheff.*

LIBER IV.

§ 1 *Darius, &c.*] Noster supra: 'Datiss curru sublimis eminebat.' Auctori consentit Arrianus, lib. II. Diodorus Siculus, lib. XVII. τέθριππον ζεῦγος vocat: unde constat, quadrijugum currum fuisse. Ceterum, similis potentia Xerxis justo Dei judicio eversa, Justino teste, II. 13. 'Erat res spectaculo digna, et æstimatione sortis humanæ, rerum varietate miranda, in exiguo latentem videre navigio, quem paullo ante vix æquor omne capiebat, carentem etiam omni servorum ministerio, cujus exercitus propter multitudinem terris graves erant.' Florus IV. 2. de Pompeio: 'Superstes dignitatis suæ vixit, ut cum majore dedecore per Thessalica Tempe equo fugeret, ut una navicula Lesbon applicaretur,' &c. *Freinsh.*

Loca, &c. jam inania] Δαρεῖος δὲ τὴν μὲν νύκτα ξὺν ὀλίγοις τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἔφυγε, κ. τ. λ. *Darius noctu paucis comitatus fugerat: postridie vero recolligens Persas exterosque, qui ex eo prælio evaserant, quatuor in universum millia habens, ad Thapsacum urbem et Euphratem contendit, ut quam citissime posset, Euphratem inter se et Alexandrum medium relinqueret.* Arrianus, lib. II. Darius vero per Amanicas Pylas egressus est, cum Syriacas Alexander teneret. *Raderus.*

§ 3 *Unchas*] Alii libri *Unchas*, alii *Onchas* nominant. Est locus inter pylas Amanicas et Thapsacum fere medius: bidui itinere abest a pylis Amanicis. *Sochos* Arrianus II. 2. 34. haud dubie appellat. Nam cum Darii expeditionem in Ciliciam describit, ab Euphrate Sochos pervenisse dicit: 'Est is Assyriæ locus ab angustiis seu pylis Assyriæ bidui itinere dissitus.' *Raderus.* Varie vox scripta, ideoque suspecta, saltem ignota Geographis. Videtur idem locus esse, quem *Sochos* Arrianus vocat lib. II. bidui itinere a portis Amani Thapsacum versus, quo Darius fugiens contendit, remotus. *Cellar.*

Græcorum IV. M.] Arrian. II. 3. 7. Græcos barbarosque hoc numero fuisse *in universum* tradit. *Freinsh.*

Præcipere] Vulgo *præripere*: sed emendandus sexcenties in hac voce Curtius: sic autem et Plutarch. cujus locus, seu scriptionem spectes, seu rem ipsam, qua de Noster agit, mire huc facit: Δαρεῖον μὲν οὐχ εἷλεν, τεττάρας σταδίους ἢ πέντε προλαβόντα τῇ φυγῇ. Corrige etiam apud Solinum in Epist. poster. ad Adventum: 'Cum et aurium clementia, et optimarum artium studiis præstare te ceteris sentiam, idque oppido expertus de benevolentia tua nihil temere præceperim,' &c. pro quo antea legebatur etiam in Antverpiensi editione *perceperim*. *Modius.* Elegans usus verbi in hac significatione, cum pro antevenire, præoccupare, aut antevertere ponitur. sic enim Virg. Lucret. Cicero, et optimi quique auctores locuti sunt. *Raderus. Celeritate præripere*] Ita editio Freinshemii; libri alii plerique etiam Mss. habent *præcipere*, pro *præripere*, quod genuinum puto, vel propterea, quia frequentissime hoc sensu eo verbo utitur Curtius: ut ex Indice apparet. *Scheff.*

§ 4 *Parmenionem*] Non Parmenio, si Arriano II. 3. 12. fides habenda, sed Menon præfectus est Cœlesyriæ ab Alexandro, Cerdimas cognominatus, qui postea defecit ab Alexandro in Thracia, ut noto lib. VI. initio. *Loccenius.* Credo Curtium propter affinitatem istorum nominum aut memo-

ria lapsum, aut forte vitioso exemplari usum, pro ignotiori Menone scripsisse nobilissimum Parmenionem: quem errorem, semel erratum, non mirum est eum tueri infra IV. 5. 9. Certe diligentiæ Arriani tum alibi plurimum tribuo, tum hic ab errore remotiorem esse, persuadeor eo, quod, non contentus proprium præfecti nomen exprimere, etiam cognomen addidit. *Freinsh.*

Recepta] Pro 'capta,' et hoc usurpatum Historicis primæ elegantiæ: alloqui recipitur, quod prius est amissum: notavit hoc etiam M. Velserus l. II. Rerum Augustan. p. 22. Receptam; non captam dicit, quamquam 'capi' et 'recipi' de re una eademque aliquando dicitur. Sic est in Augusti nummis: 'Armenia capta,' 'Armenia recepta.' Possis tamen hic interpretari *receptam* pro 'acceptam,' quod proditor eam tradidisset, et Parmenio nomine Alexandri accepisset. Infra de Byblon: 'Oppidum Byblon traditum recepit.' *Raderus.*

Syriæ, quam Cœlen vocant] Syria pluribus distincta nominibus. Pomponius Mela I. 11. 'Syria,' inquit, 'late littora tenet, terrasque etiam latius introrsus, aliis aliisque nuncupata nominibus. Nam et Cœle dicitur, et Mesopotamia, et Damascene, et Adiabene, et Babylonia, et Judæa, et Sophene.' Plinius v. 12. Syriam terrarum maximam vocat, pluribus distinctam nominibus, et undecim regiones sub ea comprehendi refert, quamvis ab aliis arctioribus limitibus constringatur. Scripsit Syriæ descriptionem Gulielmus Postellus. *Popma.* Hanc autem Cœlesyriam Strabo lib. XVI. ita describit, ut eam oculis, quamvis absentes, et toto pene orbe divisi tangere videamur: 'Duo montes sunt, qui Syriam concavam (hoc enim est Cœlesyria) includunt, Libanus et Antilibanus.' Pergit deinde exsequi cetera, quæ apud illum cognosces. 'Cava' ergo dicta est, quod quasi quædam amplissima vallis inter duos montes sita sit. Plin. v. 20. Libanus et Antilibanus olim muro erant conjuncti, ut Cœlesyria esset undique clausa. *Raderus.*

§ 6 *Aradus*] Alii *Nardus*, digni hercule cum suis tam emaculatis chartis ablegari ad eos, qui nardum, thus, et odores vendunt. *Modius.* Insula et oppidum Phœniciæ Plinio II. 103. et VII. 33. cc. passibus, Straboni XX. stadiis a continenti distans. Mela II. 7. 'Aradus etiam in Phœnice est parva, et, quantum patet, tota oppidum; frequens tamen.' *Popma.*

Tum oram] Hoc feci ex eo, quod in Sigebergensi exemplari erat *tumorem.* Modius.

Strato] Non est hic idem cum Stratone Sidoniorum Rege, de quo mox n. 16. Singulis enim tum suus rex erat, Arado, Byblo, et Sidoni: sed Aradi regem Arrianus II. 3. 13. non Stratonem, sed Gerostratum patrem Stratonis tum absentem fecit. Strato ergo regnum pro patre prorex administrabat. Gerostratus cum Autophradate classis regiæ Darianæ præfecto. Habuit tamen ratam Gerostratus filii deditionem, et ipse quoque re cognita, desertis Darii partibus, se cum Alexandro conjunxit. *Raderus.*

Marathon] Forte *Marathena.* Heinsius. Urbs ex adverso insulæ Aradi in continenti sita. Plin. v. 20. 'Marathos, contraque Aradus.' Arrianus II. Μάραθος ἡ καταντικρὺ τῆς Ἀράδου ἐν τῇ ἠπείρῳ ᾠκισμένη. (Stephano etiam urbs Acarnaniæ.) *Cellar. ex Radero.*

§ 7 *Regis titulum*] Arrianus tamen hujus rei non meminit, imo contra II. 3. 15. Darium scripsisse dicit: 'se regem a rege' ista petere: Alexandrum id tantum moleste tulisse, quod ei parem se facere videretur. *Freinsh.*

§ 8 *Postulabat autem magis, quam petebat*] Minus enim et modestius est petere, quam postulare, quod jus quoddam præ se fert. Cicero in

Verrem: 'Incipiunt postulare, poscere, minari.' Postulatur tamen aliquid honeste, poscitur improbe: plus ergo est poscere, quam postulare; plus postulare, quam petere. Sæpe tamen alterum pro altero sumitur. Nonius, 'petere,' inquit, significat 'poscere:' apud quem plura significata hujus vocis invenies. *Raderus.*

§ 9 *Potuisset*] Bongarsius adnotaverat ad oram libri sui: *l. posset*, aut *potis esset*, et ipse olim *posset* legendum arbitrabar: sed persuasit mihi C. Barthius Curtium *potuisset* usurpare pro *posset*, enallage temporis aliis quoque auctoribus usitata, quorum exempla recenset Adversariorum XXV. 14. et XXXIV. 6. *Freinsh.*

Fidem dare] Vide infra VI. 4. 14. 'Fidem, quo Persæ modo accipiebant, dare.' *Idem.*

§ 10 *Ille cujus*] Vulgo, *Celes cujus:* ad quæ Glareanus: 'Qua re Darius Hystaspis filius Celes sit dictus non memini uspiam me legere;' sed nec ego, Glareane; pergis tamen: 'Suspicor autem, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi varia habuere cognomina, non nunquam etiam contumeliæ plena, ut Philopater, Auletes, ita Darius Celes dictus videtur. Cum Herod. in Thal. dicat Darium hunc a Persis vocatum Institorem, Cambysen Dominum, Cyrum Patrem.' Verum ego non jam suspicor, sed scio, Glareane, neminem sanum, aut pro sano hoc crediturum. Quomodo enim, cum Herodotus illa recensuit, hoc præteriit? verum tu fortasse Darium Plautino militi, quem nequissimus servulus ait ad equas scitum admissarium fuisse futurum, similem credidisti; atque hinc invenisse nomen. Laudo acumen, vel tua caussa, probare tamen, sive mea, sive adeo ipsius Curtii, non possum. *Modius.* *Celes cujus, &c.*] Persuasit mihi omnino Raderus, vocem hanc non de nihilo hic comparere: quod et Glareanus antea senserat, quamquam inridente Modio. *Celes* enim, ut citati a Radero docent, 'est equus unicus, et equo vehens, quem seliarium vocant,' Suidas: 'Celes est equus et eques,' Hesychius: 'Celes est equus una freni habena rectus, cursor, hodie sellarius dictus, et singularis: κελητιᾷν et κελητίζειν idem est quod equitare,' Phavorinus, cujus verbi mentio apud Homerum Il. O. versu 679. et Odyss. Υ. et Eustathius ad dictum Homeri locum: 'Nec dubito dicere, a verbo κέλω seu κελέω deduci nomen κέλης, quod equum injugem, seu non junctum jugo sonat.' Latini vocem neglexerunt. Plinius et 'celetem' et 'celetizontas,' XXXIV. 5. XXXIV. 8. 30. et 34. dixit. Curtius quoque loco cognominis potuit usurpare. Sed doce, vocatum Darium Celetem, et vicisti: doceo, fuisse equitem præstantem, et appellatum ἱππέα, quod idem est τῷ κέλητι. Audi ex Athenæo, Eustathio in Odyss. Ζ. hujus Darii Hystaspis F. Epitaphium: 'Celes, seu eques, et sagittarius optimus fui.' Lector arbiter esto. Cui forte occurret, videri potius Celetem dictum, quod equæ hinnientis auspicio sit creatus rex Persarum. Hactenus *Raderus.* At, si conjecturæ locus est, hunc ultimum Darium potius hoc nomine fuisse illusum ab Alexandro crediderim, et sic scribi debere: *Rex Alex. Dario Celeti. Ille, cujus nomen sumpsisti, &c.* Ut hac ratione superbiam ei suam simul et prioris conditionis vilitatem improbraret. Darius ita scripserat: *Rex Darius Alexandro.* Hic offensus, suo nomini regis titulum non additum, ita rescribendo ostendit, sibi quidem regis convenire nomen, longa serie majorum regibus edito: Dario Celetis potius, quippe qui ante regnum Astandes, id est, cursor, sive veredarius, fuisset, quod ipse celetis voce Græca exprimere maluit. Est et alia conjectura; exprobrasse ei hoc nomine fugam, quod deserto curru, quo sub-

linis inierat prœlium, solitario equo insidens periculo se eripuisset. Nihil tamen in re obscura, cum ab aliis auctoribus non juvemur, adfirmare possumus. *Freinsh.* Lego *Dareo, is.* Heinsius. Neque spernendam plane aut negligendam lectionem veterum quorumdam codicum puto, exhibentium hoc loco vocem *celes:* non tamen tam abstrusam et remotam eruditionem, quam effingunt viri doctissimi, Curtio in persona Alexandri obtrudendam censeo, cum ejus nullus alius meminerit scriptor: forsan est error scioli librarii, qui hunc Codomannum cognoscens per literam *C* voluerit designare, unde postea ex *C ille*, vel *is*, coaluerit *Celes*. Vel simpliciter forte legendum: *rex is cujus, &c.* ut respondeat sequentibus, ubi iterum Noster, 'rursus rex Xerxes gentis ejusdem.' Nam quod superiores agnoscit Persarum reges, minime vero minuit hujus, si non intendit contumeliam. *Snak.*

Cujus nomen sumpsisti] Justinus x. 3. 5. Herodot. vi. 98. *Idem.*

Græcos] Hæc et sequentia copiosissime perscribuntur ab Herodoto et Diodoro. Sed et Justinus plurima memorat. *Freinsh.*

§ 11 *Rursus Xerxes*] Iterum vulgo, *rex Xerxes*, sed deleatur illud *rex.* Modius.

Ad oppugnandos nos] Leg. *hos*, Græcos sc. *Heinsius.*

Immanium] Si mei sit arbitrii, faciam: *cum immanibus barbarorum copiis;* et sic legisse, vel saltem legi voluisse, Pizarum, apparet ex ejus lib. ii. Persic. ubi caussas hujus belli recenset. *Freinsh.*

§ 12 *Philippum*] Idem Arrian. ii. 3. 18. scilicet conatur Alexander transferre paternæ cædis invidiam in Persas, cum ipse, certe mater Olympias, eo crimine suspecti haberentur. Consule supplement. lib. i. *Idem.* Et Cellar i. 9. *Snak.*

Licitamini] Liceo, liceor, liciter eodem significatu emo, sed plerumque augente pretio, ut cum duo eamdem mercem desiderant, pretiis certant apud venditorem addicentem ei qui plus solverit. Miror a Valla dubitari de præterito verbi 'liceor,' cum Cicero diserte dicat in Verr. 'licitus sit,' et 'liciti sunt:' hoc loco veteres codices ponunt *licitamini*, uti et Valla legit. 'Aliquando,' inquit, 'sine auctione fit licitatio, ut apud Curtium de Dario, qui pollicebatur pretium pro capite Alexandri, si quis eum dolo occidisset, ita inquit, et cum habeatis arma ita licitamini hostium capita.' 'Liceri' tantum est semel pretium deferre sine respectu aliorum, emere volentium: 'licitari' autem cum multis et sæpius augere pretium: lego igitur cum Modio *licemini*, non *licitamini*. Raderus. Vide supra iii. 5. 16. et Arrian. i. 8. 3. plerique alii habent *licemini*, quod puto rectum, et illud *licitamini* ex glossa esse: sensus est: Offertis pretium ei, qui pro ipso addicere vobis vult caput hostis, et detruncatum ad vos ferre; id est, ingenti præmio promisso, facitis percussores suorum dominorum. *Scheff.* Et sic v. 12. 2. 'Nec mirari hominem mercede conductum omnia habere venalia: sine pignore, sine lare, terrarum orbis exsulem, ancipitem hostem, ad nutum licentium circumferri.' *Snak.*

§ 13 *Diis pro meliore stantibus caussa*] Hoc sensu Lucanus vii. 349. 'Caussa jubet superos melior sperare secundos.' Propert. iv. 6. 'Frangit et attollit vires in milite caussa, Quæ nisi justa subest, excutit arma pudor.' Vere enim Euripides in Erechtheo: 'Injusta bellans bella salvus haud redit.' *Raderus.* Fl. et Leid. *di-stantes;* forte: *En di q. p. m. stantes caussa, m. p. A. i. d. redegerunt.* Heins.

Oportebat] Post hanc vocem erat in editis, *quod petieras;* adeo verum est, quod dixi jam sæpius, nihil hoc auctore magis esse interpolatum. *Mod.*

Si veneris supplex] Quod signum deditionis fuisset; ita enim postulat apud Arrian. II. 3. Alexander, 'Ως ἐμοῦ τῆς 'Ασίας ἁπάσης κυρίου ὄντος, ἧκε πρὸς ἐμέ. *Cellar.*

§ 14 *Etiam tuo*] Sc. *regi:* vocat autem Alexander se Darii regem, non modo propter tot victorias, sed et captam partem maximam regni ipsius. *Scheff.*

Ipse] Forte *exin in Phœnicen desc.* Heinsius.

Byblon] Arrianus lib. II. pactionibus ait traditum: Βύβλον τε λαμβάνει ὁμολογίᾳ ἐνδοθεῖσαν, absente tamen rege Enylo, qui cum Autophradate satrapa Darii versabatur. *Raderus.*

Sidona] Cap. 4. n. 15. ab Agenore conditam tradit: maritimarum urbium quondam maxima, teste Pomp. Mel. I. 12. quam a piscium ubertate Sidona appellarunt, nam piscem Phœnices 'Sidon' appellant. Justin. lib. VIII. *Popma.* *Sidona*] Hoc utique loco refellendi sunt duo præclarissimi Historici, Diodorus, inquam, et Plutarchus. Nam Diodorus XVII. 47. quæ hic Curtius Sidone accidisse narrat, ad Tyrum transfert: erroris non ex auctoritate tantum Curtii, quam et Justin. XI. 10. 8. suffulcit, convictus, sed aliis quoque rationibus, quarum haud postrema, quam observavit Loccenius, quod regi Tyriorum Azelmico veniam concesserit Alexander apud Arrian. II. 4. 31. maxime tamen urget, quod ex ipsius Diodori historia satis constat, ut et ex dicto Arriani loco, Tyriis, utpote plurimis eorum occidione cæsis, reliquis in servitutem redactis, non opus fuisse rege. Deinde ridicule facit, qui cum ista modo scripsisset, extemplo subjicit 'Ballonymum' (sic enim quem Noster 'Abdolominum' vocat) repertum fuisse in horto quodam mercede aquas haurientem: multa enim hic quæri possent: quo casu vel ipse, vel cujus hortum rigabat, aut cædem, aut servitutem evasisset, quomodo vacaret aut illi hortum suum ornare, aut huic in tanta rerum conversione non imminere meliori fortunæ? Perspicue igitur erravit Diodorus. At Plutarchus, qui hæc in Papho accidisse vult, in Orat. de Fort. Alex. II. 19. multo etiam facilius redarguitur, nimium memoriæ confisum hæc peccavisse, tam quod neminem habet assertorem, tam quod hoc errore inductus alium itidem committit haud meliorem: ut enim novo suo Paphio regi locum faceret, nihil tale merentem Cinyræ familiam eradicat stirpitus, eamque jam tum deficere visam scribit, de qua multis post sæculis Tacitus Hist. II. 3. 2. 'Tantum Cinyrades sacerdos consulitur;' haud dubie de sua ætate locutus. *Freinsh.*

§ 16 *Strato*] Mirum quod Justin. lib. XVIII. scribit, Alexandrum, bello in has oras translato, ob memoriam Stratonis pepercisse illius nepotibus, cum ipse Strato adhuc superstes in fidem Alexandri receptus sit; nisi et hic Strato patrem vel avum sibi cognominem habuerit. *Loccen.* Alius a Stratone Aradi regulo, ille in amicitiam receptus, hic regno exutus supra n. 6. *Cellar.*

Darii opibus adjutus] Habet hoc qualemcumque sensum, at quanto præstantior exibit, si legas: *Darii opibus addictus, et quia, &c.* Quam enim exile hoc et putidum, memorare nobis aliquem Sidonis regem adjutum opibus Darii, quem scimus una cum ceteris imperio Persarum fuisse subditum? Sed hoc notat Curtius, eum studuisse rebus Darii, ut strueret caussam, unde demotus dejectusque regno fuerit: quam eamdem affert Diodor. XVII. 47. in reliquis omnibus Nostro consentiens, nisi quod pro Sidone Tyrum substituit: sic igitur ille: 'Rex superior ob amicitiam cum Dario imperio exutus fuerat.' *Freinsh.* Forte *adauctus.* Heinsius.

Quia] Simili animo Theagenes lib. IV. Æthiop. Heliodori ait: 'Non se

laudare posse eam voluntatem, quæ metu potentioris coacta esse videatur.' Sic apud Appian. de Bell. Civ. l. I. Sylla Nolam 'necessitate potius quam benevolentia sibi obsequentem prædæ exposuit.' *Freinsh.*

Sidonis dignissimum arbitraretur] Quid mirum ita recte a me hunc locum esse emendatum, cum et Diodorus et libri veteres ad ejus emendationem mihi præiverint? vulgati sane sic habebant: *Hephæstionique permissum, ut quem eo fastigio Sidones dignissimum arbitrarentur, &c.* pessime; neque enim Sidonum hæc fuit electio, sed Ephæstionis. Porro autem, quem scripta Curtii et Justini exemplaria *Abdalonymum*, impressa *Abdolonimum*, eumdem Diodorus *Ballonymum* appellat, et Tyri non Sidonum regem constitutum scribit, totaque in re, ut breviter absolvam, dissentit a Curtio, verum hæc alterius temporis sunt, nisi quod ea ejusdem Diodori verba huc adscribenda video, quibus nostram lectionem comprobari dixi: sunt igitur hæc: Ὁ Ἀλέξανδρος ἔδωκεν ἐξουσίαν Ἡφαιστίωνι καταστῆσαι βασιλέα τῆς Τύρου τῶν ἰδιοξένων, ὃν ἂν προαιρῆται. *Modius.* *Sidonis*] Otiosum illud *Sidonis.* Scribendum puto: *quem eo fastigio e Sidoniis dignissimum arbitraretur;* non enim quemcumque aut undecumque ortum, sed civem, et ipsorum generis voluit præfici. *Gronovius,* II. *Obs.* 8. approbantibus Tellierio et Cellario. Lege: *ut quem eo fastigio in Sidonii dignissimum arbitraretur.* Heinsius.

§ 18 *Per ignes ferrumque*] Per quævis pericula. *Cellar.* Respondet illi Terentiano 'cibum e flamma petere.' *Snak.*

Macti virtute] Scripti, *macte virtute,* sed minus recte, ut a Palmerio meo, in eruditissimis illis spicilegiorum titulo scriptis libris, quos, si Musæ favent, propediem publicos faciet, docetur. *Modius.* De hoc usu loquendi multa ad Martial. IV. 13. et ad idem in Analectis. *Raderus.*

Quanto majus esset regnum fastidire] Sic etiam Seneca Thyeste vs. 470. 'Immane regnum est posse sine regno pati:' hoc est, posse æquo animo carere regno, et potentia, est magni regni et potentiæ instar. Claudian. Epith. Pallad. vs. 81. 'magnum delata potestas, Majorem contemta probat.' *Cellar.*

Qui meminerit] Hoc est, ut meminerit. Sensus: Nominate vos regem aliquem, ut si hac vestra nominatione, hoc suffragio vestro pervenerit ad regnum, per hoc ipsum sciat, se tantam rem vestræ bonitati ac liberalitati, non suis meritis, aut caussis aliis debere. *Scheffer.*

§ 19 *Adulantes*] Aut membranæ hanc partem minus probæ sunt, aut aliquis latet error. Constanter enim in illis est, *adulantibus.* Considerent locum, quibus otium et ingenium est. *Modius.* Constanter omnes membranæ Modii *adulantibus,* quod considerare jubet, quibus otium et ingenium est. Magna vero res, quæ contueri sine otio et ingenio non possit. Quid facilius, quam conjicere? *singulis amicos Alexandri o. n. r. c. adulantibus.* Mutarunt hoc primitus, qui id verbum cum accusandi casu non ferebant. Cicero tamen sic etiam apud Nonium: et vetustiores fere semper, qui 'adulo' dicebant, unde Tullius 'adulor' passivo flexu, et significatu. *Acidalius.* Potest vetus Acidalii et vulgata scriptura probari. Nam 'adulor' Quinctiliani ævo tertio casui passim, ipso Quinctiliano auctore, jungebatur. Cicero non nisi quarto junxit cum personæ seu pronominis, tum rei: ut 'vos adulari,' et 'fortunam adulari' diceret: dicendum fuisset ex membr. *singulis amicos adulantibus.* Quinctil. 'adulatum militi tribunum.' Quin et Livius hoc verbum 'adulor' cum dandi casu copulavit. Tacitus cum accus. Histor. I. 'More tradito quemcum-

que adulandi.' Ann. XVI. de Petronio: 'Ne codicillis quidem Neronem aut Tigellinum adulatus est.' *Raderus*, *Adulantes:* cum plurimi veterum Codicum sic habeant: *singulis amicorum Alexandri ob nimium regni cupid. adulantibus*, non improbe conjecit Acidalius legendum esse; *singulis amicos Al. ob n. r. c. adulantibus:* cui tamen lectioni præferam ego vulgatam. *Freinsh.*

Abdalonymum] Hanc historiam leges apud Plutarchum, Justinum, Diodorum, quamvis in nomine variatum sit, quando alii *Abdolominum*, alii *Abortonium*, alii *Alynominum*, alii *Ballonium*, placet *Abdalonymus:* in re quoque et loco non convenit auctoribus: Diodorus Tyri regem creatum affirmat, contra Justinum et Curtium, Plutarchus Paphi. *Raderus.*

Longa quidem cognatione] Doctissimus Adversariorum scriptor putat excidisse hic particulam *haud*, et fuisse: *haud longa q. cogn.* sic apertiorem fore antithesin, et melius intellectum iri, quod Alexander dixerit, infra IV. 1. 22. 'Habitum famæ generis non repugnare.' Adde et Tiraquell. tom. I. pag. 27. p. 1. Mihi vulgata est verissima, et omnia hoc volunt; nam quod de fama generis dixit Alexander, eo factum est, quod quamvis per longam cognationem, regiæ tamen stirpi annexum audiverat; imo hoc longe melius famam nominavit, quæ proprie dicitur de iis quorum non est memoria, aut certa cognitio. Deinde non videtur hominem regiæ stirpi arctius conjunctum, propinquis suis regnum obtinentibus, in fœdam adeo paupertatem dilapsurum fuisse, qui, ut certe hujus mores hic describuntur, nullo crimine id meruerit. *Freinsh.* Barthius Advers. XXVIII. 6. *haud longa* scribi jubet, ut fortior fiat antithesis; nec tamen vulgaris scriptura inepti sensus est. *Cellar.*

Stipe] Stips alias pecuniam a populo collatam, et in ærarium repostam significat: alias Diis oblatam; alias mendicantibus impertitam; alias mercedem, ut apud Plinium 'mercenariæ stipis ancilla est,' quæ stipem vulgato corpore colligit. Alias pro fructu eleganter: 'Villaticæ pastiones,' inquit Columella, 'et pecuariæ non minimam colono stipem conferunt;' id est, utilitatem et fructum. Curtius videri potuit accepisse stipem vel pro diario et mercede alienos hortos colenti data; vel fructu, suum hortum suburbanum parva stipe et fructu repurgantem. Curtius enim nihil de alieno horto exprimit, Justin. et Diodor. diserte alieni faciunt horti cultorem. *Raderus.*

§ 20 *Intentus operi*] Agri hortique culturæ: hanc enim 'opus' singulari usu Latini dicunt. Senec. Epist. 86. 'Exercebat opere se, terramque, ut mos fuit priscis, ipse subigebat.' Flor. I. 11. de L. Quintio Dictatore: 'Lictor in ipso opere deprehendit,' id est, inter arandum. *Cellar.*

Strepitum armorum non exaudiebat] Hoc est, nihil eo movebatur, tamquam ad se non pertinente: ut enim omnino non audierit, impossibile est: nec enim tanta animi intentione avocabatur, quanta Archimedem intentum lineis suis negant sensisse captarum Syracusarum strepitum, apud Livium XXV. 31. 9. Hunc sensum esse verborum Senecæ Epist. 17. 'Paupertas expedita est, secura est: cum classicum cecinit, scit non se peti,' teste Lipsio, recte vidit Gruterus, usus præter exemplum Curtianum, hoc etiam disticho Petronii: 'Cum cecinere tubæ, jugulo stat divite ferrum, Barbara contemni prœlia pannus habet.' Ubi lego 'contemtu,' hoc est, contemtui, quomodo apud Agellium IV. 16. 'C. Cæsar gravis auctor linguæ Latinæ in libris Analogicis omnia istiusmodi (puta Senatu, Victu, Aspectu, &c.) sine *i*

litera dicenda censet.' *Freinsh.*

Exaudiebat] Ignorabat ista omnia, quæ hactenus inter Alexandrum et Darium gesta erant. Propter paupertatem enim operi intentus, ut necessarium sibi compararet victum, otii non habebat tantum, ut præberet aures ista commemorantibus, aut in causas motuum publicorum sollicite inquireret. *Scheffer.*

§ 21 *Eligens*] Forte *exigens*. Vide ad Columell. IV. 5. *Heinsius.*

§ 22 *Alter ex his*] Vitiosiora erant hæc antea, quam vitiosa nux est; nec tamen hoc a verbis adeo, ut ab interpunctione: sic enim legebantur: *Tunc rege eo salutato: alter ex his habitus, &c.* videquantula res quantas turbas dare potis sit. Porro in Coloniensi scripto codice erat: *habitus hic inquit vestis*, et quæ postrema vox procul dubio glossa est τοῦ *habitus*. Modius. Non omittenda fortasse particula fuit, quam vulgati præferunt; *permutandus est tibi*. Acidal. Ceteri libri fere *tibi est*, vel *est tibi*; videtur tamen vacuum *tibi*. Raderus.

Inluvie veternoque] Sic hunc locum emendavit numquam satis laudatus mihi Palmerius, nam libri alioqui ita habent: *æternisque sord.* quam rem nolim audaciæ meæ imputari, si quid forte in ea, cum scripturam, a membranis non confirmatam, vulgatæ prætuli, peccatum a me est, si quid, sed meo in Palmerium amori condonari. *Modius.*

Veternoque et sordibus] Sic Modius scripsit de Palmerii sententia; nam vulgo ubique: *illuvie æternisque sordibus*, quo nescio quid aliud extricandum videtur. Mihi adeo Phœbus hic non favet, ut verum assequi ulla conjectura possim: et multis quidem tentavimus, e quis unam atque alteram apponemus, ut quod mihi sæpe accidit in aliis, alii vicissim nostra ad verum ducantur hallucinatione. Poterat facilius: *illuvie veternique sordibus*: æque facile *tetrisque*; vel *ceteris*: nam illud opinor licenter nimis: *ablue corpus illuvie squalidum, detersisque sordibus cape regis animum*. Acidalius. Omnia formis descripta, et antiqua exemplaria, et manu exarata habent *æternisque*. Palmerius primus vertit stylum, et expuncto *æternis*, rescripsit *veternoque*: multa Acidalius hic conatur ex ingenio. Palmerii judicium placet præ ceteris; sed ego retineo veterem et veram scripturam, cum *æternus* hic valet idem quod diuturnus. Horat. II. Od. 2. 'Quid æternis minorem Consiliis animum fatigas?' ubi Acron 'infinitis et diuturnis,' et 'pacem æternam' Virg. Æneid. IV. Notavit hunc usum verbi perelegantem Turneb. ad illud Virg. VIII. 'Tum pater æterno fatur devinctus amore:' pro magno et immenso: nos tamen quoque nostram crisin addamus. Quid si inquam? *Ablue corpus, illuvie, terreque sordibus squalidum*: scripserat enim Abdalonymum deprensum fuisse in repurgandis sterilibus herbis, quod ipsis manibus factitabat, glebamque tractabat; alius *terrenis*, quod parum arridet. *Veternus* pro torpore animi sumitur. *Raderus.*

Æternisque sordibus] Conjecturam audacissimi mortalium Palmerii, *veternoque et sordibus*, contra bonam mentem recepit in seriem Curtii Modius. Ms. liber habuit *æternisque sordibus*. Quæ procul dubio vera et genuina scriptura est. Ineptissima audacia Palmerii. Quid enim homini vigilanti, industrio, labore quotidiano corpus in victum subigenti, cum veterno? *Illuvies sordesque* curæ hortensi conveniunt, comparatæ certe cum habitu Regio. At veternus isti homini minime omnium. *Æternis sordibus* pro perpetuis, jugibusque dixit. Sic Manilius de curis IV. 3. 'Æternisque senes curis dum quærimus ævum Perdimus.' Ut *æternas sordes* Curtius, sic 'æternas rosas' pro vitæ perpetua elegantia Martialis dixit VIII. 77. 'Liber amicorum dulcissima cura tuo-

rum, Liber in æterna vivere digne rosa.' *Barthius Adversar.* XXVIII. 6. In eademque opinione est Loccenius, adductis his exemplis. Virgil. Æn. VIII. 394. 'Tum pater æterno fatur devinctus amore,' et I. 40. 'æternum servans sub pectore vulnus.' Apulei. Met. II. 'Invadit spiritum amoris æternis pedicis alligati.' Et Turneb. Advers. XIII. 8. illud Virg. 'æterno amore,' pro magno atque adeo immenso positum ait, adducto exemplo hoc Curtiano, quod et in observationes suas transtulit Giphanius: similemque locum annotat ex Horatio II. Od. 11. 11. Raderus: 'quid æternis minorem Consiliis animum fatigas.' 'æternis,' inquit Acron, 'infinitis et diuturnis.' Et Virg. Æneid. IV. 99. 'pacem æternum' dixit 'exercere.' Quibus utique libentius assentior, quam Modio et Palmerio, et si qui aliter tentant, *veternique sordibus*, aut *tetrisque*, vel *ceterisque sord.* aut *illuvie squalidum, detersisque sordibus*, aut *terræque*, aut denique *terrenis sordibus.* (quod etiam est C. Barthii.) *Freinsh.* Forte, *tetrisque*, vel *veternisque.* 'Veterno compensare,' Colum. VIII. 5. 'situs veternusque' Idem IV. 25. *Heinsius.* Optimus codex Voss. 1. distincte exhibet *terrenisque*, videturque hæc lectio huic loco adcommodatior. Quippe hominem hortorum purgamentis insudantem *terrenis sordibus* perfusum esse, quam *æternis*, quam abluerentur, probabilius apparebit plerisque: apud Latinos quidem *terrena* sæpe opponuntur *divinis*. Justin. XXIV. 6. 'Quasi terrena jam spolia sorderent, templa,' &c. sed et de iis, quæ in terra et agro colendo fiunt. Columell. lib. XI. 'Abstinent laboribus terrenis:' sic Virgil. Æn. XI. 850. 'terreno ex aggere bustum.' Ovid. Met. I. 67. 'Hæc super imposuit liquidum et gravitate carentem Æthera, nec quidquam terrenæ fæcis habentem.' Idem ibid. vs. 407. 'Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo Et terrena fuit.' Sic apud Plinium juniorem Epist. V. 6. 'Pingues terrenique colles, neque enim facile usquam saxum, si quæratur, occurret.' *Snak.*

Imo hercule, propter quem] Aberant hæc verba a membranis Coloniensibus, sed male, ut opinor. *Modius.*

§ 23 *Inluderent*] Non dissimile est, quod Pertinaci evenisse narrat Herodian. in ejus Vita c. 5. 'Non desinitis senem ludere hominem,' et quæ ibi sequuntur. *Raderus.* Adde Plutarch. Pomp. cap. 60. de patre Stratonices. *Freinsh.*

Sero jam] Lugdunenses aliæque editiones: *et fides a jurantibus facta serio; jam rex iisdem comitantibus, &c.* male quidem, sed unde legendum auspicabatur quidam amicus meus, apprime doctus: *et fides a jurantibus facta: serio jam rex, &c.* ut, inquit, antea per deridiculum et somnium rex sibi constitui videretur Abdalonymus: post factam jurejurando fidem, serio jam regia habitum et animum capiens, ad regiam tetenderit: bene suadet: mihi tamen, ut libere dicam, non persuadet; nam et *sero* habent veteres libri, et verisimile est sermone sæpius repetito, cum hic se irrideri crederet, illi serio se loqui asseverarent, multum diei consumtum esse. Simile quid memini legere apud Suetonium. *Modius.* Sequi amicum monentem debuit Modius, qui *serio* cum hac eadem distinctione volebat, et recte interpretabatur: hoc apud ipsum vide. Serum ut factum sit, longo sermone fieri potest. Verum et ambiguum, et quid ad rem? ad rem autem quanto minus, si quid in Suetonio simile? *Acidalius.* Antiqui codices *serio*, et vere; quicquid contra ad seram usque vesperam disputet Modius. Proinde scribe: *et fides a jurantibus facta serio:* non vides serio rem gestam a juratis? *Raderus.* *Serio rex*, qui sumpserat jam fidem et auctoritatem regiam, fortunæ obsecun-

dans, ut rectissime explicat Barthius Adversar. XXVIII. 7. nam Raderus illud *serio* conjungit cum præcedenti voce *jurantibus*, haud perinde apte. *Freinsh.* *Serio* opponitur verbo *inluderent*, hoc est, citra jocum, citra illusionem. Vere rex factus. Male quidam *sero* legerunt. *Cellar.* Lege: *fides a jurantibus facta vero: jam, &c.* vel *veri*. Heinsius.

§ 25 *Famæ generis*] 'Quod longa cognatione stirpi regiæ adnexum erat,' supra num. 19. *Cellar.*

Regnum pati possim] Regnum pati est, regiam majestatem sustinere, Silius XIV. 91. 'Caligare alto in solio neque pondera regni Posse pati.' Senec. Epist. 5. 'Infirmi animi est pati non posse divitias.' *Idem.*

Hæ manus suffecere] Plutarchus in libello de vitando ære alieno: 'Dices, quomodo alar? Hoccine te rogare æquum est, qui habeas manus, pedes, vocem? qui homo sis?' Seneca in fine Epist. 20. 'Nemo nascitur dives, quisquis exit in lucem, jussus est lacte et pane esse contentus: ab his initiis nos regna non capiunt.' Tales fuere præter Abdolominum senex Corycius apud Virgil. Georg. IV. 'qui rarum in dumis olus albaque circum Lilia, verbenasque premens vescumque papaver, Regum æquabat opes animis.' *Loccen.*

Nihil defuit] Avaro semper deest, tamque eo caret, quod adest, quam quod abest. Omnia possidet, qui nihil petit. Senecam vide et Publium Syrum. Legendum ultimum Ciceronis Paradoxum: 'Solum sapientem esse divitem.' Apud Senecam Poëta in Epist. 108. 12. 'Is minimo eget mortalis, qui minimum cupit: Quod vult habet, qui velle, quod satis est, potest. Avaro nihil satis est, qui non tam habet, quod habet, quam habetur:' οὐκ ἔχει, ἀλλ' ἔχεται. *Raderus.* Pauper is est, quem Græci πένητα vocant, ἀπὸ τοῦ πένεσθαι, id est, *laborare*, quia cum πόνῳ vitam tolerat, nec vivere potest, nisi laborem capiat. Salmas. de fœnore Trapezit. pag. 635. *Freinsh.*

Ex hoc sermone] Est enim haud frustra dictum: Ψυχῆς χαρακτὴρ ἐστιν ἀνθρώπου λόγος. *Animi character est hominis oratio.* Celebratur illud Socratis: 'Loquere ut te videam.' quare diligenter monet Cicero Offic. I. 37. providendum esse, 'ne sermo vitium aliquod indicet inesse moribus.' Tacit. Hist. III. 85. 7. de Vitellio: 'Vox una non degeneris animi excepta.' *Idem.*

§ 26 *Regionem ditioni adjecit*] 'Ditioni' est potestati et imperio, luculento inter *regionem* et *ditionem* discrimine, quæ voces perperam vulgo confunduntur. *Cellar.* An Curtius hoc ita intellexerit, judicabis ex IV. 8. 13. ubi simili locutione, 'magnam regionem finibus eorum adjecit.' *Snak.*

§ 27 *Cum quatuor millibus ipsum persecutis*] An *prosecutis*? utraque proba lectio videri potest, nisi quod *persecutis* ambiguum videri possit. Arrianus II. 3. 8. octo millia censet. Diodor. XVII. 48. cum Curtio facit. *Raderus.*

Tripolin pervenit] Phœniciæ urbem, ut Arrianus nominat, vide quæ supra III. 11. 18. adnotavimus. *Cellar.*

Quemque quod occupasset habiturum] Idem illud senserunt duces omnes Alexandri post mortem ejus. Nepos Eumene cap. 2. *Snak.*

§ 28 *Sabacem*] Recte animadvertit Glareanus, nomen hoc, licet unius viri, (quod tamen confunditur cum alterius nomine, ut mox videbimus,) non semel variare in Curtio; nam et hic et lib. III. *Sabaces* vocatur, mox vero *Mazaces*, rursus *Astaces*. Sed ut reddamus verum nomen Prætori, hic et supra III. 11. 10. recte vocatur *Sabaces*: nam eadem est persona, et, quod firmat nostram sententiam, utrobique dicitur in acie cecidisse. Nam aliter Arrianus II. 2. 38. ubi de

pugna ad Issum: 'cecidit etiam Sabaces prætor Ægypti.' Ibi vides, Arrianum etiam Σαβάκην vocare, non vero Μαζάθην, ut Glareanus vult. Verum quidem est, ab Arriano III. 1. 2. Μαζάκην (ut recte habet editio Vulcanii) adduci, sed ab hoc diversum, de quo mox. Negat autem Glareanus, Diodorum quoque mentionem facere hujus prætoris, cum tamen ille XVII. 34. 'Tasiacen' licet depravato nomine vocet, ubi æque ac Arrianus cæsos primates Persarum in pugna ad Issum refert. Porro quod Glareanus Mazacen illum, de quo Curtius IV. 1. 32. eumdem esse contendit cum Sabace, non potest; cum Sabaces jam obierit, ut dictum, in bello ad Issum. Et ut nullus dubitationi sit locus, Arrianus III. 1. tradit, Mazacen, ubi certior factus de grandi clade Darii ad Issum, ex desperatione se dedidisse Alexandro. De qua deditione Curtius IV. 7. 4. agit, ubi pro *Astaces* leg. *Mazaces*. quod etiam vidit J. Gebhardus. Idem Arrianus, ubi de expeditione Alexand. in Ægyptum, prætorem Ægypti *Mazacen*, non *Astacen* appellat. hinc et eod. lib. recte emendat Gebhardus Μαζάκου pro Μαζαίου· nam Mazæus Babyloniæ prætor erat, non Ægypti. Quod denique addit Glareanus, non potuisse Darium tam cito in fuga cæso Sabaci alium substituere, hunc quoque scrupulum illi eximet Arrianus, ubi dicit III. 1. 2. Μαζάκης ἐκ Δαρείου καθεστηκώς. *Mazaces a Dario constitutus*. et Curt. IV. 7. 4. ''In cujus præsidio Mazaces prætor Darii relictus.' *Loccenius*. Sciendum est, eamdem Persis olim fuisse providentiam, quæ hodie omnibus est gentibus, ut nempe summo magistratui substituerint, qui per ejus absentiam videret, ne quid Resp. detrimenti caperet. talis fuit Tages, de quo Thucyd. VIII. 3. 10. ὧν ἦρχεν Τάγης ὕπαρχος Τισσαφέρνους, *quos ducebat Tages proprætor Tissaphernis*. Freinsh.

Præsidium sine duce] Mentitur Amyntas, nam Mazaces supererat. IV. 7. 4. et alii. *Cellar.*

Infensos] *Infestos* Membranæ: atque eadem varietas in iisdem vocibus etiam paullo post est. *Modius.*

§ 29 *Primas spes fortuna*] Membranæ iterum *prima spes fortunæ*, non recte: sed de quo tamen celandum lectorem non existimavi. *Idem.*

Ad Pelusii ostium] Pelusium oppidum cum portu ad ostium Nili maxime orientale. *Cellar.* Nonnulli libri legunt *Pelusium*, quod non plane rejiciendum, quoniam ostium Pelusii omisso fluvio ambiguum quid est: licet illud ostium dicatur Pelusiacum; tamen adjective dixerunt 'Pelusia munera,' &c. Lucanus, et alii. *Snak.*

§ 30 *Memphin copias promovit*] Antiqua Ægyptiorum regia, ad divortium Nili, supra Delta, juxta quam Pyramides fuerunt. *Cellar.*

Ægyptii, vana gens] Sinesius in Encom. Calvitiæ αἰγυπτιάζειν pro dolose agere usurpat. Strabo ἀνθρώπους ἀπολέμους vocat. *Loccenius.* Plinius Paneg. c. 31. de Ægyptiis 'ventosa atque insolens natio.' Vopiscus in Saturnino ex Epist. Hadriani: 'Genus hominum seditiosissimum, vanissimum.' Herodian. IV. 8. de Alexandrino populo: φύσει τὰς γνώμας κουφότατος ὤν. unde, quod Suetonius in Cæs. c. 35. notavit: 'Veritus Cæsar est Ægyptum provinciam facere, ne quando violentiorem nacta præsidem novarum rerum materia esset.' Eademque de causa, quum Augustus provinciam fecisset non majoris, quam equestris dignitatis, præsidem imposuit, Dio Cass. LI. pag. 455. ex Freinshemio contraxit. *Cellarius.*

Hoc ipsum concurrunt] Impressi *ad hoc ipsum* minus bene, et geminum huic locum libro superiori emendavimus, ibi; 'Laxataque vis morbi hoc ipsum videbatur.' *Modius.* Non concoquo ineptam illam repetitionem, *ad hoc ipsum, ad delenda.* Ex libris

antiquis unus omittit *hac*, alter *ad* posterius: hinc adducor, ut existimem scripsisse Curtium: *ad ipsum concurrunt, et delenda præsidia Persarum.* Scheffer.

Spem retinendi] Vera hæc est lectio, quicquid dicant editiones, quæ omnes habent, *spem obtinendi Ægyptum non amiserunt.* Modius.

§ 31 *Victores ad populandos*] Vitiis nobilitatus locus, et quem varie libri repræsentabant: in editionibus enim ita legebatur: *victores ad populandos agros eduxit, ac velut in medio positis omnibus hostium cuncta agebantur.* Pessime. In membranis Coloniensibus ita, *victores ad populandos agros velut in medio positi: dis hostium cuncta agebantur*, propemodum; sed et quid nos audet juvare Sigebergensis? *victores ad populandos agros velut in medio positi hostium cuncta agebantur.* Euge, terram video, legendum enim, *victores ad populandos agros veluti in medio positis hostium cunctis agebantur.* Aut si non ita, certe ita: *victores ad populandos agros, velut in medio positi hostium cuncta agebant.* Credesne verum dicere, an nondum etiam? sed aut crede, aut doce, quod pro illo sit: veterum et recentiorum codicum scripturæ discrepantes in medio positæ sunt. *Modius.* Neque ut edidit, neque ut in notis conjicit Modius, recte locus adhuc emendatus, cujus in tanta lectionum varietate magna difficultas. Hanc tamen superasse mihi videor, et ex scripturis omnibus aliquid seligens, ita tandem constitui verba et sententiam, ut sinceritati utrorumque vix amplius quidquam desit. Diversitatem lectionum hic apponere non libuit. Tu apud Modium vide, qui prolixe consignavit: in membranis autem nusquam verbum *eduxit*, quod expungimus igitur ex hoc manipulo; *velut* in omnibus est, quod ægre mutes, nisi ex *ac velut*, facias *huc illuc*. Jam pro *in medio positis* emendo *incompositis*, pro *omnibus*, *agminibus*, pro *cunctis* denique *securi*: ita partibus refectis integrum restitui locum. *Castrisque positis, victores ad populandos agros huc illuc, incompositis agminibus, hostium securi agebantur.* Quomodo si non persanatus est, audebo dicere, vix alius sanabit. Unice probant sequentia ista, *Tamen palantes et victoriæ fiducia incautos ostentans.* *Acidal.* *In medio positis*] Illas hic variarum lectionum occurrit. Aliter editi, aliter membranæ, aliter Modius, aliter Acidalius curat affectum, et prope depositum locum. Mei libri hæc collocant verba: *Castrisque positis victores ad populandos agros eduxit, ac velut in medio positis Diis,* (Herwartus V. C. legit *divitiis*) *hostium cuncta agebantur.* Alius antiquior *positis his.* Alius *agebat.* Alii apud Modium, *positis omnibus hostium cuncta agebantur.* haud dubie mendosissime. Non multo melius Sigebergensis, *Victores ad populandos agros velut in medio positis hostium cuncta agebantur.* Modius ratus se rem acu tetigisse, rescripsit: *Victores ad populandos agros, velut in medio positis hostium, cunctis agebantur.* Sed ipse sibi parum placens, vertit calculum, ediditque *Victores ad populandos agros velut in medio positi, hostium cuncta agebantur*, nihilo melius, immo deterius. Modium damnat Acidalius, qui mutat quadrata rotundis. Primum expungit, quod in veteribus libris scriptum est *eduxit*, deinde *ac velut*, vertit in *huc illuc*, præterea pro *in medio positis*, reponit *incompositis*, illud *omnibus* mutat in *agminibus*. Demum, quod nullam omnino habet affinitatem cum voce, et ductu literarum, pro *cunctis*, scribit *securi*. 'Ita,' inquit, 'partibus refectis, integrum restitui locum, quomodo, si non persanatus est, audebo dicere, vix alius aliter sanabit.' Ain' tu? an etiam nobis tollere tentandi conatum, cum tibi permiseris omnia, conaris? Ego ita sanari locum arbitror, *castrisque positis victores ad po-*

pulandos hostium agros eduxit, ac cuncta, velut in medio omnibus positis agebat. Possis tamen permutato verborum ordine rescribere, *Castrisque velut in medio positis, victores ad populandos hostium agros eduxit:* Verbum *cuncta*, vel *cunctis positis*, *agebat* vel *agebantur*, redundat; vel alia desiderantur: neque enim oratio recte connectitur. Intellectus justus est: *Amyntas compulsis in urbem victis, castrisque velut in medio* (inter urbem nempe et agrum) *positis, victores Græcos ad populandos hostium agros, et prædas agendas eduxit.* Alioqui verbum *positis* altero statim versu incondite recurrit. Optime forsan legeris: *Castrisque positis victores ad populandos agros, velut cunctis hostium in medio positis agebantur*, an *vagabantur*. Raderus. Hujus integram notam malui adscribere cum tædio, quam committere, ut in hac editione quisquam quidquam desideret, eorum quæ hactenus ad Curtium qualitercumque notata sunt; in quibus tamen aliquod operæ pretium aut sit, aut videri queat. Ego enim occiso loco sine melioribus libris salutem minime sperandam arbitror: et quamquam esset comminisci quædam minus flagitiosa, quam illa aliorum, malui tamen relinquere Curtio notum malum, eoque levius, quam audaci medicina provocare malignitatem morbi, et nondum persanatis antiquis vulneribus, infligere recentia: nisi quod non dissimulo videri legendum *velut in metu positis;* ea enim caussa negligentiæ, credere nihil ausuros hostes adverso prœlio perculsos. Porro similem ex Justino locum adnotare non pigeat: sic enim ille XXIV. 7. 4. de Gallis: 'Gallorum vulgus ex longa inopia, ubi primum vitio, ceterisque commeatibus referta rura invenit, non minus abundantia quam victoria lætum, per agros se sparserat; desertisque signis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur.' *Freinsh.* Alii aliter hunc locum tentant emendare. Freinshemius pro desperato habet. Mihi omnia videntur sana, modo deleatur *ac*, quod nec agnoscunt libri quidam veteres, fiat nova periodus a voce *velut*, et post vocem *hostium* scribatur comma. Ordo: Cuncta, hostium sc. agebantur, velut positis illis cunctis hostium in medio, id est, sicut, vel quia cuncta illa, quæ hostium erant, posita fuerunt in medio, ita, vel ideo quoque cuncta agebantur. *in medio posita* dixit Curtius pro proposita, exposita, quomodo Cicero in Verr. 1. 'Sese ipsum nobis et eos, qui ante se fuerant, in medio posuit, ut ceteros et se ipsum per se cognosceremus.' Quasi diceret, exposuit eos, et se ipsum potestati et arbitrio nostro de se judicandi. Item in Tuscul. 'Obscenas voluptates faciles, communes in medio sitas esse dicunt,' id est omnium potestati permissas, ut quisquis velit, possit eas ad se rapere. Quali sensu et hic apud Curtium verba illa posita videntur. *Scheffer.* Locus, siquis alius Curtii, corruptus, et desperatus. Raderus ita: *Castrisque positis victores ad populandos agros velut cunctis hostium in medio positis vagabantur.* Freinshemius: *velut in medio positis omnibus hostium cuncta agebantur.* Audacior conjectura Barthii Adversar. XXVIII. 6. *velut uno prœlio sopitis hostium cunctis, agebantur.* Cellar. In loco hoc emendando multum sudarunt Raderus, Freinshemius, Barthius, diversam singuli ineuntes rationem. Nec vero ulla ex iis lectio est, quæ omnino se probare lectori possit. Quid ergo? an ego ita abundo ingenio, ut quod tot tantorum medicorum manus percurare nequiverunt, restituam in integrum! haud sane ita mihi Suffenus sum, sed amore Curtii olim abreptus ad vires periclitandas triplicem excogitavi lectionem. Quarum nulla nunc mihi satisfacit. Primum enim ita legebam: *Castrisque victores ad populandos*

agros eduxit, velut in medio positis omnibus hostium: i. e. omnibus, quæ essent hostium. *Positis* propterea omittebam, quod vix videretur credibile, scriptorem tam accuratum duobus in versibus unum verbum (*positis*) bis posuisse. Illa vero verba *cuncta agebantur*, delebam, quod viderentur incuria librarii huc translata ex libri hujus cap. 8. 23. ubi leguntur. Deinde hunc in modum ista verba correxi: *castrisque positis v. a. p. a. eduxit: ita velut in medio positis omnibus, hostium nulla cura agebantur.* Etenim ex *ita* duæ priores litteræ videbantur absorptæ per *eduxit* proxime antecedens. Tertio sic legendum censui: *Castrisque victores ad populand. agr. eduxit. Itaque velut in medio positis omnibus hostium securi vagabantur. Itaque* faciebam ex *ac*. Sed eamdem particulam omittendam judicabam in verbis subsequentibus, et sic pergebam: *Mazaces, quamquam infelici prælio, &c. Vagus hostis* pari modo commemoratur VIII. 1. 1. *Hostium securi* dicere Curtius potuit, quemadmodum infra V. 10. 15. 'securus periculi, quod instabat.' et IX. 9. 8. 'securi casus ejus, qui supervenit ignavis.' Sic et Ovid. Trist. I. 1. 49. dicitur 'securus famæ.' Verum nunc hæc universa mihi displicent, postquam animum meum suspicio subiit glossematis. Delendaitaque censeo isthæc verba prorsus, *ac velut in medio positis omnibus hostium cuncta agebantur.* Ejectis quippe hisce tota Curtii oratio placidiori decurrit flumine. Ut merito verear, ne sciolus quisquam ea intruserit, qui scripsisse sibi videbatur elegantissime. Quia plane suspicor, desumta hæc verba esse ex Sallustio qui in Bell. Cat. cap. 42. ita disserit: 'Illi inconsulte ac velut per dementiam cuncta agebant.' Noli, lector, objicere, ea tamen verba in omnibus Curtii Mss. codd. exstare; nam postea indicabo aliud glossema in omnibus itidem Mss. obvium IX. 5. 4. *Heumann.* forte, *victore verso ad p. a. velut in medio pacis immemori hostium oscitanti cuncta agebantur.* Heinsius. His tot hariolationibus, quid refert, utrum et nostra accedat, conjicientium tantum pro *hostium* legendum *hostili vi. ac velut in medio positis omnibus hostili vi cuncta agebantur.* Ut Justin. XXXVIII. 1. 'Non vi hostili, sed voluntaria morte.' *Snak.*

§ 32 *Tamen palantes*] Dispersos, vagabundos. Justin. V. 5. 2. interpretatur, 'Sine insidiarum metu sparsos milites.' Tacitus Hist. IV. 18. 7. 'Auxilia fœda fuga dispersa, totis campis palantur.' *Cellar.*

§ 35 *Cappadocum et Paphlagonum*] Paphlagones in fidem acceperat Alexander, Arriano teste lib. II. oportet ergo illos defecisse. Cappadociam autem non totam, sed quæ circa Halyn est, tantummodo subegerat, eodem teste. *Idem.*

Lydiæ] Arrian. I. 8. 27. *Phrygiæ.* Potest utramque obtinuisse. *Freinsh.*

§ 36 *Demersis navibus*] Colonienses, et jam de scripto et excuso loquor, *eversis.* Sigebergensis, *aversis,* omnes bona et probabili sententia, præ omnibus tamen placet quod expressi. *Modius.* Forte, *depressis.* Heinsius.

§ 37 *Chium, Andrum, Siphnum*] Maris Ægei insulæ, Andrus et Siphnus in Cycladibus, Chios Ioniæ opposita. *Cellar.*

Has quoque insulas] Coloniens. et Sigeb. scripti *his,* hinc feci *has.* Nam Lugdunenses et Coloniensis impressi habebant *is,* sed quid mihi hæc talia monitio est! *Modius.* *Eas quoque,* sic olim conjeci legendum, pro *is quoque,* et cum videam favere libros, recepi. *Freinsh.*

Occupat] Lege *occupatos.* Heinsius.

§ 38 *Græciæ et Cretæ arma commoverat*] Græciæ non omnis, sed tantum Lacedæmoniæ: Spartani autem cum Cretensibus, quod viderent Alexandrum, nisi confecto bello Persico, non

reversurum, arma commoverant. *Cellar.*

§ 39 *Agis Lacedæmoniorum rex*] Vide Arrian. II. 3. 10. Diodor. XVII. 48. *Freinsh.* De Regibus Lacedæmoniorum Corn. Nep. Agesilao cap. 1. 'Nomine magis, quam imperio' reges. neque enim erant *αὐτοκράτορες*, sed *ἡ γερουσία πᾶν εἶχε τῶν κοινῶν τὸ κράτος. Potestas omnis penes senatum erat.* Dionys. Halicarn. II. p. 87. *Cellar.*

§ 40 *Præsidiis occupabatur*] Præsidiarios milites habebant. *Idem.*

Unum certamen] Unum prœlium, quo in Oriente debellaretur. *Idem.*

CAP. II. § 1 *In continenti*] In litore ad Tyrum. Continens pro terra accipitur, ut oriens pro sole; saliens pro fonte; frigida, et calda, pro aqua, et hoc genus alia, sed tamen quæ mare contingit: interiora, mediterranea appellantur. *Raderus.*

A quo] Leg. *a qua*, sc. terra. *Heinsius.*

Angustum fretum] Quatuor stadia latum inter urbem et terram. *Raderus.*

§ 2 *Societatem quam imperium*] Ut suis legibus viveret, socia et amica regi esset; ceterum in omnibus suo arbitrio tamquam libera, nec ullius imperio obnoxia civitas ageret. Sicut paullo ante Pisidæ Selgenses *πρὸς Ἀλέξανδρον πρεσβευσάμενοι δέχεσθαι τὰ προστάγματα εἶπον κατὰ φιλίαν· imperata se ut amicos* (non ut subditos) *facere velle significarunt.* Strabo lib. XII. *Freinsh.*

Coronam auream] Virtutis et victoriæ symbolum, quod etiam aliis, quam regibus dari consuevit. Livius XXXI. 5. 'Rhodiorum populus corona aurea virtutis gratia donatus.' *Cellar.*

Donum adferebant] In quibusdam edd. *domum aff.* quod idem vitium observavi in his Frontini II. 11. 5. 'Aurum, quod parentes ejus redemptori captivam domum Scipioni attulerant:' ubi nescio quis, 'donum,' probe. *Freinsh.*

Advexerant] Aptius hoc, quam vulgatum illud *adduxerant*. Modius.

§ 3 *Herculi*] Dubitatur tamen quisnam hic Hercules fuerit: nam plures numerabant (Cicero de Natura Deor. III. 16. et Arnob. lib. IV.) Petrus Faber facit Ægyptium Herculem. Vide ipsum fuse Semestr. III. 4. *Loccenius.* Vide et dies Geniales Alexand. II. 14. Plinius XI. 17. eam disputationem supervacuam esse credit, et parum religiosam. *Freinsh.* Multi Hercules, et in his si non duo, saltem unus Tyrius. Diod. XVII. 40. *Βουλομένου Βασιλέως τῷ Ἡρακλεῖ τῷ Τυρίῳ θῦσαι, volente rege Herculi Tyrio sacrificare.* Cellar.

Deo ipso] *Ab illo Deo ipsos* alii. *Modius.*

Genus ducere] Ab Hercule, non tamen Tyrio, nisi hic idem cum Argivo fuerit. Ceterum de stirpe Alexandri prolixe disputantem vide Reineccium in Præfat. regni Macedonici. Cujus excerpta dedimus in comment. horum prolegomenis cap. 5. Dexippi Fragmentum, editum inter Eusebiana Scaligeri, nihil habet magno promissoris hiatu dignum. Sed 'ob hanc stirpem reges Macedonum, pro diademate, et corona, et purpura regia, pelle capitis leonini se ipsos coronant, et id coronam et ornatum arbitrantur: et argumento est nummus Macedonis Alexandri tali imagine insignitus;' ut scribit Constant. Porphyrog. lib. II. de Themat. *Freinsh.*

§ 4 *Templum Herculis extra urbem*] Herculi extra muros sacrificabatur, quia fuit pene semper peregrinus. Vide Scalig. Poëtic. III. 25. et adde Plutarch. Quæst. Rom. 28. *Cellar.*

In ea sede quam] Editio Coloniensis, *in eam sedem quam Paletron*: vide diligentiam ejusmodi typographorum. *Modius. In eam sedem*] Ita retinui, sic enim et supra III. 5. 10. 'in Ciliciam fore.' Vide Indicem, 'in.' *Freinsh.*

Palætyron vocant] Strabo l. xvi. Μετὰ τὴν Τύρον ἡ παλαιτέρα ἐν τριάκοντα σταδίοις. *Post Tyrum est antiqua Tyrus, triginta stadiis distans*, in Austrum Ptolemaida versus. Primum enim in continenti fuerat urbs, post in insulam, ut locum tutiorem, reducta. *Cellar.*

§ 5 *Item Alexander*] Mss. illud *Alexander* non agnoscunt, et deleri poterat sane. *Modius.*

Alioquin] Vox Ciceronis ævo minus frequens, post ætatem Augusti frequentius probatis auctoribus usurpata, ut nos docuit Cl. Burmannus ad Quinctilian. Instit. i. 1.

Fiducia loci] Thucyd. iii. 14. 18. 'Melios, cum essent insulani, qui dicto audientes esse nollent, et militiæ societatem abnuerent, subigere volebant.' Flor. ii. 3. 4. de Liguribus: 'Tuti locis et fuga, durum atque velox genus, ex occasione magis latrocinia, quam bella faciebat.' Vellei. ii. 95. 2. de Rhetis et Vindelicis: 'Gentes locis tutissimas, aditu difficillimas perdomuerunt.' *Freinsh.*

In continenti vos esse] Et hoc egregie ostendit, cum jacta ingenti mole operum in obsidione Tyri, ex insula continentem fecit: unde et Ovid. Met. xv. 287. 'Fluctibus ambitæ fuerant Antissa Pharosque, Et Phœnissa Tyros, quarum nunc insula nulla est.' Lege quoque Pomponium Melam i. 12. et Plinium v. 19. *Loccenius.*

Urbem intrare] Quod alibi adimunt, alibi dant membranæ; nam hic in impressis vox *urbem* nulla erat; paullo ante illud *amici* in scriptis desiderabatur. *Modius.*

§ 7 *Africo maxime objectum*] Africus ab Occasu hiberno erumpens ventus, 'creber procellis,' ut poëta ait, hoc fretum maxime concitabat. *Cellar.*

Evolvit] Editi *evolvens*: male. *Modius.*

§ 8 *Accipiendo*] Forte *occipiendo*: leg. *auspicando*; sed sic tamen infra c. 6. 8. 'levi humo acceptante opus.' *Heinsius.*

Pulsu maris] Iterum editi *mari*, sed hoc quoque tenue. *Modius.* Non video, quo spectet illud *pulsu*, aut unde factus sit is pulsus. Itaque non dubito, quin pro *mari*, *maris* sit scribendum, litteraque ex sequentis vocis initio, quæ male deleta est, repeti debeat. Et in emendationem hancce consentit etiam Palatinus unus. *Scheffer.* Forte, *impulsu illisi maris*. Sic c. 3. 6. 'ventus mare illisit in molem.' *Heinsius.*

Exedant undæ per enixus] Gymnici editio, *excidant undæ et per enixus*, hæc bene, illud pessime. Lugdunenses, *quam non excidant undæ per nexus*, &c. ineptissime. Sigebergensis, *quam non exedant undæ, et per nixus*, ex quibus postremis duabus lectionibus ita scripsi, quemadmodum excudendum etiam curavi. *Modius.* De ceteris Modius bene. *Nexus* non erat penitus damnandum. Per hoc quis compages non intelligat, quæ solvuntur aquis intermanantibus? sed nec *enixus* ego contra damnem. Elegantem id quoque sensum parit. *Acidalius.* *Nexus* habent editi, nec male: aquæ enim, qua opera committebantur, meatus quærebant, per quos enitebantur. *Enixus* est obscurius, metaphora a parturientibus sumta. *Raderus.* Qui huic lectioni anteponunt, vel etiam componunt aliam, *per enixus operum*, potius delectantur inveniendis quibus paginas impleant, quam conservata puritate textus. Ad minimum advertere debuerant, *enixus*, ut maxime ita legendum esset, aquæ non tribui, sed operibus, *enixus operum*; quomodo si Curtium scripsisse putant, haud levem injuriam faciunt majoris elegantiæ judiciique historico. *Nexus* autem *operum*, quid sint, præter quod candidissime dictum sponte patet, ipse subinde explicat: mox iv. 2. 21. 'nondum commissum opus.'

et IV. 3. 6. clarissime: 'Crebrisque fluctibus compages operis verberatæ se laxavere; saxaque interfluens (an *interluens*) unda medium opus rupit.' Mox num. 9. 'velut quodam nexu continens opus junxerant.' Paullo ante hæc verba legerim: *Africus v. p. q. congesta pulsu inlisi maris obruit.* Certe *maris*, non *mari* habebat etiam Pal. 1. *Freinsh.*

Summi operis fastigio] Insuavis iteratio *operum*, et mox *operis*. Vide ne omittendum posterius, legendumque *summo fastigio*. Acidalius. Nihil tamen temere mutandum in his talibus, nisi certior adsit ratio. Sæpe enim vel incuria, vel etiam voluntate scriptorum, minima intercapedine vox iteratur. *Freinsh.*

§ 9 *Præaltum mare*] Idem dicit Plinius v. 19. 'Præalto,' inquit, 'mari septingentis passibus divisa.' Sed quam erat altum? Curtius ὑπερβολικώτερον dixit *præaltum*. Arrianus II. 4. 3. non nisi tres ulnas, et quidem qua profundissimum est, altum affirmat, ut Vulcanius interpretatur. Verba Arriani sunt: Τὰ δὲ πρὸς αὐτῇ τῇ πόλει, ἵνα τὸ βαθύτατον τοῦ διάπλου, τριῶν μάλιστα ὀργυιῶν τὸ βάθος. *Ubi urbem attingit, qua quidem profundissimus trajectus est, tres summum ulnas altum est.* Profecto exigua altitudo, in qua superanda non fuisset septem mensibus Alexandro laborandum. Nec tamen Vulcanium ausim vocare in vitium, quod τὸ ὀργυιῶν male verterit: Favet illi Phavorinus, qui ὀργυιὰν ita exponit: 'Ὀργυιὰ τὸ ἐξηπλωμένον μέτρον τῶν χειρῶν, ἡ τὴν ἔκτασιν τῶν χειρῶν, σὺν τῷ πλάτει στήθους· παρὰ τὸ ὀρέγειν καὶ ἐκτείνειν τὰ γυῖα, ὅ ἐστι τὰς χεῖρας. *Orgyia est mensura passarum manuum, sive distensio manuum una cum latitudine pectoris, a verbo ὀρέγειν, quod est extendere membra, seu manus.* Hoc, ut vides, nihil est aliud, quam ulna. Ulnam autem cubita quatuor continent, cubitum sesquipedem. *Præaltum mare*, cum non sit altius octodecim pedibus! nondum habes altum mare. Nec Hesychius a Phavorino abit, qui ὀργυιὰν ἔκτασιν ἀμφοτέρων χειρῶν, *distensionem amborum manuum vocat.* Eustathius τρίπηχυ μέτρον, *trium cubitorum mensuram*, quæ dimidio pede brevior est ulna. Idem tamen ἡ εἰς πλάτος ἔκτασις ἀμφοῖν χειροῖν, *ambarum manuum in latum extensio.* Herodotus sex pedum facit ὀργυιάν: ita octodecim erit pedum altitudo maris. Nihil hactenus nimis. Plinius v. 4. ex Theophrasto orgyiam decempeda metitur. Ita fierent tres orgyiæ, triginta pedes, tolerabili altitudine maris. 'Maxima, (cedrus, verba sunt Plinii XVI. 40.) ea in Cypro traditur ad undeciremem Demetrii succisa, centum triginta pedum longitudinis, crassitudinis vero ad trium hominum complexum.' Accipiamus ergo hic, mare altum fuisse triginta pedes, ut Curtius speciem veri obtineat, qui præaltum mare ait fuisse ad muros. Nam Plinius semper orgyiam interpretatur decempedam, nisi vitium in Plinio est, ut doctissimus Herwartus censet. *Raderus.* 'Ὀργυιὰ quid sit vide apud Salmasium in Solin. 1234. E. 2. *Snak.*

Ambiebat] Ubi hic Acidalii, Modii, Glareani, Erasmi, aliique Criticæ dictatores? dicendumne *ambiebat*, an *ambibat*? Verbum est testibus Prisciano et Grammaticis ab 'Eo:' et sequitur simplex, præter extremam inflexionem, 'ambitum,' et partic. 'ambitus,' ad discrimen 'ambitus,' cum nomen est: *ambibat* ergo dicendum est, ut 'adibat,' 'redibat,' et reliqua. Ovid. Met. v. 361. 'Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.' Met. I. 37. 'Jussit et ambitæ circumdare litora terræ.' Utrumque reor usurpatum: nec mirum si a reliquis ab 'Eo' compositis desciscat. cum etiam in præsenti hoc illi sic singulare, ut *e* mutet in *i*, reliquis omnibus retinentibus, ut 'redeo,' 'adeo.' 'Ambio'

tantum, non 'ambeo' dicitur, ut in imperfecto sequatur quartum, quemadmodum sequitur in præsenti. Pauca hactenus in *ibam* observavi: sæpius audies 'ambiebam:' utrum rectius haud scio, Prisciani tribunalia pronuncient. *Raderus.*

Non tormenta, &c.] Vera lectio: *non tormento, nisi e navibus procul, excussa milli:* ubi τὸ *milli* jam occupavit Modius, quippe scriptorum est infra: 'Quum tormento asseres promovissent.' l. VII. 'Tormenta saluti fuere, quibus in confertos, et temere se offerentes haud frustra excussa sunt tela.' l. VIII. 'Et turres admovebantur, et excussa tormentis tela emicabant.' Eodemque 'excussas tormentis prægraves hastas.' Simili mendo Livium l. XXIV. liberavimus. *Gronov. Obs.* II. 8.

§ 10 *Parva dictu res*] Alii cum negatione *haud parva*, quam, cum bene omnia considero, puto ab alio intrusam: quamquam enim pro illa quædam etiam dici possint, tamen hoc me movet, quod ita solent historici adnotare, quando aliqua res non maximi momenti caussam præbet magnis eventibus. Et sane *parva dictu res* erat, Carthaginensium legati, qui non aliam ob caussam, quam celebrando annuo sacro missi erant, ut ob eorum pollicita tam gravem obsidionem sustinendam esse arbitrarentur Tyrii. Quid enim aut ad præsens opis in illis erat; et quod a Carthaginensibus ob consanguinitatis memoriam sperabatur, nonne a quibusvis Tyriorum legatis peti poterat? His rationibus cum accederent etiam codd. nonnulli, inter quos est et ille Danielis, haud postremæ auctoritatis, expungendum omnino τὸ *haud*, ut insititium, credidi. Sic apud Livium XXVII. 17. 7. 'Fabium Tarentum obsidentem leve dictu momentum ad rem ingentem potiundam adjuvit.' Et XXX. 34. 2. 'Dictu parva, sed magni eadem in re gerenda momenti res.' Idem XXVII. 11. 1. 'Adeo ex parvis sæpe magnarum momenta rerum pendent.' Et XXV. 18. 3. 'Restituit his animos, et illis minuit audaciam, parva una res,' &c. Adde Thucydid. II. 3. 6. *Freinsh.*

Anniversarium sacrum] Ad Astartes sive Uraniæ sacra, quæ Dido Phœnissa secum Tyro Byrsam avexerit, aut ad Tyriorum similitudinem Carthagine a se condita sanciverit atque dedicarit, locum hunc eximium referendum censeo. Quamquam si de sacris Herculis (de quibus hujus capitis initio a nobis actum est) Curtii verba malit aliquis accipere, non repugnabo. *Faber. Semestr.* III. 2. cujus posteriorem sententiam amplector. *Freinsh.* Polyb. Excerpt. legat. c. 114. vocat ναῦν ἱεραγωγὸν, *sacra gestantem*, qua εἰς τὴν Τύρον ἐκπέμπουσι οἱ Καρχηδόνιοι τὰς πατρίους ἀπαρχὰς τοῖς θεοῖς. *Cellar.*

Tyrii condiderunt] Hinc et Noster infra Tyrum eleganter vocat, 'majorem patriam Carthaginensium,' et Diodorus Tyrios ἀπογόνους τῶν Καρχηδονίων. Orosius III. 16. 'Carthaginenses cognatos Tyriorum.' Virg. Æn. IV. 'Tyriam Carthaginem.' *Loccenius.* Omnes idem alii scriptores clamant; testes Interpretes ad Virgil. Æn. I. 16. 'Urbs antiqua fuit, Tyrii tenuere coloni, Carthago.' His adde J. Scaligerum in Appendice de Emendatione Temporum. *Raderus.*

Parentum loco culti] Carthago Tyriorum colonia conditricem civitatem parentis loco coluit, ut Ilienses, sive Trojanos Romani apud Justin. XXXI. 8. *Cellar.*

§ 11 *Pœni*] Quasi 'Phœni,' a Phœnicibus, ut Servio placet: est et adjective sumtum apud Virgilium, Statium, et alios, ut 'Pœnus ager,' 'Pœnus leo.' hinc bellum Pœnicum, et *Punicum*, ut 'mœnire' et 'munire,' sicut a 'pœna' punire. *Raderus.*

Maria obsidebantur] Non de nihilo esse videtur, quod scripti libri in

hanc, quam dicam, lectionem consentiunt, *Namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus majora obsidebantur:* non de nihilo inquam, sed quod præterea dicam, non habeo. *Modius.*

§ 12 *Tormenta disponunt*] Machinas, quibus majora tela excutiebantur, ut balistæ, ac similes. Liv. XXXI. 17. 'Abydeni tormentis per muros dispositis non terra modo adeuntes aditu arcebant, sed navium quoque stationem infestam hosti faciebant.' *Cellar.*

Opifices] Quorum gloria antiquitus præcelluisse Tyrum, vel constructio templi Hierosol. abunde probet. Vide Reg. III. 5. Sic et coloni eorum Carthaginenses a Romanis obsessi, cum arma tradidissent, pauculos intra dies nova fabricaverunt. Flor. II. 15. 10. et inprimis Appianus in Libycis. *Freinsh.*

Harpagonas] Liv. XXX. 10. 'Asseres ferreo unco præfixo (harpagonas vocat miles) ex Punicis navibus injici in Romanas cœpti, quos cum neque ipsos, neque catenas, quibus suspensi injiciebantur, incidere possent,' &c. Usus erat in attrahendis retinendisque navibus, ut in hostiles naves transcendi posset. Cæs. Civ. B. I. 58. et pugna similis pedestri fieri, Liv. XXXVI. 44. et quasi in solido decerni, Flor. II. 2. 8. Erat et alius usus, ut hostilem navem in sublime erigerent, rursumque demissam in fluctus præcipitarent. Dio Cass. l. LXXIV. sive Xiphilin. in Severo Byzantium oppugnante. 'Αρπάγας τε ἑτέρας ἔχουσαι, καὶ καθίεντο ἐξαπιναίως καὶ ἀνέσπων διὰ βραχέως. *Inerant nonnullis hisce*, machinis, *harpagones, quas et demittebant subito, et rapta celeriter sursum trahebant.* Adde Schefferum de Milit. Nav. II. 7. *Cellar.*

Corvique] Corvi quid sint, Polyb. l. I. refert; cujus verba, quia mirifice hunc Curtii locum illustrant, placet, sicut e Græco versa sunt, hic adscribere: 'Lignea,' inquit, 'columna proris inerat longitudinis quatuor ulnarum, latitudinis palmarum trium; in ejus apice rotam constituerant. Huic præterea tabulæ inhærentes scalas conficiebant, quarum latitudo erat pedes quatuor, longitudo sex ulnæ, foramen autem tabulæ erat oblongum, et circumambibat columnam post primas statim scalæ duas ulnas. Habebat autem velut sepem ad utrumque oblongum latus, genu tenus altam. In ligni extremo ferrum erat instar mallei peracutum. Præterea annulus funi alligatus, ita ut hæc machina machinis frumentariis simillima videretur. Igitur simul ac navis hostium adventabat, laxato fune scalæ demittebantur, ferrum pondere, ac vi ligni super hostium navem delapsum figebatur: si adversa prora erat, bini milites per scalas descendebant: duo primi præferentes scuta, reliqui latera scutis protecti: si vero obliqua erat hostium navis, in eam ex tota pariter navi desiliebant.' Corvorum etiam meminit Vitruv. X. 19. *Popma.* *Corvique*, diversa corvorum genera, hic instrumentum significatur, quod ad lacerandas attrahendasque naves tormento excutiebatur, a corvini rostri similitudine 'corvus' appellatum. *Cellar.*

§ 14 *Frangerent*] Editi *frangeret*, et verius fortasse, nil tamen refert, utrum uni, an pluribus id acciderit. *Modius.*

Territoque rege] Ita totum locum scribo, et qui aliter statuunt, nihil statuunt. *Idem.*

Aristander] Hic Tertulliano est Aristodemus, vel Aristophon lib. de anima. *Loccenius.* Telmessensis, Arrian. l. II. Telmessi autem, Lyciæ maritima urbe, ars divinandi et prodigiorum interpretatio inprimis colebatur. Herodot. I. 78. Suidas in τελμισσεῖς. *Cellar.* Quibus adde Cic. de Divinatione lib. I. Idem hic apud Artemidorum 'Ονειροκρ. λγ. dicitur τὰς

πλείστας καὶ ἀρίστας ὑποθήκας ὑποθέμενος, uam et hic Telmessius dicitur Plutarcho, consultus a Philippo super somnium concepti Alexandri. *Snak.*

Extrinsecus] 'Q. Sertorius, cum equitum scuta extrinsecus, equorumque pectora cruenta subito prodigio apparuissent, victoriam portendi interpretatus est: quoniam illæ partes solerent hostili cruore respergi.' Frontin. I. 12. 4. *Freinsh.*

§ 15 *Classem*] Glareanus docet hoc loco contraria scribi a Curtio et Diodoro: ego secus autumo, fallique aio Glareanum, quando scribit Diodorum statim initio oppugnationis affirmare, Tyrios quamquam classem LXXX. triremium haberent, tamen in urbem compulsos ab Alexandri classe, quæ et operarios in aggere tutos reddiderit a Tyriorum eruptione, Curtium vero negare, initio oppugnationis Alexandro ullam fuisse in prompta classem. Sed nego ego a Diodoro tradi, statim initio oppugnationis Alexandrum habuisse classem: nihil enim ibi de classe Diodorus, sed tantum de aggere jacto, et jam absoluto meminit, ac tum demum Tyrios senes, et pueros, cum imbelli mulierum turba, Carthaginem devehere conatos, et vero partem devenisse: alteram demum partem a classe Alexandri interim comparata, deprehensam, et retro in urbem repulsam. *Raderus.*

Contra jus gentium occisos] De hujusmodi juris humani temeratoribus, eorumque pœna late Paschal. in Legato cap. 26. Alb. Gentil. de Legation. II. 14. et Henricus Salmuth. in Notis ad Pancirollii Res Deperditas, ubi de legatis agitur. Ceterum (verba sunt hæc Raderi) nihil est, quod moveare Glareani suspicione, arbitrantis hanc de legatis occisis historiam esse falsam, quod Diodorus et Justinus illam præterierint: quasi Justinus et Diodorus non alia multa transmiserint silentio, quæ Arrianus et Curtius narrant. Quid si hæc et alia habuere Callisthenes, Duris, Ptolemæus, Aristobulus, et innumeri alii nobis invisi, Curtio olim forte lecti? Multa Ælianus, Polyænus, Plinius adferunt aliis prætérita. *Raderus.*

Atque ille] Legendum est *itaque*: facilis est et in pronuntiando et in legendo error, ut pro *atque* capiamus *itaque*, et vice versa; nec desunt aliorum scriptorum loca, ubi librariorum incuria *atque* et *itaque* sunt commutata inter se. *Heumann.* In Parerg. Crit. p. 61.

Jam indigna] *Tam indigna*, vulgo, et certe rectius. *Modius.*

§ 16 *Desperatio incessit*] Excusi: *ingens ergo animos militum desperatio incessit cernentium, &c.* scripti: *ingens ergo animis militum desperatio incessit cernentibus;* unde facile apparuit, interpolatum locum, et illud sive *cernentium*, sive *cernentibus* a prodige liberalibus istis librariis esse. sexcenties illo modo loquitur Curtius. *Modius.*

Posse reperiri] Subaudi 'dicebant,' sive querebantur. Obliqua oratio. *Cellar.*

Aggeraretur] Manu exarati codices *exaggeraretur*: age sane uti iubet. *Modius.*

§ 17 *Speciem Herculis*] Scitum mehercule somnium de Hercule, sive finxit Alexander, sive somniavit, sed multo etiam scitius in hanc rem apud Plutarch. sive et ipsum verum, seu a Græculis excogitatum. quod libenter huc transfero, in vita Alex. *Σάτυρος αὐτῷ φανεὶς ἐδόκει προσπαίζειν πόῤῥωθεν· εἶτα βουλομένου λαβεῖν ὑπεξέφυγεν· τέλος δὲ πολλὰ λιπαρήσαντος, καὶ περιδραμόντος, ἦλθεν εἰς χεῖρας· οἱ δὲ μάντεις τοὔνομα διαιροῦντες οὐκ ἀπιθάνως ἔφασαν αὐτῷ· Σὴ γενήσεται Τύρος.* ubi sincera vix sunt auctoris extrema hæc verba, quæ glossam omnino sapiunt. Nam ille indubie vocem ipsam divisit tantum, et scripsit *Σὰ Τύρος.* Nec aliter respondisse verisimile est vates sive

conjectores; et interpretationis et narrationis adeo gratia omnis perit, si quid insuper addatur. *Acidalius.* In artibus regendæ, terrendæ multitudinis, haud infima fuit religionis simulatio, sicut Egeriæ Nymphæ congressus Numa jactabat. Liv. I. 19. et cervam albam, quæ numine inflaretur, Sertorius alebat Gell. XV. 22. *Cellar.*

Illo duce, illo aperiente] Forte, *illo duce iter aperiente.* Heinsius.

Gentium jure violato] Impressi, *gentium jura violata:* non displicet. *Modius.*

§ 18 *Tyro vetere*] Optime videor mihi constituisse hunc locum; nisi forte aliter censent docti. Lugdunenses ita habebant: *Tyro vetere præbente, materies ex Libano monte ratibus et turribus, &c.* Sigebergensis codex scriptus hoc modo: *magna vis saxorum ad manum erat Tyro vetere præbet ei materies ex Libano.* Coloniensis vero sic: *ad manum erat Tyro vetere jam olim, materies ex Libano monte arcibus et turribus.* Cum igitur *præbente* illud in altero scripto mutaverit in *præbet ei*, in altero in *jam olim:* quod posterius procul dubio, nisi placeat legere, *magna vis saxorum ad manum erat, olim Tyro,* quod æquivalet *Tyro vetere,* glossam esse vocis *vetere* non male suspicamur, existimavi, capital me non esse facturum, si hinc vocem non necessariam ejicerem. *Modius.*

Ratibus] Verius meo animo quam *cratibus*, tametsi et hæ possent habere locum in obsidionibus: infra tamen V. 3. 6. dixit 'cratibus ac pluteis;' sed hic mare cogita. Poterat et cratibus esse locus, ad muniendum vel turres vel aggeres, struendis vel firmandis. Sed retineo *rates*, quibus opus. *Raderus.* Forte *cratibus.* Heinsius.

§ 19 *In altitudinem modicam*] Vulgo, *in altitudinem montis*, quod ad scripturam, minus recte: quod ad rem, falso. *Modius.* *In altitudinem montis*] Hoc retinui, quia valde augebat rem, quod hic egit Curtius: respondet enim ei, quod dixit supra IV. 2. 9. et mox hac ipsa periodo *præaltum mare.* non ad hunc sensum editiones aliæ, *in altitud. modicam.* Freinsh. Hyperbole, ut in his sollemne est Curtio, nam supra num. 9. hujus cap. ex Arriani l. II. diximus, vix tres orgyias profundum mare fuisse, hoc est duodeviginti pedes. *Cellar.* Modii lectio præferenda videtur, nam etiamsi supra præaltum dixerit mare, non hic usque adeo extollere progressum operis videtur. præsertim cum Mss. omnes nostri rationi consentiant. *Snak.*

Nondum tamen aquæ fastigium æquabat] Fastigium scilicet operis. Sed quæ hæc constructio, fastigium operis æquabat aquæ? non enim τὸ *fastigium* ἀπὸ κοινοῦ intelligi hic potest, cum fastigium aquæ, pro aqua summa, vel suprema aquæ superficie haud commode dicatur. Itaque præfero, quod in alio legitur libro *æquabatur.* Ordo: Nondum fastigium operis æquabatur aquæ, id est, æquale fiebat. *Scheffer.*

Et quo longius moles agebatur a litore, hoc magis quidquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare] Hæc omnia in scriptis codicibus, loco mota, legebantur mox post illa: *ad curam semet ipsos tuendi ab opere converterant.* Verum nisi judicans fallor, male. *Modius.*

§ 21 *Aquam eminebat*] Nusquam cum accusandi casu legitur *eminere*, nisi hic, qui locus dubius est. Junius extra ordinem versus habet *aquæ*, sed nec cum Dativo, nec cum Accusativo legi. *Raderus.* Accidit vi præpositionis *e*, quæ pro *extra* ponitur, quod annotant passim Grammatici, ut plane idem sit quod Noster dixit V. 1. 28. 'appositæ crepidinis fastigium excessit:' etsi in hoc verbo minus rara, licet eadem, sit constructio. Vide Sanctii Minerv. III. 3. *Snak.*

Et simul aggeris latitudo crescebat,

urbique admovebatur] Mss. alii *ubique*, alii *admovebantur*; nihil quidem juvantes, sed indicio quod jam olim hic hæsitatum. Etenim, si recte inspicias, nec *moles*, nec *agger*, nec *latitudo* satis commode subaudiri potest in verbo *admovebatur*. Si Curtii elegantiam noris, non dubitabis, scriptum ab eo fuisse, *urbsque admovebatur*. Nam ea, quibus nos appropinquamus, aut admovemur, sic nobis admoveri dicuntur. Sic Plinius, lib. XII. 'Arbore sulcamus maria, terrasque admovemus.' Statius in Via Domitiani: 'Et æstuantes septem montibus admovere Baias.' Ubi plura hujusmodi attulimus. *Urbs admovebatur*, est, continenti et castris propinquior fiebat. *Gronovius.*

§ 23 *Igitur munientibus coria velaque*] Sic partim editos, partim non editos sequendo, scribo: in his enim erat: *Igitur munientibus coria velaque jussit obtendi, ut extra teli jactum essent: duasque turres ex capite montis erexit, e quibus in subeuntes scaphis tela ingeri possent.* In illis vero: *Igitur ex jumentis coria velaque jussit obtendi, ut extra teli jactum essent; duasque turres ex capite molis erexit, e quibus in subeuntes scaphas, &c.* nempe ad vocem coria adscripserat nescio qui, *ex jumentis*, credo, ne forte nos ea hominibus detracta putaremus. Id post propter affinitatem literarum, ejecta vera scriptura, irrepsit in contextum. Reliqua monitione nihil egent. *Modius. Rex munientibus*] Gronovius in litteris ad Berneggerum. Mss. alter, *ex munientibus*. alter, *ex eminentibus*. Scribendum, *Igitur rex munientibus*. Quam emendationem, ut nec dubiam, recepimus. *Freinsh.*

Coria velaque] Vide Arrian. IV. 4. 6. Lipsium Poliorc. lib. V. Dial. 9. unde sua descripsit Raderus. Citat autem Lipsius et locum Diodor. XVII. 45. Πρὸς δὲ τούτοις βύρσας καὶ διπλᾶς διφθέρας πεφυκωμένας καταῤῥάπτοντες, εἰς ταύτας ἀπεδέχοντο τὰς ἀπὸ τῶν πετροβόλων πληγάς· quem locum olim suspectum mihi reddidit Interpres, reddendo: *Ad hæc coria pellesque duplicatas, et fuco oblitas, consuunt. His ballistarum ictus excipiunt.* Non enim reperiebam, quid iste fucus ad excipienda tela profuerit obsessis. Advertebam igitur, in textu vitium esse, et non πεφυκωμένας scribi debere, sed πεφυραμένας, idque et Berneggerus, socer meus, ratum habuit. Confirmabam enim correctionem meam loco Josephi de B. J. III. 7. ubi simili commento usus est adversus ignita tela. Quippe 'sudibus fixis per eos boum coria recentia extendi præcepit, quæ emissos tormentis lapides sinuata susciperent, quibusque repulsa tela cetera dilaberentur, et ignis humore languesceret.' Quod addendum est locis a Lipsio citatis. Eamque machinam 'pluteum' appellant Verr. Flacc. et Isidor. 'Plutei, crates corio crudo intentæ, quæ in opere faciundo hosti objiciuntur:' Idque inventum ad ignem extinguendum pertinuisse. At verbum φυράω egregie id significat. Præter alia exempla, quæ in promptu sunt, unicum, quod hanc etiam correctionem mihi suggessit, adferam, illud nobile apud Sueton. Tib. 57. 1. 'Sæva ac lenta natura ne in puero quidem latuit: quam Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor et perspexisse primus et assimilasse aptissime visus est: subinde in objurgando appellans eum πηλὸν αἵματι πεφυραμένον, lutum sanguine maceratum.' apud Vitruvium tamen X. 20. lego: 'Recentibus, percrudis coriis duplicibus consutis, farctis, alga, aut paleis in aceto maceratis tegi machinas.' Unde defendi et exponi τὸ πεφυκωμένας possit. Ceterum adversus telorum vim aliud quoque commentum exponit Cæsar de Bell. Civ. II. 'Storias ex funibus anchorariis tres in longitudinem parietum turris, latas quatuor pedes fecerunt, easque

ex tribus partibus, quæ ad hostes vergebant, eminentibus trabibus circa turrem, præpendentes religaverunt: quod unum genus tegumenti aliis locis erant experti nullo telo, neque tormento trajici posse.' De cratibus, vineis, &c. vide Lipsium Poliorc. lib. I. Dial. 7. *Freinsh.*

Extra teli ictum] Sic vere Lipsius Poliorc. v. 9. cujus scripturam confirmat Acidalius, cujus verba subdimus: 'Nescio an temere discriminanda in genere isto locutionis, *ictus* et *jactus teli*. Differre merito videantur: ac vereor, ne sæpe loco alterius alterum legamus. Etenim vis eorum diversa nonnihil, si penitius introspiciamus. Extra teli jactum est, quo pertingere jacta tela nequeunt. extra ictum, quo perveniunt, sed sine noxa, prohibito allapsu aut tactu. Quod si admittitur, hic nempe legendum potius *ictum*. Neque enim aberant hi tam procul, ut jaci in eos tela non possent: ictu saltem eorum obnoxii non erant, coriis velisque obtentis. Quæ eadem ratio infra v. 3. 7. 'Cæsaque materies cratibus et pluteis faciendis, ut qui turres admoverent, extra teli jactum essent.' Contra mox IV. 3. 8. 'Latitudinem quoque aggeri adjecit, ut turres in medio excitatæ procul teli ictu abessent.' Sic enim editio Modiana exhibet, ubi vulgares haud dubie melius *jactu*. Sensus enim ille: adjectam aggeri latitudinem tantam, ut excitatæ in medio turres ab extremo aggeris abessent teli jactu, id est, spatio tanto, quo jacta tela pertingere non possent.' hactenus Acidalius. Confer Adagia Schotti et Erasmi. *Freinsh.*

Ex capite molis] Ex extremitate. 'Caput' enim quodcumque extremum dicitur metaphorice. ut 'tignorum' Cæs. B. C. II. 9. 'loramentorum' Justin. XI. 7. *Cellar.*

CAP. III. § 1 *Ea res*] Hæc periodus utique conjungi debebat anterioribus, ut novum caput hinc inciperet, *Inter hæc Tyrii:* sed ob vitandam confusionem et perturbationem, quæ ex hujuscemodi mutationibus nasci solet, divisionem solitam reliquimus. *Freins.*

Perdiccam Craterumque] Polyæn. IV. 3. 4. Parmenionem in obsidione hac relictum ait. *Raderus.* *Interim et aliud agi posse ratus*, ut in negotio simili loquitur Livius XXXI. 46. 11. *Freinsh.*

§ 4 *Alendo igni erat*] Impressi, *quidquid alendo igni aptum erat*, inepte, mehercule. Sed sic solent illi: nescio quid supra injicere memini in re, imo voce simili; quoque loco est, *ut cujusque animis aptum erat* suasisse, legamus *ut cujusque animus erat*, nec me adhuc hujus suasionis pœnitere debet, præsertim, si qui erunt, si qui, quibus ea persuadebitur, hujus etiam loci collatione. *Modius.* *Aptum* inepte adjectum, quod merito rejecit Modius, redundat enim, ut, non sum ferendo oneri, &c. *Raderus.* *Alendo igni aptum*] Modius expungit *aptum*, cum sufficiant sensui reliquæ voces; et reperit qui consentiant. Sed Acidalii judicium placet, quod mox n. 6. suo loco adscriptum, huc etiam trahi volumus. *Freinsh.*

Summa tabulata] Tabulata hæc non de turrium contignationibus hoc loco sunt accipienda, ut IV. 6. 9. 'tabulata turrium perfringebat;' foret enim hæc ταυτολογία Curtio indigna: sed de trabibus vel asseribus in capite molis, aut summa operis parte superinjectis, ut iis ingredi milites, aut promoveri turres possent: ut VIII. 10. 26. 'Impositæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata muros et tegebant et pervios faciebant.' Sic Nostro sunt καταστρώματα navium mox hoc capite § 17. 'Jamque scindi cœperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruere tabulata, et cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere.' *Snak.*

§ 5 *Quam interficere voluerunt*] Ita

membranæ Colonienses, perbene, ut intelligas *potius*, aut simile quid. Perbene inquam, nec attinet exemplis recensendis tempus abuti. Sciunt me vera dicere, qui Latine sciunt: in Sigebergensi cubabat hæc vox in menda, culpa scilicet librariorum, quibus ea insolens accidebat. in editis *mallent* legebatur inscite. *Modius.*

§ 6 *Motum ex profundo mare*] Recte hoc modo emendavit hunc locum Palmerius: itaque assentior homini mihi amicissimo, recipioque lubens merito illud *motum*, ejecto τὸ *totum*, quod omnes et scriptos, et excusos libros obsederat. *Modius.* *Motum ex profundo mare*] Adspexit Virgil. Æn. I. 88. 'Incubuere mari, totumque a sedibus imis Una Eurusque Notusque ruunt.' Ex quibus tamen verbis, si quis *totum* in Curtio potius scribendum putet, quam *motum*, falletur: nam movendi verbum posuit, pro verbo ruendi. Similia reperies apud Diodor. XXIV. 1. Polyb. 1. 47. *Freinsh.* Commotum a fundo usque in aggerem impulit. *Cellar.*

Laxavere, saxaque interluens] Editi, *se laxavere, saxaque interfluens unda*, illud inepte, hoc præter rem. *Modius.* *Se laxavere*] Non ignoramus, usurpari *laxavere* posse, quomodo alia innumera, agendi forma, sensu patiendi: sed a Curtio usurpatum quis nobis probat? Cur autem ineptum ait Modius, *se laxavere?* Scilicet ita non alii, non Curtius ipse solet? Hic tamen supra III. 9. 12. 'Paullatim deinde laxare se sinus montium.' Mala quædam scabies est, et pruriginosa libido mutandi, si quid novitatis specie blanditur. Ac sæpe vulgatæ lectiones defendendæ nobis, immerito ab aliis damnatæ: in quo quidem non minus de Curtio bene meremur, quam ubi comminiscimur ipsi novas. Etiam is corrigit, qui corrigere prohibet, ubi nihil corrigendum. *Acidalius.* *Se laxavere*] Inepte, inquit vere hoc loco ineptus Modius, quasi Curtius non alias ita sit locutus, ut vere observavit Acidalius: et oblitus erat Modius præteriti loci lib. III. de Alexandro ad Issum regrediente: 'Paullatim deinde laxare se sinus montium, et majus spatium aperire cœperunt.' Et hoc genus loquendi frequentissimum est. *Laxavere παθητικῶς* rarissimum: Livius tamen lib. XXVI. quem sæpe Noster expressit, 'Annona haud multum laxaverat.' id est, caritas annonæ parum laxata erat, nihil fere remiserat. *Raderus.* Modius tollit *se* ut ineptum: tuetur cum Acidalio Raderus, ex nostri stilo III. 9. 12. *Cellar.* *Interluens*, ex duobus lectionibus hæc præplacuit: nam alii lentius, *interfluens*. Freinsh.

§ 7 *Prorutis lapidum cumulis*] Proruendi verbo usi sunt active optimi scriptores, Terent. Eunuch. III. 5. 51. 'foras simul omnes proruunt se.' Horat. I. Od. 35. 'Injurioso ne pede proruas Stantem columnam.' IV. Od. 4. 66. 'multa proruet integrum Cum laude victorem.' *Cellar.* Mss. plerique *proruptis*; sed hoc verbum hac significatione tuetur præstantissimus Latinitatis vindex J. Fr. Gronovius ad Tacitum Annal. XV. 4. 'Incendium prorumpit; mare prorumpit; sed ædes proruuntur,' ut idem repetit apud eumdem Hist. I. Contrarium vero statuit Cl. DavIesius ad Cæsarem Bell. Civ. III. 26. 3. ubi Faërnus tamen constituit *perruptis*, sc. *munitionibus*. Sed usitata est Mstorum in similibus variatio, quum adeo affines sint voces, quæ utrimque ex Latinis probari, et cuicumque loco adcommodari posse videantur. Noster infra IV. 13. 26. 'proruto vallo,' ut et Vell. Pater. II. 63. 1. *Snak.*

Quod in adversis rebus solet] Quamquam pudeat pigeatque hæc talia totiens notare, tamen cum illi, quicumque tandem fuere, modum peccandi nullum sibi statuerint, non debeo ego iisdem corrigendis defatigari, dum,

quod adhuc facio, Curtio, cui illi, de quibus diximus, vocem *fieri* hic munifice largiebantur, prosim. *Modius.*

§ 8 *Ea cetera opera*] Rursum editi, *quod cetera opera velut sub ipso latentia tuebatur:* ego, qui veteres libros sequuntur, sapientes puto. *Idem.* *Quod* refertur ad vocem *opus*, præcessit enim *novi operis molem;* at qui ad hanc ultimam referendum putarunt, pro *quod* scripserunt *ea*, atque reliqua proinde mutarunt. *Freinsh.* Forte, *ea cetera operis.* Heinsius.

Excitatæ procul teli ictu] Elegantius ita hoc scribi, quam ut in vulgatis, *ut turres in medio erectæ procul teli jactu abessent*, mirum esse non debet, a membranis enim est. *Modius.* *Procul teli jactu.* Sic omnino bene: longius enim ita aberant turres in medio aggere locatæ, quam fuerant prius a capite molis. Nec hoc vult, ut extra teli jactum omnino essent, sed quo magis ex longinquo mitterentur, eo imbecilliora acciderent: atque hæc lectio multis modis verior est Modiana, *procul teli ictu.* Nam si dicas ob longinquitatem exemptas fuisse telorum ictui, eadem ratio pertinebit etiam ad jactum: sin aliam ob caussam, nimirum quod munitiones essent oppositæ, ut in superiori opere; facile intelligis nihil huc facere *latitudinem aggeri adjectam;* nec opus fuisse dicere *procul* a telis abfuisse, cum ita protectæ ne ex propinquo quidem lædi potuissent. Quin et telorum appellatione hic non ea accipienda putem, quæ tormento jaciuntur, sed quæ emittuntur manu; iis enim maxime infestabant munitores, levibus navigiis opus circumeuntes Tyrii, supra IV. 2. 21. *Freinshemius.*

§ 9 *Superque*] Sic lego (nam vulgo, *super quæ*) et verborum nimium sim prodigus, ei si probando unum adeo impendam. *Acidalius.* Malim *super quam* Raderus. Acidalium sequuti sumus, quamquam Radero placeret *super quam.* Ego cetera quoque tentem, ut tota sit hæc pericope: *superque alia strues sax. arb. cumulata, velut nexu quodam cont. opus vinxerat.* Freinsh.

§ 10 *Subibant aquam*] Pulchre Manilius Astronom. v. 428. 'Illis in ponto jucundum est quærere pontum, Corpora qui mergunt undis, ipsumque sub antris Nerea, et æquoreas conantur visere Nymphas, Exportantque maris prædas, et rapta profundo Naufragio, atque imas avidi scrutantur arenas.' *Freinsh.*

Falcibus] Forte *forcipibus.* Heinsius.

Palmites arborum] Mirum videatur silentium virorum doctissimorum hoc loco: quis enim arborum ramos, frondem, aut comam, *palmites* dixit ex Latinis, ne dicam elegantioribus? nam palmitem non nisi de vite usurpari manifestum est. Videtur mihi Curtius suos auctores Græcos esse secutus, qui hoc loco *κλήματα* posuerunt, et sic Arrian. II. 19. *Ναῦν ἱππαγωγὸν κλημάτων τε ξηρῶν καὶ ἄλλης ὕλης εὐφλέκτου ἐμπλήσαντες.* *Κλήματα* autem palmites significare, manifestum; at pro virgis, viminibus, virgultis, baculis etiam ea quoque usurpari solent apud Plutarch. et alios. Apud Botanicos, ipsæ plantæ fruticesque, quæ flexili aut implicanti fronde proveniunt *κληματὶς* vel *κληματῖτις* appellantur, etiam notione communi ad innumeras translata: certe Hesychius *κλῆμα* simpliciter *ἀνάθημα* interpretatur, cui non abludit, quod proxime antecedit, quum dicit Noster 'nexu aliquo arbores teneri,' quod de lenta et viminosa fronde videtur commode intelligi posse; sive illa sarmenta, sive alia fuerint vincula. Certe a 'stipitibus' et 'truncis arborum' mox distinguuntur. *Snak.*

Nec perseveraret] Aliter excusi, hoc modo: *et utrum perseveraret, an abiret satis incerto*, quæ sane illis non invideo. *Modius.*

An abiret satis] Forte, *an abesisteret.* Heinsius.

Classis Cypro advenit] Non tota Macedonica, sed major pars Cypriorum regum, et finitimorum populorum, qui audita Darii apud Isson clade a Persis ad Alexandrum defecerant. Arrian. lib. II. *Cellar.*

Cleander] Arrianus II. 4. 13. Καταλαμβάνει Ἀλέξανδρον τὸν Πολεμοκράτους ἐκ Πελοποννήσου ἥκοντα, κ. τ. λ. ubi non recte interpres doctissimus. *Alexandrum Polemocratis F. ex Peloponneso venientem cepit:* nam hoc recte de hoste diceretur, non autem de homine earumdem partium. καταλαμβάνειν hic est *adsumere*, quomodo eo verbo Curtius utitur supra IV. 1. 34. 'adsumpta Cappadocum juventute.' Sed credo fefellisse hominem doctum ignoti istius Alexandri nomen. Sane enim ita scribendum non est apud Arrian. Sed Κλέανδρον τὸν Πολεμοκράτους, non ex hoc tantum Curtii loco, sed ex ipso Arriano I. 7. 29. ἔπεμψε δὲ καὶ Κλέανδρον τὸν Πολεμοκράτους ἐπὶ ξυλλογῇ στρατιωτῶν εἰς Πελοπόννησον· quod Curtius statim in principio fragmentorum horum sic effert: 'Ad conducendum ex Peloponneso militem Cleandro cum pecunia misso.' *Freinsh.*

Advectis] Ita scribo, non *advectus*, quod erat vulgo, et numerum navium, qui ibidem erat, decem aliis augeo: utriusque ratio una hæc est, membranarum consensus: quin videtur etiam tota interpungendi ratio hoc modo mutanda: *Ægro animi Alexandro nec perseveraret, an abiret, satis certo classis Cypro advenit: eodemque tempore Cleander cum Græcis militibus in Asiam nuper advectis. Centum et nonaginta navium classem in duo dividit cornua: lævum Pnytagoras, &c.* Quomodo et optima, et facillima erit hujus loci sententia, significabiturque, cum et Cypro classis, et Cleander cum militibus Græcis eodem tempore advenissent, classem Alexandrum in duo divisisse cornua. *Modius.* *Nuper advectus*] In plerisque libris aliis est *advectis*, quod probo, vel propterea, quoniam video in duobus Mss. legi *adductis*, sine dubio ex glossa, et est plane elegantius; *classis advenit, et Cleander cum militibus advectis*, quam *advectus.* Scheffer.

Centum et octoginta] Arrianus II. 4. 12. singillatim singulorum naves exprimit. Phœnicum naves 80. Rhodiorum 10. inter quas una Peripolus dicta, de qua voce multa Suidas et alii. Ex Solis et Mallo tres, ex Lycia decem. Ex Macedonia navis una quinquaginta remorum Protea duce. E Cypro centum et viginti. Plutarchus Alex. cap. 41. CC. triremibus oppugnatum ait Tyron. *Raderus.* Lego *centum et octoginta navigia.* Heinsius.

Pnytagoras] Alii libri *Pythagoras.* Arrianus in multitudinis numero, 'Cypriorum reges,' dixit. Et erant plures. Plinius novem reges narrat. Pnytagoram etiam Arrianus II. 4. 14. appellat, a πνυτὸς quod est prudens, et ἀγορὰ forum. *Raderus.* Meminit ejus et Athenæus IV. 19. dicens post expugnationem Tyri eumdem ab Alexandro ad Pasicypron, alium Cypri regem, cum donis missum fuisse. *Cellar.*

§ 12 *Tres omnino naves*] Male antea legebatur, *triremes omnes ante ipsum, &c.* nam nostra lectio librorum manu exaratorum auctoritate nititur, et ab historia confirmatur. Arrian. lib. II. Τρεῖς δὲ τὰς ἐξωτάτω ἐφορμούσας τῷ στόματι τριήρεις προσπεσόντες οἱ Φοίνικες καὶ ἀντιπρώρους ἐμβαλόντες καταδύουσι. Diodor. anno V. Alexandri: Τρισὶ δὲ ναυσὶν ὁρμούντων πρὸ τοῦ λιμένος ὁ βασιλεὺς ἐπιπλεύσας αὐταῖς, καὶ πάσας συντρίψας. *Modius.* *Tririmes omnes*] Hæc vetus lectio. Modius ita interpolat, *Tres omnino naves.* Confirmatum it suo Ms. et Arriani Diodorique locis. Verum est quidem, tres demersisse naves Alexandrum, plures tamen

quam tres ante mœnia positæ fuerunt, ut ex Arriano II. 4. 16. patet, cujus verba non recte considerasse videtur Modius. Ille sic: *quodque multis triremibus adversas proras ostendentibus aditus obstructus esset, tres quæ ad extremas fauces positæ erant triremes, adversis proris in eas latus, demersit.* Tres in extremo ostio positas demersas fuisse ait, cum plures in ipso portu essent: nec aliter Diodorus XVII. 43. *Loccenius.* Ut plene consentiat Græcis Curtius, levi mutatione consequemur, si legamus: *triremes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt: tribus rex invectus, ipsas demersit.* Freinsh. Tellierius et Pitiscus *tribus* pro *quibus* ediderunt, erudita Freinshemii conjectura inducti. Etenim tantum tres demersas fuisse Diodor. XVII. 43. et Arrian. tradiderunt. Sed suavius *quibus* connectit, quam *tribus:* præterea ingratum pronomen mutati casus *ipsas* in tam brevi membro. Quod si audaciæ locus est, malim ita leviter mutare, *quibus rex invectus tres demersit.* Cellar. Forte: *quibus rex invectus dissipatas depressit.* Heinsius.

§ 13 *Arietum pulsu*] Lips. Poliorc. III. 1. forte, *arietum impulsu.* Heins.

Interiorem murum] Post veterem murum, quinque cubitorum intervallo in medio relicto, murum alterum decem cubitos latum ædificarunt, vacuum inter utrumque spatium lapidibus ingestaque terra complentes. Diodor. XVII. 43. *Cellar.* Adde simile exemplum Liv. XXI. 11. et XXXVI. 9. 9. Thucydid. II. 14. VII. 2. *Freinsh.*

Undique orsi] Non abundat equidem hoc *undique*, nec frustra metus est tamen ne supersit; e sequentibus temere repetitum. nam statim ecce *sed undique vis mali:* insnavis autem iteratio talis. *Acidalius. Undique orsi,* mallet Acidalius omitti vocem *undique*, cum statim redeat: sed, ut supra monui, scriptoribus ea repetitio non est insolens. *Freinsh.* Forte pro *undique*, *munimine orsi.* Heinsius.

§ 14 *Quantum capere*] Membranæ nostræ, *quantum militum capere*, sed hic locus milites nullos capit. *Modius.*

§ 15 *Remis ad urbem*] Sic hunc locum scribendum, non *quadriremes ad urbem agebant*, quod in editionibus est, et libri veteres clamant, et ratio dictat. *Idem.*

In propugnantes] *E muris* sc., ut post paullo explicatur c. 4. 11. *Snak.*

§ 16 *Circumire muros*] Editi *urbem*, non recte sequitur enim statim, *jamque naves urbi undique admovebantur.* Modius.

Cum subito] Elegantissima tempestatis, vel potius naufragii imminentis descriptio; cujus generis apud Poëtas haud paucas reperies. Apud Homer. Odyss. V. 291. Virgil. Æneid. I. 88. Ovid. de Tristib. I. 10. 20. et Met. XI. 475. Statium Theb. I. 345. Val. Flac. Argonaut. I. 615. Senec. Agamemn. Apollin. Amonon. *Rader.* Forte Apollinarem Sidonium, nimis enim flagitiosis mendis scatet editio Raderi. *Freinsh.*

Spissæ nubes] Densæ. Nulla tempestas sine piceis nubibus, ex quibus nox, pluvia, venti, fulgetra et fulmina prorumpunt. Homerus Odyss. V. 293. 'Nubibus terram simul pontumque operuit, ruit autem e cœlo nox.' Virgil. Æn. I. 92. 'Eripiunt subito nubes cœlumque diemque..... Ponto nox incubat atra.' Et III. 195. 'inhorruit unda tenebris.' Pacuvius: 'Inhorrescit mare, tenebræ conduplicantur, noctisque et nimbum occæcat nigror.' Sed mittamus Poëtas, et quæramus oratores. Petronius illustris est in tota descriptione: 'Inhorruit mare, nubesque undique adductæ obruere tenebris diem,' &c. et infra: 'Et quod omnibus procellis periculosius erat, tam spissæ repente tenebræ lucem suppresserant, ut ne proram quidem totam gubernator videret.' *Raderus.*

Effusa caligine] *Offusa caligine* legit J. Fr. Gronovius ad Livium I. 57. ubi hæc locutio pluribus exemplis doctissime confirmatur.

§ 18 *Eripientibus*] Forte *erigentibus*. Val. Flacc. Arg. I. 340. 'Concussoque ratem gauderem tollere remo.' *Heinsius*.

§ 19 *Pleraque iisdem forte diebus Carthaginensium legati xxx.*] Hæc omnia desunt in Lugdunensibus editionibus: quæ hæc est negligentia? *Modius*. *Carthaginensium legati, &c.*] Solebant Carthaginenses ex præda, si quam bello cepissent, tum ex annuis proventibus, Herculi Tyrio decimas mittere, ut constat ex Justino XVIII. 7. 7. et Diodoro XX. 14. etiam post amissum imperium servato more, ut ex Polybio discimus in excerptis Legat. 114. 3. Utrum autem hi legati, an magis priores, quorum supra IV. 2. 10. facta fuit mentio, ejus rei caussa advenerint; an hi magis, ut cognoscentes Tyrii, nihil in Carthagine esse præsidii, suis rebus ipsi consulerent, statuere non possumus, quamquam huc potius inclinemus. *Freinsh.*

Quam auxilium: quippe] Membranæ: *quam auxilium allaturi: quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare.* Editiones: *quam auxilium: quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare nunciabant;* sed ego et hoc *nunciabant*, quod ab editionibus est, et illud *allaturi*, quod a membranis, alias sedes quæsitum hinc ejicio. *Modius.*

§ 20 *Syracusani, &c.*] Hi numquam leguntur prope Carthaginem castra posuisse, præterquam apud Justin. XXII. 6. 9. duce Agathocle. Sed hic Alexandro posterior fuit: ut Curtii hic error non immerito notetur a Reineccio tom. II. ubi de Carthag. Republica, et a Radero hoc loco. Fuerunt quidem circa id tempus in Africa turbæ, sed Syracusanorum partes ibi nullæ. *Freinsh.*

Haud procul Carth. m. locaverant castra] Secus arbitror factum, Timoleon in ipsa Sicilia fuderat Carthaginiensium copias, et quidquid illi in Sicilia habebant, populabatur, et timebant ipsi Carthagini, ne trajicerent exercitum; Diodor. Sic. Agathocles posterior fuit Alexandro, ut de illo accipi verba Curtii non possint. De periculo ergo Carthaginiensium domestico Curtius loquitur. *Raderus.*

Defecere animis Tyrii] Forte *defecere animi Tyrios*. Heinsius.

Ab ingenti spe destituti] Ne quem offendat hæc constructio Latinis non inusitata, inspiciatur Sanctii Minerva IV. 6. ubi exempla suppeditabuntur. *Snak.*

Conjuges liberosque] Adde Thucyd. II. 1. 25. et II. 14. 30. ubi de Platæensibus. Tacit. Agric. 27. 3. Liv. XXVI. 25. 9. de Britannis. *Freinsh.*

§ 21 *Concioni*] Recte: ita enim concionis significatione ipsos homines, qui ad concionem convenerant, accipiemus: libri tamen partim *concione*, partim *in concione* habebant, male. Curt. l. III. 'Infesta concio vix inhiberi potuit, quin protinus more suo saxa in eum jaceret.' *Modius.*

Apollinis] Reineccius in Regno Phœnicio putat hunc a suis *Baalem* fuisse dictum, motus narratione Plutarchi Alex. cap. 41. nisi obstet Curtius et Diodorus XIII. 108. qui non indigenam hunc deastrum, sed adventitium tradiderunt. Ego potius Heinsio crediderim, et quæ ille de Apollinis cultu atque origine, in admirabili Aristarchi sacri opere tradidit. *Freinsh.*

Urbem deserentis] Taubmannus ad ista Virgil. Æn. II. 351. 'Excessere omnes, adytis arisque relictis, Dii quibus imperium hoc steterat.' Ita Tacit. H. V. 13. 2. de obsidione Hierosolymorum: 'Expassæ repente delubri fores, et audita major humana vox; Excedere Deos: simul ingens motus excedentium.' Nam proditum

est antiquis, cum Troja excidio propinqua esset, visos esse deos e suis templis sua exportare simulacra. Ita Sophocles in Fabula *simulacriferis*, induxit Deos suis humeris sua gerentes simulacra. Et Æschylus in Septem ad Thebas aperte dicit: 'Urbes, quæ capiuntur, a suis Diis, hominum opinione, deseri.' Sic cum Alexander M. Tyrum obsideret: 'Tyriorum multis visus in somniis Apollo est dicere, ad Alexandrum se transire: neque enim sibi cordi esse ea quæ in urbe agerentur.' Plutarch. Alex. cap. 41. Eadem fere Muretus Var. Lect. v. 19. *Freinsh.*

§ 22 *Ad deteriora credenda*] Livius xxvii. 44. 'Metus semper in deteriora inclinat.' Claudianus Bello Get. 'Sed malus interpres rerum metus omne trahebat Augurium pejore via.' Onosander Strategici cap. 42. 'Metus falsus vates esse solet, quæque timentur, ea priusquam fiant, facta esse creduntur.' Præstat animum in statione tenere, nec deteriora augurari, nisi res et caussæ suadeant, eaque sana mente rectisque consiliis pro virili prævenire. *Loccenius.*

Proni metu] Forte *prono metu*. Heins.

Aræque Herculis] Non enim simulacrum ibi Herculis erat, sed ara tantum. Herodot. ii. 44. cum templi Tyrii meminit, nullius simulacri mentionem facit. quod argumentum per se infirmum roboratur ex eo, quod in Herculis Gaditani templo (erat autem eadem ibi religio) nullum simulacrum fuisse dicit Silius iii. 30. 'Sed nulla effigies, simulacrave nota Deorum.' Alias enim manui potius Herculis quam aræ vinculum illud inseruissent Tyrii. *Freinsh.*

Illo Deo] Forte *illo medio*, vel *modo*, vel *præsidio*. Heinsius.

Retenturi] Scripti *retenturo*, ego prius retineo. *Modius.*

Syracusis] Cartalo videtur detulisse, indice Justino xviii. 7. 7. 'Interea,' inquit, 'Cartalo Malei exsulis ducis F. cum præter castra patris a Tyro, quo decimas Herculis ferre ex præda Siciliensi, quam pater ejus ceperat, a Carthaginensibus missus fuerat, reverteretur,' &c. *Raderus.* Ceterum Diodorus xiii. 108. simulacrum hoc non Syracusis, nec sane eas umquam a Pœnis captas fuisse memini; sed a Gelois abductum scribit. qui ex Timæo subjicit, Tyrum, ubi hæc statua locata fuerat, eadem die horaque ab Alexandro occupatam, qua in eam statuam olim id sacrilegium Carthag. commiserint: quo tempore dux Carthag. non Maleus, sed Imilcar fuit. Itaque magis cum Diodoro sentio, quem et Cicero adjuvat in Verrem iv. 33. ubi expugnata Carthagine, Siculis reddita fuisse signa dicit, quæ a Pœnis in urbem suam translata fuerant, inter quos et 'Gelensium' est mentio, et Segestanorum, et Agrigentinorum (de quibus et Diodor. xiii. 90. et Polyb. lib. xii. in Excerpt. Vales.) nulla autem Syracusarum, quam urbem longe nobilissimam haud certe prætermisisset, si hunc ad catalogum pertinuissent. *Freinsh.*

In majore locaverant patria] Hæc omnia in membranis Coloniensibus in litura sunt, sequebaturque *excelstatu*, quod quid sit, nisi forte quod suspicor, illud *excel* designet *excellentiore*, ut sit glossa vocis *majore*, ac *statu statuerant*, ut sit itidem interpretatio verbi *locaverant*, nisi inquam hæc ita se habent, nihil hic scio, nisi nescio. Porro majorem patriam Carthaginiensium eleganter appellat Tyrum Curtius, quod ab illa originem Carthago trahat. *Modius.* Ita vocat Tyrum, quæ *major patria*, sicut sunt *majores* parentes. Id quod notandum. Carthaginiensium majores erant Tyrii, sic ergo Tyrus eorumdem major patria. *Scheffer.*

§ 23 *Ut ingenuus puer Saturno immolaretur*] Carthaginenses certe tam sacrilega sacra coluisse Justin. testa-

tur: XVIII. 6. 2. 'Cum inter cetera mala etiam peste laborarent, cruenta sacrorum religione, et scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines ut victimas immolabant, et impuberes (quæ ætas etiam hostium misericordiam provocat) aris admovebant, pacem Deorum sanguine eorum exposcentes, pro quorum vita Dii rogari maxime solent.' Subjicit Justinus ingratas Diis victimas fuisse, magisque irritatos, quam placatos; punitosque Carthaginenses maximis cladibus. Tum et Tyriis persuadere tam impia sacra non potuerunt. Ceterum, non Carthaginenses tantum humanas hostias faciebant; sed Phœnices etiam et Arcades; Romani quoque in Pantheo, Druidæ, Galli, Scythotauri advenas immolabant; tum et aliæ multæ barbaræ gentes: imo et Judæi, contra decem tabularum legem, pueros vivos igne, ingenti cum supplicio, concremabant. *Raderus.* De Molochi nefando cultu apud Ammonitas, et vicinos Syriæ populos passim divinis litteris traditum est, quod idolum videtur hic Saturnus esse. *Cellar.*

Carthaginenses] Ennius Annal. lib. VII. 'Et Poinei solitei sos sacrificare puellos.' *Loccenius.* Vide Alexandri Neapol. dies genial. VI. 26. et in eum locum eruditissimi Tiraquelli notas, ubi plurimi auctores citantur, quibus addi potest Plin. XXXVI. 5. 37. ubi dicit, ad Herculis, (quod nota, nam alii de Saturno tantum tradunt) statuam 'Pœni omnibus annis humana sacrificaverunt victima.' Vide et Scalig. in Euseb. pag. 53. p. 1. et Porphyrium de abstinent. pag. 39. *Freinsh.*

Ad excidium urbis] Intermissum tamen semel atque iterum, jussu regum, qui ab ejusmodi immanitate abhorrebant, Darii Persæ, atque Gelonis Syracusani, vide notam Berneggeri ad Justin. XIX. 1. 13. de quo capienda verba, quæ leguntur in 'Ολυμπιάδων ἀναγραφῇ. 'Gelon Syracusarum tyrannus Carthaginensibus magna navali pugna victis, cessare fecit apud eos humanas hostias.' Tali quodam modo videtur etiam accipiendus Orosii locus IV. 21. 'Carthaginiensibus aliquando visum est, homines immolare, sed male præsumpta persuasio brevi prætermissa est.' Nam cum Curtio diserte sentit Dionys. I. 38. et ex eo Euseb. Εὐαγγ. προπαρασκ. lib. IV. pag. 45. τέως ἡ πόλις διέμεινε, *donec urbs* (Carthago) *stetit.* Quin et postea instituerunt eidem sacrilegio, ut ex Tertulliano Apolog. cap. 8. quo loco scribit Tiberium id vetuisse, crucifixis etiam sacerdotibus: quod alii Claudio tribuunt. Sed animadvertere licet, hos imperatores, quod utrique Tib. Claudio nomen fuerit, sæpe confundi, ut in gemina narratione apud Plin. XXX. 1. 24. legitur Tib. Cæs. sustulisse Druidas: quod a Claudio factum tradit Sueton. in Vita 25. 17. Nec est ut dissensum inter eos auctores imaginemur; aut credamus alterutrum in re recenti et illustri hallucinatum esse. Pertinet eodem eruditissima Jac. Gothofredi commentatio de imperio maris, cap. 9. *Freinsh.*

§ 24 *Ceterum efficacior*] Colon. et meus scripti: *Ceterum efficacior necessitas non visitata modo præsidia, sed quædam etiam nova ammonuit.* Sigeberg. *Ceterum efficacior inani arte necessitas non usitata modo præsidia, sed quædam etiam nova admonuit.* Excusi: *Ceterum efficacior omni arte imminens necessitas, &c.* ex quibus omnibus videre potes, me optima quæque delibasse. *Modius.* Lege, *efficacior humana arte necessitas.* Heinsius. Sic Val. Max. II. 7. Ex. 10. 'Humanæ imbecillitatis efficacissimum duramentum necessitas.'

Necessitas] Vere Carchedonius: Χρεία διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ, σοφόν. *Catum e rudi reddit magistra necessitas.* Et ut Euripides in Helena: Δεινῆς

ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχυρότερον. *Gravi nihil necessitate fortius.* Ἀνάγκη γὰρ θεοὺς βιάζεται. *Necessitas enim et Deos cogit.* Καὶ Πλάτων φησὶν ἀνάγκην δὲ οὐδὲ θεοὺς βιάζεσθαι. *Necessitatem ne Deos quidem cogere posse Plato docet:* στεῤῥὰ γὰρ ἀνάγκη, inquit Euripides in Hecuba: *durum telum necessitas*, ultima tentat, omnesque ingenii vires explorat. *Raderus.* Vide quæ congessit Reusnerus in Symbolo Fl. Constantis 11. 'parendum necessitati.' Scilicet omnia eo recidunt, quod Archytam lecto Eratosthenis Mercurio exclamasse narrat Stobæus de paupertate: Χρειὼ πάντ' ἐδίδαξε· τί δ' οὐ χρειώ κεν ἀνεύροι; *Necessitas omnia docuit; quid enim illa non inveniret?* Hinc est, cur hostes non nimium urgendos esse doceant; ne accidat, quod Agesilao, cui a Thebanis pulso dictum fuisse refert Plutarchus Apophth. Lacon. 19. 'Habere eum operæ suæ mercedem, quod perpetuis irruptionibus inertes ante Thebanos bellandi artem docuisset.' *Freinsh.*

Quædam etiam nova admonuit] Ita Freinshemius. Sed sunt ex libris veteribus, qui pro eo habent *admovit*, quam lectionem puto esse veriorem. Nempe vix Latinum est *admonere præsidia*: debebat potius in genitivo dici *admonere præsidiorum*, quomodo alio loco *admonere priorum, fragilitatis humanæ*, et id genus. Deinde *admoneri* dicimus, quando suggeruntur ea, quæ ante fuerunt nota, vel certe debuerunt esse; at hoc de præsidiis novis dici non potest, quippe quæ nec ante cognita fuere Tyriis, neque ut essent, caussa ulla dari potest. *Scheffer.*

Corvos et ferreas manus] Editi, *corvos et ferreas manus cum uncis ac falcibus*: quæ postrema, quin a glossa sint, dubitari non debet, eo quia statim sequitur, *unci quoque et falces*: ut tamen verum fatear, non hæc modo, quæ dixi postrema, a membranis aberant, sed et illa quoque *corvos et ferreas manus*, quare etiam amplius deliliberandum censeo. *Modius.* Vide quæ notavi ad Florum II. 2. 9. *Freinsh.*

Tormento remissæ] Non libri tantum veteres et melioris notæ, sed ipsa quoque res ita legendum clamant. Diodor. Τοῖς δὲ κόραξι καὶ ταῖς σιδηραῖς χερσὶν ἀνήρπαζον τοὺς τοῖς θωρακίοις ἐφεστῶτας. Porro post *capiebant* sequebatur in Coloniensi scripto codice *dispergebantque*: olet glossam. *Modius.*

Injicerent] Forte *inciderent.* Heinsius.

§ 25 *Asseribus*] Non accipe ut vulgo nunc pro tabulis, sed perticas longas interpretare. *Raderus.* *Asseribus*] Non puto hoc nomine venire perticas: quod nec sequentia facile admittant. Diodorus tamen XVII. 44. *κεραίας, antennas* vocat. *Freinsh.*

Clypeos] Diodorus XVII. 44. idem prorsus de clypeis æneis et arena. Multa præterea effusa passim in urbes oppugnantes, oleum fervens, pix, sulphur, bitumen, plumbum fluens, ferrum, arena, retia, et alia: de quibus Lipsius Poliorceticon V. 2. ubi hunc locum Curtii adducit, et aliis illustrat. *Raderus.*

§ 26 *Corpusque fervens arena penetraverat*] Mirum vero si arena non loricas modo, sed et corpora ipsa penetravit: illud creditu perfacile, hoc fidem non meretur. Scribe mecum *corpus usque;* nam per loricam usque ad corpus penetrasse vult: et rei veritas non aliter patitur. Omissa est præpositio venuste, atque ita lib. VIII. etiam de Indis: 'corpora usque pedes carbaso velant.' *Acidalius.* *Corpusque*] Acidalius ingeniose, *corpus usque* cum arenam hoc etiam penetrasse credi non debeat. *Freinsh.* Forte, *loricam inter corpusque.* Heinsius.

Inulti patebant] Simile Liv. XXI. 8. 11. de falarica Saguntinorum: 'Id

telum, etiamsi hæsisset in scuto, nec penetrasset in corpus, pavorem faciebat: quod cum medium accensum mitteretur, conceptumque ipso motu, multo majorem ignem ferret, arma omitti cogebat, nudumque militem ad insequentes ictus præbebat.' *Freinsh.*

CAP. IV. § 1 *Velocitate*] Semel mihi monendus es, lector, ubicumque in vulgatis Curtii exemplaribus, ut hoc loco et sæpe alibi, *celeritate* legitur: ibi in membranis, quas mihi non sequi religio sit, *velocitate* exstare. *Modius.*

§ 2 *Famam quoque*] Tacit. de Morib. German. 'Ipsa plerumque bella famam profligant.' Curtius lib. VIII. 'Fama bella constant, et sæpe etiam, quod falso creditum est, veri vicem obtinuit.' Liv. lib. XXVII. 'Fama bellum conficit, et parva momenta in spem mature impellunt animos.' Tacit. Ann. lib. XII. 'Fama in novis cœptis validissima est.' Idem de Agricola: 'Instandum famæ, et prout prima cesserint, forte universa.' *Raderus.*

Se posse vinci] In quo quantum sit momenti, optime explicat Livius XXIII. 16. 15. de Annibale modico prælio a Marcello victo: 'Ingens eo die res, ac nescio an maxima illo bello gesta sit (leg. *est*) non vinci enim ab Annibale vincentibus difficilius fuit, quam postea vincere.' Sic Plutarchus de ira cohibenda cap. 5. scribit: Thebanos cum primum Lacedæmonios ante invictos creditos pepulissent, nullo umquam deinde ab iis victos esse prælio.' *Freinsh.*

Belua inusitatæ magnitudinis] Diodor. XVII. 41. Κῆτος ἄπιστον τὸ μέγεθος, ut e verbo videatur expressisse Curtius. *Raderus.*

§ 5 *Abripuisse*] Sic scripti libri; excusi, *arripuisse beluam.* minus placet. *Modius.* Expedita ominis interpretatio, quod Macedones: impedita, quod Tyrii sibi capiebant: et hæc impeditior ex hac ipsa lectione, quam Modius e scriptis libris dedit, cui vulgata minus placuit, *arripuisse beluam ac molem, &c.* ex ea tamen emendationem ego, et ex emendatione vim ominis elicio, scriboque ita: *Neptunum occupati maris vindicem arguisse beluam, ac m. b. p. ruituram.* Sic nempe Tyrii interpretabantur, quasi belua conspecta Neptunum argueret, qui se vindicem profiteretur occupati maris, ac ruituram inde profecto molem, quia cum se belua applicuisset ei, mox ab ejusdem capite rursus in altum se immersisset. prorsus ut hæc ita præceps se dedisset, ita molem Neptuni ope datum iri. *Acidalius.*

Arripuisse beluam] Acidalius vellet *arguisse*, ut esset sensus, beluam id significasse, Neptunum maris esse vindicem, et molem ruituram. Mihi placet *arripuisse*, vel *abripuisse*, eodem enim utrumque recidit, et hanc fuisse Tyriorum mentem: beluam vastæ molis assimilabant operi Macedonum; hoc et illa ob magnitudinem occupabant mare; ergo quod a capite molis se immersisset alto belua, ipsi etiam aggeri præsagire similem in mare ruinam interpretabantur: et hactenus ad se trahebant omen Tyrii: reliqua enim, quod 'modo super undas, &c. haud procul munimentis urbis emersit,' ad Macedonum spem pertinebant. *Freinsh.* Haud incommoda lectio videtur, si corrigas *adhibuisse*: id est, præbuisse qui declararet, et omine præmoneret. VI. 10. 30. 'Solent capitis rei adhibere vobis parentes.' V. 4. 11. 'Adhibere vates,' ac si beluam 'consiliis adhibuisset interpretem' VIII. 12. 9. Cic. de N. D. II. 27. 'Lucina adhibetur ad partus.' Virg. Æn. VIII. 56. 'Hos castris adhibe socios, et fœdera junge.'

Oneravere se vino] Infra V. 7. 4. 'Ipsi mero onerati.' Sallust. Jugurth. c. 76. 'Ibi vino et epulis onerati.' *Cellar.*

Præceperant] Triumphum ante victoriam cecinere, quod est in parœmia

πρὸ τῆς νίκης τὸ ἐγκώμιον ᾄδεις, et aliæ affines. Diogenianus Cent. VII. n. 56. *Raderus*. Anteceperant, præsumserant. Cicero Philipp. XIII. 20. 'præcipias licet gaudia.' *Cellar.*

§ 6 *In litore*] Ex adverso Sidonii portus. Tyrus enim duos portus habet, alterum clausum et angustis faucibus obversum Sidoni; alterum apertum versus Ægyptum, Strabo l. XVI. Tyrii tamen etiam Ægyptium portum in obsidione claustris munierant, ne Macedones irrumperent. Triginta naves Sidonio obversæ erant; reliqua classis in altero portu versus Ægyptum stativa habebat. Ea gratia dixit supra IV. 4. 1. Alexandrum desperatione urbis obtinendæ Ægyptum voluisse petere. *Raderus.*

Duobus captis] Androclis ac Pasicratis. Arrian. II. 4. 22. qui et depressarum confractarumque plurium meminit. *Freinsh.*

§ 7 *Invicem tenuit*] Plane geminus huic locus est apud Livium XXXVII. 30. 8. de Rhodia navi, 'Capta memorabili casu; nam quum rostro percussisset Sidoniam navem, anchora ictu ipso excussa e nave sua, unco dente velut manu ferrea injecta, alligavit alterius proram: inde tumultu injecto quum divellere se ab hoste cupientes inhiberent Rhodii, tractum anchorale et implicitum remis latus alterum detersit: debilitatam ea ipsa quæ icta cohæserat, navem cepit.' Idem casus Dinocratem apud Polyb. XVI. 2. implicuit: 'Dinocrates cum octere congressus, ipse quidem vulnus accepit ea parte navis quæ extra aquam exstabat, quod proram vehementer erexerat; hostilem autem navem læsit, qua parte infra aquam est, primum quidem ab hostili nave separari non poterat, quantumvis sæpe conatus esset remos inhibere.' *Raderus.* Simile narrat et Diodorus XIII. 99. in prœlio Periclis et Callicratidæ; et Lucanus III. 563. ex emendatione Rutgersii Var. Lect. I. 12. 'Tunc quæcumque ratis tentavit robora Bruti, Ictu victa suo, percussæ capta cohæsit.' Ex quo ipso loco expressa Curtii verba, jurare ausit Rutgersius: nam Lucano posteriorem esse pro comperto habet. *Freinsh.*

In mare excuteretur] Virgilium ante oculos habuit Æn. I. 115. 'In puppim ferit: excutitur, pronusque magister Volvitur in caput.'

§ 9 *Inhibentes remos*] Vulgati omnes, *quum Tyrii inhibentes remis, &c.* nihil audio. *Modius.* Vulgatum *remis* Modius non audit, ego nec hoc novum *remos*. Utrum autem melius; rationem certe non ineo, cur vel remos vel remis navem inhibuerint: quin contra faciendum fuit: æque omnino corrigo *innitentes remis:* ut evellerent navem, remis incumbebant, remos concitabant, acrius remigabant. *Acidalius.* *Inhibentes remis*] Retinui hanc scripturam, suadente Gronovio Observ. IV. 26. Vide Indicem, voce 'Inhibere.' Non placet Acidalii, *innitentes remis.* Freinsh.

Portumque] P. Bertius in libello de Aggeribus putat excidisse nonnihil ante hæc verba, et supplendum esse sic: *ægre evellere navem qua hærebat. Fugam ergo capiunt Tyrii, portumque, &c.* Mihi non persuadet, qui nihil hic desiderari video. *Freinsh.*

§ 10 *Et undique territis instare*] Ferri poterat lectio vulgata, *ut utrimque territis instaret*, nisi ego in re simili veteres semper sequi mallem. *Modius.*

Ingenti animo] Magis ad animum Alexandri: *ingenti periculo, animo majore.* Major enim ille semper omni periculo: etsi infra VIII. 14. 'Tandem,' inquit, 'par animo meo periculum video.' *Acidal.* Forte *ingenti animo, pari periculo.* VIII. 14. 'tandem,' inquit, 'par animo meo periculum video.' *Heinsius.*

§ 12 *Jamque*] Proxima Curtio habent Arrianus II. 4. et Diodorus XVII. 16. nam Plutarchus Alex. cap. 43.

narratiunculam memoratu dignam inserit: Alexandrum (quod et Curtius refert) exercitum otio dato refecisse, paucis mœnia oppugnare jussis, ne quiescere possent Tyrii. Interea Aristandrum victimis cæsis inspectisque extis affirmasse, urbem haud dubie illo mense expugnandam. quæ vox irrisu adstantium excepta est, cum ultimus tam mensis dies ageretur, nec appareret spes tam promptæ victoriæ. Alexandrum autem vaticiniis faventem jussisse, ut pro trigesimo mensis die, numeraretur vigesimus octavus, simul muros hostiles acriter oppugnare cœpisse; ita accursu totius exercitus effectum, ut Aristandri vaticinium exitum haberet. Justinus XI. 10. longe abit ab his omnibus, 'per proditionem' captam fuisse Tyrum dicens, quod illorum nemo. Sed et Polyænus IV. 3. seorsim a ceteris asserit occupatam. Sed et alterius etiam incogitantiæ Justinum olim arguit, qui eodem loco addit, 'non magno post tempore,' quam scilicet cœpisset obsidio, captos esse Tyrios, cum Curtius mox, et Plutarchus Alex. cap. 41. adserant, ipsos septem menses eo in obsidio fuisse consumtos. *Freinsh.*

Compage laxata] Sic supra de mole aquis injecta c. 3. n. 6. sed de opere intelligi potest: at compages saxorum non tam facile laxatur: itaque si codices assensissent, scribere non dubitassem, *saxorum compage laxata*, facili mutatione. Nam 'luxa membra' Festo sunt 'e suis locis mota et soluta.'

Tot malis victi] Virgil. Æn. II. 367. 'crudelis ubique Luctus, ubique pavor, et plurima mortis imago.' *Raderus.*

In templa] Alexander cum in Asiam transisset, 'de hominibus quidem dignas rebus ab iis patratis pœnas sumpsit: a templis vero Deorum prorsus abstinuit: quamquam Persæ circa hanc partem maxime in Græcia deliquerant,' ut Polyb. V. 10. refert. *Popma.* Adde Augustin. de Civ. Dei I. 7. sed hujus exempli non meminerat Augustinus cum I. 2. de Civ. Dei scriberet. Plura ejus generis exempla collegit V. Cl. Georg. Rittershusius in tractatu de Jure Asylorum c. 10. *Freinsh.*

Foribus ædium obseratis] Ut Romæ plebs Gallis urbe potitis Liv. V. 41. 6. *Raderus.*

Liberum mortis arbitrium] Gualterus Poëta hoc ita expressit, ævo Ahenobarbi: 'Mixta plebe patres pereunt: genus omnibus unum Mortis, sed species moriendi non fuit una. Iste pyram reverens gladios incurrit, et ille, Ut gladios fugiat, medios se mittit in ignes. Nonnullos, alia mortem dum morte caverent, Urbis semirutæ lapsos de mœnibus altro Æquorei vehemens absorbuit amnis hiatus. Occultas alii latebras, vacuosque penates Quærentes, laqueis jugulos aptare parabant, Et mortem fecere sibi, ne morte perirent. Inflicta a Graiis alios divortia Martis Quærere dum puduit, pro jure et legibus urbis In faciem patriæ libertatemque tuendo Elegere mori, mortis genus illud honestum, Et labi sine labe fuit non cedere cædi, Cædereque et cædi, dum non cæduntur inulti.' *Raderus.* *Liberum mortis arbitrium*] Necem ultro eligunt, se ipsi interficiunt. *Cellar.*

§ 13 *Haud inulti*] Edd. *haud inulte*, sed inusitatum, opinor, est hoc adverbium; et respexit hic quoque, ut sæpe, Curtius Virgilium Æn. II. 670. 'numquam omnes hodie moriemur inulti.' *Freinsh.*

Et quod fors in manus] Longe venustius hoc illo impresso, *et quicquid manibus fors dederat*. Modius. Libri nonnulli habent *in manibus*, quam suspicor esse veram, sed mutatam a sciolo, qui nesciebat, præpositionem *in* quandoque construi hoc quoque casu tali significatione, idque vel propterea, quia legitur in aliquo *in*

manus, quod sine dubio ex glossa est, adjecta illi alteri *in manibus*. Scheffer.

§ 14 *Sustinuit*] Ausus est, aut ab animo suo impetrare potuit, infra VI. 9. 18. 'sustinuit rescribere mihi.' Sueton. Cæs. c. 74. 'Phagitæ numquam nocere sustinuit.' Tacit. Hist. I. 37. 1. 'Quia nec privatum me vocare sustineo, princeps a vobis nominatus; nec principem alio imperante.' *Cellar.*

§ 15 *Qui intra Macedonum præsidia erant*] Non satis intelligo, quid his verbis Noster velit. Num *intra præsidia* idem est ac 'inter?' sic forte sensus esset, habuisse Macedones inter auxiliares suos etiam Sidonios: sed *præsidia* pro auxiliaribus non puto inveniri. An *intra præsidia Macedonum* est idem ac in præsidio, in tutela Macedonum? ita sensus esset, Sidonios a Macedonibus defenses, tamquam amicos. Verum hoc nihil facit ad præsentem locum: suspicor locum non esse satis integrum. *Scheffer.*

Utramque urbem] Dissentire videtur Justinus XVIII. 3. 5. qui Sidonem prius conditam; et 'post multos deinde annos' (quibus verbis longius tempus complecti solet, quam unius hominis ætas protenditur) a Sidoniis Tyrum, idque, ne quod dubium restet, 'ante annum Trojanæ cladis.' Tamen vel sic de cognatione Tyriorum et Sidoniorum constat. Curtio consentit Cedrenus, Tyrum ab Agenore exstructam fuisse, additque, nomen id indidisse urbi ab uxore Tyro: cum Stephanus velit a Tyro Phœnicis filio (sic enim Stephanum interpretor) denominatam. Josephus Antiq. VIII. 2. et Euseb. num. 744. scribunt conditam fuisse 240. anno ante templum Hierosolym. quæ fere media esset ætas inter Agenorem et bellum Trojanum. *Freinsh.*

Agenorem condidisse] Rursum impressi, *Agenorem condidisse credebant*; sed ego illud *credebant* hoc loco necessarium esse, nego me illis credere. *Modius.*

Quibus occultatis] Ita Freinshemius, sed nescio an sit conveniens Latinitati. *Occultatis devecti.* Longe profecto melius, quod habent codices plerique alii, *occultati*. Neque mihi dubium, quin litera *s* adhæserit ex initiali vocabuli sequentis *Sidona*. Contrarium accidisse videtur initio hujus commatis, ut scilicet finalis vocabuli præcedentis *navigia* absumpserit præpositionem, quæ hic postulatur, sicque locum faceret obscurum, et obnoxium depravationi: lege igitur, *a quibus occultati Sidona devecti sunt*. Scheff.

§ 16 *Quindecim milia*] Variant libri; in aliis enim *quinque*, quod magis verisimile est, in aliis *quindecim milia*, in quibusdam *mille* legitur, sed hoc alterius temporis et loci est. *Modius.* *Quindecim millia*] Hoc neque in Arriano, neque in Diodoro scriptum, et numerus est ingens. Glareanus V. M. putat rescribendum, quamquam et hoc nimium videri velit. Sed codices conjurant in XV. M. et quam facile hoc in turba, et tanto tumultu, cum naves ad manum! *Raderus.*

Trucidata sunt] Recte ex Cod. Bongars. I. asseruit formulam suam Curtio Cl. Drakenborgius, restituens hoc loco *trucidati*, quam probant sequentia, ubi dicit *duo millia crucibus adfixi*. Quod pluribus revincitur in notis ad Silium Ital. X. 307.

§ 17 *In quibus occidendis*] Feci quod soleo, veteres codices ut probiores secutus sum: nam in recentioribus est, *in quibus occidendi defecerat rabies crucibus affixi per ingens littoris spatium pependerunt*. Modius. *Occidendi defecerat rabies*] Desierat cupiditas interficiendi. *Cellar.*

Duo millia crucibus adfixi] Apud Historicos et Poëtas frequens est generum inter se permutatio, cum duæ dissimiles voces in oratione col-

locantur, quarum posterior ad rem significatam refertur, et genere non respondet. ut Livius: 'Samnitium cæsi tria millia trecenti.' Terent. And. 'ubi illic scelus est, qui me perdidit.' Vide latius Auson. Popmæ fratris mei II. 2. de usu Antiq. Locut. Crucis pœna omnium gravissima est habita, et, ut D. Augustinus ait, 'illa morte pejus nihil inter omnia genera mortium.' Herodotus, in Thalia, refert Darium cum Babyloniam cepisset, Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixisse, data ceteris venia urbem incolendi. Crucis vero supplicium a Constantino Christi veneratione sublatum est, cujus loco Tribonianus furcam reposuit; sed crux et furca res diversæ sunt: cruci criminosi figuntur, furcæ suspenduntur. *Popma.* De Constantino vide Lipsium de Cruce III. 14. quo pertinent hæc Augustini in Quæst. ex utroque Test. mixtim cap. 115. 'Antea cruci homines figebantur, quod postea edicto prohibitum manet.' Sed Tyrios ab Alexandro crucifixos prodit Justinus XVIII. 3. 12. 'ob memoriam veteris cædis,' quod scilicet orti essent ex servis antiquorum Tyriorum, qui cæsis dominis remp. sibi attribuerant: crux enim servile supplicium est, ut ad Justini locum notavit Socer meus; et Lactantius III. 26. firmat his verbis: 'Indignum enim homine libero quamvis nocente supplicium est visum.' Item Seneca Contr. III. 6. 'Fecit se similem servis, sororem raptis, libertum cruciariis.' Sic et Spartaci reliquias crucifixit Crassus. Tamen illam Justini rationem, quamquam nitatur simili exemplo Branchidarum, infra VII. 5. 32. ob majorum delictum exstirpatorum, haud equidem cuiquam pro certa venditaverim: nec non servi, qui duce Spartaco bellum moverant, de quibus Appianus de Bellis Civil. lib. I. fine, loco persimili huic Curtiano: 'Depugnabant, donec omnes interfecti cum ceteris occubuere, sex millibus exceptis, qui capti in crucibus sublati sunt per iter quod a Capua Romam usque protenditur.' Quo, opinor, exemplo mox Augustus, confecto adversus Sex. Pompeium bello, servos dominis carentes adfixit cruci. Dio lib. XLIX. quos, apud Sueton. ni fallor, legi fuisse numero ad 6000. In obsidione Hierosol. Judæi sæpius una die ad 500. a Romanis in crucem sublati sunt, donec tandem cruces deessent. Joseph. de Bello Jud. VI. 12. Quod exemplum notabile est, quando inter alia divinæ vindictæ instrumenta, etiam eodem supplicio, in quo peccaverant, venit super eos sanguis justi. *Freinsh.* Adde Val. Max. II. 7. *Snak.*

§ 19 *Capta est*] Per proditionem captam putat Justinus; per stratagema Ælianus; per vim Polyænus. Factum hoc Olymp. 112. an. 1. ætatis Alexandri 23. regni 3. *Raderus.*

Condita ab Agenore] Curtius Tyrum vetustate originis, et crebra fortunæ varietate insignem ab Agenore conditam refert. Unde et jus ipsi cognationis esse cum Sidoniis, et utramque urbem Agenorem condidisse Justin. l. XVIII. tradit, Tyrum sæculorum serie antiquissimam, et postea armipotentem Romanorum coloniam ante annum Trojanæ cladis a Sidoniis, Phœnicibus per Ascaloniorum regem expugnatis, eoque appulsis conditam. de Tyro Orosius III. 6. et sic Marcellin. l. XIV. 'Post hanc acclivis Libani montis Phœnice regio, plena gratiarum et venustatis, urbibus decorata magnis et pulchris: in quibus amœnitate celebritateque hominum Tyrus excellit.' Tyrus autem et 'Sarra' dicta est a pisce *Sar*; unde Probus ait, Ennium dixisse, Pœnos Sarra id est Tyro oriundos; ut notavit vir eruditissimus Fr. Taubmannus ad illud Plauti in Truculento II. 6. 'ad id purpuram ex Sarra tibi Attuli.' Hinc Virg. Georg. II. 536.

'Ut gemma bibat et Sarrano dormiat ostro.' De Tyriorum rebus gestis vide Joseph. Antiq. Jud. VIII. 2. *Popma.* *Agenore*] Cadmi, Phœnicis et Europæ patre. *Cellar.*

Mare] Unde et proverbium natum, 'Tyria maria,' ut refert Reinec. in Regno Phœniceo, qui unus sufficere potest pro omnibus ad cognoscendas Tyriorum res, quantum huic instituto sufficit. Exstat autem id proverbium apud Festum. *Freinsh.*

Literas] Lucan. 'Phœnices primi, famæ si creditur, ausi Mansuram rudibus vocem signare figuris.' *Modius.* *Literas*] De primis literarum repertoribus vide Camerar. subcisiv. III. 70. qui merito lauream illam Adamo tribuit. quem sane tot sæculis rem tam necessariam non invenisse, præsertim cum esset, ut quidem est consentaneum, homo summa prudentia præditus, mihi non fit verisimile. Unde probo judicium Altissiod. Chronici: 'Liquido claret ab ipso primo homine exordium literarum cepisse.' Lipsius ad Tacit. XI. 14. 1. citat consentientes Curtio Tacitum, Clementem Stromat. lib. I. Isidorum, Plinium VII. 56. 2. et Suidam in Φοινικήϊα; qui fere Cadmum auctorem nominant, aut certe doctorem, a quo Græci acceperint: alluditque eo idem Plinius V. 12. 3. Chronicon Stadensis Abrahamo tribuit inventionem Hebraicarum literarum. Eupolemus citatus in Epitome temporum, quam Scaliger edidit cum Eusebio, Judæos a Mose literas accepisse scribit, ab Judæis Phœnices, ab his deinde Græcos. Vide et Philostratum pag. 660. Præter istos auctores Raderus nominat Philonem, Josephum lib. I. contra Appion. Diodorum, Herodotum, Ciceronem, Livium, Eusebium de præparatione Evangel. lib. VIII. Melam, Hieronymum, Tzetzem, Pererium, Polydorum Virgilium, Joh. Goropium Becanum: et Loccenius Hermannum Hugonem Jesuitam, qui post omnes alios observaverit hac de re, in libello de prima scribendi origine, et rei literariæ antiquitate. Vide et magnum Scaligerum in digressione de literarum Ionicarum origine ad locum Eusebiani numeri MDCXVII. et Postellum in tractatu de Fœnicum literis: cum Politiano Miscellan. I. 89. *Freinsh.* Quia Cadmus, conditoris filius in Græciam illas primus apportavit. *Cellar.*

§ 20 *Coloniæ*] Præter has quas recenset Curtius, memorantur ad Septentrionem 'Tyros, quam præstringit fluvius Tyras' Ammian. XXII. 18. Leptis et Utica in Africa. Plin. V. 19. (Sallustii verba mox referentur) de Africanis Tyriorum coloniis sunt hæc Tertulliani de Pallio cap. 1. 'Sic et in proximo soror civitas vestiebat, et sicubi alibi in Africa Tyros.' *Freinsh.* Præcipuæ ex multis tantummodo nominantur; addi possunt Utica apud Melam I. 7. Leptis, Hippo, Adrumentum, aliæ apud Sallust. Jugurt. c. 19. adde Vell. Pat. I. 2. *Cellar.*

Motibus terræ] Sic interpretor Lucan. III. 217. 'Et Tyros instabilis.' *Freinsh.*

§ 21 *Tamen*] Bongars. libro suo sic adscripserat. *lo. tandem*, quomodo legendum quoque videbatur Sebisio. *Freinsh.*

Sub tutela mansuetudinis Romanæ] Tyrios, instaurata urbe, Syriæ reges libertate donaverant, quam Romani confirmarunt, Strabo lib. XVI. Severus tandem jus Italicum adjecit. Digest. de Censib. Leg. I. et VIII. *Freinsh.* Non hic designatur 'longa pax in re Romana,' ut censet Lipsius ad Tacitum, qui hoc argumento ab ætate Augusti removet Curtium; sed pax Tyriæ civitatis, quam illa post mortem Alexandri tandem restituta, et simul αὐτονομίαν sub tutela alieni imperii, regum Syriæ primum, ac dein Romanorum, habuit tempore Curtii, vel Tiberii, plane longam. *Perizon. Curt. Vind.* p. 7.

Cap. v. § 1 *Ut regi scriptæ*] Adscripto regis titulo et nomine, quod superiori epistola omiserat. Vide cap. 1. *Cellar.*

Sysinæ] Membranæ, *Statipræ*: unde lege, quemadmodum Plutarchus, Arrianus, alii etiam appellant, *Statiræ*. *Modius.* *Statiræ*] Variant in hujus loci scriptura impressi codices, in quibusdam *Sertinæ*, in aliis, *Satyriæ*, in nonnullis autem *Statyræ* legitur. At ex Plutarcho, et Justino xii. 10. 9. *Statiræ* reponendum. Statiram enim majorem natu Darii filiam legitime sibi copulavit matrimonio Alexander, juniorem Drypetim Hephæstioni uxorem dedit. Arrianus vii. 1. 18. refert, Alexandrum tres uxores duxisse, et majorem natu Darii filiam, quam matrimonio sibi junxit, non Statiram, sed Barsinen vocatam fuisse: et præter hanc aliam Parysatin, ex filiabus Ochi natu minimam, sed et antea Roxanem Oxyatris Bactrii filiam. Sed Arriano non assentior: nam Barsine Artabazi filia fuit principis purpuratorum, ex qua Alexander filium suscepit Herculem, et quo tempore ceteras quoque Persidas distribuit, et amicis in matrimonium collocavit, alteram sororem Apamam Ptolemæo, Eumeni Barsinem, ut in Eumene cap. 2. refert Plutarchus. *Popma.* Statiram autem ei puellæ nomen fuisse, potius quam aliud eorum quæ multiplex librariorum error generavit, etiam argumento est Statira, Mithridatis Pontici soror, de qua Plutarch. Lucullo cap. 35. ii enim Reges Persicis fere nominibus utebantur. *Freinsh.*

Inter Hellesp. et Halyn] Strabo lib. ii. 'Regio intra Halyn quæ dicitur, continens ad Pontum et Propontidem sitos, Paphlagonas, Bithynos, Mysos, et Phrygiam Hellesponto, ut solent vocare, imminentem, cujus est etiam Troas.' Hinc Alexander statim num. 7. 'Dotem sibi dari Lydiam, Ioniam, Æolidem, Hellesponti oram.' Herodotus i. 72. 'Imperium Medicum et Lydium disterminabat fluvius Halys, qui ex Armene monte profluens, primum Cilicas, &c. interfluit.' Deinde concludit: 'Ita flumen Halys cuncta fere superiora Asiæ, a mari, quod Cypro objectum est, ad Euxinum usque Pontum dirimit. Est autem totius regionis longitudo quinque dierum itineris viri expediti.' Herodotum Plinius vi. 2. illustrat et sequitur. 'Halys a radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrens, &c. ejusdemque nominis sinus, ut Asiam pæne insulam faciat cc. m. passuum haud amplius, per continentem ad Issicum Ciliciæ sinum.' cc. m. passuum, si quinque millibus nostrum milliare definias, efficient 40. milliaria: si quatuor millibus, erunt 50. quæ si 5. diebus velis percurrere, uno die percurres 8. vel 10. milliaria: quod expedito viatori non est difficile. Arrianus miscet duas Darii Epistolas, a Curtio sejunctas. *Raderus.* *Inter Hellesp. et Halyn*] Vetus Lydorum regnum, quod Crœso Persæ ademerant. *Cellar.*

Contentum se fore. Si forte] Ita hunc locum a libris destituti de conjectura emendavimus: bene, an secus, tui, lector, judicii facio, dum memineris in simili re frequentes admodum peccare membranas: *se fore*: *si forte* post invicem posita fefellerunt librarios, qui omisso altero illo excudi curarunt: *inde Orientem spectantibus terris contentum: si forte, &c.* Quæ lectio quid sibi velit, ne Deus quidem Delphicus temere dixerit. *Modius.* *Se fore*] Omittunt hæc verba quædam edd. haud dubie propter sequentia, *si forte*. Freinsh.

§ 2 *Invidiam sentire majorem*] Velleius i. 9. 'Assidua imminentis fortunæ comes invidia, altissimisque adhæret.' *Cellar.*

§ 3 *Ne se*] Sic melius impressi quidam, quam alii, *se ne*, nisi in fine periodi legas *efferretur*: sed illud abs-

que dubio rectius. *Freinsh.* *Vereri ne se avium more*] Verba hæc sic ab emendatoribus sunt formata. Curtii ipsius aliter habuere, quod liquet ex diversis multisque lectionibus. Codex Palatinus unus exhibet locum totum hoc modo: *vereri se ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ea, quæ possederat inanibus et puerilibus liniamentis efferret;* ex quo conjicio scripturam veterem ita se habuisse: *Vereri se, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret, ob ea, quæ possederat, inanibus et puerilibus linimentis se efferret.* Nempe *linimenta* posita pro 'delinimentis.' Delinimenta vero, quibus quis demulcetur, et pertrahitur ad aliquid. Ita sensus erit: metuere se, ea quæ occupata habeat, Alexandro sint instar delinimenti alicujus puerilis, quo gaudeat, seseque efferat, tamquam re incomparabili. *Scheffer.*

Adfectu] Hæc vox in Codice scripto Coloniensi non erat: nec video quomodo abesse posset. sed tamen non erat. *Modius.*

§ 4 *Nihil difficilius*] Eodem tendunt verba M. Antonini filium adolescentem amicis commendantem: 'stantem difficile in maxima licentia moderari sibi.' Herodian. I. 8. Eo pertinet Oratio Hannibalis ad Scipionem apud Polyb. XV. 7. et apud Liv. XXXI. 18. 4. Philippi: 'ætas se ferociorem reddit.' *Freinsh.*

In illa ætate] Ætate juvenili, quæ imprudentius plerumque agit, et facile fortunam suam præcipitat. *Cellar.*

Araxen et Hydaspen] Araxes Armeniæ et Mediæ fluvius: alius Persidis, sed qui verius 'Aroses' vocatur. Vide Salmas. in Solin. p. 495. ed. Ultr. Hydaspes autem Indiæ fluvius Persarum regni, munimentum nequaquam dici potuit. Aut ergo lapsus est Curtius, ut sæpe in Geographia; aut Choaspes Susianæ, vel aliud fluminis nomen substituendum. *Cellar.*

§ 5 *Mediam*] Mss. *in Med.* Forte, *inde Mediam.* Heinsius.

Quando aditurum] Libri plerique habent *quandoque*, item *quando se:* forte Noster scripserat *quando quæso aditurum.* Scheffer.

Vel Sogdianos] Scripti omnes, *ne Sogdianos et Arachosios nominem ceterasque gentes, &c.* sed hoc modo parum cohærent media et postrema primis: retinui itaque Lugdunens. scripturam, utpote quæ et sanior sit, et Curtio solentior: sic supra dixit, 'ignota etiam ipsi gentium nomina,' et alibi aliter. *Modius.* *Sogdianos, Arachosios* extremos Persici regni ad orientem populos. *Cellar.*

Ad Caucasum et Tanaim] Caucasus mons in Colchide post Euxinum pontum. Tanais fluvius Europam ab Asia disterminans: uterque extra terras quas Alexander petiturus erat: sed notus error Curtii vel Alexandri militum, qui 'Paropamisum' Caucasum, 'Jaxartem' Tanaim vocavere. *Cellar.*

§ 7 *Alexander his qui*] Impressi, *Alexander his illis qui:* sed illis quid ineptius? *Modius.* Quid si legas? *Alex. sic illis;* nam etsi intelligas iis quasi *per ea*, vel *ad ea*, κακοφωνίαν tamen habent hæc conjuncta.

Et quod totum amiserit] Hæc ita scribunt ineptissimi homines: *Alexandrum sibi aliena promittere: quod totum amiserat, velle partiri:* nugæ maximæ. *Modius.*

§ 8 *Se quoque cum transiret mare*] Audeo dicere, non aversis Musis hunc locum ita emendavi, cum legeretur antea in aliis hoc modo: *se quoque cum transisset mare, non Ciliciam aut Lydiam ignorare; quippe tanti belli exiguam hanc esse mercedem? sed Persepolim caput regni ejus, Bactra deinde et Batava, &c.* In aliis hoc: *se quoque cum transisset mare n. C. a. L. ignorare: q. t. b. e. h. esse m. s. P. c. r. e. B. d. Ecbatana, &c.* in quibus ut vides illud *ignorare* ab ipsa ignorantia hunc

inculcatum turbat omnia: sed bene, quod membranæ nos, et hoc vel furcillis hinc esse ejiciendum, et reliqua ita quemadmodum excusa sunt, restituenda monuerunt. *Modius*. Non nemini displiceat in illis istud *quoque* sic quidem unde positum; nam addita particula magis ferre vulgus posset, *se tum quoque, cum transiret mare*. At Curtius suo eleganti more omittit eam, atque ita cum sæpe tum lib. VI. 'Darium quoque cum occidisset Bagoam hac excusatione satisfecisse popularibus;' nam ita prorsus et illic capies: quæ hic sequuntur in vulgatis meliora: nos adjuvamus, et totum scribimus: *se quoque cum transiret mare, non Ciliciam aut Lydiam, quippe tanti belli exiguam hanc mercedem, sed Persepolim caput regni ejus, Bactra deinde et Ecbatana, ultimique orientis oram imperio destinasse*. Acidalius.

Aut Lydiam] Multi veterum, *aut Lyd. ignorare*. credo fuisse: *aut Lydiam; non ignorare quippe tanti belli exig. hanc esse mercedem: sed, &c.* Freinsh.

Belli exiguam hanc esse mercedem] Lego, *belli exiguam has esse mercedem*. Heinsius.

Persepolim, Bactra, Ecbatana] Præcipuas urbes regni Persici nominat, provinciarum ditissimarum Persidis, Bactrianæ et Mediæ capita. *Cellar.*

§ 9 *Rhodii*] Adde Oros. III. 17. Quo tempore suspicari licet, eos munera misisse Alexandro, inter quæ fuerit et pretiosum illud ἐπικόρπαμα, cujus Plut. in Vita cap. 60. meminit. Rex autem vicissim Rhodios amavit atque auxit, ut videre est ex Diodoro XX. 82. Nec diu tamen illi in fide: quippe intellecta morte Alexandri, præsidium Macedonum, cujus infra IV. 8. 12. meminit Noster, ejecerunt, seque in libertatem vindicarunt. Diodor. XVIII. 8. *Freinsh.*

Andromacho] Hunc ab ipso Alexandro præfectum locis illis scribit Euseb. n. MDCLXXXV. 'Alexander capta Tyro Judæam invadit, a qua favorabiliter exceptus Deo victimas immolavit, Pontificem Templi honoribus plurimis prosequitur, Andromacho locorum custode dimisso, quem postea Samaritani interficiunt,' &c. Quam historiam cum alibi, quam apud Eusebium, non legi diceret Scaliger, apparet virum summum id temporis hujus loci Curtiani, et item alterius infra IV. 8. 9. non fuisse recordatum. Sed et Cedrenus rei meminit, Ἧς καὶ ἐπιμελητὴν μετὰ τῶν λοιπῶν τόπων Ἀνδρόμαχον κατέστησεν, ὃν ἂν ἀνελόντες οἱ τὴν Σαμαρίαν οἰκοῦντες, δίκας ἔτισαν· *Cujus Curatorem cum locis vicinis constituit Andromachum: quem interfecerunt Samariam habitantes, pœnasque dederunt*. Freinsh.

Bello quod supererat] Diu me torsit hic locus, perdiu. Lugdunensis editio habebat, *ab illo quod supererat iter facturus*. Atque hoc Gymnici editione confirmatur. Colonienses membranæ, *ab illo quod supererat interfuturum*. Sigebergensis, *ab illo quod supererat interfuturis*. Quæ omnes lectiones aliæ aliis vitiosiores, tales sunt, ut in iis excutiendis magnopere laborandum sano alicui non videatur: venit tamen in mentem suspicari absque illo *ab* ita hæc posse constitui, *illo, quod supererat, iter facturus*; sed ne hoc quoque satis placebat. Igitur versanti animum in omnes partes, hæc tandem sedit; et non dico jam opinio, sed sententia, non aliter scripsisse Curtium, quam *bello quod supererat interfuturus*: prona fuit ad errorem via, in vocibus *bello* et *ab illo*; nec illi *interfuturus* vis ulla a me est adhibita, cum, ut ante dixi, scripti etiam alii *interfuturum*, alii, quod adhuc propius a vero abeat, *interfuturis* haberent: sic igitur hic statuo, et Glareani modestiam, qui more suo quid sibi velint verba, *ab illo quod supererat iter facturus*, ingenue ignorare fatetur, vehementer amo. *Modius*. Aldus et Frobenius ediderunt *iter*

facturus, pro *interfuturus;* eamdem lectionem firmant Mss. Palat. Bongars. in quibus et pro *bello* legitur *ab illo*. Unde suspicor, lectionem Curtii veram esse: *ad bellum, quod supererat, iter facturus*. Vitium natum ex eo, quia pro *ac bellum* antique et compendiose scriptum fuit *ad bello* cum lineola super litera ultima, deinde junctum utrumque et factum *abello*, et ab emendatore *ab illo*. Scheffer.

§ 10 *Urbem Gazan*] Mari vicinam, in via quæ Hierosolymis in Ægyptum ferebat. *Cellar.*

§ 11 *Ludicrum Isthmiorum*] Ex quatuor ludorum Græciæ generibus non ultimum fuit, quod in Isthmo apud Corinthum celebrabatur, de cujus sollemnitate vide sis Liv. XXXIII. 32. *Cellar.*

Ut sunt Græcorum] Ita impressi, nisi quod *temporalia*, non *temporaria* legebant: in membranis erat, *Græci ut sunt temporaria ingenia, &c.* hinc est, licet ceteras illas non satis probas hic esse ducam, cur *temporaria* malim, præsertim cum hoc sæpius uti veteres deprehendam: et *temporale* etiam apud JC. id significet, quod ad tempus durat, non quod sibi non diu constat, sed facile subinde mutatur: quales fuisse Græcos hac voce dicere vult Curtius. *Modius*. 'Temporarius' est temporibus aptus, et pro illorum mutatione varius et mutabilis: sic Sen. Epist. 9. 'temporarias amicitias' vocat temporibus accommodatas, cum iis manentes, abeuntes. de Græcorum autem levitate consulatur Cicero pro Flacco c. 4. *Cellar.*

Duodecim] Diodor. XVII. 48. quindecim legatos fuisse scribit: infra VII. 8. 8. a Scythis viginti mittuntur: rursum IX. 7. 12. duarum gentium legati centum Alexandrum adeunt. *Freinsh.* Mss. codices nostri etiam exhibent *xv*. Snak.

Coronam auream] Vide Lipsii admiranda II. 9. *Idem.*

Donum victoriæ ferrent] Quid est 'ferre donum victoriæ,' an *ob victoriam?* ita puto locum exigere. sed tamen displicet loquendi genus, primum, quia deest casus, quo declaretur, cui ferenda fuerit corona. deinde nec corona victoriæ, nec *donum victoriæ* in usu est: dicitur enim corona virtutis, corona ob res bene gestas et id genus: itaque pæne credo Curtium scripsisse, *Donum victori afferrent*. Scheffer.

§ 12 *Pendentes animos tulisset*] Hoc modo hæc esse legenda admonuit me Palmerius meus: recte sane; nam quid illud est, quod in vulgatis libris legitur? *ut quocumque pendentes animus tulisset, fortunam sequerentur*. Modius. *Animos fortuna*] Sic multo melius, quam cum aliis: *quocumque pendentes animus tulisset, fortunam sequerentur*. Animi enim illorum pendebant in ancipiti: atque ita comparati erant, ut quocumque verteret fortuna, ut solent mortales, eo ipsi quoque inclinarent: at altera lectio, si bene examines, vana est, *quocumque pendentes animus tulisset*. Si animum sequuturi erant, haud sane pendere poterant; statim enim suscepissent eorum partes, quibus amplius faverent: sed Curtius vult nihil in consilio habuisse præter fortunam partium. Sicut Albani apud Florum I. 3. 6. 'Medii inter duos exspectavere fortunam,' ubi Notam vide. *Freinsh.* Forte, *pendentes animis impulisset fortuna*. Heinsius. Quocumque dubios animos fortuna et felicior eventus adduxisset; nam si Darius vicisset, deserturi erant partes Macedonum: his autem præter exspectationem felicibus gratulantes vere temporibus serviunt. *Cellar.* Medicina indigere hunc locum censet Pater Gronovius, quum codd. Flor. *animus*, Pall. *animis* habeant, quod possis tenere una cum Ciceronis loco in Tusculanis I. 40. Ipsum tamen capit, *quocumque pendentes animi tulisset fortuna:* sic lib. IV. Tusc. 'Qui appropinquans ali-

quod malum metuit, exanimatusque pendet animi.' Vide ipsum ad Livium VIII. 30. *Snak.*

Miletum cepit] Manu exarati constanter *duo millia militum*: manavit error a ductu literarum. *Modius.* *Cepit*] Malim *recepit*, tum quod ita se res habet: prius enim in potestatem redacta ista omnia defectio aut hostis alienaverat: Arrian. IV. 3. 7. tum etiam quod Curtius non videtur facile dicturus, 'capere Paphlagoniam, Lycaoniam,' &c. *Freinsh.*

§ 15 *Tenedon quoque receptum*] Sic hunc locum constitui ex æquo scriptos et editos libros secutus: in his enim erat, *Tenedon quoque hostium receptaculum incolis ultro vocantibus. Statuerant et Chion occupare*: in illis, *Tenedon quoque receptum incolis ultro vocantibus statuerant occupare*; quam lectionem magna ex parte Gymnicus imitatur, scribens, *Tenedon quoque hostium receptaculum incolis ultro vocantibus statuerant occupare.* Sed audi, Gymnice, Glareanum: 'Impudens,' inquit, 'in plerisque codicibus mendum, qui verbum *statuerant* ad superiora connectunt omissis duobus verbis *et Chion*, cum sequentia omnia ad Chion non ad Tenedon facta sint.' Verum tu fortasse aut non credes Glareano, aut, quod abominor, negabis tanti esse, utrum bene an sequius libri tui imprimantur, ut eo nomine ipse laborem inspiciundi vetera exemplaria et rem diligentius examinandi capias, aut alios paucorum nummorum sumtu, qui id faciant, conducas, ut lubet: dum scias, me sane Glareano, de eo, quod ad hunc locum scripsit, pariterque quod sine exemplaribus porro eum, quum corruptum videret, non perverterit, gratias ingentes agere, satis gnarus, id quod excudendum curavi, qui scripturas jam a me allegatas considerabunt, et omnino stupidi non sunt, e vestigio probaturos. *Modius.* Hadriani Junii optima editio et ad Ms. emendata rescribit, *Tenedon quoque hostium receptaculum, incolis ultro vocantibus*; nam ante vocem *Tenedon* commma duntaxat posuit, ut sequentia ad vocem *redegerunt*, referantur. Aliter, ut vides, Modius: aliter, omissis duobus verbis *et Chion*, vere emendat Glareanus adjectis *et Chion*, et *statuerant* ad Chion retrahit; nam quæ sequuntur ad Chium pertinent. Modius *Tenedon receptum* satis Latine? *receptam* dixisset: receptam docet fuisse receptaculum, ut habent omnes editiones præter Rhodianam. Lege, *Tenedon quoque receptam*: audi, redegerunt in ditionem Alexandri. *Raderus.* *Tenedon quoque receptum*] Sic fecisse dicitur Modius, cum esset, *Tenedon quoque receptam*; et sane vocem *hostium* etiam priscorum quidam omittunt. Possis defendere, *Tenedon receptum* dici, quomodo illud, *Centauro invehitur magna*, ut scilicet subaudias 'oppidum.' *Freinsh.* Sed nec *Tenedon* nom. casu fero, et intellectum talem vocis *oppidum* sine exemplo esse puto. Repetenda lectio vetus. Ex Dan. et Pal. 1. notavit Gruterus: *Tenedon quoque receptaculum, incolis ultro vocantibus, statuerant occupare.* Ubi vides deesse illa, *et Chion*, quæ nec fuerunt in scriptis Modii, nec in editione Gymnici, ut testatur idem Modius. Ea sine dubio interposuerunt recentiores ex Arriani libro tertio; qui ostendit, quæ sequuntur, ad Chium pertinere; et de utraque urbe continenter memorat. Habuerunt etiam editiones illud *receptaculum*; sed cum id solum sine sensu esset, addiderunt, *hostium*. Nos ex scriptura veteri facile restituimus: *Tenedo quoque recepta, Chium, incolis ultro vocantibus, statuerant occupare.* Vides, ut se det res ipsa sine ulla violentia. Ex *receptaculum* fecimus, *recepta Chium*: verba autem illa, *incolis ultro vocantibus*, tam referri bene ad Chion quam ad Tenedon, quæ sequuntur demonstrant. *Gronovius.*

Lectio, quam expressimus, ne quid diffiteamur, Gronovii est, (Observ. II. 8.) quam etiam Tellierius sequutus est. *Cellar.*

§ 16 *Namque inter Apollonidem et duces*] Quinam obsecro hi duces? Apollonides certe unus: sed hunc cur velut ex eorum numero excludit? Si istum non excludit, addere debebat et reliquos. Qui autem hi, iterum dico, reliqui duces? nulli præter Apollonidem et Athenagoram: hujus nomen a librariis supina negligentia omissum inseres vicissim et scribes, *namque inter Apollonidem et Athenagoram duces militum;* hos duces paullo ante Pharnabazus faciebat: 'Sed Pharnabazus, Darii prætor, comprehensis qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollonidi et Athenagoræ, suarum partium viris, urbem cum modico præsidio militum tradit.' Inter eos dissensio et seditio orta dedit Alexandrinis irrumpendi occasionem. *Acidalius.* Acidalius addit Athenagoram ipsi Curtio inserendum; sed plures erant, quos Arrianus ponit, Aristonicus, et Phisinus, et Megareus. *Raderus.* *Apollon. et duces*] Non sperno conjecturam Acidalii, *Apollonidem et Athenagoram duces militum.* Vulgatam si retineas, capies ortam dissensionem inter Apollonidem Chium, cui simul cum Athenagora patriæ imperium tradiderat Pharnabazus; et duces præsidiariorum militum, qui nimirum præsidio præerant, ut Apollonides popularibus suis. Nam ita sæpe evenit, ut oriatur dissidium inter principes civitatis, et militum præsidiariorum duces: quo pertinet exemplum Palæpolitanorum apud Liv. VIII. 25. 11. et alia similia. Atque hæc opinio verior est. Fallitur Raderus qui putat per duces hos militum intelligi Phisinum et Megareum, de quibus Arrian. III. 1. 6. nam et illi non militum duces, sed popularis defectionis auctores adjutoresque fuerunt: multo autem gravior error est, quo eodem Aristonicum trahit; quamquam enim Arrianus eum simul cum Chiis istis ad Alexandrum pertractum narret; tamen de his posterioribus tantum intelligit, quod addit de defectione concitata. *Freinsh.*

17 *Olim*] Pridem, nuper, non semper de longissimo tempore Curtius. Sic IV. 7. 1. '*Ægyptii olim Persarum opibus infensi:*' ubi Raderus VII. 1. 12. '*Olim sibi esse suspectos.*' VIII. 14. 10. '*Olim ad notum sonum auribus mitigatis.*' Terent. And. I. 5. 35. '*Quia olim in hunc sunt constitutæ nuptiæ.*' Idem ibid. III. 3. 13. '*Alium esse censes nunc me, atque olim cum dabam.*' Hec. IV. 1. 22. '*Ex hac re quod locuta es olim, quum illum generum cepimus;*' ubi Donatus, '*pro ante.*' *Snak.*

Pharnabazus] Hic tamen custodibus elapsus est, ut tradit Arrian. III. 1. 7. *Freinsh.*

§ 18 *Triginta inanes*] Sic optime scriptus meus et Coloniensis. Pessime autem vulgati, *Triginta naves;* pessime, et præter mentem auctoris, qui hoc dicere vult: duodecim triremes milite et remige suo instructas, et triginta ab iis vacuas, traditas fuisse præfectis Alexandri. Porro etiam quæ præcedunt non satis placent. Ac ne sic quidem, ut a me edita sunt: vereorque ne sit legendum: *Pharnabazus cum Apollonide et Athenagora vincti traduntur. Duodecim triremes cum suo milite ac remige, præter eas triginta inanes, et piratici lembi, Græcorumque tria millia mercede conducta;* ut illud *traduntur* ad singula membra retrahatur: exemplo verbi *advenit*, de quo jam ante. Posset etiam legi, cum in Sigebergensi sit, *vincit* pro *vincti. Pharnabazus cum Apollonide et Athenagora vincitur. Traduntur, &c.* Modius. *Naves*] Non abs re est quod nonnullæ edd. habent *inanes*, nempe sine milite ac remige; possis tamen non incommode retinere *naves*, nimirum alterius generis, haud triremes; ut exempli

caussa, apud Diodor. XVIII. 4. sunt 'naves longæ triremibus grandiores.' Idem mendum reperi in editione Cæsaris in fol. de B. Civ. III. 8. *Freinsh.*

Piratici lembi] Naves piraticæ non unum habuere nomen, aut speciem: Fuere lembi, lenunculi, celoces, myoparones, Liburnicæ, πλοῖα λῃστρικὰ καὶ λῃστρίδες νῆες. Ceterum, lembus proprie navicula brevis piscatoria est, Marcello auctore; serviunt tamen apud Livium et Polybium belli quoque usibus. Cyrenenses invenere. Fulgentius: *Lembi*, inquit, *naviculæ genus velocissimæ*, quam δρομίδην dicimus. *Raderus.*

§ 19 *Methymnæorum tyrannus*] Scylax: Κατὰ ταῦτά ἐστι νῆσος Αἰολὶς, Λέσβος, πέντε πόλεις ἔχουσα ἐν αὐτῇ τάσδε, Μέθυμναν, Ἄντισσαν, Ἔρεσσον, Πύῤῥαν, καὶ Μιτυλήνην, λιμένας ἔχουσαν δύο. *Secundum hæc loca insula est Æolis, Lesbus, his quinque oppidis nobilis, Methymna, Antissa, Eresso, Pyrrha, Mitylene, quæ duos habet portus, uti Pyrrha unum.* Plin. H. N. v. 31. Methymnam et Antissam in Caria ponit, duasque in unam coaluisse. Mela III. 7. in Troade Lesbos, et in ea quinque oppida: Antissa, Pyrrha, Eressus, Cirava, Mitylene. Magnitudine Scylaci septima est: colligit in circuitu stadia centum supra mille. *Raderus.*

§ 21 *Crepidine portus*] Scholiastes Juvenalis ad Sat. v. 8. 'Crepido,' inquit, 'est ora terræ, quam aqua adluit, ex hoc appellata, quod ibi aqua adlidens concrepitet.' Adde Nostrum v. 1. 28. *Cellar.*

§ 22 *Mitylenem*] Primariam urbem Lesbi. *Idem.*

Duorum milium] Membranæ IIII. vel X. si volunt. *Modius.*

Imbrum] Chersonneso Thraciæ opposita in Ægæo mari. *Cellar.*

CAP. VI. § 1 *Intendit*] Vulgo, *intendit animum;* sed illud *animum* delendum censet Palmerius: censeo et ego, vel rei caussa, vel ipsius hominis, cui hanc partem credulitatem meam addidi. Et adverte sane, lector, si operæ videbitur, ubicumque verbum *intendit* in Curtio occurrit, occurrit autem sæpius, ibi semper aliquid latere mendæ, adeo ab uno loco, quia vim ejus ignorabant, invecta sunt omnia hæc, quæ tamen non temere ab uno emendari poterunt. *Modius.*

§ 2 *Perquam maximo posset exercitu*] Quum non placeret illud *perquam maximo*, recurri ad variantes, ubi τὸ *ducem* Flor. Dan. Bong. exulare vidi. Recte. Scripserat enim Curtius, *Bessum quoque Bactrianorum P. R. quam maximo posset*, hoc est *Prætorem*, unde imperiti librarii fecerunt *per*. Gronovius. Observat. II. 8. Vulgo, *perquam maximo exercitu:* sed Gronovio auctore *per* abjecimus, qui etiam mavult *Prætorem* quam *ducem*. ex *P. R.* breviata *prætoris* nota, insulsum *per* librariorum provenisse existimat. *Cellar.*

§ 3 *Rapto vivere adsueti*] Ita Tan. Faber emendavit Epist. I. 51. quia de Bactrianis, non de Scythis dicitur: vulgo legitur *adsueta*. Cellar.

Errant] Ita sane malo quam *erant;* et consule locum, consule judicium tuum, et a me stabis. *Modius.* *In armis errant*] Prædabundi discurrunt. *Cellar.*

§ 4 *Suspecta perfidia*] Quærit Glareanus, cur descendere jussus sit ad Darium suspectus proditionis? quia absens magis timebatur quam præsens, notandus et coërcendus, si quid præsens moliretur: quod non poterat fieri in absente, rege tam occupato. *Raderus.* Evidens exemplum in Histiæo Milesio, quem ea caussa evocavit ille, cujus nomen hic sumpsit, Darius, apud Herod. v. 24. *Freinsh.* Suspectæ perfidiæ homo. *Cellar.*

In secundo gradu] Proximo regis fastigio: supremum enim gradum sive regnum adfectabat. *Cellar.*

§ 5 *More quodam Persarum*] Idem Marcellinus XXI. 26. 'Speculatores

et transfugæ subinde venientes repugnantia prodebant: ideo futurorum incerti, quod apud Persas nemo consiliorum est conscius, præter optimates taciturnos et fidos, apud quos Silentii quoque colitur numen.' *Freinsh.*

§ 6 *Rem magis*] Hoc *magis* in editis non erat, sed quid hoc nostra? *Modius.* Puto legendum *Magi*, et hoc fortasse tam certum est, ut probatione non indigeat. *Rutgers. Var. Lect.* III. 4. *Nec magnam rem sustineri*] Ita puto scripsisse Curtium. Glossa τοῦ *sustineri* fuit olim *agi*: id cum in textum ab imperitis librariis esset relatum, ascivit unam literam ex voce præcedente, unam ex subsequente, et factum ita, *rem magis sustineri.* Importunum hic de Magis, quod Rutgersius voluit. Hæc Gronovius in literis ad Socerum; et in Observationibus II. 8. Similem sententiam dixit Val. Max. II. 2. 1. 'Taciturnitate optimum ac tutissimum administrandarum rerum vinculum' appellans. *Freinsh.*

Facillimum] Dissentiunt hic a Curtio, seu potius a Persis, omnes ubique sapientes, qui nihil æque arduum ac difficile arbitrantur. Certe Pythagoras discipulos suos primum docuit 'res omnium rerum difficillimas, tacere, audireque.' A. Gell. I. 9. quod ex eadem schola firmat Jamblichus de Vita Pythag. cap. 31. Πάντων γὰρ χαλεπώτατόν ἐστιν ἐγκρατευμάτων τὸ γλώττης κρατεῖν. *Omnium moderationum continentiarumque difficillima est, linguam moderari ac domare.* Vide etiam quæ notavit Rittershusius ad Malchum de Vita Pythagoræ pag. 13. ubi hæc verba: Οὐδ' ἡ τυχοῦσα ἦν παρ' αὐτοῖς σιωπή. Et Epigrammata Græca lib. I. tit. εἰς Σιωπήν. Egregium est illud Zenonis apud Plut. de Garrulitate cap. 5. interrogantibus regiis legatis quid de se renuntiari velit: 'Senem a vobis conspectum Athenis, qui inter pocula servare silentium possit.' Multa in hanc sententiam ab aliis præclare dicta, quæ sciens prætereo. Tamen Ovidium Persis conciliat Scaliger in Amor. ejus II. 608. legendo: 'Exigua est virtus præstare silentia rebus.' *Freinsh.*

§ 7 *Præerat et Betis*] Hunc Arrian. lib. II. Batim vocat, et eunuchum fuisse ait: Εὐνοῦχος δέ τις, ᾧ ὄνομα ἦν Βάτις, κρατῶν τῆς Γαζαίων πόλεως, οὐ προσεῖχεν Ἀλεξάνδρῳ. *Popma.* Josepho II. 8. est 'Babemeses.' Propter hoc factum fidem Gazæorum commendat Polyb. apud Vales. pag. 86. *Freinsh.*

§ 8 *Agi cuniculos*] Antiquissimum usum cuniculorum seu subterraneorum fossarum fuisse, constat ex Heronis vetustissimi scriptoris mechanicis, qui primo capite hæc de cuniculis monet. 'Operæ pretium est autem, eos etiam qui sub terra prope murum aguntur cuniculos occultos, profundosque, juxta fundamenta, et non in terræ faciem fieri: ne cum hoc hostes deprehenderint, intus e diverso fodiant, murumque ipsum cum contra perforaverint, eos, qui cuniculum agunt, fumo et aqua perimant.' A cuniculis animalibus didicere mortales terram effodere. Martialis Epigr. XIII. 60. 'Gaudet in effossis habitare cuniculus antris: Monstravit tacitas hostibus ille vias.' *Raderus.* Vide et Stewechium in Veget. IV. 24. et Nostrum IX. 8. 13.

§ 9 *Opus ersus*] Mirum quid cogitarint illi, qui editioni Curtii præfuerunt primi, cum vocem *orsus* plane necessariam omiserunt. *Modius.*

Desidente sabulo] Arena cedente molibus turrium. At quomodo cuniculos egere in arenis? Arenas altius effodere, donec ad solidam glebam descenderent; quæ tamen ipsa ex arena, sed concreta jam et longo ævo durata, constabat. *Raderus.* De re ipsa vide Lipsii Poliorc. II. 4. ubi similia exempla subsidentium turrium. *Freinsh.*

Agilitatem rotarum] Turres ligneas

ad oppugnandum factas supra in obsidione Tyriorum urbis vidimus. Tales machinæ erant mobiles, et rotarum agilitate muris admovebantur. Lib. XXXI. 11. 'Ipse Hannibal, qua turris mobilis, omnia munimenta urbis superans altitudine agebatur, hortator aderat: quæ quum admota, catapultis ballistisque per omnia tabulata dispositis, muros defensoribus nudasset.' *Cellar.*

§ 10 *Receptui signo dato*] Buccina signum dabatur receptui, hoc est, ut milites in hostem progressi se reciperent redirentque: hinc est 'receptui canere' apud Cæsar. VII. 47. et Hirt. Alexandr. 47. *Cellar.*

Corona circumdari] Cingi undiquaque militibus, ut nullus exitus aditusve pateret. Erat autem genus oppugnationis subitæ, et corona vel simplex, hoc est una series militum, vel spissa, id est, duplicata. Silius XIII. 140. 'Mœnia flexa sinu, spissa vallata corona Adligat, et telis in morem indaginis ambit.' *Cellar.* Adde Lips. Poliorc. Dial. I. 4.

Sacrum patrio more] Paullo clarius Arrianus: *Καὶ ἐν τούτῳ θύοντι Ἀλεξάνδρῳ, καὶ ἐστεφανωμένῳ τε καὶ κατάρχεσθαι μέλλοντι τοῦ πρώτου ἱερείου κατὰ νόμον, κ. τ. λ. Inter hæc Alexandro corona capiti imposita sacrificante cum ipso patrio more primum sacrificium auspicatus est.* Habes ergo ritum, orto sole regem coronatum, ante alios omnes sacrificasse. Idem supra docuit id cum multa face fieri solitum. *Raderus.*

§ 11 *Corvus*] Arrianus avem refert, non glebam, sed lapidem in Alexandri caput demisisse. Plutarchus in Alexandro glebam a supervolante alite in humerum ejus delapsam narrat: unde Aristander in humero Alexandrum vulnus acceptarum prædixit. *Popma.* Confundit hanc narratiunculam cum illa quam Plutarch. in vita cap. 61. refert de aquila, quæ interprete Aristandro victoriam Alexandri portendit, doctissimus Tiraquellus ad Alexandri Dier. Genial. V. 13. non recordatus id quod Plutarchus eo loco recenset, etiam narrari a Nostro infra IV. 15. 26. Hanc autem historiolam attigit Plutarch. cap. 43. ubi quidem in nonnullis circumstantiis a Curtio dissidet. Quemadmodum et Arrianus II. 57. Nam Gregoras VIII. 12. ab omnibus aliis diversus abit, dum id ad Tyrum accidisse vult, non ad Gazam, ut reliqui. *Freinsh.*

Bitumine ac sulphure] Plutarchus *νευρίνοις κεκρυφάλοις, nervorum reticulis*, seu laqueis irretitam tradit in machina considentem, quam Alexander ad urbem oppugnandam excitarat. Sed cur *bitumine et sulphure*, alimentis ignium, illitam? An ut urbem incenderet? Quomodo turri urbem incenderet, ex qua pugnabant Macedones? Illitas alumine lego in aliis historiis turres, ne ignem conciperent. Et forte erat *pulvere*, [non crediderim] pro *sulphure*, et *alumine*, pro *bitumine*. Alumine certe illini solitæ adversus ignes. Claudius Quadrigarius, cujus reliquias legimus apud A. Gellium XV. 1. de turri Archelai Athenis, quam Sulla frustra conatus est ignibus solvere: 'Tunc Sulla conatus est, et tempore ('opere' legerim) magno eduxit copias, ut Archelai turrim unam, quam ille interposuit, ligneam, incenderet. Venit, accessit, ligna subdidit, submovit Græcos, ignem admovit: satis diu sunt conati, nunquam quiverunt incendere. Ita Archelaus omnem materiam obleverat alumine: quod Sulla et milites mirabantur.' Ammianus XX. 11. 'Machinas Romanorum Persæ exurere vi magna nitebantur, et assidue malleolos, et incendiaria tela torquentes laborabant incassum: ea re, quod humectis scortis et centonibus erant opertæ materiæ plures, aliæ unctæ alumine diligenter, ut ignis per eas laberetur.' Denique inungendi alumine materias mos inolevit. Hæc

primum occurrebant de alumine contra bitumen. Sed nescio, an tam viscosum alumen, ut tenere aves posset. Et ea tempestate nondum reor fuisse artificium cognitum, ut proinde nihil in Curtio mutandum putem; præsertim codicibus novis et antiquis in *sulphur* et *bitumen* conspirantibus. Turrim ergo non ex materia, neque mobilem, [nisi tamen obstet num. 9. hoc cap.] ut alias, latere coctili, aut lapide factam, bitumine et sulphure, pro cæmento, interlitam putarim, tegulasque supremas pice inunctas. *Raderus.* Quum turres omni cura et studio contra ignem hostilem defendendæ fuerint, quis usus bituminis ac sulphuris? sunt qui *alumine et pulvere* malunt, aut lapideam potius sive latericiam, bitumine ac sulphure pro calce adhibitis, quam ligneam ac mobilem molem intelligunt. Utrumque durum. Tellierio ergo Curtius hallucinatus videtur, quum Plutarch. *νευρίνοις κεκρυφάλοις*, *reticulis ex nervo factis*, quibus ad versandos funes utebantur, scribat irretitam fuisse. *Cellar.* Forte legendum *inlita bitumine*, omissis *erat turris.* Heinsius.

Conatus] Glareanus *conata*, quod referenda esset hæc vox ad præcedentem *avis*. Raderus parenthesi interposita salvam præstare ait verborum compositionem, hoc modo: *resoluta defluxit (ipsa autem avis in proxima turre consedit) Illita, &c.* Vix dubito Curtium in animo habuisse corvum, adque id conformasse hoc participium, cujusmodi multa passim occurrunt scriptorum *παροράματα*, qualia notavit Gifanius ad Lucretium in Conlectan. voce 'Generis mutatio.' Sic Dio XLVII. 3. 28. quum *τὴν γερουσίαν* nominasset, subjicit *οἱ δὲ*, Senatores cogitans. Vide in Lud. Ariost. notam XLVIII. Alia generis est mutatio quum pronomen relativum ad posterius membrum, non ad prius refertur. ut apud Ciceron. Philipp. VIII. 8. f. 'Hic est Campanus ager et Leontinus, quæ duo sunt præsidia.' Et de Legib. I. 7. 'Animal hoc providum, sagax, &c. quod vocamus hominem.' Similia in Sallustio. *Freinsh.*

§ 12 *Consulerentur*] Alii *consuleret*: tu te consule, utrum velis, utrum nolis; mihi enim tanti hodie non erit, ut tria hujusce rei perdam verba. *Modius.*

Non intactus] Quidam Mss. *non intacta*: legerim, *non intacta a superstitione mentis.* Freinsh.

§ 13 *Quo minus Ægyptum intraret*] Gaza quasi clavis Ægypti, si in Persarum potestate mansisset, aditum reditumque Macedonum incommodare potuisset. *Cellar.*

§ 14 *Haud sane memor*] Talis Pyrrhus apud Plutarch. in Vita c. 65. *Freinsh.*

§ 15 *Arabs*] Betis enim ad tuendam urbem Arabes conduxerat, Arrianus II. 2. 3. adde infra IV. 6. 30. Quod attinet Alexandri periculum, geminum ei sustinuit Varrus apud Cæsar. de Bello Civ. II. 35. Augustus et Tiberius, apud Sueton. Aug. 79. 2. et Tib. 19. 3. Trajanus apud Xiph. Lucullus apud Appian. in Mithridatico, Frontinum Strateg. II. 5. 30. et Plut. c. 32. Maxime Stesagoras II. 3. apud Herod. VI. 38. *Idem.*

§ 16 *Exigua corporis declinatione*] Cic. Catil. I. 6. 'Quot ego tuas petitiones ita conjectas ut vitari non posse viderentur, parva quadam declinatione, et ut aiunt corpore effugi?' et Noster VI. 1. 4. 'Alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat.' *Cellar.*

In vanum manum] Nec manum amputavit, nec in vanum lapsam, si fide dignus Hegesias Magnes, cujus Fragmentum servavit Dionys. περὶ Συνθέσ. Ὀνομ. cap. 71. sic enim ille: Ἀνὴρ γὰρ τῶν πολεμίων εἰς γόνατα συγκαμφθεὶς, ἔδοξε τοῦτ' Ἀλεξάνδρῳ τῆς ἱκετείας ἕνεκα πρᾶξαι. Προέμενος δ' ἐγγὺς μικρὸν ἐκνεύει τὸ ξίφος ἐνέγκαντος ὑπὸ τὰ πτερύγια τοῦ θώρακος, ὥστε γενέσθαι καὶ τὴν πληγὴν οὐ καιριωτάτην· ἀλλὰ τὸν μὲν

αὐτὸς ἀπώλεσε, κατὰ κεφαλῆς τύπτων τῇ μαχαίρᾳ. Vir enim quidam ex hostium numero in genua subsidens, fidem fecit Alexandro supplicandi animo id egisse. Eum ergo admittens propius, vix declinavit gladium, quem transfuga sub ipsas loricæ pinnulas intulerat, ut non acciperet lethale vulnus: sed eum quidem impacta in caput machæra ipse Rex interemit. Freinsh.

Gladio] Quem insigni tinctura et levitate habebat, Citieorum regis donum. Plutarch. cap. 60. *Freinsh.*

§ 17 *Inevitabile*] Respexit Virgilium. Sed et aliorum plurimæ in hunc modum sententiæ, de quibus ad illa Taciti H. I. 18. 1. 'Quæ fato manent, quamvis significata, non vitantur.' *Freinsh.*

In humero] Consentit Arrianus II. 5. 9. nam Plutarch. in Or. de Fortuna Alex. I. 2. in malleolo pedis τῷ σφυρῷ vulneratum fuisse scripsit. *Freinsh.*

§ 18 *Quia quam alte penetrasset telum*] Credo omnino certam esse hanc emendationem, quidquid dicant illi, qui aliter plane, et contra quam significare vult Curtius legunt: *quia numquam tam alte penetrasse telum lorica obstante cognoverant.* Modius. Quidquid alii dicant, aut legant, hanc omnino certam emendationem Modius credit. Credat sane, dum ego non esse sciam. Quid enim est, quod verba ista sonant? Lorica scilicet obstabat, quo minus cognoscerent, quam alte telum penetrasset: et hoc quia non cognoverant, miseri terrebantur. Nihil languidius potuit, vix absurdius etiam quidquam. Præsto veram sententiam, quam lectio conficit vulgata: *quia numquam tam alte penetrasse telum lorica obstante cognoverant.* Verba etiam ipsa non dubito, quin sincera: quæ sic iterum interpolavit novus editor Lugdunensis, ut neque Modii, neque alias aliorum sequeretur editiones, et sequeretur utrorumque: credo ut neutras offenderet, vel ut ab utrisque etiam gratiam iniret. Fecit ἀνώνυμος Aristarchus: *quia tam alte penetrasse telum, lorica obstante non cognoverant.* Egregie: et nisi unicus hic conciliator esset pugnantium scripturarum, æternum fluctuaremus. Atqui certiores ipsi sumus hoc hic auctorem velle: Novum et mirum visum Macedonibus, quod per loricam ita adacta sagitta esset, ut in ipso humero exstaret, qui numquam ante cognovissent, illa obstante, tamen adeo alte telum penetrasse. Ex ea vulneris insolentia terrorem animis concipiebant. *Acidalius.*

§ 19 *Medicamento, manare longius*] Bipedum nequissimi librarii hæc ita contaminarunt, ut non cognosceres esse eadem, Curtiumque in Curtio desiderares: scripserant enim: *medicamento, quo retentus erat, manare latius cœpit, et vulnus, quod recens adhuc, &c.* O genera sacrilega! ecquid vobis satis dignum precer, cum ita temere in bonis auctoribus alia mutatis, interpolatis alia? *Modius.* Inficetissimam glossam, *quo retentus erat*, recte Modius expulit: sed idem unde, aut qua caussa *stupens* mutavit, pro quo alibi *recens*? ineptum id hercule! nam stuporem in vulnere hoc medici non agnoscent, nec per eos, quod dolorem non movet ipsum stupere dixeris: stupet, quod illum non sentit; quamquam ne id quidem omne. Sed hæc non sunt hujus loci. Vulgatum *recens* melius sane, nec germanum tamen, ut opinor. Ex illo *stupens*, quod e membranis credo Modius promsit, emendo *tepens*: unde natum quidem et ipsum *recens*, quia primum abierat in *repens*, mox in illud, quod vulgati tenuerunt: et stupens etiam non aliunde: nam prima erroris indoles, quod temere aliquando *stupens* scriptum esset. Calida autem vel tepentia adhuc vulnera dolorem non cient, qui frigescentibus inoritur demum. Hoc qui nescit, aut non credit, ei quid, nisi ut in se ipso discat, et expertus credat, optem? *Acidalius.*

Manere] Expunxit inficetam glossam, quæ proxime præcedebat, *quo retentus erat*, Modius: nec sane habet quidquam quo se tueatur; ergo et nos omisimus. *Freinsh.*

Recens] *Tepens* legit Acidalius: nec tamen ego *recens* damnarim, cum utriusque sit eadem vis. *Raderus.* Mss. *stupens* recte. Infra IV. 15. 17. 'Calidis adhuc vulneribus aberat dolor.' VIII. 4. 12. 'Calor stupentia membra commovit.' *Heinsius.*

§ 20 *Submitti genu*] Puto *subniti*. *Rutgersius. Var. Lect.* III. 4. Non corrigendum hoc: ita enim Lucretius lib. I. 'terram genibus submissa petebat.' Ovid. Met. IV. 'flexumque genu submisit.' Nam 'submitti genu' dictum ut Suetonio, 'dextrum genu lapide ictus.' *Gronovius. Observat.* II. 8.

Quem proximi] Litterula una minus hoc recte, quamquam sic etiam recte. Sed auctor omnino *quum* non *quem* scripsit. *Acidalius.*

Receperunt] Forte *retulerunt*, ut VII. 6. 4. 'Macedones illum in castra referebant.' *Heinsius.*

Betis] Præfectus præsidii Persici urbis Gazæ impositi supra n. 7. qui jam eruptionem fecerat n. 13. *Cellar.*

§ 21 *Aggerem*] De hoc, et contrario Gazensium commento vide Lipsii Poliorc. II. 3. et V. 6. *Freinsh.* *Aggerem quo mœnium altitudinem*] In Polioreeticis etiam operibus 'agger' erat, terreus quidam, et alia materia mixta, mons et elevatio, quem paullatim adversus urbem producebant, ut ex alto pugnarent; et turres ibi ac tormenta constituerent. Cicero ad Attic. V. 20. 'Oppidum cinximus vallo et fossa; aggere maximo, vineis, turre altissima, magna tormentorum copia negotium confecimus.' Cæsar de B. Civ. II. 1. 'Vimina materiamque comportari jubet, quibus comparatis rebus aggerem in altitudinem pedum LXXX. exstruit.' *Cellar.*

§ 22 *Interiora urbis infesta telis*] Hoc est 'infestata' missilibus Macedonum. 'Infestus' enim non solum eum qui infestat, sed etiam non tutum et infestatum sonat. Gell. IX. 12. pro hac notione adfert ex principio Cic. pro Planc. 'Si hujus salus ob eam ipsam caussam esset infestior;' additque veteres plerosque dixisse 'infestum,' cui alter infestus est. *Cellar.*

§ 26 *Quum undique telis circumducto*] Pluscu lum in emendatione hujus loci mihi permisi, in quo si pecco, cupio id omne aliis meis in hunc auctorem meritis condonari: quamquam quid potest magnopere peccare is, qui et vulgatas et in membranis inventas scripturas cum fide annotat? Igitur Lugdunenses habent: *Sed cum undique telis est circumductus, insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutem etiam in hoste miratus: tunc inquit, non ut voluisti morieris Beti, sed quicquid tormentorum in captivum inveniri potest, passurum te esse cogita:* male. Gymnici editio: *Sed cum undique telis est circumductus insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutes etiam in hoste miratur. Tunc inquit Alexander, non ut voluisti morieris Beti, sed quicquid tormentorum in captivum inveniri potest passurum esse te cogita:* longe etiam pejus, quam præcedentes, verens fortasse ne palma illa quam deterrime imprimendi sibi eriperetur. Sed jam membranas audiamus, et quidem priore loco Coloniensem, quibus cum meis etiam per omnia convenit: *Sed cum undique telis circumducto insolenti gaudio juvenis elatus alias etiam virtutem in hoste miratus. Non ut voluisti inquit morieris Bati, sed quicquid in captivum inveniri potest, passurum te esse cogita.* Paullo melius quam impressi, sed ubi Sigebergenses! *Sed cum undique te telis qua ducto in se solenti gaudio juvenis elatus alias virtutes etiam in hoste miratur, non ut voluisti inquit morieris, sed quicquid in capti-

vum inveniri potest passurum esse te cogita. In aliis igitur membranas secutus sum, in aliis conjecturam meam, adjutam non solum eo, quod varietas lectionum vitii manifesta omnia faciebat, sed etiam re ipsa: *cum undique telis circumducto Alexander alias virtutem etiam in hoste miratus, non ut voluisti, inquit, morieris Bati, sed quicquid in captivum inveniri potest, passurum te esse cogita.* Quis enim locus esse aut potest, aut debet hic verbis, *insolenti gaudio juvenis elatus?* aut quid fuit cur Alexander, qui victoriam tot centenorum millium tam moderate tulerat, capta urbe, cujus obsidio non tam oppidi claritate, quam geminato periculo regis nobilitata est, insolesceret? omnino opinor eos, qui hæc de suo Curtio adsuerunt, non insolenti, sed solenti plane stultitia, sive temeritas est, elatos et extra terminos mentis suæ positos, ea somniasse. Cogitent tamen, quibus videbitur, vel Glareani causa, qui cum locus oppido obscurus sit, eadem ingenuitate, qua solet, nihil se certi, quod ad eum dicat, habere fatetur. *Modius.* Hæc quoque Modio debemus, a multis inquinamentis repurgata. Ac quæ ejecit, quæ restituit, eorum improbaremus nihil prorsus, unum nisi nos moveret, quo nec immerito alii moveantur. Is consensus est librorum in hoc additamento, *insolenti gaudio juvenis elatus.* consensus inquam scriptorum pariter omnium et cusorum. Nec enim est de nihilo tam areta, tam pertinax conspiratio: et quid vult sibi tamen, aut quo tendit? Ego cum Modio ferri nego ea posse: sed attextum merum nec ausim affirmare. An igitur emendanda statuemus? equidem si possunt, quoquo modo. Verum nos id non sumemus nobis: tentabimus tamen, quod impune liceat, sine periculo Curtii, aut meo. Gaudium non ibi convenit profecto; magis ira, de qua præcessit, *ira quoque accensus;* et sequitur, *ira deinde vertit in rabiem.* Ergo possimus sic interpolare? *Cum undique telis circumducto Alexander, insolenti incendio mentis efferatus, alias virtutem, &c.* Ira sane fervor, ignis, incendium, sed piget hercle probare, quod vereor ut cuiquam probum. Fortasse nihil in iis mutandum, nisi ut *odio* pro *gaudio* substituatur. *Acidalius.* *Insolenti gaudio*] Acidalius mutat *ins. incendio mentis efferatus*, adeo licenter, ut ne sibi quidem probet: ideo mox tentat *insol. odio; gaudium* enim locum hic habere posse negat: in quo me facile habet adsentientem. Sed nec illa placent, *undique telis circumducto:* et sane totus hic locus clamat se passum aliquid a mala manu. Quod si mihi dicenda sit sententia, sic statuam, ope variarum ex Mss. enotatarum, *Sed cum undique* *** (credo enim deesse quædam, ut multis hujus historiæ locis: sensus facile expleri potest: unus omnium telis peteretur, ad postremum exhaustis viribus, vivus in potestatem hostium pervenit, quo ad regem) *adducto, insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutis etiam in hoste mirator, non ut voluisti, inquit, &c.* Et sane sic feci, mutet qui volet, dum sciat me temere nihil statuisse, sed ex codicum sententia. De *gaudio* addendum est, locum ei utique hic esse: gavisus enim est Alexander vivum sibi adduci, in quo libidinem vindictæ pro arbitrio exploret. Adductus autem fuit a Leonnato et Philota, si Hegesiæ fides est. *Freinsh.* Mirifice variat hic locus. Unus: *Sed cum undique telis est circumductus insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutes etiam in hoste imitatus. Tunc.* Alius recentis cæteris τὸ *juvenis* omittit, pro *imitatus* vero habet *miratur.* Alius pro *undique telis est circumductus* habet *undique quo ducto*, pro *virtutes, virtutis*, pro *imitatus*, vel *miratur, mirator*, mox omissis aliis, *non ut, &c.* e quibus omnibus collige scripsisse Curtium: *Sed cum undiquaque telis esset circumdatus*,

insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutis etiam in hoste mirator, tunc inquit non ut, &c. illud *tunc* perperam omisit Freinshemius, cum agnoscant omnes libri veteres, eleganterque opponatur τῷ *alias*, quod præcedit. *Alexander*, quod in scriptis occurrit, servaruntque editi nonnulli, ex glossa irrepsit in textum, qua quis vocabulum juvenis explicaverat. *Scheffer.* *Sed cum undique, &c.*] Mutilatum locum ita in integrum putat restitui Freinshemius: *Sed cum undique unus omnium telis peteretur ad postremum, exhaustis viribus vivus in potestatem hostium pervenit, quo ad regem adducto, &c.* Vulgo sine suspicione mutilationis, *quum undique telis est circumductus*, et mox *virtutes miratur*, vel *miratus;* sed præstat in his etiam laudati viri judicium sequi. *Cellar.*

§ 28 *Ad tacendum*] Hegesias tamen non modo non tacuisse, sed miserabili voce veniam petivisse scribit, additis et aliis multis, ob quæ merito deridet eum Dionysius περὶ Συνθέσ. Ὀνομ. Qui locus dignus est ut inspiciatur. *Freinsh.*

Num genu posuit] Eodem modo ob contumaciam Æneæ, quamvis alio adfectu, indignatur Dido apud Virg. IV. 370. 'Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit? Num lacrimas victus dedit? aut miseratus amantem est?'

Gemitu interpolabo] Sic iterum, sic decies alibi in Curtio legendum, ubi vulgo est *interpellandi* verbum, et non uno loco vice versa *interpellare* reponendum, ubi nunc legitur *interpolare*. Adeo quasi de industria mutarunt, immutarunt, transposuerunt, interpolarunt nobis omnia præpostere librariorum supina oscitantia, et immanis avaritia. *Modius.* *Et si nihil aliud*] Εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο. Hellenismus. Arrian. in Epictet. I. 2. εἰ μηδὲν ἄλλο, μὴ ὀλίγου αὐτὴν πωλήσεις. Petron. Sat. 'Et si nihil aliud, certe diutius junctos mare nos feret.' *Loccenius.* *Et si nihil aliud, certe gemitu*] Non video quo spectet illud, *nihil aliud;* non enim ad *interpolabo*, hoc enim ad silentium refertur. Et postulabat sensus, ut saltem scriberetur, *et si non alio*, vel, *nullo alio*, pro, *non alia*, vel, *nulla alia re:* quid namque aliud *interpolare* vel *interpellare* voluerit, quam pertinax silentium, non video: quare suspicor scripsisse: *Vincam tamen silentium, et nisi hac, illud certe gemitu interpellabo.* Veteres enim pro *et si nihil aliud* habent, *et in hoc aliud gemitu interpellabo:* sensus: Si non hac, voce nimirum, de qua praecessit, gemitu certe silentium illud interpellabo: sensus longe optimus et convenientissimus. *Scheffer.* *Interpellabo*] Ita Mss. et excusi ante Modium observante Gronovio Observ. III. 22. Vulgo *interpolabo.* At interpolatur, quod in aliam formam mutatur: quod continuatum abrumpitur, id vero interpellatur. *Cellar.* At si Alexander gemitu Betim interpellat, et Betis locutus sit oportet, quod negat Curtius, et rex ipse in sua oratione, et regi gemendum fuit, non Beti: tolletur utrumque ἄτοπον, si una literula mutata legamus *interpellato*, imperandi modo. A circumstantibus videlicet ad ipsum Betim rex ira incensus orationem convertit, effecturumque se dicit, ut, cum regi verba neget, gemendo saltim vocem edat, atque ita hoc regem, sive alios se alloquentes *interpellet*. Heumann. Parerg. Crit. p. 100. idem mendum tolletur infra VI. 2. 5.

§ 29 *Ira deinde*] Ita habet Msta scheda Coloniensis; vulgo, *iram*, quod minus longe venustum. *Vertit* pro 'vertitur' usurpatum Curtio. Ita Rutilius Lupus lib. II. 'Quum ab ea sententia, quam proposuimus, convertimus ad aliquam personam.' Ita Vetus Editio Basiliensis, quam architectatus est Magnus Erasmus. Priscianus in periegesi Dionysii: 'Marmaridæ post hos Ægypti ad flumina ver-

tunt.' Ita plurimi scriptores activæ potestatis verba pro passivis ponunt, ut in Apuleium frequentibus exemplis notamus, et ad Gratii Cyneget. vs. 9. De hoc, 'vertendi' videlicet, verbo vide plura apud Manutium scholiis in Sallustium. De ira rabiei comparata vide Ciceronem Tusc. Quæst. IV. 36. Evenum, Menandrum, Neophronem, Apollonium Philosophum, Epictetum, Aristotelem, Plutarchum apud Stobæum sermone XVIII. Antoninum Imper. lib. VII. Porphyrium Quæstione XVI. in Homerum, Sidonium Panegyr. Majorani, Nilum Episcopum Paræn. Apollonium Rhodium Argonaut. III. Q. Calabrum V. Homerum Iliad. I. Senecam de Ira I. 1. Scholia nostra recognita in Musæum. Hæc *Barthius* ad Claudian. Paneg. in IV. Cons. Honor. vs. 243. Cui in ceteris assensus, hoc unum excipio, quod ille videtur sic intelligere verba Curtii, *Ira vertit in rabiem*, ac si diceret, Alexander ira in rabiem vertitur, ut ira sit novissimo casu positum: ponitur enim primo, eumdemque efficit sensum, quem infra X. 4. 2. 'Sed in rabiem ira pervenerat.' *Freinsh.*

Peregrinos ritus] Forte *in peregrinos ritus*. Heinsius.

Nova fortuna] Insolita, major pristina: sic VI. 5. 13. 'novum genus munimenti.' Sic 'novitas remedii' III. 5. 16. Virg. Æn. I. 454. 'Nova res oblata timorem Leniit.' Vel potius ac si alluderet ad consuetudinem Romanam, qua 'novi' homines dicebantur, qui nulla majorum dignitate conspicui erant, et quorum proavi magistratus numquam ante gesserant: sic Cicero 'novus homo' dictus: et apud eum semper opponitur nobilissimis: in Verr. lib. I. 'C. Verrem cum ferre novos homines non posset ad nobilitatem, hoc est, ad suos transisse.' Sic nova hæc fortuna, ad quam pristina illa Macedonum ante Alexandrum regem comparata pro nulla erat ducenda.

Achillem] Sed Achillem vicit Alexander crudelitate: ille enim mortui talos trajecit, hic adhuc spirantis. *Raderus.* Sic enim et ille, 'Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros,' ut Virg. Æn. I. 487. tradit: aut certe ut Homer. Il. Ω. circa Patrocli sepulchrum. Plura super his citati Radero Dictys Cretensis lib. III. de Excid. Trojæ. Callimachus lib. XXII. Iliad. Propert. II. 8. Ovid. Am. II. 1. Cicer. Tusc. I. 44. Schol. Homeri Iliad. X. Pentadius, alii. Ceterum Achillem etiam in luctu imitatus est, rasis in Ephæstionis funere capillis, Ælian. VII. 8. 2. Qui jam ante, cum apud Ilium essent, se Patroclo, ut Alexander Achilli assimilaverat; idem Ælian. XII. 7. Haud insolitum est, facta sua majorum exemplis protegere, ad amoliendam invidiam: sic apud Tacit. II. 53. 3. Athenienses Germanicum 'excepere quæsitissimis honoribus, vetera suorum facta dictaque præferentes, quo plus dignationis adulatio haberet.' *Freinsh.*

A quo genus] Velleius I. 6. 5. 'Caranus vir generis regii, sextus decimus ab Hercule profectus Argis regnum Macedoniæ occupavit, a quo M. Alexander cum fuerit septimus decimus, jure materni generis, Achille auctore, paterni Hercule gloriatus est. Vide ibi Lipsium, Scalig. ad Euseb. pag. 60. et Bongarsium in Justin. lib. XI. *Loccenius.* Ita postea Philippus et Perses ultimi Macedonum reges apud Silium XV. 291. 'Hic gente egregius, veterisque ab origine regni Æacidum sceptris, proavoque tumebat Achille.' Et Propertium IV. 11. 'Et Persen proavi simulantem pectus Achilli.' *Raderus.* Obiter moneo, in Propertio legendum, 'proavo stimulantem pectus Achille,' sensu quo exponit Scaliger, non quo Beroaldus: quomodo apud Justin. XXIX. 3. 8. 'Philippus studio Alexandri æmulationis incensus.' *Freinsh.*

Vide Supplem. I. n. 2. *Cellar.*

§ 30 *Decem millia*] Hegesias *sex millia* trucidata scribit. Idque magis accedat ad ‘ modicum præsidium,’ de quo Curtius IV. 6. 7. *Freinsh.*

§ 31 *Namque etiam secundis*] Vulgo, *namque prœliis etiam secundis atterebantur copiæ:* æque bene. *Modius.* Optima Junii editio ita emendat, *namque prœliis etiam secundis atterebantur copiæ:* sed neque priorem damno, et prope similiorem Curtio brevitatem, qua sæpe transilit, quæ quisque per se addenda novit. *Raderus. Prœliis secundis*] Prosperis, felicibus. Cic. pro Leg. Man. c. 9. ‘ Noster exercitus etsi prœliis usus erat secundis.’ *Cellar.*

Devictarum gentium] Inter quas et Judæorum : ‘ quibus facta potestate, si qui vellent salvis suis ritibus sequi militiam ejus, multi dederunt nomina.’ Joseph. Ant. II. 8. quam historiam cur hic omiserit Curtius, id caussæ habuit forsan, quod post Christi necem omnium gentium ludibrio ea gens fuerit propinata ; Curtius autem cum ceteris qui supersunt Alexandri scriptoribus post Christum cruci fixum, diruta jam urbe, scripserit. *Raderus.* Quæ quidem res de Curtio adhuc incerta est ; et tamen non absimile videtur, eum odio fœdæ gentis, sic enim externis habebatur, reticuisse narrationem, in qua non potuisset dissimulare honorem sacris eorum ab Alexandro habitum : sed quoniam semper procliviores esse debemus ad absolvendum, libet credere tetigisse Curtium ista in amissis. *Freinsh.* Forte hinc probabile, Curtium Josepho anteriorem scripsisse.

Minor fides] Noster infra VII. 8. 28. sub Scytharum persona ad Alexandrum : ‘ Quos viceris amicos tibi esse cave credas.’ *Cellar.*

CAP. VII. § 1 *Olim infensi*] Id est, jam pridem : observandus est vocis hujus usus vulgari elegantior, quamquam præsens, præteritum et futurum tempus signet, iisdemque jungatur, et sæpe incertum, sæpe nec adverbium quidem temporis est, sed idem valet quod *fere* et *ut solet*, quod Servius ad Virgil. docet I. 16. Sed caussam eamdem introëundi Ægyptum etiam habet Diodor. Siculus. *Raderus.* Adde supra 6. 17. *Snak.*

Imperitatum sibi] Adhuc vulgo, *imperitatum sibi esse credebant:* ain tu, credebant ? at ego nihil mihi duarum rerum posthac credi postulo, ni ita, ut edidi, scripsit Curtius, sive adeo Ægyptii certo sibi persuadebant, superbe sibi imperitatum; non credebant tantum. Sed juxta cum Glareano sapis, quisquis es, qui editionibus præfuisti ; in quo tamen eo etiam melior est tua quam Glareani editio, quod ille præterea etiam hoc asserit, verum hic esse initium quinti libri, cum ipsam vanitatem non esse quam hoc vaniorem, veterum librorum quot usquam exstant, et videri potuerunt, convincat auctoritas. verum de his plura alias. *Modius.*

Precario imperio] Quod ex arbitrio aliorum pendebat. idem IX. 2. dixit ‘ precarium imperatorem esse,’ qui non quo ipse, sed quo milites volunt, cogitur ducere. *Cellar.*

§ 2 *Castra Alexandri*] Sic quidem impressi omnes : at D. Hieronymus pro *castra Alexandri* legit *claustra Alexandri;* quam lectionem Isidorus lib. IX. Originum confirmat ; cujus sunt hæc in dictione ‘ Ugnos ’ verba : ‘ Deinde pernicibus equis Caucasi rupibus feras gentes Alexandri claustra cohibentia ruperunt,’ &c. *Popma.* Quem decepisse videtur Erasmus, qui ad hunc auctorem sic notat : ‘ *Castra Alexandri*] In Hieronymo legitur *Claustra Alexandri*, et fortassis sic hoc loco legendum est.’ Sed errant viri docti, confundendo *castra Alexandri*, de quibus hic, et *claustra*, quorum infra ad VI. 4. larga habebitur mentio. Nullum ergo dubium est, quin hic retinendum sit *castra*.

Oros. I. 2. 'Loca quæ accolæ Catabathmon vocant, haud procul a castris Alexandri Magni.' Et ne quis propter vocum Latinarum vicinitatem hic quoque mendum suspicetur, Ptolemæus omnem amputat dubitationem, qui et ipse circum ea loca habet τὴν Ἀλεξάνδρου παρεμβολήν. Ita supr. III. 4. habuimus 'regionem, quæ castra Cyri appellatur.' Sed et multæ civitates eo nomine fuerunt, quarum certe unus Stephanum numerat quatuor, voce Χάραξ, interque eas item unam *Alexandri*. Sic enim ibi legendum. Χάραξ Ἀλεξάνδρου τόπος περὶ Κελαινὰς τῆς Φρυγίας, ἔνθα Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Φιλίππου ἐστρατοπεδεύσατο. *Castra Alexandri, regio ad Celænas Phrygiæ, ubi Alexander Philippi filius castra habuit.* Liv. XXXII. 13. 'Rex primo die ad Castra Pyrrhi pervenit: locus, quem ita vocant, est in Triphylia terra Meiotidis. an *Melottidis*, aut *Molossidis*, ut vocat VIII. 24. an potius leg. 'Elidis,' ubi Triphyliam constituit Eustath. Sic in universa Europa plurimæ passim sunt urbes, quæ ut originem debent castris, ita et nomen receperunt. ita Marcellinus XVII. 4. 'Castellum oppidum' memorat. *Freinsh.* Locus hic non potest esse, quem Ptolemæus vocat τὴν Ἀλεξάνδρου παρεμβολήν, quia eum non in aditu Ægypti e Syria, ubi hic fuit; sed in Hammoniaca regione proxime oppidum Hammonem collocavit, quod contra quosdam commentatores adnotare visum fuit. *Cellar.*

§ 3 *Nilo*] Quo tempore credo accidisse, aut saltem paullo post, quod narrat Lucanus II. 272. 'Summus Alexander regum, quos Memphis adorat, Invidit Nilo, misitque per ultima terræ Æthiopum lectos: illos rubicunda perusti Zona poli tenuit; Nilum videre calentem,' &c. scilicet origine, cujus pervestigandæ gratia missi fuerânt, non reperta. Alexander enim summo studio inquisivit in caput ejus amnis: adeo ut Maximus Tyrius pr. Serm. XXV. prodiderit: 'Nihil consuluisse Hammonem, præterquam de Nili fontibus.' Certe ad Olympiadem matrem postea scripsit: 'Existimare se fontes Nili abs se repertos esse,' teste Arriano VI. 1. 13. *Freinsh.*

Vectus est] Forte *subvectus* est, ut IV. 9. 8. 'alii Tigri amne subvehebantur.' *Heinsius.*

§ 4 *Memphi erat*] Ubi et ludos edidit, 'cum reliquis Diis, tum Apidi.' Arrian. III. 1. Sed et in honorem atavi sui Persei: coronari jussis victoribus Persea, quam Perseus Memphi sevisse traditur: cum alias laurum amaret, quæ Daphnoides appellatur: et ab ea Ἀλεξάνδρου στέφανος. Vide Plin. XV. 13. et XV. 30. nam alii ad Alex. Paridem id referunt. *Freinsh.*

Mazaces prætor] Editi *Astaces:* supra IV. 1. 32. Prætor urbis Mempheos nominatus est *Mazaces* seu *Mazeces*. An Astaces fuit totius Ægypti præses, Mazaces tantum urbi præfectus? an interim extinctus est Mazaces? *Raderus.* Ego sequutus Loccenium, cujus adnotationem supra IV. 1. 28. retuli, *Mazacem* hoc loco reponendum esse arbitratus sum: hoc magis, quod alias etiam editiones huc alludere conjiciam, ex eo quod Buntingus in Chronolog. ad Olymp. 112. proposuit: 'Alexander Magnus descendit in Ægyptum. Fuit autem illo tempore præfectus ibi Mazaces,' &c. forte typothetæ errore ex loculorum vicinia nato, pro *Mazaces*. Freinsh.

Oron amne] Amnis hujus nomen a vulgatis excidit, operarum credo injuria. *Modius.* *Orio amne superato*] Junii scriptura est sine amnis nomine: vetustissimus codex Augustanus S. Udalrici, et Mss. Constantiensis, nomen præfert, quod Modius posuit, *Oron*. Glareani editio *Oxio amne* legit. Argentina eodem modo. *Raderus.* Sed Ortelius, in voce *Oron*, vitiosum locum esse censet, et sic re-

stituendum, *ocius amne superato:* Nilo nempe; de eo enim, ait, hic sermo: neque alium hoc tractu ullum esse, quo Memphi ad interiora Ægypti navigari possit, omnes Geographiæ periti mecum confiteantur, necesse est. Quia 'Unicus in terris Ægypti totius amnis,' teste Lucretio VI. 680. Pro *ocius*, qui malit, *hocce* legat. Hactenus Ortelius. Ego ex eadem ratione cogitabam rescribi posse *ostio amnis superato;* amnem enim simpliciter vocavit, securus nisi de Nilo accipi non posse. *Freinsh.* Vulgo monstrose *Orio amne*, vel, *Oxio*, qualis in Ægypto nullus est. Tellierius ex Freinshemii conjectura edidit *ostio amnis superato*, ut prope Pelusium occurrisse Mazaces intelligatur, cui repugnant Nostri verba, *jam haud procul Memphi fuisse*, a qua urbe longius et ostium abest, quodcumque intelligas, et Pelusium; Memphis enim Nilo apposita fuit ante divortium, et supra Delta regionem in ripa sinistra sive Africana. Oportuit ergo Nilum trajicere, si vel modico spatio regi voluit obviam venire. Scriptura autem, quam expressimus, Ortelii est, quem etiam Blankardus sequitur ad Arrian. p. 117. Quidam simpliciter, *amne superato*. Cellar.

§ 5 *Compositisque rebus*] Persæ tenuerunt Ægyptum ann. 112. post Cambysem, usque ad Darium Nothum Artaxerxis filium. Recessit tamen ante a Dario Hystaspis F. Olymp. 73. Sed post quadriennium per Xerxem recepta est Olymp. 74. defecit iterum a Dario Notho anno regni 11. Olymp. 91. anno 2. recepit Ochus Rex Persarum Olymp. 107. anno 3. pulso inde Nectanebo in Æthiopiam, ut alii, in Macedoniam; unde fabula nata de Olympiade et Dracone, quod Nectanebus magicam exercuerit. Sed jam natus erat Alexander Olymp. 106. anno 1. septem annis prius quam Nectanebus ex Ægypto fugeret. Ægyptum Persis extorsit Alexander Olymp. 112. anno 2. Macedones tenuerunt ad Cæsarem Augustum annos 295. Augustus in formam provinciæ redegit. *Raderus.*

Ut nihil de patrio more] Hæc ita accipit Clar. Huet. (Traité du Commerce 48. 9.) ac si Curtius de imperii et reipublicæ administratione intellexisset, ac proinde sui oblitus non observasset, Alexandrum, constituta Alexandria, præpositisque pluribus præfectis Ægypto, statum imperii plane mutavisse, ut ex cap. sequenti liquet. Verum si hic de ritibus, et quæ ad cultum civilem, religionem, cerimonias, &c. accipitur, in quibus a ceteris gentibus remoti erant Ægyptii, hac observatione non opus est.

Hammonis] Ut sic potius scribendum credam, quam *Ammonis*, facit inter alia et Festi epitoma, quæ serie literarum concepta, adspirationem inesse voci aperte testatum facit: nec valde moveor, quod vox ἄμμος, quod arenam signat, unde nomen de astro factum volunt, adspirationem non agnoscit. Scimus enim in nominibus haud paucis idem accidisse, postquam aliam in linguam migraverunt. Nec de originatione illa nimis certum est: nam sane quam liberales fuere Græculi, in omnium ferme nationum locorumque nominibus ex suo sermone deducendis. Præterea nec omnibus illa satisfacit; plures enim commenti sunt; quippe alii ab ejusdem nominis pastore deduxere, ut auctor est Eustath. ad Dionys. vs. 212. Herodotus ab Ægyptiaca voce. 'Αμοῦν enim illos vocare, quem Græci Δία. Quod fortassis nonnihil juvet Melanchthonem in Chron. Carionis lib. I. Reineccium tom. III. in regno Libyco, et eos quos innuit Boissardus de Divinatione, quo loco de Hammone agit, qui consentaneum esse censent: 'Hammonis appellationem fuisse eamdem, quæ est Cham.' Quod eo magis accedit ad verisimilitudinem, quo certius constat, posteritatem Chami ea

loca occupasse: ipsam quoque Cyrenen nomen habere mere Hebraicum; *fontis* enim *urbem* sonat: nec futilis esset conjectura, ita appellatam a fonte Solis, ad Hammonis delubrum, qui est in Cyrenaica regione. Chamum autem illum esse Hammonem, etiam hoc argumento dubites, quod Diodor. III. 68. scribit, Ammonem fuisse regem Libyæ: item quod fabulæ de Saturno, qui patrem castraverit, non temere aliam originem quis adsignaverit, quam factum illud Chami, quod refertur Gen. IX. 22. Atque huic opinioni firmamentum ingens accedit ex traditione qualicumque Berosi lib. III. qui scribit, Chamum, qui odio haberet patrem, apud quem alios filios post ipsum genitos potiore loco videbat esse, in ebrietate jacentis virilia comprehendisse, et magicis susurris eum effecisse sterilem: quod ipsum, quid aliud est quam Græca fabula, castratum ab Saturno patrem fuisse? scilicet ab hoc ipso Chamo, quem et Saturnum ab Ægyptiis appellatum fuisse, eodem Berosi loco refertur. Nec valde obest, quod hic Hammon, non Saturnus vocetur, sed Jupiter. Nam et inter Joves Cœlo patre editum fuisse, Cicero de Nat. Deor. III. 31. tradit. Non ignoro tamen, ab eodem Beroso patrem Hammoni tribui Tritonem; sed posset dici, idem nomen commune fuisse diversis. Græcos autem antiquitus id oraculum consuluisse probat Eleorum exemplo Pausanias lib. v. Vide Indicem. *Freinsh.*

§ 6 *Iter*] Hoc rerum scriptores, terrarum mensores, Geographi, Poëtæ, naturæ exploratores, Arrianus III. 1. 9. Herodotus III. 32. Strabo lib. XVII. Plinius v. 5. Mela I. 4. Solinus cap. 27. Lucanus IX. 511. aliique testantur. Præter hos Seneca Nat. Quæst. II. 30. 2. de Cambyse signate narrat, quam male expeditio illi Æthiopica cesserit: quam historiam ex Herodoti III. 26. descripsit, et quodammodo interpretatus est. Justinus I. 9. 4. compendio: 'Ad Hammonis quoque nobilissimum templum expugnandum exercitum mittit (Cambyses), qui tempestatibus et arenarum molibus oppressus interiit.' Plutarchus Alex. c. 46. idem quod Herod. sed addit L. M. fuisse arenis ex Cambysis copiis oppressa. *Freinsh.*

Terra cœloque] Hæc sumsit a Sallustio in Jugurtha c. 17. 5. de Africa: 'Cœlo terraque penuria aquarum.' *Popma.*

Steriles arenæ] Omnium optime hoc describit Lucanus IX. 382. 'Vadimus in campos steriles, exustaque mundi, Qua nimius Titan, et raræ in fontibus undæ.' Et quæ ibidem longa narratione sequuntur, quomodo Romanus miles laborarit, et cum arenis luctatus sit. Sic Gellius XVI. 11. ex Herod. IV. 173. narrat Psyllos illis in arenis periisse, cum arma in Austrum sumerent: est elegans fabella. *Raderus.*

§ 7 *Tenacissimo sabulo*] Videntur mihi non bene convenire 'tenax' et 'vestigio cedens,' sed plane hæc contraria: quid autem tenax in 'desidente,' 'aridissimo,' et 'fervido sabulo,' tamquam 'profundo æquore,' quo nihil est dissolutius? itaque si Mss. assensi fuissent, legissem *tenuissimo sabulo*: nunc in medium protulisse non nocebit; neque 'sabulum' vox obstat, quem Lucan. vocat 'pulverem' IX. 522. Plin. XVII. 5. 'Terram cineraceam et sabulum album,' conjungit. Ita Græci ἄμμους, vel τοὺς κατὰ Λιβύας ψάμμους, per τὴν κατὰ πεδίον κόνιν explicant. Forte legendum sit, *fugacissimo sabulo*. Nisi 'tenax' capiatur, quod progredientes retineret, et moraretur: ut habet singularia quædam etiam in aliis auctor, et ita sit quasi pertinax, cum quo conflictabantur maxime.

§ 8 *Ingens cupido*] Cujus eamdem cum Curtio caussam assignant Justinus XI. 11. 6. et Oros. III. 16. Sed Callisthenes apud Strabonem l. XVII.

φησὶ τὸν Ἀλέξανδρον φιλοδοξῆσαι μάλιστα ἀνελθεῖν ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ἐπειδὴ καὶ Περσέα ἤκουσε πρότερον ἀναβῆναι καὶ Ἡρακλέα. Narrat Alexandrum ambitione, qua maxima ardebat, inductum ad id oraculum contendisse, quod intelligeret Perseum et Herculem prius eo adscendisse. Idem Arrian. III. 1. 9. et copiosius Strabone, qui addit Alexandrum genus etiam a Perseo et Hercule duxisse. *Raderus.*

§ 9. *Cum iis, quos ducere secum statuerat*] Ælianus et Plutarchus tradunt, spatium Alexandriæ condendæ captum ab Alexandro, priusquam ad Hammonem proficisceretur, relictamque magnam manum ad moliendam urbem, dum ipse peteret oraculum, jussamque operi instare. Curtius, Siculus, Justinus post reditum ab Hammone. Ego designatam prius reor, postea perfectam. *Idem.*

Ad Mareotim] Duo maria locum (designatum pro Alexandria) undique alluunt, alterum a Septentrione, quod Ægyptium dicitur, alterum a Meridie, quod Marea lacus, et Mareotis appellatur.. Eum Nilus multis fossis, tum e superioribus partibus, tum e lateribus, actis, implet. Strabo: *Μάρεια πόλις καὶ λίμνη τῇ Ἀλεξανδρείᾳ παρακειμένη, ἡ καὶ Μαρεῶτις λέγεται, ἀφ' ἧς καὶ Μαρεώτης οἶνος. Marea civitas et lacus est, Alexandriæ adjacens, et Mareotis dicitur, unde vinum Mareoticum.* Stephan. *περὶ Πόλεων. Idem.* Per Nili alveum, qui Canobicum ostium efficit, ultimum ab occasu solis. Mareotis autem palus illi ostio vicina est. *Cellar.*

Cyrenensium] Diodorus XVII. 49. tum demum narrat occurrisse, cum dimidium itineris jam ad Hammonem confecisset. Arrian. III. 1. 17. Memphi auditos ait, priusquam descenderet ad Mareotim. *Raderus.* Ex urbe Cyrene, præcipua in Pentapolitana Africa, ultra Hammonis oraculum sita. *Cellar.*

§ 10 *Primo, &c. die*] Quæro quot dierum iter fuerit a Marotide lacu ad Hammonis templum? Variant etiam hoc loco auctores. Plinius a Memphi ad Hammonem XII. dierum iter ponit. Diod. XVII. 49. inter arenas Alexandrum ait hæsisse octo dies, primis quatuor diebus usum aqua a camelis devecta, reliquis quatuor cœlesti imbre adjutum, postea ducibus corvis venisse ad regionem habitatam. Plutarchus Alex. cap. 47. non distinguit iter. Arrianus III. 1. 10. ex Aristobulo docet, Alexandrum primis diebus iter haud procul a mari Parætonio fecisse per regionem non omnino siccam, stadiis mille sexcentis, hoc est, quinquaginta milliaribus Germanicis, quando triginta duo stadia unum milliare ex nostratibus conficiunt. Dein Aristobulus affirmat petiisse Alexandrum Mesogabam, ubi Oraculum est Hammonis, per regionem omnino sterilem, sabuloque impeditam, et aquæ inopem; sed cœlestibus aquis effusis recreatum esse exercitum. Strabo a Parætonio ad Hammonem numerat stadia MCCC. milliaria quadraginta cum semisse et octava. *Raderus.*

§ 13 *Omnia incend.*] Bong. *ora inc.* Certe videtur aliquid latere; vix enim eamdem vocem, *omnia*, statim tam inepte repetivisset. *Freinsh.* Mss. Fl. Leid. Voss. *ora*, et sic bene Modius et Freinshemius. *Heinsius.*

Erat ora] Editi, *erant omnia*, quod vitium male compendiosi librarii invexere: qui quum *omnia* hoc modo scribere *oia* consuevissent, et illud *ora* ita exaratum reperissent ut *r* et *i* non absimilis videretur, putarunt statim, ut est inscitia, virgulam illam superiorem deesse, nobisque pro sua sapientia hæc excuderunt. *Modius.*

Deorum munus] Arrian. lib. III. p. 159. *ἀνηνέχθη ἐς τὸ θεῖον*, pro prodigio habitum fuit. *Cellar.*

Etiamsi aqua deficeret] Tan. Faber Epist. I. 51. legendum arbitratur, *etiamsi aqua non deficeret:* planior sane

sensus est, et efficacior, si non inseritur, quia jam num. 12. dictum fuit, *aqua defecerat*, cujus simplici repetitione heic opus non erat. *Idem.* Tan. Faber in Epistolis Criticis emendandum putat, *etiamsi aqua non defeceret*, videlicet aqua, inquit, defecerat, quam cameli vexerant; sed hoc puto dici contra mentem auctoris. Non enim ejus aquæ defectum hic intelligit, quam vexerant cameli, sed universum omnis: nam 'in arido et fervido sabulo nulla erat' penitus, sicut ipse loquitur Curtius. Itaque hoc vult, in tanto calore solis umbram illam ex nubibus inductis non levi solatio fuisse, licet aquam nullam aliam haberent, ac ne pluviam quidem, quia licet sitim non restingueret, recreabat tamen fatigata æstu, ac adusta membra, viresque militum reficiebat: nec est opus illa emendatione in loco integerrimo. *Scheffer.*

§ 15 *Quatriduum*] Et supra 'biduum' num. 10. sunt dies VI. unde liquet perperam legi apud Ampelium: 'Abest (Ammon) ab Ægypto et Alexandria millia passuum novem.' *Freinsh.*

Corvi] De corvis consentiunt Aristobulus, Callisthenes, Diodorus, Plutarchus. Ptolemæus corvos in dracones transformat, quos ait clamore edito agmen præcessisse. Arrianus III. 1. 12. prodigium quidem aliquod ostensum putat, sed cujusmodi fuerit, propter scriptorum variantes sententias, cunctatur dicere. *Raderus.* Aristobulo apud Arrian. tantum *κόρακες δύο, duo corvi;* Ptolemæo ibidem *δράκοντες δύο, duo dracones*, itineris duces fuere. *Cellar.*

§ 16 *Ita undique*] Alios hic nihil offendisse non miramur: est enim non sane nimis asperum, quod meas tamen aures radit. Levigabis unius adjectione literulæ, quæ geminanda, geminæ suæ occasione periit: *Incredibile dictu, inter vastas solitudines sita, undique ambientibus ramis, &c. Sita* nempe sedes. *Ita* supervacuum, nisi ita mutes. Ita Acidalius, adprobante Radero. Ego superiora quoque sic scribam: *Tandem ad sedem d. c. ventum: ea (incredibile dictu) int. v. sol. sita, &c.* Freinsh.

Silvas] Lucanus IX. 522. 'Esse locis superos testatur silva per omnem Sola virens Libyen: nam quidquid pulvere sicco Separat ardentem tepida Berenicide Leptim, Ignorat frondes; solus nemus extulit Hammon: Silvarum fons caussa loco.' *Raderus.*

§ 17 *Cæli mira temperies*] Quis nisi plane *ἀγεωγράφητος* ignorat eam non esse temperiem interioris Libyæ, circa vigesimum octavum gradum latitudinis septentrionalis? At præsentiæ Dei hoc miraculum tribuebatur a nonnullis scriptoribus, quos sequutus pueriliter Curtius, qui non verissima, sed *παραδοξότατα* solet seligere. Similia etiam Diodor. XVII. p. 527. ex iisdem forte scriptoribus hauserat, sed Arrian. initio lib. III. haud paulo acutiore judicio præditus, quam uterque, ejusmodi nugas omittit. *Clericus Judic. de Curt.* II. 9. Videtur vir doctissimus neutiquam admittere in eodem tractu majorem quamdam diversitatem cœli et soli, increpans cum Curtio Siculum; at Arrian. III. p. m. 161. 'sedes Hammonis,' ait, 'omni ex parte vastas solitudines et densas ac siticulosas arenas habet. Ipsa autem in medio posita et exigui spatii fructiferis arboribus oleis et palmis est plena, et sola ex circumjacentibus roscida,' *ἔνδροσος*. Jam vero ubi terra est tam roscida et fertilis, oportet istic molliorem etiam esse aëris temperiem, quam in vicinis undique sabulosis et sterilibus locis. Flor. I. 16. de Campania ait, 'nihil mollius cœlo;' sed et addit, 'nihil uberius solo, denique bis floribus vernat.' At longe aliter se res habebat in vicinis Samnitibus, ubi asperius erat simul et cœlum et solum. Sed et Geographi frequenter notant in exponendis

integris nationibus, modo solitudines et arenas, modo cultam et fertilem terram, imo 'arenas ambientes eam haud alio modo quam insulas mare' sc. ambit, ut ait Plin. VI. 20. Sic de Palmyra urbe clarissima v. 25. 'Urbs nobilis situ, divitiis soli et aquis amœnis: vasto undique ambitu. Harenis includit agros: ac veluti terris exempta a rerum natura.' At ipsa in Africa vel maxime id passim ita reperias: quam ideo Strabo II. p. 130. ait esse 'Pardali similem, interpuncta enim est cultis locis, quæ circumdantur deserta et siticulosa terra.' Jam vero, an non in istis cultioribus locis, vel ex. gr. in urbis Palmyrenæ uberi solo et amœnis aquis, mitior debeat esse cœli temperies, quam in desertis circa arenis? si ea est alibi natura et temperies cœli, quidem eadem etiam in Hammonis sede, licet undique vastas habeat, et sabulosas solitudines, temperies fuerit, eaque verno tempori maxime similis, quum fervor aëris illic esset minor, ac hiemis nihil sentiretur? porro quis Clericum docuit, sedem Hammonis fuisse in interiori adeo Libya, et maxime circa istum gradum? quum Ptolemæus, cujus, ut 'Alexandrini, et proinde eorum locorum peritioris,' auctoritatem in his ipsis pagina proxima laudat, Hammonis sedem diserte collocet lib. IV. ipso in puncto gradus 20. Inspiciantur etiam Tabulæ ejus, et considerentur intervallum ac discrimen cœli solique inter utrumque (20. et 28.) gradum, et patebit viri Cl. error; sed hi sunt fructus festinatæ illius scriptionis, quæ tamen nusquam minus locum habent, quam in alienis laboribus ita acerbe castigandis. Quid plura? patet abunde, temerariam esse hanc quoque crisin, quum Curtius in descriptione istius oraculi secutus sit et interpretatus, ut ex Diodoro liquet, Græcos Alexandri M. comites in illud iter, ac res, quæ ab illis memoriæ fuit prodita, possit utique esse vera. Nec enim id requirebatur a Curtio, ut historiam veterem et Græcam, quam suis civibus vernacule volebat sermone exponere, ubique in dubiis corrigere tentaret; quod præstare haud poterat, et quo facto historiam contaminasset, præsertim si eo quo Cl. Clericus corrigendi omnia et reprehendendi prurìtu laborasset. *Perizonius*, *Curt. Vind.* p. 144.

Adcolæ] 'Non satisfacit (inquit Glareanus) hæc descriptio Geographiæ perito, quamquam eam ego corruptam et mutilam, denique male distinctam puto. Priorum enim versuum sensus de Ortu et Meridie, ubi distinguendus est nescitur, Æthiopum, Trogloditarum, et Arabum.' Sed nec corruptus locus est, et distinctu facilis. Ita ergo interpunge: *Adcolæ sedis sunt ab oriente proximi Æthiopum; in Meridiem versi* [alii *versus*] *Arabes spectant*, [malim *spectat*, ut referatur ad sedem] (*Troglodytis cognomen est*) *horum*, *&c.* Raderus. Et gentium nomina et situm plagarum turbavit Curtius: nulli hic sunt proximi Æthiopes: nec Arabes Troglodytæ a Meridie, sed ab Ortu potius interjectis, quæ hinc ad sinum Arabicum habitant, gentibus: longo quoque spatio ab Hammone distant Syrticæ gentes navigiorum spoliis quæstuosæ. Consule Geogr. *Cellar.* Hunc errorem itidem exaggeravit Cl. Clericus Jud. de Curt. c. 2. § 10. Sed post Glareanum, Raderum, Freinshemium, Tellierium, Cellarium, qui omnes id fecerunt oportuno loco, ut adeo in eo et plerisque Geographicis a Viro Doctissimo prolatis nihil fuerit caussæ, quare quis ita extra ordinem, et ex professo tale judicium conscriberet: nam, in illis Geographicis minus accuratum fuisse Curtium, satis jam ab aliis dictum fuerat et probatum. Ceterum de Libya, ubi Hammonis fuit oraculum, audiamus Strabonem diligentissimum,

Curtii æqualem, qui certe sub Tiberio itidem scripsit. Ille ergo lib. II. 'Incolunt Libyam gentes pleræque ignotæ: neque enim multis eam ingredi datur exercitibus, neque viris alienigenis. Ipsi vero indigenæ et pauci ad nos pervenerunt, et non vera, neque omnia dicunt.' Et l. XVII. 'Similiter ignorantur ea, quæ sunt supra Hammonem,' i. e. ad ejus Meridiem sita. 'Immo nec Æthiopiæ fines, nec Libyæ dicere possumus, neque qua Ægypto adjacent, neque qua Oceano.' Sed et ex eo, quod auctores accurate fines singularum gentium istic distinguere non potuerunt, factum est, ut hanc ipsam Hammonis sedem alii in *Libya*, alii in *Cyrenaica*, alii in *Marmarica* collocarint, ut jam a doctis interpretibus Curtii est monitum. Nihil itaque mirum, neque Curtium, vel eos, quos secutus est, rerum Alexandri scriptores, satis accurate Æthiopiæ et Libyæ fines hic distinxisse, dum itidem, ut Diodor. Sic. populos utrimque ad illud templum sitos, vocat Æthiopas, qui tamen certe postea Libyæ fuerunt adscripti. Neque ex Ptolemæo quæ adfert V. Cl. ad castigandum Curtium magnopere pertinent, quippe qui, ut plerique scriptores, communia totarum gentium, vel nationum nomina tantum commemoravit in terris illis adeo ignotis, quum Ptolemæus postea gentes illas diviserit in varios populos, tractus, nomos, eorumque omnium propria referat passim nomina, sed quorum plurima apud nullos reperiuntur historiarum scriptores. Quid plura? incertior in tantis tenebris ante Curtium, quod ad interiora Africæ, et ideo iniquior hæc quoque V. Cl. accusatio. Certius est quod ipse V. C. non satis intellexerit verba Diodori, quæ cum Curtio et Ptolemæo contulit. Sic autem ille de Hammonis sede: Περιοικοῦσι κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ δύσιν Αἰθίοπες· κατὰ δὲ τὴν ἄρκτον Λιβύων Νομαδικὸν ἔθνος, καὶ τὸ πρὸς τὴν μεσόγειον ἀνῆκον τὸ τῶν Νασαμώνων ὀνομαζόμενον ἔθνος. Vertit hæc V. C. *Circum habitant ad Meridiem et Occasum Æthiopes; ad Septentrionem Libyum gens erratica; ad Mediterraneum vero tractum porrecta gens, quæ dicitur Nasamonum.* Addit: 'Postrema verba minus accurata sunt: nam Mediterraneus tractus et Meridianus idem sunt, et Nasamones potius ad Occasum erant collocati.' Verum est Mediterranea Africæ nobis esse magis Meridiana, sed in his attendendum est semper quam maxime ad id, quo respectu unumquodque ita dicatur. Certo μεσόγειος a Diodoro non refertur hic ad Hammonis sedem, ut credidit V. Cl. sed ad Nasamonum initia, quorum sedes incipiebat ad Septentrionem fere Hammonis a Syrtibus, seque extendebat ad Meridiem in interiora terræ, at adeo revera etiam secundum Diodorum non tantum ad Septentrionem templi Hammonis consederint, sed et, saltem ex parte aliqua, ad Occasum, dum a Septentrione occidentali per flexum quemdam circa Hammonem se porrigebant satis longo tractu in Meridiem, seu dum longius recedebant a litorali tractu ad mediterranea: sensum hunc et nexum V. Cl. non perspexit: certe in versione minus accurate expressit. Vertenda enim erant postrema: *Ad Septentrionem* scil. templi, *habitat Libyum gens, quæ Nomadum more vivit, et gens quæ dicitur Nasamonum, quæ ad mediterraneum* Africæ tractum *pertingit.* Sed negare videtur V. Cl. etiam illud, quod ad Septentrionem quoque habitaverint Nasamones. Nam quum Curtius Nasamones vocasset 'Gentem Syrticam' notat, 'ad occidentem incolebant Nasamones, qui an vagarentur ad Syrtes usque nescio.' At vero non Curtius tantum, sed et Plinius diserte v. 5. 'In ora Syrtis Nasamones, quos antea Mesammones Græci appellavere, ab argumento loci me-

dios inter harenas sitos.' Adde reliquos, quos laudat ad hunc Curtii locum doctissimus Cellarius. Porro fuerunt Nasamones 'gens Libyæ,' ut diserte Strabo lib. XVII. Οἱ προσαγορευόμενοι Νασαμῶνες, Λιβυκὸν ἔθνος· qui et paullo post obducit eos Syrti, et Cyrenaicæ simul, et primos inter Libyas memorat. Hi vero Libyes ad Septentrionem Hammonis ab ipso collocantur Ptolemæo. Denique ut Curtius, ita et Diodorus diserte Nasamones ad Septentrionem Hammonis locat, quod tamen de angulo ejus occidentali potissimum accipio, et inde extendit in mediterranea per latus Hammonis occidentale: quo ipso conciliantur, et qui ad Syrtim, atque ita aliquo modo versus Septentrionem, et qui in mediterraneis ad Occasum Hammonis, ut facit certe post Curtii tempora Ptolemæus, eos ponunt. *Perizon. Curt. Vind.* p. 150.

§ 18 *Proximi Æthiopiam*] Lege *proximi Æthiopum*, et consule Novantiquarum nostrarum librum secundum. *Modius.*

In meridiem versus] Vide Indicem voce 'versus.' *Freinsh.* Quid ad locum hunc in Indice Freinshemius notaturus erat, ad quem remittit in notis, ignoro, cum in eo non legatur. Mihi admodum suspectus est. Quo enim pertinet illud 'versus?' non certe ad sedem, nec ad accolas. Præterea in Mss. mirifica variatio: alii habent *versum*, alii *versam*, alii *versi*, alii *versatus*. Et plane vox est mea sententia huc nil pertinens, et ex glossa intrusa in textum, qua quis illud *in* explicaverat, ostenderatque 'in meridiem' esse idem ac 'versus' vel 'versum meridiem.' *Scheffer.* Multi libri habent *versi*, atque ita etiam Erasmus, Bruno, alii vulgarunt. *Cellar.*

Troglodytis] Nomen cavernarum habitatores sonat, quales non modo ad Arabicum sinum, Æthiopiam versus, sed in Mauritania etiam ac Scythia memorantur. Noster primos quidem et proprios intellexit, qui vero longius ab Hammonis oraculo remoti sunt. *Cellar.*

Scenitas vocant] Nusquam reperio hanc gentem: negant omnes Geographi exstare seu Symnas, seu Symyos, nam scriptura variat, unde est in mentem cogitare *Scenitas* legendum, quomodo antiqui codices respondent. qui tamen a Strabone et Plinio collocantur in Mesopotamia. Ptolemæus, Stephanus περὶ Πόλεων voce Gorama, Ammianus, Solinus in Arabia, Marcellinus Ægyptiam gentem facit omnium vetustissimam. Ptolemæus tamen non Scenitas, sed Sentites nuncupat, nisi mendosa est scriptura, quod suspicor. Videtur Strabo Syntas appellare. Venit tamen in mentem posse Symnos videri eos, quos Diodorus Sic. Simos appellat. *Raderus.* *Scenitas*] Quidam libri *Symnos*, quos Raderus ait posse videri *Simos*, quorum mentio apud Diodor. Ego vero nullos ibi reperio *Simos*, sed *Symen* quamdam insulam, quæ tamen huc pertinere non potest. De Scenitis dicemus in Indice. *Freinsh.* Tellierius *Simos* habet, non *Scenitas*, libri enim *Symnos* vel *Symnuos*, aut similiter efferunt, ex quibus propius facias *Simos* quam *Scenitas*. Cellar. Nulla in re veteres in universum nobis sunt inferiores, quam in eo, quod situm terrarum et regionum minus recte cognoverint tradiderintque: quum Græci et Romani vix navigaverint extra mare Mediterraneum, cujus litora ideo satis habebant explorata; at interiora regionum ultra, quam armis suis pervenerant, vix norant aut nosse poterant: quippe quæ demum cœperunt ultimis hisce tribus sæculis, post factam in Indiam et Asiæ Africæque extremæ litora navigationem, et sic commercia inter diversissimos populos constituta, atque inde cœptas tutius ac ideo frequentius fieri nostrorum hominum pere-

grinationes, Europæis innotescere. Græci ante tempora Alexandri, vel summum ante Artaxerxis Mnemonis tempora, et Cyri junioris expeditionem contra illum, interiora Asiæ maxime supra Euphraten, multo magis Africæ Mediterraneas ignorabant, nisi quod integras nationes in utrisque terris sitas, Assyriam, Mediam, Hyrcaniam, Indiam, &c. dein Arabiam, Æthiopiam, Libyam, Numidiam, Mauritaniam, utcumque scirent. Quin etiam post expeditionem ad Caspium mare factam adèo ignoravit illud ipse Alexander et ejus comites, ut classe missa inquirere voluerit, utrum ex Ponto Euxino, an vero ex Orientali Oceano ad Indos oriretur, ut docet nos Arrian. VII. p. 477. Immo Strabo I. p. 14. et XI. p. 508. diserte extremos Asiæ Orientalis populos Hyrcanos, Bactrianos, &c. per Parthorum demum imperium, eorumque commercium cum Romanis, ceteros vero omnes a maris mediterranei literibus remotiores, per Romanorum arma demum cognitos, melius certe quam fuerant antea, tradit. *Perizon. Curt. Vind.* p. 148.

§ 19 *Nasamones*] Hunc locum Curtii aperiunt nobis versus Lucani IX. 438. 'Hoc tam segne solum gratas non exserit herbas, Quas Nasamon gens dura legit, qui proxima ponto Nudus rura tenet, quem mundi barbara damnis Syrtis alit; nam litoreis populator arenis Imminet, et nulla portus tangente carina Novit opes: sic cum toto commercia mundo Naufragiis Nasamones habent.' *Raderus.* Νασάμωνας quidem Ptolemæus circa Marmaricam locat, sed ibi nullæ Syrtes: Strabo lib. XVII. Plin. V. 5. Silius I. 408. Lucan. IX. 441. Syrtibus subjiciunt, earumque 'populatores' vocant; verum sic longiuscule removentur ab Hammone. *Cellar.*

Quæstuosa] A quærendo, id est, adquirendo, inquit Freinshemius. Verum non intelligo, quid *quæstuosus* hic significare debeat. Num est dictum, ut *vinosus*, *mulierosus*, de iis qui quæstum appetunt, et consectantur? At sic sensus est nullus locutionis hujus. Ecquid enim adpetens quæstum spoliis? non adpetebant quæstum spoliis, sed faciebant illi Syrtici. An *quæstuosus* dictum, ut *lucrosus*, de eo, quod quæstum præbet? at ne hæc significatio quidem hujus loci; nam Syrtici non præbuisse quæstum hic intelliguntur, verum accepisse. Superest, ut quæstuosi dicti fuerint, ut 'pecuniosi,' qui multas habent pecunias, et 'nummosi,' qui nummos multos, quamquam dubitem, an hoc sensu sit receptum apud veteres: sane in nonnullis libris legitur hic *copiosam*, vel *copiosa* pro *quæstuosa*, ut ex glossa esse hoc videri possit. *Scheffer.* Adi Lucanum IX. 440. &c. *Cellar.*

§ 21 *Veterem*] Sebisius malebat *veterum*. Freinsh. *Veterum*] Vulgo, *veterem*: recte Sebisius *veterum* substituit (monente Freinshemio); Curtius enim Diodori verba expressit XVII. 50. τῶν ἀρχαίων δυναστῶν βασίλεια. *Cellar.*

Dei oraculum] Cujus originem Nigidius, apud Cæsarem Germanicum ad Arati arietem, refert ad arietem, qui subito ex arenis exstitit, cum Bacchus illac exercitum duceret. Immortali autem, inquit, honore donatum (inter astra nempe Zodiaci seu signiferi) quod cum Liber exercitum in Africam duceret, et aquæ inopiam pateretur, subito aries ex arena exivit, et Liberum cum suo exercitu ad aquam divinitus perduxit. Hoc facto Liber eum arietem Jovem Hammonem appellavit, eique fanum magnificum fecit eo in loco, ubi reperta est aqua; et abest ab Alexandria itinere dierum novem, locus arenosus, et serpentum multitudine plenus, et ab arena Ammon est nominatus. Ita fere quoque apud Hyginum Volum. II. in Ariete, 'Hermippus dicit: quo tempore Liber Africam oppugnaverit,

&c. aries quidam fortuito ad milites eorum errans pervenit, quos cum vidisset, fuga sibi præsidium paravit. Milites autem qui eum fuerant conspicati, etsi pulvere et æstu pressi vix progrediebantur, tamen ut prædam ex flamma petentes, arietem sequi cœperunt usque ad eum locum, qui Jovis Hammonis postea templo constituto est appellatus. Quo cum pervenissent, arietem quem insecuti [sic lego] fuerant nusquam invenire potuerunt. Sed quod magis hic fuerat optandum, aquæ magnam copiam in eo loco nacti sunt, corporibusque recuperatis Libero statim nunciaverunt, qui gavisus ad eos fines exercitum duxit, et Jovis Hammonis templum cum arietinis cornibus simulacro facto constituit, arietem inter sidera figuravit.' Alias origines deducit Herodotus II. 55. quas ait se accepisse ex relatione sacerdotum Jovis Thebani, de duabus feminis sacerdotibus a Phœnicibus adductis: de duabus vero nigris columbis Dodonæorum sacerdotum narratione. Sed hæ fabulæ Herodotianæ sunt, quibus ut pater fabularum abundat. Virgilius Hiarbam Africæ regem videtur conditorem Hammonis laudare, Æn. IV. 198. 'Hic Hammone satus, rapta Garamantide nympha, Templa Jovi centum latis immania regnis, Centum aras posuit.' [Ego nihil tale ex his versibus effingam: sed tantum hoc, Hiarbam in honorem parentis scilicet sui, toto regno, quod late patebat, plurima templa, plurimasque exstruxisse aras. *Centum* enim posuit pro multis: ut in hoc 'Si linguæ centum sint, oraque centum.' Unde gravis est error Haurechi, qui in libello de Cognomin. Deor. ex istis versibus computat in templo Ammonis centum aras fuisse.] Diodorus XVII. 50. templum ejus ab Ægyptio Danao conditum prodidit. Idem III. 27. Hammonem Libyæ regem fuisse scribit: 'Idem traditur,' inquit, 'Ammon galea in bellis usus, cujus insigne fuit arietis caput. Sunt qui ipsum affirment natura in utroque tempore parvula habuisse cornua, propterea filium ejus Dionysium (Bacchum) pari fuisse adspectu: posterisque traditum Deum hunc cornua gestasse.' Idem I. 13. Jovem Ammonem Osiridis patrem facit, cui etiam filius aureum templum exstruxerit. Silius III. 684. 'Hanc sedem primo Cithereia condidit ales, Hic ubi nunc aras, lucosque videtis opacos, Ductore electo gregis (admirabile dictu) Lanigeri capitis media inter cornua perstans, Marmaricis ales populis responsa canebat.' Eamdem fere referens fabulam, quæ supra ex Herodoto tacta est: quem imitari volens Silius in hoc errare videtur, quod albas facit columbas, quas Herod. nigras. 'At quæ Carpathium super æquor vecta per auras In Libyen niveis tranavit concolor alis:' nisi velimus ibi pro 'niveis' substituere 'nigris:' quod facile mutare potuit aliquis fabulæ ignarus, et qui mallet niveam dici columbam, quam nigram. Aliam originem indigitat Theophrastus, referente Fanense ad Ovid. Fast. IV. 791. 'Sunt qui Phaëtonta referri Credant.' Phaëtontem obiisse in Æthiopia Ammonis, et ob id delubrum ibi esse, atque oraculum. Aliam adhuc Hyginus in Ariete: Ammonem fuisse Æthiopem, qui ad Liberum adducto pecore, sic ab eo fuerit honoratus. Suidas a pastore vocatum vult, qui id templum primus erexerit. *Raderus.*

§ 22 *Aquam solis*] Forte leg. *fontem quem solis, &c.* præsertim cum ita videam legere Pal. 1. et ceteros quoque scriptores sic vocare. Meminit ejus præter historiæ nostræ scriptores Solinus cap. 27. Plinius II. 103. qui ex uno hoc fonte duos videtur facere. Scilicet legerat Hammonis fontem hac natura esse: deinde apud alium auctorem, hujusmodi fontem esse in Troglodytis: ergo pro

duobus habuit, cum non succurreret, hunc, quisquis est, ipsum fontem Hammonis adnumerasse Troglodytis ob vicinitatem locorum. Quam ob caussam Garamantidi regioni eum adnumerare videtur Altissiod. Chronol. Afric. 'Garamantis regio,' ubi est fons qui friget calore diei, et calet frigore noctis.' Sed et Lucan. IX. 511. Garamantis enm fontem tribuit. Quamquam quum in oppido Debris fuisse Solinus ait, cap. 29. ex Plin. v. 5. videatur abire ab illa sententia. Hunc enim fontem Solis in hujus nominis oppido fuisse, nemo ex historiæ Alex. scriptoribus dicit. Benjaminus urbem hoc nomine *fons Solis* sive *Ein-Schemes* collocat in Ægypto; quam doctissimus ejus Interpres conjicit esse Heliopolin. Ipsius vero rei caussam nititur reddere Lucretius VI. 848. Ovid. Met. XV. 309. 'medio tua corniger Hammon Unda die gelida est, ortuque obituque calescit.' Vide etiam Dausqueium in Silium pag. 158. pr. *Freinsh.* *Aquam solis*] Forsan *quem* pronomen excidit, *quem aquam solis vocant*. De loco fontis dissentiunt auctores. Plinius II. 103. in Troglodytis reponit. At idem v. 5. et Mela I. 8. in Cyrenaica. Ptolemæus prope Mareamn paludem. Lucanus IX. 512. in Garamantibus. De caussa miraculi Lucretium VI. 848. inspicias. *Cellar.*

§ 23 *Non eamdem effigiem*] Non humanam, qua vulgo Dii repræsentantur. *Cellar.*

Umbilico tenus arieti] Editiones, ipsæque adeo membranæ, *Umbilico maxime similis est habitus;* ubi Henricus: 'Qui primum hoc legit, existimat Deum umbilico comparari, cum nullus sit sensus; sed auctor Dei habitum ait similem aliis simulacris umbilico tenus, et sane sermo notandus.' Enimvero et tu Glareane, cum ista tua tam insigni interpretatione. Quare satius fuerat hoc quoque loco fateri, nihil te hic scire, nisi nescire. Quod facile tibi credidissemus: sed ad Hammonem, cujus effigiem arieti ad umbilicum usque similem fuisse notius est, quam ut hic repeti debeat. Ideoque nec de emendationis veritate dubitandum; sed potius quanto monstrosior et ineptior vulgata lectio est, tanto majoribus, et amplioribus laudibus efferendus Palmerius, qui tam dextre eam emaculavit. *Modius.* Sane multum abit Curtius a plerisque aliis rerum scriptoribus, qui arietina fronte et ore cornuto, umbilico tenus Hammonem exprimunt. Sed hic primum de scriptura controversa videndum est. Chirographa omnia, quæ potuerunt haberi, et ἐκτετυπωμένα exemplaria hæc verba exhibent: *Id quod pro Deo colitur, non eamdem effigiem habebat, quam vulgo Diis artifices adcommodaverunt. Umbilico maxime similis est. Habitus smaragdo et gemmis coagmentatus.* Fr. Modius cum Palmerio legit, *Umbilico tenus arietis similis est*, et geminas voces, *tenus* et *arieti*, admensus est ex suo, quæ in Curtio nullæ sunt. Omnes enim et Mss. et vulgati vere recteque videntur habere, *Umbilico maxime similis est.* Sed quæ mens, inquis, Curtio? certe Modii verba speciem veri habent: nam, ut pro illio in speciem propugnemus, Sextus Pompeius: 'Hammon,' inquit, 'cognominatus, quia in arena putatur inventus, quæ Græce hoc nomine ἄμμος appellatur. Cui cornua affinguntur arietis, a genere pecoris, inter quod inventus est.' Et Herodotus II. 42. 'Jupiter cum nollet ab Hercule cerni, ab eo tandem exoratus, id commentus est, ut amputato arietis capite, pelleque villosa, quam illi detraxerat, induta, sese ita Herculi ostenderet, atque inde factum, ut Ægyptii Jovis simulacrum arietina facie confingerent, et ab Ægyptiis Ammonios aiunt accepisse.' Græci quoque Ammonem κερατοφόρον nuncupant. Phestus, an Ephæstus, Græ-

cus auctor : *Ὦ Λιβύης Ἄμμων κερατηφόρε κέκλυθι μάντι. O Libyæ vates exaudi corniger Ammon.* Jam Lucanus IX. 512. 'stat corniger illic Jupiter, ut memorant.' Luctatium Placiadem vide ad illa Statii III. 476. 'licet aridus Hammon Invideat.' 'Simulacrum,' inquit, 'ejus adjectis cornibus arietinis confectum est.' Et ipse Statius : 'Quin est corniger vatis nemus.' Ovid. Met. XV. 309. 'medio tua, corniger Hammon, Unda die gelida est.' Martianus : 'Ammon apparuit cum cornibus arietinis et vestimento lanicio, ac sitientibus undam fontis exhibuit.' Servius ad Virgil. Æn. IV. 198. 'Ideo arietino capite fingi solitum,' ait, 'quod ejus essent involuta responsa.' Traditur Hammon in bellis galea arietis cornibus insigni usus, indeque putatur fabula nata. Apud Lucianum *κριοπρόσωπος* appellatur. Arnobius lib. VI. 'Itaque Hammon cum cornibus jam formatur et fingitur arietinis.' Quamquam Arnobius Jovis Hammonis statuam ad modum hominis factam intelligit, eique pro insigni cornua arietis, velut pro tegumento apposita : sic enim ille : 'Si modo Jovi cornua detrahat, et Martis temporibus affigat, Martem armis spoliet, et his rursum circumcludat Hammonem ; interstinctio fieri quæ poterit singulorum ? cum qui Jupiter fuerat, idem possit existimari Mars esse : et qui Mavors fuerat, subintroire speciem Jovis possit Hammonis.' [Eamdem sententiam tuetur Boissard. de Divinatione, ubi de nemore Hammonio scribens, ait : 'In cujus medio statua Jovis erecta erat capite arietino, et vervecinis pellibus tecta.' Minutius Felix : 'Jupiter cum Hammon dicitur, habet cornua : cum Capitolinus, gerit fulmina : cum Latiaris, cruore perfunditur.' Silius III. 14. ex correctione Modii Novant. Ep. 34. 'corniger veneratus numinis aras.' Et mox : 'nemorosaque regna Cornigeri Jovis.' Idem sensus Sidonio Carm. V. 264. 'doctis balatibus Hammon Si sanctum sub Syrte gemit.' Et Tacito H. V. 4. 3. 'Cæso ariete, velut in contumeliam Hammonis.' Ovid. in Ibin, vs. 297. 'Nec tibi fida magis misceri pocula possint, Quam qui cornigero de Jove natus erat.' Hunc intelligit Tertullian. Apolog. cap. 16. 'de ariete cornutum.' Pertinet eodem Solinus cap. 27. 'Illic et lapis legitur : Hammonis vocant cornu : nam ita tortuosus est et inflexus, ut effigiem reddat cornus arietini.' Ad ejusdem auctoris cap. 52. ubi de arboribus piperis agit, adnotat Salmasius, auctori Græco, qui vitam Alexandri fabulose describit, Hammonem vocari *κριοκέρατον*. Ubi etiam de nummo Alexandri loquitur, cornutum exhibente regem. Sunt enim et alii ejusdem nummi ea forma. Vide Zamosii Analecta Antiq. Daciæ cap. 11. nam 'et a statuariis cornutus volebat effingi,' ut auctor est Clemens Alex. in Admonit. adversus gentes. Atque adeo hinc Alexandrum Arabibus *Dhelkarnain*, hoc est *bicornem*, appellatum fuisse credam, quam ob rationes quæ in eruditissimi Viri, Amici, dum vixit, magni, Wilhelmi Schikardi Tarich pag. 73. referuntur. Quod magis etiam patet ex Athenæo XII. 9. ubi 'Ephippus scribit Alexandrum sacras etiam vestes in conviviis gestasse, nunc quidem Ammonis purpuream, per ambitum divisam, et cornua.' Quod quidem et successores ejus Macedoniæ reges usurpasse, ut cornua gestarent in casside, aliquot exemplis ostendit Lazius Rer. Græcarum, lib. I. Ipsum etiam Hammonem cum cornibus arietis spectari in nummo Trajani testatur Schottus de Religione prisca : in alio ejusdem Imp. quem Dausqueius ad Sil. III. 9. exhibet, insidens arieti exprimitur : ubi nonnullos citat Dausqu. qui cornua aut etiam corpus arietis ei adscribunt.] Hæc et his plura a me et

aliis laudata Auctorum testimonia videntur pro Modio facere ad corrumpendum Curtium. Sed oportebat Modium ad duplicem Hammonis faciem animum et oculos advertere, alteram quæ pro icone ipsius habebatur, alteram quæ pro ipso numine colebatur. Illa specie arietina fuit; hæc umbilici, quem hoc loco delineat Curtius. Pro nobis facit eruditissimus vir et sodalis noster Andreas Schottus apud Ortelium: 'Umbilicum,' inquit, 'hic interpretor rem aliquam eminentem (ut umbilicus in concharum genere, aut in corpore humano) metæ instar, veluti conum, aut quadratum, aut rotundum: quemadmodum voluminibus jam fere absolutis (teste Porphyrio) ornamento et usui apponi solent, atque etiamnum hodie extrinsecus globi dimidiati forma apponuntur. Priscæ enim gentilitatis homines hac informi forma non raro Deos suos indicasse potius quam effigiasse, documenta sunt multa. In templo Delphico, ut refert Strabo lib. VI. umbilicus conservabatur fasciis velatus, ad demonstrandum quod hic locus in umbilico, hoc est, medio terrarum esset. Eratque, ut Pausanias lib. X. refert, ex candido marmore. Veneris Deæ enim signum, apud Cypri Paphum, auctore Tacito H. II. 3. 6. continuus erat orbis, latiore initio, tenuem in ambitum, metæ modo exsurgens. De eadem fere idem Maximus Tyrius Orat. 38. nisi quod albæ Pyramidi similem fuisse dicit. Idem ibidem scribit, Arabes Deum suum tetragono lapide significare, et ut Suidas in Θεὸς Ἄρης habet, nulla figura incisa, qui hoc de Arabibus Petræis dicit, quorum hunc Deum, Martem ait. Informem lapidem facit eumdem Minutius Felix. Pessinuntios quoque, in Phrygia, lapidem pro Matre Deorum habuisse, auctor est Livius XXIX. 11. 6. Silicem Arnobius lib. VI. non magnum, coloris furvi atque atri, angulis prominentibus inæqualem. lib. II. lapidem nigellum dicit Prudentius. De Solis sive Heliogabali figura Herodianus v. 5. fere idem quod Curtius de Ammonis: sunt enim hæc ejus verba, Politiano interprete: *Simulacrum nullum Græco aut Romano more manu factum ad ejus Dei similitudinem. Sed lapis est maximus, ab imo rotundus, et sensim fastigiatus propemodum ad coni formam.*' Plura ibidem Schottus, quem inspicies. [Addi potest ex Apuleio lib. XI. 'Isidis effigies, non pecoris, non avis, non feræ, ac ne hominis quidem ipsius consimilis,' &c. et quæ notat Scaliger ad Eusebii num. CCCLXXVII. et DCCCLXX. et MCCL. Tertullian. Apolog. cap. 16. Pausan. lib. IX. ubi de Hercule Hyettio. Herodot. IV. 62. Solin. cap. 25. Mela II. 1. f. Herald. ad Arnob. Plinius XXXVII. 21. pr. Videndum an huc pertineant 'Lapides qui divi dicuntur' in Lamprid. Heliogab. cap. 7.] Habes apud eumdem in nummo æreo Imperatoris Antonini umbilicum expressum. Quia tamen vox *habitus* non pro materia sed materiæ forma apud *scriptores* accepta legitur, ut 'habitus corporis,' 'vocis,' 'hominis fuit,' 'quiescentis,' 'sedentis,' 'cubantis,' et quæ sunt hujus generis, fortasse verius exponemus verba Curtii in hanc sententiam: *Umbilico maxime similis est habitus, smaragdo, &c.* Hæc interpunctio est omnium antiquorum codicum, quæ refert hunc intellectum verborum: umbilico similis est habitus, seu forma, species, modus, facies ejus, quod pro Deo colitur, lapidis, inquam, qui constat ex smaragdo et aliis gemmis, sed factus in modum umbilici. [Huic sententiæ et ego accedam.] Erunt fortasse, qui hoc modo rem interpretabuntur: Effigies similis est umbilico, habitus, seu vestis, cultusque umbilici est ex smaragdo et gemmis coagmentatus. Non incommode sane; sed nusquam lego

lapidem, pro Deo cultum, fuisse alia veste contectum. Thebanus enim Jupiter non lapis fuit, sed statua Jovis arietina fronte, quam pelle contegebant. Si porro quæras quantus fuerit lapis umbilici? respondebo id nusquam expressum; fas tamen esse, ab exemplo Arabum docere, de quibus est apud Arnob. lib. VI. et Suidam in Θεὸς Ἄρης supra citatos: illos rudem lapidem pro Marte coluisse, 'quadratum, informem, longum pedes quatuor, latum duos, incumbentem aureæ basi.' Hammonis lapidem parvum non fuisse licet existimare, 'quod illum octoginta sacerdotes humeris in aurea navi gestarint, quo forte fortuna Dei nutus eos agit.' Diodorus XVII. 50. *Raderus.* Confer ea quæ notat Dausqueius in Silium Ital. pag. 101. et Gyraldus Synt. II. de Diis. *Freinsh.* *Umbilico similis*] Ita ut hodie legunt plerique, etiam Erasmus vulgaverat: insertum postea fuit *tenus arieti* contra librorum fidem, qui ne vestigium quidem hujus additamenti habent. Vulgatæ scripturæ sensus, informem rem, forte lapidem, umbilici vel eminentiæ rotundæ figura, pro Deo cultam esse, sicut rotundum lapidem Syri pro Deo Elagabalo. Herodian. lib. V. Arabes quoque informem lapidem, et Pessinuntii silicem coluerunt. Arnob. lib. VI. ingeniose ad Melam I. 8. I. Vossius, quem Tellierius sequitur, *umbriculo* legit pro *umbilico*. Cellar. Locus vexatissimus: in quibusdam libris legitur, *ut imbrico maxime similis*, ex quo sagacissime I. Vossius in notis ad Melam, *umbriculo maxime similis*; mallem tamen, quo propius inhæreatur veteri scripturæ, ita totum locum legere: *Id quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgo Diis artifices accommodaverunt, at imbrico maxime similis est: habitus smaragdo et gemmis maxime coagmentatus.* 'Imber' dicebatur perinde apud veteres, atque 'umber,' a Græco ὄμβρος. inde Scaliger ad Varr. de R. R. 'ibrum, imbrum, an umbrum dicas nihil refert,' nempe ο Græcorum in u vel i mutatum Latinorum; jam ut ὄβριον vel ὄμβριον, ita ὀμβρίκιον, dixere, ut ex Æliano patet, ex quo Latinum 'imbricum' est factum: quid vero significet, docet Vossius, et ante eum Scaliger ad Varron. *Scheff.* Hervarti sententiam omisimus, de magnete interpretantis, ne lectorem fatigaremus; quam tamen si desideras, adi Hofmanni Lex. in voce Pyxis nautica, et miraberis, vel ridebis. *Snak.*

Smaragdo] Circum ea enim loca nascitur. Plin. XXXVII. 5. vide.

§ 24 *Quum responsum petitur*] Hoc observandum ex Diodoro XVII. 50. Herodoto, Homero, et aliis, multa oracula nutu dumtaxat esse data a Diis paganorum, ut et hoc Hammonis. Tamen Boissardus nonnulla Hammonis oracula refert, tanquam voce reddita: quem adi in opere de Divinatione. *Freinsh.*

Navigio aurato] Verissima est hæc scriptura: membranæ tamen *navigia aurata* referebant: pessime. Diodor. Ἐπὶ νεὼς γὰρ περιφέρεται χρυσῆς ὑπὸ ἱερῶν ὀγδοήκοντα. *Modius.* *Navigio*] Quod ipsi sacerdotes octoginta ferebant humeris suis: nec enim flumen illic ullum, cum Ammon multis millibus passuum abesset a mari, aut flumine. *Raderus.* Num id *advectam* docet *religionem?* Tacit. Germ. IX. 2. Sebisius. Sic de nave Saturni Ovid. Fast. I. 239. 'At pia posteritas puppim formavit in ære, Hospitis adventum testificata Dei.' Simile quid de Hercule Erythræo legas apud Pausan. lib. VII. *Freinsh.*

§ 25 *Regem propius adeuntem*] Callisthenes: 'Soli Regi a sacerdote concessum, ut templum ingrederetur habitu consueto: ceteros vestem mutare jussos, et foris omnes oraculum audivisse, dempto Alexandro, qui ingressus intro fuerat.' Siculus quoque introductum ait Alexandrum a

Sacerdotibus in templum, nulla reliquorum facta mentione. *Raderus.*

Filium] Eustath. in Dionys. Afri vers. 212. forte ex Plutarcho cap. 49. narrat, videri nonnullis errorem id antistitis fuisse, qui Græcæ linguæ non satis peritus, quum Alexandrum blande *παιδίον*, *filiolum*, appellare vellet, sic dixit, *παῖ Διός*, *fili Jovis*. Quam tamen opinionem, vix sane probabilem, non secutus est Curtius: ne enim errore lapsus videretur, addit, *hoc nomen illi parentem Jovem reddere*. Verisimilius Orosius ex Justino xi. 11. 6. subornatum ab Alex. sacerdotem regi volentia respondisse, quod magis adhuc credibile faciunt multa circa ea tempora corruptæ Pythiæ documenta, ut responderet quod cuique corruptorum cupientibus esset. Vide Herod. v. 63. vi. 66. Thucyd. v. 3. 14. Diodor. xvi. 27. Non contemnendum est, quod cap. 3. Plutarchus tradit, Philippo Delphos mittenti responsum fuisse, ut præcipua religione coleret Ammonem: sive jam tum ea dæmonum fuit conspiratio; sive temere datum oraculum ex posterioribus eventibus observari cœptum, aut etiam plane confictum est. *Freinsh.*

Humanæ sortis oblitus] Quamquam vulnera, venena, mors illum sæpe sortis suæ admonuerunt. (Quin et Macedonum libertas, de qua mox.) Pater Alexandri verus, Philippus inquam, ut numquam se hominem in tanta felicitate oblivisceretur, quotidie præcepit ephebo, ut mane ingressus regis conclave proclamaret: 'Philippe memento te hominem esse.' Ælian. V. H. viii. 15. Notarunt etiam Sibyllæ Alexandrum: 'Post civem Pelles oriens cui paruit omnis Dives et occasus domitori, quemque Philippo Restituit Babylon, demonstravitque putatum Ammonis falsa Jovis ortum semine fama.' *Raderus.* Quin et ipse 'Alexander duabus rebus se commoveri dicebat, quominus fidem haberet his, qui se Deum esse prædicarent, nempe somno et Veneris usu: quod in his degeneraret, et plus solito afficeretur.' Plutarch. de Discr. Adul. et Am. c. 53. idem auctor in Vita cap. 50. et Apophth. cap. 29. 'Jaculo crus ictum, multis concurrentibus eorum, qui ipsum sæpenumero solebant Deum salutare, dixisse: hoc quidem sanguis est, ut videtis, non ille (versus Homeri est Iliad. E. 340.) 'Humor, qui superum manat de corpore Divum.'' quod tamen dictum diversimode refertur. Seneca Ep. 59. fere Plutarcho consentit: sed pater ejus Suasor. i. Callistheni id dictum vero similius tribuit, eumque inde Alexandri indignationem incurrisse tradit. Verum Aristobulus Cassandreus apud Athen. vi. 13. Dioxippum ejus scommatis auctorem facit. *Freinsh.*

§ 26 *Consuluit*] Maximus Tyrius Orat. 25. scribit; nihil amplius consuluisse, præterquam de Nili fontibus. Ego Curtii fidem antehabeam sophistæ Græculo. *Freinsh.*

Destinaret pater] Vox *pater* abesse potest, in quo risi Gymnicum, qui legebat *destinaret. Pater æque, &c.* Modius.

Æque in adul. compositus] Si recte percipio Curtium, ostendit, alium fuisse maximum natu sacerdotem, qui Alexandrum filium Jovis appellavit: alium hunc vatem, æque ac illum compositum in adulationem. Quod notandum investigando istius pseudohierarchiæ ordini. *Freinsh.* *Destinavit pater? vates æque*] Codices plerique *τὸ vates* non agnoscunt. Mallem igitur abjicere, ac totum locum sic distinguere: *an totius orbis imperium sibi destinaret? pater æque in adulationem compositus.* Ut ambigue et per sarcasmum *pater* et de Hammone et de sacerdote posset intelligi. *Scheff.*

§ 27 *Omnes*] Sic quidem et Appianus testatur lib. ii. de Bell. Civil. in fine: hic quidem fortasse vere: sed

falso vates Ammonis; nondum enim eo tempore pœnas dederat Alex. Lyncestes, quem 'in Philippi quoque cædem conjurasse cum Pausania pro comperto fuit.' Curtius VII. 1. 6. adde VI. 11. 26. *Freinsh.*

§ 28 *Philippi*] Sic ipse distinguit inter Philippum et patrem suum in Epist. ad Athenienses apud Plutarch. cap. 50. 'Accepistis Samum ab eo, qui tum dominus et pater meus nominabatur: Philippum indicans.' *Freinshemius.*

Ut ipsi victorem regem] Membranæ alia sententia, *victores regem*, quod propius accederet ad illud, quod est lib. X. 'Rursus Perdicca interrogante, quando cœlestes honores haberi sibi vellet, dixit (Alexander) tum velle, cum ipsi felices essent:' nihil quidquam tamen hic muto. *Vere et salubri æstimatione fidem oraculi æstimanti*, ad quæ vide, cum videre voles, Glareanum. Colonienses membranæ habebant; *vera et salubria æstimanti fidem oraculi vana profecto responsa sicut erant videri potuissent.* Illa male: hoc ex glossa adscripta ad oram libri ab eo, qui significare volebat, non frustra eum futurum, cui vana responsa viderentur, utpote quæ revera talia essent. *Modius.* Aut nimis hic ego video, aut nihil alii viderunt. Equidem non pannus magis in purpura conspicuus, quam iste mihi in Curtio adtextus. A mala manu puto appendicem illam totam, *ut ipsi, &c.* Quorsum enim additamentum tale? Periculum erat, ne caperemus satis, quid auctor vellet, nisi ipse adderet scilicet, quod sine nausea non legeremus. Glossema est, quod tu ejice lector; et vindica nobiscum ab impura inculcatione purissimum castigatissimumque scriptorem. *Acidalius.* Simile autem responsum stercoreus ille Deus reddidisse Rhodiis, idem de Ptolemæo quærentibus, legitur apud Diodor. XX. 101. *Freinsh.* Hæc in quibusdam non comparent: et videntur esse ex glossa; quod et Freinshemius (Acidalius fuit) censuit. *Scheffer.*

§ 29 *Vere et salubriter æstimanti*] Communi hæc sententia dicuntur, sed ipsum Alexandrum respiciunt, quem feliciores successus ita corruperant; ut præ gloriæ aviditate non videret, quæ vera essent, et salubria. *Cellar.*

Avidos magis, quam capaces] Non capaces gloriæ, indigni sunt. *Cellar.*

§ 30 *Sed etiam jussit*] Non quidem statim, sed 'Persarum regno in suam potestatem redacto.' Ælian. Hist. Var. II. 19. Unde ista quæ passim memorantur a scriptoribus: 'Gorgum armorum præfectum custodiæ, re cum Alexandro (qui tum Baccho sacrificaverat in Ecbatanis) communicata, jussisse proclamari, se Alex. Ammonis filium tribus aureorum millibus coronare.' Sic infra VIII. 5. ex compacto res ab Agide et Cleone geritur, Rege post aulæa stante, ut persuaderetur Macedonibus adorandi regis ritus; cum jam 'Jovis filium non dici tantum se, sed etiam credi vellet.' Verum ut tunc temporis Callisthenes, et alii semper non defuere, qui vecordi ambitioni obviam irent; sic 'Anaxarchus cognomento Eudæmonicus, cum aliquando in morbum incidisset Alexander, et ei medicus sorbitionem imperaret fieri, ridens Anaxarchus: At nostro Deo (inquit) in cochlearis sorbitione spes sita est.' Adde Ælian. IX. 37. V. 12. et II. 19. Non defuerunt tamen vilia capita, qui amentiam hominis fœdissima simul et nefaria adulatione stimularent. Nam, eumdem illum Anaxarchum, Satyrus apud Athen. VI. 13. tradit, iter cum Alexandro facientem, 'cum subito tonuisset, dixisse: numquid tu hoc fecisti, o fili Jovis?' Ex ejus successoribus solus Antipater vocare noluit Deum, ut auctor est Suidas. *Freinsh.*

Corrumpit] Vere judicat Curtius, quasi diceret: opera Alexandri, si

juxta humanæ virtutis modum æstimes, grandia sunt et admirabilia: si quasi a Deo profecta, ut ipse videri voluit, multum de claritudine sua perdunt. *Freinsh.* *Corrumpit*] Ita Freinshemius: ego cum aliis puto rectius *corrupit*, quoniam præcedit *jussit*. Scheff.

§ 31 *Adsueti quidem regio imperio, &c.*] Lucanus III. 146. pari modo 'libertatis umbram' dixit: 'Libertas, inquit, populi, quem regna coërcent, Libertate perit; cujus servaveris umbram, Si quidquid jubeare, velis.' *Freinsh.*

Immortalitatem] Lugdunenses, *immortalitatem affectantem*, et rectius fortasse: ego tamen, veteres sequendo, hanc partem peccare malui, quam temere, contra ipsorum auctoritatem, aliquid in contextum recipere, quod ullo modo abesse tantum posset. *Modius.*

§ 32 *Tempori reserventur*] Forte scripsit Curtius, *suo quæque tempore referentur.* Certe illud *tempore* comparet in Aldina editione et nonnullis aliis. *Freinshemius.* *Suo quæque tempori*] Quando infra de Philota, Callisthene, Hermolao, et horum similibus, quos supplicio Alexander adfecit, agetur. *Cellar.*

Cap. VIII. § 1 *Ab Hammone rediens*] [Male Cedrenus μετὰ τὴν ἀπὸ Βραχμάνων ἀποστροφὴν, *a Brachmanibus reversus.* cum ipse paullo ante diversum scripsisset.] Alexandria ab Alexandro condita. Salianus Annal. Eccles. tom. v. tempus ædificatæ Alexandriæ ita diserte explicat: 'Annus,' inquit, 'mundi 3722. sextæ ætatis, imperii Persarum 207. Darii 8. Ieddoæ 34. Alexandri 6. (sextum accipe inchoatum, non finitum) Olym. 112. 2. Archonte Aristophane, Urbis conditæ 422. Coss. M. Claudio Marcello, T. Valerio Potito: ante Christum natum 330.' vide et Scaliger. animadvers. ad Eusebium M. DC. LXXXVI. Mira hallucinatio apud Velleium I. 14. Fundani et Formiani in civitatem recepti eo ipso anno, quo Alexandria condita est. Ergo condita numero M. DC. XCIX. annorum XXIV. metachronismo: quod absurdum. Qui plenam velut panegyrim et laudationem Alexandriæ quærit, apud Marcellin. XXII. 40. &c. reperiet, qui 'verticem omnium urbium' appellat. *Raderus.* Circa hæc tempora papyri usum fuisse repertum Varro tradidit, apud Plin. XIII. 11. quod hic referre non visum est alienum, 'cum,' ut Plinius ibi loquitur, 'chartæ usu maxime humanitas vitæ constet et memoria.' *Freinsh.*

Statuerat] Sed postea mutavit opinionem, monitus somnio, quo Homerum imaginatus est, ostendentem urbi condendæ locum. Plutarch. Alexand. cap. 45. *Idem.*

§ 2 *Urbem novam*] Chronicon Alexandrinum duodecim ab eo urbes ex suo nomine conditas recenset: ex quibus Stephanus præter secundam et octavam, quæ est Troadis, vix ullam agnoscit: præter autem istas duas recenset adhuc sedecim. Notandum, quod ait Salmas. ad *Solini* cap. 38. Stephanum 'multas Alexandrias quasi diversas memorare, quæ eædem sunt.' Et de Alexandria quidem Ægypti dubitare neminem sinit urbis claritudo. De Troade scrupulum movet Strabo: cum enim Chronicon exserte dicat ab Alexandro conditam, nec dissentiat Stephanus, Geographus lib. XIII. originem ejus Antigono videtur tribuere, ac ab eo Antigoneam fuisse vocatam, postea Alexandriam a Lysimacho, in honorem Alexandri. Ego crediderim, ab Alexandro conditam, postea ab Antigono incrementum et nomen accepisse. Et eruditissimus Scholiastes ad Dionys. perieg. v. 254. adnotat, 'numerari in historiis Alexandrias supra octodecim.' Inter eas, quarum nullum apud Curtium exstat vestigium, est Alexandria ad Pallacopam in

Arabia: de qua Arrian. VII. 4. Alexandropolis, Plin. VI. 25. Heraclea in Matianis, Plin. VI. 16. Alexandria Carmaniæ, Plin. VI. 23. Smyrna instaurata, Plin. V. 29. Nicephorium, Plin. VI. 26. Xylenopolis, Plin. VI. 23. et ibid. nescio quod Cadrusi oppidum. *Idem.*

Locum] Strabo lib. XVII. docet, eo in solo ab antiquis Ægypti regibus exstructam fuisse Rhacotin, quæ postea Alexandriæ pars fuerit: quæ verba arguunt, Strabonem haud recte intellectum fuisse a Mario Nigro. Ex eo Strabonis loco colligimus, cur inter hujus urbis nomina legatur apud Stephanum 'Ῥακῶτις. Apud Cedrenum vitiose legitur 'Ῥακώτη. Rectissime igitur conjecerunt Janus Parrhasius in Claudianum, et Pintianus in Plinium X. 5. legendum esse: 'qui locus antea Rhacotes nominabatur.' Hieronymus in Epitaphio Paulæ scribit: 'urbem No postea versam esse in Alexandriam:' et in commentario ad Nahum. III. 8. addit, Alexandriam semper fuisse metropolim Ægypti sub primo nomine, scilicet No. *Freinsh.* Paullo supra Canobicum ostium, quod Nili ultimum ab occasu est, inter paludem Mareotim, et mare juxta Pharum insulam. *Cellar.*

Præesset] Ædificandæ urbi præfectum esse tradit Plutarch. [forte Alex. cap. 124. et Tzetzes Chil. VIII. 199.] 'Stasicratem,' Strabo lib. XVII. et Ælianus 'Chinocratem,' quamquam apud Strab. legatur 'Chiromocratem,' alii 'Chersimocratem,' ut notavit Xylander, [Silvius c. 77. de Asia vitiosissime 'Cheromocratem'] Justinus XIII. 4. 1. 'Cleomenem' facit ædilem Alexandriæ: Plinius IV. 10. 'Denocharem' scribit; sed exemplaria veriora Dinocratem referunt, uti et Solinus cap. 32. et Vitruvius lib. II. in præfatione, ubi elegantem de eo historiam exponit. *Raderus.* Adde Amm. Marcellin. XXII. 40. et Val. Max. I. 4. 1. ext. *Freinsh.*

§ 3 *Memnonis*] Andreas Schottus, uti arbitror, ad Tabulam Ortelii, qua Alexandri expeditio utcumque adumbratur, hunc Curtii locum illustrat. Memnon, ut Eustath. ad Homer. Il. A. tradit, Tithoni et Diei filius fuit: alibi Auroræ et Tithoni, ut et Hesiodus. Strabo lib. XV. nec Auroram, nec Diem, sed Cissiam Memnonis matrem ait. Quæ de eodem fabulosa feruntur, apud Mythologos et Natalem Comitem cognosces. *Raderus.* Amenophim, sextum Æthiopum regem, fuisse credit Eusebius hunc Memnonem, Λόγῳ A. ubi et de Cambyse narrat, Polyænum Atheniensem citans. Consule et Biblioth. Photii pag. 1131. f. *Freinsh.* Abydi fuit hæc regia in superiori Ægypto sive Thebaide. Strabo lib. XVII. Fuit autem Memnon, ut poëtæ fingunt, Tithoni ex Aurora filius, qui in auxilium Trojanis profectus illo bello interierit, et in Asia sepultus sit. *Cellar.*

Extra terminos solis] Imo extra terminos veritatis, Auxesis est prope poëtica. ita Cœnus infra: 'Pœne in ultimo fine mundi consistimus, in alium orbem ire paras, ut plura, quam sol videt, lustres.' Curtius iterum in Cœni oratione lib. IX. 'Quod si adhuc penetrare certum est, regio a Meridie minus vasta est: qua subacta licebit decurrere in aliud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura.' Ceterum post Æthiopiam circulum cancri tropicum, aut Capricornum, inhabitabilem arbitrabantur veteres, qui ultra progredientibus occurrebat. De quo Strabo in fine rerum Æthiopicarum lib. IX. quod autem dicendum sit, extremas habitari mundi partes, quæ intemperatæ, et inhabitabili regioni adjacent, propter frigus aut æstum esse quasi errores quosdam defectus temperatæ. *Raderus.* Solis termini utroque tropico continentur, qui vero nequeunt hoc loco intelligi, quod non ultra capricorni tropicum, sed cis cancri

inundata regio est: popularis ergo loquendi consuetudo est, de qua infra 14. 21. adde Geogr. nostræ appendicem. *Cellar.* Hæc cum ita notasset in Curtio Viri Docti, tamen ut novum et a se observatum edit, severissimo Curtii judicio, Cl. Clericus VIII. 7. 'Intolerando ipsum tumore turgere, ut fere nescias quid sibi velit. Memnonis regia illa Thebis erat, in superiore Ægypto, nec procul invisenda. Dein, quid: *extra terminos solis?* debuisset potius dicere: *intra terminos solis*, hoc est, intra Tropicos, nam in Meridiem eundum erat, quanquam non procul. Verum in animo habebat Virgiliana illa Æneid. VI. 799. 'Jacet extra sidera tellus, Extra anni solisque vias.' Sed Virgilius intellexit occiduos Africæ tractus, et Poëtæ condonantur, quæ in Historico non feruntur.' Hæc ille. Ceterum si hæc verba Curtio dentur tamquam se adcommodanti immodico Alexandri, immodici juvenis, animi desiderio, non ita plane præter rem egisse, et tam indignum convicium meruisse, videbitur.

§ 4 *Otiosæ peregrinationi*] Quidam libri habent *otiosæ peregrinanti;* unde possis suspicari, lectionem veram esse *otiosæ peregrinandi.* Scheffer.

Claustra Nili fluminis] Ostia et divortia, ad quæ navigatio coërcetur. *Cellar.*

Polemonem] *Polemonem* habet Arrianus III. 1. 18. non *Polymenem*, ut Curtius: vitium in nomine hærens librariis potest assignari. Duos tamen Polemones Arrianus Ægypti præsides nominat, alterum Pelusii oppidi custodem, alterum classi præfectum: illum Pellæum Megaclis filium, hunc Theramenis. *Raderus.* Expressi *Polemonem*, quomodo habebant et aliæ Editiones. *Freinsh.*

§ 5 *Africæ, quæ Ægypto juncta est*] Veteribus enim Ægyptus in Asia est, cujus terminum in Catabathmo ultra Ægyptum constituebant. *Cellar.*

Ejusdem Africæ] Illud *Africæ* glossema est; ideoque delendum, ex mente Rutgersii. V. L. III. 4. *Snak.*

Cleomenes] Hunc Justinus XIII. 4. 11. nominat architectum Alexandriæ. Pausanias in Atticis: 'Cleomenem hunc post Alexandri mortem Ptolemæus Lagi interfecit, quod Perdiccæ studeret.' Quamobrem vero Alexander tam multos præsides Ægypti constituerit, aperit Arrianus III. 1. 21. 'Ægypti,' inquit, 'imperium in plures præsides partitus esse dicitur, naturam regionis admiratus et munimenta, neque tutum ratus universum Ægypti imperium uni committere. Quod quidem Alexandri consilium imitati Romani in tuenda Ægypto mihi videntur, neminem senatorii ordinis, sed equestris, proconsulem eo mittere soliti.' Observandum præterea multos ab Arriano præsides Ægypti indigitari, Curtio prætermissos. *Raderus.*

Ex finitimis] Suspicor fuisse *Rex fin.* alioqui vix habeat sequens *jussis* unde se sustentet. *Freinsh.*

§ 6 *Futuris muris*] Hic me ipse condemno: quod, quemadmodum primo statueram, non jusserim etiam excudi, *Cum rex urbis futuræ muros polenta designasset*, nam et scripti libri (nisi quod illud *designasset* a conjectura est) ita habent, et auctores omnes tam Græci quam Latini hanc lectionem probant. Plutarchus, qui tamen non Alexandrum designasse, sed designari curasse scribit. Arrian. lib. III. Αὐτὸς τὰ σημεῖα τῇ πόλει ἔθηκε, et post pauca: Ἐθέλειν μὲν Ἀλέξανδρον καταλείπειν αὐτὸν τὰ σημεῖα τοῦ τειχισμοῦ τοῖς τέκτοσιν, οὐκ εἶναι δὲ ὅτῳ τὴν γῆν ἐπιγράψουσι· τῶν δὲ τεκτόνων τινὰ ἐπιφρασθέντα, ὅσα ἐν τεύχεσιν ἄλφιτα οἱ στρατιῶται ἐκόμιζον ξυναγαγόντα, ἐπιβάλλειν τῇ γῇ, ἵναπερ ὁ βασιλεὺς ὑφηγεῖτο, κ. τ. λ. Strabo l. XVII. de Alexandria loquens: Τῆς δὲ ὕστερον ἐπηκολουθηκυίας εὐδαιμονίας τῇ πόλει μνημονεύουσι κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τειχίσματος

σύμβαν· τῶν γὰρ, κ. τ. λ. Valer. Max. 'Cum rex Alexander urbem in Ægypto constituere vellet, Architectus Dinocrates, cum cretam non haberet, polentaque futuræ urbis lineamenta duxisset, ingens avium multitudo proximo lacu emersa polentam depasta est.' Ex quo loco mirum est, Glareanum, cum in editis reperisset, quemadmodum etiam hodie legitur; *cum rex urbis futuris muris polentam, ut Macedonum mos est, destinasset*, non potuisse vel hac parte medicinam Curtio facere, ut moneret legendum, *futura* pro *futuris*; quid enim facilius fuit? sed res fortasse, ut postea dicit, non erat tanti. *Modius. Futuræ* non *futuris* alii emendatius scribunt; alii, *urbis futuræ muros polenta designassent*, nec hoc male, nisi a Modio *destinasset* adjectum esset. *Raderus. Fama est, quum rex urbis futuris muris*] Florentinorum optimus, cum duobus aliis ejusdem Bibliothecæ, *cum rex urbem futuris muris polenta, &c. destinasset.* Quæ fortassis omnibus aliis præferenda lectio, *urbem destinavit*, id est, designavit et metatus est urbis condendæ locum. *Gronovius.*

Ut Mac. mos est] Hoc alibi non reperies. Marcellin. XXII. 40. 'penuria calcis' id accidisse scribit. Val. Max. I. 4. 1. 'cum cretam non haberet.' Strabo lib. XVII. scribit polenta usum fuisse architectum, eo quod creta defecisset: et eodem inclinat Arrianus III. 1. 5. et Plutarch. cap. 46. Cretæ enim potius in hujusmodi usibus officium fuisse, etiam ex Plinio XXXV. 17. patet: 'Est et vilissima qua Circum præducere ad victoriæ notam, &c. instituerunt majores.' Certe Eustath. ad Dionys. vs. 254. diserte scribit, 'ex more fuisse, ut creta designaretur ambitus urbis.' Atque id magis credibile est ex communi sensu: si tamen aliter Macedonibus placuisse Curtius reperit, nobis nihil est, quod contra urgeamus. *Freinsh.*

Destinasset] Hanc lectionem retinendam censet Gebhardus: (Pintianus in Plin. v. 10. et Bongars. volunt:) *muros polenta, &c. designasset:* Virgilius *Æn.* VII. 157. 'ipse humili designat mœnia fossa.' et Æn. v. 755. 'Interea Æneas urbem designat aratro.' Nam *designare* proprie est περιγράφειν, vel ἐπιγράφειν. *Loccenius.* Alia tamen est opinio Gronovii Observation. pag. 121. et seq. quam ipsius verbis adscribo: 'Vera lectio est; *cum rex urbis futuræ muros polenta, &c. destinasset.* 'Destinare,' quod fugit Modium, designare est. ut infra. [Vide Indicem] Virgilius Culice vs. 390. 'locum capit,... hunc et in orbem Destinat.' Sic Veget. II. 10. de præfecto castrorum: 'Ad quem castrorum positio, valli et fossæ destinatio pertinebat:' ibi male Lipsius, 'designatio.' Livius: 'Ex his CCXXV. qui omnium consensu destinabantur et infandæ cædis, et defectionis auctores.' Hactenus Gronovius, cujus conjectura placet. Consentit et Acidalius ad Curt. IX. 9. 6. Vide Salmas. in Solin. pag. 231. *Freinsh.* Probo Gronovianam emendationem, *urbis futuræ muros polenta;* nisi malis, *orbem futuræ urbis*, id quod ideo potius videri potest, quia in Bongarsiano est, *urbem futuri urbis*, pro *urbis futuris muris*, item, quia illud *orbem* in hoc genere usurpavit ipse Virgil. 'locum capit, . . . hunc et in orbem destinat.' *Scheffer.* Gronovius Observ. II. 8. auctor veræ lectionis. vulgo, *futuris muris polentam;* minus apte. 'Destinare' autem est designare, ut num. 2. cur vero polenta? mos fuit lineamenta condendæ urbis alba terra vel creta designare, quæ quum ibi defuisset, polenta seu hordeacea farina tam ambitus mœnium, quam interiora urbis descripta fuerunt. Plutarch. p. 679. Ἐκέλευσε τὸ σχῆμα τῆς πόλεως διαγράψαι· καὶ γῆ μὲν οὐ παρῆν λευκὴ, τῶν δὲ ἀλφίτων λαμβάνοντες ἐν πεδίῳ μελαγγείῳ. *Jussit formam urbis delineari, quia vero creta ad manum non*

erat, polenta usi in campo nigro. Cellar.

Avium greges] Arrianus III. 1. 4. Ammianus XXII. 40. et Strabo lib. XVII. de avibus omnino tacent. cum Curtio plane consentiunt Val. Max. I. 4. 1. ext. Plutarch. cap. 46. Eustath. in Dionys. vs. 254. Stephanus in Ἀλεξάνδρεια. *Freinsh.*

Polenta esse pastas] *Polentam* editiones; et jam allegavimus illa Suetonii 'polentam depasta est;' quare etsi in Suetonio alia ratio est, tamen, cum nihil refert, legatur sane etiam hic *polentam*. Modius. Hunc locum tentavit Cl. Drakenborg. ad Silium XIII. 766. eodem modo, quo jam olim viri Docti in priore parte correxerant, et præcipue J. Fr. Gronovius ex Ms. optimo, *destinasset polenta;* sed in sequentibus ex conjectura corrigit, quod Modius et alii etiam, *et polentam depastas*. Acute sane, nec sine exemplo constructionis: sic Ovid. Met. IX. 298. 'dextroque a poplite lævum Pressa genu:' i. e. pressit. Vide Cl. Perizon. ad Sanct. Minerv. I. 15.

Frequentiam] Scripti *frequentia*, quomodo si legas, pro *culturam*, *futuram* aut tale quid supponendum erit: ejusdem generis, quod in iisdem etiam scriptis pro *terris*, *terram* erat: enim et hoc ferri posset, sed nihil muto. *Modius.*

§ 7 *Destituit*] 'Destituere' est rem amatam deserere: elegans imprimis hujus verbi usus in hoc significatu passim apud optimos scriptores. Ovid. Fast. I. 368. 'Flebat Aristæus, quod apes cum stirpe necatas Viderat inceptos destituisse favos.' Idemque, 'nec solos destituere rogos.' Propertius: 'Cujus ut accensæ Dryades candore puellæ Miratæ solitos destituere rogos.' *Raderus.*

§ 9 *Extulit munere*] Vide quid membranarum auctoritas apud me possit, aut potius non possit: cum aptissime hoc loco *funere* hactenus lectum fuerit, coëgerunt me illæ, hoc, quod video, substituere: ita tamen ut non desinam et vulgato velle interea, nam etsi de muneribus in honorem demortuorum edi solitis eleganter capi hic locus potest, nescio quo pacto nihilo secius *efferri funere* quam *munere* usitatius, et magis frequentatum Latinis videtur. *Modius.* *Funere* habent emendatiores et antiquiores codices: in Adr. Junii editione ad Ms. emendata cognosces *funere*, et certe aptius. *Raderus.*

Andromachi, quem vivum Samaritæ] Andromachus v. n. 9. Cœlesyriæ præfectus dicitur, sub cujus imperio oportuit etiam Palæstinam fuisse. Samaria enim et urbs (tunc quidem deserta) et regio erat inter Galilæam et Judæam media. Itaque Cedrenus p. 124. Andromachum laxa voce τῶν τόπων ἐπιμελητὴν, *locorum illorum procuratorem* vocat. Caussa vero interficiendi præsidem sine dubio exactiones nimiæ et acerbius imperium fuit. *Cellar.*

§ 10 *Ad cujus interitum vindicandum, quanta maxima celeritate potuit, contendit*] An non melius? *quanta maxima celeritate potuit.* Sic enim potius Latini: ac mirum, ni superius etiam sic fuit emendandum: *Bessum quoque Bactrianorum ducem perquam maxime posset exercitu coacto, descendere ad se jubet:* legendum inquam forte: *Bactrianorum ducem propere quanto maxime posset exercitu coacto.* Curtius, aliique sic plerumque: nec tamen alibi *perquam* damnem, hic tantum vix censeam genuinum, eo, quod *propter* in quibusdam legitur, unde *propere*, vel *properiter* eliciendum videtur, ac potius illud, quod magis tritum, et nostro familiare. Alterum sub eadem voce in aliis corruptum, suo loco, suo tempore ostendemus. *Acidalius.* *Quanta maxima*] Sic Acidalius fecit, probante Radero, cum fuisset, *quanta maxime*, minus recte. Sic infra IV. 13. 36. 'cursu quanto maximo poterat.' *Freinsh.*

§ 11 *Affectis supplicio*] Totius loci emendatio a libris est: vulgo habebant: *Andromacho deinde Memnona substituit, affectis supplicio, qui prætorum interemerent. Tyrannos inter eos Methymnæorum Aristonicum et Chrysolaum popularibus suis tradidit; quos illi e muris ob injurias tortos necaverunt*: partim non æque recte, partim inepte: nam quid est, quod ait, *e muris tortos?* certe aliter Plutarchus et Arrianus. *Modius.*

E muris] Hanc lectionem omnes quos vidi codices exhibent. Modius a suo illa, *e muris*, emunivit, quod ego cum omnibus cautis nec laudo, nec damno. Redundant illa quidem, ut nobis parent, sed quid si vox alia vel desideretur, vel pro *necaverunt*, legendum *suspenderunt*, vel *præcipitaverunt*. Raderus. Forte sic possit, *quos illi prius ob injur. &c.* quomodo infra VIII. 8. 21. Reineccius in Tyrannide Lesbia, ubi Chrysolai stirpem exponit, veterem scripturam retinet. *Freinsh.* Illud *e muris* sine dubio hic vitiosum est; puto tamen veram scripturam esse, *quos illi eculeis ob injuriam tortos*: qui nesciebant, quid eculei essent, primum diviserunt vocem, scripserunt *e culeis*, et post fecerunt, *e muris*. Scheffer. *E muris necaverunt*] Sic salva vulgaris scriptura: supplicium notatur ejusmodi, quo damnati et torti de muris præcipitati fuerint, quasi indigni, qui intra mœnia tolerarentur. Aliis superfluum *e muris* videtur, aut *in muris* substituendum; aut *suspenderunt*, vel simile, pro *necaverunt*. verum omnia contra assensum librorum. *Cellar.* Quid, si verba transponantur, et levi mutatione sic constituas locum: *quos illi ob injurias tortos in muris necaverunt?* Qua ratione tyrannos palam et in conspectu civium occisos voluerit Curtius: id quod incredibile non est. *Blanckard.* *Popularibus suis tradidit: quos illi e muris tortos*] *Suis* ad tyrannos referendum, cave dubites, ut is prodeat sensus, Alexandrum eos, qui crudeliter usi erant imperio in cives suos, hisce tradidisse, ut arbitratu suo pœnam in meritos statuerent. In sequenti oratione miror vehementer doctissimos viros desudasse, nec tamen tantis curis nisi nugas egisse maximas. Ex omnibus seligo C. Cellarium, qui ad hæc Curtiana ita scripsit: 'Sic salva vulgaris scriptura: supplicium notatur ejusmodi, quo damnati et torti de muris præcipitati fuerunt: aliis superfluum *e muris* videtur, aut *in muris* substituendum; aut *suspenderunt*, vel simile, pro *necaverunt*.' Vah quantum ineptiarum! Præconcepta scilicet opinio de scriptura depravata, et oblivio elegantiæ in singulari usu particulæ *e* reconditæ, in errorem prope puerilem deduxit viros præstantissimos: sentit enim Curtius tyrannos illos a popularibus suis *e muris*, id est in murorum fastigio, quod undique conspici posset, adeoque in totius civitatis conspectu exquisitis affectos esse cruciatibus, et ita necatos. Ille quidem usus particulæ *e* vel *ex* non est observatus Horatio Tursellino: sed ubi res ita fert, ab aliis quoque auctoribus adhibitam illam elegantiam nunc demonstrabo. Cæsar de Bell. Gal. II. 13. 'Pueri mulieresque ex muro passis manibus suo more pacem a Romanis petierunt.' Mox idem c. 27. 'Ut, cum primi eorum cecidissent, proximi jacentibus insisterent, atque ex eorum corporibus pugnarent.' Cap. 30. 'Ubi turrim constitui procul viderunt, primum irridere ex muro;' subaudi, 'nos cœperunt.' Noster Curtius quoque IV. 2. 23. 'Duos turres ex capite molis, e quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent.' Nep. Milt. cap. 7. 'Lucus qui ex insula conspiciebatur.' Idem Timol. 4. 'De vehiculo, quæ videbantur, dicebat.' Sed nondum desino exemplorum. Virg. Æn. X. 262. 'clamorem ad sidera tollunt Darda-

nidæ e muris.' Livius IV. 34. 'In muros evadunt, suisque capti oppidi signum ex muro tollunt.' Immo ipse Curtius X. 5. 15. 'Babylonii e muris prospectabant.' IV. 4. 9. 'Procul e muris missilibus submoveretur:' et 'multos e muris propugnantes hasta transfixit.' Claudat agmen qui principe loco nominandus, Cicero Fam. VII. 18. 'Has literas scripsi in Pontino, cum ad villam M. Æmilii divertissem, ex qua jam audieram fremitus clientium meorum.' Verum testium sat esto. His scriptis cognovi etiam Cl. Schwarsium in suis ad Tursellinum additamentis hanc particulæ *ex* notionem aliquot illustrasse exemplis p. 369. inter quæ et unum alterumque est a me observatum. *Heumann. de Arte Critica* p. 48. At dubitet forte quis, an exempla præpositionis *e* vel *ex*, huc a Viro doctissimo congesta, eamdem habeant notionem, quam ipse in loco Curtii dispexit. Sane omnia fere videntur de loco superiore versus inferiorem aliumve significare; nec ideo congruere cum illa notione quam huic loco, quasi ab aliis non occupatam, adsignavit. Certe illa, quæ attulit, nihil obscuritatis habent ad assequendum sensum loci sui, nec crucem hanc tollunt. Ut proinde tam puerili cachinno aut ineptiarum non excipiendi viri doctissimi videantur, qui ad suam sententiam, quatenus *ex* significat *de*, iisdem uti exemplis potuissent: præsertim cum codices Mss. utique optimi voces illas *e muris* plane omittant. *Snak.*

§ 12 *Ut captivi restituerentur*] Quod iisdem petentibus III. 1. 9. negatum, saltem dilatum fuerat. *Cellar.*

Omnes] Conjunxit Atheniensium aliorumque Græcorum legationes, quasi eodem tempore advenissent: at illos Arrianus Tyrum venisse scripsit, hos Memphim III. 1. *Freinsh.*

Omnes æqua] Sic emendavi, ductum literarum secutus, cum in editis esset *ea quæ*. Modius. Omnes libri ante Modium editi conveniunt in *ea quæ*. Modius e suo rescripsit *æqua*, non inique opinor, sed primum contra fidem, deinde melius cadunt prima, si ad verbum *impetrarunt* respicias. Itaque restitui Curtium Curtio in ordine versuum, extra ordinem a Modio obtrusum collocavi, probum quidem, sed non γνήσιον. potest subinde usu venire, ut spurius germanis filiis sit pulcrior. *Raderus.* *Æqua*] Alii, *ea quæ*, et Raderus id habet pro genuino: mihi non placeret, quod sequitur, *visi*, nisi scribas *æqua*. Freinsh.

§ 13 *Partes*] *Partes suas* vulgo: male: millies illo modo loquitur Curtius. *Modius.* *Partes* Macedonicas contra Persas. Arrian. ipso initio lib. II. quantopere fuerint addicti partibus Alexandri Mitylenæi, cujus præsidium in urbe habebant, cui columnas publice posuerant, sed a Memnone primum, deinde a Pharnabazo terra marique obsessi cum Persis pacisci coacti, præsidium tamen Macedonicum incolume dimiserunt, et statuas inviti demoliti sunt. Donec Pharnabazo capto redierunt ad Alexandrum. *Raderus.*

Impenderant, reddidit] Lugdunenses aliique excusi: *et pecuniam quam in bellum impenderant, obsides reddidit*, sed vox *obsides* in scriptis nulla est, satisque apparet inculcatam, a nescio quo, huc esse. *Modius.* *Obsides*] Malim: *et obsides.* Freinsh.

Finibus eorum] Membranæ Colonienses, et Sigebergenses, *finium adjecit*. Modius.

§ 14 *Cypriorum regibus*] Plures enim illa tempestate fuisse supra ad c. 3. ostensum est. *Cellar.*

§ 15 *Piratarum*] Iterum membranæ *Sparthanorum*, præter rem. *Modius.*

Piraticis classibus] Hac forte occasione perductus ad eum est pirata, cujus liberum cum rege colloquium

infra ad VII. 8. 19. Hæ vero piraticæ classes caussam dederunt emendatoribus, ut in hoc num. *Spartanorum* loco ponerent, *piratarum*. Nam de Spartanis ibi sermonem esse sciet, qui cum hoc Curtii loco, et alio IV. 1. 40. Supplem. 6. 1. comparaverit: et quoniam de re constat, de verbo omnem dubitationem eximunt Var. Lect. *Freinsh.*

Obnoxium prædonibus mare] Id est subjectum, in potestate prædonum, sic Livius XLII. 46. 'serva' atque 'obnoxia' conjungit. *Cellar.*

In bellum utroque rege converso] Et Alexandro et Dario alibi occupatis, id suam occasionem prædones rati mare infestarunt mediterraneum, perinde ac quum Romani bello Mithridatico implicati essent. *Cellar.*

§ 16 *Pateris*] Varro, quod pateant, sacris potissimum dedicata. Festum adi in voce 'patera.' hoc festum magna pompa celebratum describit Plutarch. quem consules. *Raderus.*

CAP. IX. § 1 *Potentior auctor*] Non imperii respectu, sed efficaciæ in persuadendo. Ea enim hic intelligenda est potentia. *Scheffer.*

§ 2 *Bactriani Scythæque et Indi convenerant. Nam et ceterarum*] Legendum ac distinguendum omnino: *Bactriani Scythæque et Indi convenerant jam, et ceterarum;* nam illud non affirmabo, sequentia etiam mutanda, *paribus studiis affluxerant*, quinimo nihil in his movendum edico. *Acidalius.* Lego cum Acidalio vere conjectante: *Bac. Scythæque et Indi convenerant jam, et ceterarum, &c.* potest tamen, *Jam*, puncto separari, et necti cum seqq. *Jam et cet. gentium copiæ, &c.* Raderus. Tamen servata veteri scriptura, non incommode locum explicari sic putem posse: *Bactriani, &c. convenerant. nam et ceterarum gentium,* quæ videlicet primo prœlio non interfuerant, supra III. 2. 9. tum *adfuerunt partibus, simul* cum his, qui prius depugnaverant, Persis videlicet, Medis, Armeniis, Derbicibus, &c. Atque hunc ferme sensum hujus loci existimavisse Bongarsium colligo, ex eo, quod codici suo adscripsisse dicitur, pro *ceterarum* videri legendum *exterarum*. Et firmat id Arrianus III. 2. 7. 'Conjunxerant sese his etiam Sacæ ex Scythis oriundi, iis qui Asiam incolunt: non imperio Bessi subjecti, sed Dario confœderati.' *Freinsh.* *Scythæque et Indi*] Accolæ Scytharum et Indorum, quotquot Persarum imperio subjecti erant, aut illis fœdere ac societate conjuncti. Arrianus lib. III. Βεβοηθήκεσαν Δαρείῳ Ἰνδῶν ὅσοι Βακτρίοις ὅμοροι, καὶ Σάκαι, Σκυθικὸν τοῦτο τὸ γένος, οὐχ ὑπήκοοι, ἀλλὰ κατὰ συμμαχίαν τὴν Δαρείου. *Cellar.*

Partibus] Darii: non placet Acidalii conjectura, *paribus studiis affluxerunt;* imo nec ipsi satis placet. *Raderus.*

§ 3 *Dimidio*] Vide infra ad IV. 12. 13. *Snak.*

Arma] De armatura Persarum vide Brisson. lib. III. pag. 287. et deinceps. *Freinsh.*

Tegumenta] Supra ad III. 11. 15. Adde Stewechium ad Veget. III. 23. *Snak.*

§ 4 *Equitatus*] Ea enim parte virium magis fidebat. supra III. 11. 1. *Freinsh.*

Falcatæ quadrigæ] Quarum mentio est primum in literis Judicum cap. 1. et 4. dein apud Livium XXXVII. 41. Diodorum XVII. 58. Vegetium III. 24. quas Stewechius cælo adumbravit in commentario ad Veget. formasque earum ex Curtio accepit, qui eam rem parum accurate delineavit et assequutus est, Livium et Diodorum præteriit. Appianus de bellis Syriacis, et Mithridaticis docet, armatas has quadrigas magnam et horrendam stragem edidisse in exercitu. *Raderus.* Optima eorum curruum est descriptio apud Xenoph. lib. VI. Παιδείας, ubi Cyro inventionem eorum,

ut quidem postea a Persis usurpati sunt, tribuit. Eodem libro et de Abradatæ curru non vulgaria referuntur. Vide omnino Brisson. lib. III. pag. 306. et seqq. Dempsterus ad Rosini Antiquit. X. 10. producit locum ex incerto auctore de Reb. Bellic. ubi itidem describuntur hæ quadrigæ. 'Falciferos currus' appellat Lucretius III. 746. loco elegantissimo, quem adscriberem, nisi paullo longior esset. Corrigendus hic L. Ampelius: 'Apud Arbela, tribus prœliis, triginta peditum legionum, equitum bis mille falcatorum currunm vicit.' Scribo: 'Apud Arbela, tertio prœlio, trecenta peditum regiorum M. equitum C. M. bis mille falcatorum curruum vicit.' *Freinsh.*

§ 5 *Inter radios*] Impressi, *in radiis;* scripti libri, *inter gladios*, unde facile fuit scribere, *inter radios:* eodem autem versu non *direxerant*, sed *direxerat* erat in veteribus codd. ut lubet. *Modius.* *Inter radios*] Si proprie loquamur, nihil potest 'eminere,' quod motum currus non sufflaminet. Præterea quid sibi vult, *in adversum?* an poterant eminere *spicula*, nec tamen *in adversum* esse directa? deinde quid sunt *summi rotarum orbes?* estne summa pars apsidis, vel canthi? sic videtur: sed in rotæ cantho neque summa pars est, neque infima, dum rota movetur; quia vicibus omnes canthi partes sunt summæ et infimæ; sic tamen intellexit rem Curtius, ut sequentia ostendunt, et aliæ 'in terram demissæ:' sed quomodo ex cantho rotæ potuerunt 'demitti' falces 'in terram,' quæ ejus motum non impedirent? igitur vere judicavit Schefferus II. de Re Veh. II. 15. hanc descriptionem esse impeditissimam, qui recte etiam neque Stewechium, neque Raderum potuisse pingere currus, ex descriptione Curtii ostendit. Sed omnino videtur descriptionem falcati currus, ad posteriorem partem quod attinet, non satis intellexisse Curtius, undecunque eam sumserit. Oportuit dicere, non, *inter radios eminuisse spicula*, sed ex cantho seu apside rotæ, deinde ex summo axe geminas emissas falces, unam directam juxta longitudinem axis, aliam ex axe transversim ad terram demissam. Falces et spicula e rotis vel axe eminentia, et falx deorsum ex axe demissa, non modo erant ad secanda, lacerandaque obvia quæcunque starent; sed etiam ad eos, qui in tumultu, curruum impressione creato, hinc atque inde non procul cecidisse poterant, etiam jacentes abscindendos. Ut constet hanc fuisse falcatorum curruum formam, aut similem, duorum scriptorum, Latini alterius, alterius Græci, verbis eos describemus. Sic ergo de iis loquitur Livius XXXVII. 41. 'Falcatæ quadrigæ... armatæ in hunc maxime modum erant. Cuspides circa temonem ab jugo, decem cubita exstantes velut cornua habebant, quibus quidquid obvium daretur, transfigerent; et in extremis jugis binæ circa eminebant falces; altera æquata jugo, altera inferior in terram devexa, illa ut quidquid a latere objiceretur, abscinderet, hæc ut prolapsos, subeuntesque contingeret.' Pro hisce quatuor falcibus, Curtius habet ternos *gladios*, minus quam falces timendos. Cetera ita describit: 'Item ab axibus rotarum utrimque binæ, eodem modo diversæ, deligabantur falces.' Hoc voluit Curtius his verbis, *aliæ deinde falces in summis, &c.* sed quæ absurda sunt, nisi ex Livio intelligantur. Diodor. vero de his ipsis ita loquitur l. XVII. p. 530. *Τούτων ἑκάστου παρ' ἑκάτερον τῶν σειροφόρων ἵππων ἐξέκειτο προσηλωμένα τῷ ζυγῷ ξύστρα παραμήκη τρισπίθαμα, τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ἀκμῆς ἔχοντα πρὸς τὴν κατὰ πρόσωπον ἐπιφάνειαν.* *Ex singulis enim, juxta equum utrumque funalem, spicula jugo adfixa, trium spithamarum longitudine, prominebant acie in adversam (hostium)*

faciem conversa. Hæc respondent priori parti descriptionis Curtianæ, sequentia vero posteriori: Πρὸς δὲ ταῖς κατακλίσεσι τῶν ἀξόνων ἐπ' εὐθείας ἄλλα δύο, τὴν μὲν τομὴν ὅμοιαν εἶχοντο πρὸς τὴν κατὰ πρόσωπον ἐπιφάνειαν τοῖς πρότερον, τὸ δὲ μῆκος μείζω καὶ πλατυτέρα· συνήρμοστο ταῖς τούτων ἀρχαῖς δρέπανα. *In inflexionibus vero axium* (hoc est sub ipso curru, quo loco axes currum sustinent) *alia duo spicula hærebant in rectum, quæ eodem modo habebant aciem faciei hostium obversam ac priora, sed longiora et latiora erant. Aptatæ etiam erant horum initiis falces;* hoc est summis axibus. Crediderim hæc, aut similia a Curtio non satis intellecta, præbuisse ei descriptionis absurdæ occasionem, qua de re videndus etiam Schefferus, qui tamen frustra nititur emendare Curtium, mutato *orbibus* in *axibus.* Mihi mirum non est, hominem declamandi duntaxat arte instructum peccasse in ejusmodi descriptione; nec reclamantibus codicibus peritiorem rei militaris facere voluerim. *Clericus. Jud.* c. 4. Si descriptio hæc haberet aliquid salebrosi, et implicati, cogitandum fuisset hic de emendatione critica, præsertim quum magna etiam lectionum varietas hic in Mstis reperiatur. Schefferus de Re Vehic. II. 15. p. 193. pro *orbibus* maluit *axibus*, forsan haud male: facile enim potuit vocula quædam excidisse, quæ si superfuisset, sensum nobis exhiberet planum et facilem. Certe foret liquidus satis, si legeremus: *aliæ deinde falces summis rotarum orbibus hærebant æquatæ, aliæ in terram, &c.* Sic certe apud Livium XXXVII. 41. Binæ eminebant falces, altera æquata jugo, altera inferior in terram devexa. Item ab axibus rotarum utrimque binæ, eodem modo diversæ, deligabantur falces.' Brissónius lib. III. de regn. Pers. sola distinctione juvat Curtium: legit enim vel citat: *et inter radios rotarum plura spicula eminebant. In adversum aliæ deinde falces, &c.* Ego vero illud *in adversum* hic ex proximo repetendum putem, tamquam omissum per Ellipsin, ne idem bis dicatur. Et sic horum verborum sine ulla mutatione sensus erit plane opportunus: scilicet falces utræque hærebant summis rotarum orbibus, sed aliæ itidem, ut illa spicula inter radios eminentia *in adversum*, i. e. recta, prominentes ex loco, ubi hærebant, seu directæ protinus inde in oppositos isti loco hostes; aliæ ex eo loco in terram flexæ. Certe isthæc distinctio, vel oppositio inter *alias* et *alias* falces intelligi omnino, et ita ex his verbis elici debet, vel locus non est integer satis. Quod si illud *in adversum* loco movere, et post *falces* reponere per codices liceret, omnia forent plana et perspicua. At Vir Doctiss. non hanc, sed alias movet difficultates sensuum quorumdam, qui nullam facultatem facti, et ideo neque intellectum habeant ullum. 'Inter radios,' inquit, 'nihil potest eminere, quod motum currus non suffiaminet. Oportuit dicere non inter radios eminuisse spicula, sed ex cantho seu apside rotæ.' In quo sequitur Schefferum, qui itidem in his hæret, et figuram rotæ ex Curtiana descriptione exhibet de Re Veh. II. 15. nihilo meliorem, quam est illa Raderi ad Curtium, aut Stewechii ad Vegetium, quas ipse rejicit. Pinxit isthic spicula ex cantho eminentia, et nescio quæ alia ex modiolo inter radios surgentia in altum, quæ nullum profecto habere poterant usum. At vere et proprie inter radios eminere in adversum potuerunt spicula, quæ tamen motum rotæ non impedirent, scilicet si fixa fuerunt in posteriore parte ipsius modioli, quæ est inter currum, et orbem rotæ post radios. Isthic fixa, et inter radios eminentia, simul utique cum modiolo, et ipsa rota, ac radiis circumagebantur, atque ita motum cur-

rus minime sufflaminabant, et tamen simul, quidquid gyro suo erat obvium, graviter vulnerabant. Sed et scire lubens velim, quomodo intellexerit V. C. Diodorum, cujus descriptionem Curtianæ respondere hac in parte ipse fatetur. Ille ergo sic ait, lib. XVII. p. 581. *Πρὸς δὲ ταῖς καταλλίσεσι τῶν ἀξόνων, ἐπ' εὐθείας, ἄλλα δύο, sc. ἐξέκειντο.* Vertit ea Cl. Clericus: *In inflexionibus vero axium* (hoc est, sub ipso curru, quo loco axes currum sustinent) *alia duo spicula hærebant in rectum.* Malim ego: *Inde ubi axes ex curru demittuntur in rotam, eminebant alia duo spicula in adversum.* Sed de versione nunc non litigabimus. Quæro tantum, quomodo *ἐξέκειντο ἐπ' εὐθείας, eminuerunt in rectum,* ex eo loco, ubi axes ex curru flectuntur in rotam, nisi per radios rotæ? nec enim credo Virum *λογικώτατον,* qui veteres aliter legit, quam Grammatici solent, hanc descriptionem Diodori ita accepisse, ut fecit Schefferus, qui spicula ista infra currum, inter duas rotas, demittit ex axe ipso in terram; sine ullo usu aut facultate vulnerandi quemquam, nisi forte proprios equos, currum trahentes, ut liquebit cuilibet rem consideranti ex figuris ab illo ex Diodoro et ex Xenophonte æque infeliciter et absurde effictis. Et videtur sane etiam Cl. Clericus non satis rem considerasse, quocumque tandem modo legat Veteres, siquidem credit, 'hæc Diodori, aut similia, non satis a Curtio intellecta, præbuisse ei descriptionis absurdæ occasionem.' Quum tamen illa Diodori potius a Scheffero, quem laudat V. Cl. contra Curtium sint male intellecta, et ex Curtio rectius explicari debeant. Neque enim aliter commode satis accipere possumus hæc spicula 'eminentia in rectum ex inflexionibus axium,' quam ut per, aut 'inter radios eminuerint in adversum,' ut ait Curtius, et quidem ex posteriore parte modioli, ubi axes utrimque se demittunt, ut per eam partem in rotas, seu earum integrum modiolum immittantur: fuerunt enim hæc spicula Diodori transversa, seu ex lateribus curruum eminentia in directum, ne quis ea putet ex axibus sub curru eminuisse juxta temonem inter et ultra equos. Nam dicuntur similia prioribus, quæ utrimque ex jugo in transversum eminebant, habebantque *ἐπιστροφὴν τῆς ἀκμῆς πρὸς τὴν κατὰ πρόσωπον ἐπιφάνειαν* h. e. *obversam in adversos hostes aciem,* per totam scil. longitudinem eminentis spiculi, tamquam si gladius esset. Ita vero et hæc longiora quidem et latiora erant, sed habebant *τὴν τομὴν ὁμοίαν τοῖς πρότερον, scissuram seu aciem similem prioribus,* quæ transversa erant, et quorum pars hostibus obversa erat acuta, atque ideo scindebant potius, quam forabant. Ceterum rogat jam porro V. C. 'quid in Curtio sibi velit *in adversum?* an potuerint eminere spicula, nec tamen in adversum esse directa?' Immo vero potuerunt flecti aut demitti in terram, ut falces, quæ sequuntur; sed et idem sibi vult apud Curtium *in adversum,* quod apud Diodorum *ἐπ' εὐθείας, in rectum.* 'Deinde,' pergit, 'quid sunt summi rotarum orbes? an summa pars canthi? sed in rotæ cantho neque summa pars est, neque infima, dum rota movetur, quia vicibus omnes canthi partes sunt summæ et infimæ.' Magni sane momenti objectio! quasi scilicet describatur necessario currus, ut est in motu et cursu, neutiquam vere, ut quiescens se spectandum aut considerandum præbet. Immo quasi 'summus' hic omnino notet celsissimum, et non extremum. Quidni enim 'summi rotarum orbes' interpretemur hic extremi; æque ac hoc eodem in loco, 'ex summo temone' eminere dicuntur hastæ, quod quid est aliud, quam 'ex extremo temone?' Similiter Ovid. Met. II. 107. 'aurea summæ Curvatu-

ra rotæ.' Hinc porro 'in terram demissæ' quædam fuere falces, 'sed quomodo,' rogat, 'ex cantho rotæ potuerunt demitti falces in terram, quæ ejus motum non impedirent?' Neque ullius momenti hæc est objectio. Nam non ait Curtius falces extra extremos rotarum orbes emissas, quo pacto sane rotæ circumagi non possent. Sed si concipiamus rem, ut oportet, fuerunt hæ falces a summis et extremis rotarum orbibus demissæ introrsus, h. e. ut prominerent quidem longe ultra axem, sed intra circulum rotæ, quando certe motum rotæ non impediebant. Aliud poterat contra hanc phrasin opponi; dicendum scilicet auctori fuisse potius 'in axem,' quam 'in terram,' demissas falces, quia, prout rota volvebatur, illæ ipsæ falces modo poterant videri demissæ versus terram, modo ab terra surgentes in altum, semper autem quasi tendentes in axem. Et hac una de caussa non refragarer valde illis, qui cum Scheffero malint has falces demittere ex *summis rotarum* non *orbibus*, sed *axibus*. Ita enim non circumagerentur cum rota, nec variam acciperent formam, sed eamdem sive in adversum directæ, sive in terram demissæ, retinerent semper. Sed videtur Curtius descriptam nobis dedisse rotam, prout quiescens summa sui parte maxime conspiciendam se præbet, atque adeo considerasse eam ab illa potissimum parte, qua recte exposita, etiam inferior pars facile intelligebatur, quippe quæ erat eadem, nisi quod falces, quæ ab superiori parte videbantur demissæ, ab inferiore viderentur surgere. Accedit, quod Suidas diserte Dario contra Alexandrum tribuit falcatas quadrigas, easque tales, ut in ipso rotarum orbe undiquaque hærerent falces: *Τῶν τροχῶν ἦσαν εἰς τὸν κύκλον περιχαλκευμένα δρέπανα. Erant in orbem rotarum undique fixæ, vel nexæ ære falces.* Fuerunt ergo falces hæ, non in axibus, sed in ipsis rotis, earumque orbibus fixæ, ut apud Curtium: sed et cum rotis circumagebantur, atque ideo *modo pedes, modo manus, modo arma* cum humeris *infestabant* trahebantque: *ἐλαυνομένων γὰρ τῶν δρεπάνων, οἱ μὲν τῶν ποδῶν, οἱ δὲ τῶν χειρῶν, οἱ δὲ ἐκ τῶν ὅπλων κρατούμενοι ἐσύροντο.* Sic Suidas, cum quo conferri velim de varietate vulnerum Diodorum lib. XVII. p. 584. Ita vero commonstratum est, nihil vere 'sibi repugnans' reperiri in toto hoc loco, nihil, in quo cogitare debeamus, et 'intelligere, non tam quod dixit, quam quod dicere voluit Curtius,' ut ait Vir doctissimus. Quod ut clarius appareat, subjeci figuram rotæ falcatæ ex descriptione Curtii, cum qua facile patiar conferri Schefferianam, et quas ille explodit, Raderianam, ac Stewechianam, quæ neque mihi satisfaciunt. Videmus in nostra figura 'spicula inter radios rotarum eminentia,' quæ cursum ejus non impediant: videmus 'falces ex summo rotæ orbe' directas 'in adversum,' et alias inde 'dimissas versus terram,' utrasque pariter idoneas ad obvium hostem vulnerandum: atque ita nihil in iis, in quibus accusatur Curtius, reperiri, quod sibi repugnet, et facultatem aut usum non habeat. *Perizonius. Curt. Vind.* p. 163.

Summis] Ita membranæ: vulgo, *summissæ:* non placet æque. *Modius.* Lego *commissæ.* Heinsius. Mss. o. nostri *summissæ*, unde Nob. Heinsius *commissæ*, quæ opportunissima divinatio si antea viris doctissimis innotuisset, forsan tot ac tantas lites de significatione, interpretatione, aut intellectu vocis *summis* non movisset: nam familiaris notio est Curtio nostro hujus verbi 'committere,' pro conjungere, aut adnectere, ut ante; et ex indice patebit. Virg. Æn. III. 428. 'Delphinum caudas utero commissa luporum.' *Snak.*

Rotarum orbibus] Hoc non promp-

tum est assequi: nam si ea fuit species falcium, quam Stewechius ad Veget. III. 24. expressit, quomodo potuerunt circumagi rotæ? Ego Curtium hic intelligo, summæ curvaturæ rotæ, ut eam Ovid. Met. II. 108. appellat, fuisse insertas falces, quæ extra rotam in latera porrectæ nunc sursum spectabant, qua incurvantur; nunc deorsum: sed quæ deorsum, ad axem versas, quæ sursum, aversas ab axe fuisse. *Raderus.*

§ 7 *Satropatem*] Nomen hoc varie scribitur: ego sic malui cum melioribus Mss. præsertim cum videam aliis etiam auctoribus ita fere scribi. Cognominem enim huic Mediæ satrapam Athenæus XII. 9. 'Satrabatem' appellat, non 'Satrabacem,' Arrian. VII. 1. 15. et VII. 3. 2. 'Atropatem' vocat, δίχα τοῦ Σ, ut Stephanus in Σάλοι. quomodo et Strabo lib. XI. quamquam Interpres 'Atropatium' vertat, nam genitivus Ἀτροπάτου non est ab Ἀτρόπατος, sed ab Ἀτροπάτης. Idem Arrian. III. 2. 8. vitiose 'Atrocatem,' et VI. 5. 13. paullo melius 'Atrobatem' vocat. Porro Strabo inde Atropatiam scribit vocatam fuisse, Mediæ partem, quod mihi argumento est melius scribi nomen hoc illis, qui omisso S, scribunt 'Atropates.' Quibus accedit Justinus XIII. 4. 13. quamquam apud eum paullo aliter 'Acropatos' vocetur. Tantum est extremam syllabam semper in *tes* finiri, numquam in *ces*. Quod autem ex hoc satrapæ Medi nomine, Curtiani Satropatis appellationem investigo, recte atque ordine facio. nam et iste Medus fuit, teste Arriano III. 2. 8. *Freinsh.*

Hostem transitu] Alii omisso *hostem*, *quibus transitus amnis arceret*, sed hoc quoque minus placet. *Modius.*

§ 8 *Rapiendo*] Livius XXII. 40. 6. 'Annibal quamquam parte dimidia auctas hostium copias cernebat, tamen adventu consulum mire gaudere: non solum enim nihil ex raptis in diem commeantibus superabat; sed ne unde raperet quidem, quidquam reliqui erat.' Sic apud Dionys. VI. 84. Appius Claudius putat plebem, quæ secesserat, facile opprimi posse, quod rapto expedienti commeatus non in longum suffecturi essent. *Freinsh.*

§ 9 *Arbela*] Scribe, *ad Arbela*, non *Arbellam* vel *Arbelam*, ut vulgo: ita enim et manuscripta Curtii exemplaria, et Græci hanc vocem scribendam monent. *Modius.* *Arbela*] Locus hic lectori dubius et ambiguus occurrere possit, primum, quod auctor videatur in se pugnare, cum Arbela modo cis, modo trans Tigrim videatur ponere. Nam hic Curtius docet Darium superato Tigri ad Arbela pervenisse: infra autem mox IV. 9. 14. narrat Alexandrum 'præter Arbela ad Tigrim' demum 'penetrasse,' quæ caussa fuit, uti Glareanus existimarit, pro Arbelis Catras repenendum. Sed locus bene habet, quem Glareanus non est assequutus, frustraque alienam vocem subjecit. Hoc dicit Curtius: Alexandrum non trajecisse Tigrim eo loco, quo trans Tigrim Arbela sunt, sed Arbela e regione Tigris transiisse, et vada quæsiisse, per quæ Tigrim trajiceret. Certum est ergo, Ptolemæo, Strabone lib. XVI. Arriano III. 2. 9. ipsoque Curtio testibus, trans Tigrim, orientem versus, Arbela sita fuisse. Cum enim Darium omnes ex prœlio fugientem Arbela properasse tradant, nec tamen Tigrim trajecisse, sed Lycum, et versus Mediam Ecbatana fugisse, dubitari non potest, quin Arbela fuerint trans Tigrim ex Mesopotamia venienti. Alterum est, quod Curtius apud Arbela prœlium commissum scribat, et tamen Darium media demum nocte ex fuga Arbela pervenisse affirmet, cum alii plerique omnes, Arrianus III. 2. 9. Plutarch. c. 56. et apud eos Ptolemæus, et Aristobulus prodant, pugnam factam non ad Arbela, sed Gaugamela. Sed hunc nodum Strabo solvit, quem mox in

testem adducam. Interim Curtius non negat prœlium ad Gaugamela commissum, sed Arbela, tanquam locum celebriorem, et Gaugamelis non longissime, si nostras terras respicias, distantem nominat. Alioqnin ipse Curtius infra narrat Darium ab Arbelis movisse castra Lycum versus, illoque trajecto ad Boumelium [nos alias edd. sequuti Bumadum scribemus] flumen, quod 80. stadiis inde distat, venisse, atque ibi totis castris decertatum. Id flumen Bumandum appellat Arrian. III. 2. 9. distareque Arbelis ait, stadiis 600. h. e. 19. milliaribus, et paullo amplius quadrante. Nec tamen videntur inter se pugnare, cum Curtius a Lyco 80. stadia numerat ad Boumelium, Arrianus ab Arbelis 600. stadia. Hunc locum omnium optime describit Strabo lib. XVI. ipso fere initio: 'Aturia similis est locis iis, quæ circa Arbela sunt; et Lycum flumen intermedium habet. Arbela enim ad Babyloniam pertinent, et juxta eam sunt. Trans Lycum vero Aturiæ campi Ninum circumjacent. In Aturia quoque pagus est nomine Gaugamela, apud quem Darius superatus amisit imperium: quare hic locus insignis est; ut et nomen. Cameli enim domus interpretatur: nam sic Darius Hystaspis F. nominavit, cum hanc possessionem Camelo in alimentum daret, in via (qua per deserta in Scythiam itur) oneribus portandis, in quibus regis etiam alimentum erat, maxime defatigatæ. Pagum Macedones hunc cum tenuem viderent, Arbela vero habitationem memorabilem, ab Arbelo, ut tradunt, Athmonei F. condita, circa Arbela et prœlium et victoriam fuisse famam sparserunt, eamque scriptoribus tradiderunt.' Arrianus III. 2. 9. paullo expressius locum designavit, quam Strabo. De Gaugamelis idem Plutarchus cap. 56. quod Strabo, et Arrian. VI. 2. 19. Diodorus XVII. 53. tacet omnino Gaugamela, et prœlium ad Arbela consertum refert. Solin. cap. 58. Arbela indigitat locum prœlii, uti et Plinius II. 70. et VI. 13. 7. Tacitus XII. 13. 3. 'Ninos vetustissima sedes Assyriæ, castellum insigne fama, quod postremo inter Darium et Alexandrum prœlio, Persarum illic opes conciderant.' Ergo, ut vides, Tacitus ad Ninum factum prœlium dicit, quia non procul inde fuerat commissum. *Raderus.* Hujus notam integram hic descripsi, non quod per omnia approbem, sed quia intererat exactæ cognitionis, ne quid ex ea subduceretur. Fateor enim, ex primo dubio me non expedire ejus explicationem. Video tamen quid Glareanum offenderit, nempe quod putaret, duobus ex adverso congredientibus exercitibus, non potuisse fieri, ut eumdem fluvium ambo transgressi, in unum locum convenirent. Sed hoc accidit propter flexus atque sinus ejus amnis, qui efficiunt, ut tam Dario, qui ex Babylonia Arbela petebat, quam Alexandro, qui ex Syria per Mesopotamiam, transeundus esset Tigris. *Præter Arbela*, ut recte exponit Raderus, non hanc habet significationem, quasi Arbela inter Alexandrum et Tigrim media fuissent; sed quod Arbelis trans amnem sitis, ipse non ea parte, qua proximum ad eam urbem iter erat, transierit fluvium, sed alio latere, quod non ex directo responderet urbi. Quod ad alterum dubium attinet, illud plane decidit Strabo loco recitato, cujus interpretatio Raderum fefellit, lectio interpretes. Sic enim transtulerunt: *Aturia similis est locis iis, quæ circa Arbela sunt.* In textu legitur: Ἡ δ' Ἀτουρία τοῖς περὶ Ἄρβηλα τόποις ὁμοιά ἐστι· et notatur in margine pro ὅμοια, scriptos habere, ὅμοιος. Nihil verius est quam scribendum, ὅμορος. *Aturia finitima est locis iis, quæ circa Arbela sunt.* Atque id nulla alia fini præstruxit, quam ut ostenderet, unde plerisque scriptoribus nata sit opinio, Darium apud

Arbela fuisse debellatum. Quomodo, præter citatos a Radero, tradiderunt Dionys. Halicarn. in Epist. ad Ammæum de Demosthene, Polyæn. IV. 3. 6. et 17. Lucian. in Dial. Mortuor. ubi Alexandrum cum Scipione et Hannibale de imperatoria virtute disputantem inducit, Plutarch. Non posse suaviter vivi secundum Epicur. cap. 41. et de fortuna Alex. II. 15. et Apophth. 38. Ælian. Histor. var. III. 23. Frontin. II. 3. 19. Zonaras Tom. I. ubi de vaticinio Danielis, Zosimus lib. I. Sed Strabo lib. II. Marcellin. XXIII. 20. et Xiphilinus in Trajano Gaugamela nominant. Eademque designare Tacitum XII. 13. 3. ubi bene notat (priori conjectura recte omissa) Lipsius: scribendum: *sedes Assyriæ, et castellum, &c.* ut intelligantur, non Arbela quidem, nam et ea urbs magna erat; sed Gaugamela, quæ sita in Aturia, ubi et Ninus. Orosius III. 17. 'apud Tharsum' depugnatum scribit, quo auctore, nescio. Epistola, quæ fertur Alex. ad Aristot. 'ad Gangem amnem.' Sunt et in Galilæa Arbela, de quibus Joseph. XII. 18. et Hieron. de locis Hebraicis. Item Gamala, sic appellata a similitudine cameli. Joseph. de Bello Jud. IV. 1. Vitiose ergo apud Zonar. Tom. I. in descriptione hujus prœlii legitur Γαυσάμηλα. *Freinsh.* Ex Diodoro hausit, qui XVII. 35. vocat *κώμην Ἄρβηλα*, non autem vicus erat, sed ut Strabo auctor est sub initium lib. XVI. *κατοικία ἀξιόλογος, memorabilis habitatio*, a quo, tamquam claro oppido, maluerint Macedones hoc prœlium nominare, quam ab ignobili vico Gaugamelis, ad quem vere commissum fuerat, non exigno inde spatio Arbelis remotis. Arrian. lib. III. *Ἐστρατοπεδεύκει Δαρεῖος ἐν Γαυγαμήλοις, πρὸς ποταμῷ Βουμάδῳ, ἀπέχων Ἀρβήλων τῆς πόλεως ὅσον ἑξακοσίους σταδίους. Darius in Gaugamelis ad flumen Bumadum castra posuerat, sexcentis circiter stadiis ab oppido Arbelis.* Cellar.

Vicum nobilem] Cur Arbela vicum nominat Curtius, quæ alii urbem insignem? an hoc argumento est, eum non *Arbela*, sed *Gaugamela* scripsisse? *Freinsh.*

Per dies quinque, sicut ante Euphratem exercitum trajecit] Purum hoc esse non ipsi fidei crediderim, etiam juratæ, nam quid ista sibi vult constructio tam impedita? ad *Euphratem* quid verbi referes? *trajecitne*, an *junxit*? illud ex ordine debes, hoc non potes. Atqui jam et illud occupatum, ut cum *exercitum* jungatur: neque igitur potest vel cum illo. Quod si cum hoc possit, ante verba trajicienda fuerint in hunc modum: *Lycum amnem, sicut ante Euphratem, ponte junxit, et per dies quinque trajecit exercitum.* Verum et audax nimis hoc, et rei parum conveniens: nam id quidem notare non voluit auctor, amnem Lycum a Dario sic ponte junctum, quemadmodum antea Euphratem: ita enim cur non alios enumerat simul, quoscumque pontibus aliquando ille junxit? et hoc vero quorsum annotari debuit? illud autem nota dignius, quod et voluit omnino, exercitum nunc Lyco per dies adeo quinque, quot diebus ipsis olim Euphrate, trajectum: nam sic libro III. memorabat: 'Ad Euphratem contendit, junctoque eo pontibus quinque tamen diebus trajecit exercitum, Ciliciam occupare festinans.' Traductio ergo minime tentanda. Sed ita structuræ manet illud inconcinnum; cui mederi quomodo posset, olim varie cogitavi. Duos nunc proponam modos, quorum erit vel uterque bonus, alter indubitato verus. Nam et sic leviter expediri possit: *Lycum amnem ponte junxit, et eo* (vel, *eoque*) *per dies quinque, sicut ante Euphrate, trajecit exercitum:* quod etsi verisimile, verum ipse tamen haud agnosco. Nunc quod ponam, ita mihi certum, ut ex tripode Delphico credam nihil umquam exauditum certius. Mihi adhuc dico: sed

fore nec aliis dubito, si vere æstimabunt. Nulla mutatione opus, sed plane deletione unius vocis, quæ ad finem ab inepto glossographo, sive lectore diligente nimis, adjecta. Hac rursus ejecta turbatrice, quid tranquillius et liquidius istis? *Lycum amnem ponte junxit, et per dies quinque, sicut ante Euphratem, trajecit.* Amnem trajicere non Latinum minus omnes sciunt, quam amne exercitum. Et in illo subintelligitur hic nempe, *cum exercitu:* quod qui expressius scriptum a Curtio volebat, admonitus gemino, quem paullo ante adduximus, loco, adscripsit, securus antecedentium, quæ non patiebantur. Sed et hunc satis res refutat ipsa, et sententiam nostram per se eadem probat, ne nos hic verbum ulterius perdamus. *Acidalius.* Acidalius eliminat *exercitum*, et me habet suffragatorem, ab Lectore nempe nimium diligente intrusum. *Raderus. Sicut ante Euphratem*] Non dubito quin hæc verba sint insiticia. Quis enim credat Curtium monuisse tam putida? Acidalius tamen, adsentiente Radero, maluit ultimam vocem, *exercitum*, abundare, quoniam verbum *trajecit*, jam occupatum ab *Euphratem*, non posset inservire alteri accusativo, *exercitum*. Freinshem.

§ 10 *Bumado*] Quidam impressi *Bumello:* alii *Bumado*, quomodo et in Arriano III. 2. 9. legitur. at Arr. VI. 2. 20. Ptolemæum et Aristobulum sequutus hunc amnem *Bumelum* vocat: quare non multum interest, quæ lectio recipiatur. *Popma.*

Equitabilis et vasta planities] Audaculus aliquis, ne nihil moveat, forte mutet *æquabilis:* et hoc sequentia dicat postulare: *ne stirpes quidem et brevia virgulta operiunt solum, liberque prospectus oculorum etiam quæ procul recessere permetitur.* Atqui eadem faciunt pro altera voce, quam cave mutari sinas, elegantem, et cujus gemina, quamquam contraria, habetur lib. VIII. 'Imber violentius quam alias fusus campos lubricos et inequitabiles fecerat.' Illud autem cujusvis sit arbitrium, an malit *equitabili et vasta planitie* auferendi casu: mea parum interest, et Curtii fortasse nihil. *Acidalius. Equitabilis*] Quædam edd. habent *æquabilis:* non recte. *Equitabilis est ἱππάσιμος. Locceniuss.* Non legi hanc vocem apud alios, nam qui Livium auctorem habent, locum non ostendunt, et verba ex Livio adducta non sunt Livii, sed hæc eadem Curtii. Acidalius ut elegantem commendat, quamvis *æquabilis* etiam subjiciat pro illa, pro hac tamen pugnat. l. VIII. infra cognosces idem verbi sed compositi *inequitabilis*. Raderus. Lego *equiti habilis*, et sic VIII. 14. 4. 'equiti inhabiles,' pro 'inequitabiles.' *Heinsius.*

Etiam quæ procul recessere] Scripti: *etiam ad ea quæ procul recessere permittunt*, nullo sensu idoneo: impressi: *quæ procul recessere permittitur*, ne hoc quidem bene, ita tamen, ut proxime a vero absit, levi enim immutatione, pro *permittitur* legendo *permetitur*, constabit Curtio sua scriptura. *Modius. Permittitur*] Modius, *permetitur;* non male, et fere inclino, ut sic fuerit: alii vulgarem lectionem fulciunt, inditis voculis: *ad ea quæ pr. rec. permittitur.* Sed in melioribus et pluribus libris non comparent, *ad ea.* Freinsh. Modius emendat *permetitur*, neque improbat Freinshemius: sed quoniam in τὸ *permittitur* consentiunt libri omnes, idcirco arbitror scripsisse Curtium: *liberque prospectus oculorum etiam in quæ procul recessere permittitur.* Ordo: Permittitur prospectus in, sc. ea, quæ procul recessere. Sane nihil fuit facilius, quam ut præpositio *in* interciperetur a litera finali *m* vocabuli præcedentis, totidem constante lineolis, sicut et alibi accidit sæpissime. *Scheffer.* Florentinus Codex: *in ea, quæ procul, &c.* ne putent viri docti τὰ *ad ea* recentiorum fulcrum esse, quod prius-

quam scirem, quia in Dan. et Pal. erat *permittitur*, non *permittunt*, ut vulgo, non *permctitur* ut Modius, faciebam: *oculorum et in ea, quæ*; sed necesse non est. *Gronov.* II. *Obs.* c. 13. Correctionem Gronovii non vidit Cl. Clericus, ideoque sic corrigit hunc locum: Nulla est constructio in his verbis: *etiam quæ procul recessere*; legendum ergo: *qua procul recessere*, verbumque hoc conjungendum cum nominativis *planities et solum*, qui antecesserunt; aut legendum: *illorum etiam quæ procul recessere*. Conjectura Modii, in quam Freinshemius inclinat, absurda est. Schefferus quidem legit *in quæ permittitur*; sed minore mutatione sanari locus potest, ut ostendimus. *Cleric. Jud. de Curt.* IX. 5. Clericus hic legendum arbitratur: *etiam qua procul recessere*; vel, *illorum etiam, quæ procul recessere*. Neutrum placebit intuenti Curtium. Mihi aliquando videbatur vocula *si* alienum occupasse locum, eaque restituta sic legendum: *liberque prospectus oculorum, etiam si qua procul recessere, permittitur. Itaque qua* (pro vulgato *si qua*) *campi eminebant, jussit æquari.* Pari ferme modo Noster loquitur V. 4. 25. 'Præcipue obscuritas terrori erat: nam etiam si qua sidera internitebant, continenti fronde tectæ arbores conspicere prohibebant.' Sic VI. 5. 17. atque IV. 13. 13. Nec minus VII. 3. 10. 'Arbores, si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt.' Sed nunc muto mentem. Licet enim, quod dixi, satis probabile videatur, præferendam tamen duco lectionem duorum codicum Mss. Bongarsii a Freinshemio laudatorum, cum eisque sic lego: *et ad ea, quæ procul recessere permittitur. Itaque si qua, &c.* Ex *et ad* factum fuerat *etiam*. Inde *ea* plane eliminatum, tanquam inutile. In Theocreniano codice scriptum erat: *etiam ad ea*, qua lectione id, quod dixi, confirmatur. *Heumann. Parerg. Crit.* p. 177. Lego: *liberque prospectus oculorum etiam in quæ*, pro *etiam quæ*; sæpissime enim pronomen demonstrativum per Ellipsin omittitur ante relativum. Sallust. Jug. 108. 'ob quæ prædicabat,' pro 'ob ea quæ.' Vide ad Min. Sanct. I. p. 128. 130. &c. *Perizon. Curt. Vind.* p. 177.

Si qua campi eminebant] 'Crimen vix venia dignum' censet Vir. Cl. 'quum in aliis rebus per se perspicuis cespitat, seçumque non consentit.' Crimen illud in eo consistit, quod subjungit: *Itaque si qua campi eminebant, jussit æquari, totumque fastigium extendi.* Hæc enim ait Vir acutissimus, 'plane esse contraria superioribus, et ut consentirent, dicendum fuisse: Ubique *propemodum* equitabilis et vasta planities: deinde subjiciendum: Qua vero campi eminebant.' Sic agitur censura in Veteres! sic vapulat bonus Curtius, licet 'similia pene habeat Arrianus' de eadem planitie, ut ipse vir Cl. fatetur; sed tamen vix venia ille dignus est, tantum quia *equitabilem* dixit vastam planitiem, in qua tamen aliquid, hic aut illic paululum eminebat. Nemo itaque dixerit deinceps, 'fluvium profundum,' 'urbem pulchram,' 'regionem fertilem,' nisi omnia fluvii istius sint ubique prorsus profunda, nec usquam vadosa; nisi omnia urbis sint plane pulchra, nec ullus in ea vicus parum niteat; nisi tota regio ubique fertilitatem, nihil usquam infecundi præferat. Quin explodamus deinceps hanc regulam, quæ tradit, a potiori parte fieri vulgo denominationem. Neque tamen hæc ipsa ad excusandum Curtium, sed tantum ad iniquitatem et acerbitatem accusationis istius ostendendam, profero. Curtius enim neutiquam eamdem 'equitabilem planitiem' mox dixit salebrosam, asperam, aut equitibus minus opportunam, sed tantum: *si qua campi eminebant*. Campi ergo erant, etiam si qua forte eminerent. Sed æquari tamen eos jussit Darius,

non, quod equitabiles non essent, certe levioris armaturæ equitibus, sed quia vel minima inæqualitas aut asperitas curribus falcatis, in quibus maximam Darius positam habebat spem, erat importuna vel adversa; diserte Vegetius III. 24. 'Difficile currus falcatus planum semper invenit campum, et levi impedimento retinetur;' atque ideo addit, 'primo magnum intulisse terrorem' Romanis, 'at post admodum fuisse derisui.' Quod autem propter currus falcatos maxime æquaverit campos, docet nos Arrianus lib. III. p. m. 178. ubi ait, Darium consedisse *ἐν χώρῳ ὁμαλῷ πάντῃ*, *in loco ubique æquabili*, *καὶ γὰρ καὶ ὅσα ἀνώμαλα αὐτοῦ ἐς ἱππασίαν, ταῦτα δὲ ἐκ πολλοῦ οἱ Πέρσαι τοῖς τε ἅρμασιν ἐπελαύνειν εὐπετῆ πεποιήκεσαν, καὶ τῇ ἵππῳ ἱππάσιμα.* *Nam et quæcumque erant istic inæqualia ad equestrem agitationem, ea jam dudum fecerant curribus facilia ad invehendum, et equitatui ad equitandum.* Confer eumdem p. 188. ubi ait, quum Alexander totam fere planitiem jam pervasisset, (pessime vertuntur istic hæc Græca,) *καὶ ἐγγὺς ἦν τοῦ ἐξαλλάσσειν τὸν ὁδοπεποιημένον πρὸς τῶν Περσῶν χῶρον.* *Jamque propemodum ad eum locum pervenerat, quem Persæ adæquaverant*, quum sensus sit certissimus: Jamque prope erat, ut superaret, seu transiret illum locum. Veritum Darium ne si ille ad loca inæqualia, et non æquata processisset, inutiles sibi forent currus, qui erant hi falcati. Quod autem priore loco addit equitatum, id facit eo, quod Darius plerosque tunc habebat cataphractos equites. Diserte Curtius hoc ipso in cap. IV. 9. 3. 'Equitibus, equisque tegumenta erant ex ferreis laminis serie inter se connexis.' Sic vides, lector, in nihilum recidere acerrimam hanc censuram. *Perizon. Curt. Vind.* p. 177.

§ 11 *Quantum procul conjectari poterant*] Iterum medium tenui, et cum in scriptis esset: *quantum procul conjectari poterat, æstimabat*, in libris editis: *quantum conjectari poterant, æstimabant*, nunc hos, nunc illos sequendo apte locum, nisi sciens fallor, constitui. *Modius.*

§ 12 *Pontibus juncto*] Vide supra ad III. 7. 1. ubi ostendi, quo loco Alexander transiverit. Confer cum hoc loco Arrian. III. 2. 1. De alia expeditione intelligendum est, quod scribunt nonnulli, eum transivisse ad Zeugma, ut Plin. XXXIV. 15. Dio lib. XL. *Freinsh.* Duos pontes, quibus Persæ usi erant, ex parte quidem abruptos, Alexandrum invenisse apud Thapsacum, idem Arrianus auctor est lib. III. *Cellar.*

§ 13 *Præparandos*] Malim hoc, quam *reparandos* vulgatum, etsi etiam hoc tolerabile est. *Modius.* Ut se ad prælium pararent, semperque animis essent præsentes, ac si quovis die et loco dimicandum foret. *Raderus.* *Ad reparandos animos*] Revocandos spiritus, quos amiserant, exhaustos per continua itinera. Nam illi quidem animi, qui significant alacritatem, et ardorem pugnandi, numquam defecerant Macedonas. *Scheffer.*

Ne interiora regni peteret] Hoc enim supra cap. 5. minatus erat se facturum. 'Transeundum esse Alexandro Euphraten, Tigrimque et Araxem et Hydaspen. In Mediam, Hyrcaniam, Bactra, et Indos, Oceani adcolas, Sogdianos, et Arachosios, ad Caucasum et Tanaim penetrandum.' *Raderus.*

§ 14 *Quarto die*] Mirum hoc de quarto die. Nam Strabo lib. II. iter ex Eratosthene a Thapsaco seu Euphrate ad Tigrim, numerat stadia 1400. quæ nostratia efficiunt milliaria 40. cum triente, sive passuum 255000. *Raderus.* Sed notum est de celeritate Alexandri: cujus et alia quamplura exempla tradit Curtius. *Freinsh.*

Præter Arbela] Vide supra ad IV. 9. 8. Sibi non constat Curtius, aut vox *Arbela* corrupta est. Modo enim

n. 9. Arbela trans Tigrim posuit; heic cis amnem ait Alexandrum illa præteriisse. Sunt Cl. Viri, Raderus et Freinshemius, qui Curtium ita interpretantur, ut notasse videatur, Alexandrum non ea parte, qua proximum ad Arbela iter erat, transiisse fluvium, sed alio latere, quod non ex directo responderet urbi. Verum neque ita difficultas tollitur, quia Arbela non erant Tigri propinquiora, quod tamen necessarium est interpretationi; sed ultra Lycum etiam amnem remota. Vide infra c. 16. 8. 9. *Cellar.*

§ 15 *Effuderat*] Bongars. haud male conjecit *offuderat*. Freinsh. Confer notata a viris Doctiss. ad Phædrum II. 4. 11. *Snak.*

§ 16 *Persica lingua*] Non solum Persæ, sed et Medi *Tigrim* sagittam vocant. Plin. VI. 27. 'Unde concitatus a celeritate Tigris incipit vocari. Ita appellant Medi sagittam.' *Popma.* Maussacus in notis ad Plutarch. de Flumin. non Persica, sed Medica lingua sagittam *Tigrim* appellari contendit, idque aliorum auctoritate assertum it: nec ego id negaverim. Sed auctores quoque promiscue Medos pro Persis et contra ponere solent propter utriusque gentis vicinitatem. Vide Scalig. in Catalecta Virg. pag. 224. *Loccenius.* *Sagittam Tigrim*] Eadem Strabo lib. XI. p. 364. et Plin. VI. 27. sed Isidorus Orig. XIII. 21. 'Propter velocitatem instar bestiæ Tigridis, nimia pernicitate currentis,' fluvio id nominis impositum esse autumat. Rapiditatem fluminis a tot auctoribus prædicatam in dubium vocat, et vel tardioris esse cursus, quam Euphratem, tradit Petrus della Valle Epist. 17. *Cellar.*

§ 17 *Igitur pedes*] Diodor. XVII. 55. paullo aliter: 'Alexander ut vehementiæ undarum obsisteret, manus inter se arcte conserere, totamque corporum molem veluti jugo connexam habere jussit.' *Freinsh.*

Velut divisus in cornua] Factæ acies quasi duæ longæ, quibus utrimque appositus equitatus, ut equis frangeretur nonnihil impetus fluminis, transitusque pediti redderetur facilior. Adde infra cap. 12. 3. *Scheffer.*

§ 19 *Incommodo onere auferebantur*] Verba consequa non ipsos, sed onera abrepta volunt: *et dum sua quisque spolia consequi studet, major inter ipsos, quam cum amne orta luctatio est; cumulique sarcinarum passim fluitantes plerosque perculerant.* An ergo mutandum: *incommoda onera?* minime: nam et ipsi sane gurgitibus hauriebantur. Diodorus in hac re: Τοῦ δὲ ῥεύματος ἡ ὀξύτης πολλοὺς τῶν διαβαινόντων παρέσυρε, καὶ τὴν βάσιν τῶν σκελῶν παρῃρεῖτο. Τό τε ῥεῦμα τοῖς ὅπλοις ἐμπῖπτον πολλούς τε παρέφερε, καὶ τοῖς ἐσχάτοις κινδύνοις περιέβαλεν. Et Noster ante: 'Sed gradum firmare vix poterant, cum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret.' Quomodo sequentia igitur prioribus aptabis, ut rectius hæreant? Me volente scribas: *in rapidos gurgites una cum incommodo onere auferebantur.* Insertum a nobis, *una cum*, absorberi facile potuit a proximi verbi prioribus syllabis, *incom.* Neque pugnem tamen et hic, si vulgatum retinere se quis malit. *Acidalius.* *Incommodo onere*, pro ex onere, sive ob onus, quod erat incommodum, i. e. impediebat ipsos, quo minus libere se possent regere. *Scheffer.* *Incommodo onere*, forte *iniquo cum onere.* Heinsius.

Perculerant] *Percusserant* membranæ, quæ variatio et alibi, et in aliis est. *Modius.*

§ 20 *Obstrepebat hinc metus, præter hunc invicem natantium mutuus clamor*] Ad vivum aiunt non omnia resecanda: me tamen id non tenet, quin minus concinne putem jungi, *hinc* et *præter hunc.* Nam non ita quidem, qui diligenter orationem et Curtii exemplo struunt. Alterutro deleto scabrum illud facile tollas. Nam ele-

gantius, *obstrepebat metus, præter hunc:* et adhuc elegantius, *obstrepebat hinc metus, hinc invicem natantium mutuus clamor.* Nam utrumque ut retineatur, non sic ausim interpolare: *Obstrepebant pariter, hinc metus, hinc in. n. m. c.* Acidalius. Tentat hanc lectionem Acidalius: *hinc metus, hinc invicem, &c.* Non tamen insolens est scriptoribus deflectere nonnumquam ab usitatis formulis, quod in Tacito præsertim sæpe est animadvertere. *Freinsh.*

Invicem natantium] Non intelligo quomodo hæc duo verba conjunctim explicari possint: plane fuit; *invicem vocantium*, idque volunt quæ statim subjicit; *mutuus clamor.* Freinsh. Recte ait Freinshemius, se hoc non intelligere: quid enim est *natare invicem?* ergo substituit *vocantium*, maxime quum sequatur de clamore. Verum aliud clamare, aliud vocare se invicem, et cur tandem se invicem vocaverint? In libris vetustis est *mutantium*, quod videtur esse rectum: intelligantur enim illi, qui mutabant, sarcinas scilicet, et pro suis capiebant alienas, dum flumen transeunt, et ad hunc illius, ad illum alterius deferuntur cursu fluminis. *Scheffer.* *Hinc invicem vocantium clamor*] Vulgo: *præter hunc invicem natantium clamor:* male; nam minus cohærent; *obstrepebat hinc metus, præter hunc, &c.* ut recte observavit Acidalius: natantium autem non poterat clamor esse, quia vado transibatur, non natatu. Planum est *vocantium*, quod Freinshemii ingenio debetur, et a Tellierio receptum est tanquam Curtianum. *Cellar.* Valde mihi blanditur lectio optimorum Mss. Florentini nempe, Leidensis et Vossiani I. cum quibus faciunt Dan. Pal. I. et Bong. qui hic exprimunt *nutantium*, quæ vox literarum ductu propius accedit vulgatæ lectioni, quam *vocantium*. Et facilis est error librariorum *u* in *a* mutantium, præsertim in voce, cujus familiarior usus illis imposuit: nam quid magis rem ipsam exprimit, quam *nutantium*, i. e. vacillantium et incerto gradu et lubrico vado fluctuantium, *mutuus invicem clamor?* Sic apud Tacit. Hist. III. 19. 'Nutantem aciem victor equitatus incursat.' et *nutantes Galliæ* apud eumdem Hist. I. 2. Cic. de Fin. II. 6. 'Nunc autem Epicurum dico nescire, et in eo nutare.' Statius Thebaid. VIII. 614. 'Nutat utroque timor.' Val. Flacc. Arg. VII. 153. 'Nutantem Colchida curis Juno videt.' Nec quisquam melius, quam Plinius Junior VI. Epist. 16. 'Crebris vastisque tremoribus tecta nutabant, et quasi emota sedibus suis, nunc huc, nunc illuc abire aut referri videbantur.' Nec vox *invicem* moveat quemquam, quasi non bene conjuncta cum verbo. Curtius sic itidem dixit III. 8. 8. 'In regione vasta, et invicem a suis atque hoste vexata.'

§ 23 *Venit an temere*] Insane bene hæc emendavi, cum ante legeretur: *Audaciæ quoque, qua maxime viguit, ratio minui potest; qui numquam in discrimen venit. An temere fecit et Mazæus, qui si transeuntibus supervenisset, haud dubie oppressurus incompositos. In ripa demum et jam per armatos adequitare cœpit.* Inquinatissime omnia, et ita ut clamare libeat, pelvim puer, qui vomam: nam quæ sunt hæ illuvies? *Modius.* Offendo hic, etsi satis capio. Nempe hoc vult: minus audacem videri Alexandrum posse, temerarium culpandum, eo quod nullius eventus periculi testetur, ullum umquam temere suscepisse. Quia feliciter omnia cesserant, nihil temerario gessisse probatur. Id etsi clarum ita satis, locutione tamen ista moveor. *Audaciæ ratio minui potest*, ut subesse aliquid suspicer. Quid enim illa sonat? Rationis vox haud sane opportuna. Quæ quomodo minui dicitur? augeri potius: ut in audacia Alexandri plus fuisse rationis intelligatur. Sed non hoc ita expugnabimus, nec

tentabimus quidem aliter, ut expugnemus. Maneat, ac perstet, si quo modo constat sibi. Mihi quid ea vox ipsa Rationis subjecerit, apponam saltem, ùt alii cogitent diligentius. Venit in mentem leviter existimare, an non rectius scripsisset Curtius: *Audacia quoque, qua maxime viguit, ratione niti potest*. Potest, inqnit, audaciæ isti ratio subesse, quando numquam eo per eam deventum, ut temeritas posset judicari: perpetua quippe felicitas temeritatem excludit: a ratione proveniat necesse est. 'Nihil enim (ut vere Darius ad milites suos hoc libro) potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas adspirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit.' Hæc igitur ista illibata felicitas regis argumentum certissimum est, non imprudentis audaciæ, sed consideratæ rationis. Atque hoc non vane fortasse Curtius: alii tamen et ipse alias ad Fortunam omnia, aut pleraque ejus refert. Pauca loca non aliorum sed hujus ipsius vide lib. III. 'Jam primum nihil sine divina ope adgredi videbatur, nam cum præsto esset ubique fortuna, temeritas in gloriam cesserat.' L. VIII. 'Fortuna indulgendo ei numquam fatigata.' Lib. X. 'Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit.' Sed in hac lite nihil utilius feceris, nihil rectius, quam si Plutarchum consulas duobus libellis id ipsum proprie argumentum (περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης, ἢ ἀρετῆς) luculenter et egregie persequentem. Ex quorum posteriore non mihi tempero pauca verba describere, quibus pulcherrime controversiam ipsam ita decidit, ut neque adversum fortunam pronuntiet, et litem magis det tamen secundum virtutem et rationem: Καὶ γὰρ εἰ διὰ τύχην μέγας γέγονε, μείζων ἐστὶν, ὅτι τῇ τύχῃ καλῶς κέχρηται· καὶ ὅσῳ τις ἂν μᾶλλον αὐτοῦ τὴν τύχην ἐπαινεῖ, τοσούτῳ μᾶλλον αὔξει τὴν ἀρετὴν, δι' ἣν ἄξιος τῆς τύχης ἐγένετο. *Acidalius*. Acidalius emendat: *A. q. q. m. v. ratione niti potest*. Ego tentabam: *Audaciæ quoque qua maxime viguit ratio iniri potest*, i. e. facile ratiocinari queas, quantæ audaciæ fuerit Alexander, cum numquam dubitavit se temere fecisse, licet interdum temeritas interveniret. Ut autem non videretur Fortuna semper ei favens faciebat, quæ omnia temerarium in gloriam vertebat, ut Curtius lib. III. dicit et lib. IX. 'Unum erat temeritatis solatium perpetua felicitas.' Et Seneca de Benef. l. I. 'Cui pro virtute erat felix temeritas.' *Loccenius*. Placet Modii scriptura præ Acidalii, multa hic conantis et permutantis, bene quidem, sed procul a Curtii verbis. *Raderus*. Raderus, explosa Acidalii conjectura, qui sic emendabat: *audacia quoque, &c. ratione niti potest*: retinet *audaciæ ratio minui potest*, et sic explicat, ut rationem pro caussa, caussam pro culpa accipi velit: ut tandem fiat, non magnam fuisse Alexandri culpam, in tanto fortunæ obsequió temerarios conatus. Sed non admitto, non utique magis, quam alium virum doctum, qui rescribit: *audaciæ ratio iniri potest*: hoc est, inquit, facile ratiocinari queas, quantæ audaciæ fuerit Alexander, cum numquam dubitavit se temere fecisse, licet interdum temeritas interveniret. Sed valde fallor, aut longe diversus est Curtio animus: quem olim hac correctiuncula evidentiorem feci: *audaciæ, &c. admiratio minui potest*; nec sane novum in Mss. exemplaribus, nonnumquam antiquitatem detergere nonnullas literulas, præsertim si temere marginibus hæserint, quod et Floro II. 7. 8. vitium oblatum fuisse existimavi. Sensus igitur est: Nullo magis quam audaciæ nomine celebris fuit. Sed ita in potestate habuit fortunam, ut ejus rei admiratio valde hinc minui possit. Nemo enim mo-

rito audax dicitur, qui nullo periculo, quidquid vult, conficit. Jam autem Alexandro ita successerunt omnia, ut ex eventu rem æstimantibus, omnia ejus opera videantur facilia fuisse. Posset tamen eadem forte sententia erui, nihil mutata lectione pristina, si *rationem* capias pro calculo, summa, æstimatione, notione satis usitata, ut scilicet de ea detrahatur nonnihil, nec tanta fuisse videatur hominis audacia, quanta utique apparuisset, si inimicam etiam fortunam sæpius esset ausus lacessere. Huc credo respexisse Hermolaum Barbarum, cum in Orat. ad Fredericum Imp. quæ est edita in lib. XII. Epist. Politiani, sic scriberet: 'Alexandrum illum Macedonem sunt qui minus egregium bello ducem fuisse prædicent, quod ei nullius pugnæ non secunda fortuna fuerit.' *Freinsh.* *Numquam in discrimen venit, an temere fecisset*] Non placet hæc scriptura. Illud *an* habet notam rei incertæ, desideratque membrum oppositum, ut, si integre esset hic locus proferendus, scribi deberet: *an temere fecisset, nec ne.* Porro id, quod temere non fit, ne quidem in discrimen venit. In libris aliis legitur: *an temere fecit et Mazæus.* Itaque suspicor locum totum ita scribendum, distinguendumque esse: *ratio minui potest, quia numquam in discrimen venit. At temere fecit et Mazæus.* Certe codices plerique vocem *Mazæus* cum præcedentibus connectunt, et est lectionis hujus sensus longe elegantior. Dicit: posse minui rationem audaciæ ex eo, quia, utrum fuerit audacia, id sit incertum ob id, quia fuit semper felix, neque umquam incidit in aliquod periculum, sicut et tum accidit. Nam et Mazæus cum transeuntibus posset supervenire, ac impeditis in flumine, maluit exspectare, donec transissent, seque armassent, atque tum demum temeritate stulta iis occurrere. *Scheffer.* Supra III. 18. 'Quam præsto esset ubique fortuna, temeritas in gloriam cesserat,' quippe fortiter aliquid, an temere factum sit, ex eventu plerumque judicatur, qui quod semper felix erat, virtuti tributa sunt, quæ temeritatis fuerant. *Cellar.* *An temere fecisset*] Tria hæc verba plane sunt insipida, et naso careat oportet, qui admonitus a me turpiculum emblema non subolfaciat. Omitte ea, et tunc dic, an non oratio sit acuta magis, nostroque multo convenientior. Scilicet lector aliquis non animadvertit, in iis verbis, *numquam in discrimen venit*, subaudiendum esse, quod præcessit, *audacia*, (uti Cicero in Verr. I. 1. ait: 'Tum demum illa victa videbuntur, cum in contentionem certamenque venerint,') sed credidit omissum quidpiam, quod feliciter, si Diis placet, supplevit. Atqui audaciam regis tum nondum in discrimen, hoc est, in periculum venisse, sed maxima semper felicitate adjutam esse, sentit Curtius, et inde colligi posse credit, Alexandrum talia ausum esse, non tam ob invictum pectoris robur, quam felicitatis toties expertæ fiducia: atque adeo minus esse admirandam ejus audaciam; numquam quippe in periculum adductam, hostibus semper refugientibus. Ceterum tandem in discrimen venisse audaciam regis, docet Curtius V. 3. 17. Cum enim Alexander Susidas Pylas intrasset cum militibus, et contemptu hostis per arctissimas fauces iter pergeret, tum hostis, saxis ingentis magnitudinis devolutis, et multis impune obtritis, coëgit Macedonem, ut signo receptui dato milites retro evadere ex angustiis juberet. 'Invictus ad eam diem fuerat,' inquit Curtius, 'nihil frustra ausus: impune Ciliciæ fauces intraverat: mari quoque novum iter in Pamphyliam aperuerat: tunc hæsitabat deprehensa felicitas; nec aliud remedium erat, quam reverti qua venerat.' Hoc pro illustrando superiori Curtii loco satis sit: in quo qui alium insuper nævum cum Acidalio

et Freinshemio sibi visi sunt deprehendere, ab iis plane dissentio, existimans suum huic loco vigorem, suam constare sanitatem. Unum adjungo, quod Curtius ex παραλλήλου scribit VIII. 10. 18. 'Quis neget, eximiam quoque gloriam sæpius fortunæ, quam virtutis, esse beneficium?' *Heumann. Parerg. Crit.* p. 122. Dubito an temere abjiciendum sit illud, *an temere fecisset;* et contrarium probare mihi videtur locus ex v. 3. 17. advocatus. Illud forte imposuit viro doctissimo, quod Curtii sententiam ad omnem Alexandri vitam et res etiam postea gestas extenderit; Auctor ad hoc usque tempus, de quo agebat, tantum respexerit; nam si postea, 'Invictus ad eam diem fuerat, nihil frustra ausus,' certe tum antea 'nondum in discrimen venerat, an temere fecisset.' *Snak.*

Mazæus, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompositos in ripa: demum etiam per armatos adequitare cœpit] Dissiliit vox in duas, quas in unam coge iterum et compelle, *perarmatos.* Ita superius: 'Hoc modo instructo exercitu ac perarmato Babylone copias movit.' Itemque eadem forma: 'Nondum percurato vulnere.' *Acidalius. Perarmatos*] Alii dividunt, *per armatos.* Sed jungenda in unam esse vocem, recte vidit Acidalius. Ego præterea distinctione, et alterius voculæ divisione, alterius additione, persanabo locum. scribe: *Mazæus, qui,* (voculam hanc agnoscunt merito plerique libri,) *si transeuntibus flumen supervenisset,* (vide Polyæn. Strategem. I. 1. 3. f. Cæsarem de Bello Gall. II. 10. Livium XXI. 5. 9.) *haud dubie oppressurus fuit incompositos; in ripa demum, et jam perarmatos, adequitare cœpit.* Quod quia sat certa ratione nititur, in textum recipiendum existimavimus. *Freinsh.*

§ 24 *Pæonum*] Vitioso exemplari deceptus Patricius de regno IX. 18. *Pœnorum* legit, ubi etiam nescio quo ex Plin. III. 1. ait Pœnorum reges caput cæsi a se hostis offerentem aureo poculo donasse. Tanta est citandi securitas, his fere potissimum, qui sibi fidem in omnibus haberi postulant. Ex Plutarchi cap. 70. narratiunculam istam haurire potuit Patricius: ille enim sic, 'Pæonum præfectus' (non sane Pœoniæ, multum enim interest) 'Aristo, cum hostem obtruncasset, ostendissetque Alexandro caput, Hoc donum rex, inquit, apud nos poculo aureo pensatur. Arridens Alexander, nempe vacuo, inquit: Ego vero tibi plenum propinabo.' *Freinshem.*

§ 25 *In gutture*] Similis eventus certaminis singularis, quo Satibarzanes occidit infra VII. 4. 36. forte etiam similis conditio hic fuit, ut nudo capite pugnaverint. *Freinsh.* Tan. Faber putat *directa in guttur hasta* scribendum, ut apparet ex Epistolis ejus criticis, sed mutatione ista nihil opus est. Solent scriptores optimi post præpositionem *in*, ubi vulgo poni quartus solet casus, sextum usurpare, quod jam alii sæpe observarunt. Adde quoque, quæ notata sunt nobis ad Phædrum, et Fragmentum Petronii Tragurianum, ipsumque Nostrum infra l. VII. 4. 36. *Scheffer. In guttur* quarto casu mavult T. Faber Epist. 51. et Noster sane VII. 4. 37. 'Hastam in os dirigit.' *Cellar.* At contrarium vindicant auctori nostro Viri Doctissimi ad Phædrum V. 1. 15. *Snak.*

CAP. X. § 1 *Pronuntiare*] Alii, *iter pronunciari.* Modius. Omissa hic vocula, quam alii libri bene retinent: *in proximum deinde iter pronuntiare jussit.* hæc necessaria, non illa ut *diem* etiam addatur. Ea venuste supprimitur, lib. VI. 'Pronuntiare deinde iter in posterum jubet.' Lib. VIII. 'Jamque iter parare in posterum jussus.' In Tacito id quoque crebrum, et magno Lipsio sedulo notatum. *Acidalius.* Codex Augustanus antiquissimus verius: *in proximum deinde iter*

pronuntiari jussit, quam scripturam etiam Acidalius laudavit: in proximum intellige *diem*, *τὸ iter* tamen Ms. omisit, sed servandum est. *Raderus.* *Iter*] Vocem hanc merito et Mss. et Editis nonnullis inseri, præter Acidalii Raderique consensum, docebit etiam Curtianæ phraseos observatio, quam exhibet Index, in 'pronuntiare.' *Freinsh.*

§ 2 *Luna deficiens*] Illustrant has lunæ tenebras nobilissimi Scriptores: Cicero de Divinat. I. 53. Plinius II. 70. Manil. Astronom. I. 220. Lucret. v. 746. Arrian. III. 2. 4. Plutarch. cap. 56. Ptolem. Geographus I. 4. Διαγραφὴ τῶν Ὀλυμπιάδων. Quos fere explicat Scaliger de Emend. Temp. lib. v. et Canon. Isagog. lib. III. pag. 293. ubi scribit contigisse hanc defectionem die 20. Septembris: cum quo consentit etiam Buntingus, qui Eclipsin illam accurate delineavit. Videndus et Christmannus ad Alfraganum. Ex Radero *Freinshem.* Hujus Eclipsios, præter auctores qui Alexandri res tradiderunt, meminere Cicero de Divinat. I. 53. Plin. II. 70. Ptolemæus Geogr. I. 4. *Cellar.*

Suffuso] Malim *suffusa*. Virg. Æn. I. 229. 'Lacrimis oculos suffusa nitentes.' *Freinsh.* Forte *suffusa*. Vide ad III. 5. 3. *Heinsius.*

Discriminis casum] Sic 'fortunæ casum' habet Justin. XXVII. 1. et 'casum ancipitis eventus' Liv. IV. 27.

§ 3 *Trahi se*] Grassata erat et hic quoque more suo aciolorum temeritas: atque cum ruere hoc modo orationem putaret, *querebantur* illud, quod jam per omnes libros pervasit, huc intruserat, legendo *trahi se querebantur*, nihili homines. *Modius.*

Adiri] Vane nimium exaggerant, si ita dixerunt, *adiri*: neque enim verum; quid enim adire prohibuerit? Sed non id verbi Curtius iis tribuit: a librario affictum querelæ augendæ. *Vadari*, credo, auctor scripsit, aut *transiri*: sed illud potius, quod ad literas propius. Ad recentem quidem in transeundo Tigri casum respicitur, saltem in quo firmare gradum non potuerant propter et fluminis rapacitatem, et saxorum lubricitatem. *Acidalius.* *Adiri* tamen mihi suspectum est, et fuit Acidalio, qui *vadari* putavit reponendum, aut *transiri*. Raderus.

Servare] A libris scriptis est hoc: in editis erat *præstare*. Modius.

Unius hominis jactatione] Et hoc a libris scriptis est: vulgo, *in unius hominis jactationem*, in quo, ut non disputem, illud tamen ferendum minime videtur, quod mox iidem *petere* pro *peti* scribunt. *Modius.* Modius ita maluit e libris, ut ait, scriptis: mihi vulgati probiores: *in unius h. jactationem*, etsi æque et illud facias bonum, si *jactationi* substitueris pro *jactatione*. Acidalius. Vetera exemplaria non improbe, *in jactationem*. Raderus. *In, &c. jactationem*, recte hanc scripturam præferunt Modianæ, *unius hominis jactatione*. Acidalius et Raderus. At enim, 'Humanum paucis vivit genus,' ut adseverat apud Lucan. v. 343. Julius Cæsar. De qua re nos uberrime locuti sumus ad illud Taciti H. v. 25. 6. *Freinsh.*

Petere] Malim *peti*, ut prioribus respondeat, expressum ex Horatio 'Cœlum ipsum petimus stultitia.' *Locoen.* Melius alii *peti*: forte fuit *peti et jam*, ut ex isto et præcedenti verbo adreverit syllaba. *Freinsh.*

§ 4 *Prope seditionem*] Scripti, *pro seditione*. Modius. *Pro seditione.* Faber Epist. I. 51. suadet, *prope seditionem res erat*: hoc est, parum abfuit, quin seditio inter milites oriretur. Noster x. 6. 12. 'Jamque prope seditionem pervenerant.' Tacit. Hist. III. 21. 'prope seditionem ventum.' Quod Ann. VI. 13. dixerat, 'juxta seditionem ventum.' *Cellar.* *Pro seditione* eleganter dictum Curtio vindicabitur in Indice.

Peritissimos] Ægyptii enim sibi sideralis scientiæ inventionem arrogarunt. Astronomiæ certe Theutem Plato in Phædro nominat auctorem; Aristoteles Ægyptiis tribuit Mathematicas disciplinas, hoc est, Astrologiam, nam et Plato adstipulatur. Pythagoras, Plato, Democritus aliique complures Ægyptum petivere Astrologiæ et Geographiæ caussa. Plato x. de Legibus Ægyptum opportunam adfirmat astris considerandis. Idem Picus Mirandula propter plana camporum docet. Diod. I. 69. etiam Ægyptiis hanc Astrologiæ laudem tribuit. Alii Chaldæis primam siderum cognitionem adsignant. Joseph. contra Apion. lib. I. ab Abrahamo siderum disciplinam Ægyptiis traditam narrat: ab his ad Chaldæos, inde ad Græcos profectam. Pherecydes, Pythagoras, Thales Ægyptiorum et Chaldæorum fuere discipuli. Poëtæ Atlantem conditorem fingunt Astrologiæ, eoque pingunt humeris sustinere cœlum. De eodem Plin. VII. 56. 12. qui tamen VI. 26. Belum Jovem sideralis scientiæ inventorem fuisse refert. Servius ad Virg. Ecl. VI. 42. Prometheum laudat repertorem. Joseph. I. 3. Setho primam omnium siderum cognitionem adscribit. Certum est ex cœlestium literarum Doctoribus et Josepho, cognitionem siderum ab ipso primum Adamo traditam literis, a Setho et posteris ad Noë, ab hoc etiam ad Abrahamum pervenisse; a quo ad Ægyptios, ab his ad Chaldæos, Phœnicas, et Græcos. Videatur Clavius ad I. J. de Sacrobosco. Habes ergo caussam, quid sit quamobrem Alexander Ægyptios potissimum sacerdotes et Vates ad interpretandas siderum naturas adhibuerit, quod illis in ea, utpote inventoribus et magistris Astrologiæ, maxime fides adjungeretur. *Raderus.* Id autem Alexandrum credo fecisse, non quod ipse veræ ejus caussæ ignarus esset, ut postulat Vir doctissimus III. 9. de Legation. qui enim posset, Aristotelis discipulus, ejusque disciplinis plures per annos imbutus? sed ut militi eo magis eximeretur metus, quanto a pluribus, et peritioribus, ut ipse quidem opinari poterat, res ea non ominosa judicaretur. *Freinsh.*

§ 5 *Qui satis scirent*] Qui germanas et certas defectionum Solis et Lunæ caussas ex Mathematicorum disciplina discere et pernosse desiderat, Joh. Sacrobosc. evolvat, Lucret. lib. V. Lucan. lib. I. Ciceronem de Nat. Deor. *Raderus.* Adde ex Veteribus Justin. XXII. 6. Senec. de Benef. 5. Plutarch. de Superst. c. 13. Augustin. Ep. 19. Dion. c. 60. Marcellinum XX. 3. Berneg. Orat. 7. Acad. Non prætereundum, quod Arrian. III. 2. traditum Loccenius ex hac caussa fuisse recte notat: Alexandrum Lunæ, Soli, et Terræ fecisse, ut nimirum omnes placaret, qui istius deliquii auctores fuisse viderentur. *Freinsh.*

Lunam deficere] In oppositione. Hinc Alexander Lunæ, Soli, et Terræ fecit, ut omnes placaret. Arrianus. *Ἔθυε τῇ τε Σελήνῃ, καὶ τῷ Ἡλίῳ, καὶ τῇ Γῇ. Loccenius.*

Sole] Astronomiæ ignoratam rationem, quam demonstrare occupaverat Tellierius, inclementius exagitat Clericus Judicii de Curtio c. 2. §. 2. *Snak.*

§ 6 *Solem Græcorum*] Xerxes quoque, cum e Sardibus castra moveret, et sol defecisset, defectu ejus territus magos consuluit, quid ostentum illud portenderet: Οἱ δὲ, ut Herodotus VII. 37. narrat, *ἔφασαν ὡς Ἕλλησι προδεικνύει ὁ θεὸς ἔκλειψιν τῶν πόλιων, λέγοντες Ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, Σελήνην δὲ σφέων. Popma. Solem Græcorum.* Ex Herodoto VII. 37. apud quem hebescente sole Xerxi vates responderunt, defectionem Græcarum urbium significari, quod Sol esset præses Græcorum, luna Persarum. Quod autem solis defi-

cientis labores Græcis exitium portenderint, Lunæ Persis et barbaris, non semper usuvenit. perinde enim sub defectionibus lunæ Græcos fuisse adflictos ac barbaros intelligo: ut hoc vatum Ægyptiorum commentum videri possit ab Alexandro fortasse dictatum, ut antea Hammonis sacerdotes monuerat, quid sibi vellet sciscitanti responderi. *Raderus.* Ut sunt vana et temporaria ominantium ludibria, dum semper in rem suam 'fatis contraria fata rependunt:' nam sic Curtius hoc loco, et alii plures, 'solem Græcorum,' et sic Macedonum, 'lunam Persarum,' hostium illorum interpretantur: at contra apud Justin. XXXIII. 1. 'Pridie quam Æmilius Paulus cum Perseo Macedonum rege prœlium consereret Luna nocte defecit; triste id ostentum Perseo cunctis præsagientibus, finemque Macedonici regni portendi vaticinantibus.' *Snak.*

Lunam esse Persarum] Nescio an probe ex hoc loco conjiciat Vir doctus de Coron. IX. 16. Persicum diadema lunatum fuisse. Quod enim hic dicitur, *lunam esse Persarum*, non sic accipiendum est, ut intelligatur symbolum, aut insigne, aut omen. *Freinsh.*

§ 7 *Nulla res efficacius*] Superstitio est religio vana atque falsa, cui plus vulgus tribuit, quam rationibus et argumentis. *Cellar.*

§ 8 *Impetu animorum utendum*] Hoc ipso libro I. 29. 'Ille utendum animis, dum spe calerent, ratus.' *Cellar.*

Dextra Tigrim] Cum trajiceret Tigrim Alexander, et progressus est ulterius, Tigrimque a tergo reliquerit, quomodo potuit a dextra habere Tigrim? idem tamen narrat Arrianus: flexit ergo iter secundum Tigrim, quasi alveum secutus. *Rader.*

Quos Gordæos vocant] Codex vetustus *Cordeos.* Junii *Gordæos*, et *Gordeos*, dictos Stephano *Gordiæos.* Freinsh.

§ 10 *Exploratores*] Membranæ *moratores*, quod nisi a moro aliquo est, plane quid sibi velit nescio, nisi forte *moratores* sunt, qui velitando hostem morantur, ejusque primos impetus frangunt, sed de hac re nihil memini legere alibi: nugæ igitur. *Modius.*

Exploratores] Mss. Modii, et unus Gruteri, *moratores;* quod verissimum putat amicorum nostrorum unus: explicatque, qui legitimum exercitum præcederent, et primum impetum hostis tardarent atque hebetarent. Idque confirmatum it locis Cæsaris de Bello Gall. II. 19. et IV. 11. item de Bello Civ. II. 26. et nescio quo Hirtii: 'Equites præmittit, sic paratos, ut confligerent, atque omne agmen morarentur.' Quibus locis legimus præmissos equites, qui hostilem impetum morarentur. At hoc loco sic accipi non posse manifestum est ex eo, quod tum temporis nondum adveniebat Darius, nec illi mille de ejus exercitu erant, sed ex Mazæanis; qui ad urendam regionem dimissi erant. Præterea hoc cuivis potest esse perspectissimum, Darium, qui et copiis abundaret, et quam cum strenuo res esset, non ignoraret, utique mille admodum equites non fuisse præmissurum, ad ejus hostis impetum inhibendum: sed et manifestum est ex antecedentibus et sequentibus, hos homines ne animo quidem pugnandi ibi fuisse. Itaque credam ex istorum Mss. auctoritate legendum esse *moratores*, sed longe alio sensu, eo nimirum quo vocem eam ponit Livius XXI. 47. 3. 'Prius Placentiam pervenere, quam satis sciret Annibal ab Ticino profectos: tamen aliquot moratorum in citeriore ripa segniter ratem solventes cepit.' Et XXI. 48. 5. 'Quum jam transgressos Trebiam Romanos, metantesque castra conspexissent, paucos moratorum occiderunt circa flumen interceptos.' Quibus certe locis, si recte examinas, moratores sunt qui moram nectunt, non qui ad morandum hostem

relicti sunt, ut forte nonnemo velit intelligi. Possit tamen videri *moratorum* in Livio esse a Nominativo *moratus*. Thuanus tamen etiam usurpat *moratores* nostro sensu. Sic et hoc Curtii loco, quod ex ipsa re claret. Mazæus trans Tigrim erat supra IV. 9. 14. relictus, ut totam eam regionem vastaret, per quam iter futurum erat Alexandro. Ergo a ripa Tigridis ad usque interiora, omnia vastabant, et ut quæque corruperant, recedebant. Alexander contra summopere contendebat, ut quanta maxima celeritate posset, superveniret hostibus, priusquam omnia corrumperent. ita accidit, ut reliquis cedentibus, mille isti tardi deprehenderentur ab Alexandro. *Freinsh.* Quidam libri Mss. *moratores*, hoc est, qui ceteris tardius recedunt: quo sensu videtur Livius usus XXI. 47. nisi Livius a moratus casum hunc formavit, sive (ut Gronovius observ. II. 8. non spernendam illam codicum scripturam interpretatur,) qui legitimum exercitum præcedebant, præsidebantque in locis, ad insidias aptis, ut primum impetum hostis tardarent, atque hebetarent. Atque ita verbo morari usus est Cæsar Bell. Civ. II. 26. et Hirtius de B. G. VIII. 28. *Cellarius.* Lege, *Persarum metatores:* VII. 5. 10. 'Ex iis qui præcesserant ad capiendum locum castris.' *Heinsius.*

Falsa per metum augurantur] Coloniens. et Sigebergens. scripti, *falsa per metum augentur:* non male etiam, si tantum *falso* pro *falsa* legas; sed nihil demuto tamen. Quid ni etiam liceat uti Curtio verbo *augurantur*, quum alii omnes pro lubidine ejusdem naturæ aliis ita delectentur, ut prope interdum etiam abutantur. *Modius.* *Per metum augurantur*] Modius ex Ms. docet scriptum, *falsa per metum augentur*. Codex Augustanus S. Udalrici: *Quippe ubi vera explorare non possunt, falsa per metum augurantur.* Certe *augurantur* παθητικῶς ego non memini legere; quamvis enim 'auguro' apud Ciceronem et alios reperiatur, non perinde tamen patiendi figura 'auguror' dici deprehendatur. *Raderus.* Activum, 'auguro,' est apud Virg. VII. 273. ubi Servius: "'Auguro' dicimus secundum Plinium, cum præsagio mentis futura colligimus: 'auguror' vero tunc, cum futurum veris captamus auguriis.' Sed vides ex locis, quæ monstrat Index, hoc discrimen a Curtio non attendi. Mihi prope compertum est, fuisse: *falsa per metum figurantur*. Sic infra VII. 1. 36. 'Utinam non inanes quoque species anxio animo figuraret.' Sic apud Cæsarem de Bell. Gall. I. 22. legimus: 'Considium timore perterritum, quod non vidisset, pro viso sibi renuntiasse.' Ea enim natura metus: unde Tacit. II. 24. 6. 'Miracula narrabant, vim turbinum, et inauditas volucres, &c. vera, sive ex metu credita.' Adde VII. 7. 24. *Freinsh.* *Augurantur*] Passive positum videtur hoc; sed quia tali sensu alibi non invenitur, ideo Freinshemius sibi prope ait compertum fuisse quondam, *falsa per metum figurantur:* non male; quia tamen paullo longius hoc recedit a scriptura veteri, præterea τὸ *augurantur* est in libris omnibus, ideo sic mallem totum locum emendare: *Sed Persarum exploratores erant mille ferme. Qui speciem agminis magni fecerant, quippe ubi explorare vera non possunt, falsa per metum augurantur,* illi nempe speculatores: *explorare* etiam occurrit in libris vetustis. *Scheffer.* Quamvis 'auguro' active inveniamus, vix tamen 'augurari' invenias passive usurpatum, quæ caussa est, ut Modius ex Ms. quodam *augentur* commendet; Freinshemius *figurantur* ex conjectura, quemadmodum VII. 1. 36. 'Non inanes species anxio animo figuraret.' *Cellar.* *Augurantur*] Freinshemius substituit *figurantur*. Utrumque perperam. Nam utique germana est, quam ex Ms.

quodam codice commendant Modius et P. Danielis, lectio, *augentur*. Hoc *augentur* etiam liquido exstabat in codice Ms. Theocreniano. *Falsa augentur*, hoc est, iis multa adduntur, ex natura famæ, quam describit Poëta Æneid. IV. 174. Quo autem illa Curtii lectio satis stabiliatur, alia expremam loca duplicis generis. In alteris enim occurret ipsa vox 'augendi' eodem sensu: in alteris apparebunt phrases idem aliis verbis significantes. En loca, in quibus ipsum augendi verbum sic usurpatur. Curtius IV. 7. 30. 'Jovis filium se non solum appellari passus est, sed etiam jussit; rerum gestarum famam dum augere vult tali appellatione, corrumpit.' Plin. Ep. IV. 20. 'Nec defuerunt, qui fictis mentitisque terroribus vera pericula augerent.' Cæsar de B. Civ. III. 80. 'Sed eo fama jam præcurrerat de prœlio Dyrrachino, quod multis auxerat (nempe fama) partibus.' Cicero post Red. ad Quirit. 2. 'Neminem umquam tanta eloquentia fuisse, qui magnitudinem beneficiorum non modo augere, sed enumerare aut consequi possit.' Idem de Offic. II. 20. 'Neque vero verbis auget suum munus, si quo forte fungitur; sed etiam extenuat.' Livius IX. 38. 'Ob hoc etiam aucta fama.' Duo adjungam loca, quæ eumdem cum Curtianis superioribus verbis sensum habent, iisdemque propemodium verbis consignata sunt. Alter Livii est III. 3. 'Agrestes omnia vano augentes timore.' Alter Virgil. Æneid. VIII. 556. 'Vota metu duplicant et major Martis imago Apparet.' Concludam alio loco Taciti, qui simul hinc lucem accipiet. Nempe in Agricola 25. 2. inquit: 'Sæpe iisdem castris pedes equesque, et nauticus miles mixtâ copiis, et lætitia, sua quisque facta, suos casus attollebant: ac modo silvarum et montium profunda, modo tempestatum ac fluctuum adversa, hinc terra et hostis, hinc auctus Oceanus militari jactantia comparabantur.' 'Auctus,' (sic enim omnes codices Mss. editique veteres legunt Bosio teste,) id est, a militibus nauticis pericula laboresque maris, et res in eo gestæ majores prædicabantur rebus terra gestis. Ita militari jactantia de Oceano magnificentiora prædicabantur, quam pro vero, et omnia in majus celebrabantur. Erravit proinde laudatus J. A. Bosius, qui aliam adfert explicationem in præfatione illi præmissa: 'Auctus,' inquit, 'Oceanus dicitur, quod ad eum, prout antea cognitus erat, Romanisque parebat, magna tum accessio facta.' Nec audiendi sunt Lipsius et Berneggerus, qui pro 'auctus' legere malunt 'victus.' Nam idem Tacitus Ann. II. 82. 'Romæ postquam Germanici valetudo increbuit, cunctaque ut ex longinquo aucta in deterius adferebantur.' Sed hæc hactenus. Redibo ad propositum, alias ejusdem generis, ejusdemque sententiæ dictiones producturus in medium. Curtius semet simili loquendi genere elucidans IX. 2. 14. 'Numquam,' inquit, 'ad liquidum fama perducitur, omnia illa tradente majora sunt vero,' id est augentur. IV. 7. 8. 'Hæc vero majora jactabant.' Pari modo Ovid. Trist. V. 7. 42. 'Crede mihi, vero est nostra quereia minor.' Idem Trist. I. 4. 49. 'Multaque credibili tulimus majora.' Seneca in Troad. vs. 165. 'Majora veris monstra vix capiunt fidem.' Rursus Ovid. Trist. IV. 3. 58. 'Addebat veris multa faventis amor.' Tullius ad Fam. IV. 9. 'Cum idem illud auribus percipias, quod etiam majus videri solet, minus laborare,' subaudi, ἀπὸ κοινοῦ, 'solet.' Idem in Cat. III. 11. 'Memoria vestra nostræ res alentur, sermonibus crescent.' Tacitus de Mor. Germ. 42. 'Sonum insuper emergentis (solis) audiri persuasio adjecit.' Idem Agric. 15. 'Britanni conferre injurias, et interpretando accendere.' Ovid.

Heroid. Ep. I. 11. 'Quando ego non timui graviora pericula veris?' Hinc scitissime Cæcina ad Ciceronem scribens Fam. VI. 7. 'calumniam timori' tribuit, quod is falsa sæpius fingit pericula, interdum vero gravius, quam pro re proponit. Iterum Tacitus Agric. 25. 'Paratu magno, majore fama, uti mos est de ignotis.' Idem Ann. III. 'Concta, ut mos famæ, in majus credita.' Livius IV. 34. 'Aliquarum navium concursum in majus (ut fit) celebrantes, navalis victoriæ vanum titulum appetivere.' Justin. II. 13. 1. 'Fama in majus omnia extollens.' et XIV. 1. 1. 'Ne fama rem in majus extolleret.' Verendum mihi est, ne lectoris patientia sim abusus; sed Curtii locus uberioribus vindiciis mihi dignus visus. *Heumann. Parerg. Crit.* p. 101.

§ 11 *Simul speculatum; simul*] Prius *simul* a nonnullis exemplaribus abest, ut monuit Junius. *Raderus.* Eleganter id quidem. Vide ad III. 11. 4. Sed eam vocem non meminit hoc modo ante omnia positam videre Hotomann. ad Cæs. B. G. IV. 13. sic tamen Curtius VI. 7. 15. 'Simul gratias agit, simul gratulatur.'

§ 13 *Plurimum frumenti repertum est: copia aliarum quoque rerum abundare cœperunt*] Cave interpoles, quo libri fortasse quidam te inducant: *pl. f. receptum est: copiam aliarum quoque rerum abunde repererunt.* Acidalius.

Festinandum] Polyænus Strateg. IV. 3. 18. 'Alexander Tigrim trajiciens, Persis terram igni populantibus, misit qui omni vi et contentione eos persequerentur, ut suæ saluti consulentes, regionem intactam relinquerent.' *Freinsh.*

Præciperet] Iterum *præriperet* vulgo, qua de re jam ex animi sententia dixi. *Modius.* Qui hujus vocis elegantiam in hac significatione non adsecuti sunt, legendum existimarunt *præriperet*, non male quidem, sed illud nitidius. Junii tamen editio retinuit *præriperet*: quæ alia hujus vocis significata sint, contra Lambinum alibi disputabimus, si locus admonebit. *Raderus.*

§ 16 *Recitaret*] Callidum est Eumenis illud apud Justin. XIV. 1. 10. qui, conjectis in ejus castra hujusmodi libellis, 'vocatis ad concionem militibus persuasit, confictas has a se epistolas ad experiundos suorum animos esse. Hoc facto et in futurum providit, ut si quid simile accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed ab duce tentari arbitrarentur.' *Freinsh.*

§ 17 *Terruit, non esse*] Et hic quoque mihi cum nebulonibus istis res fuit, qui interpolarunt, ut etiam hodie vulgo legitur: *sed Parmenio deterruit esse talibus promissis imbuendas aures militum: affirmans patere vel unius insidiis regem*: malam rem. *Modius.*

Vel unius] Tacit. H. II. 75. 'Fluxam militum fidem, et periculum ex singulis. Quid enim profuturas cohortes alasque, si unus alterque præsenti facinore, paratum ex diverso præmium petat? Facilius universos impelli, quam singulos vitari.' Eumenes apud Justin. XIV. 1. 12. 'Salutem suam in omnium potestate esse.' *Freinsh.*

Avaritiæ] Adeo splendens hoc aurum *præstringit oculos.* Varro Fragm. et alte impressum omnibus μηδὲν εἶναι σὺν κέρδει κακὸν, *nihil esse cum lucro malum.* Sophoc. apud Athen. lib. XII. Lipsius Polit. IV. 11. Vide Reusneri Symbola in Symb. Justiniani II. 'Multi nimium, nemo satis.' *Freinsh.*

Nihil nefas avaritiæ] Cicero pro Quinctio c. 6. 'Nullum est officium tam sanctum atque sollemne, quod non avaritia comminuere atque violare soleat.' Sallust. B. Catil. c. 10. 'Avaritia fidem, probitatem, ceterasque artes bonas subvertit.' *Cellar.*

§ 18 *Spado*] Liquet his verbis eunuchos quoque circa reginas fuisse, et infra IV. 10. 25. Idem probatur

Esther 4. 5. 'Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat.' Eoque respexisse videtur Terentius Eunucho I. 2. 97. cum ait: 'Eunuchum dixti velle te: quia solæ utantur his Reginæ.' Hos etiam pellicibus et concubinis regis custodes adhibitos, supra ostendimus. Brisson. lib. I. pag. 139. Adde supra ad III. 12. 17. Et Augustin. contra Faustum XXX. 3. qui huc alludit his verbis: 'Significans virgines et pueros, qui nubendi ipsa a cordibus suis execta cupiditate, spadonum vice in ejus ecclesia semper, tanquam in domo regia, conversentur.' Pertinet eodem Philostrat. in Apollon. I. 23. *Freinsh.*

§ 19 *Itineris*] Plutarch. cap. 52. et Justin. XI. 12. 6. scribunt, ex partu obiisse. Et potest, ut animi ægritudo doloribus partus addita malum duplicarit. *Locoenius.*

§ 20 *Haud secus quam si parentis mors nuntiata esset, &c.*] Audi iterum Cl. Clericum culpantem auctorem nostrum, Jud. VIII. 5. quod declamatoribus nihil modicum placeat: 'Nemo non videt,' inquit, 'hæc nimia esse, quod si Alexander usque adeo humanus erat, debuisset ad virum uxorem remittere, ad patrem filias, ad filium matrem, quod tamen non fecit. Certe mulieres Darium non adjuvissent, ad bellum reparandum: nimis durus hac in re fuit Alexander, in lacrimis vero nimis humanus.' Perspicax acumen! an, quod Alexander egit, Curtius invertere potuit? namque id testantur omnes auctores qui de eo memoriæ prodidere. An, quod ne humanitatem quidem hanc vitio vertat Alexandro? id nemo fecisset, nisi qui morosam crisin exerceat ita, ut humaniorum hac in parte persuadeat nemini.

§ 21 *Priorum quoque admonita*] Lege, quemadmodum et emendaram, si operæ suum officium fecissent, et nunc etiam emendo: *hic vero renovatus est mæror, ut prostratam humi vidit, recenti malo priorum quoque admonitam. Receperat in gremium, &c.* vulgo male: *hic vero renovatus est mæror, ut prostratam humi vidit: recenti malo priorum quoque admonita receperat in gremium adultas virgines.* Modius.

Ipsa deberet esse solatio] Nihil habere videtur hic locus, cur suspectari debeat; nescio tamen quomodo mihi non satisfacio: maxime cum in scriptis sit, *sed quibus ipse esse solatio.* Considerent alii. *Modius.*

§ 23 *Inter suas necessitudines*] Inter cognatos et consanguineos suos. Justin. XI. 15. 9. 'Tanta illi magnitudo animi fuit, ut quum Herculem filium, quum Aridæum fratrem, quum Roxanem uxorem prægnantem relinqueret, oblitus necessitudinum, dignissimum nuncuparet hæredem.' Sueton. Tiber. cap. 50. 'Odium adversus necessitudines in Druso primum fratre detexit.' *Cellar.*

Tantum] Bong. conjiciebat *tantæ*, me consentiente. De re simili est locus Diodor. XVII. 38. 'Itaque Alexander, etsi hanc vitæ nostræ tempestatem multis ætatibus præcessit; justam tamen etiam a posteris, dignamque suis virtutibus prædicationem nanciscatur.' Et sane cum Tacito III. 65. 1. 'Præcipuum munus historiæ reor, ne virtutes sileantur, utque pravis dictis factisque ex posteritate et infamia metus sit.' *Freinsh.*

§ 24 *Semel omnino*] Meminere hujus historiæ A. Gellius VI. 8. et Athenæus XIII. 8. Ceteras autem captivas ut vidit Alexander, specie et statura eximias, dixit joco: Ὡς εἰσιν μεγάλαι ἀλγηδόνες ὀμμάτων αἱ Περσίδες. *Quam magni oculorum dolores sunt Persides. Popma ex Plutarch. Alex.* cap. 36.

Sed ut videret] Male alii *viderat*, ut olim vidi, et postea consensu unius atque alterius impressi confirmatus sum. Sic enim et ipse Alexander conciliabitur Curtio, cujus verba Plutarch. cap. 37. refert in hunc sen-

sum: 'Ego enim non solum non vidisse inveniar Darii uxorem, aut videre cogitasse, verum nec verba facientes de ejus decore, sustinuisse audire.' Concilia, inquam, visam esse semel, non data opera, sed obiter, quia aderat matri Darii, ad quam visendam Alexander venerat. Quomodo etiam explicanda videntur illa Plutarchi de Curiositate c. 21. 'Alexander Darii uxorem, quia formosissima dicebatur, noluit in suum venire conspectum: sed ad matrem ejus anum accedens, videre juvenem et pulchram non sustinuit.' Sic Julianus 'ex virginibus quæ speciosæ sunt captæ, ut in Perside, ubi feminarum pulchritudo excellit, nec contrectare illas voluit, nec videre; Alexandrum imitatus et Africanum.' Marcellin. XXIV. 16. et ex eo Fulgosus IV. 3. *Freinsh.*

Invitamentum] Ita membranæ, quod probo: alii omnes *incitamentum*, minus recte. Cicero Hortensio: 'Voluptates nulla ad res necessarias invitamenta adferunt senibus.' Idem de Finibus v. 'Invitamenta naturæ prima.' Livius lib. II. 'Patres satis superque gratuiti favoris in multitudine credentes esse, largitionis temeritatisque invitamenta horrebant.' *Modius.* Ita etiam legit et corrigit Nobiliss. Heinsius ad Vell. Paterc. II. 67. *Snak.*

§ 25 *E spadonibus*] Stephanus de urbibus a Spado vico Persico Spadones dici tradit, in quo primum homines castrari cœperunt. Unde Donatus in Eunuch. I. 2. 'Eunuchos,' inquit, 'a Persis institutos putant ex captivis: a Babyloniis enim Hellanicus auctor est id habuisse.' Quod et Joseph. Ant. X. 16. testatur, cum ait Nabuchodonosorem Babyloniorum regem ex Judaica gente quosdam, nec non et ex aliis gentibus bello captos, in ipso ætatis flore castrari curasse. Semiramidem vero omnium primam mares castrasse Ammian. Marcell. lib. XIV. refert his verbis: 'Postremo multitudo spadonum a senibus in pueros desinens, coloris obluridi, distortaque lineamentorum compage deformis: ut quaqua incesserit quisquam, cernens mutilorum hominum agmina, detestetur memoriam Semiramidis, reginæ illius veteris quæ teneros mares castravit omnium prima, velut vim injectans naturæ.' Caussam castrandi Medis et Persis fuisse aiunt, ut forma et levitas vultus in longius tempus proferretur, formosioresque diutius permanerent, atque, ut Petronius arbiter Satyrico: 'Ut fuga mobilis ævi Circumscripta mora properantes differat annos.' Et Claudianus: 'Nasci lanuginis umbram Servatoque diu puerili flore,' &c. Et 'Arte retardatam Veneri servare juventam.' Barthius ad Claudianum, et Georgius Erhardus in Symbolis ad Petronium. *Popma.*

Tyriotes] Variat paullisper Suidas in 'Αλέξανδρος. Plutarch. cap. 52. 'Tireon' appellat, quem Curtius 'Tyrioten.' *Freinsh.*

Veste lacerata] Vide III. 11. 25. notata. *Cellar.*

§ 26 *Didici esse infelix*] Ovid. Trist. v. 11. 4. 'Jam pridem didici fortiter esse miser.' *Raderus.*

Nosse sortem] Scripti, *non nosse*, quod etiam verum est, sed illud vult dicere Curtius. *Modius.*

§ 27 *Num quod*] Paullo aliter editi, sed minus eleganter: *numquid quod maxime suspicor, et loqui timeo, ludibria meorum nunciaturus es mihi, et (ut credo) ipsis quoque omni graviora supplicio.* Modius. Propertius II. 18. 50. 'Quem, quæ scire timet, dicere plura jubet.'

Ludibria meorum] Uxoris aut filiarum dedecora, Terent. Hecyra I. 2. 74. 'eam ludibrio haberi;' ubi Donatus: 'Honesto,' inquit, 'verbo et pudoris pleno usus est, et nove pro vitiari.' Adde Nostri III. 12. 22. 'Ne quis captivo corpori inluderet.' Sed

hæc de contumeliosa vitiatione, non quæ per amorem fit, plerumque intelliguntur. *Cellar.*

Mihi] Alium longe horum esse sensum quam vulgata distinctio pariat, ostendit mihi amantissimus Socer, si sic distinguas: *nuntiaturus es; mihi, et, ut credo ipsis quoque, omni graviora supplicio.* Ut istud *mihi*, non pertineat ad præcedentia *nuntiaturus es*, sed ad hæc *graviora omni supplicio.* Confirmatur hæc distinctio verbis Diodori XIX. 8. *Δευτέρα γὰρ θανάτου τοὺς μὲν ἄνδρας καὶ πατέρας εἰκὸς ἦν πείσεσθαι, γυναικῶν ὕβρεις, καὶ παρθένων αἰσχύνας ἀναλογιζομένους. Ipsa enim morte acerbiora passuros viros et patres, si uxorum et virginum stupra per contumeliam illata considerarent.* Freinsh.

§ 28 *Uxor tua*] Hæc Statira dicta est, ut Plutarchus ait: *Οὔτε γὰρ ζώσῃ τῇ δεσποίνῃ Στατείρᾳ, καὶ μητρὶ σῇ, καὶ τέκνοις, ἐν ἔδει τῶν πρόσθεν ἀγαθῶν καὶ καλῶν, ἢ τὸ σὸν ὁρᾷν φῶς.* Quæ cum soror Darii esset, eamdem tamen et uxorem sibi conjunxit. Plutarchus in Alexandro: *Φεῦ τοῦ Περσῶν Δαίμονος, εἰ τὴν βασιλέως γυναῖκα, καὶ ἀδελφὸν, οὐ μόνον αἰχμαλωτὸν ἔδει γενέσθαι ζῶσαν, ἀλλὰ καὶ τελευτήσασαν ἄμοιρον κεῖσθαι ταφῆς βασιλικῆς.* Bardanes Syrus legem fuisse Persis refert, qua sorores, filias, et matres quoque in connubii jura admittere non diceretur impium ominosumque. Sic Atossa Cyri filia Cambysi fratri nupsit, ut Herodotus lib. III. at qui et unde sororem in uxorem ducere, in usum venerit, eodem libro narrat. Atheniensibus etiam licebat eodem patre natas uxores ducere. Nepos in Cimone cap. 1. 'Habebat autem in matrimonio sororem germanam suam, nomine Elpinicen, non magis amore, quam more ductam. Nam Atheniensibus licet eodem patre natas ducere.' De incestu Cimonis cum sorore Cyrillus lib. VI. contra Julianum: 'Cimon,' inquit, 'Elpinicen, eodem semine et sanguine ortam, pro uxore habuit, et Persas, immo et ipsum summum Jovem imitatus eodem cum sorore toro usus est.' Vide Rutgers. Var. Lect. I. 9. Ab Assyriis vero ad Persas hunc nefandum morem transisse Constant. Manasses in Annalibus, et Lucianus *περὶ θυσιῶν* de Jove tradunt. *Popma.*

§ 29 *Totis castris*] Hoc ego vix concoquam: quomodo statim ejulatus *totis castris?* dum ejus caussa in tabernaculo regis, et, ut credibile est, tantum non soli regi, adhuc exponitur; sequitur tamen mox n. 32. 'submotis arbitris,' qui forte ejulatum concitaverunt. *Freinsh.*

Contumeliam pati] Jam in 'ludibrio' exposuimus. gravior autem est 'contumelia,' quam 'injuria.' Pacuvius in Peribœa apud Nonium: 'Patior facile injuriam, si est vacua a contumelia.' *Cellar.*

Agere] Malim *gerere:* sic mox IV. 11. 17. 'Bellum cum captivis et feminis gerere non soleo.' *Freinshem.* Frustra hic malunt *gerere.* Mela I. 16. 'Genus (sic enim, non gens) usque adeo quondam armorum pugnæque amans, ut aliena etiam bella mercede agerent.' *Gronovius.* Observ. II. 3. Forte, *cum feminis ergo sic agere.* Heinsius.

§ 31 *Ob hæc ipsa*] Sic feci, ex quibusdam editis, conjecturam adjuvantibus Berneggerianam, manifesto melius quam alii, qui legunt, *Ob hæc ipse amantis animus.* Freinsh.

In sollicitudinem] Sic Tacit. H. II. 21. 4. 'Dum atrociora metuunt, in levi cetera habentur.' *Idem.*

§ 32 *Submotis arbitris*] Excedere jussis, qui arbitrari, et audire arcana possint: infra V. 11. 4. 'Remotis arbitris loqui velle cum eo.' *Cellar.*

Tormenta] Persas quæstionem de reis per tormenta habuisse, testis est et Epiphanius l. II. contra Hæreses, cap. de Manichæis. *Popma.*

Si quid tibi] Ratio loquendi postulare videtur, *Si qua tibi tui regis re-*

verentia est. Quomodo apud Senec. de Brevit. Vitæ, 'Si quis inferis sensus est,' et similia. Deleam etiam duo verba, *in te*. Freinshemius.

Num quod] Scripti, *nunc dic*, quod glossam sapit, aut si quid glossis ineptius. *Modius.*

Et dominus et juvenis] Qui potestatem ex victoria, incitamentum libidinis ex juventute habebat. Castissimi autem sermonis exemplum his verbis Curtius reliquit, præter alias imprimis hac virtute commendandus. *Cellar.*

§ 33 *Quæstioni*] Id est, examini tortoris. Cicero pro Mil. cap. 21. extr. 'Facti in equuleo quæstio est, juris in judicio.' *Idem.*

§ 34 *Capite velato*] Velabant et operiebant se veteres parte vestis, vel propter sacra, vel ob desperatam aliquam rem, aut malum. Plaut. Amphitryone v. 1. 41. 'Invocat Deos immortales, ut sibi auxilium ferant, Manibus puris, capite operto.' Seneca Herc. Furente vs. 355. 'Namque ipsa tristis, vestis obducta caput Velata, juxta præsides adstat Deos.' *Popma.*

Ad cælum] Veteres orasse manibus ad cœlum sublatis, Apuleius in libro de Mundo tradit: 'Nam habitus,' inquit, 'orantium hic est, ut manibus extensis ad cœlum precemur.' Unde Virg. Æn. I. 97. 'Ingemit, et duplices tendens ad sidera palmas, Talia voce refert.' Et Æn. II. 688. 'cœlo palmas cum voce tetendit.' Idem III. 264. 'passis de litore palmis Numina magna vocat.' *Popma.*

Dii patrii] De his vide Brisson. lib. II. de Regn. Pers. a principio.

Justus hostis] Non qui jure gerit bellum, sed pro miti et clementi, ut eleganter apud Latinos hæc vox sumitur. Terent. And. I. 1. 9. 'quam tibi justa et clemens fuerit servitus.' Nepoti Miltiad. cap. 8. 'Tyrannus Justus' dicitur qui 'summam potestatem bonitate erat consecutus.' Sic apud Ovid. Met. IV. 671. 'injustus jusserat Ammon,' i. e. severus et immitis.

CAP. XI. § 1 *Pace bis petita*] Primum post pugnam Issicam IV. 4. iterum capta Tyro IV. 5. *Raderus.*

Consilio advocato] Consiliariis, ut etiam IV. 13. 3. 'Consilium adhibet, quid optimum factu esset exquirens.' *Idem.*

§ 2 *Jam hoc tertio*] Non adverbium est *tertio*, sed subauditur nomen sexti casus, 'loco,' 'tempore,' aut 'numero.' *Gronovius. Obss.* II. 3.

§ 3 *Non sensimus*] Vulgo, *non sensit*; ut ad Darium referatur: et quid ni ita legatur? *Modius.*

Agens] Acidalius malebat, *agis*; ut omnia sint eodem flexu. *Freinsh.*

§ 4 *Vultum tuum video, qualis Darii*] Luctum adhuc præ se ferebat, qui tanquam inter necessitudines suas fleverat cap. 10. n. 23. *Cellar.*

Luges] At Diodorus XVII. 54. uxorem Darii vult exstinctam post hanc legationem, vel certe inter eam: eoque nullo verbo ejus meminit, dum exponit mandata legatorum. *Freinsh.*

§ 5 *Obfert. Tibi tradit*] Ita correxi hæc ex membranis. Vulgo: *offert, quam tibi tradit. Ochum filium, &c.* ineptissime; sed nec illud mihi placet. *Modius. In dotem filiæ obfert. Tibi tradit Ochum filium, quem habes, pacis et fidei obsidem retine. Matrem, &c.*] Placuit Modio sic edere: cui vulgatum visum ineptissimum. Mihi contra tolerabile, quod in aliis: nihil hoc ineptius, quod substituit. Etenim quid est, *Tibi tradit, quem habes?* Si habet jam alter, quid alter tradat? Exemplaria reliqua vulgo: *in dotem filiæ offert, quam tibi tradit. Ochum filium quem habes, &c.* Amplector: filiam in matrimonium nempe tradit. Si quid omnino mutandum tamen, aliud quidvis potius admittam præ Modiano. Vel scribe: *in dotem filiæ offert. Tibi credit Ochum filium, quem habes: pacis et fidei obsidem retine:*

matrem, &c. Vel: *in dotem filiæ offert, tibi cedit. Ochum filium, &c.* quod firmari videatur Alexandri responso: *Hinc me depellite, ut sciam vestrum esse, quod ceditis.* Me tamen in vulgari juvet conquiescere. *Acidalius.* *Quam* intellige filiam: frustra hæc mutatum ivit Modius. *Freinshemius.*

§ 6 *Pro tribus corporibus*] Pro tribus *hominibus*, sive, ut nostrates non satis Latine dicunt, *personis*, Synecdoche. Seneca quoque Epist. 90. pro integro animali usus. 'Mutis,' inquit, 'gregibus, aut maxima corpora præsunt, aut vehementissima. non præcedit armenta degener taurus,' &c. *Cellar.*

Triginta millia talentum] Diodorus XVII. 54. tria millia; Plutarch. vero cap. 51. 10,000. talentum oblata fuisse auctor est, non adjecto, auri vel argenti. Unde Budæus de Asse, lib. IV. corruptum esse hunc locum putat, aut certe *argenti* legendum; non *auri*, quod nullæ opes eam summam æquare possint. Verum, cum varia genera talentum sint, non ejusdem pretii; et immensæ fuerint Persarum opes, longa jam ætate cumulatæ, vulgatam lectionem veterum codicum auctoritate confirmatam servavimus. *Popma.* Leg. *tria millia*, ut Diodorus habet, quod et probat Glareanus; nam 30,000. nimis amplus numerus, licet defendat Popma. Sed et amplior in Val. Max. VI. 4. extr. 'decies centum millia.' Puto τὸ *centum* abundare. 'Decem millia' quoque habet Arrianus III. 5. Scriptores autem hæc referunt ad secundam Darii legationem ad Alexandrum, cum tertia sit: prima IV. 1. secunda IV. 5. hæc est tertia, unde et legatus Darii ad Alexandrum: 'Darium, ut pacem a te jam hoc tertio peteret, nulla vis subegit.' *Loccenius.*

§ 7 *Non dicerem*] Vir doctissimus mihique longe amicissimus expunctum ibat negativam: ego puto necessariam. Idque evidens est ex iis quæ sequuntur: si enim legas *dicerem*, certe intelligeres eum non fuisse tam operose dicturum, ut vero facit, per omnem reliquam orationem. Sensum esse credo: Nisi scirem moderationem tuam, nollem verba tecum hac de re facere, quippe constaret, apud animum ambitione et cupidine præcipitem nihil me profecturum: at cum ita moderatus sis, spes est, si monearis et docearis fortunam non amplius esse tentandam, locum te daturum esse meis adhortationibus. Ideoque loquar apud te, ut hominem moderatum, quod apud alium, qui ita comparatus non esset, non facerem. Retinenda igitur hic est particula *non*, quam contra obiter inducendam esse moneo apud Hirtium de Bell. Alexandr. cap. 70. in his: 'Neque provinciarum publicas injurias condonare iis posse, qui non fuissent in se officiosi.' Vult enim dicere quod apud Justinum XXXI. 7. 5. Scipio: 'privata beneficia a publicis secreta esse.' *Freinsh.*

§ 8 *Periculosum est prægrave imperium: difficile est continere, quod capere non possis*] Nescio an frustra malim *prægrande.* Caussam quidem habeo verba, quæ subjiciuntur, *capere* et *continere:* quibus magnitudo potius respicitur quam pondus. Etiam ipsa probare comparatio videtur: *vides ne ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant?* quæ tamen ambigue trahi pariter ad gravitatem potest. *Acidalius. Periculosum est, &c.*] Sic Apuleius Apolog. 'Immodicæ divitiæ, velut ingentia et enormia gubernacula facilius mergunt quam regunt.' Tum 'omnibus ad vitæ munia utendis, quicquid aptam moderationem supergraditur, oneri potius quam usui exuberat.' quod Curtius mox ita exprimit: 'Nimiæ opes magnæ jacturæ locum faciunt.' Et Phædrus fab. 38. 'Magnæ periclo sunt opes obnoxiæ.' *Loccenius.* Cicero pro Deiot. c. 13. 'Antiochus Magnus ille rex Asiæ,

cum posteaquam a Scipione devictus, Tauro tenus regnare jussus esset, omnemque hanc Asiam, quæ est nunc nostra provincia, amisisset, dicere est solitus, benigne sibi a populo Romano esse factum, quod nimis magna procuratione liberatus, modicis regni terminis uteretur.'

§ 9 *Facilius est quædam vincere*] Illud *quædam* mihi admodum suspectum est. Quænam illa *quædam?* et si certa aliqua, cur non adjicit? intererat enim sententiæ integritatis, ut sciretur, ne si alterius essent generis, de quibus hic agitur, sententia illa evaderet frustranea: sed et vulgo alii, cum similia proferunt, nullam adhibent distinctionem, quod ex Floro, Ovidio, aliis, Freinshemio laudatis patet. Itaque eo inducor, ut existimem scripsisse Curtium, *facilius est quidem vincere:* ita enim eleganter usurpat alibi quoque illud *quidem*, ut paullo ante, 'Odisti me non quidem provocatus.' *Scheffer.* Livius XXXVII. 35. 'Parari singula adquirendo facilius potuisse, quam universa teneri posse.' *Cellar.*

Tueri] Lipsius Polit. IV. 9. hunc locum citans scribit *tenere*, ex memoriæ, ut opinor, lapsu. Sed ad sententiam eamdem pertinent, quam et Florus firmat II. 17. 8. 'Plus est provinciam retinere, quam facere.' ubi nota nostra: caussam ejus aliquam ostendunt illa Ovidii de Arte II. 21. 'Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri: Casus inest illic; hic erit artis opus.' Ælianus Hist. Var. IV. 14. elegantem similitudinem excogitavit de pecuniæ adquisitione et custodia, quæ pari ratione ad regnum transferri potest: 'Quemadmodum,' inquit, 'echinum, sic etiam nummos capere facilius est, retinere vero difficile.' *Freinsh.*

§ 11 *Ante suasissem*] Evidens est, quamquam non omnibus, recte censuisse Budæum de Asse pag. 165. orationem hanc oblique referri a Curtio, ut ostendit indubitabili argumento n. 13. hoc capite, et vero hic ipse, in voce *potuisse:* legique debere, *Ante suasisse*, et convenienter in seqq. *redderet: censere: permutet.* Non accedo Acidalio qui legit, *Et ante.* Vide etiam Varias Lect. quæ nonnihil hic juvant. *Freinsh.* Recte Budæus et Freinshemius censent, *suasisse:* item in sequentibus, *redderet*, et sic deinceps scribendum, *Macedoniam quoque respiceret.* Puto autem totum locum ita esse formatum olim: *Tandem Parmenio ante suasisse se ait, captivos apud Damascum redimentibus redderet;* nam libri veteres quidam illud *ut* non agnoscunt, sed pro eo habent *aut*, quod ex *ait* deformatum. *Scheffer.*

Occuparent] Editi *occupaverant:* verum si dicendum est hercule, nec illud *multi vincti* satis probum mihi videtur; quid dicam tamen aliud nescio. *Modius.* Modio non probum satis illud *multi vincti*, nec quod dicat tamen habet. Ego etiam dubito, an non scribendum potius, *qui simul vincti*, expedito magis et claro sensu illo: qui nunc vincti occuparent, et quasi vincirent simul illorum manus, qui in custodiis dediti nihil adjuvare ulla opera possent ipsum bellum. Ita vinctos illos aliud esse nihil, nisi vincula suorum custodum, certe impedimenta, per quæ non liceret alibi melius uti strenua virorum fortium manu: fit tamen hæc sententia ipsa et ex recepta lectione: quam parum nunc abest, quin esse veriorem, et retinendam censeam. Latet fortasse vis ejus in oppositione, qua *multi* illi non invenuste opponantur *uni* isti *anui et duabus puellis*, de quibus mox subinfertur: atque hoc sane placet, quod ipsum ut placeat, clareatque magis, addendam initio copulam aio, quæ totam comprehensionem in hunc modum nectat. *Tandem Parmenio, et ante suasissem ait, &c.* huic enim respondet deinceps, *et nunc magnopere*

censerem. Aptandæ igitur et distinctiunculæ: quod per se quilibet jam poterit, ne longa nos otiosaque verborum serie chartam occupemus. *Acidalius.* *Qui multi vincti*] Non immerito hic offendunt viri docti; mirum enim, si Curtius ita scripsit. Acidalius aliquando volebat, *simul vincti;* ego faciebam, *qui inulti,* ita transpositis vocibus, *qui vincti viror. fort. manus inulti occup.* Loccenius. Dubius locus Modio et Acidalio; ille nescit quid emendet; hic pro *multi vincti* reponit *simul vincti,* caute tamen, quod Curtius multos opponat tribus: itaque idem omnibus exemplaribus loquentibus servo, *multi vincti,* suadetque Acidalius retinenda. Sed quid tamen aptius conjici potest: duo illa *multi vincti* expungenda puta, cum videantur tantum ex ora libri ab aliquo explicationis caussa notata in Curtium irrepsisse. *Raderus.* Raderus putat duo verba *multi vincti* ex ora libri ab aliquo explicationis caussa notata, in Curtium irrepsisse. Idem tamen cum Acidalio dubitat retineri posse vulgatum; quod ibi *multi* videantur opponi *tribus corporibus;* de quibus nunc agitur. Ego suspicor librarios pro *vincti,* quod fortasse non bene expressum erat, putasse scriptum fuisse *multi,* idque deinceps peperisse variam lectionem, quæ postea a describentibus addita sit versæ. Sensum tamen videre facile est, idque sufficit. *Freinsh.* *Qui multi vincti*] Viri fortes, quorum usus poterat esse in bello, custodiendis captivis distinebantur. Sic sensus facilis et expeditus est, non autem verba Curtii, quem ita scripsisse, *qui multi vincti, &c.* nemo crediderit, nisi cui elegans illius stilus ignotus est. Freinshemius bene suspicatur *multi* additicium esse, et demta illa voce salva et sana sunt omnia. *Cellar.* Forte *inutiles.* Heinsius. Addimus et aliud forte, *ut ut vincti,* quam conjunctionem etsi nusquam geminet Noster, eadem tamen vi significationis imbuit VII. 8. 21. 'Nam ut major fortiorque sis quam quisquam, tamen alienigenum dominum pati nemo vult.'

§ 13 *Desertas*] Non injuria suspecta mihi vox *desertas:* nec scio tamen satis, quam reponam; cogito *dissitas,* item *disseptas,* itemque *discretas;* una harum non dubie vera. Quam mallet quisque sibi legat; vel aliam ipse inveniat magis commodam, si potest. *Acidalius.* Locus merito suspectus Acidalio, et mihi fuit prius quam Acidalium inspicerem: conjectat ille vel *dissitas* vel *disseptas,* vel *discretas,* quod ultimum proximum ductui literarum arripui et ipse conjeci. *Raderus.*

Macedoniam quoque respiceres potius] Sic membranæ. Excusi libri: *Macedoniam quoque respiceret potius, quam Bactra et Indos intueretur.* Male: ut et præcedentia evincunt, et Gualterius satis ostendit. *Modius.*

§ 14 *Si Parmenio essem*] Hoc inter apophthegmata Alexandri, maximi regum, dictum plane regium a Plutarcho cap. 51. et Apophth. cap. 38. Arriano II. 5. 2. Diod. XVII. 54. relatum. Val. Max. VI. 4. 3. ext. vocat 'vocem, nobiliter editam:' item 'vocem duabus victoriis respondentem, dignamque cui tertia, sicut evenit, tribueretur.' Injuriam Plutarcho facit Patricius de Regno VIII. 20. ubi de fide agit: Dum quasi ex eo, scribit Alexandrum hoc respondisse Parmenioni 'suadenti quippiam quod præter fidem esset:' et subjungit plura in hanc sententiam. Melius Amiratus Dissert. Polit. V. 10. qui hoc refert inter exempla, quibus adstruit, 'non eadem omnibus decora esse.' Imitatus autem videri possit Alexander Callicratidem Lacedæmonium, cui cum ex consiliariis Cleander quidam diceret: 'Ego hoc facerem, si tu essem: et ego, inquit, si tu.' Plutarch. Apophth. Lacon. cap.

70. Simile Demosthenis dictum Lucianus in Encomio illius refert: 'Ego persuaderi mihi paterer, si Archias essem: sed quia sum Demosthenes, ignosce mihi, o infelix, ad ignaviam non nato.' *Freinsh.*

Nunc Alexander] Hæc appendix enervat præcedentis dicti venustatem. *Idem.*

§ 15 *Honestius dono dabimus*] Pari magnanimitate Pyrrhus apud Ennium lib. VI. de captivis redimendis: 'Nec mi aurum posco, nec mi pretium dederitis, Nec cauponantes bellum, sed belligerantes, Ferro, non auro, veitam cernamus utreique, &c. Dono ducite, doque volentibus cum magneis Dis.' Et Æneæ suo applicat Virg. Æn. x. 827. 'Arma, quibus lætatus, habe tua: teque parentum Manibus et cineri, si qua est ea cura, remitto.' Loquitur de Lauso, cujus cadaver gratis remittit: honestius certe, quam Achilles Homericus. *Freinsh.*

§ 16 *Nuntiate Dario*] Siccine interdum obrepere in probos scriptores glossas, ut nisi manu scriptorum librorum indicio prodantur, convinci falsi, et furtive invasæ possessionis ægre possint? vel hæc enim quis non hactenus credidit sana omnia, cum hoc modo legerentur? *Nuntiate Dario, gratiarum actionem apud hostem supervacaneam esse, et me quæ fecerim clementer et liberaliter, non amicitiæ ejus tribuisse, sed naturæ meæ: nec adversus calamitates, sed adversus hostium vires contendere. Bellum, &c.* Cui, inquam, heic vitii aliquid subesse, umquam vel suspicari incidit? et tamen primum illa, *gratiarum actionem apud hostem supervacaneam esse*, mox hæc, *nec adversus calamitatem, sed adversus hostium vires contendere* ex Justino hic sunt intrusa: apte quidem fateor, sed tamen fide pessima. *Modius. Gratiarum actionem apud, &c.*] Toto hoc capite irrepserunt Justini verba a Glareano et Junio aliisque compluribus pro legitimis admista. In Ms. Constantiensi non apparent, et a Modio quoque ut spuria rejecta sunt: vere; nisi Justinus (nam posterior fuit) ex Curtio est ad verbum mutuatus, quod vero simile non est, cum sua ex Trogo acceperit. Nec Gualterus, qui Curtium in carmen (sæpius ipsis quoque Curtii verbis in numerum coactis) transtulit, hæc pro Curtianis agnovit. *Raderus.* Ea igitur insiticia quo dignosci possint a genuinis et legitimis, uncis includi curamus. *Freinsh.*

§ 17 *Calamitates*] Quid de hoc loco senserim notatum est ad Justin. XI. 12. 18. Non vult Alexander durus esse in hostem, qua calamitosus est, sed qua superbus et viribus minax. Denique paratus est, ut Virg. Æn. VI. 858. 'Parcere subjectis, et debellare superbos.' Quem sensum amplectitur, qui olim *caritates* legebat: suffragantibus mihi, præter eam rationem, quod *caritatum* nomine venirent utique et adulti liberi, quibus arma in se ferentibus haud equidem pepercerit Alexander: præterque omnium codicum consensum, etiam Liv. XLII. 8. 'Claram victoriam vincendo oppugnantes; non sæviendo in adflictos, fieri.' Istud *calamitates* accipiendum non absolute, sed cum voce sequente *hostium*. Se contendere, non adversus calamitates hostium, sed adversus eorumdem vires. Justinianus plane loquendi modus: nec enim usquam Curtio similis. *Freinsh.*

Et feminis] Vide Grotium de Jure Belli III. 11. 9. Gentil. II. 21. et Clapmar. Arcan. v. 7. *Freinsh.*

Armatus sit oportet] Livius v. 27. 'Arma habemus non adversus eam ætatem, cui etiam captis urbibus parcitur; sed adversus armatos.' Item XXVIII. 23. 'Jure belli in armatos repugnantesque cædes edebatur.' Tacit. I. 59. 'Non enim se proditione, neque adversus feminas gravidas; sed palam adversus armatos bellum tractare.' *Freinsh.*

§ 18 *Amicos*] Philippum medicum videtur intelligere, ac Sisenem. III. 6. et 7. *Cellar.*

Percussor veneficus] Inserenda copula, *ut percussor, et venef.* [idem ego conjeceram] nisi iterandum potius ipsum *ut*. Nam diversi veneficus et percussor, et utrumque increpat Darium diversa caussa: percussorem, quia milites; veneficum, quia medicos sollicitaret. Ac vide ne pro *amicos* hic plane scribendum etiam *medicos:* de quo non pugnabo tamen: ad Philippum certe medicum, sed eumdem et amicum, respicitur, quem pecunia ingenti a Dario corruptum Parmenio lib. III. regi nuntiabat: quod ad milites, hi et alias alii, et nunc paullo ante Græci literis tentati, non ut proderent modo, sed etiam vel interficerent. *Acidalius.* *Et* inseruit Acidalius sensu postulante; nam *Percussor* ad milites sollicitatos pertinet, *Veneficus* ad Philippum medicum. *Cellar.*

§ 19 *Liberaliter donat*] Hæc ironice dicta accipe: idemque eorum sensus est cum eo quem expressit Justinus XI. 12. 4. 'sua sibi dari.' Athenienses apud Thucyd. IV. 20. 11. negant Bœotiorum esse agrum, quem ipsi armis obtinerent Atticis. Sic Archiepiscopus Nicææ Nicolaus τὴν ἀνάγκην ἐς τὸ φιλότιμον διατίθησι, quæ defendi non poterat urbe Andronico ultro dedita. Nicetas in Andronico. *Freinsh.*

Ubi igitur me adfamini? nempe ultra] Etsi nihil aliud toto hoc libro emendassem, tamen operæ pretium fecisse mihi viderer: adeo corrupte hæc vulgo ita legebantur: *ubi igitur me adfamini? nempe obliti istis; nam ultra Euphratem sum.* O! sed moderabo me verbis, et quod in veteri libro erat perscriptum, apponam, sic igitur ille: *ubi igitur me affaris? nempe obliti estis; nempe ultra Euphratem sum:* pessime quidem, sed tamen unde satis apparet, illud *obliti estis* a glossa manare. *Modius.* *Nempe ultra Euphratem sum*] Hæc oratio non respondet reliquo vigori. Veteres quidam habent ita: *ubi igitur me adfamini? nempe obliti estis, nam ultra Euphratem sum.* Item u. i. m. *adfamini? nempe obliti estis; nempe ultra E. s.* ex quibus conjicio scripturam veram ita habuisse: *Ubi ergo me adfamini? nempe obliti estis. summum ergo detis, &c.* illud *sum* post *Euphratem* in vulgatis natum ex initialibus literis sequentis vocis *summum.* Verba autem *nempe ultra Euphratem* sunt ex glossa, qua quis sensum interrogationis: *ubi igitur me adfamini* explicaverat. *Scheffer.* Lego: *ubi igitur me adfamini, nempe, quod obliti estis, ultra Euphraten.* Heinsius.

§ 20 *Eadem libertate dat mihi filiam suam: nempe quam scio alicui servorum ejus nupturam*] Typographicum puto saltem mendum *libertate* pro *liberalitate.* Nam sic libri alii habent, recte. Præcessit: *Quæ post Euphratem sunt, liberaliter donat.* Utrumque εἰρωνικῶς. Iidem etiam libri melius *scit*, ubi Modiani *scio:* quod nec opinor operarum σφάλμα. Tu corrige, qui vides vel a proximis verbis id flagitari: 'Multum vero mihi præstat, si me Mazæo generum præponit.' *Acidalius.*

Scio alicui servorum ejus] Impressi, *quam scit alicui servorum suorum nupturam;* facessant solita, dum meliora. *Modius.* *Scit*, quod etiam Tellierius tenet, elegantius est, quam vulgare *scio;* ceterum in barbaris regnis principes quoque et satrapæ servi sunt, et a domini arbitrio pendent. *Cellar.*

Servorum] Sic appellat Persicos proceres a re ipsa, quam licet et alias certam, ex lepida narratione colliges, quæ est apud Victor. de Cæsar. cap. 5. 'Legatus Parthorum ad Neronem, forte inter epulas, aulicis, uti mos est, canentibus, cum sibi citharistam poposcisset; responso dato, liberum esse, adjecerat: sumeret ipse quem

vellet e suis, ostentans qui convivio aderant, quod liber sub imperio nullus haberetur.' Idque notum est et hodie de Imperiis ad Orientem: quorum reges subditis utuntur in modum mancipiorum. Quod aliter apud Romanos se habuisse, ostendit Piso apud Tacit. II. 57. 6. et H. I. 16. 7. memorabilibus his verbis Galba: 'Neque enim hic, ut in ceteris gentibus quæ regnantur, certa dominorum domus, et ceteri servi: sed imperaturus es hominibus, qui nec totam servitutem pati possunt; nec totam libertatem.' *Freinsh.*

§ 21 *Hoc regente, utriusque terminos*] Leviter interpunctum peccat in Modianis, quod tolle, ut jungantur, *hoc regente utriusque terminos.* Qui de regno certant, eorum fines belli fortuna regit. *Acidalius.* *Hoc regente*] *Hoc*, id est bello, *regente*, id est determinante, definiente terminos. Solet quippe illud 'regere' sic sollemniter de finibus usurpari. quod ex titulo 'de finibus regundis' apertum est. *Scheffer.* *Hoc regente utriusque terminos regni*] Quam longe a Curtiana venustate abest illud, *bellum regit utriusque terminos regni!* igitur intrepide lego *urgente*, quam vocem sæpe Noster eodem sensu adhibuit. En III. 5. 10. 'Animum regis ægritudo corporis urgebat.' III. 7. 12. 'Cum tot curis apparatuque belli regem videret urgeri.' VI. 1. 11. 'Laconum acies pedem referre cœpit, urgente hoste, ac apertius fugere.' Addantur VIII. 4. 15. IX. 5. 16. IX. 9. 9. et 16. III. 8. 27. III. 11. 6. et 13. Sic V. 3. 11. 'Anceps oppidanos malum urgebat.' Et V. 9. 4. 'Pertinax fortuna Persas urgere non destitit.' Pariter IX. 10. 7. 'Ceteros ipse rex, at ab alia parte Leonnatus urgebant.' Ita enim omnino ibi legendum pro *urebant*, ut IX. 5. 16. qui locus est παράλληλος. Non desunt gemina aliorum auctorum exempla, maxime Virgilii, quæ omnem mihi dubitationem eximunt. Verum cumulare talia nolo: nisi forte solus audiendus est Cicero Fam. IX. 1. 'Tot,' inquiens, 'tantisque rebus urgemur, ut nullam allevationem quisquam sperare debeat.' Idem de Offic. II. 14. 'Qui potentis alicujus opibus circumveniri urgerique videatur.' Ciceronis mentio me alius mendæ admonet, quam in ejus Orat. pro Ligario c. 7. feliciter sustulit Freigius. 'Scio igitur,' inquit, 'Tuberonem domi manere voluisse. Sed ita quidam urgebant,' &c. Male vulgo legitur *agebant*. Heumann. Parerg. Crit. p. 105.

§ 22 *Et me, &c.*] Hæc inclusa peregrina sunt, et omnia de verbo ad verbum Justini XI. 12. Et non vobis, nebulones, præpostere munificos istos articulos prætruncari continuo jubetis? *Modius.*

Ut ab aliis acciperem] Seneca Epist. LIII. 10. 'Cuidam civitati partem agrorum, et dimidium rerum omnium, promittenti;' respondisse refert Alexandrum: 'Eo proposito veni in Asiam, non ut id acciperem quod dedissetis: sed ut id haberetis, quod reliquissem.' Pertinet huc Cæsar de Bel. Civ. III. 10. negans 'esse usurum conditionibus pacis eum, qui superior videretur: neque fore æqua parte contentum, qui se omnia habiturum confideret.' Idem apud Hirt. de Bel. Hisp. cap. 18. Cordubensibus 'respondit, se conditiones dare, non accipere, consuevisse.' Atque eodem modo Helvetii, de quibus Cæsar Bel. Gal. I. 14. *Freinsh.* Scribit Freinshemius ad VI. 5. 6. se putare his verbis unum excidisse, et ita hunc locum legendum, *ut ab aliis leges acciperem.* Quod N. Heinsius ad marginem hoc loco etiam adnotaverat. *Snak.*

§ 24 *Facere eum simpliciter*] Ingenue, sine dolo. Phædrus III. 8. 7. 'canis simpliciter.' *Cellar.* Immo quod paullo ante n. 18. dixit 'bona fide; si bona fide pacem peteret.' Sic VII. 2. 10. 'Erit hoc simpliciter

etiam mihi reconciliati animi tui pignus.' *Snak.*

CAP. XII. § 2 *Graviore comitatu*] Non gratis additur, *graviorem* comitatum relictum, impedimenta leviora secuta, ut sequitur. *Raderus.* Graviorem comitatum interpretor, qui valde moraturus erat agmen, quo numero sunt pecuniæ, et quidquid multis jumentis opus habet: item captivorum multitudo. eos enim in quibus plurimum erat momenti, ut matrem, liberosque Darii secum duxisse ex sequentibus patet. *Freinsh.*

§ 3 *Duo cornua diviserat peditum*] Correxi locum ex membranis, ut emendandum ipse quoque judicabis. Vulgo erat: *duo cornua divisa erant peditum, in utrumque latus equite circumdato;* sed quis malum ita loquitur? *Modius.* Correxisse e membranis ait Modius, si credemus adeo correxisse; nam ego priora si adhuc corrigenda puto, *in duo cornua diviserat peditem;* posteriora nego fuisse corrigenda, *in utrumque latus equite circumdato;* aut certe aio non necessario fuisse. Nisi enim venusta sic etiam, certe non invenusta, quantumvis idem clamet, quem (malum) ita loqui. *Acidalius.* Secutus sum Acidalii correctionem. *Freinsh.* *In utrumque latus*] Pulcherrime alter Ms. *utrimque latera equite circumdato*, Græcismo usitato. Ita scripsisse Curtium putem. Nam illud vulgatum: *in utrumque latus*, nec in Modianis, nec in alterutro nostrum reperitur. *Gronovius.* Dubitabam tamen leviter, legendumne esset, *utrimque alario equite circumdato.* Bongarsius sic voluit, *utrimque equite circumdato:* bene, si libri patiantur. *Blankard.* Gronovius ita ex Ms. restituit Observ. II. 8. *et utrimque latera circumdato;* id est, circa latera constituto equite. *Cellar.*

§ 4 *Præmissum*] Sic conjunxi quæ male hactenus dividebantur. Vox enim *præmissum* rectius respondet sequenti *Menidam*, quam præcedenti *agmen.* Freinsh.

Cum Scythis] Sic emendo ex eo quod libri habent *concitis*, et Musis gratia, cum bene ita emendo. *Modius.* *Concitis*] Omnia, ante Modianum, exemplaria præferunt hanc scripturam: Modius reponit, *cum Scythis:* 'sic emendo,' inquit, 'ex eo quod libri habent *concitis*, et Musis gratia, cum bene ita emendo.' Modianæ emendationi favet Ms. Constantiensis et editio Antverpiensis anno 1546. ante Modium vulgata, quæ ad oram habet *cum Scythis.* Quid si legas *concitis equis?* ut alibi Curtius loquitur. Quid enim hic Scythæ equites, cum nullos in exercitu suo Scythas habuerit Alexander? Lego ergo hoc loco, *Menidas cum equitibus*, erat enim præfectus equitum: vel, *concitis equis.* Raderus. Posset tamen defendi lectio Modiana, nec enim opus est, ut Scytharum nomine intelligantur inde oriundi, sed et qui eo armatu utuntur. Sicut reperimus equites Tarentinos, sic Astrologis Chaldæi, rectoribus elephantorum Indi nomen dedere. Alia quoque exempla similia reperies infra ad v. 1. 22. voce 'Chaldæi.' De Scythis expresse Ælianus Tact. II. 13. *Οἱ δὲ τῶν ἱππέων τόξοις χρώμενοι, ἱπποτοξόται λέγονται· ὑπ' ἐνίων δὲ Σκύθαι. Equites qui arcu utuntur, equites sagittarii dicuntur; a nonnullis Scythæ.* Inter quos tamen fuisse Curtium vix mihi persuadeo, potius, scripsisse, *cum citis equitibus.* Sic Plaut. Amphit. I. 1. 90. 'Equites parent citi;' quamquam paullo diverso sensu: propiore Livius XXVI. 15. 9. 'eques citus ab Roma venit.' Ovid. Fast. II. 372. 'Inde cito passu petitur Lucretia.' Sic Tacit. XIV. 26. 1. *Freinsh.* Bene illi, qui *concitis equis* restituerunt. *Heinsius.* Sic VII. 4. 36. 'equo calcaribus concito.' *Snak.*

§ 5 *Nuncius*] Hoc malui, quam illud *nuncians*, quod membranæ laudabant tamen. *Modius.*

Decernere] Dimicare, prælium com-

mittere. Vide supra III. 2. 1. *Cellar.*

Aciemque disponit] Descriptionem aciei post pugnam repertam, ex Aristobulo refert Arrianus III. 2. 20. ubi vide. *Freinsh.*

§ 6 *Suanique*] Valde vereor, ut satis proba sit hæc lectio, etsi a scriptis libris est. Lugdunensem sane scripturam, quæ erat *et Arachosii Susiique*, confirmat Arrianus. *Modius.* *Susiique*] Secutus Modium in prima Curtii editione, scripsi, *Suanique.* Sed dum volvo scriptores Strabonem, Ptolemæum, Æthicum, Melam, Plinium, Arrianum, Solinum, et alios, nullos usquam lego Suanos. [apud Plin. tamen VI. 11. et Ptolem. V. 9. sunt *Suani.*] Antverpianus Curtius anno 1546. invulgatus, *Susios* in contextu scripsit: in ora: *Suavi, Suani, Suzii.* Beatus Rhenanus ante annos quinque supra centum Argentorati *Suevos* expressit. Quid Suevis cum Indis, Bactrianis, &c.? Coloniensis tamen codex vetus etiam *Suevos*, edidit; novus, *Suavos;* novissimus, *Susiisque.* Ms. Constantiensis, *Vanique*, æque vanum. Ego ex Suanis facio, *Susianos*, ut ab regione Susia 'Susiani' dicantur, quemadmodum cum Plinio VI. 27. Mela I. 2. appellat: ita syllaba haud dubie interjecta operarum negligentia extrita est. Hos infra V. 3. 16. Curtius ipse *Susianos* appellat. Ex vitiosa illa Argentina editione Aventinus, Bojaricæ mirus conditor historiæ, occasionem sumpsit fingendi Suevos Germanos fuisse in exercitu: et ulterius progressus Boios et Noricos Alexandro M. bellum indixisse. 'Alexander,' inquit lib. I. 'popularibus nostris etiam imperitis notior est, quam sui reges et imperatores: quorum ne nomina quidem norunt. Saxones et Suevi tum se stipendia fecisse prædicant. Noricos Boiosque eidem bellum indixisse antiquis canitur carminibus.' Et supra: 'Ea tempestate Germanos in Asia militasse præter famam vulgatissimam antiqua carmina, domestica videlicet testimonia, auctorem habeo Q. Curtium, qui inter auxilia Darii Regis Persarum, Suevos commemorat.' *Raderus.* Idem Aventinus, eodem mox loco meros Germanos facit eos, qui Macedoniæ Regem profligaverunt. Ridicule sane omnium prope nationum historici trahunt ad suam quique gentem, si qua antiquitatis gloriam conciliare posse videantur; aut notam habere virtutis. Ita hæc una prope superest æmulatio decoris, ut quam nobis haud audemus tribuere laudem, vel per mendacium majoribus nostris vindicemus. *Freinsh.* *Bactriani Dahæ, Arachosii.* Hi ex ultimis finibus regni Persici ad orientem, *Susii* autem Persis ab occasu adjacent, sive inter Tigrim et Persidem. *Cellar.*

Item Bactrianis] Optime ita: impressi antea, *cum octo millibus equitum Bactrianis.* Pessime. *Modius.*

§ 7 *Non immixtos*] Iterum impressi, *non mixtas*, ineptissime. *Modius.* Damnat iterum Modius impressos, qui habeant, *mixtas*, ineptissime; quomodo tandem hoc vel inepte? inepte membranæ potius, nisi scribas etiam, *immixtas*, verba enim qui aliter strues, nisi copias junxeris mixtas, sive immixtas? *Acidalius.* Ego scripturam hanc in variis exemplaribus deprehendo. In editis omnibus antiquioribus: *Pedites his plurium gentium non mixtas, sed suæ quisque nationis junxerant copias*, vel *non immixtas.* Modius ex Ms. *non immixtos* damnata impressorum lectione emendavit editos. Modio etiam suffragatur Constantiensis codex Ms. jam Acidalius damnat Mss. mihi, ut fatear, quod sentio, videtur Modius mulgere hircum, Acidalius supponere cribrum, utraque enim scriptura justa est, et eruditorum, et Mss. codicum: sententia quippe eadem est auctoris, sive legas, *non mixtas*, sive *non immixtas*, [sive *non immixtos*, at-

tendendum est ad duo nomina *pedites* et *copias* per appositionem accipienda. *Raderus.* *Pedites*] Accipe hoc primo casu: ordo est: Pedites plurium gentium his (prædictis) junxerant copias, non mixtas, sed quisque suæ nationis, sc. copias. Vides non perinde esse *non mixtas* quis legat, sive *non immixtos*, quod postremum Modius volebat, merito repugnante Acidalio. Raderus qui utramque lectionem idem velle putat, vocem *pedites* quarto casu accepisse videtur. *Freinsh.*

Persas cum Mardis] Nescio quid in mentem fuerit Modio, quod hic *Marsos* ex Italia et Appulia accersierit, quodque Acidalii calamus eosdem non in suum locum remiserit. Quid enim hic Marsi? Mardi haud dubie reponendi hoc loco: Mardæ Arriano, Latini Mardos dicunt. Fuere Mardi circa Hyrcanum mare populi, qui per juga Caucasi montis sparsi ad Bactros usque protenduntur, gens fera et sui juris. Plin. VI. 16. *Raderus.*

Orobates] Hic Arriano III. 2. 8. est Κορδοβάτης· sicut *Orsines* Ὀξίνης, vitiose: nam apud eumdem VI. 5. 19. scribitur Ὀρξίνης. *Freinsh.*

§ 8 *Illi partibus copiarum*] Adhuc impressi, *illi partibus copiarum summæ Orsines præerat.* Quæ hæc monstra, aut unde? *Modius.* Etiam nunc vulgatos libros acerbo judicio, si judicio tamen, damnat Modius, unde, ait, aut quæ hæc monstra? *illi partibus copiarum summæ Orsines præerat.* Nescio equidem unde: sed obsecro monstra tu audes ista? Tua magis, quæ produxisti e membranis: quæ si tibi pro Apolline Delphico semper, age vaticinare indidem, quibus copiarum partibus præfuerit Orsines. Scribunt *illis.* quibus? inquam ego: nempe quæ proxime nominatæ, Persis, Mardis, Sogdianis. Abi cum isto oraculo. Non vides datos jam iis ipsis duces Ariobarzanem et Oriobatem? Si id non videras, ipsa te hæc verba monere poterant insulsissimæ sententiæ. Cur enim partibus, et indefinite illis, non uni alicui certæ dicatur præfuisse? Verum quid diutius et meo et lectoris otio abutar? Isto meridie clarius est, veram lectionem vulgatorum: qui partibus earum copiarum Ariobarzanem et Oriobatem, summæ earumdem diserte præficiunt Orsinem: aut si non hanc usquequaque veram, certe falsissimam membranarum, quæ nec ipsæ suis verbis sententiam bonam explicant, et optimam præcedentium implicant, tum universam turbant prorsus et corrumpunt. *Acidalius.* *Illi partibus*] Merito vapulat ab Acidalio Modius, qui fœde corrupit hunc locum, deceptus a nescio quibus manuscr. legit enim, *Illis partibus copiarum Orsines præerat;* ut verbo dicam, pessime. Sic apud Procop. I. Pers. Ἄρχοντες δὲ ἄλλοι τε ἦσαν, κ. τ. λ. στρατηγὸς δὲ εἷς ἅπασιν ἐφεστήκει. *Freinsh.*

A septem Persis] Cyrus ademptum Medis et Lydis imperium primus in Persidem intulit, cujus successor Cambyses filius a Magis, qui dolo Persarum regnum occupaverant, sublatus est. Septem vero Persæ, qui Magos interemerunt, ex primatibus Persarum hi erant. Otanes, Intaphernes, Gobrias, Megabyzus, Aspathines, Hydernes, et Darius Hystaspis filius, qui postea Œbaris equisonis commento Persarum imperium adeptus est, ut fuse in Thalia refert Herodotus. Strabo etiam lib. IX. sic meminit: Ὁ μὲν οὖν εἰς τὴν ἡγεμονίαν καταστήσας αὐτοὺς Κῦρος ἦν. Διαδεξάμενος δὲ τοῦτον Καμβύσης υἱὸς ὑπὸ τῶν Μάγων κατελύθη. Τούτους δὲ ἀνελόντες οἱ ἑπτὰ Πέρσαι Δαρείῳ τῷ Ὑστάσπου παρέδοσαν τὴν ἀρχήν. Ad hunc Cyrum Persarum regem, et septem Persas Orsines genus suum referebat, ut et lib. X. Curtius tradit. *Popma.* *A septem Persis*] A septem regni Satrapis per stirpem longa serie ductam ortus, quoad Cyrum ipsum Persarum

regem primum attingeret: sed qui illi septem Persæ fuerint, quod sciam, prodidit nemo. Ipse Pasargadarum Persicæ gentis Dynasta per longas temporum successiones accisam provinciam obtinuerat. Arriano Orxines dicitur; Latini mollierunt vocem, dixeruntque Orsines; in crucem demum actus est. *Raderus.* *A septem Persis*] Errat scriptor Explanationum, et nescio quos sibi 'septem regni Satrapas' fingit, per quorum 'stirpem longa serie ductam ortus Orsines, quoad Cyrum ipsum Persarum primum attingeret.' Qua re merito negat, qui illi septem Persæ fuerint, quemquam prodidisse. Nec enim de talibus Satrapis sentit Curtius, sed de septem Persis nobilissimo Magicidii facinore decantatissimis. Ab horum aliquo (potest et a pluribus: quid enim vetat cognatione et affinitate fuisse junctos? et vero fuisse, partim scimus) hunc Orsinem vult originem habuisse; sed et Cyrum inter majores suos numerasse: cujus forte filiarum aut neptium aliqua cuidam ex Orsinis majoribus denupserit. Atque ut video, idem de hoc loco sensit Popma. De ratione autem ista loquendi vide nostrum Indicem, in 'Numerus integer pro imminuto positus.' Ab iisdem VII. Persis deducebant etiam genus Cappadociæ Reges, Diodor. XXXI. 3. et Pontici, Florus III. 5. 1. et Armenii, Strabo lib. XI. f. *Freinsh.*

Originem sui] Vide Daviesium ad Cæsarem de B. Gall. I. 4. 2.

§ 9 *Post quas L. quadrigas Phradates*] Valde dubito scripsisse Curtium, nec seorsum memorasse istas quadrigas, sicut fecit alibi. Ut supra, *hos quinquaginta falcati currus sequebantur;* et paullo post, *claudebat hoc agmen aliis falcatis curribus quinquaginta.* Mallem igitur sic legere hoc loco: *post quas quinquaginta quadrigæ. Eas Phradates.* Et potest fieri, ut ex male conjunctis duobus vocabulis, *quadrigæ eas*, postea sit ortum illud *quadrigas.* Scheff.

Phradates] Sic legendum. *Bradates* legitur in quibusdam vulgatis, in aliis *Cradates*, sed perperam. Orsinis enim et Phradatis, quos hic Curtius refert partibus copiarum præesse, X. 1. 35. sic meminit. 'Quem Orsines intuens, audieram,' inquit, 'in Asia olim regnasse feminas, hoc vero novum, regnare castratum. Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modo, sed eximiæ quoque benignitatis in regem. Eodem tempore Phradates regnum adfectasse suspectus fuit.' *Popma.*

Caspianorum agmine] Maris Caspii accolæ. Mela III. 5. 'Intus sunt ad Caspium sinum Caspii, et Amazones, quas Sauromatidas appellant.' *Cellar.*

Nomina verius] Illud *verius* cum in membranis non sit, etiam hic non esset, si operæ mihi paruissent. *Modius.* Videsis Lips. Polit. I. V. D. 8. *Snak.*

§ 10 *Falcatis curribus*] In excusis est, *aliis falcatis curribus quinquaginta*, qui numerus cum in veteribus libris nullus sit, rectius méo judicio aberit; nihil refert tamen. *Modius.*

Hunc Armenii, quos minores vocant Armenios, Babylonii, utreque Belitæ, et qui montes Cossæorum incolebant, sequebantur] Distinctiuncula et hic in vulgatis integra, apud Modium vitiosa. Res ita poscit: *Hunc Armenii, quos minores vocant; Armenios Babylonii; utreque Belitæ.* In iisdem forsan etiam rectius *incolunt*, quam apud hunc *incolebant*. Acidalius.

Utreeque Belitæ] Belitarum nomen ignotum Geographis, incertum etiam, an *Belus* Syriæ fluvius hoc nomen fecerit accolentibus. *Cellar.*

Montes Cossæorum] Cossæi Persis et Uxiis a Septentrione finitimi, montana inhabitantes, Ptolemæo. *Idem.*

§ 11 *Post hos ibant*] Vox *ibant* in editis non erat: at erat in non editis

codicibus. *Modius.*

Gentes Euboicæ] Non videtur hic Curtius de Eubœa Græca insula quidquam cogitasse, sed de Indica regione, circa quam tam feraces vites aiunt esse, ut quotidie uvas proferant. Quia tamen Curtius Euboicos hosce cum Phrygibus conjungit in exercitu, rem mihi dubiam facit, Græcine sint Euboici origine, an Arabes et Indi; quomodo enim degeneres, nisi ab Græcis et politis gentibus descissent, et Medorum linguam, vitam, barbariem secuti essent? Certe Græcos hic intelligo jam bilingues, ut Branchidæ et barbarizontes. *Raderus.* *Gentes Euboicæ*] Malim *gentis:* Quæ unde sequuta sit Medos, nescio quam caussam dubitandi habuerit auctor Explanationum. Apparet enim sermonem esse de Eubœa Græca insula. *Freinsh.* Græci genere, ex insula Eubœa, Darium quondam aut Xerxem Græcis bellum inferentem sequuti: jam vero post diuturnam barbarorum consuetudinem Græcos mores obliti. Alii in India hanc Eubœam quærunt. Ceterum *gentis*, quam vulgare *gentes* mavult lectum Freinshemius. *Cellar.*

Degeneres] Vide quæ notavi ad ista Flori II. 11. 4. 'Frugum semina mutato loco degenerant.' *Freinsh.*

Phrygas et Cataonas] Forte: *Phrygas, et Sitacinos*, vel *Sitacenos*, ut Ptolemæus habet. *Loccenius.* *Cataonas*] De his Strabo lib. XII. sub ipsum initium: non accedo viro docto, qui malit hoc loco *Sitacinos*, vel *Sitacenos*, quando nihil ita mutare jubet. *Freinshem.* *Phrygas et Cataonas*] Phryges noti: Cataonia est Cappadociæ regio inter Taurum et Antitaurum finitima Ciliciæ. *Cellar.*

Parthienorum] Et hoc quoque loco verius fortasse est legere, ut in excusis est, *Parthorum*, quam ut in membranis, *Parthienorum*, præsertim si Arriano credis, ad quem te remitto. *Modius.* Parthienorum regionem describet Curtius VI. 3. Plerique codices habent pro *Parthienorum*, *Parthorum*, utraque scriptura non est loco inidonea. *Raderus.* *Parthorum*] Non satis expedio me ex hoc loco, præsertim illud turbat, quod subjicit: *terras, quas nunc Parthi, Scythia profecti tenent;* quæ vix est ut aliter accipi possint, quam Parthos qui nunc ibi sunt, post tempora Darii eo venisse. Sed id non patiuntur præcedentia, in quibus et eam gentem quæ tunc ista loca tenebat, diserte vocat *Parthorum gentem.* et infra VI. 2. 12. eamdem proponit sententiam. Quin et certum est: 'etiam inter antiquos barbaros genus eorum fuisse: nam nomen Parthorum etiam sub Persico regno gesserant:' quæ fere verba sunt Dionis lib. XL. nec quisquam aliorum, quod meminerim, dissentit. Quare videndum, si ita possit constitui sensus verior: *terras, quas nunc Scythia profecti tenent.* Verum quidem est, Parthos etiam ex Scythia deduci auctoribus. Justin. XLI. 1. vide. Sed cum illi sedes jam fixissent, et a conditoribus suis locis, nomine, et inimicitiis dissiderent, orta inter eos fuisse bella, quorum et Justinus XLI. 1. 9. obiter meminit, per quæ bella haud dubie 'Scythæ regionem campestrem ac fertilem occupaverunt, graves adhuc, ætate Curtii, adcolæ.' Si verum est quod ille scribit VI. 2. 13. quisquis es, 'si quid novisti rectius istis, Candidus imperti.' *Freinsh.* Haud dubie animo Curtii, quum hæc scriberet, obversabatur magna illa differentia, quæ erat inter Parthos, tempore Darii, et suo seculo, 'Penes quos,' ut ait Justin XLI. 1. 'velut divisione orbis cum Romanis facta Orientis imperium erat.' At tempore Darii 'inter Orientis populos obscurissimi,' quorum campi 'Assyriorum et Medorum temporibus a Scythis exsulibus' occupati Parthorum nomen ab iis accepere. 'Nam Scythico sermone Parten exsules dicuntur.' Adeo ut, si vocem

nunc ad Darii tempora referam, intelligere locum videar; *incolentium* nempe *terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent*, id est, contractam Parthienen 'campestrem illam regionem' vi. 2. 15. non illorum Parthorum, quos tam potentes et late diffusos noverant posteriores.

§ 12 *Cadusiique*] Mediæ Atropatenæ populus juxta Caspium mare. *Cellar.*

§ 13 *Summa totius exercitus equites* xlv. *millia*] Quid igitur illud fuit, quod ipse Curtius, ut de Diodoro, Plutarcho, Arriano sit silentium, ante dixit? 'Ceterum quum dimidio ferme major esset exercitus, quam in Cilicia fuerat.' Quid inquam? nam in Cilicia ad centum millia equitum, trecenta millia peditum habuisse in exercitu Darium, ipse quoque auctor est. Omnino igitur legero: *equites centum quadraginta quinque millia, pedestris acies sexcenta millia expleverat.* Verum ego, quod prius dixi, malo; etsi enim posterius hoc notæ ut dixi suadent recipiendum, ipseque Arrianus plane confirmet. Tamen semper memores esse debemus, et in notis facilem esse errorem, et verecundius semper mentiri Curtium, quam Græculos, historiarum, sive fabulæ suæ, scriptores. *Modius. Summa*] Demirari satis non possum, quo pacto error in omnia antiquiora exemplaria et edita et inedita irrepserit, fieri enim non potest, ut numerus iste exercitus Dariani, vel ipso Curtio teste, sit justus. 245000. hic censa sunt. In Cilicia 311200. numerati. Ad Arbela seu Gaugamela dimidio fere major exercitus erat, ut Curt. iv. 9. 3. recensuerat, et iv. 9. 11. majores prioribus copias fuisse ostendit. Itaque editio Colon. Allobrogum, equitum numerat 145000. peditum 600000. nullo tamen alio codice Curtiano suffragante. Justinus xi. 12. 5. narrat Darium postremum occurrisse cum 100000. equitum, 400000. peditum. Oros. iii. 17. 404000. peditum, 100000. equitum recenset. Diodor. xvii. 39. et 53. 200000. equitum, 800000. peditum. Arrian. iii. 2. 8. equitum 40000. peditum 1000000. sub signis habuisse Darium affirmat. Plutarch. Alex. cap. 64. universim indistincte 1000000. ponit. Cum ergo in 1000000. consentiant, non absque ratione apud Curtium numerum emendes, et tres nobilissimos scriptores sequaris. Vulcanius in equitibus vehementer aberravit a numero Arriani; nam τετρακισμυρίους non valet 400000. ut ille transtulit, sed 40000. ut recte vertit ante Vulcanium Barth. Facius. Is vero numerus verusne an falsus sit, penes Arrianum esto; quando scriptores inter se variant. *Raderus.*

§ 14 *Alexandri exercitum pavor, &c.*] Miles Alexandri licet intrepidus adversus hostem; tamen hic Panico terrore percellitur. Hoc est, quod Tacitus xv. Annal. dixit: 'Etiam fortes viri subitis terrentur.' *Loccenius.* Paullo aliter Polyænus iv. 3. hanc historiam enarrat: 'Alexander ad fluvium Tigrim prævertere Darium festinabat: Panicum ab extrema acie pervasit universum exercitum. Rex mandavit tubicini, ut securitatis signum promulgaret, et antesignanis militibus, ut ante pedes arma projicerent, atque idem sequentibus se dicerent. Sic omnes ex ordine hoc facientes, caussam terroris cognoverunt. Cum Panicum cessasset, milites sublatis armis processerunt.' Ex quo loco discis, pavorem illum subitum Græcis Πανικὸν appellari, cujus caussam idem Polyænus i. 2. aperit: 'Pan Bacchico exercitui noctu signum dedit, ut maximum et inconditum clamorem tolleret. His vero clamantibus petræ sonum exceptum referebant, et cavitas saltus longe majorum copiarum fremitum hostibus reddebat. Quare metu perterriti, se in fugam conjecerunt. Cum

igitur Pan hoc stratagema usurparit, Echo Pani gratam et amicam esse fingimus: atque vanos nocturnosque terrores exercituum Panicos appellamus.' *Raderus.*

Lymphati] Subito furore correpti, quod evenire illis credebant, qui speciem Nymphæ in aqua conspexissent. *Cellar.*

Tempore æstivo] In quibusdam legitur *tepore æstivo*, quod mihi quidem vehementer placet præ altero, quia tepor ille solet esse caussa illius fulgoris, ut est notum. *Scheffer.*

Latis tenderent] Manifestaria res est, locum esse corruptum: nec, quamquam pro meis copiis operam sedulo dederim, qui ei medicinam facerem, satis mihi adhuc ipse in ejus emendatione placeo. Vulgo erat: *Flammasque ex Darii castris splendere, velut illatas temere præsidiis credebant*: pessime, et sine sensu. Membranæ habebant: *velut illatis temere prædiis credebant*, unde fortasse suspicetur aliquis legendum: *flammasque ex Darii castris splendere, velut illatas temere prædiis credebant.* Alius inquam hoc forte putet; sed mihi quod ex scripturæ vestigiis in Dias luminis oras edidi magis impendio placet. *Modius.* Hic vero quæ vulgo corruptissima, fecit Modius ut essent multo meliora; nam optima necdum ego puto, nec ipse fuit ausus affirmare: fluctuat imo me ipso magis, et nescio quid alterius scripturæ confingit etiam e membranis: hanc ipsius caussa vellem omisisset, nec erat periculum, ne præter eum alius de illa suspicaretur: nos autem, quid habemus? Olim argutati sumus, atque ita conabamur: *flammasque ex Darii castris splendere, velitatis temere radiis, credebant.* Id adeo ex iisdem Modii membranis, quæ habent *velut illatis temere prædiis*: ac nostræ lectionis sensus erat iste: Credebant e Darii castris flammas scintillantes exsplendere, cum radios fulgoris cœlestis inter se temerario concursu quasi velitarentur. Ita enim videtur hoc fulgorum genus: quod ad illa referebam Aristotelica in libello de Mundo, si is Aristotelis est, tamen satis certo, τῶν δὲ σελάων ἃ μὲν ἀκοντίζεται, ἃ δὲ στηρίζεται· ὁ μὲν οὖν ἐξακοντισμός ἐστι πυρὸς γένεσις ἐκ παρατρίψεως ἐν ἀέρι φερομένου ταχέως καὶ φαντασίαν μήκους ἐμφαίνοντος διὰ τὸ τάχος. Quæ sic Apuleius noster vertit: *Horum pleraque jaculari credas, alia labi, stare alia: Jaculatio igitur tunc fieri putatur, cum meatu aëris impulsi generatus ignis celeritatem sui cursumque rapidæ festinationis ostendit.* De his quidem ardoribus indubitatim locus interpretandus: at de *velitatis*, sive *jaculatis*, quod etiam ipsum exinde conjiciebam, valde nunc hæremus. Displicet arguttiola in verbis tota, quæ magis jam sobrie tractamus, et vestigia propius legimus vulgatæ lectionis. Sic tamen duplex quoque scriptura nata nobis: harum prior non contemnenda: *veluti laxis tenderet præsidiis. Tenderet* enim de Dario capi volo, non de castris *tenderent. Laxis* etiam in hac re melius: atque ita lib. III. in re simili: 'Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniaque velut continente incendio ardere visa, cum incondita multitudo maxime propter jumenta laxius tentoria poneret.' Jam *veluti* non ob aliam caussam, nisi ne insuperhaberetur syllaba prior in *illatis*, quæ scilicet orta ex isto *i*, loco suo moto. Sed altera magis mihi probata, quæ quamvis licentior, est tamen aptior, *veluti laxius tenderent præsidia.* Ac præsidia capies hic de ipso toto exercitu, novo more, sed apud Curtium non plane novo. Sic enim etiam superius hoc ipso libro: *Multis tamen saluti fuere Sidonii, qui intra Macedonum præsidia erant:* id est, qui erant in exercitu, sive pars exercitus Alexandri. Alias præsidia strictioris intellectus, qui vulgo adhuc solus notus. Hunc et hinc note-

mus, et porro alibi inquiramus. *Acidalius.* Varia hic variorum codicum est scriptura, quæ librariorum vitio irrepsit. Ms. Constantiensis habet, *velut in latis temere præsidiis.* Aliæ membranæ, *velut illatis temere prædiis,* ubi Modius *illatas* putat scribendum. Editus, *velut illatas temere præsidiis.* Alius, *velut latis tenderent præsidiis,* quæ lectio Modio arrisit, itaque edidit, nec displicuit Acidalio, qui primum argutatus putavit legendum: *velitatis temere radiis,* sed non immerito hanc ipse argutationem mox reprehendit, et locum aliter emendavit, ut legeret: *velut laxius tenderent præsidia.* Germana lectio videtur, *veluti latis tenderent præsidiis.* Raderus. *Inlati temere præsidiis*] Præ hac lectione valide sperno aliorum commenta: hæret enim proxime membranis, et sensum habet commodissimum: Fulgore eo conspecto Macedones crediderunt Darii castra in propinquo esse, seque in præsidia hostium temere et nec opinantes incidisse; quidquid alii hoc loco comminiscuntur. Hanc meam conjecturam validissime confirmari postea vidi, Doctissimi Gronovii literis ad Amant. Socerum scriptis, ubi sic reperi: 'Memini me tentasse apud te locum Curtii lib. IV. sed postea devenerunt in manus nostras excerpta aliquot Mss. Cod. ex quibus ita legendum est: *Cœli fulgor æ. t. i. i. p. s. flammasque splendere ex Darii castris velut inlati temere præsidiis credebant.* Eam lectionem multis firmant miscella nostra: instar omnium sit locus ex Epist. ad Attic. VIII. 15. 'Neque enim eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilo minus, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atque intra arma aliena venissent.'' Ego nunc etiam video plane sic esse in editione Aldina. Adde ejusdem Observation. II. 8. ubi pluribus hæc expenduntur. *Freinsh.* *Veluti illati temere præsidiis*] Illapsi castris et præsidiis Persarum. Adeo fulgor internitens propinqua illa repræsentabat. Nam Ciceroni etiam castra *præsidia* sunt: pro Roscio Am. c. 43. 'Eorum bona venerant, qui in adversariorum præsidiis occisi sunt (hactenus Corneliæ legis verba; subdit orator) dum præsidia ulla fuerunt, in Syllæ præsidiis (Roscius) fuit.' De ipsa lectione, quæ a multis editis non nihil discrepat, Gronovium consulas Observ. II. 8. qui tam ex Mss. quam Aldina defendit. *Cellar.* Fuit etiam, quum et nos secuti ductum literarum, legeremus, si liceret: *veluti tacti præstigiis temere credebant;* sed nunc remittimus. *Snak.*

§ 15 *Nunc dum ille*] Sæpe etiam parva res magnas turbas dat; et corrumpendis libris est: veluti hic quoque, ubi antea erat: *ingens clades accipi potuit. Ille segnis in eo, quem occupaverat, tumulo sedit, contentus non lacessi. Alexander, &c.* inficete, atque adeo inepte. *Modius.*

Contentus, &c.] Et alibi *contentus* cum modo infinito componitur. Plin. Epist. VI. 31. 'Quasi contentus æmulum removisse.' *Cellar.*

§ 16 *Ante ipsos arma deponere*] In vulgatis *ante* non est, et abesse sane potest: in membranis autem si fuit, *inde* fortasse debuit emendari. *Acidalius.* *Ipsos arma deponere*] Ex chartis assumpsi vocem: *ante ipsos,* quæ in editis deest. Acidalius pro *ante* legendum putat *inde,* sed retineo scripturam ex scripto, et Polyæno suffragante, qui hanc historiam IV. 3. 26. attingit et scribit: θέσθαι τὰ ὅπλα πρὸ τῶν ποδῶν, *ante pedes arma ponere.* Raderus. Ista lectio leviter me movebat, ut dubitarem fuisse: *antesignanos arma deponere,* cum idem ille Polyænus hoc quoque nominatim tradat. *Freinsh.*

Levare corpore] Ipsa armorum depositione levarunt corpora. Quia tamen adhuc mihi displicebat ea verborum structio, divinabam *levari*

torpore. Metu enim *torpere* dicuntur, qui pertimuere. *Idem.*

§ 18 *In edito colle, &c.*] Ad haecce iterum notat censor Cl. Clericus. 'Hæc contraria sunt, nam collis et montes impediunt prospectum.' Judicii de Curtio c. 4. § 5. Egregie vero! Videtur autem respicere superiora: 'liberque prospectus oculorum etiam in ea, quæ procul recessere, permittitur.' Quasi scilicet vasta non possit esse planicies, nec permittere liberum prospectum oculorum etiam in remota procul loca, nisi eadem planicies sit infinita, et nullis usquam collibus aut montibus terminetur. At vero consederat jam Darius in illius extrema parte; ad alteram accedebat Alexander, sed superare debebat prius montes vel colles, quibus illa claudebatur. Quum in iis esset collibus, interjecta fuit inter ipsum et Darium ista planicies, adeo late patens, ut caperet aciem tam immensi exercitus, quem ducebat Darius, supra aciem centenorum millium, immo aciem et concursum duorum exercituum. Ista ergo an non satis ampla fuit, nec satis liberum habere potuit prospectum, nisi removeantur etiam illi colles, per quos transeundum erat Alexandro, ut in istam planiciem descenderet? Hæccine ergo 'contraria sunt; vastam esse planitiem, quæ liberum permittat prospectum etiam in ea, quæ procul recessere,' eamque tamen terminari tandem *collibus* quibusdam? *Perizonius, Curtius Vindic.* p. 180.

Sive quia] Magis per pleonasmum quam Ellipsin vox *sive* adhibetur, nec tamen alteram comparationis partem desiderat. Sic Horat. I. Od. 32. 7. 'Qui ferox bello, tamen inter arma, Sive jactatam religaret udo Littore navem.' Propert. II. 20. 28. 'Seu mare per longum mea cogitet ire puella, Hanc sequar, et fidos una aget aura duos.'

Speculari modo] *Modo* in hoc significatu paullo rarius et inusitatius est, cum pro 'tantum,' 'duntaxat,' 'tantummodo,' 'solum' ponitur. *Raderus.*

§ 20 *Effuderant*] Lego, *offuderant.* Heinsius.

§ 21 *Fluctuare*] Vulgo minus bene *fluctuabatur*, et mox *æstimatione*, pro *existimatione.* Modius. Omnia exemplaria ante Modium edita, et nobis cognita hanc scripturam ostendunt, non *fluctuare*, ut Modius, non *fluctuabatur*, ut idem. Sed *fluctuari animo rex:* manu quoque exaratus, *fluctuari* habet. Ita veterem scriptionem retineo, neque melius Modius scripsit *fluctuare;* sunt enim nonnulla verba, Fabio teste, quæ utroque modo efferuntur. 'Quod mirum minus est,' inquit Quinctil. Inst. IX. 3. 'quod in natura verborum est, et quæ facimus patiendi modo sæpe dicere, ut arbitror, suspicor, et contra faciendi, quæ patimur, ut vapulo. Ideoque frequens permutatio est, et pleraque utroque modo efferuntur: luxuriatur, luxuriat, fluctuatur, fluctuat, assentior, assentio.' *Raderus. Fluctuare*] Sic Modius, qui vulgo ait lectum *fluctuabatur:* suppositum utrumque pro vera lectione, quæ in Aldina, et omnibus, quas appellavi membranis, *fluctuari animo rex*, ut Livius lib. XXIII. 'Incertis adhuc viribus fluctuatus animo fuerat.' Lib. XXXII. 'Ibi stativis rex aliquot dies habitis fluctuatus est animo, utrum protinus in regnum se reciperet, an reverti in Thessaliam præstaret.' Seneca, alii. *Gronovius. Observ.* II. 8.

Existimatione] Sic recte Modius, hoc est, consideratione, judicio: eleganter enim verbum 'existimo' pro judico, sentio, ut ex Cicerone disces: plerique tamen Codices *æstimatione* habent, nec hujus significatus est alienus a Curtio, dummodo non accipiatur pro litis æstimatione. *Raderus. Sera æstimatione*] Etiam hic libri qui-

dam Mss. habent *existimatione* sicut supra III. 6. ubi vide quæ notavi. *Scheffer.*

§ 22 *Movebat, &c. itaque dissimulato*] Editiones omnes hæc interpolarunt, quæ quidem qualia qualia, si officium nostrum faciamus, et quod justitiæ proprium est, suum cuique tribuamus, Justino reddentur, unde sumta huc ab aliquo, non nimis docto, sed male sedulo inculcata sunt: quod mirum videri potest, quum sæpius acciderit, a Glareano, ipsiusque adeo Glareani præceptore Erasmo non esse animadversum. *Modius. Movebat*] Hanc periodum usque ad vocem *dissimulato*, ex Justino XI. 9. 2. huc fuisse transcriptam inter omnes constat: etiam Mss. falsum prodentibus: itaque inclusi uncis, ut prius alia. *Freinsh.*

Dissimulato eo] Pronomen *eo* non habet, unde sustineatur, editi nonnulli substituunt *dissim. pavore*; si *diss. metu* legas eodem retento sensu, propius aberis a vestigiis antiquæ lectionis. *Freinsh.*

Ex Pæonia] Pro *Pæonia* alii codices habent *Pæones*, alii *Pænas*: vitiose. *Raderus.* Arrian. III. 2. 27. 'Ante Agrianos positi erant equites antecursores et Pæones, quos Aretes atque Aristo ducebant. Universis autem præstituti erant equites mercenarii, Menida duce.' *Freinsh.* Quæ Macedoniæ regio mediterranea erat, in septentriones vergens, nec tum forsan sub Macedonum imperio, aut non tota: unde *mercenarii* dicuntur Pæones. *Cellar.*

§ 24 *Melius adhuc ratus*] Oratio hiulca, nec cohærens præcedentibus, quippe in quibus agebatur non de Alexandro, verum Macedonibus. Desunt ergo aliqua. Nam vocem *Alexander*, quam præmittunt quidam, Mss. non agnoscunt. *Scheffer.* Præter Voss. 2. qui clare habet *Alexander melius adhuc ratus.* Snak.

Vallum jaci] Aggerem circum castra duci. *Cellar.*

Secessit] Pusillum est, sed moneo tamen vulgo hic legi, *successit.* Modius. Plerique omnes libri impressi, *successit.* Constantiensis Ms. *secessit*; quod etiam Modio placet. *Raderus.*

Cap. XIII. § 1 *Futuri discriminis*] Prœlii, conflictus: supra III. 11. 26. 'Quæ fortuna discriminis fuisset, requirebant.' Et V. 4. 28. 'Integros quoque antea, quam discrimen experirentur, in fugam avertit.' *Cellar.*

Omnia intentiore cura] Mutavi interpunctionem vulgatam, et quæ non necessaria videbantur exegi: erat enim in excusis: *et omnia intentiore cura præparari. Apud hostem sollicitudo, &c.* pessime, qua a distinctione, qua a locutione. *Modius.* Quid dicemus? consulto Modium hoc quoque, ut alia in eodem isto loco mutasse, an operas errasse? nam *intentiore* et libri reliqui habent, et plane sic legendum: præter autem illud, quod corrigi aliunde poterat, aliud est etiam in hoc loco, quod ex aliis non potest. Scribunt omnes eodem modo, et ferri sane possunt: nec me fallit tamen, sic legendum potius et interducendum: *armis insignibus equi virique splendebant: et omnia intentiore cura præparari sollicitudo Prætorum agmina sua interequitantium ostendebat: ac pleraque inania, sicut fremitus, &c.* melius istud qui negabit, eum vere bonum quid sit nego scire. *Acidalius.*

§ 4 *Furto non prælio*] Variat nonnihil in circumstantiis Arrian. III. 2. 16. quem ipse conferes. Porro ejusmodi furta non licita tantum et honesta, sed et laude digna probat Lipsius Polit. v. 17. *Freinsh.*

Hostes: discordes] Distinctione vera lucem reddidi sententiæ: minus apte prius cohærebat, *hostes discordes, &c.* Idem.

Nocturna trepidatione] Tacit. IV. 48. 3. 'Tenebræ insuper delectæ, augen-

dam ad formidinem,' &c. *Idem.*

§ 5 *Intonsas comas*] Plutarch. Crasso cap. 44. 'Cum reliqui Parthi Scythico adhuc more, ad perterrendos hostes comam alerent.' Ita 'Lycurgus Lacedæmonius cives adsuefecit ad alendam comam, inquiens, ea formosos, pulchriores: deformes terribiliores reddi.' Plut. Apophth. 76. *Idem.* *Hirta illis ora, &c.*] Plutarch. in Crasso p. 557. Parthorum aliquas comam Σκυθικῶς, *Scytharum more*, aluisse tradit, ἐπὶ τὸ φοβερὸν, *ut terribiliores hostibus essent.* Cellar.

Eximiam] Vox hæc a sacrificiis desumta, in quibus pecora eximia dicuntur majora, quæ ad sacrificandum uberius pasti eximuntur. Donatus ad Terent. Hec. I. 1. 9. et sic Virgilium Georg. IV. 538. 'Quatuor eximios præstanti corpore tauros,' explicat Macrob. Saturn. III. 3. hinc numquam non de pulchritudine. Cic. in Verr. 'Nice erat eximia facie.' Silius Ital. XVII. 71. 'Virgo erat eximia specie claroque parente.' Et sic passim. At vero hoc loco ea significatione sumi non puto, sed potius de terribili, et formidando; ut proinde hic locus Curtii sit singularis; nam quod Cicero alicubi 'eximiam injuriam' dicit, non respicit corpus aut faciem, sed magnitudinem, quæ hic additur. Explico ergo *eximiam*, quasi 'extimendam' (vel potius extimescendam) 'vastorum corporum magnitudinem:' ut IV. 14. 3. 'Nomina modo vana gentium ne extimescerent.' IV. 16. 30. 'Si multitudinem equitum extimuissent.' *Snak.*

§ 6 *Circumfundi*] Inserendum puto *non*, ut legatur, *circumfundi paucioribus non posse*, secutus non meam conjecturam sed Gualteri lectionem, qui ante CCCC. annos, et quod excedit, vixit, ac meliore forte quam nos codice Curtii a se ferme ad verbum in versus transcripti usus est, et sic habet: 'Addit et a paucis hominum tot millia gentis Hoc circumfundi, nec bello posse moveri.' A paucis Macedonum tot millia militum non posse circumdari. Sed lector eligat sensui convenientius, nihil repugno. *Loccenius.* *Circumfundi*] Livius XXXI. 21. 10. de Gallis: 'Circumvenire a cornibus, et amplecti hostium aciem (quod multitudini adversus paucos facile videbatur) conati sunt.' Ceterum hunc Curtii locum tuitus sum adversus virum doctum, qui legebat *circumfundi paucioribus non posse;* in Indice Floriano, voce 'Circumfundere.' *Freinsh.*

Et lata planitie dimicandum fore] Mss. plerique habent *dimicarent*, unde suspicor scripsisse nostrum *dimicari* pro *dimicandum fore*, hocque posterius esse natum ex glossa. *Scheffer.*

§ 8 *Acrius increpitum*] Vid. IV. 11. 14.

Latrunculorum] An ex hoc loco descriptus est Iambus? 'Latrocinio clam vincas, prœlio palam.' Et qui sequitur: 'Latrunculorum ac furum votum, fallere est,' ex verbis sequentibus. Apud Maronem Æn. IX. 150. Turnus Latinorum dux contra Æneam et Trojanos, contemptis Græcis, hæc subjicit: 'tenebras, et inertia furta Palladii, cæsis summæ custodibus arcis, Ne timeant: nec equi cæca condemur in alvo. Luce palam certum est igni circumdare muros.' [Quo loco obiter indicabo, quatuor verba post vocem 'Palladii,' videri spuria.] Potuit Curtius respexisse locum Virgilii Æn. II. 390. 'dolus an virtus quis in hoste requirat?' inquit Chorœbus in nocturno prœlio. 'Multi victoriam quacumque gloria malunt.' Et occurrunt passim apud nobiles rerum scriptores nocturna prœlia: apud Florum III. 5. 23. Plut. in Pompeio cap. 53. Orosium V. 19. Appian. de Bell. Mithrid. Dionem lib. XXXVI. Eutropium lib. VI. singulare est propter umbram lunæ, quæ Romanis contra Mithridatem peperit victoriam. Adde Vespasianarum et Vitellianarum copiarum prœlium nocturnum, apud Tacit. Hist. III. 23. 6. *Raderus.*

Præitis mihi] Elegans hoc, et Latinum hoc sensu, melius certe quam vulgatum, *præcipitis*, et sunt tamen, qui hoc malunt, sed quid nobis istos curatio est? *Modius.* *Quam præcipitis*] Gruterus dicto loco, et Gebhard. Crepund. I. 11. citant *quam præitis:* approbata etiam a Ms. Bong. altero lectione. Et sane id verbi non raro simili sensu reperitur: ut observavit Brisson. lib. I. de Formulis. Mihi tamen præplacet Pithœani cod. scriptura, *præcipis:* modo enim præcessit, Alexandrum noluisse Parmenionem increpare, igitur intuitum fuisse Polyperchontem: at certe si plurali numero fuit usus, non, ut voluit, pepercisse videatur Parmenioni. *Freinsh.*

§ 9 *Absentiam*] Uti in prœlio ad Granicum: 'aut Angustias locorum,' ut altero prœlio juxta Ciliciæ fauces. *Cellar.*

Furtum noctis obstare] Transtulit hæc in suum Panegyricum Claudianus in VI. Honorii consulatum versu 477. 'Ecce virum, taciti nulla qui fraude soporis Ense palam sibi pandit iter, remeatque cruentus, Quantum nox tenebris, manifestaque prœlia fortis,' &c. Nec solum inglorium sic vicisse: sed etiam sic cecidisse. Statius Theb. III. 160. 'Sed nec bellorum in luce patenti Conspicui fatis, æternuque gentibus ausi, Quæsistis miseræ vulnus memorabile matri: Sed mortem obscuram, miserandaque funera passi, Heu quantus furto cruor, et sine laude jacetis!' Gebhard. Crepund. I. 11. Porro quem hic animum Alexandro, Justinus XI. 6. 8. Dario tribuit, eum 'adfirmasse suis, occulta consilia victoriæ furtivæ convenire.' Ubi notam vide. *Freinsh.*

§ 10 *Vigilias agere barbaros, et in armis stare*] Post vocem *barbaros* mallem collocari punctum minus; cohæret enim illud *in armis stare* cum sequenti *compertum est*, non præcedenti, *illud quoque accedit.* Sunt autem illa distincta, nec alterum ab altero dependet. *Scheffer.* De vigiliis Persarum videsis, quæ observat Brisson. III. p. 346. *Snak.*

Ne decipi quidem possint] Sequitur vulgo *compertum habeo*, quod quidem ego a glossa esse, tam habeo compertum, quam me istum calamum tenere. *Modius.* Abesse possint hæc nullo sententiæ damno: sed quando in longe pluribus reperi, reliqui. *Freinsh.*

§ 12 *Solem Mithren*] Hæc est veterum librorum scriptura, et eo nomine Solem, quem pro Deo colebant, appellabant Persæ, qui igitur in editis omnibus *Martem* substituerunt, iis, ut verba maxime conferam ad compendium, pectus non sapit; multo minus cor, quod non habent: in hoc tamen malo illud boni est, quod etiam cum fallunt nos adjuvant, ostenduntque scribendum, ut dixi, aut certe quod perinde est, sed vulgatius, *Mithram*, quod ex transpositione literarum vocis *Martem*, si adspirationis notam, quæ in veteribus libris sæpe omitti solet, inseras, et *e* litteram in *i* mutes, conficitur. Verum esse autem, quod dixi, Mithræ nomine Solem a Persis adorari multi testantur, et in multis Strabo l. XV. his verbis: Τιμῶσι (Πέρσαι) δὲ καὶ ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν, atque hinc est, quod ait Claudianus: 'Et vaga testatur volventem sidera Mithram,' et Statius: 'Indignata sequi torquentem cornua Mithram.' Ubi etiam Lutatius Grammaticus: 'Sol,' inquit, 'apud Achæmenios Titan, apud Assyrios Osiris, apud Persas, ubi in antro colitur, Mithra vocatur.' Scriptor Vitæ Alexandri, de quo jam sæpius dixi: 'Persis tamen multa contentio erat, cupientibus regem (Alexandrum) in regno Persico sepelire, proque Deo Mithra religionibus consecrare.' Atque hæc quidem de hoc loco dicta sint, nunc ad alia. *Modius.*

§ 13 *Concipi*] Sic melius habet Ms., quam vulgatum *conspici.* Raderus.

Adhuc] Vide infra IV. 14. 14. *Snak.*

Arma jacientes] Quam hoc cum probro conjunctum sit, docet Gruterus ad ista Livii I. 27. 'arma fœde jactantes.' Cujus observationi adjici potest exemplum illustre ex Val. Max. III. 2. 24. de Scæva viro fortissimo. *Freinsh.*

Præsides Persarum imperii] Editi, *præsides Persarum imperii Deos:* perinde est. *Modius.*

§ 14 *Expeteret*] Simplex isto loco convenientius, *peteret*, neque compoaito Curtius hic usus. *Acidalius. Quam expeteret*] Acidalius præpositionem abjicit, et *peteret*, contra omnium codicum fidem censet: nec male sentit, quod compositum idem paullo ante præcesserit. Sed nihil muto, cum et hoc ferri possit. *Raderus.*

§ 15 *In Candida veste*] Solennis mos Romanis sacra sic peragi. Ovid. Fast. I. 79. 'Vestibus intactis Tarpeias itur ad arces, Et populus festo concolor ipse suo est.' Etiam spectaculis intererant candidati. Martial. IV. 2. 'Spectabat modo solus inter omnes Nigris munus Horatius lacernis; Cum plebs, et minor ordo, maximusque, Sancto cum duce, candidus sederet.' Apud Græcos quoque plurimus usus albæ vestis. In Panathenæis nefas atra veste spectare. *Raderus.*

Verbenas] 'Sagmina' et 'verbena' eadem herba. Plin XXII. 2. 'Non aliunde sagmina in remediis publicis fuere, et in sacris, legationibusque verbenæ. Certe utroque nomine idem significatur, hoc est, gramen ex arce cum sua terra evulsum: ac semper et legati cum ad hostes, clarigatumque mitterentur, id est, res raptas clare repetitum, unus utique verbenarius vocabatur.' Ad quem Dalecampius: Livio XXX. 44. 6. 'Nevio, Servio, Turnebo verbenæ, non herbæ privatum genus dicuntur, sed rami, virgæ, frondes, omnium sacrarum arborum, ut lauri, olivæ, myrti: quin etiam herbas ex puro loco decerptas, quibus festis diebus aræ coronantur.' Terent. in And. IV. 4. 'Ex ara hinc sume verbenas tibi.' Myrtum apud Menandrum fuisse, ex quo illa Comicus transtulit, constat. Virg. Ecl. VIII. 65. 'Verbenasque adole pingues et mascula tura.' "Verbenas,' quasi 'herbenas' dictas volunt, illasque facile accendi, et flammam concipere ob pinguedinem. Apud Tranquillum in Vespas. VII. 2. Serapidis templo verbenæ, coronæ, et panificia fuerunt.' Guilland. Græcis *ἱεροβοτάνη*, id est, *sacra verbenaca,* dicitur. *Raderus.*

Capite velato] Et hic ritus erat sacra facientium. Livius II. 39. 'Sacerdotes quoque suis insignibus velatos, isse supplices ad castra hostium traditum est.' *Cellar.*

Præibat preces regi] Ita manu exaratus docet legendum, non ut vulgares habent *regis*, quod vel ex solennibus precum formulis Romanorum constat, quas apud Brissonium legis; et Curtius ad res Græcanicas, ut alibi quoque, transtulit lib. VI. 'quorum alia ductu meo,' inquit Alexander, 'alia imperio auspicioque perdomui.' *Raderus. Præibat preces regi*] Sic olim conjeci, quomodo postea et Acidalium vidi conjecisse, et vero Raderum ex Ms. edere: qui vere adstruit ex Brissonio de Formulis lib. I. pag. 61. ubi multa hujus phraseos exempla, constare, non aliter legendum esse. *Freinsh.*

Jovem, Minervam, et Victoriam] Liquido liquet hoc modo hæc esse scribenda: nec recedunt longe a vulgatis, qui habebant: 'Jove Minervaque victoriam propitiante,' quæ quidem Glareanus ita et interpungit, et interpolat, ut risum etiam mihi et invito et occupato extorserit: pro *propitiantis* autem, ut hoc etiam addam, quod Glareanum tam graviter offendit, habebant membranæ *propitiantes;* verum ego et illum cum suo *propitiantibus*, et has cum suo *propitiantes* nihil moror. *Modius.* Debet hic lo-

cus Modio non modice, qui nec vidit unum tamen, quo viso, ne ille miserum Glareanum vehementius incessisset, cujus nunc industriam acerbe ridet, et ridiculum nobis omnibus modis facere studet. Sed id, quod reliquum dico, quam erat cuivis facile tollere! nisi si dedignati forsan alii huc se demittere. Nos Curtii caussa et minora velimus, tam hercle, quam majora. Scribimus *regi* et *propitianti.* Verba, preces, juramentum alicui præire Latinum: alterum nec ipsum non Latinum, illo tamen eodem sensu vix Latinum. De cetero, *Jovem* quod hic addit, insolitum. Nam alibi *Minervam* saltem jungit, et *Victoriam* infra VIII. 2. 32. 'Victimis Minervæ Victoriæque cæsis.' VIII. 11. 24. 'Aræ in petra locatæ sunt Minervæ Victoriæque.' An ergo Jupiter ex hoc Dearum collegio excludendus, alii vidento. *Acidalius.* *Propitianti*] Ita lego cum Acidalio, non *propitiantis.* *Jovem* Acidalius tollit, quod *hunc* alibi infra Curtius omiserit; sed Mss. habent *Jovem,* ut summum Deorum, Minervam repertricem belli, Victoriam, cujus caussa bellum fit. *Raderus.* *Victoriamque*] Hanc ut Deam cultam fuisse, præsertim a Romanis, ex monumentis innumeris patet. Tantummodo Symmachi Epistolam ad Augustos pro restituenda Victoriæ ara, quam Constans diruerat, memoramus, et ex illa hæc solum verba: 'Quis ita familiaris est barbaris, ut aram Victoriæ non requirat?' *Cellar.*

§ 17 *Altior somnus*] Justin. XI. 13. 1. Sueton. Aug. 16. 3. 'Sub horam pugnæ tam arcto repente somno devinctus, ut ad dandum signum ab amicis excitaretur.' *Freinsh.* *Altior somnus oppressit*] Diodorus XVII. 56. ἐκοιμήθη βαθέως. *Cellar.*

Luce orta] Indicandum, quænam illa fuerit, qua Persarum opes concidere. Ludovic. Dulc. et Rensnerus in Diario Historico referunt ad VII. Kal. Septembris sive 26. Aug. anni mundi 3634. cum his consentit in die Zwinger. vol. XXIV. lib. I. ubi tamen notat alios 25. Septemb. statuere diem hujus pugnæ. Buntingus in Chronol. id refert ad diem 2. Octobr. A. M. 3638. Raderus in fine Explanat. ad hunc Curtii librum ponit A. M. 3724. et Kal. Octobres, ex Scalig. de Emend. Temp. lib. V. ubi de initio Olympiad. et imprimis lib. eod. ubi de anno primo Calippi, et initio imperii Asiatici Alexandrei. Vide etiam quæ de Lunæ defectu (unde hæc dies quam proxime et certissime deprehendi potest) adnotata sunt ad IV. 10. 2. *Freinsh.*

Ad accipienda imperia] Mandata, ut mox n. 21. 'miles exspectat imperium.' *Cellar.*

§ 18 *Alias*] De vigilantia Alexandri singulare est, quod narrat Marcellinus XVI. 6. 'Ille namque ænea concha supposita, brachio extra cubile prætento, pilam tenebat argenteam, ut cum nervorum rigorem sopor laxasset infusus, gestaminis lapsi tinnitus abrumperet somnum.' Hinc Sidonius Carm. V. 262. Majoranum a vigilantia commendaturus sic ait: 'Totus dormitat ad istum Magnus Alexander.' *Freinsh.*

§ 20 *Cibum ut caperent ipsi pronuntiat*] Multo melius hic quoque vulgati: *cibum ut caperent ipse pronuntiat,* ipse ultro jubet, non exspectato amplius Alexandro. *Acidalius.* *Ipse pronuntiat*] Multo melius sic vulgati, quam Mod. *cibum ut caperent ipsi, pronunt.* ipse ultro jubet, non exspectato amplius Alexandro. *Raderus.*

§ 21 *Excitare*] Sic vulgatum, sed multo melius, quod edidi, visum *exercitare.* Modius.

§ 22 *Exonerarem animum*] Idem VI. 8. 22. 'Conscientiam suam exonerare.' *Cellar.*

§ 23 *Et cum in eadem*] A me hæc non sunt, ne forte erres, sed a membranis: editi habebant: *et cum in*

eadem admiratione Parmenio perseveraret, quod securus somnum cepisset; sed nimium quantum meliora sunt illa, nisi quod illud *perseveraret* retinendum censeo. *Modius.* *Et cum in eadem admiratione Parmenio asseveraret, quod solutum se curis somnum cepisse dixisset, Minime, inquit, mirum est.* Illud vero maxime mirum est, ex diversitate scripturæ hujus in membranaceis, et vulgo cusis libris, qui habent *quod securus somnum cepisset,* non subvenisse Modio, utrumque glossam esse: ego fidenter esse pronuntio, deberique jam nunc et rescribi jubeo simul *perseveraret,* quod item melius in vulgatis: *et cum in eadem admiratione Parmenio perseveraret, minime, inquit, mirum est.* Quæ sit admiratio ista, jam ante satis scimus, ne inculcandum nobis iterum inepti scioli putent. *Acidalius.* *Quod securus somnum cepisset*] Observa cum Acidal. illa verba per glossema irrepsisse in contextum. Sed cum in omnibus exemplaribus apparerent, malui illa parenthesi claudere quam omittere, cum incertum sit irrepsisse, quamvis omnino id factum judicem. *Raderus.* Glossema hæc inclusa Acidalio aliisque videntur. *Cellar.* Forte: *solitum securis somnium cepisset.* v. 10. 'Mihi securitatem innocentia mea obtulit,' de dormiente Philota. Vel lege, *solutum curis somnus cepisset.* vi. 8. 'Illum sive securitate animi sive fatigatione resolutum somnus oppresserat.' *Heinsius.* Probabiliorem utramvis lectionem ut admittas, vestigia ejus exhibebit Cod. Voss. 2. *quod solutum securis somnus excepisset;* ut optime divinasse Nob. Heinsius videatur. *Snak.*

§ 24 *Quid metuam*] Tetigit eleganter hanc historiam Sidonius Carmin. IX. 5. 7. ubi de Dario sic: 'Qui cum maxima bella concitasset, Tota et Persidis undique gregatæ Uno constituisset arma campo; Hoc solum perhibetur assecutus, Dormire ut melius liberet hosti.' Quod fallor, si hactenus ita intellectum est vulgo. certe præteriit Vir Doctiss. cujus solidi exstant in id opus commentarii. *Freinsh.*

Ad copias quibus quisque praeest] Non mutamus, sed mutari si quis velit, facile patimur, *praestis.* Acidalius. *Praestis* mallet Acidalius, sed codicum omnium consensus mutare vetat, cum Acidaliana emendatio ad ligatam magis, quam solutam inclinet orationem. *Raderus.* Cum Acidalio lego, *praestis.* Heinsius.

§ 25 *Admonitu amicorum*] Delirant hic membranæ, quæ habent: *Raro admodum admonitu egens amicorum, dum metu discriminis adeundum erat, &c.* Modius. Neque rectum, neque verum, discrimine imminente, raro amicorum admonitu usum Alexandrum, si modo loqui nobis etiam ita licet; nam quid adeo est hoc ipsum, *uti admonitu amicorum?* tum illa, quid volunt sibi, *Tunc quoque munimento sumto?* nimirum egregie nos emendasse, parva traductione, minore unius voculæ mutatione, imo minima syllabulæ unius recisione legimus ad hoc exemplum: *tunc, quo raro admodum, admonitu amicorum, cum metus discriminis erat, uti solebat, munimento corporis sumto processit ad milites:* verum id ex multis patet historiæ hujus locis. Unum dabo, qui sit præ omnibus. Supra hoc ipso libro: 'Jamque ad regem præliantium clamor pervenerat, cum denuntiati periculi haud sane memor, loricam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus' (an et hic *hortantibus?* quia illic admonitu amicorum: nihil tamen mutem,) 'adsumsit, et ad prima signa pervenit.' De sententia clarum nunc et liquidum: de verborum ordine si quis turbet, haud equidem negarim, leviori trajectione sic defungi posse: *Raro admodum, admonitu amicorum, cum metus discriminis erat, uti solebat, quo tunc munimento corporis sumto pro-*

cessit ad milites. Denique ne hoc omittam, vox *admodum* non superflua quidem prorsus, et tamen videri possit, ex sequenti, *admonitu*, per repetitionem earumdem literarum temere nata. *Acidalius.* *Raro admodum*] Sententia est: Raro Alexander, cum discrimen etiam ultimum impenderet prœlii, induere arma solebat, nisi ab amicis moneretur, quorum admonitu tunc quoque munimento corporis sumto processit ad milites. Acidalius hunc locum ita legendum censet, *tunc quo raro, &c.* sensus idem cum nostro, sed magna verborum trajectio contra omnium codicum fidem, necessaria tamen, ut sensus constet, quem confirmat locus similis supra in oppugnatione Tyri: 'Jamque ad regem prœliantium clamor pervenerat, cum denuntiati periculi haud sane memor, loricam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus, adsumsit.' Nec placet Acidalio vox *admodum*, propter sequentem *admonitu*, sed Curtius sæpe sine cultu cultus est, et has minutias negligit. Alioqui obscura existit oratio: quamvis etiam cum Acidalio leviori trajectu vocum scribas: *Raro admodum admonitu amicorum, cum metus discriminis erat, uti solebat, quo tunc munimento corporis sumto processit ad milites.* Prior Acidalii lectio, quamvis trajecta, clarior et melior, vulgata tam intricata, ut vix ferenda sit. *Raderus.* *Raro admodum*] Hanc lectionem merito suo traducunt Acidal. et Rader. ut intricatam et vix ferendam. Ille vero multa cum violentia, vix tamen verum Curtii sensum deprehendit; quem credo me assequutum esse ex scriptura vett. codd. quam inter varias redegimus, verbis etiam proxime verum constitutis: *Raro admodum, admonitu magis amicorum, quam metu discriminis, quod adeundum erat; uti solebat munimento corporis: tum quoque sumpto, processit, &c.* quo loco ablativus *sumpto* eadem forma ad præcedentia refertur, quomodo 'omissis,' supr. III. 13. 9. 'At illi, qui sub oneribus erant, omissis per metum, capessunt fugam.' *Freinsh.* Freinshemius hunc locum depravatissimum ut vides emendat: in qua emendatione illud saltem monebo, videri τὸ *magis*, quoniam in nullis libris comparet, delendum: scilicet abesse potest salva sententia: sic enim et alii. Tacit. Ann. III. 17. 'Miseratio, quam invidia augebatur.' Ipseque noster infra 16. 27. 'Rex majore ex parte virtuti, quam fortunæ suæ debuit victoriam.' Deinde pro, *quod adeundum erat*, propius ad scripturam veterem mutandum in *si aderat*, denique locum totum minima mutatione ita corrigendum: *raro admodum admonitu amicorum, quam metu discriminis, si aderat, uti solebat: at tum quoque munimento corporis sumto processit.* Scheff. Luxatam, quæ vulgo legebatur, periodum restituit Freinshemius, in contextum recepit Tellierius, quos duces sequi quam in tenebris errare, satius fuit: *sumto* autem absolute positum ad præcedens referendum est, sicut III. 13. 9. 'omissis.' *Cellar.*

Vultu ejus] Tersius inserta præpositione, *et ex vultu ejus.* Acidalius. *Et vultu*] Ita omnes edd. et membranæ. Acidalius contendit legendum esse *et ex vultu ejus*, clarius quidem hic et liquidius. Sed possis ita accipere verba Curtii, ut intelligas, milites, conspecto ejus vultu, victoriam auguratos esse. *Raderus.* Sic apud Hirtium de Bell. Afric. cap. 10. milites Cæsaris nihil 'solatii in præsentia, neque auxilium in suorum consilio animadvertebant, nisi in ipsius Imperatoris vultu, vigore, mirabilique hilaritate.' *Freinsh.*

§ 26 *Prorupto vallo*] Mirum est, quum lectio Bong. Cod. 2. nostrorumque Mss. manifeste legant *proruto*, in mentem huc usque non venisse viris doctis, qui Curtio consuluerunt, eam optimam et veram esse lectionem, quod observavit, et exemplis adseruit Cl. Drakenborg. ad Silium

Ital. I. 373. Contrarium tamen, *prorupto*, in aliis etiam locis ex hoc eodem contra Cl. J. Fr. Gronovium, ad Tacitum ita legentem, defendit Davies. ad Cæsar. de B. C. III. 25. ubi vulgo legebatur *perruptis*. Snak.

Aciemque disponit] Proderit his Curtianis conferre Diodor. XVII. 57. et Arrian. III. 2. 23. *Freinsh.*

Agema appellant] Infra 'alam' ipse Curtius lib. V. interpretatur. Livius duo agemata legionem appellat. lib. XLII. 'Delecta deinde et viribus et robore ætatis ex omni cetratorum numero duo erant agemata, hanc ipsi legionem vocabant.' Optime. Suidas in voce ἄγημα, inquit: Τὸ προϊὸν τοῦ βασιλέως τάγμα, ἐλεφάντων, καὶ ἱππέων, καὶ πεζῶν. *Agema est acies, quæ regem præcedit, elephantorum, equitum, et peditum.* Οἱ δὲ τὸ ἄριστον τῆς Μακεδονικῆς συντάξεως κραταιὸν ὁπλίσει καὶ σωμάτων εὐεξίᾳ. *Alii dicunt esse lectissimam Macedonici exercitus partem, cum genere armorum tum robore corporis.* Eustathius Odyss. A. p. 1399. Ἄγημα τάγμα ἱππέων καὶ πεζῶν ἐπιλέκτων παρὰ Μακεδόσι, διὰ τὸ ἀγητὸν, ὅ ἐστι θαυμαστὸν εἶναι οὕτω λεγόμενον. *Agema est acies equitum et peditum selectorum apud Macedonas, eo quod esset ἀγητὸν, hoc est, admiranda.* Idem: Ἄγημα λέξις τακτικὴ, παρὰ τὸ ἄγω, ἢ παρὰ τὸ ἀγῶ, ἀγήσω, τὸ θαυμάζω. *Agema est vox militaris ducta ab ἄγω duco, vel potius ab ἀγῶ, ἀγήσω, admiror.* Accurate hoc observandum, Agema nunc peditum, nunc equitum agmen: hoc loco Curtius equites pro agemate exerte accipit. Infra vero diserte 'alam peditum' agema appellat. V. 4. 21. 'Ipse vero cum armigeris et ala, quam agema appellabant, ardua semita,' et quæ sequuntur. Ubi equiti invia via, necessario pedes tantum intelligendus est. Nec est quod hæreas in voce 'ala:' tam ea vox pro pedite, quam equite usurpatur apud Latinos scriptores, quod multis scriptorum locis testatur Lipsius de Mil. Rom. D. II. 7. Itaque non est, quod mireris, etiam apud Arrianum nunc *agema* pro pedite, nunc pro equite sumi. *Raderus.* Vide Indicem.

§ 27 *Argyraspides*] At hos demum fecit Alexander in Indiam moturus. Vide Notam ad VIII. 5. 4. *Freinsh.*

§ 28 *Orestes Lyncestesque*] Non sunt hæc virorum nomina, sed populorum, qui alias Græca terminatione *Orestæ Lyncestæque* appellantur. Clarum id ex Diodor. XVII. 57. De ipsis populis vide Strab. lib. VII. Stephanum in Λύγκος, qui gentile format *Lyncistæ* per *i*, Plinium IV. 10. et Ptolemæum. *Freinsh.*

Peregrini militis] Diodor. Polyperchonta Stymphæorum ducem facit. Certe, si qua in alia re, in acierum descriptione non satis fido Curtio, vel ejus librariis. *Freinsh.*

Amyntas princeps] Crudum admodum hoc sit oportet; neque enim concoqui a me ullo modo potest, et qui aut quomodo erat hujus agminis princeps Amyntas, cum prœlio huic interfuisse eum diserte neget Arrianus, Philotamque equitum præfectum, ut et Curtius, ibi faciat? nam quod mox sequitur: 'Inter hæc Amyntas præfectus equitum Alexandri,' &c. id vero huc non pertinet, hæc propter, quod ibi etiam *Menidas*, non *Amyntas*, ex veteribus libris esse legendum didicimus. *Modius.* Venimus ad locum, qui Modio crudus, mihi crucius, et ipsa crux. Concoquere ille non potest *Amyntæ* nomen, quem prœlio huic certum est non interfuisse. Testis illi Arrianus, sed et Noster mihi, qui supra in Macedoniam eum ablegavit: 'Amyntas cum decem triremibus in Macedoniam ad inquisitionem (forte, *anquisitionem*) novorum militum missus.' Et post reducit demum lib. V. 'Ceterum quo minus damnum sentirent identidem incremento novabantur, namque Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit,

quingentos præterea ejusdem gentis equites.' Convenit hoc nobis: illud minus, quid reponendum: atque ex illo conjicere vix possis, quid statuerit: ita ambigue sententiam perscripsit. Dubitet, *Philotam*, an *Menidam* substitui velit: etsi quidem ego de Menida sensisse penitus opinor. Quod nisi est, vanum illud et exsensum totum annotamentum. Illa præcipue verba ejus turbant: 'Philotamque equitum præfectum, ut et Curtius ibi facit.' Scimus ex Arriano, nec tamen item ex Curtio, sed certe et ex Diodoro, ducem Philotam universi equitatus amicorum: sed quid hoc ille? mentis ejus aut manus aberratio fuit, Philotam pro Menida scribentis. Nam hic præfectus equitum mercenariorum, Arriano aiente, nec Curtio negante. Quamquam hic simpliciter equitum scribit, non addit mercenariorum. Ac ponit eum Arrianus in dextro sane cornu, in quo collocatur et a Curtio, si nomen ejus hic recipimus, quod voluisse plane Modius videtur. Diodorus in aciei tota dispositione verbulo ejus non meminit, ad finem perstringit leviter in enumeratione amicorum, et ducum illustrium hoc prœlio vulneratorum. Sed recipiamus sane Modii suasu *Menidam*, ac legamus: *hujus agminis Menidas princeps erat:* age dic modo cujus ille agminis princeps: ejusne qui proxime præcessit? ita debebat, sed ibi dux aperte Polyperchon nominatus. Quid igitur? an deesse quædam hic putabimus, in quibus agmen ipsum, cui ille princeps, sit expressum? An potius, uti Modius hinc Amyntam, sic nos indidem ipsum quoque Menidam una cum agmine suo expellemus, ut verborum eorum alibi sedem in sequentibus faciamus? Ita quidem videatur: quoniam aliquot infra loca, ubi agmina quædam memorantur, locis quæque suis in acie disposita, non memorantur una eorum duces. Ubi tamen inserantur commode satis, haud perspicio: nisi si post illa fortè verba: *Sed ne circumiri posset a multitudine, ultimum agmen valida manu cinxerat. Hujus agminis Menidas princeps erat.* Verum neque hoc firmat historia, et vereor magis ne refellat. Diodorus quidem nullum et ipse ducem his assignat: nec adeo validæ manus illius meminit, nisi quod post Thessalos sub Philippo, Cretenses sagittarios et stipendiarios ex Achaia ponit. Jam id contra historiam fortasse, quod in lævum cornu traduximus hoc agmen, quod relinqui melius erat in dextro, et ordine plane suo. Relinquamus, et jam ibi videamus, an quoquo modo verba liceat interpretari. Vult ne igitur illud auctor, inter omnes, quos recensuit, primum et in fronte Menidam stetisse? Nam ita certe 'principem' melius accipiamus, quam pro 'duce,' cujus non habet ille vim genuino significatu. Atque hoc de voce bene: de re suadere videtur Arrianus, qui universis ad hoc ipsum cornu præstitutos ait equites mercenarios, quibus hic Menidas præfectus. En verba lib. III. Ξυμπάντων δὲ προτεταγμένοι ἦσαν οἱ μισθοφόροι ἱππεῖς, ὧν Μενίδας ἦρχε. Sed suadet hic, non etiam persuadet. An ergo emendatiuncula tentanda e Diodoro? hic Polyperchonti, qui ipsi Polysperchon, Stymphæos subjicit, cui Noster ἀνώνυμον, peregrinum militem. Vide ne in Amynta damnato hi Stymphæi latitent, qui literis ab illo non penitus abhorrent. Quod si est, concinnare verba possis: *post illos Polyperchon dux peregrini militis, cujus agminis Stymphæi principes erant.* Diodorus: Τῶν δὲ συνεχῆ ταύτης Πολυσπέρχων τεταγμένων, ὑπ' αὐτὸν τῶν ὀνομαζομένων Στυμφαίων. Dubium hoc quoque tamen æque: nec illud istis certius, an ex Arriano rursus immutandum in hanc faciem: *hujus agminis manus Amyntæ princeps erat;* nam ille ecce: Ἐπὶ δὲ ἡ Πολυπέρχοντος τοῦ Σιμμίου· ἐπὶ δὲ ἡ Ἀμύντου τοῦ

Φιλίππου· ταύτης δὲ ἡγεῖτο Σιμμίας, ὅτι Ἀμύντας ἐπὶ Μακεδονίας ἐς ξυλλογὴν στρατιᾶς ἐσταλμένος ἦν. Æstuo, æstuo, ac vere 'velut minuta magno Deprensa navis in mari vesaniente vento.' Nec est inter historiæ hujus omnes scriptores, qui alia ratione tranquillet, aut leniat hunc æstum, quin ultro pro se quisque magis accendit, ac fluctus acriores movet. Ubique in iis video non leves dissensus, nusquam majores, crebrioresque, quam in ista parte, ut sint ipsi prorsus in hac τάξει ἄτακτοι. Pæne mihi conspirasse videntur, ut nemo hic idem cum alio dicat. Neque in ordine solum rei turbant, etiam in nominibus ipsis mirifice. Ut unum atque alterum modo tangam, Orestas et Lyncestas populus facit Diodorus, cum ait: Ἑξῆς δὲ τὴν τῶν Ὀρεστῶν καὶ Λυγκεστῶν τάξιν ἔστησε, Περδίκκου τὴν στρατηγίαν ἔχοντος. Hi Curtio sunt duces, *Post eum Orestes Lyncestesque*. De iisdem Arrianus plane silet. Jam Curtius ait *Philagrum Balacros* (ita enim ex priscis editionibus legendum Modio assentiamur, non ut idem edidit tamen: *Phaligrum Balacrisaos*) *rexisse*. Diodorus horum loco nescio quid de Philippo quodam Balacri (qui sane Balacrus inter Alexandri duces apud Curtium non semel nominatus) filio suggerit: Φίλιππος δ' ὁ Βαλάκρου τὴν συνεχῆ ταύτης στρατηγίαν ἐπλήρου, (emendo transiens, ἐκλήρου,) καὶ τῆς μετ' αὐτὴν Κράτερος ἡγεῖτο. Ubi et Craterus in cornu dextro, qui apud Curtium et Arrianum in lævo. Balacros quidem et Arrianus memorat, jaculatores appellans, qui locati fuerint ante amicorum equitatum. Sed piget hæc talia vel diligentius inquirendo, vel enotando prolixius consectari. Neque fructum id habeat, neque si habeat, est loci hujus aut instituti nostri. *Acidalius*. *Hujus agminis*] Mirum in modum hic æstuant Acidalius et Modius, incerti quid nominis pro *Amynta* reponant: nam illum plane ex hoc censu ejiciunt, et in Macedoniam relegant. Acidalius modo *Menidam*, modo *Stymphæos*, modo nescio quem vel quos substituit *Amyntæ*, nullo tamen auctore. Mihi pro *Amynta* placet *Simmias*, quem Amyntæ locum supplere jubeo, usque donec alius sese efferat: et sic jubet Arrian. III. 2. 24. 'Ab hoc Amyntæ Philippi F. (agmen.) Hujus agminis dux erat Simmias, quod Amyntas in Macedoniam ad conscribendum militem missus esset.' Miror quomodo sese adeo torqueant Modius et Acidalius, cum hæc plana sint omnia. Confirmat nostram lectionem, quod Polyperchontem et Amyntam in uno ordine se invicem subsequentes ponit Arrianus, æque ac Curtius. Quamvis hic quoque ferri posset *Amyntas*, si per Modium et Acidalium liceret. Nam cum legatio in Macedoniam ipsi commissa esset, jam dux factus erat sui agminis, ut colligere est ex Arriano. Cum autem in eo esset ut obiret legationem, transtulit agminis sui præfecturam in Simmiam: interim nihilominus forte a veteribus Historicis respectu prioris officii in ducum numerum relatus est. Sed malo abesse *Amyntam* in gratiam Acidalii et Modii. *Loccenius*. Recte vidit Acidalius hæc nullo modo cohærere præcedentibus: deinde illud *princeps* novo more accipi pro duce: denique *Amyntam* hic nominari, qui tamen ei prœlio non interfuerit. Postremum tamen omnium optime ordinasse videtur Loccenius. Nec alia fere Raderus adfert, quam quæ viderat Loccenius. *Freinsh.*

Phaligrus Balacrisios] Lege, *Philagrus Balacros*, quemadmodum alibi emendamus, et in Lugdun. editionibus erat. *Modius*. Justa hæc scriptura etiam membranis firmata. Iidem sunt quos Græci Phalacros vocant. Strabo, Stephanus in voce Μύκονος. Arrianus. *Raderus*. Diodorus non *Philagum* sed *Philippum* vocat, et non

Balacros rexisse, sed *Balacri* filium fuisse. Mira Metamorphosis ex tota gente unum hominem facere. Φίλιππος ὁ Βαλάκρου τὴν συνεχῆ ταύτης στρατηγίαν ἐπλήρου. Acidalius hic emendat ἐπλήρου sed quid est hic ἐπλήρου? Diodorus dicit supplevisse Philippum exercitum, vel succenturiasse suum agmen agmini Polyperchontis. Arrianus autem Balacros ἀκοντιστὰς, *jaculatores* recenset, mox tamen, καὶ οἱ ξὺν Βαλάκρῳ ἀκοντισταὶ, *et jaculatores quibus Balacrus præerat*: ita sibi ipse non constat. Nisi ubi ἀκοντιστὰς Βαλάκρους legendum sit Βαλάκρου, sed in hoc nomine mira varietas. *Loccenius.* *Philagus Balacros*] Omnia hæc sunt obscurissima, nec mirum si palpamus in his tenebris. At cum idem et alii fecerint, quid vetat, ut et nos tentemus si qua eluctari detur. Nec enim largiar Radero justam hanc esse scripturam: nec si quædam membranæ sic servent, reliquas consciscere video. Et Raderus nullam gentem, quod hic oportuit, ostendit Balacrorum nomine notam: nec quisquam scriptorum eos prodit, si Arrianum III. 2. 27. excipias, mendosum tamen; nam quod ibi leguntur, οἱ Βάλακροι ἀκοντισταὶ, re ipsa sunt οἱ Βαλάκρου ἀκοντισταὶ, *jaculatores quos ducebat Balacrus*: ii inquam ipsi, de quibus mox III. 3. 4. idem auctor. οἱ ξὺν Βαλάκρῳ ἀκοντισταὶ, *jaculatores quibus Balacrus præerat*. Erat autem iste Balacrus Amyntæ filius, præfectus auxiliaribus copiis ἐπὶ τοὺς συμμάχους, hi sunt, quos Noster vocat, *in societatem nuper adscitos*, ut me docet Arrian. I. 8. 27. eam præfecturam in Phrygia nactus est; ut inde suspicio incesserit, Curtium scripsisse: *Phrygas Balacrus regebat, in soc. nup. adscitos.* Certe hominis hoc nomen esse, non nationis, vel ex ipso Curtio constat, qui eum nominat IV. 5. 13. et VIII. 11. 22. Philam Antipatri filiam in matrimonio ejus fuisse, ex Antonio Diogene apud Photium Cod. CLXVI. didici, quod alibi vix reperias, nam de Cratero et Demetrio, quibus postea nupsit, exploratum est. Diodor. XVII. 57. filium ei tribuit Philippum, eumque proximum a Polyperchonte locum obtinuisse scribit. Qui hæc recogitantem admodum animi dubium facit, an non de illo potius accipiendus sit Curtius, præsertim cum Balacrum in Ægypto fuisse relictum, scribat Arrian. III. 1. 20. et accedat lectio quorumdam codd. *Philacrus Balacriscos regebat*: ut credas scriptum fuisse *Philacrus Balacri*, sic appellato per Curtium homine, et expresso nomine parentis, ut in reliquis lateat vocabulum gentis in fidem adscitæ, quod non expedio, et ineptiarum piget. Sabellicus Enn. IV. 5. mire retulit hæc Curtiana: 'Subsidio his esset,' inquit, 'Cenos Orestos, et Lycesta: Peregrinum inde agmen sequi, cujus Amyntas erat princeps. Aderant Philagus et Balatros nuper in societatem asciti, et ipsi quidem moderatores.' Est et alius apud Arrian. II. 3. 2. 'Balacrus Nicanoris F. Ciliciæ satrapa.' Alius præterea Nicandri F. Pyrrhi amicus, apud Dionys. sub fin. Excerpt. Valesianor. *Freinsh.* Locus fere insanabilis: certum autem ex Diodoro, lib. I. et Arriano, et Nostro alibi IV. 5. 14. VIII. 11. 22. 'Balacrum' esse viri nomen, et ducis militum, non gentis. Freinshemius conjectat scriptum fuisse, *Phrygas Balacrus regebat.* Tellierius ex Diodoro, *Philippus Balacri*, (filius Φίλιππος ὁ Βαλάκρου) *regebat*, amisso gentis nomine, cujus vestigia putat quosdam codices adjectis syllabis *Balacriscos* obscure significare. *Cellar.*

§ 29 *Dextri cornus*] Mox infra: 'frons lævi cornus,' suffragante Ms. Constantiensi, et docent Grammatici cornu ἄκλιτον, et *cornus*, *cornus*, quarto ordine, quomodo Plinius quoque non semel usurpat, ut tonitrus, tonitru. *Raderus.* Si fides Ms. Constantiensi sit, commoda lectio esset *dex-*

tri cornus acies, ut sæpe hæ voces commiscentur cognatione, et significatione in loco simili: sic III. 3. 26. *Snak.*

Malleon] Scribe *Maleon*, quod erit pro vulgato illo *Maleanensium*. Modius. *Maleon*] Græca terminatione, pro *Maliensium*, hos enim equis tum meruisse constat ex Diodoro XVIII. 11. *Freinsh.* *Malieon*] Μαλιέων. Μαλιεῖς autem Phthiotidis vel pars vel finitimi, ad sinum Maliacum habitantes. Livius XLII. 40. 'Per Thessaliam et Maliensem agrum cum exercitu isti.' *Cellar.*

§ 31 *Cretensibus*] Nam hos sagittarios optimos fuisse videre est ex auctoribus, quos citat Tiraquell. ad Alex. Dies Geniales, VI. 22. *Freinsh.*

Aciem orbe munirent] Orbis militare verbum, sonans militum ordinem, quo circulus componatur, ut eos omni ex parte adversos hostis inveniat. Cæsar B. G. IV. 37. 'Quum illi orbe facto sese defenderent.' Sallust. Jugurth. c. 97. 'Orbes facere, atque ita ab omnibus partibus simul tecti.' Livius IV. 39. 'Tumulo quodam occupato in orbem se tutabantur.' *Cellar.*

§ 32 *Versabilem*] Ita membranæ; vulgo, *versatilem*: utrumque recte. Seneca: 'omnem eruditionem scito versabilem esse.' Lucretius: 'magnum et versatile templum mundi.' *Modius.* *Versatilem*] Hujus verbi vim ipse Curtius exponit, 'versatilis acies,' quæ verti et circumagi potest, ubi ubi usus postulet. Atque ea accedit quidem quam proxime ad ἀμφίστομον Arriani, de qua, indice Radero, copiose Ælianus Tactic. cap. 38. et Sixtus Arcerius ad eumdem locum. Frontinus II. 3. 19. de hac ipsa Alexandri acie: 'Alexander ad Arbela, cum hostium multitudinem vereretur, virtuti autem suorum fideret, aciem in omnem partem spectantem ordinavit, ut circumventi, undique pugnare possent.' *Freinsh.* *Versatilem*] Quæ, si opus est, verti et circumagi potest. Vide III. 2. 14. *Cellar.*

§ 33 *Falcatos currus*] Romani aliam rationem adversus falcatos currus pugnandi habuerunt, ut docet Veget. III. 24. Front. II. 3. 17. 18. Macedonas autem primos usos esse non persuadet Ælianus. *Raderus.* Locum Æliani non reperio. *Freinsh.*

Occurrentium] Tolerari quidem potest hæc vox, nec sine exemplo esset etiam apud Nostrum: sed cum Mss. codd. omnes nostri et Bong. insuper habeant *incurrentium*, cur id loco motum sit non video. IV. 15. 19. 'Ferociter in hostem incurrunt.' VIII. 1. 14. 'Quum leo magnitudinis raræ regem invasurus incurreret.' IX. 2. 19. 'Elephanti in suos vehementius, quam in nos, incurrerunt.' *Snak.*

§ 34 *Nec tamen, &c.*] Ita ut singuli militum latius spatium in sua quisque statione occuparent, ne densius et artius comprimerentur et circumvenirentur, e. c. miles, qui prius tres pedes occuparat, sex occupare jussus, manente eodem ordine et numero, in latum et longum, ita fiebat, ut media acies non exhauriretur, sed par ubique esset spatium, quamvis laxius starent. *Raderus.*

Ultimam aciem] Editi, *mediam*, et recte sane: sequitur postea: *videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam, exhaustam*, ita enim ibi legendum, non *variam*, pro *vanam*, ut quidam. *Modius.* Membranas secutus *ultimam* Modius edidit, cum in editis tamen rectum agnoscat *mediam*. Culparem factum, nisi eo ipso occasionem dedisset mihi verioris quærendæ lectionis, et fortassean inventæ. Credo enim corruptum in membranis *ultimam* fuisse pro *intimam*, quod plane idem est ac *mediam*, et hoc εὔλογον sit istius fuisse interpretationem, atque inde in vulgatos irrepsisse. De media quidem vel interiore acie probant, et intelligi hic omnino volunt, quæ Darius paullo

post ad Mss. 'Validis ordines raros, cornua extenta, medium aciem vanam et exhaustam.' Idemque ante ista: 'Contemnendam paucitatem hostium, vanam aciem esse extentis cornibus actam.' Acidalius.

§ 35 *Haud procul acie*] Lapsus operarum et iste forsan est. Nam Modium puto acie voluisse: cui vulgati addunt, *ab acie*, qua particula nihil opus: non aciem constituit in collem, sed haud procul acie impedimenta. Sic enim jungenda verba: non, ut accipias: impedimenta custodiebantur. Acidalius. *Haud procul acie*] Vulgo *ab acie* legitur; apud Modium, *haud procul aciem*, quod Acidalius lapsum operarum censet, et acie rescribit. Pro scriptura Modiana exempla ex Livio lib. xxxi. Plinio ix. 53. et Curtio ab recentioribus Grammaticis adferuntur, sed testimonia sunt intestabilia: nullus veterum ita locutus, nec Priscianus annotavit, nec ullus priscorum. Dicamus ergo: *procul acie*, non *aciem*. Apud Livium 'procul muros,' rescribendum 'procul muro,' ut emendatiores codices docent, ut et apud Plinium, 'procul Neapoli,' non 'Neapolim.' Grammatici recentiores etiam hunc Curtii locum addunt, et mendum mendo confirmant. *Raderus.* Adde Sanctii Minervam I. 16. *Snak.*

§ 36 *Murices ferreos*] Quæ de muricibus (sive, ut ibi aliquoties scribitur, nescio qua caussa, *rumicibus*) et tribulis sparsis, item sudibus defixis, Lipsius Poliorc. v. 3. et II. 2. de stylis cæcis: item Rittershus. ad ista Salviani lib. vi. 'Exercitus pugnaturi ea loca, per quæ venturas hostium turmas sciunt, aut foveis intercidere, aut sudibus præfigere, aut tribulis infestare dicuntur:' et Stew. ad Veget. III. 24. tradunt. Addi possunt illa Herodoti VIII. 28. de Phocensibus, qui 'juxta urbem Hyampolim, depressa ingenti fossa, amphoras illic inanes deposuerunt:' in quas Thessalorum equi incidentes, crura fregerunt. Cui simile Dio, lib. XL. de Gallis ad Alexiam: 'Conati noctu per munitiones Rom. in urbem pervenire magnum detrimentum passi sunt, in iis enim locis, quæ equitatu accedi poterant, occultas fossas Romani duxerant: defixisque in eas stipitibus, superficie tenus texerant, ut æquales reliquo circumposito solo essent: in eas fossas equi virique imprudentes delapsi peribant.' *Freinsh.* Murices ita parati erant, ut in quam partem inciderint, aliquot aculeos protenderent, fere ut 'tribuli,' quos Vegetius III. 24. describit. *Cellar.*

§ 37 *Expositoque*] Eleganter Noster participium hoc modo absolute ponit: nam iterum v. 12. 7. 'Darius Artabazum acciri jubet, expositisque, quæ Patron detulerat.' Adi J. Fr. Gronovium ad Livium I. 42. et si desideras exempla, G. J. Vossium de Construct. 49. et 50.

Cap. XIV. § 1 *Prætervehentibus raptas*] Recte ita: editiones *prævehentibus*: pessime. Simile est Troadæ Senecæ, in verbis Pyrrhi ad Agamemnonem, sed nec verba succurrunt, nec liber Senecæ ad manum est, alias igitur hoc proferetur. *Modius.* Male, et contra fidem omnium Mss. damnat Modius *prævehentibus*, quod recte dictum est. *Heinsius.*

§ 2 *Reprehensos ex fuga*] Tac. Agric. 34. 'Quosque tandem invenistis, non restiterunt, sed deprehensi sunt novissime: ideo extremo metu corpora defixere in his vestigiis,' &c. uter ab utro sumpsit? nec enim, opinor, in idem incidit uterque fortuito: præsertim, cum similitudinem Taciti de feris Noster quoque retulerit supra III. 8. 10. Porro affine est illud Arrian. I. 5. de mercenariis Persarum ad Granicum: 'Quorum agmen eodem loci ubi consistere jussum erat, stupore potius inopinati eventus, quam certa aliqua ratione se continebat.' *Freinsh.* *Reprehensos*] Retrac-

tos, per vim redactos. Plaut. Bacch. II. 3. 130. 'Si ergo reprehensus, mactio illum infortunio,' id est, revocatus a fuga. *Cellar.*

Quod agros suos urerent] Just. XI. 6. Alexander 'hostem patens milites a populatione Asiæ prohibuit, parcendum suis rebus præfatus; nec perdenda ea, quæ possessuri venerant.' Adde Arrian. III. 4. Nullo enim certiore indicio se prodit obtinendi quæ occupaveris desperatio, quam exactionibus, rapinis, atque vastationibus, quæ edi tum solent maxime, ut a festinantibus. Sic apud Plutarchum Demetrius cap. 8. cum alteram Babylonis arcium, duæ enim erant, occupavisset, et præsidio firmasset: 'Militibus permisso, ut quantum possent ex agris prædam agerent, confirmavit Seleuco regnum, quod tanquam alienum infestans, videbatur ipsi concedere.' Ceterum, Alexander factum illud Persarum callide detorquet in alienam interpretationem: ipse enim satis noverat, et modo IV. 13. Parmenioni confessus erat, hac ratione Persas vastatione paucorum reliqua conservaturos esse. Id ipsis consilium initio belli dederat Memnon, approbante Curtio supra III. 4. Fecerant id ipsum Persæ contra Cyrum minorem, apud Xenoph. 'Αναβάσ. I. Et Fabius dictator bello Punico secundo. Liv. XXII. 11. *Freinsh.*

Non corrupissent] In scriptis libris deest *non*. Modius.

§ 8 *Nomina vana gentium*] Supra lib. III. 'Ignota etiam ipsi gentium nomina ante neglecta, hunc undique excita;' ut paullo ante: 'Hos aliæ gentes ne sociis quidem satis notæ sequebantur.' *Raderus.*

Qui ab his Scythæ, quive Cadusii appellentur] Sic ubique: sed vera lectio, *qui ex his*. Quod sequitur *Scytharum* vocabulum mihi suspectum. Neque enim hi Alexandro vel militibus esse potuerunt adeo de nomine etiam ignoti. Quin aliud potius nomen latet alterius ignobilioris generis. *Acidalius.* Non immerito Acidalius suspectam habet vocem 'Scythæ;' quomodo enim Macedonibus Scythæ ignoti, gens Græcis auctoribus, iisque antiquissimis celebratissima, Scylaci, Herodoto, aliis, qui ante Alexandrum vixerunt, et scripserunt: nota fuere Scytharum cum Persis prœlia contra Cyrum, Darium, et mox contra Zopyrionem Alexandri ducem: non fuerunt ergo ignoti Macedonibus: itaque pro *Scythis*, alia vox, sive *Dacæ*, sive *Dahæ*, sive *Bilthæ*, aliave gens sufficienda est Scythis. *Raderus.* *Scythæ*] Nomen id suspectum Acidalio et Radero, quia Scythæ, inquiunt, satis noti fuerant Macedonibus. Sed idem etiam de Cadusiis possit dici, quorum et ipsorum mentio est apud vetustiores Alexandro scriptores, siquidem hoc ad rem pertineat, et sane dum ait nihil interesse, *qui ab his* (sic rectius, quam Acidalii *ex his*) *Scythæ appellentur;* non vult etiam ipsa nomina esse incognita, sed gentes quibus ea tribuantur: et quam late patuerit appellatio Scytharum neminem fugit. Ideo præcedit, *vana ignotarum gentium nomina;* ut nomina ipsa non sint ignota, sed gentes quibus ea induntur: quæ tamen quocumque vocabulo appellentur nihilo meliores sint futuræ. Ipsæ, inquit, gentes ignotæ sunt, sed appellantur formidolosis nominibus Scytharum atque Cadusiorum. quid hoc ad discrimen belli, quomodo appellentur? num ideo fortiores erunt si his vocentur nominibus, quam si quibusvis aliis? Hæc istorum, ni fallor, mens est. Quod autem hos populos nominat, verissimam ex Arriano III. 4. 11. caussam adsigno: quod eo tempore magna de his gentibus fuerit opinio, apud Asiaticos, eorumque robur haud dubie multum extulerint Persæ. legimus enim ibi, fuso jam ad Arbela Dario, rumorem increbuisse: 'Darium Alexandre ob-

viam ire statuisse, deinceque prœlii fortunam experiri velle, Scythas enim et Cadusios ei auxilio venire.' *Freinsh.*

§ 4 *Quod ignoti essent*] Bene sic ratiocinatur Macedo: solent enim viri fortes, Virg. *Æn.* VI. 806. 'virtutem extendere factis.' Et hercle raro 'nobilissimi in ipsis penetralibus siti' sunt, ut de se jactant Britanni in Agric. Taciti 30. 3. sed fere cum nomine dominatum quoque protulerunt. Accidit tamen, in armata quidem virtute perraro, in aliis frequentius, ut alii habeant famam, alii mereantur: et quidam 'noti magis, quam nobiles sunt,' ut loquitur Seneca de Benef. III. 28. 2. Sic in libris antiquæ sapientiæ legitimæ, Justiniano in §§ 17. constitutionum de Confirm. Dig. attestante: 'multi fuerunt et ipsis eruditissimis hominibus incogniti.' *Freinsh.*

§ 5 *Nihil præter nomina*] Supra 12. 9. 'nomina verius quam auxilia.' *Raderus.*

Tales viros] Hinc patet legendum apud Justin. esse lib. XI. quo loco est: 'Macedones autem nunc Europæ victæ admonet, nunc Asiæ expetitæ, nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur,' &c. *nec inventos illis toto orbe pares viros glor.* quamquam hoc etiam scripta duo Justini exemplaria nos monuerunt: nec hoc tantum, sed posterius quoque eodem libro, ubi legitur: 'et quemadmodum Dario majorem turbam hominum esse, sic virium sibi,' reponendum 'sic virorum sibi.' Atque illud quidem, non quod in illis ita legatur, sed quod, cum pro 'virium,' 'virorum' haberent, facilem nobis hujus loci emendationem fecerunt. *Modius.*

Nihil præter jaculum] Vide Herodotum in Polymnia hæc describentem in exercitu Xerxis. *Raderus.*

Saxa librare] Qua de caussa jactus eorum non admodum longe pertingebat, multumque superabant, qui plumbeas glandes jaculabantur. Vide Brisson. de Regno Pers. lib. III. pag. 297. *Freinsh.*

Justa arma] Quorum momentum attigimus supra ad IV. 9. 2. *Idem.*

Illinc plures stare] Hoc sic expressit Justinus XI. 13. 10. 'Dario majorem turbam hominum esse; virorum sibi.' Ubi vide. *Idem.*

§ 6 *Nec postulare se, ut fortiter capesserent prœlium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa dimicaturum: pro se quot cicatrices, totidem corporis decora*] Darius similiter ad suos de se ante hanc ipsam pugnam: 'Nec recuso, quo minus imitemini me, sive fortitudinis exemplum sive ignaviæ ero.' Sed quid quærit hic sibi illud *pro se.* Distinguendumne aliter dicemus? *se ante prima signa dimicaturum pro se: quot cicatrices, &c.* an delendum, ut quod in eadem caussa sit cum deleto jam *spondere?* Videantur enim et hoc addidisse, qui alterum: ut Alexandrum fecerint pro se spondentem. Neutrum mihi probetur: quin et vocula, et distinctiuncula relicta mutandum aio *prorsus.* *Prorsus, quot cicatrices, totidem corporis decora.* Particulæ ejus elegantem hunc usum elegantes homines sciunt, et nos alibi fortasse magis illustrabimus. *Acidalius.* *Nec postulare se*] Omnibus magnis Impp. *res* potius quam *verba* cordi fuere, ut Scipioni apud Livium XXVIII. 27. 1. et apud eundem XXVIII. 40. 7. Fabio Maximo. Annibal, Dione teste in Excerpt. Vales. *Militibus* (οὐχ ὅπως ἰσοδίαιτος, ἀλλὰ καὶ ἰσοκίνδυνος ἐγίγνετο, πάνθ' ὅσα ἀπῄτει παρ' αὐτῶν πρῶτος ἐκπονούμενος.) *similem se præstabat non in victu modo, sed etiam in periculis: primus tolerando, quæ ab ipsis postularet.* Hinc ergo maxime solebant hortari suos: ut et Valerius Cos. apud Liv. VII. 32. 11. 'Facta mea, non dicta vos milites, inquit, sequi volo: nec disciplinam modo, sed etiam exemplum a me petere.' Et Julianus apud Marcellin. XXIII. 14.

'Adero ubique vobis adjumento numinis sempiterni Imperator, et antesignanus, et conturmalis.' Philippus apud Liv. XXXI. 24. 3. 'se intuentes pugnarent.' Andronicus apud Nicetam lib. II. 'Me sequimini paratum una vobiscum perpeti, quidquid sors dederit. Neque enim committam, ut quisquam dicat, Andronicum solertem esse ad verba facienda, et acuendos militum animos: sed ducem ignavum, et ulciscendi hostis rudem. Imo et in prima acie stabo, ut decebit; et extremum agmen claudam, ubi oportuerit.' Qualem quidem hortationem perspicuum est altissime penetrare militares animos. *Freinsh.*

Pro se] Hæc mutat Acidalius in *prorsus*, expuncto *spondere*. Mihi nec lectio satis placet, nec correctio, illam tamen explicem, sibi nihil deposcere præter gloriam ex vulneribus, quæ propter illam non sit refugiturus. et juvent sequentia. Idem autem animi statim in pueritia habuisse memoratur; nam 'patri Philippo hasta femur in Triballis transfixo, cum is evitato mortis periculo claudicationem iniquius ferret, Bono animo es pater mi, inquit, ac palam progredere, ut ad singulos gressus virtutis tuæ recorderis.' Plutarch. de Fort. Alex. II. 13. Multa in hunc sensum congesserunt Savaro ad illa Sidonii Carm. XXIII. 75. 'in corpore fortium virorum Laus est amplior, amplior cicatrix.' Et Dempster. in Antiq. Rosini X. 10. Confer mores Tarquinii Prisci descriptos a Dione in Excerptis Vales. pag. 578. *Freinsh.*

Nec postulare pro se, &c.] Verbum *spondere* sustulit Modius, credo, quia sic visum est, quando nullam Ms. facit in notis mentionem. Tollit et Acidalius, et *pro se* mutat in *prorsus*. Quorum penes nos excerpta sunt, omnes habent. Doctissimus Freinshemius, cui nec lectio placet nec correctio, lectionem tamen sic tentat explicare, sibi nihil poscere Alexandrum præter gloriam ex vulneribus, quæ propter illam non sit refugiturus. Itaque distinxit: *se ante prima signa dimicaturum. Spondere pro se, quot cicatrices, totidem corporis decora.* Recte hoc quidem: sed longe alia sententia: nempe quas gerat in corpore cicatrices, totidem decora corporis, militibus esse debere testes, vades et obsides regiæ virtutis. Quod alterum argumentum est, quo confirmat, quod se militibus exemplum fortitudinis proposuerat. Sic Cicero Agraria II. 'Nulli pop. Romano pro me majores mei spoponderunt.' Fam. VII. 5. 'Casus vero mirificus quidam intervenit vel testis opinionis meæ, vel sponsor humanitatis tuæ.' Neque aliter ipse Curtius lib. IX. 'Vestras manus intueor; vestram virtutem rerum, quas gesturus sum, vadem prædemque habeo.' Eodem pertinent illa apud Ciceronem pro Cluent. 'At condemnavit: hanc enim damnationem dederat obsidem Balbo, et ceteris, ut destitutus ab Oppianico videretur.' Catilin. IV. 'Habemus a Cæsare sententiam, tamquam obsidem perpetuæ in Rempl. voluntatis.' Pro Cæl. 'Habet a M. Cælio respl. duas accusationes vel obsides periculi, vel pignora voluntatis.' Divinat. extr. in Cæcil. 'A nobis multos obsides habet populus Rom.' Thucydides lib. I. *Μὴ γὰρ ἄλλο τι νομίσητε τὴν γῆν αὐτῶν ἢ ὅμηρον ἔχειν.* Idem lib. III. *Οὔκουν χρὴ οὔτε τοῦ θανάτου τῇ ζημίᾳ ὡς ἐχεγγύῳ πιστεύσαντας χεῖρον βουλεύσασθαι.* Sic etiam cicatrices Alexandri spondent pro virtute ejus apud milites. *Spondere*, inquit, *pro se* vulnerum, quæ cominus prœliando acceperit, *cicatrices*, quarum quot vestigia sint, totidem in suo *corpore decora* et virtutis notas numerari. Ne quis miretur, nos alibi tres Flor. alibi unum advocare, monemus, tres illos tantummodo consultos nobis de locis antehac tentatis: unius vero excerpta perpetua optimi et antiquissimi

contigerat beneficio Amplius. Nic. Heinsii. Gronovius Observ. II. 8. Locutionem puto haud ineptam, si primum post dominatorum ponatur punctum: deinde pro totidem corporis invenire legatur praecedentibus Mss. quot contra corpora, totidem dominorum. Scheffer. Autem quantum ad dominatorum adnectebatur, uerum inde sejunctum coluerit vocibus pro se, ut praeclare monstravit Gronovium: sensus autem est, se nihi quam gloriam concupiscere. Cetera relinquere mihi habeo. Cellar.

Totidem corporis decore] In adverso nempe corpore; nam cicatrices in averso ignaviæ et fugæ indicia sunt. Ovid. Met. XIII. 'sunt et mihi vulnera, cives, Ipso pulcra loco.' *Loccen.*

Corpore] Forte corpori. Heinsius.

§ 7 *Perveniat eo*] Editi, perveniet eo. Modius.

Sic duces, sic proximi militum instructi] Vulgo: *sic duces, sic proximi militum instructi sunt.* Modius.

§ 8 *Vanam*] Forte legendum, *ravam.* Heinsius. Vides Fl. Leid. Voss. 1. et Bongarsium denotavisse variam, quæ lectio etiam nota Modio, qui eam tangit supra cap. 13. 34. sed forte magis satisfaceret, si per Mss. liceret legere cum nob. Heinsio, *raram aciem*, quod explicatur, 'extentis cornibus.' Virgil. Æn. IV. 'retia rara plagæ,' et mox n. 14. 'videtis ordines raros,' et cap. 15. 20. 'rarior acies erat.' Paulo post tamen iterum vanam aciem habet, adeo ut variata tantum videatur esse Curtio 'vana acies,' et 'rara.'

§ 9 *Oceanus*] Indicus, ad quem demum penetravit Alex. infra IX. 9. 1. quemque hodie navigant quotidie Lusitani et Hispani, Batavi, Britanni, multo longius progressi, quam Alex. qui auream Chersonesum, seu Malaccam, Moluccas, et Japonas, et Sinas numquam vel vidit, vel auditione perceperit. *Raderus.* Hoc loco pro domini, mallem dominis. Freinsh.

§ 10 *Nulla amplius*] Mutarat hoc vulgo in nullam malo exemplo mehercule: nam quid est corrumpere bonos scriptores, nisi hoc est corrumpere. *Modius.* Forte, *nisi ulla amplius*; vel, nullam amplius ullo. Heinsius.

Minima parte virium] Atqui sexcenta millia Persarum ibi fusa. *Raderus.*

§ 11 *Diutino bello*] Quadriennali, nam Olymp. CXI. anno 3. ad Granicum pugnavit, sequenti ad Issum, tertio Tyrum, Gazam, Palæstinam, Ægyptum occupavit: quarto ad Gaugamela. *Raderus.*

Conjuges et liberi] Xenophon Cyropæd. IV. ubi in pugna cum Crœso tradit fuisse 'intercepta carpenta cum praestantissimis mulieribus,' addit: 'Nam Asiatici cum expeditiones instituunt, sic eas hodieque suscipiunt, ut res maximi pretii secum sumant.' Aiunt enim, se pugnandi avidiores esse, quum eæ res 'adsint, quas sibi carissimas habent.' Forte ex veteri instituto id fecerint, postquam Persarum aciem duce Cyro trepidantem feminarum interventus restituit. Justin. I. 6. 14. Similia de majoribus nostris memorat Tacitus Germ. cap. 7. et 8. Brissonium vide de Regno Pers. lib. III. pag. 312. Maximum Tyr. Dissert. XIV. *Freinsh.*

Pro pignoribus corpora opponimus] 'Pignora' conjuges et liberi sunt: 'corpus opponere,' est tueri ita, ut periculum alterius in nos convertamus. Cicero pro Marcello c. 10. 'Non modo excubias et custodias, sed etiam laterum nostrorum oppositus et corporum pollicemur.' *Cellar.*

§ 12 *Pene immensas*] Lege, *plene immensas hoc.* Heinsius.

Locum] Hoc enim vel præcipue ad curam ducis pertinere expertus erat malo suo Darius. Vere Vegetius III. 13. 'Bonum ducem convenit nosse

magnam partem victoriæ ipsum locum, in quo dimicandum est, possidere.' Et similia præcipit Onosander Strateg. cap. 31. Ergo Civilis apud Tacit. H. v. 17. 3. similiter hortatur suos: 'Quæ provideri astu ducis oportuerit, providisse: campos madentes, et ipsis gnaros, paludes hostibus noxias,' &c. Adde Florum II. 6. 16. n. Sallust. Jug. 49. 3. et Cæsar. de Bell. Gall. III. 23. ibi: 'loca capere.' item VII. 52. 'Exposuit, quid iniquitas loci posset, quid ipse ad Avaricum sensisset,' &c. Bel. Civ. III. 73. in quo mendum tollo, certe indico: 'quod esset acceptum detrimenti, ejus (fortunæ) juri potius, quam suæ culpæ debere tribui: locum se tum ad dimicandum dedisse,' &c. Scribam: 'locum se aptum (aut 'tutum') ad dim. legisse.' Adde Supplementa mea Liv. VIII. 23. ubi de Xanthippo et Regulo. *Freinsh.*

§ 13 *Primum impetum*] Quem et Germanis tribuunt Tacit. Germ. IV. 2. Cattos tamen excipiens, ibid. XXX. 3. et Seneca de Ira I. 11. cum Floro III. 3. 5. et imprimis Gallis Livius X. 28. 4. et ceteri. Quin et secundum Justinum XLI. 2. 8. 'Parthi intolerandi forent, si quantus his impetus est, vis tanta et perseverantia esset.' *Freinsh.*

Amisso aculeo] Aristoteles de Hist. Animal. III. 12. testatur, apiculam, si percutiat et infigat aculeum alteri, vel illi evellatur, mori: cui Menander accinit: Κέντρον γὰρ πληγῇ πέρι κάλλιπεν ἐμματέουσα· Κέντρον δὴ ζωήν τε φέρει θανατόν τε μελίσσῃ. Alii negant mori, sed torpere, et fucos fieri: Plinium XI. 17. consule. *Raderus.* Atque hanc opinionem, præter Curtium, amplecti videtur Livius XXIII. 42. 4. eodem simili utens, et hinc absque dubitatione corrigendus: 'Te ad unum modum ictum figentem, velut jaculo emisso torpere,' pro 'velut jaculo,' inquam, scribe 'veluti aculeo.' *Freinsh.*

§ 14 *Hi vero campi deprehendere*] Non video quis adversativæ conjunctioni hic sit locus, nec si expletive poni dicas, ullam habet elegantiam, consuetudini Latinorum convenientem. Mallem ergo, *hi vere campi deprehendere*. *Vere* deprehendere, est, aperte, manifeste. *Scheffer.*

Nam ultimi] Oratorium videatur hoc, et imprudenti Curtio excidisse, dum ingenio indulget in oratione fingenda. Sane suspectum ea dubitatio facit, qui Darius scire potuerit de ordinibus aversis. Bonis enim oculis et vix humanis necesse est fuisse, qui totam aciem visu permetiretur, et ad ultimos ordines ita penetraret, ut discrimina etiam agminum et positus eorum pervideret. Nisi si a transfugis accepisse credemus, quod solum excusando Curtio dici possit. Ac in eadem plane caussa superius etiam illud est IV. 13. 13. 'adhuc lymphatos ferri agique.' Dubites enim et ibi, unde idem tam cito de formidine hostium cognoverit. Sed esto apud transfugas et exploratores Curtio perfugium. Ita tamen omnia debebant temperari, ut nihil nisi verisimile dicatur: nihil admittatur, quod vel minimam excitare suspicionem queat dubiæ veritatis. *Acidalius.* Vel ex hoc loco pateat, orationes plerasque ducum fictas a Curtio, quamvis subinde dicat summam orationis ejus ab Græcis non traditam, ac proinde non referat, ut aliarum argumenta ab illis accepisse credi possit. Sed reapse hic deprehensus inficiari vix possit ab ipsomet excogitatam hanc fortasse omnem parænesin; nec immerito Acidalius idem suspicatur. *Raderus.*

§ 15 *Bello vicerimus, si vincimus prælio*] Livius: 'uno prœlio victus Alexander bello victus esset.' *Modius.* *Bello vicerimus*] Hanc sententiam Alexandro tribuit Modius, ad illa Livii IX. 19. 10. 'Prœlio victus Alexander, bello victus esset.' Item alius Vir sane doctus in notis Polit. ad Tacit.

II. 21. tamquam Curtius id hoc libro prodidisset. quod adnotare placuit propter duplex genus hominum: quorum alii leves hujusmodi hallucinationes ingenti fastu atque acerbitate exagitare solent, humanitatis obliti; alii contra ab ejusmodi viris prolata, nulla infirmitatis humanæ memoria, ne examinata quidem, statim arripiunt, deinde vulgant: unde fecundissima fere errorum seges in his arvis. *Freinsh.* En distinctum *prœlium a bello:* Ita etiam Livius IX. 19. 'Uno prœlio victus Alexander bello victus esset.' *Cellarius.*

Hinc Euphrates illinc Tigris] Quasi inter utrumque amnem acies stetisset, quæ vero longe ultra Tigrim erat transmota. *Cellar.*

§ 16 *Implicatos ergo*] Ergo sciendum est, nimiam impedimentorum multitudinem, necessario maxima comitari incommoda. Apud Nostrum infra VI. 6. 15. Alexander impedimentis ignem subdit, quippe futuris moram agminum itinerumque. Noverat enim patrem suum Philippum, cum præda ex Scythis redeuntem, a Triballis opportuna loca insidentibus pæne cæsum, certe graviter vulneratum fuisse. Noverat quid ipsi accidisset supra IV. 9. 19. quando in transitu Tigris 'dum sua quisque spolia,' amnis impetu provoluta, 'consequi studet, major inter ipsos quam cum amne orta luctatio est.' Noverat, se ipsum contemnendo sarcinarum damnum summam rerum tenuisse, supra IV. 15. 7. 'Magno consilio,' ut judicat Noster IV. 16. 28. Vide Justin. IX. 3. 2. et Plutarch. de Fort Alex. I. 13. atque simile aliquid diu post accidit Manlio exercitum ex Gallogræcorum bello reducenti, in iisdem fere locis, in quibus et Philippus periclitatus fuerat: nam in latrunculos Thracas incidens pæne cæsus, fugatus, exutus impedimentis est, Livius XXXVIII. 40. 6. juncto XXXVIII. 46. 5. Arminius insidiatus Cæcinæ locis opportunis ante captis 'non statim prorupit, sed ut hæsere cœno fossisque impedimenta, turbati circum milites; incertus signorum ordo: utque tali in tempore sibi quisque properus, et lentæ adversum imperia aures, irrumpere Germanos jubet.' Tacit. I. 65. 4. est enim, ut apud eumdem II. 5. 4. recte existimat Germanicus, 'longum impedimentorum agmen opportunum ad insidias, defensantibus iniquum.' Cæsar Bell. Gall. VII. 66. 'relictis impedimentis suæ saluti consulant.' Annibal Alpes maximo cum periculo transiit, vide Liv. XXI. 33. quamquam impedimentorum magnam partem in Hispania reliquisset: sic enim Livius XXI. 60. 7. 'Omnibus fere caris rebus (ne gravia impedimenta ferentibus essent) circa (scribo *citra*) Pyrenæum relictis.' Eumenes, quem paucissimis ducibus postpono, cum videret suos se ire implicitum impedimentis hostium, quorum diripiendorum consilium ceperant; cum apud ipsos monendo parum proficeret, clam misit ad hostes, ut impedimenta sua tuerentur, hortatus, eoque astu prævenit exitiale suorum lucrum. Polliæn. IV. 8. 5. Plutarch. Eumen. c. 17. Sed hæc indigitasse sufficiat, cum in omnibus fere antiquis atque recentibus historiis, plures occurrant pugnæ ob impedimenta male pugnatæ. Quin et ipsa nominis notio præ se fert, quid ea res habeat incommodi. Sane ad usum quotidianum sobria et frugali sarcinarum copia maxime opus est: præsertim in hostico, aut omnium rerum sterili solo. Inde merito veritus est Annibal, sollers imperator, si quis alius, 'ne exutum impedimentis exercitum nequicquam incolumem traduxisset.' Livius XXI. 33. 9. *Freinshem.*

§ 17 *Non corpora*] Macedones omnes bellis prioribus attritos, præsentem Alexandri militem peregrinum esse, non Macedonicum. *Raderus.*

Medium enim sanguinem] Editi, *sanguinis;* sed ignorant illud eleganter dici, qui hoc ei substituunt. *Modius.*

In paucitate] Eumdem in sensum Dio lib. XL. Galli 'ob abundantiam suorum ne sentiebant quidem, si quos amisissent; contra Romani, quorum et ante numerus non ita magnus fuerat; et tunc subinde idem decrescebat, facile obsidione coërcebantur.' Idem vult Tacit. Hist. IV. 28. 7. paucis ut solet verbis, 'superante multitudine et facili damno.' Liv. II. 64. 5. 'Romani, quia paucitas damno sentiendo propior erat, gradum retulissent.' Idque eleganti similitudine demonstrat XXII. 8. 3. 'Ut in affecto corpore, quamvis levis caussa magis quam valido sentitur, ita quum paucis et invalidis quodcumque adversi incidit, non rerum magnitudine, sed viribus extenuatis, quæ nihil quod adgravaret pati possunt, æstimandum est.' Sic Marcellin. XIV. 11. 'Atque ægrum corpus quassari etiam levibus solet offensis, ita,' &c. *Freinsh.*

§ 18 *Unum animal*] Livius IX. 18. 7. de eodem Alex. 'Quantalibet magnitudo hominis concipiatur animo, unius tamen ea magnitudo hominis erit.' *Animal* per contemptum appellat Darius: sed hircus iste Græcus arietem Persam in terram diceremque 'hircavit,' si fas, Curtius, 'arietavit,' dixit. *Raderus.*

Quam sua virtute] Id inculcare solent callidi Imperatores, ut eo alacrius fortunam denuo tentent victi. Quousque enim nostra culpa cladem nobis accidisse credimus, remedium aut cautelam in posterum itidem in nostra potestate sita esse opinamur. Sic apud Tacit. Agric. XXXII. 2. 'Nostris illi dissensionibus ac discordiis clari, vitia hostium in gloriam exercitus sui vertunt.' Sic Hist. II. 76. 7. 'Ne Othonem quidem ducis arte, aut exercitus vi, sed præpropera ipsius desperatione victum.' Ergo Agric. XXVII. 3. 'Britanni non virtute sed occasione, et arte ducis se victos rati, nihil ex arrogantia remittere, quominus juventutem armarent,' &c. Syphax apud Liv. XXX. 4. 8. 'Scire incendio, non prœlio cladem acceptam; eum bello inferiorem esse, qui armis vincatur.' Sic Vercingetorix consolatus suos Avarico amisso: 'Ne se admodum animo demitterent, neu perturbarentur incommodo, non virtute neque acie vicisse Romanos; sed artificio quodam, et scientia oppugnationis, cujus rei ipsi fuerint imperiti.' Cæsar de Bell. Gall. VII. 29. Contra ubi confessio imbecillitatis semel expressa est hosti, ut nulla adversarii prærogativa victus nesciat infortunii sui culpam in quamvis aliam rem, quam suammet infirmitatem conferre, non cogitabit amplius de resistendo, sed libenter imperata faciet. exemplo pari infra VIII. 14. 42. Carthaginenses tum demum bona fide pacem oraverunt, postquam Annibal 'fassus in curia est, non prœlio modo se, sed bello victum.' Liv. XXX. 35. 8. Nobiliter apud eumdem XLII. 47. 9. melior pars senatus: 'Ejus demum animum in perpetuum vinci, cui confessio expressa sit, se neque arte, neque casu, sed collatis cominus viribus justo ac pio bello esse superatum:' quod expressum sentio ex Polybio XIII. 1. qui Achæis suis id tribuit: quibus concinit Claudian. in VI. consulatum Honorii vs. 248. 'nulla est victoria major, Quam quæ confessos animo quoque subjugat hostes.' Atque ideo Parmenionis consilium a rege spretum Arrianus l. III. 2. 13. putat, 'ne victo rursum Dario, clancularia nocturnaque a suis irruptio facta, in caussa esset, quo minus Darius confiteretur, se pariter et milites suos Alexandro et Macedonibus bellica virtute inferiores fuisse.' Vide Buchanani Hist. Scot. p. 210. *Freinsh.*

[illegible] Fatum apud [illegible] XXI. [illegible] [illegible].

[illegible] Ergo et [illegible] [illegible] Tiberius apud Tacit. [illegible] 'Cuncta mortalium incerta, quantoque plus adeptus foret, tanto se magis in lubrico.' Exemplum [illegible] Tacit. H. II. 12. [illegible]

§ 20 *Deorum* [illegible] Vulgo, *Dii fata* [illegible] *Dii fata*] Pro *Dii* [illegible] *Deorum*, et profecto [illegible]. *Dii* [illegible] *fata*, ut imperium [illegible]: quia tamen illud *Dii* agnoscunt plerique, puto Curtium scripsisse *fato*, non *fata*. Scheffer.

Secundo cursu] Haud dubie, nec enim aliter intra tempus istud tam immensam potentiam compararent: nihil enim ad rem, si interim regum quidam privatim infelices, vel etiam cum modica imperii clade. Freinsh.

CCXXX. Annos] Non tamen ultra ducentos annos regium hoc imperium stetisse, Dionys. Halicarn. lib. I. scribit. Curtio consentiens D. Hieron. ad Daniel. cap. 9. (ubi tamen aliorum diversa computatio) continua 14. regum serie regnatum in Perside per 230. annos, notat. At Strabo lib. XV. permixtis Persarum Macedonumque temporibus, Imperii illius annos paullo longius profert. Clemens vero Alexandrinus Stromat. lib. I. accuratius subductis temporum rationibus, summam efficit annorum 235. In quo et variari inter alios quoque videas. Nam D. Augustin. de Civit. Dei XII. 10. annos colligit 232. Sulpicius autem Severus Sacræ Histor. lib. II. 250. Est et inter Constantinum Manassem, et Georg. Cedrenum, non parva dissensio: quorum hic, in suis Annalibus, non nisi 214. annos Persarum imperio adscribit: ille τὴν Περσῶν βασιλείαν ἐφ' ὅλοις τριακοσίοις ἔτεσι τριακονταέτεσιν, ait. A quibus etiam discedens Agathias lib. II. annos 218. Persarum Monarchiæ tribuit. Brissonius pr. lib. I. de Regno Persico. Freinsh.

§ 21 *Ultro bellum inferebamus*] Dario Hystaspis, et Xerxe ducibus. *Cellar.*

Quia mutuo affectamus] Iterum vulgo, *quod mutuo affectamus*. Modius.

Una gens non capit] Capax non est, ut universale orbis imperium, aut majoris partis, sine certamine possideat, ac tueatur. *Cellar.*

§ 22 *Ochum in spem hujus imperii genitum, illos principes, illam sobolem regiæ stirpis, duces vestros regum instar vinctos habet*] Concinnius videri possit alio verborum positu: *Ochum in spem hujus imperii genitum, illam sobolem regiæ stirpis, illos principes, duces vestros regum instar*. Acidalius.

Regum instar] Quippe opulentis provinciis cum amplissima potestate præfectos. Adde infra V. 1. 37. *Freinsh.*

Vinctos habet] Iterum impressi: *victos habet, nisi quod in vobis est ipse ego majore parte captivus sum*: insulse. *Modius.* *Duces vestros regum instar*, satrapas amplissimis provinciis et quasi regnis præfectos, *vinctos habet*, subaudi, *hostis: nisi quod in vobis est*, si vos excipio, qui quasi pars mei estis, *majore parte* in matre et liberis

captivus sum. Cellar. Lege ex Mss. *nisi quid in vobis spei est*. Heinsius.

Ipsi mori non recusatis] Editi, *ipse mori non recuso*, et vereor ne ita legendum sit. *Modius*. Valde metuo, ne legendum sit cum vulgatis, quod et Modius subverebatur. *Acidalius*. Equidem legendum censeam, *mori non recuso*, ut Junianum exemplar habet et Coloniense. *Raderus*. Mss. *recusatis*; forte, *recusarim*. Heinsius.

§ 23 *Omnes*] In Bong. fuit *omnes hos*, quæ res facit ut sic ab auctore concepta credam ista: *restituite mihi pignora, pro q. m. non recuso; parentem, liberos, nam conj. in i. c. amisi. Credite nunc omnes hos*, &c. Freinsh. Forte, *omnes obtendere*. Heinsius.

Precario victu] Necessitate emendicandi victus a Macedonibus. *Cellar*.

Fastidiunt] Malim *fastidiant*. Freinsh. *Quorum reges esse fastidiant*] Qui ita oderunt Græcos, ut vel reges ipsorum esse dedignentur, tantum abest ut æquo animo illis serviant. *Cellar*.

§ 24 *Per ego vos Deos*] Vulgo, *precor vos per Deos patrios*: inepte; nam quis ita agit, aut loquitur? Apuleius certe ait: 'Per ego te Maternæ caritatis fœdera deprecor:' et iterum: 'Per ego te frugiferam tuam dextram istam deprecor.' *Modius*. Male edidit Freinshem. *Precor vos per Deos patrios*. Sic Noster v. 8. 16. 'per ego vos decora majorum.' *Heinsius*.

Æternum ignem] De quo prolixe Brisson. lib. II. de Regno Pers. p. 164. et Noster supra III. 3. 9. Adde eruditissimum opus Cunæi de Republica Hebræorum II. 18. *Freinsh*.

Solis intra fines regni mei orientis] Plebeia loquendi consuetudo, vetustis scriptoribus valde amata. Vulgus enim terrarum orbem ut discum imaginatur, cujus extremitates cœlum contingant. Ad easque sidera tum oriantur, tum ex adverso occidant. Darius ergo tantum Persarum imperium esse dicit, ut ab Ortu terminos, quos vulgus soli orienti constituit, longe excedat, atque ita intra fines regni Persici hoc sidus oriatur. Sic IV. 8. 3. Memnonis regia 'pene extra terminos solis' fuisse dicitur, id est extra fines, quos vulgus ab Austro credebat terris cœloque statutos esse. Adde quæ in appendice Geographiæ Antiquæ de hac loquendi figura diximus. *Cellar*.

§ 25 *Spe pleni*] Sic edidit Freinsh. Mss. omnes *spiritus*. v. 8. 13. 'idemque erit regni mei, qui et spiritus finis.' *Heinsius*.

Quam gloriam] Idem inculcaverat suis Xerxes apud Herod. VII. 53. 'Viri præstantes existatis, neve res hactenus gestas a Persis magnas præclarasque dedecoretis.' Hoc et in proverbium abiisse discimus ex Polybio XV. 4. Φυλάξαι, κατὰ τὴν παροιμίαν, πατέρων εὖ κείμενα ἔργα. *Ut veteri verbo dicitur, majorum exempla tueri*. Sic Philippus hortatur suos apud Justin. XXX. 4. 6. et 13. *Freinsh*.

In dextris vestris] Sic Ælian. Hist. Var. XI. 9. Sallust. Cat. 58. 10. 'Memineritis, vos divitias, decus, gloriam, præterea libertatem, atque patriam in dextris vestris portare.' Simile his est istud ex Liv. XXI. 41. 17. 'Unusquisque se non corpus suum, sed conjugem ac liberos parvos armis protegere putet: nec domesticas solum agitet curas, sed identidem hoc animo reputet, nostras nunc intueri manus Senatum Populumque Romanum,' &c. *Idem*.

Quisquis contempserit] Sallust. Jug. 87. 3. 'Videre fugientes capi, aut occidi; fortissimum quemque tutissimum.' Item Cat. 58. 9. 'Semper in prœlio his maximum periculum esse, qui maxime timent.' Livius XXII. 5. 2. 'Quo timoris minus, eo minus ferme periculi esse.' *Idem*.

§ 26 *Curru vehor*] Vide supra ad III. 11. 7. et infra ad v. 12. 16. *Freinsh*.

Fortitudinis exemplum] Nam utraque acie ipse quoque depugnasse le-

gitur, apud Nostrum, ex quo Brisson. III. pag. 340. notat sua ad tempora respexisse Marcellinum XIX. 15. cum sic scriberet: 'Rex enim ipse Persarum, qui numquam adesse certaminibus cogitur, his turbinum infortuniis percitus, novo et nusquam antea cognito more, prœliatoris militis ritu, prosiluit in confertos.' *Idem.*

Cap. XV. § 1 *Ut et demonstratum*] Ita scribo; editi: *ut est demonstratum a transfuga, cum insidiarum locum circuiret, et Dario, qui lævum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere jubet*; sed hæc quam recte, ipsi viderint. *Modius.* *Ut et demonstratum*] Sic edidi locum, adjutus excerptis Bongars. codicum: quæ verissima et aptissima est lectio. Pessime omnes alii, *ut est demonstr. a transf. cum insid.* &c. Freinsh.

Insidiarum locum] Quo murices defossi erant. cap. 13. n. 36. *Cellar.*

Lævum cornu] Supra ad III. 9. 4. notavimus, Persarum ex more regem mediam aciem tenuisse. Quod si lævum cornu hic rexit, eo accidit, quod Curtius totam aciem non in tres partes, sed duas tantum dispertitus, reperit eum propiorem fuisse lævæ. Possit etiam extra ordinem in id transgressus videri ea caussa, quod Alexandrum in dextro pugnaturum esse compererat. Sic contra Veientes, tamquam acriores hostes, in dextro cornu collocatos, constitit Tullus in sinistro suo, Metio in dextra parte Fidenatibus opposito. Liv. I. 27. 5. *Freinsh.* At Bessus cum Massagetis steterat in Darii lævo cornu. cap. 12. 6. quomodo ergo ferri potuerat in lævum Alexandri? nisi in *a latere* subsidium conciliationis fortasse quæsiveris. *Cellar.*

Agmen obliquum] Polyæn. IV. 3. 17. Ἐπὶ δόρυ παρήγγειλεν ἀκολουθεῖν. *Obliquato in latus dextrum agmine sequi se jussit*: non ut reddit Interpres: *recta jussit sequi.* Freinsh.

§ 2 *A latere*] Hæc in editis nulla erant. *Modius.* *A latere*] Sic edidit Modius adstipulantibus etiam Mss. nec sane supervacua sunt hæc duo vocabula: ideo postliminio reducimus. *Freinsh.* Recte legit Freinsh. *a latere.* Heinsius.

§ 3 *Signo dato*] 'Persarum usus invenit, quomodo quod solus dux utile judicasset, per signa totus agnosceret et sequeretur exercitus.' Brisson. lib. III. p. 343. ubi signa ista dividit in vocalia, semivocalia, et muta, quorum singula deinceps latius exsequitur. *Freinsh.*

§ 4 *Ultra temonem*] Excusi, *supra temones.* Modius.

Laceravere] Arrian. III. 3. 4. nullum effectum habuisse currus istos asserit: Diodor. XVII. 58. fere cum Nostro consentit, circa prima signa terrorem atque damnum intulisse, a phalange fuisse elusos, quod ait Noster infra IV. 15. 14. crudele porro fati genus, quod intulerint quibus inciderant, apud eumdem Diodorum et Nostrum hic, et mox IV. 15. 17. describitur. Quo pertinet Plutarchi Artaxerxes cap. 8. qui 'ante suam phalangem Græcæ aciei opposuit falcatorum curruum robustissimum quemque, ut nimirum prinsquam manus consererentur, vi impetus eorum Græcos ordines dissiparet.' *Freinsh.*

§ 5 *Mille equitibus*] Imo 'tribus millibus,' secundum Diodor. XVII. 59. et colligi potest ex Nostro infra IV. 15. 12. majorem aliquanto numerum fuisse. *Idem.*

§ 7 *Abi, nuntia*] Valde laudat hoc consilium Alexandri Curtius infra IV. 16. 28. apud Plutarch. cap. 59. vehementer exagitatur Parmenio, quod impedimentorum caussa turbaretur in conflictu. *Raderus.* Adde Polyæn. IV. 3. 6. Sic apud Liv. VIII. 38. 17. in pari caussa A. Cornelius Arvina: 'Sine modo, inquit, sese præda præpediant,' &c. et Plutarchi Eumenes cap. 32. suos argyraspidas cordate monet, 'non in impedimentis, sed in

armis esse victoriam.' Pertinent huc quæcumque de præda ante victoriam non persequenda, de præceptis prudentium, et magnis utramque in partem exemplis, passim monent eruditi. Affine dictum est Catonis apud Plutarch. cap. 19. qui, Celtiberis in auxilium vocatis, cum illi ducenta talenta mercedis nomine poscerent; ceterique Romani id aspernarentur: 'Nihil esse mali affirmavit: victoria enim parta, non de suo, sed de hostilibus bonis mercedem iis soluturum: sin secus evenisset, neque qui poscerent superfuturos, neque unde exigerent.' *Idem.*

Sed etiam quæ] Iterum excusi *omnia quæ;* et pro *acie*, quod præcedit, legebatur in membranis *aciem*, sed minus recte. *Modius.*

§ 8 *Ut me ut*] Adhuc impressi *ut me et*, venustior est repetitio τοῦ *ut.* Idem.

Philippo patre] Oblitus hic est Curtius Alexandro non amplius Philippum fuisse patrem; sed Hammonem. *Freinsh.*

§ 9 *Captivi*] Confer Arrian. lib. III. duobus locis, ubi nimirum Alexandri consultationem ante prœlium, et ubi prælium ipsum describit. *Idem.*

§ 10 *Lætique circa Sysigambim*] Decurtata formula, qua spadones notantur, sicut *a pedibus* servi sunt; *a latere* satellites, domestici. III. 5. 15. integra exstat IV. 11. 25. 'E spadonibus qui circa reginam erant.' *Cellar.* Mss. *læti circa Sysigambim erant*, forte *errant*. Heinsius.

§ 11 *In eodem*] Sive ad *animum*, sive ad *mærorem* referas, dura constructio est. Si nihil excidit, quod magis credo, tentem: *eadem quæ antea fuit, perseveravit.* Freinsh.

Verita fortunam irritare] Huic respondet fere illud P. Syri: 'Irritare est calamitatem, cum te felicem vocas.' Et illud Senecæ pressius in Thyeste vs. 935. 'Proprium hoc miseros sequitur vitium, Numquam rebus credere lætis, Tamen afflictos gaudere piget.' *Loccenius.* *Præcoce gaudio fortunam inritare*] Metuens ne fortunam infestam sibi redderet præmaturo et intempestivo gaudio. *Cellar.*

§ 12 *Menidas*] Hic, ut dixi, in excusis *Amyntas* legitur: sed non bene; quantum judicare valeo. Examinabimus tamen rem omnem cum otio diligentius. *Modius.* Hic vero Menidam recte Modius vicarium fecit Amyntæ. Sed unde aut quare *et* intrusit, quod nulli rei, nec in ullis aliis libris? Spongiam huc, ut deleatur. *Acidalius.* Libri omnes *Amyntam* pro *Menida* habent, qui Vicarius Amyntæ fuit. *Raderus.* *Amyntas*] Modius *Menidam* substituit, approbante Acidalio et Radero; et certe Menidam eo in prœlio vulneratum fuisse discimus mox IV. 16. 32. sed quando *Amyntam* omnes libri præferunt, nihil hic mutandum censuimus: quippe ex multis qui tum eo nomine vocari potuerunt, etiamsi unum alterumve huic pugnæ non interfuisse probemus, qui excludemus ceteros? de *Amynta* disputatum etiam supra ad IV. 13. 28. *Freinsh.* Mss. nostri *Menidan* præferunt, et Alexander supra IV. 12. 4. 'Concitis equitibus Menidan jubet explorare, ubi Darius esset.' *Snak.*

Non sustinuit impetum] Verbum militare 'sustineo,' sonans impetum incurrentium hostium fortiter ferre, non recedere. Nepos Hann. II. 4. 'Quorum vim quum rex sustinere non posset.' Cæsar. B. G. II. 6. 'Nisi subsidium sibi mittatur, se diutius sustinere non posse.' *Cellar.*

Caucasiorum] Corrige *Cadusiorum*, et vide Arrianum. *Modius.* Horum tamen supra meminit: ubi omnes Darium secutæ gentes memorantur, mentio nulla est. Occurrit *Cadusiorum* rescribendum, quod apud Siculum diserte duo millia Cadusiorum, et totidem Scytharum ad diripienda impedimenta a Mazæo sunt immissa. Juniana Curtii editio exerte *Cadusio-*

rum præfert, in ora vero *Caucasiorum*. Raderus.

Refugit] Sic legendum, ex fide Mss. male edidit Freinshemius *effugit*. Heinsius.

§ 13 *Sarissophoros*] Vulgo, *quos Sarissophoros*: mirum ni antiquum obtinerent. *Modius*. Livius XXXVII. 42. 'Impeditus usus prælongarum hastarum: sarissas Macedones vocant.' Adde notata III. 2. 5. *Cellar*.

§ 15 *Vallo similis*] Vallum, inquit Isidorus, est, quod mole terræ erigitur, ut custodia prætendatur, dictum a *vallis*, nam valli fustes sunt, quibus munitur. Lips. de Milit. Rom. Stewech. ad Veget. IV. 27. Phalanx ergo Macedonica in duas divisa partes falcatis quadrigis spatium medium transcurrendi dedit, utrimque sarissas longas in modum valli composuit, ut si currus in latus conarentur declinare, in aciem valli et præfixas hastis cuspides et spicula, quæ velut tergum echini efficiebant, et horrebant, incurrerent. *Raderus*. *Vallo similis acies*] Hastis ita varie junctis, ut rami in vallo solebant. *Cellar*.

§ 16 *Hi territos regere*] Colinæi editio, quæ facile omnium optima est, *hi territi regi non poterant*; alii omnes excusi, *his territos regere non pot*. nimirum rectum est, quod expressi. *Modius*.

§ 17 *Amputata virorum membra*] Appianus Mithridatico p. 182. *Δρεπανηφόρα ἅρματα διέκοπτε καὶ διέτεμνε τοὺς μὲν ἀθρόως εἰς δύο, τοὺς δὲ ἐς μέρη πολλά. τό τε γιγνόμενον ἐξέπληττε τὴν στρατιὰν, ὅτε ἴδοιεν ἡμιτόμους ἄνδρας ἔτι ἐμπνέοντας, ἢ ἐς πολλὰ διεῤῥιμμένους, ἢ τῶν δρεπανηφόρων ἀπηρτημένους. Falcati currus alios in duas, alios in plures partes lacerabant, quod exercitum conterruit, dum vidit dimidiatos viros spirantes adhuc, aut in multa frusta discerptos, aut artus pendentes a curribus*. Cellar.

Debiles arma tamen] Illud *tamen*, etsi in vulgatis libris non erat, nescio quomodo tamen recipiendum visum fuit. *Modius*. *Arma non omittebant*] Lege ex Mss. *arma quidem non omittebant*. Heinsius.

§ 18 *A Dario*] *Missi a Dario* impressi; non male etiam, nisi membranas sequi verius esset. *Modius*. Ego cum Bongars. vocem *missi* expunxerim. *Freinsh*.

§ 19 *Jubet*] Admodum velim exesse hanc vocem. *Freinsh*.

§ 20 *Rarior acies erat in dextro cornu Persarum: namque inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta*] Siccine nunc demum ad opprimenda? Quin alii jam oppresserant, id est, invaserant. Nam eam vim id verbi habet, ut sit improviso adoriri. Malim igitur hic *obtinenda*. Res ita est. Venerant Bactriani subsidio Scythis, qui cum impedimenta diriperent, occiso ipsorum duce, jam territi erant ac pæne profligati. His inquam subsidio venerant illi tantum, ut quæ ab aliis occupata, cum ammittendi periculum esset, obtinerent. Liquet ex præcedentibus his maxime: 'Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, duce occiso, gravius territis instabat. Supervenere deinde a Dario Bactriani, pugnæque vertere fortunam.' *Acidalius*. Acidalius pro *opprimendis* scribit *obtinendis*, sed cum omnes membranæ et editiones alteram scripturam præferant, religioni fuit Acidalium sequi, præsertim cum etiam auctori, veteri quoque scriptura retenta, justa sententia constat. Aretæ enim inexspectatus erat Bactrianorum adventus, sicut Scythæ Aretæ. Ceterum Bactrianos non omnes qui cum Dario erant, ad impedimenta excurrisse existimo, sed illud *mille* quod in lævo cornu Darii erat, de quo supra: erant in acie Bactriani admodum novem equitum *millia*, octo ducebat Bessus, mille separata erant, quæ missa Scythis suppetias credo, quando de Besso hic nulla mentio, et Darius se ipsum nimis nudasset, amissis a se omnibus Bactria-

nis. *Raderus.* *Ad opprimenda*] Acidalius legebat, *ad obtinenda*, quod jam alii oppressissent, id est, invasissent: ego mutandi recepta caussam hic non video: utique enim hi quoque opprimendis impedimentis abscesserant, cum ii qui prius id egerant, tenendo proposito impares essent: *opprimere* enim non tantum est invadere, sed etiam effectu conatus potiri. *Freinsh.*

§ 21 *Adisset*] *Adesset* vulgo, pessime. *Modius.*

Obverti] Alii *converti*, et paullo ante *effusos* pro *circumfusos*. Modius.

§ 22 *Et ab Agrianis equitibus*] Editiones: *ab Agrianis militibus premebantur: et Bactriani, &c.* non æque concinne. *Modius.* *Alexander et a fronte et a tergo hostem habebat; qui averso ei instabant, et ab Agrianis equitibus premebantur. Bactriani impedimentis hostium direptis reversi ordines suos recuperare non poterant*] A Modio sic hæc edita, quæ non paullo melius in vulgatis: atque in his tamen etiam distinctiuncula simul et copula peccat in verum sensum. Scribe et interstingue: *Alexander et a fronte, et a tergo hostem habebat. Qui averso ei instabant, ab Agrianis equitibus premebantur. Bactriani impedimentis direptis, &c.* Acidalius. Non male distinxit Acidalius, verborum intellectus non est obscurus, Agriani a tergo Alexandrum defendebant, ipse se ipsum a fronte. *Raderus.*

§ 24 *Utrumque delecti*] Quidam, *utrumque regem;* sed hæc vox melius abest. *Modius.*

Amisso rege nec volebant, &c.] Sic Craterus ad Alexandrum IX. 6. 8. 'Quum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in casum? quis enim tibi superstes aut optat esse aut potest?' Ita prisci Germani animati erant, 'quibus infame in omnem vitam ac probrosum, superstites principi suo ex acie recedere.' Tacit. Germ. XIV. 2. *Loccenius.*

Ante oculos] Vide III. 6. 3. et II. 9. Arrian. lib. IV. Virgil. Æn. IX. 70. 'Tum vero incumbunt; urguet præsentia Turni.' Notavit Herodot. VIII. 86. in pugna ad Salaminem barbaros 'exstitisse longe se ipsis præstantiores, Xerxem reformidantes, quod ab eo singuli conspici arbitrabantur.' Item ad Thermopylas acriter ab iis pugnatum fuisse scribit Diodor. XII. 7. 'Dum virtutis inspectorem et testem haberent regem ipsum.' Monet Imp. Constantius Julianum Cæs. prudentissime, apud Ammian. XV. 21. ut necessitate exigente intersit prœliis, 'turbatos subsidiis fulciens, modeste increpans desides, verissimus testis adfuturus industriis et ignavis.' Apud Sallust. Jug. 'Qua in parte rex pugnæ adfuit, ibi aliquamdiu certatum: ceteri omnes ejus milites primo congressu pulsi fugatique.' Livius XXXI. 37. 'Eo quoque superiores Macedones erant, quod et rex ipse hortator aderat.' *Freinsh.*

Ducebant] Ita v. l. et mox *adibant, tuebantur,* quibus locis erat vulgo *ducebat, adibat, tuebatur.* Modius.

§ 25 *Expetebat*] Forte, *expetebant.* Heinsius.

§ 26 *Sive ludibrium oculorum*] Quum Annibal ante agmen suum præmisisset boves accensas stipulas capitibus præferentes, iisque terruisset e longinquo Romanos, Livius illud quoque 'ludibrium oculorum' appellat. Quale et illud est, quum incensis funiculis et ex arboribus noctu suspensis hosti species imminentis exercitus terrorque objicitur. *Loccenius.*

Aquilam] Eamdem historiam Plutarchus quoque memorat, sed id ait contigisse, antequam Alexander prœlium iniret. *Raderus.* Seneca Natur. Quæst. II. 32. 'Aquilæ hic honos datus est, ut magnarum rerum faceret auspicia.' Exempla plura collegit Alexander Dier. Genial. V. 13. Sidonius Carm. XI. 127. 'Multos cinxerunt aquilæ, subitumque per orbem

Lusit venturas famulatrix penna coronas.' Ubi doctissimum Savaronem consule. *Freinsh.*

§ 27 *Alba veste*] De more, ubi vel sacrificandum, vel publice quid agendum erat. *Raderus.*

Monstravit] Sciens gratum id Alexandro fore. nam et ipse, 'cum ab aruspicibus cognovisset, Deos omnia fausta portendere, circumferri hostias jussit, et militibus ob oculos demonstrare, ut non solum ex auditione, verum etiam ex adspectu spem bonam de periculo haberent.' Polyæn. IV. 3. 14. *Freinsh.*

§ 28 *Hasta transfixus*] Ab ipso Alexandro, ut auctor est Diodorus XVII. 60. 'Dumque Imperator Imperatorem infesto animo petit, misso in Darium jaculo Alexander, ipsum quidem non contingit, sed aurigam illi adsistentem feriens prosternit.' *Raderus.*

Dubitavere] Alii, *dubitare*, et hoc malo pro *dubitabant*. Modius.

§ 29 *Turbavere cognati*] Indiligentes hic fuerunt librarii, qui ediderunt: *Lugubri ergo ululatu, et incondito clamore gemituque totam fere aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbavere. Cognati Darii et armigeri, lævumque tuentes cornu, in fugam effusum destituerant currum, &c.* sed ego quod illi viderant minus ex membranis correxi. *Modius.* Vidit et correxit Modius, necdum ille tamen omnia, quædam nec satis recte: dabo prius vulgatam lectionem, mox deinde censuram nostram: *Cognati Darii et armigeri lævumque tuentes cornu in fugam effusum destituerant currum.* Vocem *tuentes* ejecit Modius, mallem *cornu*. Nihil enim hic cornu aciei, quod nec erat ullum jam amplius, illa tam varie turbata: certe non nunc ipsum in fugam effundebatur: ego aliud video, sic sc. emendandum, ut adscribam: *Lugubri ergo ululatu, et inc. cl. g. t. f. a. a. æ. M. p. turbaverant cognati Darii: et armigeri lævam tuentes in fugam effusi destituerant currum, quem e dextra parte stipati in medium agmen receperunt.* Armigeri ad lævum Darii latus positi, occisum eum nunc rati, in fugam se dabant, curru destituto: quem alii ad dexteram stabiles et firmi in agmen suum recipiunt undique circumfusi. Verus iste sensus, qui nec aliter a Curtio expressus. *Lævam* simpliciter intelliges, vel subintelliges 'partem,' uti mox 'a dextera parte,' quamquam sane et hic vocula illa ipsa abesse potest, et utrobique læva et dextera absolute capi. *Acidalius.* Nec Mss. cum editis, nec editi et Mss. cum Criticorum censura conveniunt, constat vulgatæ qualicumque scripturæ sua tamen sententia. Persæ, (quos priori versu nominarat,) *lugubri ululatu et clamore gemituque totam fere aciem a. æ. M. p. turbavere.* Cognati vero Darii, &c. *in fugam* effusi currum destituerant, quem ii qui a dextra parte pugnabant in suam aciem receperunt. Chartæ et membranæ eumdem locum his verbis consignant: *Lugubri ululatu et incondito clamore gemituque totam fere aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbavere, cognati Darii et armigeri, lævoque cornu in fugam effuso, destituerant currum.* Paullo melius et expeditius hæc scriptura habet. Acidalius optime, quamvis nulla auctoritate nixus, sed e re præsenti et ingenio: et sæpe perbene, nisi quod a Curtio longius abeat, cujus ego syllabas retinendas arbitror tolerabili et vero sensu non obnitente. Alioqui nemo negat, sæpe sublatis aut mutatis voculis nunc his nunc aliis, aut etiam suffectis clariorem sensum effici posse: sed id est explanare Curtium, non illius verba recensere; præsertim quando codex suffragatur. Ceterum sententiam et emendationem Acidalii etiam Siculus affirmat, cum dicit, 'latus alterum lævum utique fuisse nudatum.' *Raderus.* *Turbavere*] Hunc locum sic interpolat

Acidalius: *Lugubri ergo ululatu et inc. cl. g. t. f. a. a. a. M. p. turbaverant cognati Darii: et armigeri lævam tuentes in fugam effusi destituerant currum, quem a dextra parte stipati in medium agmen receperunt.* Quam emendationem mire commendat Raderus, quamquam fassus nimis a verbis Curtii recedere. Mihi ne probabilis quidem est: cum et illud *turbavere* frustra mutetur, et lectio vulgata, Mss. etiam auctoritate subnixa, commodissimum habet sensum observata saltem distinctione quam adhibuimus. *Freinshem.*

Cognati] Hi enim circa ipsum erant in lævo cornu. Diodor. XVII. 59. et Arrian. III. 2. 21. Ergo horum fuga lævum istud cornu destituit currum regis, quem ideo qui in dextro stabant, in medium sui receperunt: hæc enim pars aciei pugnabat adhuc, ut ex sequentibus clarum est. *Idem.*

§ 30 *Honesta morte*] Justin. XI. 14. 3. 'Darius cum vinci suos videret, voluit et ipse mori: sed a proximis fugere compulsus est.' Suetonius Cæs. XXXVI. 2. Cæsarem quoque ultimo prœlio in Hispania de consciscenda sibi nece cogitasse refert. Multi alii in extremis sæpe periculis sibi ipsi omnino violentas manus intulerunt, M. Brutus, Otho, alii, ut omittam oppida et civitates; castra tota apud Cæsarem de Bell. Gall. v. 37. *Raderus.* De *honesta morte* vide supra ad III. 8. 21. De oppidis totis ita pereuntibus infra ad IX. 4. 6. *Freinsh.*

Vitaret] Forte ex præcedenti litera *evitaret.* Heinsius.

§ 31 *Resistentium ora*] *Resistentium adversa ora*, editiones, sed quid, malum, eo opus est? nisi forte ora a tergo fodi solent. *Modius.*

§ 32 *Prospectum nubes pulveris abstulerat*] Pariter v. 13. 12. 'Sed prospectum ademerat pulveris nubes.' *Cellar.*

Ferebatur] Mss. *referebatur;* forte *efferebatur.* Heinsius.

Ad sonum notæ vocis] Hæc omnia antea ita legebantur: *ad sonitum notæ vocis, aut signum subinde coëuntes. Exaudiebantur tantum strepitus habenarum, quibus equi currum trahentes, &c.* non recte, si quid judicare valeo. *Modius.* *Exaudiebantur*] Sic malui cum plerisque editionum veterum; et eum iisdem mox *tantum, et trahentes.* Freinsh.

§ 33 *Currum trahentes*] Cujus currum? Darii sine dubio, et sequitur, *hæc sola fugientis vestigia excepta sunt*, quæ profecto de nullo alio accipienda, jam vero nil de eo proxime præcessit. Locutus Noster est communiter de fugientibus, eos dixit errasse, coivisse. Quomodo nunc potest tam abrupte venire ad Darium seorsim, ne prolato quidem ejus nomine? mihi admodum persuasum, non pauca hoc loco excidisse. *Scheffer.*

CAP. XVI. § 2 *Sisti fugam*] Scriptus codex Coloniensis, et meus, *non posse resisti fugam*, sed si *resisti* placet, illud *fugam* placendum non est. *Modius.*

§ 3 *Præceperat rex*] Impressi omnes *processerat*, adeo unanimi sensu illud *præcipere* hac significatione, non usitatum solum bonis auctoribus, sed etiam elegans, e medio tollere conspirarunt: nequicquam tamen, si mihi meo, meo dico, imo membranarum arbitrio Curtio opem facere liceat. *Modius.* Cum Modio faciunt Mss. nostri. *Snak.*

Refrenare equos] Inhibere, a cursu fugientes persequente revocare. Cicero Philipp. XI. 2. 'Antonio se Brutus objecit, a progressu arcuit, a reditu refrenavit.' Et pro Cælio c. 31. 'Magno ingenio adolescentes refrenandi potius a gloria, quam incitandi fuerunt.' *Cellar.*

Jussi qui vehebantur] Scripti *jussit.* Quod non probo: quomodo enim tota sibi hoc pacto constabit periodus? *Modius.* *Vehebantur*] Leg. *qui invehebantur.* Heinsius.

Quam sequi se] Mallem cum Bongarsiano, *quam se sequi*, elegantioris

numeri caussa. *Scheffer.*

§ 4 *Fortuna partium territus*] Ita Brutum scribit Florus IV. 7. 14. 'In Cassio etiam suum animum perdidisse.' Livius I. 11. 3. de Crustumeniis: 'Jam alienis cladibus ceciderant animi.' Idem scribit I. 25. 12. Curiatiorum ultimum 'victum fratrum ante se strage fuisse.' Magis autem id accidere necesse est ipso capite jam cæso aut pulso, quod pluribus exemplis exsequitur Gruter. Discursu XI. ad illa Taciti H. IV. 34. 9. 'Credita (an *didita?*) fama per utrumque exercitum, vulneratum aut interfectum, immane quantum suis pavoris, et hostibus alacritatis indidit.' *Freinsh.*

Sua sponte] 'Omissa cunctando victoria erat.' Liv. VII. 24. 4. *Idem.*

Ad se vocari] Quid? ad se vocari jubet equitatum? totum, an duces modo? quod si hoc, cur non expressit? immo cur subjicit, unde colligas cum universis esse locutum? At hoc sane quam putidum est. Equites enim in ipso pugnæ discrimine constitutos Imperator ad se vocet, hortandi caussa? non certe si sapiat. Si quid video, fuit: *Thessalos equites advectus, Ecquid, inquit, &c.* Tacitus II. 45. 4. de Arminio: 'Equo collustrans cuncta, ut quosque advectus erat, reciperatam libertatem,' &c. ingerebat. Livius VII. 24. 4. 'Consul, vulnere alligato, revectus ad prima signa, Quid stas, miles? inquit,' &c. Ita scilicet duces militibus in acie stantibus advectos passim legimus: non contra. Sed nimirum ista vox, cum forte legi non posset, imposuit divinatori non optimo, qui cum de vocando aliquid hic esse conjiceret, non gravatus est aliam insuper voculam, *jubet*, inculcare: quæ et ipsa qua jure, qua injuria multa hujus scriptoris loca obsedit. De ipso autem Parmenionis hoc strategemate vide infra ad IV. 16. 28. *Freinsh.* Freinshemius vere, opinor, putat, locum hunc esse depravatum, emendatque: *Thessalos equites advectus, Ecquid, inquit.* Ac de re quidem facile convenirem, verba vero emendationis longius abire videntur. Quare mallem ita legere: *Thessalos equites advolare, ubi, et quid, inquit, videtis?* Verbum *advolare* valde opportunum est hoc loco, quia præcessit *strenue usus*, usurpatque Noster etiam alibi, quoties festinatio est indicanda. Scriba tamen non est assecutus, itaque fecit *advocare*, unde alius dein, *ad se vocare*, et alius, *vocari jubet*. Scheff. Aut Curtius incogitans scripsit, quod nulli politiorum facile persuadeatur, aut locus hic est corruptus: sensum adsequuntur correctiones virorum doctissimorum; ductum literarum attendenti in mentem venit, legi posse: *Thessalos equites id speculari jubet*, vel *jubens*, id est observare. Cic. Cat. I. 2. 'Multorum te oculi speculabuntur atque custodient.' Sic supra Noster IV. 12. 18. 'Mazæus quia speculari modo jussus erat.' Sic Justin. XXV. 3. 'Antigonus amissi regni speculaturus eventum.' *Snak.*

§ 5 *Fortuna vincit*] Alii libri *vicit*, quod præfero, propter sequens *strata sunt*. Scheffer.

§ 6 *Vera dicere*] Quæ res acerrimos habet aculeos, Tacit. Hist. IV. 78. 1. 'Vera erant, et a tribunis præfectisque eadem ingerebantur.' *Freinshem.*

Subditis calcaribus proruere in hostem] Sic plane libri, etiam optimi: sed legendum *prorumpere*, ut apud Maronem. 'Et medius densos prorumpit in hostes.' *Gronovius ad Tacit. Ann.* I. 68.

§ 7 *Fugæ spatio*] *Pugnæ*, membranæ: sed hoc cum mente auctoris pugnaret. *Modius.*

§ 8 *Darius paucis fugæ comitibus ad Lycum amnem contenderat, quo trajecto dubitavit an solveret pontem. quippe hostem jam adfore nuntiabatur*] De Lyco amne vere Noster, ut sibi constet.

Hanc enim ponte junctum et trajectum a Dario supra memoravit. At Justino qui in mentem venit de 'Cydno' affirmare? lib. XI. 'Suadentibus deinde quibusdam, ut pons Cydni fluminis ad iter hostium impediendum intercluderetur: non ita se saluti suæ velle consultum sit, ut tot millia sociorum hosti objiciat: debere et aliis viam patere, quæ patuerit sibi.' Mirum ni emendandus hic e Nostro: Nam quid huc Cydnus, qui Ciliciæ fluvius? In Lycum Arrianus etiam consentit, etsi non Darium quidem eo diserte profugisse narrat, sed Alexandrum, cum hunc insequeretur, transisse. Diodorus neutrius meminit, nec adeo fugæ ullius ad vel ultra pontem. In Justino verbum quoque vix sincerum, 'intercluderetur:' quod duriuscule de ponte, rectius de amne aut itinere ipso dicas. An mutandum, 'intercideretur?' ut Curtius hic mox deinde: 'Sed tot millia suorum, quæ nondum ad amnem pervenerant, ponte reciso prædam hostis fore videbat.' Ad quod ipsum exemplum vide ne et porro in Justino scribendum: 'ut tot millia suorum hosti objiciat.' *Acidalius.* *Lycum*] Recte meo animo Justinum XI. 14. 4. corrigit ad hunc locum Acidalius, sic legens: 'Suadentibus deinde quibusdam, ut pons Lyci (pro *Cydni*) fluminis ad iter hostium impediendum intercideretur: (pro *intercluderetur*) non ita se saluti suæ velle consultum ait, ut tot millia suorum (pro *sociorum*) hosti objiciat.' *Freinsh.*

§ 9 *Solveret pontem*] Sæpe factum ad præcidendum hostibus aditum, ut portæ civitatium clauderentur, magno interim exclusorum sociorum damno. Liv. XXV. 15. 11. 'Thurini conclamant, instare Pœnum: permistosque hostes urbem invasuros, ni propere portas claudant. ita exclusos Romanos præbuere hosti ad cædem.' *Freinsh.*

Fugientibus] Non *se*, quod in præcedenti *insequentibus* intelligendum, sed *hostes*, qua periphrasi cives denotat. *Scheffer.*

Arbela pervenit] Hinc apparet, quanto intervallo hoc oppidum a pugnæ loco orientem versus, et ultra Lycum amnem fuerit remotum. Prœlium autem inter Tigrim et Lycum commissum erat, unde Mazæus Babylonem petiturus, Tigrim superavit n. 7. Darius ad interiora regni properans Lycum ponte transivit. Ptolemæus, quem alibi secuti sumus, Lycum cis Arbela ponit, Caprum tandem amnem prope illa, nec fere aliter Strabo lib. XVI. ineunte. et Plin. VI. 26. quamquam hic Absidrin vocat, qui aliis Caprus est. *Cellar.*

§ 10 *Quis tot Ludibria, &c.*] Hæc ut declamatorio stylo nimium producta iterum vitio dat auctori nostro Cl. Clericus Judicii VIII. 8. sed quid non culpat, qui cuncta culpanda sibi sumsit? *Snak.*

Sæculi res] Tam varios et multiplices intelligit casus, quam alias vix seculis singulis integrisque, per tempora diversissima solent evenire. *Scheffer.*

Diem fortuna] Mss. *pro* vel *proh fortuna;* forte, *prona fortuna.* Heinsius.

§ 11 *Divisi saltus*] *Diversos saltus*, editi, et legatur sane ita. *Modius.* Scribendum plane cum vulgatis, *diversos saltus.* Acidalius. Certe *diversos* scribendum. *Raderus.* Lege *deversos saltus;* hinc *deverti*, *deversoria*, *deverticula;* nam sic semper Mss. *Heinsius.*

Integris debiles] Integri, pugnæ discrimen nondum experti; debiles, vulnerati, aut membro multati. Adde V. 4. 28. *Cellar.*

§ 12 *Misericordia*] Amat hunc sensum Curtius, ideoque sæpius expressit. Fecit et Cæsar de Bel. Gal. VII. 26. 'Plerumque in summo periculo timor misericordiam non recipit.' *Freinsh.* Cum propter metum im-

minentis periculi cogerentur omittere misericordiam, nec tam aliis esse auxilio, quam ipsi suam curare salutem. *Scheffer.*

Sitis præcipue, &c.] Et hæc hyperbole tædio affecit Cl. Clericum, qui eam ideo notat Judicii VIII. 6. sed, uti solet, inique.

Omnibus rivis] *Viis* vulgo; sed illud malo. Gualterus, 'omnibus accumbunt rivis.' Modius. *Rivis*] Sic malui cum paucis: ita mox num. 14. et certe si omnibus viis fuisset reperire præterfluentem aquam, forte non ita sitiissent. *Freinsh.*

§ 13 Cum *avide*] Adhuc vulgo, *quam cum diu avidi;* nugæ. *Modius.*

§ 14 *Nec ulla adeo avida et sicca lacuna erat*] Inepte, *avida*, vulgo melius, *avia:* cui tamen quomodo *sicca* hæret? Rectius *dissita* jungeretur: et utrumque illa probant superiora: 'Quidam occupatis proximis rivulis, diverterant longius, ut, quidquid occulti humoris usquam manaret, exciperent.' At *sicca* si retines, *arida* pulcre attemperaveris ex *avida:* quæ epitheta sollemnia poëtis. Martial. 'Siccæ quod redolet palus arenæ.' Propert. 'Dicebar sicco vilior esse lacu.' Sed vulgata lectio tota fortasse recta *avia et sicca*, ut utrumque dicat, et situs longius, et ἀνύδρους fuisse. *Acidalius.* *Avia et sicca*] Ita Constantiensis codex; Modianus, *avida.* Acidalio placet *arida.* Raderus. *Avia*] Mod. *avida;* unde Acidal. tentabat *arida*, non inepte; nec tamen ipse vulgatam lectionem damnat; et ego præfero. *Freinsh.*

§ 15 *Darium adhuc regem*] Petebant auxilium a Dario, ejusque implorabant opem contra vim Macedonum, quasi adhuc rex foret, cum is tamen jam in fuga constitutus ipse indigus esset opis alienæ. *Scheffer.*

§ 17 *Non pone modo*] Hic quiddam recepi, quiddam ejeci, quiddam mutavi; impressi enim sic habebant: *Jamque non modo fugientes, sed ne amnis quidem cupiebat, agmina sua improvide fugæ subinde cumulantes;* in quibus vocem *pone* desiderari, etsi libri calamo exarati nos nulli monuissent, etiam conjectari poterat: ut contra illud *fugæ*, et ineptum hic, et nulli rei, superare; proque *improvide, improvidæ* esse reponendum. Hæc tamen talia non viderunt boni viri, qui ante annos 34. et quod excurrit, Curtium ita ediderunt, ut integer videri posset. *Modius.* Facilius omnino ex vulgatis rescribi *improvida fugæ* poterat, quam *fugæ* ipsum penitus deleri; nisi forte, quia *fugientes* jam antecesserat, hoc repeti noluerunt. *Acidalius.* *Improvide*] Alii, *improvida fugæ.* Alii, *improvidæ fugæ.* Servo Mss. lectionem, *improvide subinde cumulantes.* Raderus.

Intravit pavor] Nihil enim amplius providit, sed proxima arripit. Vere enim Ennius apud Ciceronem, 'Pavor sapientiam omnem ex animo expectorat.' Paveris enim et consilii prope nulla est copula. *Raderus.* Haud procul abludit Livius XXIX. 32. 10. 'Amnis ingens fugientes accepit (neque enim cunctanter, ut quos major metus urgeret, immiserant equos) raptique gurgite, et in obliquum relati.' Nam interdum, teste Plin. Epist. VI. 16. m. 'timorem timor vincit.' Utque recte notat Marcellin. XVI. 26. 'Nihil cavere solet, præter id quod occurrit.' *Freinsh.*

§ 18 *Instantibus suis abeuntem hostem*] Vel hæc quoque præstare illis vulgatis: *Alexander instantibus suis ne impune abeuntem hostem inde permitteret sequi: hebetia, &c.* qui non videt, eum ego profecto non luscitiosum, sed cæcum esse audacter pronuntio. *Modius.* Non tam cæcus ego, ut præstare vulgatis hæc non videam: præstant, sed quantillum? Tu redacta voce *impune* sic mecum potius et initium et reliqua deinceps, totamque periodum rescribe et interpunge :

Alexander, instantibus suis, impune abeuntem hostem permitteret sequi; hebetia tela, et manus fatigatas, tantoque cursu corpora exhausta, et praeceps in noctem diei tempus caussatus; revera de laevo cornu, quod adhuc in acie stare credebat, sollicitus; reverti ad ferendam opem suis statuit. Acidalius. *Abeuntem*] Acidalius ex vulgatis bene redaxit voculam, *impune abeuntem;* illud non erat necessarium, expuncto post verbum *caussatus* substantivo, omnia unam intra periodum redigere. *Freinsh.*

Hebetia tela] Livius VIII. 38. 16. 'Jam viris vires, jam ferro sua vis deerat.' Et XXII. 59. 6. 'Nec superfuimus pugnæ, nisi in quibus trucidandis et ferrum et vires hostem defecerunt.' Florus II. 6. 17. 'Duo maximi exercitus cæsi ad hostium satietatem, donec Annibal diceret militi suo; Parce ferro.' Lucanus VII. 728. 'Cæsar, ut Hesperio vidit satis arva natare Sanguine, parcendum ferro, manibusque suorum Jam ratus.' *Idem.*

§ 19 *De lævo cornu*] Non amice solum, sed et prudenter fecisse hinc judica Quinctium consulem, referente Livio III. 70. 11. qui collegæ nuntiari jussit: 'victorem se jam imminere hostium castris, nolle irrumpere, antequam sciat debellatum et in sinistro cornu esse: si jam fudisset hostes, conferret ad se signa, ut simul omnis exercitus præda potiretur.' Certe ejus rei neglectus præstantissimum ducem Judam et victoria privavit, et vita. Macchab. I. 9. 16. *Freinsh.*

§ 20 *Periculum adiit*] Editi, *periculum fuit*, perperam. *Modius.* *Periculum*] Quale adiit et Masanissa eo prœlio quo Annibal profligatus est a Scipione. Nam, ut tradit in Punicis Appianus, vetus ille belli Imperator, 'inter fugiendum conspicatus conglobatos equites Numidas, accurrit, rogavitque ne se desererent: quo impetrato, in persequentes fecit impetum, sperans se eos in fugam versurum,' &c. *Freinsh.*

§ 23 *Ob idipsum*] Seneca de Ira I. 11. docet eam nusquam minus utilem, quam adversus hostes, licet vulgo contra videatur: idque multis rationibus et exemplis confirmat, quæ cognitu consideratuque dignissima, diligentiæ lectoris ex ipso fonte petenda relinquo. *Idem.*

§ 24 *Tumultuariæ manus*] Agmina fortuito et partim sine ordine concurrentia. *Cellar.*

Iniere] Colonienses membranæ, *injecere*, quod non temere rejiciendum arbitror; ita tamen ut nihil mutem. *Modius.* *Injecere* V. C. Colin. forte, *civere*. Heinsius.

§ 25 *Extraordinario periculo*] In quod extra prœlium jam victor inciderat. *Cellar.*

Inire potuerunt] Ita emendavi de conjectura, una litera a principio vocis *finire*, quæ omnes libros possidet, abjecta: neque enim 'finire numerum' Latine recte dixeris. Arbitror et apud Justinum lib. XII. ubi est, 'Jubentes eum solum cum patre suo Ammone finire bellum,' item corrigendum, 'inire bellum,' quomodo ibi in veteri meo manu exarato codice legitur. Arbitror, inquam, sed arbitror tantum, neque enim eadem est utriusque loci ratio, ut videre poterit, qui Justinum videbit. *Modius.* Bongarsius *lævs inire*. Male. Vorstius ad Val. Max. V. 3. *Heinsius.*

§ 26 *XL. Millia*] Si quis rescribat *quadringenta M.* haud difficulter adsentiar; sic enim a reliquis scriptoribus, ipsaque rei magnitudine propius abierimus. *Freinsh.* Diodorus cap. 16. πλείους τῶν ἐννέα μυριάδων, *amplius noningenta millia*, Macedonum vero εἰς τετρακοσίους, *ad quingentos*. Cellar.

Macedonum trecenti] Nec in hoc consentiunt auctores, Arrianus equites non plus centum ait desideratos.

Siculus universe ex Macedonibus quingentos cæsos. *Raderus.* *Trecenti*] Etiam in prœlio contra Porum amisisse traditur 'trecentos equites, pediteaque ultra septingentos,' quum occidisset hostium XX. M. cepisset IX. M. Diodor. XVII. 89. Sic in victoria Marii de Cimbris apud Florum l. III. 3. 14. 'Millia inde ad sexaginta ceciderunt; hinc trecenti minus.' Et similia quidem exempla multa passim occurrunt, ubi minimo victoris damno ingentes exercitus conciderunt. *Freinsh.* Ne hoc quidem credibile Cl. Clerico, ideoque et Arrianus, cujus alloquin judicium miratur passim, hic vapulat: sed quid illi scriberent, qui nihil aliud memoriæ proditum invenerant? certe non debuit adeo incredibile videri viro doctissimo, adeo versato, ut ipse testatur, in notis Cl. Freinshemii, qui hic loci infinitam recentium exemplorum segetem congesserat, quæ non ad scopum nostrum. *Snak.*

§ 27 *Virtuti suæ*] Inseruntur in vulgatis post hæc duæ voces, hoc modo: *majore ex parte virtuti suæ, quam fortunæ debuit*, sed quam facile illis carere poteramus. *Modius.* *Virtuti suæ*] Plutarchus de fortuna Alexandri duobus voluminibus ostendit, Alexandrum semper adversa usum fortuna, quam sola virtute ubique superarit, contra, quam multi, non bene, senserunt. Ælianus [immo Polyænus IV. 3. 5.] strategemate Alexandri superatum ait Darium. 'Alexander,' inquit, 'cum Dario signa collaturus, præceptum dedit Macedonibus: ubi in Persarum conspectum veneritis, procidentes in genua terram manibus conterite. Ubi vero tuba signum dederit, tum consurgentes strenue et fortiter impetum in hostes facite. Macedones ita fecerunt. Persæ formam adorationis conspicati, incitatum ad bellum impetum remiserunt, animisque facti sunt molliores. Darius gloriabatur et gaudebat se absque prœlio victoriam obtinere. Macedones ad signum tubæ exilientes vehementi impetu in hostes feruntur, et rupta phalange in fugam convertunt.' *Raderus.* In extremis verbis Polyæni pro τὴν φάλαγγα ῥήξαντες, *rupta phalange*, legerim, τῇ φάλαγγι, *phalange rumpentes*. Macedonibus enim haud dubie phalangem tribuit, ut ejusdem cap. num. 16. *Freinsh.*

Debuit, animo] Mallem: *debuit, et animo:* durior enim hic Ellipsis conjunctionis videtur. Et potuit ea intercepta esse per pæne similes literas in fine vocabuli præcedentis. *Scheffer.*

Non ut antea loco] Victoria ad Issum loci naturæ et angustiis imputabatur. Vide IV. 5. 4. *Cellar.*

§ 28 *Summæ rei*] *Summum rei* editiones, quod minus placet. *Modius.*

§ 30 *Victori aut fœde*] Melius hoc visum, quam quod in editis legebatur: *Jam si multitudinem equitum occurrentium extimuisset victor, aut fœde fugiendum, &c.* Modius.

§ 31 *Duces*] Arrian. III. 3. 11. Diodorus Siculus XVII. 61. *Freinsh.*

§ 32 *Tanto rege fuisse dignissimos*] Hæc optima libri clausula, proinde non consulto faciunt, qui aliter libros Curtii distribuerunt. Codex Constant. *Q. Curtii Rufi historiarum liber explicit.* Raderus. *Et regem*] Æque rotundum illud Ciceronis ultima Philippica: 'Dignus Imp. legione, digna legio Imperatore.' Virdungus ad illa Taciti Agr. XXXIII. 4. 'Neque me militum, neque vos ducis pœnituit.' Libanius in Epist. ad Marcellin. Καὶ σὲ ζηλῶ τοῦ Ῥώμην ἔχειν, κἀκείνην τοῦ σὲ, κ. τ. λ. quod sic vertit Valesius in Præfat. edit. Marcellini: *Et tibi quod Romæ es gratulor, et Romæ quod te possidet, &c.* Freinsh.

LIBER V.

CAP. I. § 1 *Quæ interim*] Narrata Curtio a principio lib. VI. nunc majori ex parte temporis injuria deperdita. *Freinsh.* *Quæ interim ductu imperioque Alexandri, &c.*] Potuit quidem geri bellum in Thracia, Græcia, Illyriis, et ubi gentium voles, Alexandri absentis auspiciis; nam sæpe ductus et auspicia diversorum erant hominum; sed numquam fando auditum est, bellum illud alicujus ductu et imperio gestum, qui ipse 'ad legionem,' ut loquitur Plautus, 'non adesset.' At credo esse errorem veterum exscriptorum; nam pro *Alexandri* legi debet, *Antipatri*. Faber. Omnes libri *Alexandri*, manifesto errore, quem detexit Faber. Epist. I. 32. quomodo enim Alexander, qui in Asia versabatur, poterat in Illyriis ac Thracia *ductu* suo res gerere? ita enim *ductu et auspiciis* apud bonos scriptores distinguuntur, ut illud semper præsentiam ducis postulet, hoc etiam ad absentem referri possit. *Cellar.* Recte monet Tan. Faber in Epist. Crit. ductu Alexandri ea geri minime potuisse, quippe qui tum constitutus fuerit in Persis. Quod autem loco *Alexandri*, *Antipatri* substituit, hoc vero non persuadet. Nimirum tam diversæ sunt istæ voces, ut una pro alia non facile potuerit etiam ab oscitante scriba collocari. Præterea unde notum est Antipatrum in Illyriis belligerasse? præfectum quidem rebus Græciæ Macedoniæque novimus ab Alexandro. Sed res Macedoniæ, Græciæque nil opinor ad Illyrios, Thracasque, quorum hic fit mentio. Quare mallem ego, *quæ interim imperio Alexandri*, deleta voce *ductu*: error inde natus videtur. Volebat quis interpretari vocem *imperio*, inepteque adjiciebat *ductu*, id postea receptum in textum cum non cohæreret ceteris, alius conjunctionem *que* voci imperio adjecit. Porro *imperio Alexandri* est mandato, auctoritateque ejus. Sic x. 2. 'Exules recipi jussit, et Græci haud ausi imperium aspernari.' *Scheff.* Qui granditatem styli nimium captant, ii ut plurimum frequenter in ἄκυρα incidunt, qualia in Curtio plura animadvertimus, ut hoc loco: nam qui Latine sciunt, ii norunt ea dici geri *ductu imperioque* ducis, quæ ipse præsens gerit, 'auspiciis' vero per legatos; quam vocem hic adhibitam oportuit, cum sermo sit de rebus ab Antipatro gestis, dum Alexander in ultima Asia esset. Ipse Curtius se damnabit prolato loco e libro VI. 3. 2. ubi de his ipsis rebus ita loquitur: 'Ut omittam Illyrios, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo (præsens nimirum) alia imperio, auspicioque perdomui.' Sed et hic mallem omissam esse vocem *imperio*, quæ vix differt a *ductu*. Vide de discrimine 'ductus' et 'auspiciorum' Lips. de Mil. Rom. Dial. II. 2. *Clericus. Judicii* VIII. 9. *Quæ interim ductu imperioque Alexandri vel in Græcia, vel in Illyriis ac Thracia gesta sunt*] Certissimum est, dum Alexander res in media Asia gerebat, nihil *ipsius ductu* potuisse geri in Europa. 'Ductus' enim Latinis non adhibetur, nisi de duce exercitum ducente, ut vel ex ipso patet Curtio VI. 3. 'Quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque perdomui.' Adeo

hic non ignoravit, quod nec ignorare poterat, 'ductum' ab 'imperio' et 'auspicio' esse diversum quid. Viderunt ergo in prioribus verbis manifestum satis vitium Tan. Faber, Tellierius, Cellarius, Pitiscus, qui omnes non Curtio id imputarunt, ut facit Vir Cl. sed librariis, legendumque censuerunt *ductu imperioque Antipatri*, quem in Europa reliquit Alexander rebus suis præfectum. Ex conjectura, fateor, sed quæ probabilis plane est, quum alterum ferri nequeat, et in nominibus propriis, quæ non semper omnibus perscribebantur literis, facilis fuit error. Si tamen alicui nimia videatur hæc formæ mutatio, legat ille, *jussu imperioque Alexandri*. Nam quod Vir Cl. etiam imperio accusat utroque in loco Curtii, quasi neque illud, nisi de præsente duce possit dici, in eo ipse errat. Notat enim illa vox proprie ipsam potestatem, et jus summi ducis, sive ille præsens sit, sive absens. Hinc 'cum imperio esse' dicebantur, quibus 'nominatim a populo datum erat imperium,' teste Festo. Sed disertius quod est in hanc rem jungitur 'imperium auspicio,' et opponitur 'ductui,' non tantum apud Curtium sed et apud Val. Max. II. 8. 2. Ubi lis exponitur de Triumpho inter consulem, qui jacuerat ægrotus, quum pugnaretur contra Pœnos, et Prætorem, cujus ductu victoria erat parta: sed Triumphus adsignatur Consuli, quia ejus in isthoc bello 'imperium' erat et 'auspicium,' fatente Prætore. Sed et ita plane ut hic 'ductus' et 'imperium,' ita 'Dux' et 'Imperator' opponuntur apud Cic. de Offic. III. 27. ubi Regulum ex insidiis captum ait, 'Duce Xanthippo, Imperatore Hamilcare.' Quod quid est aliud, quam ductu Xanthippi, at imperio Hamilcaris rem gestam? Denique sub Cæsaribus ideo, victoriis ductu quorumcumque Ducum partis, non illi Duces, sed ipsi Cæsares, a militibus appellabantur 'Imperatores,' quia eorum imperio et auspicio, licet absentium, bellum gerebatur. Tacit. Ann. II. 18. 'Miles in loco prœlii Tiberium Imperatorem salutavit,' quum Germanici ductu victi essent hostes, et Tiberius Romæ ageret. Adde Ann. XIII. 41. Verum etiamsi non ea esset in re militari significatio vocis 'imperii,' vel sic nullus in iis verbis Curtium accusandi locus, siquidem sæpissime eadem vocabula modo laxiore et populari sensu accipiuntur, modo peculiari, et certæ arti proprio. Ita et hic 'Imperium' non illo militiæ proprio, sed vulgari sensu pro mandato et jussu exposuerim. ut apud Corn. Nep. in Datame cap. 4. 'Imperio Regis non parebat.' Tacit. Hist. II. 11. 'Motis ad imperium ejus (absentis) e Dalmatia Pannoniaque exercitibus.' et alibi passim. *Perizonius Curt. Vind.*

§ 2 *Cohærent ita*] Editiones, *cohærent tempore, ita, &c.* recte: sequitur 'ita opere ipso conjungi.' *Modius.*

Haud paullo aptius] Tacit. XII. 40. 'Hæc, quamquam a duobus proprætoribus plures per annos gesta, conjunxi, ne divisa haud perinde ad memoriam sui valerent.' Item XIII. 9. 'Quæ in alios consules egressa conjunxi.' Sic et Vellei. I. 14. agnoscit: 'Quod facilius cujusque rei in unum contracta species, quam divisa temporibus, oculis animisque inhæreat.' Itaque Euseb. in Histor. Ecclesiast. Proœmio merito sperat, gratum fore, quod aliis *σποράδην*, *sparsim* memorata, unum in corpus redegerit. Vide et notam nostram ad ista Flor. II. 19. 'Quæ etsi juncta inter se sunt omnia atque confusa: tamen quo melius appareant, separatim proferentur,' ubi Sisennæ locum aliter accepi quam oportuit. *Freinsh.*

Igitur ante exordiar dicere] Noster itaque historiæ ordini convenientius, quam Diodorus, qui hic interserit bellum in Græcia ab Antipatro cum La-

cedæmoniis gestum post prœlium ad Arbela. *Loccen.*

§ 3 *Media fere nocte*] Ingens certe spatium intra paucas horas emensus, milliaria German. 18. cum triente: 600. quippe stadiis Arbela distant a Gaugamelis, ubi prœlium est factum, ut supra docuimus. *Raderus.*

§ 5 *Inde bello vires haud ægre reparaturum*] Eleganter, et quis mutare sustinuerit? est tamen unde conjicere sic quoque liceat: *inde belli vires haud ægre repetiturum;* non minus id eleganter, nisi petendi verbum jam jam præcessisset. Ita quidem frequenter Auctor, ut infra hoc libro: 'Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrum spernebant, inde vires imperii repetituri, si regionis potiri contigisset.' Monere tanti fuit: ut et mutem, non omnem mihi Persarum meream Gazam. *Acidalius. Bello, &c. reparaturum*] Acidal. malebat; *belli vires, &c. repetiturum,* fretus simili Curtii loco, quem considerabimus, infra v. 10. 4. *Freinsh.*

§ 6 *Quibus rebus*] *Rebus* abesse poterat, etsi in membranis est. *Modius.*

§ 7 *Dedi, jam Susa*] Expressi typis, *dedi cernentibus,* scripti, *dedi certantibus,* utrumque a Glossa est. *Modius. Cernentibus*] Mss. etiam Modii *certantibus,* i. e. contendentibus. Ennius; 'Certabant urbem Romamne Remamne vocarent;' vel forte leg. *disceptantibus.* Heinsius.

Jam Susa] Ut Babylon caput Chaldææ, ita Susa fuere prima et præcipua urbs Persiæ, et ante Persepolim regia. *Cellar.*

Causamque belli] Obscurissima verba, pro quibus mavult Tanaquil. *Gazamque Beli,* aut aliquid simile, Epist. I. 51. Qui vulgatam scripturam retinent, ita interpretantur, ut ornamenta regni, et opulentas urbes caussam et incitamentum fuisse dicant, saltim ex Persarum opinione, cur Macedones hoc bellum susceperint. *Cellar. Causamque belli*] Nervosior mihi videretur sensus, et id unum superesse, si deleretur illud *que;* nec enim refert, utrum ad plura antecedentia respiciat, quum id Latinis sit usitatissimum. Sic Virgil. Æn. III. 305. 'Et geminas caussam lacrimis sacraverat aras.' *Snak.*

§ 8 *Non speciosa dictu*] Livius XXII. 3. 3. ubi narrat punitam Flaminii temeritatem atque superbiam, ferox consilium sequuti, licet 'ceteris omnibus in consilio salutaria magis, quam speciosa suadentibus.' Apud eumdem XXIII. 14. 2. M. Junius dictator; 'ad ultimum prope desperatæ Reip. auxilium, quum honesta utilibus cedunt, descendit.' Sic enim lego: male, quisquis adtexuit vocem *equo.* Velleio quoque II. 113. 3. laudatur Tiberius 'utilia speciosis præferens.' Quod plerumque fecerunt qui alios vincere volebant, non qui se. *Freinsh.*

Urbium tectis] Oblique alludit probatam Themistoclis sententiam: 'Patriam municipes esse, non mœnia; civitatemque non in ædificiis, sed in civibus positam.' Justin. II. 12. 14. ubi socer meus, et Gruterus ad ista Livii l. I. 8. 6. 'Ne vana vobis magnitudo esset.' Quibus junge Appianum de Bell. Civ. l. I. in oratione Pompeii urbem deserentis. Atque in oratione Augusti, Dio lib. LVI. ut sic intelligas verum esse, quod apud Aristidem tom. III. Orat. 2. legimus: 'Themistoclem comprobasse dictum, quod cum Alcæus protulisset olim, multi postea usurparunt: non lapides, non ligna, nec fabrorum artem civitatem efficere, sed ubi viri sint, qui se ipsos servare norint, ibidem et urbes esse, et mœnia.' *Freinsh.*

Omnia sequi armatos] *Sequi* nos rem dicimus ad nos pertinentem, quæ nullo labore aut molestia nostra sese nostræ voluntati sit accommodatura. Phædr. I. 5. 'Tum quia plus valeo me sequetur tertia.' Videtur autem

translatum hoc genus loquendi a materia qualibet facili tractatu; non lenta aut morosa. Plinius Cæcilius de cera: 'Ut laus est ceræ, mollis facilisque sequatur Si doctos digitos, jussaque fiat opus.' Lucanus lib. IX. 'calido non ocius Austro Nix resoluta cadet, nec solem cera sequetur.' *Barth. Advers.* LII. 16.

In principio rerum] Cyrum conditorem gentis ab Scythis cum exercitu deletum, ut ne nuntius quidem superesset: Cambysen prope cum toto exercitu arenis obrutum: Darium Hystaspis turpiter a Scythis fugatum: Xerxem e Græcia ægre fuga elapsum. Herodotus, Diodorus, Justinus legantur. *Raderus.* Non bene, qui putat hic esse sermonem de exitio Cyri: item de cladibus Cambysis, Darii, Xerxis; hæ enim nec in principio rei Persicæ acciderunt: illud quem tetigit, pristinam fortunam haudquaquam reparavit. Plane adspicit initia Persarum, cum post victoriam de Medis, Harpagi transitione partam, ab Astyage fusi, mulierum contumelia pudefacti, resumpsere certamen. Vide Justin. II. 6. 10. Sic et Romanos in omnibus magnis bellis victos vicisse Livius alicubi adfirmat. Idem XXI. 1. 3. adserit secundo bello Punico Martem adeo ancipitem fuisse, 'ut propius periculo fuerint, qui vicere.' Sed et primo bello Punico plus damni sustinuisse Romanos probat Polybius lib. I. *Freinsh.* Vel quum ab Astyage victi matrum occursu in prœlium compulsi sunt: Justin. II. 6. vel cum post cladem a Tomyri acceptam res suas brevi restituerunt. *Cellar.*

Reparasse fortunam] *Recuperasse* vulgo, quod ferri poterat, nisi illo modo scripsisse Curtium ex his Gualteri verbis liqueret: 'Novimus afflictos sortis discrimine patres, Indultis aliquot hostique sibique diebus Fortunam reparasse suam.' *Modius.*

§ 9 *Imperium magis*] Consilium sejungitur ab imperio. Livius I. 29. 5. 'Nec imperium illud meum, sed consilium et imperii simulatio fuit.' Et lib. VI. 'Sed imperium quam consilium segnius fuit.' Et lib. XXII. 'Non imperio modo, sed consilio etiam ac prope precibus agens.' Clapmar. Arcan. I. 10. *Freinsh.*

§ 10 *Ditique gaza*] Ita solus Sigebergensis; V. C. reliqui omnes *Duriique gaza*, quod tamen minus placet. *Modius.*

Pretiosæ vestes] Vir Eruditus Adversar. LII. 16. malebat, *pretiosæ vis vestis.* Cui adsentior apud auctores sæpius reperiri singulari numero *vestem*, sed si id sequamur in Curtio, suffecerat legi, *pretiosa vestis;* ut apud Cic. Philipp. II. 27. 'Maximus vini numerus fuit, permagnum optimi pondus argenti, pretiosa vestis, multa et lauta supellex,' &c. Item in Verrem I. 10. 'Argenti, vestisque stragulæ quod fuerit, curasse auferendum.' *Freinsh.* Minus generose dictum Barthio Adversar. LII. 16. videtur; qui cum Grammaticis singulari numero mavult, *pretiosa vestis.* Aut potius *pretiosa vis vestis:* infra V. 9. 2. 'Nos vere pretiosissimam vestem induti.' Freinshemio non displicet singularis, sed sine vocis *vis* interpositione. *Cellar.* Forte, *vis vestis.* Sic V. 6. 'vestis ingens modus.' *Heinsius.*

Supra] Nisi me memoria fallit, fefellit Curtium, si tamen ab ipso hæc parenthesis. Nihil enim tale supra, quod sciam. Immo contra 'majorem sarcinarum commeatuumque partem' apud Arbela relictam supra IV. 9. 9. scripsit. Forte tamen capias de alio loco IV. 9. 2. ubi legis omnes Darii copias Babylonem fuisse contractas, ut ex ipsa re conjicias, quod expresse non est additum, ibi potissimum relicta fuisse impedimenta. *Freinsh.*

§ 11 *Euntibus aperit se læva*] Vitiorum antea plenior hic locus erat,

quam magno vento plenum est undarum mare, nec temere tamen id a quovis adverti potuisset, nisi libri scripti ejus rei indicium fecissent: nam impressi sic habebant: *Euntibus a parte læva Arabia, odorum fertilitate nobilis regio campestre iter est. Inter Tigrim et Euphratem jacentia tam uberi et pingui solo sunt, ut a pastu, &c.* At vero membr. sic: *Euntibus a parte læva Arabia odorum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est inter Tigrim et Euphratem jacens tam uberi et pinguis soli, &c.* corrupte procul dubio, sed unde non omnium difficillimum fuit locum constituere. Nisi forte quis asinali verecundia ductus, existimet valde me peccasse, qui ex *a parte, aperit se* facere sustinuerim, et illo *jacens* hinc exterminato, quæ sequuntur ita emendare, ut veteres codices bene suadent, ausus fuerim, sed hunc ego talem, si quis fuerit, si quis, ut profanum ab his sacris arceo. *Modius.* Modius, quem sine ambitiosis laudibus nemine semper appello, sine honore merito numquam nominatum volo; Modius hæc restituit in hunc modum: bene, si quid aliud. In vulgatis fœdæ maculæ: quibus elotis, si cui tamen *uber iter* minus ridet, ei legere per nos liceat: *Campestre iter est inter Tigrim et Euphratem, et uber tam pinguis soli, ut a pastu.* Traductio levis sit, atque *uber soli*, quod poëta 'Uber agri.' *Acidalius.* Modius ita legendum et distinguendum putat: *C. i. inter T. e. Euph. tam uberis et pinguis soli*, ejectis vocubis *jacentia sunt*, et hanc lectionem probat Acidalius; sed ego restituo Curtio *τὸ jacentia* audacter et ita lego: *C. i. inter T. et Euphratem. Jacentia tam u. et p. soli sunt. jacentia καθήμενα* sunt pascua sive fundi. Servius ad illud Æn. I. 'Despiciens mare velivolum camposque jacentes.' 'Jacentes,' inquit, 'aut in longum expositas, aut proprium epitheton est terrarum, nam cum cetera elementa mobilia sint, sola terra stabilis est.' Sic Propert. IV. 5. 'Stantia currenti diluerentur aqua.' 'Stantia,' id est campi qui non moventur: ejusdem notionis est vox sedere. Silius Ital. lib. VI. 'Et sedet ingentem pascens Mevania taurum.' Ubi vide Cl. Heinsium. *Loccenius.* Hujus loci primum germana lectio constituenda est, deinde res ipsa explananda: in utroque variant libri, et critici scriptores. Vetus editorum scriptura est: *Euntibus a parte læva, Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campestre iter est: inter Tigrim et Euphratem jacentia tam uberi et pingui solo sunt, ut a pastu, &c.* ita impressi ante Modianam castigationem, omnes quos vidi. Membranæ, quas Modius laudat, ita habent: *Euntibus a parte læva Arabia odorum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est inter Tigrim et Euphratem jacens, tam uberis et pinguis soli, &c.* sed quos ego vidi Mss. cum vulgatis antiquioribus consentiunt. Modius ergo et vulgatos et manu exaratos hunc in modum emendat: *Euntibus aperit se læva Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campestre est iter inter Tigrim et Euphratem, tam uber et pinguis soli, ut a pastu, &c.* Arrisit hæc Modii emendatio, nec male tamen illa traducit: *Campestre iter est inter Tigrim et Euphratem, et uber tam pinguis soli.* Glareanus vero omnia relinquit, ut in editis leguntur, nisi quod vox *Arabia* illum vehementer offendat: pro qua *Aturia* rescribendum putat. 'Mirabilis est,' inquit, 'hujus profectionis descriptio. Ego quantum conjectura consequi possum, Alexandri exercitum a Gaugamelis neutiquam motum credo, cum Alexander Arbela ad regis thesaurum piscandum isset, quod ex cadaverum odore satis clare ostenditur. Euntibus autem a Gaugamelis Babylonem, quomodo a læva parte Arabia sit (ut hic author scribit) vix credo a quoquam Geographiæ perito intel-

ligi: etiamsi non sum nescius Arabes, Syris, Chaldæis ac Babyloniis permixtos dici ab auctoribus. In eo tamen tractu non temere Arabes reperias. Lector etiam atque etiam consideret, num pro Arabia legendum Aturia, nomen celeberrimum apud Strabonem libro sexto, initio.' Laudat pro sua castigatione Henricus libri sexti initium apud Strabonem, atqui Geographus libro sexto toto de variis Italiæ regionibus tractat, de Aturia nullam syllabam: repono in Glareano libr. XVI. ubi de Aturia Strabo. Conjectura Glareani speciem veritatis habet, aut certe probabilitatis. Nam in Aturiæ campis prœlium est commissum, Strabonem audi lib. XVI. initio, ita narrantem: 'Aturia similis est iis locis, quæ circa Arbela sunt, et Lycum flumen intermedium habet. Arbela enim ad Babyloniam pertinent, et juxta eam sunt. Trans Lycum vero Aturiæ campi nimium circumjacent, in Aturia quoque pagus est Gaugamela, apud quem Darius superatus amisit imperium, quare hic locus insignis est.' Dissimularunt hanc Glareani dubitationem et emendationem Modius et Acidalius, et retinuerunt omnium codicum, editorum ineditorum, fidem et scripturam: et, bona venia, Glareani retineri potest; nam euntibus a Cilicia Babylonem per Mesopotamiam læva Septentrionem et montes Armeniæ spectat. Continet autem Mesopotamia Armenios, Syros, et Arabes, ut docet Strabo lib. I. 'Nam Armeniorum, Syriorum, et Arabum multum cognationis præ se ferunt nationes, sermone, vita, corporum forma, maxime ubi degunt in vicinia, idque ostendit Mesopotamia, ex tribus his conflata populis: maxima enim in his similitudo est illustris, quod si qua est varietas, pro eo atque aliæ partes aliis magis ad Septentrionem aut Meridiem vergunt, aut in medio sunt sitæ: nihilominus tamen communis affectio obtinet.' Arabes ergo in Mesopotamia. Quod si Alexandrum a Gaugamelis et Arbelis Babylonem deducas, a læva quoque Arabiam felicem habebit, sed extra Mesopotamiam. Arabibus porro Alexander statuerat bellum facere, quod nullos ad se legatos misissent, uti Strabo est auctor, sed Curtius de Arabiæ parte quæ in Mesopotamia est, disseruit (non satis plane dirimens Arabiam odoriferam ab Arabia quæ est in Mesopotamia,) Mesopotamiæ fertilitatem et soli ubertatem describit, cujus caussam reddit, quod tellus illis duobus fluminibus Tigri et Euphrate inundetur. *Raderus.* *Euntibus a parte læva*] Sequuti sumus pristinam scripturam, qualis nimirum fuit, priusquam interpolaretur a Modio. Est enim locus hic a librariis et criticis varie agitatus. Horum primo Glareanum ablego, qui pro *Arabia*, substituerat *Aturiam*. Sed enim in ipsa Aturia prœlium id commissum fuisse, ipse, quem Glareanus citat, Strabo a princ. lib. XVI. tradidit. Deinde apponit, certissima Arabiæ nota, *odorum fertilitate nobilis regio*. Nec placet, quod alii sejungunt ab invicem hunc sensum, *Euntibus campestre iter est*. Item quod simpliciter dicto *Euntibus*, nec designato loco quo, vel qua eant, statui non possit quid lævum dextrumve sit. Taceo jam, quod de *itinere* novo dicatur *uber esse*. Quæ ratio movit Barthium Advers. XLII. 16. ut rescribendum crederet: *Eunt. a parte læva Arabiam* (*odorum f. n. r.*) *campestre iter est. Inter, &c.* quam equidem lectionem (nisi mancus sit hic locus) proximam esse vero putem; unum obstat, quod repugnat locorum situs. In quo tamen quid prohibet errasse Curtium? nonne erravit et in aliis locorum descriptionibus? Et certe errori ansam præbere potuerit, quod auctores in ipsa Mesopotamia collocant Arabum gentem. Virum Doctum, qui

sic faciebat, *Campestre iter est int. Tig. et Euphr. Jacentia tam uberis, &c.* ut *Jacentia* Curtio sint καθήμενα, pascua sive fundi, merito non admittit Sebisius. *Freinsh.* Aliter Modius, aliter Barthius, cujus emendationem proximam vero putat Freinshemius, nisi locus sit mancus. Sed nec mancus est, et Barthii lectio non ob aliud vero proxima, quam quod minus abit a vulgata, quæ vera est. Obscuritatem parit ἀσύνδετον, et interjecta laus Arabiæ: ceterum simplex sensus: *Euntibus*, qua nempe duxit Alexander, *a parte læva, Arabia, et iter campestre est.* Verbum substantivum pro bis posito accipiendum. Distinctio forte nonnihil juvet: *Euntibus a parte læva, Arabia, odorum fertilitate nobilis regio; iter campestre est.* Gron. Obs. II. 12. *Euntibus a parte læva Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campestre iter est*] Ita habent omnes veteres, non video quid desiderari queat in hac lectione. Ordo: Euntibus (ab Arabia, ubi castra habebat Alexander) Arabia est a parte læva, et iter campestre, idem, ac habent iter, facere debent per meros campos. Porro qui sint illi campi declaratur in sequentibus, ejus nempe regionis quæ inter Tigrim et Euphratem est sita. Puto plana esse omnia. *Scheffer.* Vexatus locus: sunt qui *Aturia* ex Strab. lib. XVI. pro *Arabia* malint. Barthius *Arabiam* facit, et quæ de odorum fertilitate sequuntur, parenthesi includit. Gronovius *et* interponit, vel subaudit: fac vero scripturam sine nævo esse, non tamen sine errore est Curtius, qui Arabiam odoriferam viæ Arbelis Babylonem ducenti tam propinquam constituit, a qua satis longo intervallo amota erat. *Cellar.* Et jam tandem satis verborum est, ut nihil novi proinde dixerit Cl. Clericus Judicii II. 11. quem, si tanti est, videre poterit lector, nobis indicasse locum satis est. *Snak.*

§ 12 *Jacentia*] Sic plerique Mss. forte, *jacentis agri.* Heinsius.

A pastu repelli] Pomponius Mela de Hybernia simile quiddam scripsit: 'Est adeo luxuriosa herbis non lætis modo, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant: et nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant.' *Glarean.* Adde Justin. XLIV. 4. 14. de parte, nescio qua, Hispaniæ: 'In hac tanta pabuli lætitia est, ut nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur.' In nota ad eum Justini locum dicitur Curtius idem scripsisse de Arabia: nempe decepit Virum Optimum corruptum, seu mavis correctum a Modio exemplar. Nec enim dubium esse potest, quin id dixerit Curtius de terra interamna, fluminibus Tigri et Euphrate intercepta, quod Arabiæ certe non congruit. *Freinsh.*

Propter venas] Alii, *per venas.* Modius. *Propter venas*] Si hæc communi significatu accipias, aptior certe est lectio Aldinorum et aliorum vett. codd. approbante etiam C. Barthio LII. 16. Adversar. *per venas.* Sed nempe aliud latet. *propter* hic significat idem quod juxta, sive prope; quomodo apud Tacitum in Indice plura loca notavimus. Sic igitur distinguendum, legendumque, *toto solo propter, venis aquarum resudante;* nam et postponi solere particulam istam, itidem ex uno itemque altero Taciti exemplo cognosces. Apul. Met. lib. X. 'Servuli cubiculum propter adstantes.' *Freinsh.* Putat Freinshemius scribendum: *toto fere solo propter, venis aquarum resudante:* verum haud persuadet. Nec enim illud tantum solum totum, quod est propter fluvios, id est in proximo, aut vicinia eorum situm, sed in universum omne, quantumcumque jacet inter ista duo flumina, humore abundat, quod ex eo constat, quoniam de eo omni dicitur quod sit pingue. Ergo lectionem vulgatam retineo, cum in ea nulla sit difficultas. *Causa fertilitatis est hu-*

mor, qui manat ex utroque amne; inquit: sequitur quomodo possit manare, *toto solo resudante*, sc. humorem eum, idque propter venas per quas manat, sc. ex utroque amne. *Scheffer.* Aldini aliique veteres codices, *per venas;* quod Barthius c. l. probat. Freinshemio *propter* idem est quod *prope, juxta*, idque absolute positum sine casu cum hac distinctione: *t. s. s. p. v. a. resudante:* potest tum subaudiri, propter sive juxta illos amnes. *Cellar.* Bene cepit Freinshemius τὸ *propter*, sed *venas* non est mutandum in *venis.* Heinsius.

§ 13 *Divortio*] Eodem enim fonte scaturientes postea divortium faciunt, quod nemo potest, nisi qui antea una fuerunt. Divortium est intervallum amnium profluentium. 'Sallustius,' inquit Servius ad Æn. III. 'certissimus auctor asserit Tigrim et Euphratem uno fonte manare in Armenia, qui per diversa euntes longius dividantur: spatio medio relicto multorum millium, quæ tamen terra, quæ ab ipsis alluitur, Mesopotamia dicitur.' *Raderus.* Hoc non exstat in Servio, sed Sen. Nat. Quæst. VII. 8. Fefellit Raderum, quod in editione Sallustiana Gruteri huic fragmento statim subjicitur nomen Servii ad Æn. III. Sed nimirum illud lemma ad sequens fragmentum, quod ibi ex Servio recitatur, pertinet. Diversis tamen fontibus nasci plerique alii tradidere. Solinus cap. 40. Eustath. ad Dionys. vers. 985. 'Fontes autem horum duorum fluminum aiunt inter se distare 1500 stadiis.' *Freinsh.*

Duo M. et D. stadia mensi sunt] Sic restitui, cum vulgo *emensi sunt* legeretur. *Modius.* Efficiunt nostratia milliaria octo et septuaginta cum besse: magnopere vereor, ne hic quoque labes sit, et numerus per notarios et operas altero millesimo creverit; Diodor. enim MD. stadiis ab se divertere dicit, hoc est, miliaribus Germanicis XLVII. minus besse. Plura Strabo lib. II. Diversis tamen fontibus nasci plerique alii tradidere. Solinus c. 40. de Euphrate. Eustath. ad Dionys. Perieg. 'Fontes autem duorum horum fluminum aiunt inter se distare MD. stadiis.' En et Eustathius MD. stadiorum intervallum ponit, ut haud dubie apud nostrum Curtium pro *duo millia, mille* sit legendum. *Raderus. Duo millia*] Ex modo relato Eustathii loco, emendari Curtianum hunc volebat Raderus, ut pro 2500. stadiis 1500. rescriberentur. Sed videntur conciliari posse scriptores hi: cum Eustathius loquatur de distantia fontium, Curtius de divortio ipsorum fluminum, qua longissime invicem discedunt. *Freinsh.* Forte, *emensi*, omisso *sunt*. Heinsius.

§ 14 *Mediæ*] Tigris et Euphrates Mediam nusquam attingunt, tantum abest ut secent. Ergo pro *Mediæ* legam *Armeniæ*, et pro *Gordianorum*, *Gordiæorum.* Neque id temere, siquidem præcipuos in Geographicis viros audire voluerimus. In hoc sane auctore multa temere corrupta videntur, maxime vero in Geographicis. Sero nimis, docti ei adhibuere manus. *Glareanus.* Sic equidem credebam animo, recte sentire Glareanum, et ipse jam vocem *Mediæ* mutaram in *medias terras*, nempe Gordyæorum; sed cum locum diligentius inspicerem, et revolverem auctores, displiceremque, falli Glareanum deprehendi, qui nusquam ab Euphrate et Tigri Mediam attingi putat. Diodorum audiat scriptorem antiquissimum et doctissimum, qui II. 11. ita tradit: 'Post Nilum et Gangem, totius prope Asiæ nobilissimi amnes sunt Euphrates et Tigris, ac fontes suos habent ex Armeniæ montibus: distantque a se invicem stadia 1500. Ac per Mediam Paratacenamque delati, Mesopotamiam ingrediuntur.' *Raderus.*

Cordiæorum] Ita membranæ; impressi *Gordianorum*, Glareanus legit

Gordiaeorum; ex quibus omnibus, quid verius sit, libenter ignorare me fateor; sed nec scire laboro, præsertim cum ipsum Strabonem et Plinium videam, de his et similibus anxie anquirere, hominis si non stulti, certe valde otiosi esse, judicare. *Modius.* Falsum; neque enim Tigris, neque Euphrates Mediam aut Gordienem, sive Cordnenam, quæ ultima Armeniæ ad Mediam regio est, contingunt. Deceptus autem Noster a Diodoro fuit, qui II. 11. ex Armeniæ quidem montibus hos amnes, sed per Parætacenam mediam deducit. *Cellar.* Hæc si paullo ampliificata videre quis desiderat, adjungat XII. 2. Judicii de Curtio Cl. Clerici. *Snak.*

§ 15 *Vicina maxime*] *Vicini* impressi: sed ego membranas sequor, in quibus illud erat, cum interpretatione ad marginem *s. loca.* habebant etiam iidem impressi *vocant* pro *appellant*, et *concludunt* pro *cludunt*. Modius. Quod in vulgatis est, hic verum est, *vicini:* cui a Modio illud immerito prælatum, etsi in membranis, et cum appicta quantivis pretii glossa. *Loca* scilicet intelligenda: pulcre: quis intelligi debere non videt *amnes?* Etiam paullo post scribendum: *Iidem per Babyloniorum fines in rubrum mare irrumpunt;* non *eadem;* nam hic quis glossæ locus? loca videlicet irrumpent in mare. Quia et supra sic: *Iidem cum Media et Codiacorum terras secare cœperunt, paullatim in artius coëunt.* Pendent omnia ab istis: *Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt.* Eodem igitur genere oratio continnanda. *Acidalius.* *Vicini*] Ita lege, scribe, doce, non, ut Modius, *vicina;* nam de amnibus agitur, et perpetuatur oratio, ut vere notavit Acidalius. *Raderus.* Sed et quod sequitur *campis* perperam mutarunt quidam in *campi:* sensus est, amnes hos, postquam diu in diversum ierint, sensim deinceps jungi, sed in Mesopotamiæ campis (sextus enim casus est) maxime sibi vicinos esse: *Tandem* (sic putem mox legendum, non *Iidem*, ut putabant Acidal. et Rad. minus etiamnum *Eadem*, ut ceteri) *per Babyl. fines in rubrum mare prorumpere.* Freinsh.

Quos incolæ Mesopotamiam] Falsum est incolas eam regionem *Mesopotamiam* Græca voce appellare, qui barbari sint, semperque adeo fuerint. Arabes videlicet et Armenii. Philostr. lib. I. de Vita Apollon. cap. 14. 'Hanc vero regionem, (quæ propterea Mesopotamia dicitur, quod media inter duo flumina posita est,) Tigris atque Euphrates ex Armenia et Tauri radicibus defluentes cingunt. Sunt autem in ea regione civitates aliquot, maxima autem ex parte pagis ac vicis incolitur; populi vero partim Armenii, partim Arabes nuncupantur, quorum magna pars sedibus incertis vagatur, tamquam in insula sese clausos arbitrantes.' Vides et Græcorum nomen, et barbaras gentes. Quare non satis considerate Curtius; in quo mendum esse arbitrarer, nisi pariter apud Arrian. legerem lib. VII. Τῶν γὰρ δὴ ποταμῶν τοῦ τε Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος, οἳ τὴν μέσην σφῶν Ἀσσυρίαν ἀπείργουσιν, (ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα Μεσοποταμία πρὸς τῶν ἐπιχωρίων κλήζεται,) ὁ μὲν Τίγρης πολύ τι ταπεινότερος. Uterque tamen ita defendi poterit, quod nominis barbari vim Græco usitatiore nomine exprimere voluerit, potius quam ignotum lectori vocabulum ponere. *Barthius. Advers.* LII. 16. *Incolæ Mesopotamiam vocant*] At barbari incolæ, Syri, Arabes: nomen pure Græcum, quod ante Macedonum tempora vix his locis auditum fuit. Idem erravit Arrian. lib. VII. p. 453. nomen hoc pariter πρὸς τῶν ἐπιχωρίων tamquam ab *incolis* impositum interpretans. *Cellar.*

Mediam] *Mediam* hic adjectivum est, non substantivum: ut intelligatur, terra hisce inclusa fluminibus. *Glareanus.* Porro eamdem nominis

hujus rationem tradiderunt Strabo lib. XVI. Diodor. II. 11. et XVIII. 6. Philostr. de Vita Apollon. I. 14. Dio lib. XXXV. Arrian. VII. 2. 2. Tacit. VI. 37. 5. Est autem *Mesopotamia* Græcum nomen, quo illi appellarunt istam regionem, sive ab ipsis incolis vocabulo idem significante vocatam; sive alio quocumque. Alexander Imp. Latina voce reddidit, apud Lamprid. cap. 56. *Terras Interamnas.* Fuit et Interamna civitas Italiæ, simili de caussa sic nominata. *Freinsh.*

In Rubrum mare] In sinum Persicum, qui ex Erythræo potius quam rubro mari (quale nullum est) effunditur. Vide infra VII. 9. 14. *Cellar.*

§ 16 *Mennin*] Alii, *Memnium*, Modii editio *Memnin:* leg. *Memnonis urbem*, vel *Memniam* [forte *Memnoniam*] *urbem;* ut Strabo lib. XVII. *Loccenius.* Alii hic legunt *Memnium*, alii *Memnonium*, Mss. *Mennin.* Assyriæ civitas est, ubi sunt fontes bituminis. *Raderus.* Strabo tamen non in hac orbis parte collocat, ubi tum Alexander egit. Quæ caussa est cur nec Ortelio adsentiar legenti, *Memnonium.* Putes autem *cavernam*, quam urbi illi tribuit Curtius, adscribere Plutarchum cap. 64. *Ecbatanis.* Nisi forte ibi legendum *Batanis:* hoc enim nomine locum juxta Euphratem agnoscit Stephanus: quamquam et duplicia *Ecbatana* prodat, altera Syriæ, altera Mediæ, quorum hæc quidem huc non pertinere constat. De illis etiam merito non creditur, cum in Syria collocet. Vide ipsum in Ἀγβάτανα. Interim sciendum est, non de eadem utrumque caverna loqui. Plutarchus enim de caverna narrat, ubi naphtha nascatur: Curtius, ubi bitumen: non idem autem utrumque, præterquam quod expresse tradit Plutarch. 'naphtham similem esse bitumini,' ex eo potest intelligi, quod bitumen id adhibitum fuerit solidandis Babyloniorum mœnibus; ad quod naphtha, cujus natura est, ut facillime flammam rapiat, ineptissima fuisset. Bitumen autem illud non uno certo loco, sed 'illis locis passim exæstuare' Justin. I. 2. 7. tradit. *Freinshem.* Ignota urbs Geographis. Ortelius vult *Memnonium:* sed hæc in Perside, Acropolis Susorum, Strabo lib. XV. non Babylonia fuit. *Cellar.*

Urbem] Deditam Alexandro fuisse Babylonem consentiunt consciscuntque Plutarch. Alex. cap. 64. Arrian. III. 3. 16. et Diodor. XVII. 64. Contra quorum concentum parum mihi fidus est Frontinus III. 7. 4. quem, ut opinor, fugit memoria, cum scriberet, averso flumine, Alexandrum per exsiccatum alveum introivisse. Vitio, inquam, memoriæ tribuit Alexandro, quod de Cyro legerat apud Herod. I. 191. et Xenoph. Cyropæd. lib. VII. ubi notabis obiter, quod apud Euseb. Berosus lib. III. scribit, Nabuchodonosorum prospicientem id accidere posse, magnis operibus præcavere voluisse. Sed et Patricius de Repub. VIII. 4. solienme peccat arbitratus quod Aristot. Polit. III. 3. scripsit: capta Babylone, nonnullos cives id post tertium demum diem rescivisse, ad Alexandri tempora pertinere: cum id jam olim sub Cyro evenerit, ut ex Herod. I. 191. colligo. *Freinsh.*

§ 18 *Exemplo*] Livius XXII. 22. 21. 'Abelox vir prudens haud frustra videbatur socios mutasse: itaque ingenti consensu ad defectionem omnes spectare,' &c. Simillima sunt, quæ de Q. Metello Sullæ partes optante scripsit Dio in Excerpt. Vales. *Freinsh.*

§ 19 *Cum liberis*] Vetustiores, *cum liberis ejus.* id *ejus*, nuper ejecerunt; quod nollet factum scriptor Adversar. LII. 16. qui corruptam eam vocem autumat potius, quam spuriam. Sicque tentat, *cum lib. geminis:* sed, pace Viri doctissimi, nimis abit hæc lectio a vestigiis scripturæ, sed et ipsa phrasis est horridula. Ego potius nihil mutem, aut leviter, *cum liberis suis.* Id.

Quadrato agmine] Sic fieri solet ubi metus periculi. Curtius, &c. Verum de hoc quadrato agmine nos plura exempla ad Livium, ad Tacitum. Sic contra apud Cæsarem de Bel. Gal. v. 31. 'Prima luce sic ex castris proficiscuntur, ut quibus esset persuasum, non ab hoste, sed ab homine amicissimo Ambiorige consilium datum, longissimo agmine, maximisque impedimentis,' &c. Gruterus ad ista Ammiani xxiv. 1. 'Metuens ne per locorum insolentiam, insidiis caperetur occultis, agminibus incedere quadratis exorsus est.' Marii quoque circumspectam diligentiam in itinere faciendo commendat Sallust. Jugurth. cap. 45. et Marcelli Livius xxiv. 35. 7. 'Agmine ad omnes casus composito ibat.' Idem xxi. 34. 4. de Hannibale: 'Obsidibus quos dabant acceptis, et commeatu, quem in viam ipsi detulerant, usus: nequaquam, ut inter pacatos incomposito agmine duces eorum sequitur.' Ammian. xxxi. 47. de Gothis: 'Formas quadratorum agminum insidiarum metu servantes, ire ocyus festinabant.' *Freinshem.*

Velut in aciem irent] Quid hoc est? an ire in prœlium? At *aciem* pro *prœlio et pugna* nescio an temere occurrat: num est, *ire in acie?* cur ergo addit *velut? quadratum* certe illud *agmen* non erat, velut *acies*, sed revera re ipsa. Libri Mss. habent, *acie migrent, atia migrans:* puto igitur fuisse: *Ceterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in acie migrans, ingredi suos jubet.* Sensus: Jubet suos ingredi agmine quadrato. Id porro quadratum agmen ducebat ipse, illo plane modo pergens iterque faciens, sicut solebat in acie. *Scheffer.*

In muris] Qui totam etiam civitatem capiebant, tam lati erant, ut infra mox demonstrabimus. *Raderus.* Ejusmodi spectandi studium exprimitur in illis Martialis x. 6. 'Quando erit illa dies, quo campus, et arbor, et omnis Lucebit Latia culta fenestra nuru?' *Freinsh.*

§ 20 *Pecuniæ custos*] Vide Brissonium de Regno Pers. lib. I. p. 120. Cui adde Strab. lib. xv. *Freinsh.*

Ne studio a Mazæo vinceretur] Tacitus Hist. III. 'Devicti in novo obsequio ad cuncta munia acres:' ut animos fidemque probent victori, aut probare videantur; et mite imperium experiantur. Sallust. Bel. Jug. 'Commeatus spe amplior: quia Numidæ, sicut plerique in nova deditione, officia intenderant.' *Loccenius.*

Totum iter floribus coronisque constraverat] Persis mos erat vias, quibus rex incedebat, floribus et odoribus sternere. Herodot. de ponte quo Xerxes Hellespontum continenti junxit, lib. VII. Θυμιήματά τε παντοῖα, ait, ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες, καὶ μυρσίνῃσι στορνῦντες τὴν ὁδόν. *Omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter consternentes.* Itaque Bagophanes arcis Babyloniæ custos obviam Alexandro egressus totum iter floribus et coronis constraverat, argenteis altaribus ab utroque latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus odoribus cumulaverat. Et lib. x. Curtius tradit, vicos, per quos iter erat, floribus et coronis sterni jussisse Alexandrum. Ob lætitiam quoque publicam coronis et floribus vias stratas fuisse Herod. lib. VIII. refert; nam cum Susis nuntius allatus esset, Xerxem Athenas in suam potestatem redegisse, tanto inde gaudio Persas exillisse, ut vias omnes myrto sternerent, odoresque vicatim incenderent. *Popma ex Brisson.* lib. II. pag. 271. Eumdem morem aliis quoque gentibus fuisse apparet ex citatis Casaubono in Sueton. Calig. 13. 2. Cic. in Verrem IV. 35. et Ammian. xxi. 17. quibus Bulenger. de Imperat. Rom. III. 8. adjicit Tacit. H. II. 70. 3. Sueton. Neron. 25. 3. Joseph. VIII. 11. Xiphilin. in Severo, Athenæum ex Herodoto, Dionem in Nerone trium-

phante, et Tiridati diadema imponente, Gregor. Nazianzen. Stelitent. 2. contra Julian. Eumen. in Paneg. Constantin. pro Flaviensib. cap. 8. Nicetam lib. III. de Manuele Antiochiam ingresso. Raderus hinc quoque deducit morem, quo in festo, quod corporis Christi vocant, viæ omnes, qua pompa incedit, flore virentique herba consperguntur. Idem observavit locum Ovidii Trist. IV. 2. 49. 'Quaque ibis manibus circum plaudere tuorum, Undique jactato flore tegente vias.' Et de Ponte II. 2. 'Quaque ierit felix adjectum plausibus omen, Saxaque jactatis erubuisse rosis.' Quamquam hæc potius ad jactos flores, quibus adspergebantur bene meriti, aut quibus is honos habebatur, pertinere videantur. Quo de more multa reperies apud Casanb. et Bulenger. locis citatis, sed et ad Florum II. 7. 17. olim exempla nonnulla collegimus: quibus addi potest Arrianus VI. 2. 28. et apud eumdem Indic. VI. 15. et VII. 12. legitur 'Nearchus, sertis ac floribus ab omni exercitu petitus.' Sed hic scilicet honor, licet ingens, minor tamen erat eo, quo publico jussu viæ, qua honorandus venturus esset, consternebantur: nam hic singulorum magis affectus spectabatur. Porro apud Bulengerum reperies etiam viam nonnumquam 'croco;' ut in fragm. Sallustii II. 2. 2. alias 'aurosa arena,' quin et ab Heliogabalo 'scrobe auri atque argenti' fuisse stratam. *Freinsh.* Ritus a Diis ad homines translatus adulationis caussa. Sacrum exemplum habes apud Ciceron. Verr. IV. 35. de Diana Siculorum; hominibus idem honos habitus, et quidem Metello ab Hispanis, Val. M. IX. 1. 5. Caligulæ a Campanis, Suet. cap. 13. Vitellio a Cremonensibus, Tacit. Hist. II. 70. Caracallæ ab Alexandrinis, Herodian. IV. 8. adde notata Lipsio in Tacitum c. l. et Casaubono in Suetonium. *Cellar.*

Altaribus] Fœdæ sed veteris adulationis morem primus, quod sciam, Lipsius adnotavit ad Tacit. H. II. 70. 2. ex Justino XXIV. 3. 4. Val. Max. IX. 1. 5. Cæsare de Bel. Gal. VIII. 51. Sueton. Calig. 13. 2. et Galb. 18. 2. Plinio panegyr. c. 23. Item alio paneg. ad Maximianum cap. 6. Quibus addit Casaubonus ad Sueton. locum in Calig. et in Athenæum VI. 15. Ciceron. in Verrem IV. 35. ex quo probe colligit, honorem eum Diis suis primitus habuisse homines, cum imagines eorum transferrentur: postea translatum ad principes ostendit ex Plutarcho in Dion. c. 27. Itemque Suetonio Aug. 98. 2. Appian. de Bel. Civ. lib. v. Philostrat. v. 9. Iterum superioribus adjicit Bulengerus Herodian. IV. 15. et Sueton. Neron. 25. 3. Adde Sallust. Fragm. II. 2. 2. Iisdem in auctoribus reperies et quod de *odoribus* subjungit Curtius. Animadverti etiam hic et superiore libro altaria ea fuisse 'argentea:' quod non puto temere factum; nam si pretium metalli spectarent, ex auro facerent: forte igitur color hic placuit; ut in equis sacris, atque vestibus. *Freinsh.*

Ture] Ture enim Persas diis suis sacrificasse ex Sidonii Carm. II. 88. 'Fudit turicremis carchesia cernuus aris.' Et hoc Curtii loco clarum est, quod tamen Brisson. se legisse non meminit de Reg. Persarum lib. II. Savaro in recitatum Sidonii versum. *Idem.*

§ 21 *Dona*] Vide Brissonium de Regno Pers. lib. I. p. 26. eodem spectat Marcellin. XVII. 12. *Freinshem.*

Leones] Inter regia munera hæc quoque censa. Adnotavit Marcellin. Chron. in anno Chr. 496. 'India Anastasio Principi Elephantem, quem Plautus poëta noster Lucam bovem nomine dicit, duosque Camelopardalos pro munere misit.' Feras enim et olim et hodie nimis adamarunt magnates. Philostrat. in Apollon. I.

23. narrat, Regem Babylonium in hortis aluisse leones, ursos, pantherasque ad venationem: idque moris etiam veteribus Medis fuisse discimus ex Xenoph. Cyropæd. lib. I. Addit Philostratus, Babylonios Reges possedisse duos Syriæ vicos, quos majoribus eorum dederint Antiochus Seleucusque, 'pro educandis feris, quæ a Babyloniis captæ per Euphratem ad eos perveniant.' *Freinshem.*

Caveis præferebantur] Si præferebantur, ergo non sequebantur eum, tamen supra dixerat. Mallem itaque *proferebantur*. Scheffer.

§ 22 *Carmen canentes*] Editiones, *suo more patrium carmen canentes;* verum τὸ *patrium* abesse mavelim. *Modius.* *Canentes*] Ut supra III. 3. 9. Unde colligas sollemne hoc ipsis fuisse in omni insigniore pompa. Carmen autem eorum ad Deorum laudes pertinuisse arbitror, et, quia inter eos jam haberi volebat Alexander, per metum et adulationem ad ipsum quoque transtulerunt. *Freinsh.* Non temere damnem 'patrium carmen,' si in scriptis inveniatur. *Heinsius.*

Chaldæi] Strabo lib. XVI. notat, duplicem intellectum esse hujus nominis: nam et Populum esse Babyloniæ, sic appellatum; et Sectam. Quod certum est evenisse ex eo, quod cum essent illi populi deditissimi Astrologiæ, in eorum quasi nomen adoptarentur, qui eadem studia tractarent. Idem accidit in aliis, ut Judæi, Hellenes, sive Græci, Nazaræi, Samaritani, Turcæ, Picardi, Wallenses, &c. vocentur, qui institutum cujusque eorum approbant. 'Magi,' qui Magorum disciplinam exercent. 'Mauri,' qui fusco colore sunt. 'Ægyptii,' qui variis præstigiis victum expedientes passim circulantur: iidem a Gallis etiam 'Bohemi,' 'Scythæ:' et 'Peusinii' apud Athen. pro lictoribus, ut notat Salmasius in Solin. cap. 40. pag. 827. ut apud Roman. 'Bruttii;' 'Helotæ,' pro servis, apud Lacedæm. apud Latin. 'Syri,' 'Getæ,' 'Sardi:' 'Samnites,' gladiatorum genus: 'Tarentini' et 'Scythæ,' equitum: 'Atellani,' comœdorum. Sic est et in animalibus, arborumque fœtibus, atque mercimoniis, ut appellentur ab ea regione, unde prima cujusque origo in alias transiit. 'Indos' pro rectoribus elephantorum accipi, fortassis haud cuivis notum est. At facient fidem optima Vegetii exemplaria, in quibus teste Stewechio III. 24. legitur: 'Indos, per quos regebantur elephanti,' non, ut editur. 'Illos.' Quam lectionem firmat inprimis Diod. XVIII. 34. Τὸν δ' ἐπικαθήμενον Ἰνδὸν τραυματίαν ἐποίησε. *Indum* elephanto *insidentem vulneravit.* Vide Indicem v. 'India.' Sic igitur in Curtio Chaldæorum nomine non venit peculiaris aliqua natio, sed sectæ cujusdam consortium, de qua amplius dicendi campus erit ad Tacitum. *Freinsh.*

Laudes ii Regum canere] In Aldino codice vocula *II.* duabus grandibus literis velut numeralibus edita est. Ut hic quoque aliquid latere suspicari possis, siquidem constat, ex pluribus calamo scriptis libris eam editionem esse compositam. Et fortasse de Nino marito Semiramidis mentio hic facta est, rege longe clarissimo et fortunatissimo. Galterus videtur de mimis aliquid hic legisse, cum ait: 'Occurrunt Lyricis modulantes cantibus odas Cum Cytharis mimi.' *Barthius Advers.* LII. 16.

Statas temporum vices] Tempora, quæ mutuo et per vices sibi succedunt, Pacatus Theodosio cap. 9. 'Amœna litora et dispositi ad temporum vices secessus.' Eumenius Constantio cap. 4. 'Elementa quatuor, et totidem anni vices.' Arnobius lib. II. post princ. 'vices temporarias' vocat. *Cellar.*

§ 23 *Cum curru*] 'More triumphantis' supra IV. 1. 1. et videtur sane hoc sæpius factitasse in ingressu ce-

lebrium urbium. Nam et in introitu Hierosolymorum 'curru descendentem' facit Eusebius. Et hinc est forte, quod Philostratus fine lib. II. narrat, si verum est, loco, quo Porum vicerit Alexander, ipsius effigiem 'conspici quadrijugo currui superstantem:' nam sic pugnasse, non persuadeor. *Freinsh.* *Cum curru*] Præpositionis insolentior usus videtur pompæ et apparatus comitatum significare. *Cellar.*

Postero die] Justinus II. 14. 8. 'XXXIV. continuis diebus prædam recognoscit:' totidem Oros. III. 17. ponit; alii *XL.* Curtius mox V. 1. 39. 'XXXIV. dies' in urbe moratum scribit. *Freinsh.*

§ 24 *Ipsius urbis*] Scriptorum, qui Babylonem calamo suo elegantius depinxere, primus omnium et antiquissimus est Moses Gen. 10. et 11. Secutus Mosen post multa sæculorum intervalla Herodotus I. 178. Herodotum Ctesias, Ctesiam Berosus [apud Joseph. X. 13. et Eusebium] verus ille, non qui hodie spurius extat Annii Viterbiensis, Diodorus Siculus II. 7. Strabo lib. XVI. Dionysius Periegetes versu 1005. cum suo interprete Eustathio diu post nato, Josephus lib. I. cont. Apion. Plinius VI. 26. Philostratus Apollon. I. 18. Justinus I. 2. 7. Orosius II. 6. Tzetzes Chiliad. IX. 275. et ante haud multos annos noster Pererius ad II. Gen. copiosissime. Prætereo alios: ad Curtii descriptionem venio. 'Pulchritudinem urbis' cum Curtio ex scriptoribus antiquis laudat D. Hieronymus ad Isa. cap. 14. describit ibi templa marmorea, aureas statuas, plateas lapidibus auroque refulgentes, et multa alia, quæ pæne incredibilia videntur. Sed longe planius Philostratus Apollon. I. 18. 'Regiæ etiam ære adopertæ fulgent; thalami vero et conclavia virorum, porticus atque atria cum argenteis, tum etiam aureis texturis, atque ipso auro tamquam picturis nitent,' &c. Herodotus I. 178. tribus verbis: Ἐκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, *Ornata est, ut nulla alia urbs, quam nos noverimus.* Sed de his infra mox plura. *Raderus.*

Semiramis] Tres Babylonis conditores nominant tam sacræ, quam profanæ literæ. De Nimrodo testatur Moses Gen. X. 10. quod initium regni ejus fuerit Babylon, quam idem a confusione linguarum denominat cap. 11. Semiramidem conditricem Babylonis jactitant Herod. I. 184. Diod. II. 7. Strab. lib. XVI. Mela I. 11. Justin. I. 2. 7. Hieron. in cap. 2. Oseæ. [Plut. de Fort. Alex. II. 8. Solin. cap. 56. L. Ampelius] Daniel vero, cap. 4. introducit Nabuchodonosorem gloriantem: 'Nonne hæc est Babylon magna, quam ædificavi.' Ceterum Berosus Annianus Semiramidi non adscribit nisi ampliationem urbis: de qua Ovid. Met. IV. 57. 'ubi dicitur altam Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.' Et Pererius Nabuchodonosori restitutionem lib. XV. in Genes. Disp. 4. lib. V. in Dan. pag. 351. Plerumque enim nomen Auctoris non soli primo fundatori, sed et restauratori et innovatori attribuitur. Quemadmodum Nehemias auctor murorum Hierosolym. dicitur Ecclesiastici cap. 49. quos tantum refecisse legitur cap. 1. et 2. et 4. Nehem. Quin etiam verba Nabuchodonosoris vesanam jactantiam redolent, et plus auctori arrogant, quam competebat. Tribuit quidem Curtius Babylonis ædificationem Belo: sed eum a Nimrodo non distinguunt Euseb. in pr. Chron. Hieron. in cap. 2. Oseæ. August. de Civ. Dei XVI. 17. Primus igitur Babylonis conditor esto Nimrodus, quem perperam Gerh. Mercator in Chronol. ex lib. IV. recogn. Clement. confundit cum Nino, [Idem facit et Lipsius in Monit. Polit. II. L. 1.] quia Ninus non condidit Babylonem, sed Niniven, et cum Babylo-

nilo, jam a Nimrodo constitutis, pugnatum venit. Oros. II. 6. Euseb. IX. Præpar. Evang. cap. ult. Hæc Arnisæus de Republ. II. 1. 7. Verum Herennius Philo a Babylone Beli filio conditam scribit, qui fuit 1800. annis antiquior Semiramide, teste Stephano de Urbib. in Βαβυλών. Sed Herod. I. 184. inique a Stephano reprehensus, rectissime tradit Babyloniam a multis Assyriorum regibus conditam fuisse paullatim. Unde Ammian. XXIII. 20. 'Mœnia quidem urbis a Semiramide constructa fuisse' ait: 'arcem autem ab antiquissimo rege Belo.' Et Oros. II. 6. 'Babyloniam a Nemrod gigante fundatam: a Nino vel Semiramide reparatam.' Ac Nemrodum quidem primum conditorem faciunt et Josephus ant. Jud. I. 6. [Augustin. de Civ. Dei XV. 2. f.] Zonaras tom. I. et Cedrenus in Hist. compendio. Hæc Berneggerus in Justin. I. 2. 7. Inter eos qui Semiramidi opus hoc adscribunt, numerat etiam Hyginum fabula CCLXXV. *Popma.* Sed Babylonem diluvio antiquiorem faciunt Apollodorus et Alexander ex Berosi primo Babylonicorum apud Eusebium: eamque ab iis, qui post diluvium arca egressi sunt, instauratam fuisse scripsit idem lib. II. Proxime ad veritatem accedit excerptum ex Assyriacis Abydini, relatum ab Eusebio: 'Gigantes ædificasse immensam turrim, ubi nunc est Babylon,' &c. et Ibidem Histiæus Milesius, qui etiam terram *Sennaar* nominat. Apud eumdem Eusebium est et Cephalæonis fragmentum, qui asserit, Semiramidem muro circumdedisse Babylonem, sequutus auctores Ctesiam, Zenonem, et Herodotum. Nabuchodonosori autem instaurationem ampliationemque et ornatum magna ex parte urbis ejus tribuit Berosus lib. III. apud Eusebium et Josephum. Nova opinio est, quam nescio unde refert Suidas in Σεμίραμις: 'Prima quoque Niniven mœnibus cinxit, quam mutato nomine vocavit Babylonem;' duabus nobilissimis civitatibus perabsurde in unam confusis. *Freinsh.*

Vel ut plerique] Scripti codices, *non ut plerique*, sed verum illud esse evincunt sequentia. *Modius.*

Belus] Verius amplificator, quam conditor, nondum enim, quod vulgo creditur, probatum est, Belum eumdem ac Nimrodum fuisse, vel Nimrodo non longe posteriorem. Vide Hist. Ant. p. 3. *Cellar.*

Regia] Duæ regiæ erant, de quibus Philostratus I. 18. quem supra adduximus. Sed longe clarius Diodorus II. 8. 'Regias etiam duas ex utraque pontis regione ad fluvium ædificavit,' &c. *Raderus.* Adde eumdem Diodorum XVIII. Plutarchum in vita Demetrii capite 8. De templo quoque Beli, quod Plin. VI. 26. suo tempore 'adhuc durasse' scribit, passim legimus. Nam a Nabuchodonosoro conditum auctor est Berosus lib. III. a Xerxe dirutum Alexander instaurari jussit. Strabo pr. lib. VI. et Arrian. III. 3. 17. et VII. 3. 31. De eodem Daniel cap. 4. et fuse Herod. I. 181. Camerar. subcisiv. II. 51. ab Arriano 'commissum' credit 'errorem' (quod destructionem istius templi referat ad Xerxem, cum ante eum dirutum id fuisse ex Daniele constet) 'in nomine, cum Xerxis vel Artoxerxis (quod *significat* Bellatorem, vel magnum Bellatorem, secundum Herod. VI. 98.) commune nomen Regum Persarum fuerit, sicut Pharaonum, Regum Ægyptiorum.' Strabo lib. XVI. et Ælian. Hist. Var. XIII. 3. etiam sepulcrum ejus ibi collocant: ex quo firmatur quod gentilibus objiciebant nostri, Deorum istorum templa non fuisse nisi sepulcra. Vide Arnob. lib. VI. *Freinsh.*

§ 25 *Murus laterculo*] Editi, *murus instructus laterculo*. Modius. *Murus*] Hunc inter firmissimos omnis ævi primo loco nominat Seneca de con-

stant. Sap. vi. 6. Nam et inter septem mundi θαύματα secundum obtinebant gradum, apud Nicetam. Sed enim Epigr. Græca I. 54. 1. statim primo nominant. Cassiodor. Variar. VII. 15. sextum. Plinius VI. 26. Strabo pr. lib. XVI. Hyginus fab. CCXXIII. nullo certo ordine collocant. 'Latercule coctili et bitumine' fuisse constructum cum Nostro tradunt Herod. I. 178. Diod. I. 7. Justin. I. 2. 7. Plin. XIII. 15. m. Propert. III. 10. Juvenal. Sat. 10. 170. et ejus Interpres, Lucan. VI. 49. Tzetzes Chiliad. IX. 275. Marcellin. XXIII. 20. Oros. II. 6. Vitruvius I. 5. Nicetas, et Gallus Confessor c. 3. Hyginus fab. CCXXIII. 'latere cocto et sulfure vinctum' fuisse scripsit; fortasse quia teste Plinio XXXV. 15. 16. 'Sulphuris et bituminis vicina est natura.' Eustathius ad Dionys. vs. 1005. novam ex aliorum opinione sententiam profert, interprete Radero: 'Babylon sacra urbs muro aheneo circumdata, ut quorumdam est sententia, et flumine circumfusa. Hanc, inquit Dionys. irruptis muris coronavit Semiramis. Unde quidam, uti dictum, murum urbi aheneum circumdatum scripsere.' Ast ego, addit Raderus, facilius inducar ut credam, quod in Menæis Macario Romano narratur a cœlito, Paradisi hortum duplici muro cinctum a Deo fuisse, 'ferreo et aheneo,' quam Babylonis mœnia fuisse ærea. Ceterum quod ad Babylonem attinet, cum urbs centum habuerit portas, et fores aheneæ essent omnes, quales Virgilius de Carthaginensis ædis, quam Dido moliebatur, cardinibus cecinit Æneid. I. 450. ita reor a parte mœnium, portarum, inquam, nonnulli tota mœnia ærea dixere. Idem Eustathius ad Periegesin Dionysii vs. 1006. ex aliorum sententia scribit, mœnia non tantum ex coctili laterculo, sed ingentibus saxis, cæsis etiam et politis, tricubitalibus, qua latitudinem, tanto altero longis, exædificata et surrecta. Hactenus *Raderus*. Qui, si omnes Babylonis portas 'Belides' appellatas fuisse putat, fallitur: certum enim est unam tantum fuisse, ut conjicio, quæ ad Beli templum deduceret: error autem hinc est, quod portam Græci libentius plurali voce πύλας dictitant. Eorum sententia, quæ ænea credidit Babylonis mœnia, forte exinde nata est, quod cum ænea monumenta haberentur pro perennibus, atque aliqua ære exstructa essent, ut templi fores apud Joseph. de Bel. Jud. VI. 6. firmissimi quique muri ænei sunt appellati. Hinc est illud Horatii I. Epist. 1. 60. 'hic murus aheneus esto, Nil conscire sibi.' Et alibi: 'Inclusam Danaën turris ahenea,' &c. De quadrigis præter ceteros, et Propert. III. 9. 23. Tzetzes Chil. IX. 275. Epigr. Græc. I. 54. 1. Καὶ κραναᾶς Βαβυλῶνος ἐπίδρομον ἅρμασι τεῖχος. *Et robustæ Babylonis murus, curruum decursibus aptus.* Freinsh.

Latitudinem amplectitur] Forte, *in lat. amplect.* Ut hic sit ordo verborum: Murus amplectitur spatium 32. pedum in lat. Quomodo fere Livius XXXVII. 31. 7. de Phocæa: 'In sinu maris intimo posita hæc urbs est, oblonga forma: duum millium et quingentorum passuum spatium murus amplectitur.' *Freinsh.* Non consentit Doctissimo Freinshemio Cl. Daviesius ad Cæsarem B. G. I. 50. Sed putat, *latitudinem* significare, 'quoad latitudinem,' ut apud Gratium Cyneg. v. 31. 'Et bis vicinos spatium protendere passus.' *Snak.*

§ 26 *C. cubitorum*] Alii habebant *L. cubit.* in quam altitudinem cum omnes consentire dicit Raderus, refellitur statim ab omnium præcipue Herod. I. 178. qui eis altitudinem 'cc. cubitorum regiorum' tribuit. Ctesias apud Diod. II. 7. 'L. orgyias.' Hyginus fab. CCXXIII. 'Pedes XL.' Plinius VI. 26. et Solin. c. 30. Herodotum sequuntur, etiam

ratione cubitorum regiorum ad Romanos exposita. Sed et Oros. II. 6. 'CC. cubitos' numerat. 'L.' tamen 'cubitos' Strabo a pr. lib. XVI. et Diod. I. 7. ex Clitarcho et iis qui cum Alexandro fuerant, determinaverunt. *Freinsh.*

Pedibus] *Cubitis* legebat Brisson. lib. I. pag. 59. ubi describit hanc Urbem, ex auctoritate Strabonis: atque idem etiam tentat apud Plinium VI. 26. *CCCLXVIII. stadia*] Eumdem Brisson. etiam de ambitu ejus Urbis disceptantem, adi: adde Tzetzem ab Radero citatum ex Chil. IX. 275. *Idem.*

Totius operis ambitus 368. *stadia complectitur*] Pausanias in Arcadicis refert, Babylonem urbem fuisse πόλεων, ἃς τότε ἥλιος εἶδε, μεγίστην· cujus ambitus, ut Strabo ait, 375. stadia complectitur, id est, Germanica milliaria duodecim: ut non immerito Aristoteles provinciam appellet. At jam nihil de ea superest, οὕτω τὰ ἀνθρώπινα πρόσκαιρα, καὶ οὐδαμῶς ἐστιν ἰσχυρά. De amplitudine ejus Herodot. lib. I. Diodor. lib. II. Strab. lib. XVI. Plin. VI. 26. Solin. et Curtius eadem fere tradunt. At de murorum et turrium altitudine et ambitus spatio inter eos non omnino convenit. *Popma.* Recte Brissonius de Regno Persarum lib. I. legendum vidit: *T. o. a.* CCCLXV. *stadia complectitur*; nam statim addit Curtius: 'singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse.' *Loccenius.* *Singulis diebus*] Non adsentior Brissonio 'hæc verba indicare, numerum stadiorum, dierum quibus annus constat, numerum æquasse;' quasi necessario hæc verba vertentem annum arguant, et plures paucioresve anno dies cum ratione 'singuli' dici non possint? Certe non hoc adspectu adjecit hæc verba Curtius, sed ut doceret, quanto studio atque ardore operi tum institerint, quicumque tandem eos muros eduxerunt. Sic apud Ammianum XXI. 41. 'Septem diebus totidem stadia molibus jactis in mare solo propinquanti terræ sunt vindicata.' Ita Berosus lib. III. apud Euseb. indicat, opera Nabuchodonosori, quamquam magna et excellentia, intra 15. dies fuisse perfecta. et Livius XXVIII. 45. 19. Scipionem naves fabricantem 'ita institisse operi, ut die 45. quam ex silvis detracta materia erat, naves instructæ armatæque in aquam deductæ sint.' Scribit tamen Clitarchus apud Diodor. II. 7. ambitum urbis continuisse 'CCCLXV. stadia, quod anni dies stadiorum numero æquare studuisset' Semiramis. Sed Curtium eo collimasse non putem. A quo valde diversum tradit Tzetzes, non uno die singula stadia fuisse perfecta, sed omnia uno anno: 'Ut celerius opus consummaretur, cuilibet ex amicis stadium, cum impensis ad id necessariis, attribuit, et anni spatio negotium peragere jussit.' *Freinsh.*

Unius jugeris] Diodor. II. 7. 'Inter domicilia et mœnia via relicta erat duorum jugerum.' *Raderus.*

§ 27 *Per xc. stadia habitatur*] Vulgo, et hic melius, *habitabatur*. Acidalius. *Habitatur*] Melius ita quam secundum alios, *habitabatur*; quamquam id antehabeat Acidalius. Sic et mox in præsenti loqui pergit, 'Cetera serunt coluntque.' *Freinsh.*

Continua sunt] Rursum editi, *contigua*. Medius.

Tutius] Propter incendia. Tacitus Germ. 16. 2. de Majoribus nostris: 'Vicos locant, non in nostrum morem, connexis et cohærentibus ædificiis: suam quisque domum spatio circumdat, sive adversus casus ignis remedium, sive inscitia ædificandi.' *Freinsh.*

Serunt] Id ab initio sic institutum vult Curtius: postea ampliavit occasio. Diod. II. 9. 'Babylonis exigua quædam portio nunc habitatur, maximaque intra muros pars agrorum cultui est exposita.' Accidit id post

Seleuciam conditam, a qua valde exhaustam esse Babylonem, hominibus illuc commigrantibus, tradit Plinius VI. 26. et Strabo lib. XVI. *Idem.*

Obsessis alimenta ex ipsius urbis, &c.] Quam Cyrus obsidione cingens Babylonem fame debellare tentasset, quam armis desperabat, incolæ ejus obsidionem ludibrio habebant: quod commeatus major quam in viginti annos suppeteret; ut scribunt Herodotus l. I. et lib. III. 150. et Xenophon. Inst. Cyri lib. VII. *Loccenius.*

Subministrent] *Subministrentur* membranæ. *Modius.*

§ 28 *Omnium*] Forte *omnem*. Heinsius.

In altitudinem] Profunditatem, diximus ad IV. 2. *Cellar.*

Ubi adpositæ crepidinis fastigium excessit] Crepidines illæ latitudine mœnibus pares erant, c. stadiorum longitudine, ab utraque fluminis ripa ductæ, ne videlicet ejus exundatio damnum urbi dare posset. Vide Diodor. lib. II. unicum his rebus historicum, qui pontem ipsum quinque stadiorum longitudine fuisse auctor est: et ex cujus luculenta descriptione non difficile sit pingere situm ipsum et monumenta Babylonis: et fecere id non adeo nuper ingeniosissimi mortalium Belgæ. *Barthius Adv.* LII. 16. Adde IV. 5. 21.

§ 29 *Inter mirabilia*] Cassiodorus Variarum lib. VII. Orbis septem miracula recensens non pontem lapideum Euphrati impositum, ut Noster, inter mirabilia Orientis opera numerat, sed Babyloniæ muros, quos Semiramis latere cocto ferroque construxit: 'Ferunt prisci seculi narratores, fabricarum tantum septem terris attributa miracula. Ephesi Dianæ templum; Regis Mausoli pulcerrimum monumentum, a quo et mausolea dicta sunt; Rhodi solis æneum signum, quod Colossus vocatur; Jovis Olympici simulacrum, quod Phidias primus artificum, summa elegantia ebore et auro formavit; Cyri Medorum regis domus, quam Memnon arte prodiga illigatis auro lapidibus fabricavit; Babyloniæ muri, quos Semiramis latere cocto, sulphure ferroque construxit; Pyramides in Ægypto, quarum in suo statu se umbra consumens ultra constructionis spatia nulla parte respicitur.' Strabo etiam lib. XVI. Geogr. Plinius N. H. V. 26. Hyginus fab. 223. Babyloniæ muros inter septem orbis miracula referunt. *Popma.* Qui de his plura desiderat adeat Doctissimum Raderum ad Martialem I. 1. *Snak.*

Fulciendo] *Sufficiendo* excusi. *Modius.* *Sufficiendo*] Al. *fulciendo*, ex utrisque conjiciebat Bongars. *Suffulciendo* non male: nec tamen præferam vulgato. *Freinsh.* Pro *sufficiendo* alii habent *fulciendo*, unde Bongarsius conjiciebat *suffulciendo*. Id quod mihi quidem melius videtur: nam quod in indice Freinshemius *sufficiendo operi solum* exponit, 'solum in quo possit sufficí,' h. e. 'substrui opus,' nescio an loco huic conveniat: differunt profecto 'substruere' et 'superstruere.' Opus superstruendum fuit solo firmo, non substruendum. Præterea sufficere non tam est substruere, quam in locum rei alterius reponere. Quare magis inclino eo, ut credam, scripsisse Curtium, *vix sufficiunt operi firmum solum*; sensus: Illi limo penitus egesto vix substituunt e durabili materia solum ejusmodi, quod possit esse firmum, sustinendo operi. Error in scriptura natus ex eo videtur, quod pro *sufficiunt* interpretatio per verbum *reperiunt* esset adjecta, deinde verbo *sufficiunt* ex sequenti voce *operi* prima litera adhæserit, factumque sit, *sufficiunto*, unde post a correctore factum id *sufficiendo*, quod in textu hodie occurrit. *Scheffer.* *Suffulciendo* mavult Bongarsius, sed nec *sufficiendo* inelegans est: significat enim fundamentorum substructionem. *Cellar.* Recte Bon-

gare: *suffulciendo*. Heinsius.

Reperiunt] Scribendum *repererunt*; non enim de suis temporibus, aut Alexandri loquitur Curtius, sed de Semiramidis. Libet vero commendare prudentiam Philippi Galteri, qui descriptionem hanc celeberrimæ urbis cum adsequi versu desperaret, caute admodum transiit. Homo pro eo ævo et ingeniosus, eruditus et eloquens, modo argutias scholasticas cavisset, et non misceret omnia absque judicio, sed id vitium temporum fuit, quo nihil dissimulare poterant, quod scirent, quin quovis loco infercirent ad ostentationem polymathiæ scilicet. *Barth. Adv.* LII. 16. *Reperiunt*] Non recte vir doctus *repererunt*, ut restringat eam rem ad tempus eorum, qui pontem exstruxerunt. Sed videlicet naturam fluminis ostendit Curtius, ut inde augeat admirationem operis. Cum Euphratis ea conditio sit, ut altissimum limum vehens, ubicumque aliquid inædificare velis, vix firmum præbeat solum: tamen immensi operis pontem ibi fecerunt. Hoc inquam, miratur, inanem ædificii molem in solo non satis fido. Ostendit eam fluminis naturam Strabo lib. XVI. Ad fossas juxta Euphratem faciendas 'opera multa opus est. Nam cum terra profunda sit, et mollis, ac facile cedat: nullo negotio ab aquis abripitur, et campos nudat, ac limus fossas implet, eorumque ora obstruit,' &c. *Freinsh.*

§ 30 *Amnem, &c.*] Forte sic legendus hic locus: *Arenæ autem subinde cumulatæ, et saxis quis pons sustinetur adnexæ, morantur, amnem, qui retentus acrius quam si libero cursu mearet, inlidi.* Heinsius.

Acrius] Ex hoc Curtii loco Gebhardus Crepund. I. 16. firmat lectionem Pal. membranarum optimarum, in illis Ovid. Met. III. 568. 'Sic ego torrentem, qua nil obstabat eunti, Lenius et modico strepitu decurrere vidi; At quacumque trabes, obstructaque saxa jacebant, Spumeus et fervens, et ab objice sævior ibat.' Legit ergo Gebhardus: 'Obtrusaque saxa tenebant.' Contraria de hac re sententia est Quinctiliani IX. 4. 'Quanto vehementior fluminum cursus est prono alveo ac nullas moras objiciente, quam inter obstantia saxa fractis aquis ac reluctantibus: tanto quæ connexa est, et totis viribus fluit, fragosa atque interrupta melior oratio.' *Freinsh.*

§ 31 *Arcem quoque*] Cum tam accurate Curtius Babyloniæ urbis et arcis amplitudinem tam murorum, turrium, ædificiorum, cavernarum ingentium, et pontis lapidei magnificentiam describit, miror eum turris Babylonicæ, de qua toties sacræ literæ meminerunt, nullam fecisse mentionem. Strabo lib. VI. Pyramidem quadratam vocat, ex latere coctili structam, quæ erat stadii amplitudine, et cujus quodque latus stadium obtinebat: quam Alexander instaurare voluit: sed cum magni laboris et multi temporis res esset (nam ad expurgandam terram decem millibus hominum duorum mensium opus erat) quod inceperat, perficere non potuit: nam ilico morbus et mors eum oppressit. *Popma.*

Ambitu] Membranæ *ambitus*, et mox impressi *habent* pro *habet*. Modius.

Triginta pedes] Quamobrem tam alta, cum fastigium totius fabricæ non superaret octoginta pedes? Quia 'Euphrates altum limum vehebat, quo penitus ad fundamenta jacienda egesto,' inquit Curtius, 'vix fulciendo operi firmum reperiebant solum.' *Rader.*

§ 32 *Vulgatum fabulis*] Non fabulosi sunt pensiles illi horti, a tot scriptoribus laudati, sed poëtæ, ut solent, fabularum modo extollentes, quod per se magnum erat, ut incredibile, et majus humanis viribus prædicaverunt. Græce κῆποι κρεμαστός. Dio-

der. l. II. 10. κρεμαστὸς παράδεισος, Joseph. I. contra Apion. *Cellar.*

Pensiles horti] De quibus Josephus X. 11. Diodor. II. 10. Eustath. ad Periegetem Dionys. versu 1010. Plutarch. de fortuna Alex. Orat. 2. Dio Chrysost. Orat. 79. in fine, qui Susis hos per errorem collocat. Strabo lib. XVI. quamquam et Thebis in Ægypto Plinio XXXVI. 14. et in Italia, eodem XXVI. 3. auctore fuerint alii. *Raderus* ex Brisson. lib. I. p. 55. ubi etiam citatur Lactantius III. 14. qui hortos illos in miraculis septem numeret. Adde Philostratum I. 18. et Suidam in Nabuchodonosoro. *Balneas* etiam *pensiles* habuit Romæ Sergius Orata. Macrob. Saturnal. II. 11. *Freinsh.*

§ 33 *Saxeæ pilæ*] Adhuc impressi, *saxo pilæ*. Modius. Vide indicem, et Salmasium Plin. Exercit. p. 520.

Quo rigant] Editiones, *quo rigant terras*, ut iubet sane, etsi melius abest illud *terras*, dum non etiam cum iisdem editionibus mox *arbores* pro *arborum* legas: hoc enim pacto tota vitiaretur sententia, quæ esse debet, saxeas pilas ejus fuisse firmitatis, ut etiam gravissimas moles arborum sustineant, et vetustate ipsa, quæ omnia consumit, non exedantur. *Modius.*

Arbores] Sic tenui cum veteribus, construe, *Moles sustinent validas arbores;* si pro *sustinent* malis *sustinet*, me non invito feceris. *Freinsh.*

Frugiferæ æque sint ac] *Æque* ex scriptis libris addidi, mutato illuc *ut* vulgato in *ac*. Modius.

§ 34 *Vetustas*] Seneca Cons. ad Polyb. pr. 'Nihil immortale manus mortales fecerunt: nihil perpetuum; pauca diuturna sunt: quidquid cepit et desinet, et nihil, quo stat loco, stabit, omnia sternet abducetque secum Vetustas.' Idem Epist. XCI. 15. 'Omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt, et inter peritura vivimus.' Proinde Horatio III. Od. 30. et Ovidio Met. fine, non immerito 'tempus edax' dicitur. Bene Rutilius Itinerar. vs. 412. 'Non indignemur mortalia corpora solvi, Cernimus exemplis oppida posse mori.' Ἀποθνήσκουσι γὰρ καὶ πόλεις, ὥσπερ ἄνθρωποι, ut ait Mercurius in Charonte Luciani. Seneca Epist. XCI. 19. 'Nihil privatim, nihil publice stabile est, tam hominum, quam urbium fata volvuntur.' Adde Florum lib. I. 12. *Freinsh.* Adde Nostrum III. 4. 10. 'Multa in ea regione monumenta, vulgata carminibus, vetustas exederat.' Sic Cicero pro Marcello: 'Nihil est aut opere aut manu factum, quod non aliquando conficiat atque consumat vetustas.'

§ 35 *Syriæ regem*] Josephus X. 11. et Suidas Nabuchodonosorum hortorum pensilium faciunt auctorem. Plin. XIX. 5. Cyrum, vel Semiramidem, cui et Eustathius in Semiramide subscribit. *Raderus.* Syrum etiam regem, nomine non edito, hortorum istorum exstructorem refert Diodorus II. 10. quem cum Curtio et Josepho de Nabuchodonosore sentire, credit Rualdus Animadvers. cap. 17. in vitas Plutarchi. Post Brisson. de Reg. Pers. lib. I. pag. 56. Quibus auctoribus ingens accedit momentum ex consensu Berosi lib. III. loco, quem Eusebius recitat, et Joseph. X. 11. Ceterum non abs re miratur Popma, in tam diligenti mirandorum Babyloniorum descriptione, prætermissam a Curtio turrim, sacris literis memoratam, cum et apud Strabon. lib. XVI. extat ejus mentio; et magis adhuc in excerpto ex Assyriacis Abydini apud Eusebium. *Freinsh.* *Syriæ*] Assyriæ voluit dicere, quas gentes sæpe confundunt veteres scriptores. Joseph. Ant. Jud. X. 11. et contra Apion. lib. I. ex Beroso antiquissimo scriptore, Nebucadnezari indicat, quidquid magnifice de conditore mœnium hortorumque Babylonis prædicatur. *Cellar.*

Amore conjugis] Pallacæ dictæ,

Dioder. *Loccenius.* *Conjugis*] Concubinam facit Diodorus II. 10. *εἰς χάριν γυναικὸς παλλακῆς, in gratiam mulieris concubinæ.* Deceptus enim est vir doctus, qui nomen mulieri fuisse Pallaca credidit. At vox γυναικὸς hic per appositionem vim habet adjectivi. Sic enim et γαμετὴν γυναῖκα dicit Herodianus I. 16. de Martia Commodi, ἣν εἶχε τῶν παλλακίδων τιμιωτάτην, ἣ οὐδέν τι ἀπεῖχε γαμετῆς γυναικός· ubi 'mulier nupta' dicitur ad differentiam 'concubinæ, ut etiam notavit in quodam Lysiæ loco Budæus apud Stephanum in Lexico voce Γαμετή. Eadem igitur forma 'mulierem concubinam' dixit Diodor. ad differentiam 'legitimæ,' quomodo 'mulierem meretricem' Plaut. Mercat. IV. 1. 19. Sallust. Jug. XII. 5. 'mulierem ancillam.' *Freinsh.*

Desiderio nemorum] Joseph. lib. I. pag. 1045. Διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς ὀρείας διαθέσεως, τεθραμμένην ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μηδίαν τόποις. *Quod uxor ejus montanam positionem desideraret, in Medorum regione educata.* Celiar.

Naturæ genium] Optime, nisi forte verum est, quod Cobares ille Besso dicebat, unumquemque quod ipse repererit optimum ducere: optime, inquam, hæc a nobis sunt emendata: legebatur antea, *compulit amœnitatem naturæ genere hujus operis imitari:* tramæ putidæ. *Modius.* *Amœnitatem naturæ*] Alii, *naturæ genium amœnitate hujus operis imitari.* Venustius sane: sed in illam lectionem tot exemplaria conspirant, ut non possim, quin genuinam esse arbitrer. *Freinsh.*

§ 26 *Ullus locus*] Membranæ, *alio loco.* *Modius.*

Disciplinæ militari] Nihil inimicius enim illi, quam voluptates: notum illud proverbii vice jactatum apud Florum lib. II. cap. 6. § 21. 'Capuam Hannibali Cannas fuisse.' Vide Gruterum Discursu 26. et 38. ad Tacit. IV. 64. 7. II. 44. 1. Quibus adde Livium XXIX. 34. 8. et XXXVI. 11. 2. Sallust. Catilin. II. 4. *Freinsh.*

Nihil ad irritandas] Melius ita, quam ut vulgo legitur, *nec ad irritandas illiciendasque voluptates instructius.* Modius.

§ 27 *Cum hospitibus*] De Babyloniorum turpitudine lege Herodot. I. 196. Tangit Scholiastes Juvenal. Sat. I. 104. 'Mesopotameni,' inquit, 'homines effrenatæ libidinis sunt in utroque sexu, ut Sallustius meminit.' Et Cedrenus ex Cæsario Gregorii Magni fratre: 'Chaldæorum et Babyloniorum leges plenæ sunt impudicitiæ atque turpitudinis.' Quo pertinet et domesticum Berosi testimonium, qui eo ipso tempore vixit, quo urbem eam occupavit Alexander: ζῆν αὐτοὺς ἀτάκτως, ὥσπερ τὰ θηρία. Alexander Polyhistor apud Eusebium, eum Berosi locum recitat: ubi et de Belo multa fabulatur. Haud procul ab hoc more abfuerunt Lacedæmonii, quibus Lycurgus, 'si quis feminæ conjugium aversaretur, ac nihilominus præstantium liberorum cupidus esset, lege permisit, ut quamcumque fecundam et indolis generosæ conspexisset, ejus marito persuasione suam in sententiam adducto, ita deinde prolem ex ea procrearet.' Xenoph. in Laced. Repub. Tertullianus autem in Apolog. cap. 39. commune hoc facit gentium crimen. Ubi constat eruditissimum scriptorem majori Catoni tribuere, quod Lucanus II. 381. et alii, minori. Sed et 'Hercules Megaram uxorem suam nuptum dedit' Iolao. Plutarch. Erot. cap. 12. qui et cap. 23. narrat uxores prostituentium exempla. *Freinsh.*

Convivales ludi] Vide Brisson. lib. I. pag. 67. et deinceps. Curtium VI. 2. 5. Nicobule scripsit, Athenæo XII. 9. referente, de Alexandro: Ὅτι παρὰ τὸ δεῖπνον πάντες οἱ ἀγωνισταὶ ἐσπούδαζον τέρπειν τὸν βασιλέα. *In cœna*

musicos ac ludiones concertatores Regem oblectare studuisse. Freinsh.

Regibus] Malebat Sebis. *regulis.* Sed illud antepono. Movit illum, credo, quod putaret unum tantum fuisse Persis regem, non plures simul. Hoc tamen nihil obstat, quo minus de pluribus sibi subinde succedentibus Curtius accipiatur. Quin et nihil absurditatis habuerit interpretari hæc de ævo Curtii, ut complura alia hoc capite. Ejus igitur ævo, quamquam unus cum suprema auctoritate esset, quem ideo 'regem regum' vocatum fuisse apparet, multi tota Perside fuerunt reges: latius sumpto Persidis vocabulo, ut fecit Eusebius, qui omnes circumvicinas provincias hac appellatione complectitur. In ea igitur numerata sunt 'regna duodeviginti,' tempore Plinii, apud ipsum VI. 25. Et sane sub ipso Dario, quantum aberat ut præfecti ejus reges dicerentur? Ipse supra IV. 14. 22. 'Duces vestros regum instar.' De potentia Bessi et Nabarzanis mox V. 10. 3. mira narrantur. *Freinshem.* Reges sunt duces regum instar, ut IV. 14. 22. vocaverat, aut de multis, sed sibi succedentibus regibus intelligendus Curtius. *Cellar.*

§ 38 *Quæque amicula exuunt*] Forte, *cuique amicula exuuntur.* Heinsius.

Pudorem profanent] Contra morem hunc detestandum multa graviter et erudite dixit Philippus Camerarius subcisiv. I. 34.

Honos auribus sit] Omnes editi, *honos auribus habitus sit,* sed sibi habeant suum *habitus,* inutilia illa terræ pondera. *Modius.*

Matronarum virorumque] Turpissimum mendum in his verbis nemini animadversum, cum Modius et Acidalius minima quæque excussisse glorientur. Adeo bleuni fuerunt correctores, ut non viderint de feminis solis loqui hoc loco Auctorem, neque vero viris convenire vulgatorum corporum vilitatem. Quin extra controversiam scripsisse Curtium, *matronarum virginumque.* Præcipue cum modo de matronis et puellis idem dixerit. *Barthius Adv.* LII. 16. *Virginumque*] Nihil video obstare in re manifesta, quin recipiam emendationem indebitatam Cl. Barthii, quam proposuit Adversar. LII. 16. cum antea legeretur, *virorumque, apud quos, &c.* Et ne quem moveat, *virginum* eum morem esse non posse, quia statim indignæ sint hac appellatione; notandum est, id verbi non semper integritatem adspicere, sed notare tantum 'ætatem et sexum,' ut observat Servius ad Virg. Æn. I. 497. puellas innuptas, ut nostras *Jungfrauen,* et Gallorum *filles:* adeo ut Justinus I. 3. 2. appellet 'virgines,' quas modo 'scorta' vocaverat. Quin apud Virgil. Eclog. VI. 47. 'Virgo' appellatur Pasiphaë, quamvis nupta esset, et jam liberos enixa: quomodo et 'puellæ' vocem non raro reperiri, alio loco notavimus. *Freinsh.* *Virginumque*] Sic recte emendavit Barthius Advers. LII. 16. quum antea *virorumque* legeretur. Virgines autem hic innuptæ sunt, quamvis non integræ, quomodo etiam Justinus I. 3. 2. promiscue 'virgines' et 'scorta' dixit, inter quas Sardanapalus vitam agebat. *Cellar.* Barthius, *Virginumque;* forte, *uxorumque.* Heinsius.

Comitas habetur vulgati corporis vilitas] Quædam editiones habent *utilitas;* male. Lactantius I. 20. forte ad imitationem Curtii. 'Fuit enim Faustuli uxor, et propter vulgati corporis vilitatem lupa inter pastores, id est, meretrix nuncupata.' Videtur et huc respexisse Minutius Felix Octavio, ubi sic inter alia: 'Ita enim impudicitiæ eorum forsitan sacra sint, apud quos sexus omnis membris omnibus prostat, apud quos tota impudicitia vocatur urbanitas.' *Loccenius.*

§ 39 *XXXIV. dies*] Emenda partim ex hoc loco, partim ex V. C. meo

Justinum lib. XI. ubi ait: 'Donatis refectisque militibus, XXXIII. continuis diebus prædam cognoscit:' et scribe, *XXXIV. continuis diebus*. Modius.

Debilior futurus] Ut Hannibalis exercitus Campaniæ fomentis enervatus fuit: lege Senecæ Epist. 51. *Cellar.*

Sentiret] Lugdunenses, et reliqui excusi: *Ceterum quo minus damnum sentirent, identidem incremento novabantur*. Alia inepte, quiddam etiam barbare. *Modius.*

§ 40 *Namque Amyntas Andromenis ab Antipatro, &c.*] Et Mss. Dan. ac Pal. et veteres quædam editiones volunt, *Andromeni*. Vidi antiquissimam editionem, sine temporis, loci, aut typographi designatione, sine supplementis vulgaribus, in qua erat *Andromoni*. Ipsum nomen est 'Andromenes,' ut 'Eumenes,' 'Anaximenes.' A talibus ejusmodi genitivos formasse veteres notissimum est. Neque ex Terentio 'Chremi,' 'Archonidi,' ex Virgilio 'Achilli,' 'Ulyssi,' 'Oranti,' tantopere memorabo, quam ex ipso Cicerone, 'Themistocli,' 'Socrati,' 'Aristoteli,' 'Theophani,' 'Ariobarzani,' ex Sallustio et Tacito 'Persi,' omnia eodem gignendi casu. Sic Justinus I. 7. 'nullus fortunæ Candauli comparandus,' pro 'Candaulis;' quod non adsecutus est vir doctus, qui corrigit, *fortuna*. Gronovius.

D.] Infra VII. 1. 40. leges DC. præterimus hujus loci scripturam propter auctoritatem Diodori XVII. 65. *Freinsh.*

Ejusdem generis] Videtur illud dicere, gentilium et cognatorum turmas etiam in exercitu Macedonico Alexandri fuisse. Nisi verius et simplicius *ejusdem generis* dici existimemus, ejusdem generis Macedonici equites, ut frustra de illius loci sententia aliter senserit vir doctus apud Vegetium II. 2. Hæc Colerus ad Taciti Germ. VII. 3. Recte. Genus enim hic non familiam, aut cognationem sonat, sed totam gentem complectitur. Sic apud Sallust. Cat. XXXIX. 4. 'Lentulus sollicitabat, &c. neque solum cives, sed cujusquemodi genus hominum, quod modo bello usui foret.' Quo exemplo firmissime stabilitur mea conjectura in Hirt. de Bel. Afr. cap. 19. pro his verbis: 'Legiones conscriptæ ex cujusquemodi generis amplius XII. millibus;' legendum, 'leg. conscr. ex cujusquemodi generis militibus, amplius XII.' Video tamen non hunc Curtii locum in animo fuisse Stewechio, quem Colerus arguit: sed alium infra V. 2. 6. *Freinsh.*

§ 42 *Custodiam corporis*] Haud tamen hi miscendi cum aliis Somatophylacibus, Ptolemæo, Leonnato, &c. Hi enim jampridem ex illo puerorum censu exempti, post magnarum rerum experimenta, in virtutis præmium inter majorum gentium Somatophylacas, sive corporis custodes, ut Curtius vocat, cooptati sunt. Clarissimum id, nam alia sciens prætereo; ex Aristobulo apud Arrian. VI. 5. 9. ubi tradit: Alexandrum 'Peucestam in corporis sui custodem adscripsisse, quem quidem jam Persidis satrapam constituere decreverat, sed antequam illi satrapatum deferret, ne hoc quidem honore fideique testimonio carere eum voluit, ob eximiam ejus operam apud Mallos præstitam. Fuisse autem illi tum temporis septem corporis custodes, Leonnatum Antei, Hephæstionem Amyntoris, Lysimachum Agathoclis, Aristonum Pisæi filium: hos Pellæos. Perdiccam Orontis ex Orestide, Ptolemæum Lagi, et Pythonem Crateæ F. Eordenses. Octavum vero iis accessisse Peucestam, qui Alexandrum scuto suo protexerat.' Ubi vides in hac classe neminem fuisse præter summos amicorum. Illa autem numerosior corporis custodia, ut functionis plus habebat, ita longissime infra hanc dignitatem erat,

immo hujus aliarumque similium 'seminarium,' ut vocatur hic, et infra VIII. 6. 2. *Freinsh.*

Hi regis ministri] Forte, *hi regi ministri*. Heinsius.

§ 43 *Præsidere*] Ex variantibus Mss. lege, *præsidio esse*. Idem.

Prætores] Στρατηγοὺς, ut vocat Diod. XVII. 64. qui nimirum præessent militibus: ut Mazæus Satrapa provincialibus. Sic postea sub Impp. Rom. quædam provinciæ simul præsidem, atque ducem habuere. Aliud igitur est hoc loco 'Prætor,' aliud 'Satrapa.' Aliud etiam Φρούραρχος, quem male cum Στρατηγῷ confundit Interpres Arriani III. 3. 20. Ubi refert similiter ordinatas Susis res: 'Abulite homine Persa Satrapa Susianis relicto, Mazaroque uno ex sociis præfecto præsidii arcis et Archelao Theodori F. constituto:' debuerat, 'Maz. uno ex soc. præf. præsidii arcis et Arch. Th. F. prætore constituto.' Isti præsidiorum præfecti a prætoribus haud aliter differebant, quam in Galliis hodie arcium atque oppidorum a Rege constituti præfecti, a ducibus toti provinciæ præpositis. *Freinsh.* Ex Diod. XVII. 64. desumta sunt, qui hos στρατηγοὺς vocat, *militiæ præfectos*, et imperium regionis tribuit μέχρι Κιλικίας, *usque ad Ciliciam*. Satrapiam autem a militari imperio sejunctam donavit rex Mazæo transfugæ, ut mox traditur. n. 44. *Cellar.*

Et civitati] Membranæ omnes, *ac Ciliciæ*, verum nihil audio, neque enim Ciliciæ præesse jussi sunt, quos nominavit Curtius, sed regioni Babyloniæ usque ad Ciliciam, teste Diodoro, cujus sunt quæ sequuntur de Alexandro. Ἀπολλόδωρον δὲ τὸν Ἀμφιπολίτην καὶ Μένητα τὸν Πελλαῖον ἀπέδειξε στρατηγοὺς τῆς τοῦ Βαβυλῶνος καὶ τῶν σατραπειῶν μέχρι Κιλικίας. *Modius.* *Et civitati*] Nihil absoni habet hæc *lectio*, sed nescio quomodo præplacet alia: *et Ciliciæ*, sive, ut ex Diod. XVII. 64. Bongarsius emendabat, *ad Ciliciam*. Quid si sic legas? *qui regionib. a Babylonia ad Ciliciam præessent*. Ex qua abbreviatione usitatissima perfacile nasci potuit illud, *regioni Babyloniæ*. Sic enim sane Diod. 'Apollodoro Amphipolitæ, et Meneti Pellæo Babyloniæ et Satrapiarum ad Ciliciam usque administrationem (evidentius, *tutelam*) commisit.' Nec leve argumentum est, quod, tradente Arriano III. 4. 12. Alexander Thessaliis equitibus domum remissis, 'Meneti per literas mandat, ut quum ad mare pervenerint, navibus in Eubœam transvehendos curet.' Quæ quidem res proprie ad Ciliciam spectat, ad Babyloniam neutiquam. Legimus quidem supra IV. 5. 9. 'Ciliciam Socrati traditam:' et apud Arrian. II. 3. 2. 'Balacrum Nicanoris F. Ciliciæ Satrapam:' sed interim multa potuerunt mutari. Potuit et ille Satrapa Ciliciæ manere, sicut alias quoque regiones proprios habuisse Satrapas consentaneum est; illi autem duo majus adhuc quoque adissent, in illo tractu imperium habuisse: ut Germanicus apud Tacit. II. 43. 2. Sed omnem omnino dubitationem præcidit Arrian. III. 3. 20. ubi disertis verbis ὕπαρχον sive *prætorem Syriæ, Phœniciæ, et Ciliciæ* vocat Menetem. Atque hanc dispositionem etiam successores ejus servasse apparet. Nam Maccab. II. 8. 8. legitur 'Ptolemæus dux Cœlesyriæ, et Phœnicis.' et II. 3. 5. 'Apollonius.' qui locus in Epitome temporum, subjuncta Eusebio, sic citatur: Καὶ ἐλθὼν πρὸς Ἀπολλώνιον τὸν Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Κιλικίας στρατηγὸν, ὑπεχωρεῖται χρήματα· καὶ τὰ λοιπά. *Freinsh.*

Menetam et Apollodorum reliquit] Quasi *Meneta* nomen fuerit, quod fuit 'Menes:' scribe igitur *Menetæ*, vel *Menetem* Latino flexu: non advertit hoc Modius ex illo ipso Diodori loco, quem adducit ad hunc locum. *Acidalius.* *Menetem*] Sic scribo cum

Acidalio a recto 'Menes.' Clarum id ex Græcis, qui de hoc homine scripserunt. Porro tunc accidisse videri potest, quod narrat Plinius IX. 8. 10. de puero in Iasso delphino vehi solito, quem postea 'Alex. Magnus Babylone Neptuni sacerdotio præfecit, amorem illum numinis propitii fuisse interpretatus.' Quo tempore inter sacerdotes Beli fuit Berosus historicus, ut ex ipsius fragmento constat, quod apud Eusebium legitur. *Freinsh.*

§ 44 *Armenia Mithreni*] Non scriptum est, quando Armenia subjugata fuerit: deditionem puto in ditionem Macedonum venisse post prœlium ad Issum. *Cellar.*

§ 45 *Ex pecunia deinde*] Sic lege hæc: *Ex pecunia deinde Babylonia tradita, Macedonum equitibus sexceni denarii tributi, peregrinus eques quingenos accepit: duceni pedestrium stipendium mensum:* sic, inquam, hæc lege, non quia mihi ita placet sane, sed quia membranæ jubent, a quibus recedere sine justa caussa non licet, ac ne libere quidem debet. *Modius.*

Stipendium] Non autem stipendium id fuit, sed donum, ut ratio, et Diodor. XVII. 64. docent. Accepit igitur hoc loco stipendium Curtius pro voluntaria largitione? an errore et inadvertentia quadam stipendium fecit, quod liberalitas erat? *Freinsh.*

CAP. II. § 1 *Satrapene vocatur*] Lugdunensis, *Attrapene;* Glareanus *Sitacene*, legunt; mihi, quid horum verum sit, non liquet, nec vacat inquirere, nisi quod Glareani conjecturam Diodorus confirmat. *Modius. Satrapene*] Hanc etsi nec apud Marcianum, &c. nec quemquam alium legam: et Glareanus omnino *Sitacenem* (quam regionem plerique omnes laudant, et hic Diodor. XVII. 65. pro Satrapene ponit) rescribendam putet: 'Satrapenem' tamen apud Polybium et Plutarchum in vita Luculli legi putant, quos 'Satrapenes' appellat Plutarchus, cujus locum quem Ortelius laudat, nondum reperi. Polybius lib. V. 'Satrapeios' a Satrapene haud dubie. Et Mediæ regio, cujus cultores pro Tigrane contra Lucullum propugnarunt. Eadem regio 'Sitacene,' recentioribus dicitur 'Apolloniatis,' ut docet Strabo: de Satrapene nihil: nisi dicas legendum *Sagapenem*, de qua Strabo lib. XVI. et est in illa vicinia. Certe quæ de copia rerum et abundanti commeatu affirmantur a Curtio in Satrapene, eadem de Sitacene Siculus narrat. Interpres Polybii vocem Σατραπείους vertit *Atropatios*, quorum regio est Atropatene etiam Plinio VI. 13. 17. Sed hi proximi sunt populis, qui ad Pontum Euxinum colunt, pars Medorum, nihilque huc faciunt. Vel ergo iidem fuere Satrapeni et Sitaceni, vel Curtiana vertenda. *Raderus.* Ego puto Diodori auctoritatem hac in re merito magni fieri a Glareano. Apud Plut. Lucullo cap. 66. pro Σατραπηνοῖς legend. Ἀτραπηνοῖς ostendo in Commentario Critico ad Supplem. Livii. *Freinsh.* Ignota regio, ideoque scriptura suspecta. Diodor. XVII. 65. postquam Babylone movit regem venisse ait εἰς τὴν Σιτακηνὴν ἐπαρχίαν, *in Sitacenam provinciam*, quam procul dubio etiam Curtius hoc loco scripserat. Nam quod Strabo tradit lib. XVI. τοῖς ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Σοῦσα βαδίζουσι διὰ τῆς Σιτακηνῆς ἡ ὁδὸς ἅπασα, *a Babylone Susa euntibus, totum iter per Sitacenen est,* sunt, qui leniori mutatione, *Sagapene* substituunt, cujus Strabo quoque c. l. mentionem facit. Verum, quia obscura est, et ut idem dixit δυναστεία μικρὰ, *parva præfectura*, malo Diodorum sequi, qui eadem de Sitacene prædicat, quæ Curtius de fertilitate hujus regionis, et copia rerum tradidit. *Cellar.*

§ 2 *Demitterent*] Sive potius *remitterent*. Acidalius. *Demitterent*] *Dimitteret* Freinshemius, melius Acidalius *remitterent*. Heinsius. Putabam

typothetarum vitio contigisse, ut Freinshemii editionibus irrepsisset *dimitteret*, sed ex Indice didici non plane inconsulto esse factum, nam *dimitteret* ad Alexandrum refert, et explicat 'pateretur,' 'sineret:' et quamvis etiam Cellarius servet, et præcedens Blancardi editio, nos tamen *demitterent* reposuimus, ut ante fuerat, quum et illud probet idem in Indice Freinshemius. *Snak.*

Præmiaque proposuit] Multa Agesilai videtur instituta æmulatus hic Alexander. Inter quæ et istud. Nam et illum Xenophon in Oratione de laudibus ipsius post initium tradit, 'proposuisse turmis equestribus præmia, quæcumque ex iis equitandi artem optime teneret: itidemque pedestribus quæcumque corporibus esset egregie exercitatis.' Idem auctor de utroque Cyro tradit, eos præmiis propositis suos excitasse. Xenophonti consentit etiam Corn. Nepos in Ages. III. 2. *Freinsh.* *Præmia proposuit*] Exemplum egregium habet Livius lib. XXXVI. extr. de Scipione. Sueton. in Ner. cap. 7. Galba cap. 6. Plin. Panegyr. cap. 13. Capitolin. in Maximin. cap. 6. *Cellar.*

§ 3 *Novem*] Sic retinui cum veteribus, et nota lacunæ, quam expressit Aldus mox num. 5. Nihil vidi quod persuaderet rectius facere, qui *octo* hic reposuerunt. *Freinsh.*

Quingenariæ cohortes] *Quinquagenariæ cohortes* vulgo, sed hoc falsissimum. *Modius.* *Quingenariæ*] Alii male *quinquagenariæ.* Nimia enim et insolens fuisset hæc mutatio a quinquagenis ad millenos, et numerus ille cohortis nomine vix dignus: reponendum igitur olim videbam, *quingenariæ*, hoc est, 500. aut circiter militum, quales et Romanis fuerunt, teste Vegetio II. 6. Et nunc quia aliquas editiones sic habere, huncque locum a Lipsio, aliisque Viris doctis, citari videam, merito recepi. *Freinsh.*

Fortitudinis præmia gesserunt] Verbum jure mihi suspectum. Quid enim? an cohortibus ipsis præmia dabantur? et si dabentur forte, quænam? non hæc certe de quibus hic sermo: non ipsæ Chiliarchæ constituebantur(quo quid cogites absurdius?) sed ipsis. Ita præmia non illis, sed illæ præmia dabantur suis præfectis. Ipsæ, inquam, præmia erant: et, qui eis præficiebantur, viri fortes ac strenui, in virtutis suæ mercedem accipiebant hanc præfecturam: hanc sententiam una minima literula impedit, quæ similes sæpe alibi turbas dedit: scribe *cesserunt*, et rem factam habes *g* in *c* mutato: quarum literarum alterna vicissitudine nihil in omnibus libris frequentius. Jam recte, et id perfacile capies, cohortes præfectis suis, tamquam præmia fortitudinis cessisse. Teneo hoc, et verum scio: tamen aliquis conjectare etiam possit, *præfecti* vocem desiderari, ut in eumdem sensum ita rescribatur, *nec præfecti fortitudinis præmia gesserunt.* Quod ego non admitto: prius, ut dixi, teneo, multis caussis, quæ intelligenti lectori per se obviæ. *Acidalius.* *Præmia gesserunt*] Lego, *cesserunt;* quoniam adsignificat, Chiliarchias istas dari ex virtute cœptas, antea non factum. Lipsius de Mil. Rom. II. 9. Quam emendationem et Acidalius sibi vindicat. *Freinsh.* Lipsius Mil. Rom. II. 9. primus scripsit *cesserant*, et Tellierius *præmio* tertio casu, pro *præmia:* sententia enim hæc subest: Chiliarchis istas dari ex virtute cœptas, antea non factum, interprete Lipsio. *Cellar.*

§ 5 *Adarchias*] Hunc Curtius VIII. 1. 36. *Atharias* vocat: quare vide an hic etiam ita legendum sit. *Popma.* De pugna a senioribus instaurata vide Diodor. XVII. 27. Puto hominis hujus mentionem etiam haberi infra VII. 1. 5. ubi *Apharias* legitur. Vide Var. Lect. Denique eumdem esse, quem Plutarch. de fort. Alex. 'Tarriam' appellat; et Diodor. XIX.

36. 'Atharriam.' *Freinsh.*

. *Apud Halicarnassum*] Diodor. XVII. 27. cetera nomen Adarchiæ corruptum. VIII. 1. 36. *Atharias* dicitur, forsan *Acharias* est VII. 1. 5. *Cellar.*

- *Philotas Anghæus*] Scribe rursus: *Philotas Augæus*, quomodo veteres libri habent. *Modius.*

. *Antigenis*] Scribe *Antigenes*, et Glareani nugas mitte. *Idem.*

Ultimum obtinuit] Deficit octavus, propterea n. 3. octo pro novem legunt Bruno, Tellierius, alii, ut hiatum suppleant. Contra Aldus et Erasmus *novem*, quos sequitur Freinshemius, qui etiam cum Aldo * notula lacunam n. 5. signavit. *Cellar.*

§ 6 *Sunta utiliter*] Membranæ, *summa utilitate*; nihil periculi est hoc, an illud sequare. *Modius.*

Equites] De equitibus disertius Arrianus III. 3. 21. Κατέστησε δὲ καὶ λόχους δύο ἐν ἑκάστῃ ἴλῃ, οὐ πρόσθεν ὄντας λόχους ἱππικούς. *Instituit autem in singulis turmis decurias duas, cum ante nullæ essent decuriæ.* Hæc ita ut verba Arriani sonant interpretatus sum, ut mirer quamobrem Facius et Vulcanius vocem λόχους alter *decuriones*, alter *tribunos* verterit, cum λόχος nec decurionem, nec tribunum significet, sed vere et proprie *decuriam*, ut Ælianus in Tacticis cap. 4. diserte docet. Alter eorumdem error, quod confundunt λόχους καὶ ἴλας, cum λόχος proprie tantum *decuriam*, ἴλη, *turmam* sonet. Proprie loquendum erat hic, cum Arrianus dicat ab Alexandro singulas ἴλας, seu *turmas*, εἰς δύο λόχους, *in duas decurias* divisas esse. Sequitur in Arriano: Καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησε τοὺς κατ' ἀρετὴν προκριθέντας ἐκ τῶν ἑταίρων. Vulcanius interpretatus: *Ad hoc munus ex sociis eos, qui virtute bellica præstitissent, elegit*: non proprie; melius Facius: *Quarum ductores delegit ex amicorum numero lectis, qui maxime virtute præstarent.* Verius tamen transtulisset etiam Facius, si λοχαγοὺς, *decuriones* proprie dixisset; quamvis λοχαγοὶ ductores sint, nomen *Ductoris* generale est, et vocem λοχαγοὺς non exprimit, qui sunt proprie *decuriones*, sicut λόχος est *decuria*. Raderus. Raderum verborum nimium tenacem in ipsa re offendisse deprehendo. Dum enim λόχους et λοχαγοὺς præcise *decurias, et decuriones* vult reddi, non animadvertit se turmas, seu potius *alam*, quod est ἴλη, viginti hominum constituere, quam scimus longe fuisse plurium: nec certe valde honorasset amicos Alexander, si quemque eorum decem equitibus præposuisset. Scio quidem aliquando λόχον denotare *decuriam*, ubi nimirum res coincidit: sed non semper. Frustra sumus, si Græcis nominibus æquipollentia apud Romanos quærimus: cum ipsæ res variaverint. Sufficit, ut quam potest proxime accedentes, ἴλην, *alam* vertamus, λόχους, *turmas: Instituit in singulis alis turmas duas, cum ante nullæ essent turmæ.* Freinsh.

Delectos] *Electos* vulgo; malo quod expressi. *Modius. Nam cum ante equites in suam quisque gentem describerentur, seorsum a ceteris exemto nationum discrimine, præfectos non utique suarum gentium, sed delectos attribuit*] Pugnam in sententia distinctiuncula facit, quam alio remove, ut illam tollas: *Nam cum ante equites in suam quisque gentem describerentur seorsum a ceteris; exemto nationum discrimine, præfectos, &c.* Etiam hoc, ut video, in vulgatis libris diligentius observatum. *Acidalius. Delectis*] Sic feci, cum bene huc inclinarent alii codd. et præsertim Mss. qui iidem paullo supra *præfectis* maluerunt. *Freinsh.*

§ 7 *Perticam*] De signis pugnæ Lipsius de Mil. R. IV. 12. ubi hunc Curtii locum adducit. 'Nec,' inquit, 'huic rei aliud legi, nisi si forte in Curtio de Alexandro, qui cum tubæ sonus haud pariter ab omnibus exaudiretur, cum castra movenda essent, Perticam, quæ undique conspici pos-

set, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum.' 'Sed id quale fuerit,' inquit Lipsius, 'non dicit.' Imo dicit, et statim sequenti versu: 'Observabatur ignis noctu, fumus interdiu.' Hoc erat ergo signum profectionis: quemadmodum Israëlitis castra moventibus per diem nubes, per noctem ignis præcedebat, signa a Deo adsignata, et numquam a castris recedentia. 'Igitur die qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes; a vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane.' Num. x. 15. De signis aliorum gentium, et Romanorum, Lipsius ubertim. *Raderus.* Hæc igitur pertica eum in modum comparata fuerit, quo in plerisque civitatibus passim prominent, quibus in extremitatibus adnexæ sunt lucernæ, suscipiendis funibus pice et sulphure in alimentum clarioris flammæ subactis: ut, in incendio vel tumultu nocturno vicatim succensi, lucem præbeant ultro citroque discurrentibus. Hodie tormenta displosa in quocumque fremitu satis exandiuntur. *Freinsh.*

Observabatur] Libenter omiserim hoc verbum; ut reliqua aptius cohæreant præcedentibus. *Freinsh.*

Ignis noctu] Tunc enim latissime conspicitur. Igitur ob evidentem usum consensu receptum hoc signum. Vegetius III. 5. 'Si divisæ sint copiæ, per noctem flammis, per diem fumo significant sociis, quod aliter non potest nuntiari.' Exemplum in Appiano Bell. Civ. lib. I. de Bovianis a Sylla superatis: 'Ille nonnullis præmissis, quam primam ex omnibus arcem adscendere possent, jubet occupare: deinde ex fumo rem notam sibi facere. Prodeunte igitur fumo,' &c. Idem de Bell. Hisp. 'Interdiu rubro panno hastæ prælongæ infixo, noctu vero igne signum datum.' Livius XXI. 27. 7. 'Postero die profecti ex loco, prodito fumo significant se transisse, et haud procul abesse.' Idem XXXII. 12. 1. 'Quum verticem, quem petierant, Romani cepisse, se tenere se fumo significarent.' Vide Sigonium ad Livium p. 54. Cæsar de Bell. Gall. II. 33. 'Celeriter, ut ante Cæsar imperaverat, ignibus significatione facta, ex proximis castellis eo concursum est.' Idem ibid. v. 48. 'Fumi incendiorum procul videbantur, quæ res omnem dubitationem adventus exercitus expulit.' Thucyd. II. 20. 5. 'Ab his, qui expugnabantur, levati sunt ignes Athenas versus, adventum hostium significantes.' Et III. 4. 13. 'Faces, hostilis adventus indices, Thebas versus sublatæ sunt.' Et Polyb. II. 26. 'Cognito Consulis adventu, id enim per nocturnos ignes intelligebatur.' Frontin. II. 5. 16. elegans ex hoc more stratagema refert: 'Arabes, cum esset nota consuetudo eorum, qua de adventu hostium interdiu fumo, noctu igne significare instituerant, ut sine intermissione ea fierent, præceperunt: adventantibus autem adversariis intermitterent; qui, cum cessantibus luminibus existimarent ignorari adventum suum, avidius ingressi oppressique sunt.' Eum etiam morem igneorum signorum ad Siciliam suam venuste transtulit elegantissimus Barclaius Argen. lib. I. *Freinsh.*

§ 8 *Abulites*] Hæc omnia ex Diodoro XVII. 65. non solum expressa; sed propemodum etiam translata: ubi *Abuletes* vocatur: et apud Arrian. III. 4. 11. Hunc tamen postea Alex. cum ex Indis reverteretur, et inopia pabuli laboraret, quod non cum commeatu necessario occurrisset, in vincula compegit, uti Plutarchus cap. 118. testatur. Arrianus VII. 1. 14. una cum filio occisum tradit, quod res Susianorum male administrassent. *Raderus.* Eo loco et III, 3. 20. apud Arrian. etiam scribitur Abulites. Interpreti Zonaræ male, *Abulitus*, Freinsh.

Filium] *Oxoathrem*, ut ex Arriano III. 8. 11. constat. Hunc Alexander, Plutarcho cap. 118. teste, postea hasta trajecit. Plutarcho *Oxyartes* dicitur. Arriano VII. 1. 14. *Oxathres*. *Raderus*.

§ 9 *Choaspen*] Glareanus recte emendat *Choaspen* pro *Hydaspen*: firmat enim emendationem, quod addit Curtius, 'delicatam vehentem aquam.' Choaspes enim delicatam habebat aquam, adeo ut ob miram suavitatem Persarum reges illam biberent: indeque Tibullus regiam lympham vocat lib. IV. ad Messall. 'Nec qua vel Nilus vel regia lympha Choaspis Profluit.' *Loccenius*. *Hydaspen?* amnem Indiæ? quid hic in Suside Hydaspes, mille parasangis ab hac provincia dissitus? scribe sine omni dubitatione *Choaspen*, quod Curtii sequentia verba docent, 'delicatam, ut fama est, vehentem aquam.' Quis hoc umquam de Hydaspe? de Choaspe vero Herodot. Clio cap. 188. Eustath. ad Periegetam p. 132. Strab. lib. XV. Dices, si Choaspes ex Indo aquas vehit, ergo in India natus, Mediam et Susa transiit: quod et de Hydaspe dici potest. Certe Ortelius dubitat, idemne sit Hydaspes, et Choaspes, sed frustra est et Ortelius, et auctor Lexici Geographici, et Poëtici, qui Hydaspen per Susa et Mediam fluere scripserunt. Nam Hydaspes in India existit, cum Acesine miscetur, et uterque Indo, cum quo in Oceanum evolvuntur: ut infra lib. VIII. liquebit. *Raderus*. *Choaspen*] Alii male, *Hydaspen*. Ut et Ortelius notavit: quem non intellexit Raderus, cum scriberet, eum 'dubitare idemne sit Hydaspes et Choaspes: sed frustra esse.' numquam enim id Ortelio in mentem venit: sed hoc, corrigendum esse Curtii locum. Idem vitium advertit correxitque in libris Solini cap. 37. Salmasius ille, in Exercit. Plinian. *Freinsh*. *Choaspen*] Qui Susa præterfluit, et cujus sola aqua Persarum reges, etiam peregre profecti, utebantur. Herodot. I. 188. *Cellar*.

Delicatam] Bongarsius conjiciebat *regibus dedicatam*, quo sensu retento propius scripturam esset *regi dicatam*. Scimus enim ex Herodoto I. 188. Strabone lib. XV. Plinio XXXI. 3. Solino cap. 33. et Eustathio ad Dionysii versum 1073. ex eo solo reges Persarum bibere consuevisse. Ea tamen ipsa res argumento sit, non male scribi *delicatam*, nec enim aliter eam aquam delecturos fuisse credibile est. Non prætereundum videtur quod Plutarch. de Exsilio cap. 8. de eo Persarum more dubitabundus loquitur. *Freinsh*. *Delicatam*] Ideo in deliciis regum habitam, ut ex Herodoto jam notavimus. *Cellar*.

§ 10 *Dromades Cameli*] Isidorus Orig. XII. 1. 'Dromeda genus est Camelorum, minoris quidem staturæ, sed velocioris, unde nomen habet: nam δρόμος Græce cursus velocitas appellatur. Centum et amplius milliaria uno die pergere solet.' Meminere illorum et Livius lib. XXXVII. et Diodor. III. 45. uterque forma eadem, qua Curtius, in es pluraliter exeunte, non quam Isidorus ex sui consuetudine seculi expressit. *Cellar*.

Ad victorem] Editi, *ad victoriam*; non bene: sed pusilla hæc. *Modius*.

§ 11 *L. millia*] Totidem Arrianus III. 3. 18. At Justin. XI. 14. 9. Diodor. XVII. 66. et Plutarch. cap. 66. *XL. millia* habent. Bernegg. in Justinum. L. millia talentum efficiunt tricies millies centena millia Philippæorum (immo tricies millies mille Philippæos) hoc est, ut vulgo loquuntur, triginta milliones. *Raderus*.

§ 13 *Consedit in sella regia*] Philostr. lib. II. Imag. refert in aurea sella sedisse Persarum reges: ac Xerxem ἐν χρυσῷ θρόνῳ καθήμενον navalem pugnam spectasse. Jo. Tzetzes Hist. Chil. I. c. 33. et aureo solio Alexandrum usum, Athenæus lib. XII. Deip-

nos. Reges vero Persarum regiam sellam, et θρόνον βασιλείας Susis habuisse ex cap. 1. Hist. Estheræ constat: eamque urbem ingressus Alexander in regia sella consedit: quod Demaratus Corinthius conspiciens præ gaudio lacrimans dixit, maxima voluptate et lætitia Græcos caruisse, qui morte prærepti Alexandrum Darii sellæ insidentem non vidissent. Plut. lib. I. de Fortuna Alex. *Popma.* *Regia sella*] De hoc Curtii loco et sella regia copiosissime disputat Brissonius de Regno Pers. lib. I. pag. 60. quem consules. *Raderus.* Adde Bulenger. de Imp. Rom. II. 29. Consedit autem ea in sella Alexander ut opere ipso ostenderet, opes Persarum imperiumque se tenere. Notatum aliquid simile in Hist. Misc. XVI. 7. de Belisario: 'Carthaginem introivit, et adscendens palatium, in Gelimeris solio sedit:' ostentui nimirum, Vandalis nunc imperitare Romanos, et horum principem Justinianum. *Freinsh.*

Regiis pueris] Cave de servis accipias, qui plerumque pueri dicuntur, et qui locum haberent, si de Persis ageretur; nunc illi sunt, quos supra V. 1. 42. dixit, 'principum Macedoniæ liberos adultos, ad custodiam corporis,' et qui iterum describuntur VIII. 6. 2. *Snak.*

§ 15 *Subiit ergo regem verecundia*] Veteribus jus hospitalitatis sanctum erat, eoque violare grande nefas. Inde hospitalitatis commercia 'sacra mensæ' Val. Max. IV. 2. 3. Senecæ de Ira I. 2. dicta. Juvenali 'reverentia mensæ.' Cotys a Rhescupore incautus in convivio catenis oneratus, præter alia, 'hospitales mensas' obtestatur, apud Tacit. Annal. II. *Loccenius.*

Hospitales Deos] Mensæ enim (quæ Persis aureæ et argenteæ) Diis sacræ, quibus statuæ Deorum inferebantur, veluti tutelæ mensarum et conviviorum. Martialis de sigilio Herculis in mensa Alexandri Epigramm. IX. 44. 'Hoc habuit numen Pellæi mensa tyranni, Qui cito perdomito victor in orbe jacet.' Et Statius IV. 6. 32. de eodem: 'Castæ genius tutelaque mensæ.' Et IV. 6. 59. 'Pellæus habebat Regnator lætis numen venerabile mensis.' *Hospitales deos* vocat, quod velut convivæ et hospites ad mensam invitarentur, et in ipsa mensa eorum statuæ collocarentur. *Raderus.* Pertinent eo extremi versus citati ab Radero epigrammatis: 'Utque fuit quondam placidi conviva Molorchi, Sic voluit docti Vindicis esse Deus.' *Freinsh.* *Deos hospitales*] Genios mensarum præsides. Arnob. II. p. 91. 'Sacras facitis mensas salinorum opposita, et simulacris Deorum.' Hinc de Hercule Epitrapezio Statius IV. Silv. 6. 32. 'Castæ genius tutelaque mensæ.' Et vs. 60. ejusdem Silvæ: 'Regnator lætis numen venerabile mensis.' *Cellar.*

Omen accipe] Formula sollemnis interpretantium prodigia, vel auspicia captantium. Sic apud Livium I. 7. ad Carmentam Evandri matrem 'Hercules data dextra accipere se omen, impleturumque fata, ara condita atque dicata.' *Snak.*

Libavit] Epulas Diis libasse Persas, et velut cœnæ primitias iis dedisse, docet Xenophon pr. lib. VII. Cyropæd. 'Cyrus ita uti constiterat, delibatis cibis prandebat; et semper ei, qui maxime indigeret, impertiebatur; quumque post libationem precatus esset, tum ipse bibit, tum ceteri, qui aderant, similiter fecerunt.' [non enim interpreti negligenda erant verba σῖτον ἐπιθύων, quæ libationem etiam comprehendunt.] Brissonius de Regno Pers. lib. I. p. 177. *Freinsh.* *Libavit hostis epulas*] Forte, *libavit hostis Dis epulas.* Heinsius.

§ 16 *Susa urbem Archelao*] Urbs hæc Persidis illustris, quod a Memnone constructa, Μεμνόνεια ab Herodoto et Æliano dicta. Strabo regiam Memno-

niam appellavit. Nam in ea regum erant hyberna, propter amœnissimum cœli situm. Volentes autem hujus pulchritudinem exprimere nomen illi a lilio fecerunt; nam lilia a Phœnicibus *Susa* appellari magno Etymologico scriptum: *τὰ λείρια ὑπὸ τῶν Φοινίκων Σοῦσα λέγεται.* Stephanus de Urbibus nomen habuisse tradit *ἀπὸ τῶν κρίνων, ἃ πολλὰ, ἐν τῇ χώρᾳ πεφύκει ἐκείνῃ.* additque, *Σοῦσάν τε αὐτὸ καλοῦσι οἱ Βάρβαροι.* Et Athenæus l. XII. *Σοῦσον γὰρ εἶναι τῇ Ἑλλήνων φωνῇ κρίνον.* *Popma.*

Xenophilo] Hujus et Callicratis nulla nec apud Arrianum III. 3. 20. nec Siculum XVII. 65. mentio: decerpsit enim sua Curtius ex pluribus. Sed ex Arriano et Plutarcho ævo posterioribus non potuit. *Raderus.*

Mille Macedonum] Excusi, *Macedonum ætate graves præsidere arcis custodiæ jussit*, omnia, ut verbo dicam, pessime. *Modius.* *Macedonum*] Sic malui cum melioribus libris, quam ut exprimerem certum numerum, quem suspicor ab aliis ingeniose magis, quam vere, ex prima vocis istius litera desumptum. legimus infra quoque VII. 3. 23. hos in coloniis relinqui solitos. In ceteris etiam hujus periodi magis vett. codd. et meum judicium sequutus sum. *Freinsh.*

§ 18 *His, quæ*] Sic optime Pal. 1. Feminas enim fuisse consentaneum est: idque mox patebit ex notatis ad v. 2. 20. *Freinsh.*

Jussit] Haud dubium quin hoc verbum non iteraverit Curtius: scripsisse credam: *tradi Sysigambi jussit (omni namque honore eam, et filii quoque pietate prosequebatur) admonerique, &c.* Freinsh.

§ 19 *In contumeliam*] Servile enim id munus. Inde quæ in servitutem incidebant, inter cetera vilia ministeria, hoc quoque memorabant, ut Hector ad Andromachen. Homer. Il. H. 454. 'quando aliquis Achivorum loricatorum lacrimantem abduxerit, liberum diem eripiens: et Argis agens ad alterius telam texeris.' Briseis Ovidiana in Epist. ad Achillem vs. 69. 'Victorem captiva sequar, non nupta maritum: Est mihi, quæ lanas molliat, apta manus. Inter Achæiades longe pulcherrima matres In thalamos conjux ibit, eatque, tuos, &c. Nos humiles, famulæque tuæ data pensa trahemus: Et minuent plenas stamina nostra colos.' Apud eumdem in Epist. Heroid. Deïanira id exprobrat Herculi, apud Omphalen famulæ more colo manum admoventi, vs. 77. 'Crassaque robusto deducis pollice fila, Æquaque formosæ pensa rependis heræ.' Val. Flacc. III. 139. 'famulasque fatigat Velleribus.' Polyxena in Euripidis Hecuba vs. 360. 'quicumque argento me emet, Adigens me ad panificium in ædibus, Verrereque domum, et radiis textoriis insistere, Tristem agentem diem, me coget.' *Freinsh.* Hoc luxui et pessimis moribus tribuendum est, quia otium et voluptas in hac gente dominabantur, labore et negotiis ad servos et infimos homines relegatis. *Cellar.*

§ 20 *Solatio*] Vulgati, *consolatione.* Modius.

Pervenit] Malui *perrexit.* Freinsh.

Etiam opus] Pheretima, mater Arcesilai regis Cyrenæorum, multis beneficiis affecta ab Euelthone principe Salaminis, ad quem exulatum profugerat, tandem etiam exercitum pro reducendo filio rogavit, qua importuna rogatione turbatus Euelthon, fusum aureum misit et colum penso circumdatum, talia deberi munera muliebri arrogantiæ rescribens, non exercitus. Herod. IV. 162. Cyrus ad ignaviam redacturus Lydos, non tantum habitum, sed et opera muliebria iis imperavit, texere et psallere. Herod. I. 155. Polyæn. VII. 6. 4. Justin. I. 7. 12. Salomon Proverb. cap. ult. dum describit operas probæ mulieris: 'Cum lana,' inquit,

'et lino occupatur, vestem et stragula ipsa sibi texit. Manum suam extendit,' ut legit vulgata, 'ad fortia, et digiti ejus apprehenderunt fusum.' Nec dissimilia officia eidem asscribit Virgil. Æneid. VII. 247. 'Iliadumque labor vestis.' Et VIII. 410. 'femina primum, Cui tolerare colo vitam, tenuique Minerva Impositum.' Græcorum Regum filias et uxores non abhorruisse telas operosæ Minervæ, ex Homeri testimoniis et Penelopes penso notum est. De Romanorum moribus testatur Arnob. lib. II. 'Matresfamilias vestræ in atriis operantur domorum, industrias testificantes suas.' Nam Lucretiam omnes prædicabant, quod cum ex improviso supervenissent, haudquaquam, ut regias nurus, quas in convivio luxuque viderant tempus terentes, sed sera nocte deditam lanæ inter lucubrantes ancillas in medio ædium sedentem invenerint. Livius I. 57. 8. Tatius, cum pacisceretur cum Romulo de raptis Sabinis, etiamsi eas ab omni opere immunes haberi velit, lanificium tamen iis injungi concessit. Plut. in Problem. [vel potius in Romulo cap. 35.] in cujus rei argumentum Iberorum uxores olim colum et fusum cum stamine ad maritum deferebant. Alex. ab Alex. IV. 8. Augustus ad hanc faciem filiam et neptes instituit, ut lanificio adsuefaceret. Suet. in August. LXIV. 4. cui soli omnes feminas olim studuisse auctor est Plutarch. de clar. Mulier. nec veste temere alia quam domestica usus est Augustus, ab uxore et sorore et filia neptibusque confecta. Sueton. Aug. XXXVII. 2. unde colligit Accurs. in l. 'si paterno' c. de negot. gest. suere et texere esse proprium mulierum, cui subscribit Homer. Iliad. Z. 490. sub persona Hectoris increpantis uxorem: 'In domum vadens tua ipsius opera cura, Telamque columque, et ancillis jube Opus accedere: bellum autem viris curæ erit.' Imitatus est Ovid. Met. XII. 474. 'Columque, I, cape cum calathis, et stamina pollice torque, Bella relinque viris.' Et Naumachus Poëta apud Stob. Serm. 71. 'Externa negotia, quæ conficere potest (vir,) ipsi relinques. Tibi vero cura rei familiaris sit, et custodia domus.' Hæc ex Arnis. de Repub. II. 12. 82. et deinceps. De Lucretia est etiam elegans Ovidii locus Fast. II. 741. 'Inde cito passu petitur Lucretia: cujus Ante torum calathi lanaque mollis erat. Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant, Inter quas tenui sic ait illa sono,' &c. Quibus paria, quamquam de impari femina, Propertius III. 5. 15. 'Tristis erat domus, et tristes sua pensa ministræ Carpebant, medio nebat et ipsa loco.' Assyriorum feminis id haud indecorum visum ex Justino I. 3. 2. patet: ubi Arbactus 'invenit Sardanapalum inter scortorum greges purpuram colo nentem, et pensa inter virgines partientem.' Quod in gynæceis factum, ostendit Claudianus in Eutropium I. 278. 'Tu potes alterius studiis hærere Minervæ, Tu telas, non tela pati, tu stamina nesse; Tu segnes operum solliers urgere puellas, Et niveam dominæ pensis involvere lanam.' Ex eo more profecta contumelia Theodoræ Augustæ in Narsetem, Paul. Diac. de gestis Longobard. II. 5. 'cui illa inter cetera, quia eunuchus erat, hæc fertur mandasse, ut cum puellis in gynæceo lanarum faceret pensa dividere.' Porro, Homer. Il. Z. 289. Sidonias mulieres commendat a texendi peritia. et Xenoph. Cyropæd. lib. VI. innuit inter alia quæ Panthea donavit viro, nec ipsa potuit fabricare, confectam ab ipsa fuisse purpuream tunicam. Idem Xenoph. Memorab. lib. V. qui est de Admin. Domest. feminarum opus esse vult 'vestis ex lanis elaborationem.' Et in pr. de Laced. Rep. scribit, Græcos, exceptis Spartanis, 'puellas ab omni motu liberas lanificium exercere

voluisse.' Augustum vestibus a Livia sua confectis usum, ex Suetonio meminimus. Eodem traho somnium Germanico visum apud Tacit. II. 14. 1. 'Sanguine sacro respersa prætexta, pulchriorem aliam manibus aviæ Augustæ accepisse:' ut scil. illa prætexta aviæ 'non modo donum, sed etiam opus' fuerit. Ut Pantheam Xenophon, sic Argiam viro suo vestem nevisse fecit Statius Thebaid. XI. 400. 'opus ipsa novarat Mæoniis Argia modis, et pollice docto Stamina purpureæ sociaverat aurea telæ.' Et Parthenopæo matrem, IX. 691. 'hoc neverat unum Mater opus.' Simile de matre Euryali Virg. Æn. IX. 488. Idem de Horatia commemorat Livius I. 26. 2. de paludamento quod sponso suo neverat. Sed et Helenam, quamvis Spartana esset, 'ita domi fuisse institutam et assuefactam,' adductis aliquot Homeri locis ostendit Athenæus V. 4. Unde patet, eum morem, cum primus obtineret Lacedæmone, Lycurgum immutasse, ut ante ex Xenophonte didicimus. Qui idem lib. histor. Græc. Leontiadem polemarchum Thebanum interemptum narrat, 'adsidente uxore, quæ lanificium exercebat.' Apud Romanos id exercitium matronarum omni tempore fuisse, cum adductis exemplis, patet ex Symmachi Ep. VI. 67. 'Interea, Domina filia, honoratum me opimo lanificii tui monumento satis gaudeo. Una quippe et amor in parentem tuum et industria matronalis inclaruit. Sic priscæ feminæ vitam coluisse traduntur,' &c. Idem Epist. 40. ejusdem libri de eadem: 'Quæ de contexendis in apparatu ludorum vestibus religiose a nobis voluit commoneri.' Sozomenus Hist. Eccles. IX. 3. narrat Pulcheriam et sorores 'pro honestarum mulierum consuetudine, texturis et hujusmodi operibus vacavisse.' Europe apud Horat. Od. III. 27. 'nisi herile mavis Carpere pensum.' Qui plura desiderat, adeat Tiraquellum in Leg. Connub. 10. num. 38. et deinceps. *Freinsh.*

§ 22 *Considere*] Talis quoque apud Gallos reverentia liberorum erga parentes. Cæsar B. G. lib. VI. 'Suos liberos, nisi cum adoleverint, ut munus militiæ sustinere possint, palam ad se adire non patiuntur, filiumque in puerili ætate in publico in conspectu patris assistere turpe putant.' Apud Persas alias patris potestas in filium tyrannica, Aristotel. Ethicor. VII. 10. *Loccenius.* *Considere*] Similem apud Romanos fuisse morem indicant illa Capitolini Gordian. c. 6. 'Socero suo Annio Severo tantum detulit, ut in familiam ejus quasi filium migrasse se crederet, ut numquam cum eo lavarit, numquam illo præsente sederit ante præturam.' Et Tertull. de Orat. cap. 12. 'Irreverens esse adsidere sub conspectu, contraque conspectum ejus, quem maxime reverearis, ac venereris.' Quare non frustra monet Curtius VIII. 6. 5. 'Honorem habitum principum liberis, quod licebat sedentibus vesci cum Rege.' Pertinet huc, quod eruditissimus Cunæus de Republ. Hebr. I. 14. probat, 'sedendi jus in atrio sacerdotum soli regi datum, non ipsis sacerdotibus, nec aliis.' *Freinsh.*

CAP. III. § 1 *Phasim Tigrim*] Emenda *Pasitigrim*, ut est in editionibus quibusdam. *Mod.* *Pasitigrim*] Ne fallare, non est Tigris ille supra descriptus, qui cum Euphrate Mesopotamiam efficit, &c. *Raderus.* Vide omnino Salmasium in Solini c. 37. Ubi tamen quod p. 702. c. eumdem fluvium *Choaspen* veteribus, recentioribus 'Eulæum' vocari tradit; contra quis putare possit, ex Daniele 8. 2. unde constat Susa urbem sitam fuisse ad flumen אולי, *Ulai*, quod mire congruit cum 'Eulæo,' seu 'Eulaio' Græcorum: ut monet Schickardus in suo Tarich. Affert et aliam dubitandi caussam Fern. de Cordova in

cap. 31. Didascal. multiplicis, quem vide. *Freinsh.* Post Eulæum, sive Choaspen, hic fluvius, et ultra Susianam civitatem, adeoque alius a Tigri Mesopotamiæ, quem Plinius etiam, vere an secus jam non disputamus, circa ostia Pasitigrim vocari tradit: hic Susianam ab occasu alluit, noster ab ortu pervadit, videturque Salmasio exercit. in Sol. p. 494. non alius quam Oroates, quamquam Strabo ab Oroate distinguat. Arrianus etiam *Pasitigrim* vocat lib. III. at Diodor. XVII. 67. simpliciter *Tigrim*, sine dubio mendose, quia Curtius in his Diodorum de verbo expressit. *Cellar.* *Pasitigrim*] Magno tædio legendi hanc descriptionem afficitur Cl. Clericus, quia nihil intererat hoc flumen hic describi, nam Alexander nihil hic egit, nisi quod illud trajecit. Tam delicati fastidii esse, vel tantam carpendi pruriginem logices magistro, nihil non ratiocinio suo metienti, largiamur. *Snak.*

M. Stadia] Editi 'L.' sed pessime, ut ex Diodoro docebo. *Modius.* *L. Stadia*] Χιλίους habet Diodorus; sed ex Curtio emendandum et conciliandum putat Salmas. ad Solin. p. 494. edit. Ultraj. *Snak.*

§ 2 *Navium patiens*] Πλωτὸς, familiaris Plinio Epist. v. 6. Tacito, Livio, aliis, formula. Eadem notione Curtius hoc libro, 'solum patiens terræ' lib. x. 'Ungula patiens succi.' *Loccenius.*

§ 3 *Arianis Satrianisque*] Satriani, qui sint, an sint, ingenue ignorare me fateor: vereorque, ut hoc loco membranæ satis sinceræ sient. in Lugdunensibus certe editionibus horum Satrianorum nec vola, nec vestigium apparet: de cetero, male in iisdem et aliis omnibus est: *Græcorum mercenariis, tribus millibus additis Thracum;* cum sit legendum, *Græcorum mercenariorum tribus millibus additis M. Thracum.* Modius. Vocem Satriani Modius textu ejecit, et quinam sunt Satriani? forte *Agrianis sagittariisque* leg. nam ita Arrianus: Τοὺς πεζοὺς τοὺς Μακεδόνας ἀναλαβὼν καὶ τοὺς Ἀγριάνους καὶ τοὺς τοξότας. *Pedites Macedonas recipiens et Agrianos et sagittarios.* Et ita conjungit hosce Curtius lib. VIII. 'Cum rex sagittarios et Agrianos jubet per ardua niti.' *Loccenius.* *Agrianis*] Hæc satis corrupta sunt in Codicibus. Alii *Satrianos* addunt, quos, ut Agrianorum istorum illegitimum partum, exesse jubeo: reliqua sic constituam: *atque Græc. mercenariis militibus, tribus additis millibus Thracum.* Freinsh.

In regionem Uxiorum] Hanc Strabo l. xv. describit inter Susa et Persidem jacere, montanam (ὀρεινὴν) asperam, et στενὰ ἔχουσαν δυσπάροδα, *angustias habere difficulter superabiles,* et incolas Latrones. *Cellar.*

§ 4 *Madates*] Hinc corrigi potest Diodor. XVII. 67. in cujus exemplaribus legitur ὑπὸ Μέτου· in aliis, ὑπὸ Μαδέου· scribe ὑπὸ Μαδάτου. Facit hanc correctionem certiorem Xenophon, ex cujus Cyropæd. lib. v. conjicere liceat, hoc nomen esse Persicum. Quid autem in aliis auctoribus addatur dematurve huic narratiunculæ, quilibet harum rerum studiosus, ex ipsa collatione perfacile deprehendere poterit. Tangit et Strab. lib. XV. 'Sunt et aliæ complures angustiæ Uxios transeunti juxta Persiam, quas Alexander vi permeavit.' *Freinsh.*

Temporum homo] Vulgo, *temporum multorum homo,* sed ego illud *multorum,* cum in membranis non inveniretur, rectius abesse judicavi. *Modius.* *Madates, &c. temporum homo*] Curtius hominem temporum dixit, qui totus ad temporum varietatem se componit ac mutat. *Gronovius.*

Haud sane temporum multorum homo, &c.] Modius auctoribus Mss. sustulerat τὸ *multorum;* neque ullam varietatem a Modiano contextu hic exhibent codices Gruteri. Et elegantissimam

esse illud *homo temporum*, pro eo, qui ex fortuna et tempore pendet, et cum eo mutatur, dictumque ut apud Apuleium, *homo morum*; Tertullianum, *homo jocorum*; apud Aristeam, ἄνθρωποι βρωτῶν καὶ ποτῶν in Sacris libris, ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, satis documus Observ. I. 24. Quod miror, diligenti Freinshemio, nisi oblitus est, fastidio fuisse. Vulgatum olim, quod ille post Modium explosum reduxit, sensu caret. *Gronovius*. *Temporum multorum homo*] Id est qualis reperiri possit multis temporibus, sed qui rarissime exstat. *Scheffer*. Haud temporariæ fidei, sive ex fortuna et tempore pendens. Vulgo legunt *temporum multorum*, sed superfluam vocem (cum Modio) amputavit Gronovius. *Cellar*. *Temporum homo*] ut supra 'temporaria Græcorum ingenia' IV. 5. 11. 'omnium horarum amico' Tacito. Sic infr. cap. 9. 'regem temporis gratia statuamus.' Et VII. 1. 22. 'Malles ea tempori nostro imputare, quam animo.' *Heins*.

§ 5 *Super capita hostium*] Quod optimum in tali rerum statu, vel etiam unicum est consilium. Ita visum viro et duci sapientissimo Xenophonti lib. IV. 'Ἀναβάσ. 'Multo potius fuerit, aliquam deserti montis partem clam ipsis furtim nos occupare,' &c. Fecitque Alexander cum hic, tum alibi apud Curtium. Ita liberatos exercitus Romanos a Decio primum, mox a Calpurnio meminimus ad Florum II. 2. 13. et a Germanis Cæsar de Bell. Gall. VII. 67. Idque observari præcepit Onosander Strateg. cap. 7. *Freinsh.*

§ 7 *Pluteis*] De his vide Lipsii Poliorcet. I. 7. *Idem.*

§ 8 *Saxis et cotibus*] Editi voce auctius: *prærupta erant omnia saxis et cotibus impedita*, non valde repugno. *Modius.*

§ 9 *Inter primos*] *Interritus* scripti. Quod ut non placet, ita recte ex hisdem, quæ sequuntur, emendavi, cum ea vulgo hoc modo male legerentur: *interrogans tot urbium victores, an erubescerent hærere in obsidione castelli exigui et ignobilis. Simul admonens, jam inter hæc eminus petebatur, cum testudine objecta milites, quem ut inde discederet perpellere nequiverant, tuebantur.* Primum enim hic post *an*, *non* necessarium plane loco adjeci, et inde vocem *admonens*, non solum non necessariam, sed ita etiam turbantem totam periodum, ut facile eam scioli alicujus commentum esse appareat, abjeci, denique et quæ paullo ante præcedunt paulloque post sequuntur, constitui. *Modius. Simul jam inter hæc eminus petebatur, cum testudine objecta milites, quem ut inde cederet propellere nequiverant, tuebantur*] Quæ præcedunt hæc, bene a Modio restituta: hæc ipsa non sane optime. Ejecit vocem *admonens*, non necessariam, ut ait, ac totam periodum turbantem. Bona verba vero: et clementer, ne qua injuria miseræ fiat. Eam scioli commentum esse, mihi non fit verisimile. Glossam potius ista arbitrer, *inter hæc*. Nam *simul admonens jam*, valet, interea dum admonet etiam, dum milites adhuc instigat. Is particulæ *jam* usus apud Curtium etiam l. IX. 'Ille, ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans jam extingueretur, clypeo se allevare conatus est:' pro dum etiam dimicaret, inter ipsum dimicandum. Apuleius fere consimiliter lib. VI. 'Et simul dicens libellum ei porrigit.' Porro hic autem *perpellere* melius deinceps sit, etsi nec alterum malum: sed non quod ferri quoquo modo, verum quod probari maxime potest, nobis amplectendum. *Acidalius.* Optime hoc ultimum Acidalius *perpellere*, quid enim hic *propellere* sit? an ad hostem? contra mentem Curtii est, an *repellere?* ἀκύρως vero *perpellere*, cum enim eum milites hortando, ut retrocederet, dum eminus impete-

retur, perpellere non possent, testudine objecta tuebantur. *Raderus.* *Simul jam*] Alii, *simul admovens jam;* ex quo conjecerat Bong. *Simul admonens.* Eam vocem omnino sustulerat Modius, sed intercedit Acidalius, glossam potius ista arbitratus, *inter hæc.* Nam, inquit, *simul admonens jam* valet interea dum admonet etiam, dum milites adhuc instigat. Is particulæ *jam* usus etiam infra IX. 5. 11. 'Ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans jam extingueretur:' pro, dum etiam dimicaret, inter ipsum dimicandum. Apuleius fere consimiliter lib. VI. 'Et simul dicens libellum ei porrigit.' Ego tamen potius cum Modio voculam *admonens* exturbem, quæ in his libris, cum sui similibus, sæpe locum alienum insederunt; dum cetera sic ordinentur: *castelli exigui et ignobilis simul? Jam inter hæc eminus petebatur.* Freinsh. Mallet Freinshemius: *castelli exigui et ignobilis simul? Jam inter hæc eminus petebatur,* exturbato illo *admonens:* quod conjecerat Bongarsius, ex vocabulo *admovens,* quod hic habent quidam libri post voculam *simul.* Ego puto minime contemnendum, locumque ita legendum: *Rex inter primos constiterat, interrogans, &c. simul jam* (vel *simul etiam*) *admovens. Inter hæc eminus petebatur.* Sententia: Rex interrogabat eos, et simul adducebat ipse quoque propius ad castellum, cum eum vident appropinquantem, obsessi petunt eum telis. Verbum 'admovere' tali sensu sæpissime apud Nostrum occurrit. Simillimus est locus IX. 4. 'Jam admovebat rex, quum vates admonere eum cepit ne committeret.' *Schefferus.* De testudine adi Lips. Poliorc. I. 5. *Snak.*

Qui ut] Sebisius legebat *quem ut, &c.* Freinshem.

§ 11 *Oratoribus*] Legatis, quos optimi scriptores oratores appellant. Virg. Æn. XI. 100. 'Jamque oratores aderant ex gente Latina,' &c. sæpius tamen legati quam oratores audiunt: Curtius utrumque nomen usurpat, sæpius legatorum. *Raderus.*

§ 13 *Pro illis convenire*] Qui editionibus præfuere: *abnuens, deprecationem pro illis non convenire.* Elephantino corio contecti homines. *Modius.*

Cogitare captivam se esse] Ita Tacitus Ann. XII. de Mithridate: 'Cultu vultuque ad præsentem fortunam accommodato.' Si vero non salva dignitatis, tamen virtutis fama cordatis animis erit; qua vel superent, vel ferant quamcumque sortem. Ea se erexit Tullius ad Attic. III. 5. 'Inimici mei mea mihi, non meipsum ademerunt.' *Loccenius.*

§ 14 *Ut ipsam*] Qui vim verbi 'excusaret' non perceperunt, sic mutavere: sed recte se habet vetustior lectio *ut ipsum:* melius etiam si facias *id ipsum.* Indicem adi. *Freinsh.* Vulgati libri, *ut ipsam:* veteres, *ut ipsum,* atque ita etiam Erasmus. Freinshemius mavult *id ipsum,* hoc est, eam rem excusaret, quod ausa sit deprecari. *Cellar.* Recte *id ipsum* Freinshemius. *Heinsius.*

Petere se ut illis quoque, si minus, sibi ignosceret, pro necessario ac propinquo suo jam non hoste, sed supplice tantum precari] Interpunctionem hanc si retines, ad finem legas potius *precanti:* ne hoc mutes, potes illam: *petere se, ut illis quoque; si minus, sibi ignosceret: pro necessario precari.* Acidalius.

§ 15 *Sine tributo*] Contra Arrianus III. 3. 26. narrat 'tributum annuum impositum, equos centum, jumenta quingenta, pecudum XXXM. quod pecunia signata carerent.' *Raderus.*

§ 16 *Susianorum Satrapæ dedit*] Ab uno Satrape interdum plures provinciæ regebantur: sic Stasanor ὁ Ἀρείων καὶ ὁ Ζαγγῶν Satrapes. Phrataphernes Παρθυαίων καὶ Ὑρκανίων, ut Arrian. lib. VI. narrat. Satrapæ autem provinciis præerant, quorum muneri et

officio incumbebat provincialibus imperare, eorumque utilitatibus prospicere, tributa cogere, custodibus stipendia exsolvere. Hi regem de toto provinciarum statu certiorem faciebant, et literis et per nuntios, ut se res haberent, significabant: et in consilium quoque a Persarum regibus adhibebantur. *Popma.*

Contribuit] Ab uno Satrape interdum plures provinciæ regebantur. Sic Lydiæ Ioniæque totiusque Phrygiæ eumdem Satrapam, Æmilius Prob. in Datame, et Arrian. I. 5. 18. commemorant. Herod. quoque III. 127. Orœtem νομὸν τόν τε Φρύγιον καὶ Λύδιον καὶ Ἰωνικὸν obtinuisse refert. Apud Arrian. VI. 5. 3. Stasanor, ὁ Ἀρείων καὶ ὁ Ζαγγάρων Satrapes. Ibidem Phrataphernes Παρθυαίων καὶ Ὑρκανίων Satrapes. Sed et Xerxe regnante unum eumdemque τῆς Συρίας, καὶ Φοινίκης, καὶ Σαμαρείας ἔπαρχον fuisse ex Josepho XI. 8. et Esdra 8. 6. patet: quibus in locis ἔπαρχος appellatur, qui alias *Satrapes*. Brisson. de Regno Pers. lib. I. pag. 113. et ex eo, hoc loco Popma. Adde supra ad V. 1. 43. *Freinsh.* *Contribuit*, attribuit, adjecit, adjunxit, adposuit, quæ verba ad hunc sensum exprimendum frequentius a Nostro sunt repetita, VIII. 1. 2. 'Quibus eorum, qui in defectione perseveraverant, urbes agrosque jussit adtribui.' IV. 1. 28. 'Regionem quoque urbi adpositam ditioni ejus adjecit.' X. 10. 2. 'Phrygiam minorem Hellesponto adjunctam.' Ibid. 'Adpositas Thraciæ Ponticas gentes obtinere jussi.' Sed et hoc verbum 'contribuere,' ut singularem vim, sic elegantiam rei propriam habet, non ignoratam aut neglectam aliis etiam optimis scriptoribus. Sueton. Aug. cap. 48. 'Regna aut iisdem quibus ademerat reddidit, aut alienigenis contribuit.' Cæsar. Bell. Civ. I. 60. 'Caligurritani qui erant cum Oscensibus contributi:' i. e. conjuncti: nam sic et Livius XXXI. 30. 'Ne in unam urbem contributi quidem majores sui deserti reliquerint.' Plinius III. 3. 'Præter civitates contributas aliis.' Justin. XII. 5. 8. 'In unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant, contribuit.' *Snak.*

Perpetuum dorsum] Longior tractus montium, ejusque partes superiores: supra III. 4. 12. 'Dorsum montis imminebat viæ.' Sueton. Cæs. cap. 44. 'Apennini dorsum.' *Cellar.*

§ 17 *Persidem*] At quomodo Persidem prius intrare potuit, quam Susidas pylas? Certe latet hic ingens vitium aut scriptoris, aut voluminis. Ego magnopere velim exsectis duabus vocibus legere: 'Omni hac regione vastata, die quinto (die quinti diceret Agellius) angustias, &c. intravit.' *Freinsh.* Recte corruptum locum censet Freinshemius, cum Persidem ante Susidas pylas intrare nequiverit. Mihi non est dubium, quin illud *Persidem* ex versu superiore perperam hic sit repetitum. Puto autem sic scripsisse Curtium: *omni hac regione vastata ferro, die quinto angustias*, ex *ferro* male aspecto fecit oscitans librarius *terro*, mox alius, quia sequebatur *die*, *tertio*, et quia statim legitur *quinto*, ideo ex superiori versu *Persidem* hic inseruit. *Scheff.*

Pylas] An et sic legendum in Diodoro XVII. 68. τὰς Σουσιάδας καλουμένας πύλας pro πέτρας? *Freinsh.* Arriano lib. III. p. 201. *Persides Pylæ* eædem, quæ Curtio *Susides*. Diodoro Σουσιάδες πέτραι. XVII. 68. angustus transitus inter Susa et Persepolim, a citeriori loco, et ulteriori ex æquo denominatus. *Cellar.*

XX milibus] XV editiones: et mirarer, si semel in numeris inter libros conveniret. *Modius.* *Quindecim*] Ex Diodoro, quem hic maxime sequitur, legend. XXV. quamquam Arrian. III. 4. 2. quatuor tantum millia tribuat Ariobarzani. *Freinsh.*

De industria] Simulationis hujus

multa passim exempla. Livius XXIX. 34. 12. 'Masanissa ex composito, nunc terrentis, nunc timentis modo, aut ipsis obequitabat portis, aut cedendo cum timoris simulati specie audaciam hosti faceret, ad insequendum temere eliciebat.' Proprium id esse Parthorum notavi ad Flor. IV. 10. 3. g. *Freinsh.*

§ 18 *Per montium prona*] Per declives partes montium. Græcismus. Sic 'inferiora vallis' Livius XXI. 37. 'intima finium' XXXIV. 47. 'sæva hiemis' Mela II. 1. 'portuosa litorum' Solin. cap. 2. de Italia. *Cellar.*

§ 19 *Inulti ferarum*] In editionibus erat: *sed quod inulti quidem, ferarum ritu, &c.* tu lege: *sed quod inulti, quod ferarum ritu.* Modius. Hæc imitatio Sallustii, ut videtur, apud quem Catilina sic milites suos hortatur: 'Quod si virtuti vestræ fortuna inviderit, cavete inulti animam amittatis: non capti potius sicuti pecora trucidemini, quam virorum more pugnantes, cruentam atque luctuosam victoriam hostibus relinquatis.' Illud honestæ mortis solatium est, non inultum in bello occumbere. *Loccenius.* *Inulti ferarum ritu*] Explicavi hæc ad Florum III. 3. 17. m. Locis ibi citatis adde Ovid. Met. IX. 131. 'neque enim moriemur inulti.' Habent autem hic quidam libri vocem abundantem: *quod inulti quidem ferarum ritu*, quod non incommode mutari possit ex Bong. *quod inulti, quod fer. ritu.* Freinsh.

§ 20 *Alius alium levantes*] Cæsar de Bel. Gal. VII. 47. 'L. Fabius, &c. tres suos nactus manipulares, atque ab iis sublevatus, murum adscendit: eos ipse rursus singulos exceptans, in murum extulit.' Xenoph. 'Ἀναβάσ. 'Cherisophi copiæ quum tubam audiissent, mox sursum via manifesta tendebant, prætoribus ceteris per tramites non tritos, qua quisque forte fortuna pervenerat, pro viribus sursum pergentibus, hastisque se mutuo sublevantibus.' Adjiciemus Livii locum de arce Illiturgitana capta, XXVIII. 20. 'Levium corporum homines, et multa exercitatione pernicium, clavos secum ferreos portantes, qua per inæqualiter eminentia rupis poterant, scandunt. Sicubi nimis arduum et leve (sic scrib.) saxum occurrebat, clavos per modica intervalla figentes, quum velut gradus fecissent: primi insequentes extrahentes manu, postremi sublevantes eos qui præ se irent, in summum evadunt.' Quem locum compara cum Curtiano infra VII. 11. *Freinsh.*

Manibus convulsa] Impressi omnes, *correpta et convulsa*, recte quidem; sed movit me membranarum consensus, ut ita locum ederem, quemadmodum excusus est. *Modius.*

§ 21 *Tantæ molis*] Vide Lips. Poliorc. V. 4. *Freinsh.*

Pudor] Qui hercle non minus urit animos generosos, ut aliquando vel mortem præoptent: sic apud Flor. II. 6. 17. 'Paulum puduit.' Et IV. 2. 34. 'Curioni pudor suasit, ut amissum sua temeritate exercitum morte sequeretur.' *Freinsh.*

Conjecti exercitus augebat] *Agebat*, vulgo; pessime: porro pro *conjecti* erat in scriptis aut *conlecti* aut *ejecti*. Modius.

§ 22 *Ad eam*] Ex Pal. I. est, quod prætuli vulgato: *ante eam diem.* Freinsh.

Mari novum iter in Pamphyliam] Per Climaca, Pamphylio mari imminentem montem, qui angustam viam propter litus, et inundationi obnoxiam hiberna tempestate relinquit. Vide Suppl. II. 9. *Cellar.*

§ 23 *Ordinibus*] Editi, *agminibus*; quod non damno; etsi illud malo. *Modius.*

XXX. fere stadia remensi sunt] Nec aliter Polyænus. Diodorus vero *σταδίους τριακοσίους*, forte et ibi *τριάκοντα* reponendum. *Loccenius.* *Triginta*] Quid est, quod Siculus XVII. 68. unde

totus hic locus expressus, *trecenta stadia regressum* dicat? longa locorum intercapedo est trecentorum stadiorum. Trecenta stadia efficiunt novem milliaria Germanica cum sesquiquadrante; triginta autem non plenum milliarium. Nullum tamen reor mendum intercedere, eo quod Curtius tantum de angustiis loquatur, per quas ad unum prope milliare est Alexander ingressus; Siculus vero de toto itinere et loco castris in campo delectis. *Raderus.*

Cap. IV. § 1 *A superstitione*] *Ex* vel *præ:* superest. *Cellar.* Forte, *innata superstitione.* Heinsius.

§ 2 *Prædicere poterat*] In Serenissimæ Reginæ Christinæ Bibliotheca Ms. fuit, in quo desiderabatur τὸ *poterat;* quod si recipimus, leg. est *prædiceret.* Freinsh.

§ 3 *Medium iter*] Per campos, et regiam popularemque viam, Græcis λεωφόρον. ‘Medio tutissimus ibis,’ inquit Phœbus apud Nasonem. *Raderus. Per Mediam*] Extremæ dementiæ damnant Alexandrum, qui *medium iter*, sic enim vulgo legitur, interpretantur ‘regiam popularemque viam per campos,’ Græcis λεωφόρον: si enim tale iter ea parte patuisset, Alexander cum aperto discrimine, nulla urgente necessitate, nullo temeritatis præmio, impeditos illos arduosque calles eligeret? Quanto æquiorem judicem habuit Virum præstantissimum Bongarsium, qui et veram lectionem divinavit, adjutus Mss. suis, in quibus erat, *per medium iter.* quam lect. et alii Mss. fovent. Et sane apertior Persis, qua Medos adspicit: situm locorum, atque descriptionem, quæ mox num. 5. subjicitur, introspice. Hinc apud Diodor. XVII. 68. periti locorum negant ‘alibi patere iter,’ ea scilicet parte, qua ingredi conatus erat Alexander; ubi igitur ista via regia? ‘multorum tamen dierum circuitu intrari posse.’ Curtius etiam addidit, qua intrari possit, *per Mediam* scilicet. *Freinsh. Per Mediam*] Quo a Septentrione intraret Persidem: sed hoc incommodum visum Alexandro, quia insepulta occisorum corpora relinquenda fuissent. *Cellar.*

Deserere] Plus dicit hoc, quam vulgatum *dimittere.* Modius.

Insepultos] Vide supra ad III. 12. 13. et citatos a Radero Homer. Il. Ψ. 110. &c. et Ω. 554. Alex. dies Genial. III. 3. Plutarch. Demosth. cap. 29. Virgil. Æn. XI. 102. *Freinsh.* Dignum Niciæ exemplum, quod adjiciatur. Hic dux Atheniensium, quum forte rescivit, duos ex suis ad Corinthum prœlio insepultos relictos esse, quamvis victor, inhibuit exercitus cursum, maluitque victoriæ laudem profundere, petendo a victis ad sepulturam corpora, quam duos cives inhumatos relinquere. Plutarch. in vita ejus. *Cellar.*

§ 4 *Quidam*] An Pharnuches Arriani IV. 1. 16? *Freinsh.*

§ 5 *Persis*] Persidem Strabo quoque lib. XV. descripsit, et post hunc Plinius VI. 27. Solinus cap. 54. Ammianus Marcellin. XXI. 18. Sed parum inter se et cum Curtio consentiunt. Quidquid est terrarum et montium inter mare Caspium a septentrione, et sinum Persicum, seu mare rubrum a meridie, Persidi adsignatur. Hodie tractus ille, qui est inter Tigrim, sinum Persicum, mare Indicum, seu rubrum, Indum et Jaxartem et Caspium mare, a Sophis Persiæ regibus possidetur, quam terrarum portionem Agrippa apud Plin. VI. 27. Medis, Parthis, et Persis attribuit. *Raderus.*

Cluditur, quod] Rursum editiones: *perpetuis montium jugis clauditur, quod in longitudinem MDC. stadia, in latitudinem CLX. percurrit:* longe meliora nostra sunt. *Modius.*

M. DC. stadia] Longitudo ex Eratosthenis apud Strabon. lib. XV. sententia ad Caspias portas VIIIM. sta-

dierum est, milliaria nostratia CCL. Reliqua non est supra IIM. stadiorum, nostratia LXII. et semis. Longitudo in mediterranea a Susis Persepolim stadiorum IVMCC. milliaria nostratia centum et unum supra triginta. Hinc usque ad Carmaniæ fines MDC. stadia, milliaria nostratia L. et hanc postremam dimensionem accepit Curtius tantum, qua regio porrigitur in longum. *Raderus.*

§ 6 *Hæc dorsum*] Ab Occidente ergo ad Orientem per juga et dorsa montium tendamus, Susis ascendamus, per Persidem transeamus, Carmaniam superemus, Drangianam percurramus, ac tandem in Paropanisum altissimum et asperrimum montem enitamur; qui Ptolemæo Caucasus est, totius Asiæ eminentissimus, glacialis et calvus, de quo infra copiosius. Ad hunc Larnacem Noachi applicitam ait Goropius in Indo-Scythicis pag. 473. Hanc montium catenam intelligit hic, quam dorsum appellat Curtius, per quod post terrarum inundationem reliquiæ humani generis in larnace servatæ paullatim ex Oriente et Paropaniso seu Caucaso ad Babylonem sunt profectæ, seseque tandem in campos demisere, et Babylonem condidere. Est enim Caucasus mons Goropio ex antiquis id docenti tam longe extensus, ut Taurum etiam, qui a Pamphylia surgit, ab eodem derivari dicant, et alios quamplurimos montes ingentes, qui pro diversitate gentium diversas sortiuntur appellationes, quos Plinius v. 26. unius Tauri nomine complexus est. Idem Plinius brevius de Persarum regnis: ‘Namque Persarum regna, quæ nunc Parthorum intelligimus, inter duo maria Persicum et Hircanum Caucasiis jugis attolluntur.’ Strabo pr. lib. XI. clarissime: ‘Taurus eam continentem (Asiam) mediam fere cinguli in morem dividit ab occasu ad ortum porrectus, unamque ejus partem versus meridiem relinquens. Latus est Taurus sæpe etiam IIIM. stadiorum, longitudine (quanta etiam Asiæ est) 45,600. a continente, quæ Rhodo opposita est, usque ad extremitates Indiæ et Scythiæ Orientales.’ *Raderus.*

§ 7 *Araxes*] De hoc vide Plutarch. de Fluminib. cap. 23. Strab. lib. XV. Observandum ab Herodoto I. 202. Araxen nunc Istro majorem, nunc etiam minorem dici. Nam Ister Araxe haud dubie major est circa ostia, minor circa fontes. Mela III. 5. graphice nobis fontes, cursum, et ostia Araxis proponit. Solin. cap. 15. cum Plinio VI. 9. fontes Araxis ex Heniochorum montibus, brevibus ab Euphrate intervallis derivat, atque in Caspium mare exonerat. *Idem.*

In Medum] Rara Medi fluminis apud alios scriptores et geographos mentio. Strabo tamen lib. XV. non præterit, quem Araxe excipi affirmat, non Araxen Medo, ut Curtius tradit. Ferri a mari, ait Curtius, ad Meridiem, a Septentrione ergo et Caspio mari. *Minor amnis,* inquit, *eo quem accipit.* Araxes enim major. Sed cum a mari in Meridiem fluat, quomodo rursus in Septentrionem versus in Caspium exoneratur? cum enim Araxen excipiat, et Araxes in Caspium delabatur, ubi hæret Medus? Strabonem sequamur, qui Medum in Araxen decidere docet, per quem rursus ad Septentrionem in Caspium devehitur. Quæ sequuntur apud Curtium de Medo, apto ad herbas gignendas, &c. omnia rectius Araxi adscribuntur. *Idem.*

Araxes, Medus] Amnes Persidis, et ille quidem diversus ab Araxe Armeniæ. Strabo lib. XV. p. 501. Πρὸς αὐτῇ δὲ Περσεπόλει τὴν Ἀράξην διέβη. *Juxta Persepolim* Alexander *Araxem trajecit.* et hunc Araxem ex Paratacene, sicut Medum ex Media deducit. Confluentes autem sic describit, ut Medus in Araxem, utpote majorem, non hic in illum infundatur:

Συμβάλλει δ' εἰς αὐτὸν ὁ Μῆδος. *In illum Araxem Medus influit.* Cellar.

Medus a mare] Celebre est apud me membranarum imperium, eas itaque sum secutus; vulgo erat: *Inde Medus ad mare, et ad Meridiem versus, minor amnis eo, quem recipit, &c.* Modius. *A Mari*] Alii *a mare,* quomodo potuisse dicere Curtium, ostendit Ovidii in Ibin vers. 109. 'Et summum Lybico de mare carpat aquam.' Atacini: 'Cingitur Oceano, Lybico mare, flumine Nilo.' Et Planti: 'Dicant in mare Commani captos.' Ipse tamen malim legere, ex Mss. Constantiensi et priscis editt. *ad mare meridiem versus,* quod Medus in montibus Septentrionalibus ortus ad mare Persicum, quod e regione Caspii est, versus, iterumque flexus in Caspium demum delabitur. *Raderus.* Habent et Impr. quidam, *ad mare et ad Merid. versus:* mihi tamen vulgata longe videtur potior. *Freinsh.* *Medus ad mare meridiem versus*] Tellierius hanc ex variis optimam lectionem censet. Vulgo: *a mari* (Caspio) *et ad meridiem versus.* Erasmus: *ad mare et ad meridiem versus.* Cellar. *Araxes et Medus a mari, &c.*] Non quæram, quid sibi velit *a mari versus,* ubi sermo est de fluvio; mendosum enim quidpiam hic esse posset, et viri docti suspicantur. Luxuriantem tantum Rhetoris stylum, et fluviorum inutilibus descriptionibus nimis gaudentis, lectori expendendum offero. *Clericus Judic.* v. 4.

Floribus vestiens] Sic Justin. XII. 7. 'Mons vite hederaque vestitus.' Noster VI. 5. 15. 'Trunci multa fronde vestiti.' *Cellar.*

§ 8 *Continuata*] Iterum vulgo, *continua.* Modius.

Dilabitur alveo] Membranæ, *presso in solum amne dilabitur.* Modius. *Dilabitur*] Ex Horatii loco III. Od. 29. 34. 'nunc medio alveo Cum pace delabentis,' corrigendum hunc locum censet Bentleius in *delabitur,* adjungens locum ex Ovid. Amor. II. 18. 'Quaque celer Nilus late delapsus in alveo Per septem portas in maris exit aquas.' *Snak.*

Colles frondibus læti] Sic 'lætas segetes' Virgilius dixit Georg. I. et 'pabuli lætitiam' Justin. XIV. 4. 'oleas lætiores' Columella XI. 2. *Id.*

Salubrior temperat] Hæc ita legunt et distinguunt editi: *regio non alia tota Asia salubrior habetur: temperatum cœlum,* non placet. *Modius.*

§ 9 *Modico tepore terras fovet*] Non quod calorem inducat, ut videtur primo respectu sensus præ se ferre: sed quod amœno flamine vaporem æstus minuat. Eodem sensu posuisse videtur Noster IV. 7. 22. 'Sub lucis ortum tepida manat: medio die frigida eadem fluit.' Et post paullo, 'ad lucem multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum adsueto tepore languescat.' Contrarium vero infra VI. 4. 22. 'Nisi solis ortum incolæ occupaverint; vel modico tepore succus exstinguitur,' et sic promiscuo usu adhibent Latini. Nam nihil huc facit, quod habet Cicero de Nat. Deor. II. 10. 'Atque etiam maria agitata ventis ita tepescunt, ut intelligi facile possit, in tantis humoribus esse inclusum calorem.' *Snak.*

§ 10 *Interrogatur*] Vulgo, *interrogatus,* quod æque convenit. *Modius.*

§ 11 *Oraculo editæ sortis*] Vide III. 1. 16. *Cellar.*

Lycium civem] Polyæni interpres J. Vulteius hunc Lycium vocatum putat: male. Verba Polyæni, καὶ ὁμολογῶν ὅτι Λύκιος ἦν, sic vertit: *Et inquit sibi Lycio nomen esse:* non fuit nomine, sed natione Lycius. *Loccenius.* *Lycium civem fore*] Civem ergo non cognomento *Lycium,* ut perperam putavit vir doctus. Similem historiam, ut fere solent variis accommodari miracula, de Cyro Justin. I. 6. 'Somnio monitus, ut quem pri-

mum postera die obvium habuisset, socium cœptis assumeret.' *Freinsh.*

§ 12 *Honoratum*] *Oneratum* excusi: quod quidem etsi aliis non placet, mihi tamen displicere non potest. *Modius.* Non convenit prorsus *honoratum*; *oneratum* edendum fuit. Quod cum displicere neque Modio potuerit, non debuit etiam ipso neglectus præjudicio damnari. *Acidalius.*

Monstraret] Rectius legas, *monstrare.* Freinsh.

Nisi forte crederet, &c.] Sic Appius Claudius apud Livium lib. v. ad populum: 'Obsecro vos: venandi studium ac voluptas homines per nives ac pruinas in montes silvasque rapit: belli necessitatibus eam patientiam non adhibebimus, quam vel lusus vel voluptas elicere solet.' sed Alexandri 'Ardua per præceps gloria vadit iter.' Ita Noster de illo lib. IX. 'Avaritia gloriæ, et insatiabilis cupido famæ nihil invium, nihil remotum videri sinebat.' *Loccenius.*

§ 13 *Neminem meorum*] Impressi, *neminem eorum.* Modius. Impense placet *meorum*, si absint et illa, *qui sequuntur.* Freinsh.

§ 14 *Sagittariis equitibus*] Inseritur alicubi, *et sagittariis* (*ducentis*) *et equitibus.* Male. Non noverant illi genus hoc equitum, non temere quidem alias Curtio etiam nominatum. Apud Arrianum frequentius est, qui ἱππακοντιστὰς vocat; ut lib. III. 'Αναλαβὼν δὲ τούς τε ἑταίρους ἱππέας, καὶ τοὺς ἱππακοντιστὰς, καὶ τοὺς τοξότας. Ubi per viam moneo corrigendum [male: sic enim et III. 4. 1. et 4.] leviter ἑτέρους. Nec vertendum fuit de sociis equitibus, aut capiendum de amicorum ala: sed hoc dicitur, et alios equites et hos sagittarios sive jaculatores cum peditibus etiam sagittariis assumptos. *Acidalius.* Id genus equitum alii vocant ἱπποτοξότας· ut Hirtius de Bel. Afric. cap. 19. 'Sagittariis ac funditoribus, hippotoxotisque quampluri-mis.' Et ipse Cæsar, de Bell. Civ. III. 4. 'CC. ex Syria a Comageno Antiocho missi erant, in his plerique hippotoxotæ.' *Freinsh.*

Plures ignes] Hoc consilium Frontinus contulit in Stratagem. II. 15. 5. quod est de insidiis. Hujus generis stratagemata plura apud Livium et Romanis in historiis leges, ut de Crasso contra fugitivos pugnante, ex ipso Livio Frontinus quoque eodem cap. ostendit. *Raderus.* Imitatus id est Eumenes apud Plutarch. c. 28. apud Livium XXI. 32. 12. et XXII. 42. 8. Hannibal. et XXXVI. 10. 11. 'Ap. Claudius castra metatus latius quam pro copiis, et plures, quam quot satis in usum erant, ignes quum accendisset, speciem quam quæsierat, hosti fecit: omnem ibi Romanum exercitum cum rege Philippo esse.' *Freinsh.*

§ 15 *Per callium anfractus intrare*] Editiones veteres, *p. c. a. eum intrare.* Mss. *eum* expungunt; sed oratio plena non est. Ceterum si forte Ariobarzanes cognovisset per callium anfractus intrare? quem? inquies. Alexandrum utique; sed Alexander ipse hic loquitur. Et quamvis se ipsum intellexerit, non est ita locutus. Nec dixit *se* Curtius, quod esset ambigua oratio; vox enim *se* de Ariobarzane et Alexandro accipi poterat. Nec *eum* convenit, si, inquit Alexander, Ariobarzanes *eum*, hoc est, *se*, Alexandrum inquam, intrare: quis ita loquatur, *eum* pro *se*? Itaque recte sublatum judico, quod de Alexandro satis intelligi ex præcedentibus cernis, et mox subjectis, *et ad occupandum iter suum*, et quæ sequuntur. *Raderus.* *Eum*] bene habet hæc particula; sic modo, *ipsum regem.* Freinsh.

Craterus eum] Iterum impressi: *Craterus in eum illato terrore, retineret ad propius periculum conversum agmen.* plane inepte. *Modius.*

§ 16 *Persequi id ipsum iter*] Impressi et scriptus liber Coloniensis: *cum trepidantium barbarorum tumultum*

exaudisset, persequentium regem id ipsum iter quo pridie pulsi fuerant ne dubitaret ingredi. Sigebergensis codex: *cum trepidantium barbarorum tumultum exaudisset, persequi regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret;* sed nihil mihi divini aut humani quisquam quidquam posthac credat, nisi illud *persequentium regem* inepti alicujus nebulonis glossema est: nive adeo scribendum est ut emendavi, aut certe hoc modo: *cum trepidantium barbarorum tumultum exaudisset, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi.* Modius. *Persequentium regem*] Fallor, aut hæc verba non sunt a Curtio. *Freinsh.* Glossema sapiunt. *Cellar.* Lego: *Persequi iterum relegendo id ipsum iter.* Heinsius.

Ne dubitaret ingredi] Variis glossematis hic locus ante conspurcatus, neque dum opinione mea purus putus. Lectionum diversitatem apud Modium vide. Nos ex iis hoc exsculpimus, quando pertinaciter libri scripti vocem *regem* habent, ab ea fontem omnis variationis. Hæc corrupta scholiis et additamentis occasionem dedit. Emendanda autem iterum *relegere.* Quod ex animi sententia dico, ac serio, spretis reliquis, ita scribo: *cum trepidantium b. t. exaudisset, relegere idipsum iter, q. p. p. f. ne dubitaret.* Non proprie, non venuste magis potuit: et inficeta præ illo, non *persequi* tantum vel *ingredi*, sed quidquid aliud excogitare ingeniosi glossographi potuissent. *Acidalius.* Placet illud *relegere* Acidalii, sed nec Modianum *persequi*, nec vulgare *ingredi*, rejiciendum, cum non constet, quod posuerit Curtius. *Raderus.*

§ 17 *Ne tuba quidem*] *Ne tubæ quidem* vulgo. *Modius.*

Tridui alimenta] Vide, si talia desideras, Stewech. ad Veget. I. 19. et Lipsium de Mil. Rom. v. 2. *Snak.*

§ 18 *Nix*] Livius XXI. 35. 6. de copiis Hannibalis, in Alpium transitu: 'Fessis tædio tot malorum, nivis etiam casus, occidente jam sidere Vergiliarum, ingentem terrorem adjecit,' &c. *Freinsh.*

Allevarentur] Melius hoc, quam, ut alii, *levarentur.* Modius.

§ 19 *Si custodes*] Ut istos typographicos operas magnus perdat Jupiter, qui tam negligentes sunt in exprimendis ad eum modum libris, qui ipsis præitur. Eccere hoc modo correxeram hunc locum: *Nisi custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi:* hic illi mihi, si Dis placet, pro *nisi, si* excuderunt, contraria plane sententia ab eo, quod dicere vult Curtius, et res postulat. *Modius.* *Custodes fefellissent*] Ariobarzanis excubias in saltu et aditu positas. *Raderus.* *Si custodes fefellisset*] Recte sic legendum vidit Sebisius: nam profecto de duce itineris hic sermo est. Duces itineris, suspecti præsertim, et ignoti, asservabantur, quod satis constat, additis sc. custodibus. Quamobrem duo hæc verba conjungi amant, ut apud Cicer. ad Attic. x. 20. 'custodiæ, quibus asservor.' Liv. XXIV. 45. 10. 'Eum interdiu solutum custodes sequebantur, nocte clausum asservabant.' Id etiam morum Alexandri fuisse satis constat ex Curtio infra IX. 9. 1. 'Duces secordius asservati profugerant.' Hinc est quod Xenophon 'Αναβάσ. IV. Cherisophum erroris gravissimi notat, qui ducem quem verberibus affecisset negligenter asservaverit, cum facile conjicere potuisset illum fugiturum esse, quod et accidit. Eamdem ob caussam Carthaginenses suspectos habuere Romani, 'quod quem Romam mitti placuisset, &c. non custodissent,' Liv. XXXIV. 61. 6. Errorem autem ducis sui quomodo ultus sit Annibal, apud Livium XXII. 13. 9. reperies. *Freinsh.*

Vel anima] *Animo* legitur vulgo; sed male: hoc enim intelligi debet, ex unius aut fide pendere, aut vita, omnium salutem. *Modius.* Recte sic,

non *animo; sensus*: Seu fides ducem nostrum, seu vita deserat; periimus. *Freinsh.* Si dux fraudulenter vellet agere, aut casu in itinere interiret; et regem et se in extremis periculis fore. *Cellar.*

§ 20 *Reliquit*] *Præmisit* editiones, pessime: ut et mox, quum habent *et quam pinguissimum*, pro *qua pinguissimum*. Arrianus l. III. Ἀμύνταν δὲ καὶ Φιλώταν καὶ Κοῖνον τὴν ἄλλην στρατιὰν ὡς ἐπὶ τὸ πεδίον ἄγειν· αὐτὸς δὲ ᾔει ὁδὸν χαλεπὴν καὶ τραχεῖαν, καὶ ταύτην δρόμῳ τὸ πολὺ ἦγε. *Modius.*

Eques] Vix hic capio, cum pedites ægerrime ex his locorum tesquis et rupibus eniterentur, quomodo equites fuerint secuti. Videtur Curtius non sine auxesi invium iter prorsus inexplicabile reddidisse præsertim equiti. *Raderus.* Pro Curtio responderi possit, habuisse equos locis asperis innutritos, quales describuntur Numidæ apud auctores, item Hispani, (Strabonem vide lib. III.) quorum certe multa millia per Alpes traduxit Hannibal, et ne hoc mireris, etiam elephantos; ut noveris, verum dicere Tacitum XV. 59. 3. 'Multa experiundo confieri, quæ segnibus ardua videantur.' Certe in Romanis equitibus necessitas et timor id docuit, apud Livium XXII. 15. 9. 'Qui prope inviis callibus ad dictatorem perfugerunt.' Vide Indicem v. 'Ala.' *Freinsh.*

Duces erant itineris] Malim abesse hoc *erant*, quod profecto nec Curtius adjecit. *Acidalius.* Vocem *erant* velut redundantem inductam vellet Acidalius; sed non videtur otiosa, et libri omnes editi inediti servant. *Raderus.* Vulgo male *duces erant*, quod ab inepta glossa intrusum corrumpit sententiam; et video jam hoc notasse Acidalium. *Freinsh.*

§ 23 *Præterit, ceterum*] Male hæc antea et legebantur, et interpungebantur hoc modo: *Et cetera quidem haud ægre præteriit: ceterum qua se jugum montium paullatim ad planiora demittit, &c.* Modius.

§ 24 *Cohærentes*] *Coëuntes*, vulgo: recte. *Idem.*

§ 25 *Obscuritas terrori erat*] Livius lib. X. 'Turbida lux metum circa insidiarum faciebat.' *Loccenius.*

Continenti fronde] Continua. Vellei. II. 109. 'Excisis continentibus Hercinim silvis.' *Cellar.*

Quæ concurrentibus] Aurea nostra præ impressis illis, *qui concutientibus ramis majorem quam pro flatu sonum reddebat*: fateor tamen etiam hæc ferri posse. *Modius.*

§ 26 *Eluvies*] Quam modo voraginem dixerat, torrentium concursu cavatam. *Cellar.*

§ 27 *Evadunt ergo*] Ibi Alexander cippum, seu arcum, seu absidem erexit, in qua viatorem secuturum admonuit de lævo viæ latere sequendo, dextro velut invio vitando. Extat inscriptio in Vita S. Macarii Romani apud Rosweid. lib. I. Vitæ Patrum p. 226. 'Absidam istam fecit Alexander Philippi [Freinshemius tamen dubitat, an eo tempore hujus nomen adscripturus fuerit Alex. idque jam supra ad IV. 15. 8. notavit] Macedo Imperator quando persecutus est Darium Regem Persarum. Qui terram hanc ingredi voluerit, ad manum sinistram vadat. Ad dexteram enim terra invia et rupibus et angustiis est plena.' Hanc e Græco translatam nemo dubitabit, qui auctores vitæ, non interpretes legerit. *Raderus.*

§ 28 *Integros quoque*] Ipse Nostor interpres sui est, 'antequam discrimen,' id est, 'pugnam experirentur.' Nec aliter supra IV. 16. 11. 'Integris debiles implicabantur.' Et VIII. 11. 23. 'Aliqua membrorum parte multati ab integris deserti sunt.' Cæsar Bell. Gall. III. 26. 'Integræ ab labore cohortes.' *Cellar.*

§ 29 *Præsidebat*] Hoc laudant membranæ: vulgo est, *præerat*. Modius.

§ 31 *Necessitas*] Statius X. 467. 'Est

ubi dat vires nimius timor.' Silius I. 557. 'clausos acuunt extrema pericli, Et fractis rebus violentior ultima virtus.' Tacitus H. III. 60. 4. 'Esse adhuc Vitellio vires, acres si desperassent.' Et Ann. XII. 31. 5. 'Illi obseptis effugiis, multa et clara facinora fecere.' Sallust. Cat. 58. 10. 'Necessitudo etiam timidos fortes facit.' Vide Lipsium Polit. V. 18. Veget. III, 21. 'Ex desperatione crescit audacia.' Hannibal hinc stimulat suos apud Liv. XXI. 44. 10. 'Vobis necesse est fortibus viris esse, et omnibus inter victoriam mortemve certa desperatione abruptis; aut vincere, aut, si fortuna dubitabit, in prœlio potius, quam in fuga, mortem oppetere.' Seneca de Clem. I. 12. 'Acerrima virtus est, quam ultima necessitas extundit.' Pulchre Xenophon Hist. Græc. lib. VII. quo loco narrat Thebanos, qui post profligatum Spartanorum exercitum, ipsam urbem invaserant, vix centum a viris esse repulsos, præmittit: Ἔξεστι μὲν τὸ θεῖον αἰτιᾶσθαι, ἔξεστι δὲ λέγειν, ὡς τοῖς ἀπονενοημένοις οὐδεὶς ἂν ὑποσταίη. *Id partim numini potest adscribi, partim dici, desperatis neminem posse resistere.* Prudenter ergo a Scipione Numantiam obsidente, 'non est permissa pugna morituris,' apud Florum II. 18. 13. ubi notam nostram inspice. *Freinsh.* Exemplum cape in Locrensibus apud Justin. XX. 3. *Cellar.*

§ 24 *Agmine acto*] Ducto. 'Agi' dicuntur pecora, et jumenta, quum propelluntur: infra V. 13. 19. 'reliquum agmen more pecudum agebatur.' Adde quæ ad III. 13. 10. notavimus. *Cellar.*

CAP. V. § 1 *Locorum fraude*] Hoc μεταφορικῶς: fraus enim non cadit, nisi in hominem, et humani generis hostes Stygios genios: nam cœlestes non fallunt. Poterant tamen et loca esse suspecta ab hostibus ad perniciem aliorum comparata et instructa, cum sæpe in pontibus, silvis, campis, montibus fiunt, quando scrobes fodiuntur, murices et stimuli, tribulique et pali defodiuntur. *Raderus.* Fraudem locis tribuit Curtius ob fossas præaltas, sive eas ad impedienda itinera hostes effecissent, sive ipsius naturæ impetus, ut supra V. 4. 23. Simili figura dici solent 'infida loca,' ut apud Flor. III. 4. 5. 'infidum glacie flumen.' In Tacito I. 61. 2. 'fallaces campi,' &c. *Freinsh.* *Fraus locorum*, pro difficultate locorum ponitur, ut apud Virg. Æn. IX. 396. 'videt Euryalum, quem jam manus omnis Fraude loci, et noctis subito turbante tumultu Oppressum rapit.' Vel pro periculo, idem Virg. Æn. X. 72. 'Quis Deus in fraudem, quæ dura potentia nostra Egit?' id est in periculum, ita enim in jure lectum est: 'Fraudi erit illa res.' Id est periculo, ut ibidem annotat Servius: iterum VII. 8. 34. 'locorum fraude deceptis.' *Snak.*

§ 2 *Properaret occupare*] Excusi libri, *properaret occupare thesauros dimissos:* ab iis nempe sunt, qui thesaurum mendorum ingentem Curtio liberaliter donatum, nobis ex ejus monumentis eruendum reliquerunt. *Modius.* *Occupare*] Insertæ vulgo binæ voces: *thesauros dimissos;* quas plane insititias non Modius, non alius mihi persuadebit. Emendo ego: *properaret occupare thesauros ditissimos, expeditum iter esse.* Invitabat et incitabat eum, quod cum iter facile, tum præda esset maxima. *Acidalius.* Libri veteres plerique post *thesauros* habent vocem *dimissos*, unde Acidalius facit *ditissimos:* mihi nescio quomodo convenientius videatur, si legatur *thesauros sibi commissos.* Vitium videtur ortum ex literis primo male connexis, hoc modo, *thesauros sibiocommissos*, post per emendationem mutatis deletisque, quæ displicebant, ut fieret *dimissos.* Scheffer. Placet Acidalii *ditissimos.* Heinsius.

Quamquam] Valde dubito de scriptura hujus loci; nec enim ita in levi habendum puto hunc fluvium, ut di-

ceretur *expeditum iter esse, quamquam interfluat amnis*, quem propter copiam aquarum nec nando superare possis, nec vado. Id autem sic fuisse, clarum ex sequentibus; nam Alexander ibi pontem struere necesse habuit. Scripsit omnino Curtius: *expeditum iter esse, quam qua Ar. amnis interfluat*. Hoc est, si inire rationem possit trajiciendi fluminis, ceterum iter in expedito fore. Et sane apparet Alexandrum non temere ad fluvium procurrentem, ibi substitisse biantem et circumspicientem, quomodo transiret, sed ante capto consilio, a peritis locorum edoctum, eo animo processisse, ut ad pontem fabricandum vicorum istorum, de quibus Curtius, materia uteretur. Unde facile intelligitur fabros etiam aut præmisisse, aut secum deduxisse: denique omnia ex præparato fuisse gesta. *Freinsh.* Freinshemio legendum videtur, *quam qua*, hoc est, *præterquam qua*, quia fluvius sine ponte impeditum iter faciat. Nec tamen vulgaris scriptura nobis displicet, quod Tiridates non ignoravit, nihil facilius esse tanto exercitui, quam pontem tumultuarium flumini imponere, aut vadum, quo trajiciat, invenire. De hoc Araxe diximus modo ad cap. IV. 7. addo eumdem esse Ptolemæi *Rhogomanem*, et forsan Arriani etiam *Arosin*. Indic. Rer. p. 585. *Cellar.*

§ 3 *Nullam virtutem regis istius, quam*] Eleganter dictum: vulgo, *nullam virtutem regis istius magis quam*: inepte, si cum nostris conferantur. *Modius.* Illud *magis* ut imperiti glossema a Modio merito est inductum. *Raderus.* *Quam celeritatem*] In Cæsare maxime apparuit, de quo Cicero ad Att. VIII. 9. 'Hoc τέρας horribili vigilantia, celeritate, diligentia est,' nam, quod Veget. IV. 31. observat, 'in rebus bellicis celeritas amplius solet prodesse, quam virtus.' *Cellar.*

§ 4 *Dirutis*] Iterum vulgo, *quibus direptis ac dirutis*; et fortasse ita est legendum. *Modius.* Male Freinshemius renuentibus omnibus Mss. retinuit vulgatum, *direptis ac dirutis*. Heinsius.

Pontem] Hic ad Augusti fere ævum permansit, nisi quod fluminis incrementa valde ruperunt: postea Augustus firmiorem subjecit. Servius in Virgil. Æn. VIII. 728. *Loccenius.* Dubitat tamen Sebisius, an eousque durare potuerit, tumultuario tantum opere constructus. Ego plane alium pontem fuisse credo, de quo Virgilius: imo et alium fluvium. Nam de Armenio Araxe Virgilio sermo est; Curtio de Persico: quos non pro uno fluvio habendos, etiam Salmasio ad Solinum pag. 846. placuit, et multis rationibus ostendi potest. *Freinsh.*

§ 5 *Haud procul urbe*] Persepoli. *Cellar.*

§ 6 *Quatuor millia*] Justinus auctor est, octingentos Græcos Alexandro occurrisse, qui pœnam captivitatis truncata parte corporum tulerant, rogantes, ut, sicuti Græciam, se quoque ab hostis crudelitate vindicaret. Et Suidas eamdem historiam referens, octingentos fuisse ait, qui olim in Græcia capti a Persis, et præcisis manibus auribusque mutilati erant: quos benigne Alexander excepit, et magnis muneribus consolatus est. *Popma.* *Quatuor millia*] Diodorus XVII. 69. et Justinus XI. 14. 11. non nisi 'octingentos' recensent. Apud Plutarchum et Arrianum nulla horum mentio. *Raderus.* 'Octingentos' numerat et Suidas in 'Αλέξανδρος. *Freinsh.*

Pedibus, manibus, auribusque] Barbara crudelitas: simile exemplum in eadem gente notavit Seneca de Ira III. 20. 'Rex Persarum totius populi nares recidit in Syria, inde Rhinocolura loci nomen est.' *Loccenius.* Quamquam Æthiopum regi id Strabo attribuat lib. XVI. locus vero est in Ægypti Syriæque, sive Palæstinæ confinio. *Cellar.* Ingentem exemplorum

acervum iis, qui tam crudelia desiderant, hic exhibebit Cl. Freinshemius, si eum inspicere seorsim voluerint, quæ huc congerere visum non fuit, quia locus non capiebat. Adde tantummodo Brissonium de Regno Pers. lib. II. p. 267. *Snak.*

Inustisque] Mos notandi frontes et inurendi non Persis tantum et barbaris usurpatus, sed Græcis etiam et Romanis usitatus. Multa nos passim de stigmatis ad Martialem. Lipsius Electorum II. 15. plurima de eodem argumento. *Raderus.* Vide et Observationes Cujacii VII. 13. *Freinsh.* Juvenali hinc servi sunt Sat. XIV. v. 24. 'inscripta ergastula.' Metonymice: et Apuleio lib. IX. 'frontes literati, pedes annulati.' Plutarch. in Nicia de Syracusanorum in captivos Athenienses sævitia: *'Ως οἰκέτας ἐπώλουν, στίζοντες ἵππον εἰς τὸ μέτωπον. Ut servos vendiderunt, equo in fronte compunctos.* Cellar.

§ 7 *Quippe in tam multiplici, &c.*] Levia fuerunt adhuc, quæ notavimus in hoc libro: gravius hoc erit, et quod a se dabit illis aliquod etiam pondus. Turbatus est locus, et confusus, quem digero, et dirigo traductione, distinctione. Sic mutandus enim ordo: *Quippe in tam multiplici variaque fortuna singulorum intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maxime miserabilis esset, liquere non poterat: omnes pari supplicio adfecti sibi videbantur. Ut vero Jovem illi tandem Græciæ ultorem aperuisse oculos conclamavere, rex absterisis, quas profuderat, lacrimis, bonum habere animum jubet.* In quo si fallor, aut fallo, nihil ipse dehinc credam, nihil umquam mihi credi volo. *Acidalius.*

Similes quidem] Propter Acidalii conjecturam, etiam Radero probatam, explanandum hic est necessario quid simile distet a pari. 'Par' enim esse dicitur, quod tantumdem habet aut virium aut magnitudinis, quamquam alia sit forma aut specie: ut contra 'simile' quod eamdem figuram habet, magnitudine dispari puta: duobus angulis rectis pares sunt qui triangulum constituunt; quamquam dissimiles: quadrato quadratum simile; quamquam possit esse dispar: sic intelligenda sunt et alia exempla, ut præclarum illud apud Quinctilian. X. 1. T. Livius 'immortalem illam Sallustii velocitatem diversis virtutibus consecutus est. Nam mihi egregie dixisse videtur Servilius Novianus, pares eos magis quam similes.' Contra Liv. XLV. 43. 2. de triumphis Pauli et Anicii: 'Similia omnia magis visa hominibus, quam paria: minor ipse imperator, et nobilitate Anicius cum Æmilio, et jure imperii prætor cum consule collatus: non Gentius Perseo, non Illyrii Macedonibus, non spolia spoliis, non pecunia pecuniæ, non dona donis comparari poterant.' Hinc intelligas legendum in Apuleio de Habitud. Doct. Plat. 'Nec solum æqualitas, verum etiam similitudo cum virtutis ingenio conjungitur.' Vitiosum enim est, quod editur ibi, 'qualitas.' Sic itaque in hac miserorum turba, similis erat omnium pœna, quippe mutilatio: sed tamen dispar, levius enim afflicti erant, qui aures puta, quam qui manus, pedesve, aut oculos perdiderant: et quamquam revera erat calamitatis diversitas, tamen tristi hoc spectaculo subito offuso, non liquere poterat intuentibus, quis maxime esset miserabilis in tanta turba miserorum: his igitur sic, ut debent, acceptis, inepte subjiceretur: *omnes pari supplicio adfecti sibi videbantur*; quod tamen Acidal. ea adseveratione volebat, ut si hic falleret, aut falleretur, nec credere ultra quidquam, nec credi velle paciscere-tur: ego vero potius omnia alia credam: quis enim ferret ita loquentem in *disparibus pœnis pari calamitate adfecti sibi videbantur?* deinde, si sic volebat, cur retinuit illud *sibi?* quo expuncto, illud *videbantur* rectius retu-

lisset ad præcedens *intuentibus*. Sed fefellit Virum eruditum et acutum tum mens Curtii, tum ipsa vis verborum. Utraque hoc volunt: agmen hoc miserorum ipso conspectu movisse lacrimas procul visentibus. dein postquam propius suggressum, etiam clamorem cum sustulisset, mixtum commemoratione malorum suorum, et congratulatione vindictæ, sic tetigisse animos audientium, ut non secus adficerentur, ac si ipsi idem supplicium in suis corporibus pertulissent. *Freinsh.*

§ 8 *Jovem illi*] Scilicet Græci captivi: conclamaverunt autem 'aperuisse oculos,' id est, respexisse ad calamitatem et miseriam suam post diuturnam dissimulationem, quasi non videret. *Scheffer.* Inscriptiones JOVI VINDICI apud Gruter. et Reines. prostant: hunc putant jam vindictam sumere de damnis Græciæ a Persico exercitu illatis. *Cellar.*

§ 9 *Excesserunt vallo*] Vallo castrorum, in quibus rex eos alloquio dignatus erat. *Cellar.*

Euctemon ita] Totum locum, quemadmodum in excusis legitur, adscribam, ut emendationis ejus rationes facilius perspici a quovis possint: sic igitur editiones: *Euctemon Gymæus ita locutus ad eos fertur; hi qui modo ad opem petendam ex tenebris et carcere procedere erubuimus, ut nunc simplicitas nostra est, supplicia quorum nos pudeat magis an pœniteat incertum est, &c.* quæ compara ad nostra, et intelliges, quot ex una periodo maculas elueris. *Modius.* *Nos qui modo etiam ad opem petendam ex tenebris et carcere procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia nostra, quorum nos pudeat magis, an pœniteat incertum est, ostendere Græciæ velut lætum spectaculum cupimus*] In elegantem mehercule splendorem hæc Modius e tam fœdo squallore dedit. Unum nos monemus etiam, per interrogationem, si forte, efferenda. Nec ignoro enim alias, hæc talia qua figura soleant dici, quæ pronuntiandi sola ratio moderatur. *Acidalius.* *Cymæus*] Gentile nomen, *Cyme*, vel *Cumæ*, urbs Æoliæ. *Cellar.*

§ 10 *Ut nunc est*] Hæc quid sibi velint, non excogito. Puto plane Curtium scripsisse: *Ii, qui modo ad opem petendam ex tenebris et carcere procedere erubuimus, nunc et supplicia, &c. ostentare Græciæ velut lætum spectaculum cupimus.* τὸ *ii* agnoscunt libri Mss. quique pro eo habent *nos*, id ex glossa acceperunt. Est autem elegans, et emphaticum, sæpeque ita usurpatum optimis scriptoribus. Vocula *ut* est nata ex postrema syllaba verbi *erubuimus*, postremo *et* conversum in *est*, quo vitio non aliud frequentius. *Scheffer.* *Ut nunc est, supplicia*] Ecquæ, rogo, elegantia, aut vis inest in illo: *ut nunc est?* Non me præterit, per illam loquendi rationem eleganter describi alias præsentem rerum statum. Cicero ad Fam. IV. 9. 'Non habet, ut nunc quidem est, id vitii res.' Ubi vide commentarium P. Manutii, qui plura hujusmodo loca congessit. Verum a Curtii loco ea dictio prorsus aliena est. Ceterum vel mediocri mentis intentione opus est, ut tibi mecum persuadeas, ita legendum esse, nec aliter Curtium scripsisse: *Hi*, nos scilicet, *qui modo ex tenebris et carcere procedere erubuimus, itane supplicia* (nostra) *ostentare Græciæ velut lætum spectaculum cupimus?* Est enim irrisionis quædam formula, quasi dicat incongruens esse, eos, quos puduerit vel e carcere progredi in conspectum hominum, quippe manibus, auribus, pedibus mutilos, tantopere nunc gestire in Græciam reverti, futuros popularibus suis spectaculo; læto scilicet. 'Itane,' 'Itane vero,' urgentis sunt, aut etiam stomachantis, inquit Tursellinus cap. 8. de Particulis, et exempla subjungit. Ceterum meam sententiam firmant nonnulli codices a Freinshemio laudati, in quibus non *ut nunc est*,

sed *ut nunc* legitur, et post *cupimus* adjecta est nota interrogationis. *Heumann.* *Parerg. Critic. p.* 98. Mediocri me mente præditum agnosco libenter, ac proinde non motum, ut perspiciam hunc locum corruptum, quod duo doctissimi viri Cl. Schefferus et Heumannus acriter contendunt; etiamsi videri possint et alii hæsitasse, qui ideo sic interpolarunt: *nunc simplicitas nostra est.* At vero hanc loquendi formulam, ut elegantem, et iterum corruptam IX. 6. 6. librariis imputabit, et Curtio vindicabit Acidalius. Nam si non possit significare præsentem rerum statum; vel, ut nunc sunt tempora; hoc pátriæ statu; hodie, vel simile quid; idem dubium de aliis locis moveri possit. Asinius Pollio ad Cic. Fam. X. 31. 'Constitui, ut nunc est, cum exercitu proficisci.' Cic. ad Att. XII. 28. 'Quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad Brutum, sed, ut nunc est, mansuræ videntur.' Simile est, quod dixit ad Att. VIII. 23. 'Certe transeunt, vel, quomodo nunc est, transierunt.' Quinctilian. Decl. CCLXXVIII. 'Cum honoraretur filius, ut nunc est, tuus.' Adde præstantissimum Gronovium ad Plauti Mil. Gl. act. 2. sc. 1. vs. 216. Bene vero consuluisset Vir Doctissimus, si nobis indicasset, unde hauserit illas nonnullorum codicum Freinshemianorum lectiones, in quibus *est* omissum fuit, et addita interrogandi nota. Nam ad Curtium adjecta nos non offendimus, quod monendum duximus, ne quis a nobis quid negligentia omissum suspicetur. *Snak.*

§ 11 *Atqui optime*] *At ii* vulgo: minus bene. *Modius.*

Qui abscondunt] Eodem recidit illud Pindari Pythionic. III. 146. *τὰ μὲν οὖν Οὐ δύνανται νήπιοι κόσμῳ φέρειν, Ἀλλ' ἀγαθοί, τὰ καλὰ τρέψαντες ἔξω.* *Res adversas*, inquit, *nesciunt moderate ferre stulti: at sciunt sapientes, quæ pulchra sunt foras et in publicum vertentes;* abstrusis scilicet tristioribus: quo ingenio proponit nobis in politica prudentia Tacit. I. 24. 1. 'Abstrusum, et tristissima quæque maxime occultantem Tiberium.' Et III. 18. 3. 'Domestica mala tristitia operientem.' Ita enim plane faciendum est in desperatis, aut cum nos credimus sufficere remedio. Alias enim gravissime peccatur cum Vitellio, apud eumdem Histor. III. 54. 1. qui 'stulta dissimulatione, remedia potius malorum, quam mala differebat.' *Freinsh.*

In suorum] Adhuc vulgo in *aliorum*, et pro *ponunt* erat in Ms. Coloniensi codice *confidunt*, non recte, me judice. *Modius.*

§ 12 *Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat: nisi mutuo miseri essemus, olim alius alii potuissemus esse fastidio*] Hæc cum iis, quæ et præcedunt et sequuntur, in hunc modum distinguenda, magis in expedito ut sit sententia: *Nemo fideliter diligit, quem fastidit: nam et calamitas querula est, et superba felicitas. Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat. Nisi mutuo miseri essemus, olim alius alii potuissemus esse fastidio: quid mirum est, fortunatos semper parem quærere?* Ubi tamen pro *semper* libentius *sibimet* reponam. Et geminam plane mendam in Manilio alicubi scio, de quo ad ipsum fortasse, cum erit commodum. *Acidalius.* *Fortunam in consilio habet*] Suæ quisque fortunæ rationem habet; suam fortunam considerat, et secundum illam adversus alios se gerit. *Cellar.* Supra III. 5. 12. 'Darius ergo fortunam meam in consilio habuit.' *Snak.*

Nisi mutuo] Excusi minus concinne, *et nisi mutuo miseri essemus.* Modius.

§ 13 *Quid mirum est fortunatos*] Puto et hic scribendum, *quid mirum et fortunatos?* Longe profecto elegantius hoc est; et ex oppositione præcedentium ostendit, factum non ha-

bendum pro iniquo. *Scheffer.*

Olim vita defuncti] Et nunc pro mortuis habiti, de sepulcro potius quam de patria cogitemus. *Cellar.*

Obruamus] Sequitur in expressis, ubi *horribiles cicatrices crlet exsilium*: quæ unde sint, divinare non possum; nam a Curtio non esse ut credam, et si non male huic loco conveniunt, trium manu exaratorum codicum consensus facit. *Modius.*

Grati] Reduximus veram lectionem ex Mss. nonnullis. Per ironiam autem hæc dicta aculeum habent: quod qui non receperunt ingratiis mutaverunt, *ingrati*. Freinsh.

Et fratres] Hic copulam *et* non habent membranæ, et omnino aliquod latens ulcus subesse videtur. *Modius.*

Ingrati prorsus conjugibus, quas juvenes duximus, revertemur. Liberi in flore et ætatis et rerum et fratres agnoscent ergastuli detrimenta] Postremam copulam in membranis non esse Modius notat: et videri sibi aliud omnino latens ulcus subesse. Recte suspicatus ille: nobis ipsum ulcus magis notum, quod et sanamus levi manu; scribimus: *liberi in flore et ætatis et rerum patres agnoscent ergastuli detrimenta?* quod si copulam obteri non pateris, muta *ut*: *ut patres non agn.* quomodo Vellei. lib. II. 'At nunc si quis tanti habitet vix ut senator agnoscatur.' Ceterum *ergastuli detrimenta* eleganter Curtius pro ipsis captivis, et ergastulis, ut Apuleius noster Asini lib. I. 'fortunæ decermina,' pro mendicis, quasi fortunæ recrementa. Sic enim Magnus Lipsius isthic legit, e cujus emendatione locum integrum apponam: 'Ecce Socratem contubernalem meum aspicio: humi sedebat scissili palliastro semiamictus, pœnali lurore ac misera macie deformatus: qualia solent fortunæ decermina stipes in triviis erogare:' in quo ipso ut de aliis cum eo mihi non convenit, quæ suo loco reservamus, ita neque de hac voce: de quæ nonnihil nunc occasione oblata, non quæsita, breviter agemus. Ac 'decermina' scribi Apuleio potuisse non sum ejus oris, ut negem, frontis ejus multo minus, ut improbam vocem aiam. quanquam Festus a 'decerpo,' ut videtur velle, quomodo formet, equidem non video, mihi autem jam olim de alia libuit suspicari, ita parum diversa, ita imo simili, ut sit eadem literula excepta una modo. Cum enim in procusis exstet omnibus, 'deterrima,' 'determina' inde fieri non minus ad sensum commode, ad literas vero aliquanto etiam posse commodius arbitrabar. A 'tero' 'terui' 'termen,' et hinc 'termentum' in Plauto eruditi norunt: a composito quid item in 'determen' id cum 'detrimento' Curtiano mire convenerit: etsi nec dissimulabo, quid de utrinsque loco etiam aliud alias in mentem venerit opinari. Verebar ne Apuleius 'decremina' scripsisset, Curtius 'decrementa,' simili ac gemina item forma. Quæ voces a 'decresco,' sic forsan usurpatæ, ut in contrariam mentem, 'incrementum,' a Virgilio, Apuleio, aliis. Virgil. Bucol. 'Magnum Jovis incrementum.' Apul. lib. v. Venus de Cupidine suo, 'Nimirum illud incrementum lenam me putavit, cujus monstratu puellam illam cognosceret.' Et Nazarius Panegyr. Constantini, Constantium juniorem vocat 'incrementum maximum publici boni.' Sed hæc olim ad Apuleium pueri allucinabamur: in quem certiora aliquando, magis ætate et uberiore lectione confirmati, dabimus, etsi datari quando simus, ut res adhuc sunt meæ, nescio. Ut properarem illud hortari poterat, quod observationum nostrarum quotidie numerus decrescit, dum alii, me morante, præveniunt interim ac præcipiunt, unde periculum forte, ne frustra denique laboraverimus: ut tardem etiam, multæ caussæ sunt in publicum nulla caussa vel proferendæ vel tacendæ. Nec est vero

unus ille, cui operam nostram mancipaverimus: et in alios distringimur jam diu, ut ad hunc respicere non vacet. Fidem tamen promisei ante triennium jam facti cum fide liberabimus, ut primum licebit, ac majore cum fœnore solvemus, quod longius debemus. Non et mala nomina sunt, quæcumque lenta: de Curtii loco hæc scribenti hoc nunc incidit: 'retrimenta' legi posse faciliori sensu, quo et l. VI. 'Purgamenta servorum' Philotæ servos vocat: et lib. VIII. homines nescio quos viles 'purgamenta urbium suarum,' quam sentinam civitatis Cicero dicebat: item lib. X. 'purgamenta exsilii' colluvies exsulum: sic hoc loco 'retrimenta' sive purgamenta vulgus ergastulorum et captivorum. 'Retrimenti' autem vox non protrita quidem, sed nec inusitata: Varro sesqui-Ulysse. 'Retrimenta cibi:' quem etiam locum ex ἐπιτολῆς emendo: 'Retrimenta cibi, qua exirent, per posticum canalem feci.' *Acidalius.*

§ 14 *Multati*] Semel monebo, ubicumque vulgo in Curtio legitur, 'mutilare,' et 'mutilatus,' ibi in membranis semper 'multare,' et 'multatus.' *Modius.*

§ 15 *Sors et necessitas*] Non *fors*, pro condicione: sic VIII. 8. 6. 'Patereturque sortem quamcumque iis fortuna fecisset.' *Snak.*

§ 16 *Relinquemus ergo*] Excusi, *relinquemus ergo extemplo:* inepte. *Modius.*

Præsentia] Male interpreteris, (si cum vulgatis *præsentium* retineas) præsentium conjugum; frustra, præsentium nostrum. Omnino *præsentia* scribendum. Voce *pignorum* conjuges hic simul et liberi veniunt: alibi nec hi tantum, sed necessarii quicumque. *Acidalius.* Mss. omnes ut vulgo, *præsentium.* Lego, *pertæsi præsentium.* Heinsius.

§ 17 *Natura*] Vulgo, *naturæ.* Modius.

Fortuita] Iterum vulgo, *fortunæ.* Modius. Avorum memoria excusi *erubesceret fortunæ*, inde nostrates Grammatici regulam finxerunt: male; *fortuita* enim castigatiores libri omnes. *Cellar.*

Tristem eum] Adhuc vulgo: *tristem enim de mortalitate ferre sententiam et desperare misericordiam, qua ipse alteri denegaturus sit:* male. *Modius. Tristem enim*] Malebam sic, quam *tristem eum*, ut esset confirmatio proxime præcedentium: et quoniam sic deinde in libris haberi comperi, libens rescripsi. *Freinsh.*

§ 18 *Quod ipsi numquam ausi optare forent, obferre patriam*] Illud *forent* prorsus ineptum est hoc loco: scripsisset saltem Curtius *ausi forent optare*, cum trajectio non modo non sit elegans, sed plane absurda. In Pal. I. legitur pro eo *fortem.* Puto igitur scripsisse: *quod ipsi numquam ausi optare, fore* (vel *forte jam*) *obferre, patriam, &c.* sic sane elegans est oppositio inter id quod per exspectationem magnam obvenit optanti, et quod subito per fortunam ne opinanti quidem. Quale quid his Græcis evenit. *Scheffer.*

§ 19 *Lucis adspectum*] Pessime hic locus ita antea interpungebatur: *alium domi esse cœli haustum, alium lucis aspectum: mores, sacra, linguæ commercium etiam a barbaris expeti. Quæ ingentia ipsi omissuri sint sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, &c.* Modius. *Alium domi esse cœli haustum, alium lucis aspectum: mores, sacra, linguæ commercium: etiam a barbaris expeti, quæ ingentia ipsi omissuri sint sua sponte: non ob aliud tam calamitosi, quam quod illis carere coacti essent.* Pessime antehac dispunctum fuisse locum Modius ait, qui sic restituit. Ego distinctionem veterem ita bonam habeo, ut præ ea novitiam omnem spernam. Illam reduco: *Quin illi ex hoc carcere erumperent. Alium domi esse cœli haustum, alium lucis adspectum. Mores, sacra, linguæ commercium etiam a barba-*

ris expeti, quæ ingentia omissuri ipsi sint sua sponte, non ob aliud, &c. In quibus *ingentia* illud ingenuum esse numquam putem. Occultata sub eo vox alia, qua Græci hi barbaris se opponant et præponant. Quæcumque est, non elicio; nisi si *ingeniati*: qua tamen Apuleii et Plauti propria vix uti sustinuerit Noster. Cultos quidem et ingenio elegantiori dicere voluisse videtur, aut quid simile, quo a barbarie gentium aliarum Græcos politiores distinxerit, quod aliis quærendum linquo. Porro quod initio est, *illi*, venuste sic usurpatum, cujus gratiam et vim interiorem non quilibet persentiscat. Ita lib. III. 'Si id consilium damnaret, at ille divideret saltem copias innumerabiles,' παρέλκειν videtur, et nescio quid tamen ἐνεργείας inspirat orationi. *Acidalius.*

A barbaris expeti] Græciam, inquam, Perside meliorem, quod an verum sit haud scias. Ovid. 'Quid melius Roma, Scythico quid frigore pejus? Hunc tamen ex illa barbarus urbe fugit.' Perlege Ep. I. ex Ponto 4. 'Cuique dulcis sua patria.' *Raderus.* Hoc non intellexit Raderus, ut nuper ex vastis ejus commentariis didici. Egregie explicat Nicias apud Thucydidem VII. 11. 18. 'Quotquot antea pro Atheniensibus, quamvis non essetis, habebamini, et cum ob sermonis peritiam, tum ob institutorum imitationem, toti Græciæ summo in pretio eratis.' Et Aristides Rhetor in Panathenaico: 'Tota vestram sapientiam et consuetudinem terra affectat, vestrumque sermonem toti hominum generi communem judicant. Ita factum est ut per vos orbis totus in unum sermonem consenserit,' &c. *Gronovius.*

Ingenita] Sic legendum videram, soceroque nunc meo ante hoc novennium, Vormatia scripseram his verbis: '*Ingenita* hic legendum, non *ingentia*, ut cuivis liquere potest.' Postea et Acidalium in voce *ingentia*, quæ substituta fuerat germenæ, hæsisse deprehendi: et vero nuper Gronovius in eruditis ad socerum meum literis, indicato Ignatium Hannielem voluisse, *quæ in Græcia nati*, vel *qui ipsi in Græcia nati*; subjecit: 'Quis dubitabit hic Curtium scripsisse: *quæ ingenita ipsi omissuri*?' Quo minus veritus sum suum Curtio tribuere. Notissima hæc phrasis, et usu trita. Apuleii lib. IX. 'Ingenita mihi curiositate recreabar.' Rutilius Itiner. I. 7. 'Qui Romanorum procerum generosa propago Ingenitum cumulant urbis honore decus.' Arnobius lib. I. 'Quisquamne est hominum, &c. cui non sit ingenitum, non affixum, imo ipsis pene in genitalibus matris non impressum, non insitum, esse regem ac dominum, cunctorum quæcumque sunt moderatorem?' sic 'vetera et ingenita odia,' Seneca de Benef. v. 16. 2. Justinian. Nov. 26. pr. de Thracum pugnacitate, et virtute: 'Sunt enim ista ingenita et quasi patrio quodam jure huic regioni attributa.' Hoc ergo loco suadet Theætetus, non esse deserenda patria et ingenita bona, cum etiam barbari, quibus nativa non sunt, ea summopere appetant. Ita Noster supra III. 6. 17. 'Ingenitam Macedonibus erga reges suos venerationem' dixit. Est autem similis oppositio, qualis apud Sallust. Jug. 31. 8. 'Servi, ære parati, injusta imperia dominorum non perferunt: vos, Quirites, imperio nati, æquo animo servitutem toleratis.' Multo enim flagitiosius est deesse bonis, velut ipso successionis jure ad nos devolutis, quam alienis et aliunde petendis. Hinc Tertullian. Apolog. cap. 6. graviter pulsat Romanos: 'Nunc religiosissimi legum et paternorum institutorum protectores et cultores respondeant velim, de sua fide et honore et obsequio erga majorum consulta,' &c. Hinc in omnibus fere adhortationibus promptissimus locus est, a majorum virtutibus ques-

que excitandi. Vide supra ad IV. 14. 26. *Freinsh.* Recte Freinshemius, *ingenita ipsi.* Noster VI. 10. 23. 'Jam pridem nativus ille sermo commercio aliarum gentium exolevit.' *Heinsius.*

§ 20 *Contubernii*] Servilis conjugii, inter servos enim proprie non conjugium erat, sed contubernium. *Cellar.*

Detineret] Vulgati quidam auctiores uno verbo: *amor detineret, haberent, relinquerent.* Unde fortassis emendandum: *si q. c. l. q. s. c. a. amor detineret, manerent: reliqui irent, quibus nil patria carius est,* vel *esset.* Sed fortassis inquam: nec enim certo scio. *Acidalius.* Ego potius nihil mutem: *si quos, &c. amor detineret, haberent; relinquerent, quibus patria, &c.* si qui amarent tantopere conjuges, liberos, haberent sibi, fruerentur: alii, qui patriam præponerent, relinquerent serviles istas necessitudines; aut si *relinquendi* verbum pro dimittere accipis, quædam divortii species fecit, ut *habendi* verbo usus, sollemne illud tangeret, 'res tuas tibi habe.' *Freinsh.* Sententia mutila. Itaque hic addunt post *detinerent, haberent;* sed quia libri veteres non agnoscunt, ideo existimo sic esse scribendum totum locum: *si quis contubernii liberorumque, quos servitus coëgisset agnoscere, amor, retineret; relinqueret, quibus nil patria carius est.* Depravavit locum particula *quis*, quam non intellexere prisco more pro *queis* positam, id est, *quibus*: sententia: Si quibus amor, si aliquibus est amor contubernii liberorumque, si qui amant contubernales suos liberosque, retinerent illi eos. sensus optimus. *Scheffer.*

Relinquerent] Lego, *at reliqui redirent*, vel *abirent.* Heinsius.

§ 22 *Lecti*] Alii *electi*, quidam *adlecti*, eadem variatione, qua sæpe alias. *Modius.*

Mille] Mss. nostri *milia*: et sic foret ex sententia summi Gronovii ad Livium XXIX. 15. sed sic Noster VIII. 4. 13. 'Mille militum atque lixarum, calonumque:' ubi vide. *Snak.*

Dari jussi. Cum] Hæc aliter distincta, et perscripta ita in membranis leguntur: *et singulis vestrum milia denarium dari jussi cum redieritis in Græciam. et præstabo, &c.* perperam omnia. *Modius.*

§ 23 *Terram intuebantur*] Ut solent, quos fortunæ suæ pœnitet pudetve. Sic apud Livium XLV. 8. 2. 'Perseus terram intuens, diu tacitus flevit.' *Freinsh.*

§ 24 *Pœnitentiæ*] Crediderat enim eos, cum antea reditum in patriam mallent, nunc accuratiori sortis suæ contemplatione sententiam mutavisse. *Freinsh.*

Terna millia] Singulis 300. Philippæos: summa 1200000. Philippæorum, sive 1800000. florenorum. *Rader.* De denis vestibus, si quis dubitet, adeat Diodor. XVII. 69. *Freinsh.*

CAP. VI. § 1 *Postero die*] De hac urbe ejusque divitiis et excidio consule Brisson. de Regn. Pers. lib. I. p. 47. adde Polyæn. IV. 3. 32. *Freinsh.*

Regiam veterum Persidis regum] Persepolim. Plures quidem regiæ, Babylon, Susa, Pasergadum, Gabæ, Strabo lib. XV. p. 501. sed Persepolis præstantissima, et præcipui nominis. *Cellar.*

Parentandum] Sic et Strabo lib. XV. Speciosum hoc dictu, re inane, imo perniciosum fuisse, postmodum agnovit ipse Alexander mox V. 7. 11. et apud Plut. cap. 69. 'Ceterum neque mihi hoc prudenter ab Alexandro factum videri potest, neque ulla de veteribus Persis hac ratione ultio sumpta fuisse,' Arrian. III. 4. 8. Neque enim jam Persarum urbem excidebat, sed suam: ut prudenter de Sardibus captis Cyro respondisse Crœsum refert Herodot. I. 88. *Freinsh.* 'Parentare' est genitoribus aliisve majoribus aut cognatis inferias facere; ut Alexander 'in Ilio ad tumulos heroum parentavit.'

Justin. xi. 5. qui si interempti fuerant, ultione cædis hoc peragebatur, hinc 'sanguine manibus interfectorum parentare,' Justin. xiii. 3. quo Curtii etiam verba, quæ explicamus, pertinent. Tandem simpliciter est ulcisci: infra ix. 5. 20. 'Internecione hostium justæ iræ parentatum est.' Petron. 'Noxio sanguine injuriæ meæ parentabo.' *Cellar.*

§ 2 *Qua quemque*] Sic fere Livius xxviii. 13. 7. 'Qua cuique proximum fuit, in fugam effunduntur.' Cicero Verr. i. 26. f. 'Iste, &c. cupere aliqua evolare, si posset.' Vide supra ad iii. 11. 12. *Freinsh.*

§ 3 *In hanc totius Persidis opes congesserant*] Diodorus lib. xvii. totius orbis ditissimam Persepolim fuisse his verbis testatur. Πλουσιωτάτης δ' οὔσης τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ τῶν ἰδιωτικῶν οἴκων πεπληρωμένων ἐκ πολλῶν χρόνων παντοίας εὐδαιμονίας. *Urbe hæc omnium sub sole ditissima erat, privatis quoque domibus per multas ætates omni felicitatis genere refertis.* Raderus.

Non ad usum] Alii, *non ad usum modo.* Modius. *Ad usum*] Ita Florus i. 16. 7. Scribit fuisse Samnitium 'gentem aureis et argenteis armis, discolori veste, usque ad ambitum armatam.' Et iii. 12. 4. Romanos 'Armenios et Britannos, ut non in usum, ita ad imperii speciem magna nomina acquisiisse.' *Freinsh.*

Ad ostentationem luxus] Hoc *luxus* mihi suspectum est. Puto ab initio voci *ostentationem* adscriptam glossam *luxum*, eam post receptam in textum, dein mutatam in *luxus*, ac propterea delendam. *Scheffer.*

§ 4 *Jam res*] Ita rectius, quam ut vulgo, *nam res.* Freinsh.

Non occupabantur] Quod alias fieri solet in ejusmodi direptionibus, ut proxima quæque invadantur, metu ne cunctando amittatur opportunitas rapiendi, dum ceteri impigre quæ possunt sibi vindicant. At in tanta rerum copia, cum viderent plus esse prædæ, quam ut omnis asportari posset, elegerunt pretiosiora, despexeruntque, ne frustra se vilibus sarcinis onerarent. Ita supra l. iii. 13. 11. factum. *Freinsh.*

§ 5 *Avellerat*] Membranæ *avelleret*, placet prius. *Modius.*

§ 6 *Vilia captivorum*] Tacitus Hist. iii. 33. 'Viles ad prædam, in ludibrium trahebant.' *Freinsh.*

Pretium sui] Nec enim aliam ob caussam miserabantur eorum victores, quam ut ex distractione corporum istorum rem facerent. *Idem.*

§ 7 *Manu voluntariam*] Hæc de conjectura sic emendavi, cum supra etiam Curtium scribere meminissem: *alii foribus ædium obseratis occupant liberum mortis arbitrium;* constanter tamen in omnibus libris erat, *multi ergo hostium manus voluntaria morte occupaverunt.* Quæ lectio si cui placebit, eatenus placeat, ut non obliviscatur, quam verecunda et parum violens sit emendatio nostra. *Modius.* Venia mihi tandem unius liberioris vocis sit. Imperite nimis atque inscite veterem lectionem multis locis mutavit editionis optimæ alias auctor, nusquam magis, quam in hoc: ubi, si Diis placet, ita correxit atque edidit ille, uti nos exhibuimus, cum antiqua lectione nihil melius, nihil nova possit inveniri pejus. Emenda iterum, *multi ergo hostium manus voluntaria morte occupaverunt:* id est, prævenerunt, etsi idem fere verbi sensus etiam in altera scriptura. Sed an recte prævenisse dici possunt mortem voluntariam? et ut interpretemur, invaserunt, adierunt; an hoc tandem hostium manu? imo sua, imo nec sua adeo, qui præcipitio se perdiderunt. Vulgata nihil clarius: anteverterunt vim hostis illata sibi sponte vi a semetipsis. Atque hic morem nota priscorum ornandi se in mortem, suprema necessitate, quo maximo cultu possent. Exempla quædam jam nota Romanorum patrum capta a Gallis

urbe apud Liv. lib. v. Quinctilii Vari apud Vellei. II. 72. Cleopatræ apud Florum IV. 11. et Dionem. Olympiadis Alexandri matris apud Justin. lib. XIV. aliorum plurimorum apud alios multos. Unum noviter observamus, etiam militares viros, cum in aciem ad extremum discrimen exirent, ritum eumdem observasse. Nec ad alios te ducam: in Nostro vide, et hoc ipso libro, neque longe ab hoc loco: 'Nos vero,' inquit Artabazus, 'pretiosissimas vestes induti, armisque quanto maximo cultu possumus adornati, regem in aciem sequemur, ea quidem mente, ut victoriam speremus, mortem non recusemus.' *Acidalius.*

Pretiosissima vestium] Quidam, *pretiosissimis vestibus.* Modius.

§ 8 *Tandem suis rex corporibus et cultu feminarum abstinere jussit*] Rectius hic scribes *suos:* quod etsi tenue, tamen observet mihi diligens lector, ac sciat, accusandi casu plerumque cum 'jubere' verbo Latinos usos, si infinitivum, ut loquuntur, aliquem adderent, ad quem et ipsum magis casum eum referebant: sin hunc omitterent, simpliciter isto dandi. *Acidalius.* *Suis*] Acidalius malebat *suos:* quod accusandi casu plerumque cum 'jubere' verbo Latini usi sint, si infinitivum, ut loquuntur, aliquem adderent. Sed defendit receptam lectionem Gronovius similibus exemplis Curtii VII. 1. 18. 'armigero lanceam ei dare jussit' (qui tamen locus adhuc dubius est) et § 1. Inst. de fideic. hered. 'Jussit consulibus auctoritatem suam interponere.' *Freinsh.* Græca Syntaxis: nec tamen Latinis erubescenda. Tacit. Ann. XIII. 15. 'Jussit Britannico,' et cap. 40. 'quibus jusserat.' Sensus autem est, Rex milites suos corporibus et cultu feminarum abstinere jussit. Plura de iis in curis Posterioribus vide. *Cellar.* Vide Cl. Gronovium ad Livium XXVII. 24. et J. Perizon. ad Sanctii Minerv. II. 4. 6. Nobiliss. Heinsius tamen *suos* legi malebat, non quod hanc verbi constructionem ignoraret, sed quod sic omnis ambiguitas tolleretur, ideoque hoc loco convenientior esset vulgatus verbi usus. *Snak.*

§ 9 *Ceterum aut de aliis quoque dubitabimus, aut credimus in hujus urbis gaza fuisse C. et XX. millia talenta*] Scribe, *credemus:* et ad finem, *talentum*, quod aliter βαρβαρίζει. *Acidalius.*

C. et XX. talenta] Eumdem prorsus numerum Diodorus XVII. 71. expressit, quæ sortem efficiunt septuagies bis millies centena millia (imo septuagies bis millena millia 72000000.) quibus si addas quinquaginta millia talenta Susis exhausta, prodibunt centies bis millies centena millia (imo bis et centies millena millia 102000000.) hoc est, ut hodie vulgus loquitur, duo supra centum milliones: ut taceam prædam Babylone et Damasci captam. Addas licet et 6000. (talenta) ex Pasargadis, (quæ efficiunt Philippæorum 3600000. summam.) supra ex variis prædis possimus centum et octo miliones. Sed hoc parum est ad prædam Cyri, quam devicta Asia reportavit, ut auctor est Plinius XXXVI. 3. nam argenti talentum 500000 exhausit, quæ trecenties millies millena reddunt, hoc est, trecentos milliones. *Raderus.* Diodorus XVI. 57. scribit, 'non deesse auctores, qui non minus sacrilegio' Phocensium ex templo Delphico 'abreptum fuisse tradant, quam Alexander in Persarum thesauris postea acquisivit.' Non adsentior eruditissimo Viro, qui lib. IV. de Asse, non *centum et viginti millia talenta* legit, refragante loquendi consuetudine dictorum, sed *centum millia et viginti talenta.* Id quidem haud difficulter largiar, *talenta* sic non recte dici: quomodo et Acidalius hic adnotat; et ipse Budæus sub fin. lib. I. legendum monet *talentum.* Sed nimirum id potius reformandum

erat, quam numerus iste tantopere minuendus, ut viginti talenta superent de viginti millibus. hic enim per millena talenta computare videmus Curtium, ut in immensa opulentia; ad quam indicandam præfatione opus sibi putavit. non itaque hic enumerasset singularia talenta, nec certe adjecisset viginti talenta centum millibus, nec plura quidem, ut arbitror. *Freinsh.* *Centum et viginti millia talenta* facere nostrorum aureorum, seu scutatorum, seu coronatorum, seu Philippæum (nam hæc vocabula promiscue hac in re usurpantur) *septuagies bis millies centena millia*, censet Raderus. Immo Freinshemius, *septuagies bis millena millia*, 72000000. Quibus si addas quinquaginta millia talentum, Susis excepta, fore *centies bis millies centena millia*, rursum Raderus. Iterumque Freinshemius, immo *bis et centies millena millia*, 102000000. Denique sex millibus talentum, quæ efficiunt 3600000. et rapta sunt a Pasargadis, insuper adjectis, conficiunt summam positam 'centum et octo millionum,' seu 'centies octies millenum millium Philippæum,' ut alibi reddit Freinshemius. Sic illi. Sed et error calculi est, et summæ parum Latine pronunciantur. Primam dicerent Romani, 'septingenties vicies centena millia:' alteram, 'millies et vicies centena millia.' Quibus junctis si insuper addas tricies sexies centena millia, conficiunt Latine enuntiata 'millies quinquagies sexies centena millia,' 105600000. vulgo, 'centum et quinque milliones cum sexcentis millibus aureorum.' Sic et quingenta millia talentum, quæ Cyrum devicta Asia reportasse testatur Plinius, aureorum nostrorum non 'trecenties millena millia,' sed 'ter millies centena millia' numerarent Romani; sive 'centies vicies millies sestertium.' *J. Fr. Gronovius.*

§ 10 *Parsagidis*] Lege, *Pasargadis*, et vide de illis Strabonem, Ptolemæum, Arrianum. *Modius.* *Persagadis*] Sic omnino tenui cum multis et bonis libris; quamquam alii præferant *Pasargadis:* quomodo nomen hoc scribi solitum a Græcis, indubitabili testimonio est Dionysius Alex. vs. 1069. sicque reperitur apud Herod. I. 125. Arrian. III. 4. 7. et VI. 5. 13. Strabon. lib. XV. Maxim. Tyr. Dissert. XIV. f. et Ptolemæum: quamquam Stephano Πασσαργάδαι sint geminato σ. quomodo et Solini cap. 55. in quem vide Salmasium pag. 1202. D. 2. Agatharchides I. 1. apud Photium Cod. CCL. Plin. VI. 26. 'Passagardas' appellat, proxime a vera lectione Appian. in Mithridat. 'Parsargadas.' Verum enim urbis nomen esse 'Parsagada' facile credent, qui Hebraicam linguam a primo saltem limine salutarunt: viam prælucente etymo, nam 'Persarum castra' significare, Diotimus ex Anaximene apud Stephanum, et Eustath. ad Dionys. vs. 1069. scribunt: adsignata etiam caussa, quod bello Cyri contra Astyagem ibi Persarum castra fuissent: quod et Strabo lib. XV. confirmat. Ita 'castrorum' nomen multis civitatibus fuisse, supra ad IV. 7. 2. dictum. 'Persagada' igitur, vel 'Parsagada' levi, nec Hebræis etiam inusitata, literarum transpositione, in 'Pasargada' transiit: quomodo Ciliciæ urbs, quæ Marcellino XIV. 25. ab auctoris nomine 'Anazarbus' est, in 'Anavarzam' mutatur cum alibi, tum in Hist. Hierosol. Willermi Tyrensis III. 18. *Freinsh.* Varie scribitur, 'Pasargadæ' Straboni l. XV. 'Passagardæ' Plin. VI. 26. 'Parsargadæ' Arriano. Alii 'Persagadæ' malunt, ut sint quasi Persarum castra, ex voce Ebræis notissima, quæ turmas et militum globos significat: promiscue etiam in um et æ terminatur, ut vel ex solo Nostro constat. Plinio castellum est: malo urbem dicere cum castello mu-

mitissimo, thesaurorum receptaculo. Straboni enim τὰ βασίλεια ἐν ταῖς Πασαργάδαις dicuntur, sive regiam habuisse, quod majorem capacitatem quam castelli arguit. *Cellar.*

- *Goberis*] Legendum *Choberis*, ut lib. VII. *Rutgers.*

§ 11 *Arcem*] Quam describit Diodorus XVII. 71. *Freinsh.*

Nicarthidem] Scribe *Nicarchidem*, ex Arriano Indic. III. 11. deductum a Nicarcho nomen, sicut Agatharcho Agatharchides. Similis formæ sunt 'Anaxandrides,' 'Cleandrides,' pro quo apud Strabon. lib. V. male 'Cleandrias.' *Idem.*

§ 12 *Interiorem regionem*] Septentrionalem, et a mari longius recedentem. *Cellar.*

Vergiliarum sidus petiit] Curtius æstate Alexandrum interiorem Persidis regionem petiisse per Vergiliarum sidus describit: nam Vergiliarum semestre tempus, quarum ortu æstas incipit, occasu hiems, ut Plin. XVIII. 19. auctor est. Idem II. 47. 'Datus est autem huic exortus Vergiliarum in totidem partibus Tauri, sex diebus ante Maias Idus. Post id, æquinoctium diebus fere quadraginta. Vergiliarum occasus hiemem inchoat, quod tempus in III. Idus Novembris incidere consuevit.' *Popma.* *Vergiliarum*] Curtius hic de occasu Pleiadum seu Vergiliarum intelligendus: nam quando Sol cum Scorpione adscendit, Taurus cum Pleiadibus suis et Suculis descendit, et hiemem inchoat: est enim Taurus Scorpioni oppositus. Plinius II. 47. 'Vergiliarum occasus hiemem inchoat, quod tempus in III. Idus Novembris incidere consuevit.' Et cum Curtio mire facit hæc explanatio Vergiliarum occidentium. Quæ enim hic ab Alexandro gesta narrantur, per hiemem facta sequentia mox verba testantur, *multisque imbribus, &c.* Raderus. Sic intelligendus geminus Livii locus XXI. 35. 6. 'Fessis tædio tot malorum, nivis etiam casus, occidente jam sidere Vergiliarum, ingentem terrorem adjecit. Per omnia nive oppleta,' &c. *Freinsh.* Sub Pleiadum occasum Cosmicum, qui in Novembrem incidebat XL. diebus post æquinoctium. Columella IX. 14. aut paullo post illum occasum, maturiore hieme, quia jam tum cumulata nix erat, quum Persidem rex ingrederetur. Curt. V. 4. 18. Pleiadum autem ortu et occasu non poëtæ modo, sed historici etiam tempora designabant. Liv. XXI. 35. 'Nivis casus occidente jam sidere Vergiliarum ingentem terrorem adjecit.' *Cellar.*

§ 13 *Iter obsitum nivibus*] Num. 15. 'montes obsitos nivibus.' Seneca Troad. v. 20. 'nube densa obsitus dies,' id est, tectus et contectus. *Cellar.*

Humanarum rerum terminos] Extremitatem orbis habitabilis. *Idem.*

Antequam lux et cœlum deficerent] Falso verebantur, ne hoc in Boream instituto itinere, in Cimmerias tenebras, et frigidæ Zonæ propinqua loca inciderent. *Idem.*

§ 14 *Erubuerunt*] Vide pulcherrimum cap. 15. discursum Gruteri in Taciti verba XIV. 24. 1. 'Sola ducis patientia mitigabantur, eodem plura, quam gregario milite tolerante.' *Freinsh.*

§ 15 *Sparsis tuguriis*] Eleganter hoc, sejunctis inter se, non in morem urbis aut oppidi, aut vici, unum in locum intra mœnia et muros collectis et clausis; sed per agros et silvas, et solitudines passim sparsis. *Raderus.*

Comitari] Vulgo *sequi*, et mox pro *nivibus*, erat in membranis *nubibus.* Modius. Alii *sequi*, quod istius interpretamentum esse cognovi. *Freinsh.*

§ 17 *In Mardorum gentem*] Non ineptam hic dubitationem ponit Glareanus, habetque suspectam hanc Alexandri excursionem, cum nulla ejus nec apud Diodorum, nec Arrianum

mentio sit; sed enim Curtius sua non tantum ex Diodoro hausit, sed multis aliis Græcis, qui hodie desiderantur. De Mardis sane hic etiam addubito, cum infra VI. 5. Mardorum gentem Hyrcaniæ confinem ponat, et Mardos hic domitos scribat, ibi illam solam gentem nullos misisse legatos, qui Alexandrum salutarent, seseque illi dederent, doceat, regemque indignatum, 'si una gens posset efficere, ne invictus esset.' Quid dicemus? an gentem hanc illi cognominem fuisse? ubi auctoritas testium? an hanc gentem eo usque pertinuisse? sed ibi tamquam de gente diversa Hyrcaniæ vicina, valde ab hac, quæ in Perside fuit, remota, narrat. 'Non hæc arbitrio sunt dirimenda meo.' Nec placet conjectura Glareani, qui aliter ibi censet legendum *Margi*, cum Margiana fuerit longe diversa a Mardorum terra: illa ferax, hæc sterilis; illa vitibus consita, et ad miraculum felix, hæc unus et quidem perpetuus saltus, in quo incolæ ritu ferarum degebant. Suidas: *Μάρδοι, ἔθνος τὸ πᾶν λῃσταί, κ. τ. λ.* subjicit deinde rursus, quasi alios Mardos, qui valde conveniunt cum primis his Curtianis, adeo, ut revera, quod conjeci, fuerint cognomines voce, sed terris longe inter se diremti. *Μάρδοι, ἔθνος πολυάνθρωπον τραχεῖαν γῆν ἐποικοῦντες, καὶ μόλις ἀφ' ὧν γεωργοῦσι τρεφόμενοι, ἄνιπποι καὶ πένητες, ὡς καὶ τὴν πρώτην ἀπιστεῖσθαι τύχην.* Duo ergo Mardorum genera, Persicum alterum, de quo hic Curtius, alterum Hyrcanum, de quo infra VI. 5. itaque expedita ratio et dubitatio Glareani est contra Glareanum. Modius et Acidalius hujusmodi scopulos taciti transiliunt. *Raderus.* *Mardorum*] Recte viderunt viri eruditi pugnam inter hunc locum et alium infra VI. 5. 11. ubi tradit, Alexandrum tum primum invasisse Mardos, eaque in re assertorem habet Arrianum III. 5. 8. et Diodor. XVII. 77. præsentis autem expeditionis neminem, quod sciam, habet testem. Nec placet cum Radero conjectura Glareani, qui alter ibi censet legendum *Margi*, cum Margiana longe diversa fuerit a Mardorum terra, situ cultuque, et incolarum moribus. Neque tamen accedo Radero, qui conciliandis his locis ait videri sibi duplices fuisse Mardos, cognomines voce, sed terris longe inter se diremptos: quod nimirum Suidas, ubi de Mardis agit, duabus sectionibus, utrique nomen præmittit: 'Mardi Gens tota latrociniis dedita,' &c. et iterum: 'Mardi Gens hominum multitudine abundans,' &c. Sed hoc videlicet indicio est, a diversis auctoribus, sed de una eademque gente, hæc hausisse Suidam: quod vel sexcentis aliis ipsius exemplis certissime affirmare promptum esset: sic statim sequente pagina, ubi de Marino, idem facit: quo loco qui duos Marinos vellet comminisci valde falleretur. Nondum ergo defensus est Curtius: nec ego sane reperio quod pro hoc loco adferam: nisi forte per incuriam uno tempore gesta divisit, diversos auctores sequutus. *Freinsh.* Mardi videntur omnes latrones, et fugitivi montium incolæ appellati, quod Ebræis quoque hæc vox rebelles et refractarios significat. Heic enim et ab Arriano Exped. Indic. p. 586. Persis, post a Nostro VI. 5. 11. Hyrcanis; a Ptolemæo Armeniis adjunguntur. Plinio VI. 16. a Caucaso ad Bactros usque protensi sunt. Mirum ergo haud sit, quod VI. 5. aliud bellum Mardicum a Nostro describitur. Consuli potest interpres Melæ Is. Voss. p. 242. *Cellar.*

Specus in montibus] Tacit. Ann. XIV. 'Mardi Latrociniis exerciti, contraque irrumpentem (Corbulonem) montibus defensi.' vide et Suidam in *Μάρδοι.* *Loccen.*

Pecorum aut ferarum carne vescuntur] Intellige, *tantum*: non cum pane, ut aratores populi: sic majores nostros

victitasse retulit Cæsar de Bell. Gall. vi. 22. Sic Polyb. ii. 17. Gallis tribuit τὸ κρεωφαγεῖν, *carnibus vesci*, tamquam proprium morem: quamquam etiam agriculturæ non expertes ibi faciat, quod mitioribus populis adeo barbarum visum, ut propemodum fame se premi putarent, in quantalibet carnium copia, si deesset panis. Xenophon Ἀναβάσ. lib. i. 'Jam frumentum milites defecerat, &c. quamobrem se carnibus milites sustentabant.' Tacit. xiv. 24. 'Ipse exercitusque, ut nullis ex prœlio damnis, ita per inopiam et labores fatiscebant, carne pecudum propulsare famem adacti,' &c. *Freinsh.*

§ 18 *Funda*] Strabo lib. iii. de Balearibus: 'Tres fundas circum caput habent: unam longioribus habenis, ad longiores jactus; alteram brevibus, ad breviores; tertiam mediis, ad medios.' De discrimine et caussa, bene et vere: ambigo an de positu: et an non melius Diod. v. 18. qui disponit 'unam circa caput, alteram circa ventrem, tertiam in ipsa manu?' Commodius hoc videatur, aptiusque. Et de capite, non novum: cum etiam Mardis, genti Persicæ, simile Curtius scribat factitatum. *Funda vinciunt frontem*. Sed funda, non fundis: et vidi imaginem in columna veteri Antonini, in qua Balearis capite, et ventre, et humeris eam gestat. Lipsius Poliorcet. iv. 2. Adde Dausqueium in Silium p. 220. et seq. *Freinsh.*

Cap. vii. § 1 *Ceterum ingentia animi bona, &c.*] Præter veteres notosque scriptores, qui facinus hoc Alexandri narrant et vituperant, vide Cæl. Rhodig. Var. Lect. xiv. 15. *Freinsh.*

In deditos fidem] Excusi, *in deditis fidem, in captivis clementiam;* membranæ, *in dictis fidem in captivos clementiam:* quod etsi mire placebat, vici tamen animum, ut ita Curtium scripsisse, quemadmodum est excusum, ipse mihi persuadeam. *Modius.*

§ 2 *Tum cum maxime bellum; nuper subactis novum*] Enim vero nequeo quidem risu hercle me admoderarier, cum scriptionis hujus loci, quæ hactenus fuit, in mentem venit, nec satis umquam vel Glareani, vel qui ipso prior huic auctori manus admovisse putatur, Erasmi, ut levissime dicam, incuriam admirari potui. Quis enim, et non dico jam Erasmus aut Glareanus, sed omnino infimi subsellii literator, cum hæc ita scripta legeret ubique: *Hoste et æmulo regni reparante tum maxime bellum, nuper subactis quos vicerat novumque imperium aspernantibus?* Quis, inquam, hæc legens, non e vestigio illa, *quos vicerat*, ut de reliquis sit silentium, advertat glossema esse vocis *subactis?* sed ad alia, ne videamur studio magis illos tales, quibus alioqui literæ debent, carpendi, quam quod Curtio volumus, longius esse provecti. *Modius.* *Tum, quum maxime*] a libris olim excusis, *quum* abest, recentes vero et ex Mss. castigati id habent, et Freinshemius in Flori Curtiique indicibus ut singularem elegantiam defendit, et hunc formulæ sensum docet: si umquam reparando bello incubuit, tum præcipue id egit. Exemplo addit Liv. xl. 32. 'Vulgatum est castra amissa esse, et tum cum maxime ardere.' Frontini ii. 0. 5. 'Consilium, quod tum cum maxime habebant barbari.' Et iii. 11. 4. 'Sacrificio tum cum maxime occupatos oppressit.' *Cellar.*

De die] *De die convivia*, sunt tempestiva: quæ nimirum, ut longius luxui atque voluptatibus otium esset, temporius inibantur. De his prolixe Lipsius ad Annal. xiv. Taciti Excursu A. Cui adde Cicer. in Verr. i. 26. 'Mature veniunt: discumbitur.' Item de Offic. iii. 14. 'Ad cœnam tempori (sic enim rectius quam *tempore*) venit Canius.' Hirt. de Bel. Hisp. cap. 33. de Scapula: 'Ipse de tempore cœnavit.' Plaut. Captiv. i. 2. 80. 'Sed si venturus, tempori,' et mox:

'venias tempori.' Par. 'memorent mones.' Græcis id quoque in usu fuisse, ut cœnarent ἐν ὥρᾳ, docet Casaub. ad Athenæum Animadvers. IV. 9. Pertinet huc etiam Quinctilian. Declam. 260. m. ubi de adolescente corrupto, 'Cum sodalibus iniit paullo tempestiviora convivia.' Sic intelligo Horatium de Arte versu 209. 'vinoque diurno Placari Genius festis impune diebus.' Ceterum, ut de tempestivis conviviis protinus adsentior magno magistro; sic est, quod de intempestivis dubitem: sunt enim quæ suadeant, non opponi tempestivis, ut quomodo illa de die fuerint inita, sic hæc noctu: sed intempestiva capiamus, quæ temporibus, hoc est, rerum publicarum privatarumque statui non conveniunt. Atque hoc malint ipsa duo exempla ex tribus, quæ adducit Lipsius. Caligula apud Sueton. cap. 45. 'Senatum populumque objurgavit edicto, quod Cæsare prœliante intempestiva convivia,' &c. celebrarent.' quid enim? non objurgasset, si tempestiva celebravissent? Audis quo sensu intempestiva vocet, nimirum tempori non congruentia, 'Cæsare prœliante:' ergo et ceteras voluptates jungit: 'circum et theatra, et amœnos secessus.' Sic et Curtius VI. 2. 2. 'intempestiva convivia' objicit Alexandro, quia rebus gerendis, quæ tum urgebant, impedimento futura. Eodem certe loco statim repetit hanc vocem, additis aliis, quæ Lipsianam interpretationem minime omnium patiantur: ait enim 'quam intempestivis conviviis dies pariter noctesque consumeret.' Vides ergo intempestiva convivia tam diei tribui, quæ alia significatione proprie 'tempestiva' dicuntur, quam etiam nocti. *Freinsh.* *De die* est interdiu, per diem, etiam a matutino. Suet. Domit. c. 21. 'lavabat de die:' contra 'de nocte' est per noctem. Horat. I. Ep. 2. 32. Hæc veteres tempestiva convivia appellabant, ante horam solitam, et justam, ut longius spatium luxuriæ esset, iniri solita. *Cellar.*

Feminæ] Quod turpe Græcis habitum ex Æmilii Probi exordio disce: 'Quem enim,' ait, 'Romanorum pudet uxorem ducere in convivium? &c. quod multo fit aliter in Græcia: nam neque in convivium adhibetur, nisi propinquorum,' &c. Sic Lampsaci in convivio apud Philodamum, cum Rubrius filiam ejus intro vocari juberet; ille 'negavit moris esse Græcorum, ut in convivio virorum accumberent mulieres.' Cic. in Verr. I. 26. Certe apud Babylonios id in usu fuisse, supra vidimus. Quos imitari cum voluissent Persæ ad Macedonum regem Amyntam missi, debitum petulantiæ suæ præmium retulerunt, astu Alexandri interfecti. Vide Justin. VII. 3. 3. Nec enim, ut illi fingebant, Persicum eum fuisse morem, ostendit eo loco Amantiss. Socer. Adde Muret. Var. Lect. VII. 2. Paschal. de Coron. II. 7. In eadem illa historia Herod. V. 18. etiam Amyntam sic introducit loquentem: 'Nobis, Persæ, ista consuetudo non est, sed viros a feminis semovendi.' Verum Curtius innuit, Alexandrum Babylonica convivia jam celebrare occepisse. Id Verri patrique ejus objicit Cic. Verr. III. 68. 'Qui in patris luxurie sic vixerit, ut nullum umquam pudicum, neque sobrium convivium viderit.' Hujusmodi convivia etiam Augusto cordi fuisse ex ejus vita apud Sueton. cap. 69. constat. Quod autem subjicitur: 'Licentius quam decebat cum armato vivere,' in iis τὸ 'quam' non apparet in Ms. Christiniano: forsan et τὸ 'decebat' παρέλκει. sufficit enim: 'Licentius cum armato vivere.' *Freinsh.*

Violare] Membranæ *violari*. *Modius.*

§ 3 *Thais*] Hæc ex Attica oriunda Alexandri fuit amica, ut apud Athenæum Clitarchus refert; quæ post Alexandri mortem et Ptolemæo nup-

sit, qui primus regnavit in Ægypto, filiumque Leontiscum ei peperit, et Lagum; filiam etiam Irenem; quam Solon rex Cypri duxit uxorem. Vide Plutarch. in Alexandr. et Athenæum lib. XIII. Deipn. cap. 13. Diodor. XVII. 72. *Popma.*

§ 4 *Referenti*] Vulgo *ferente*, et mox *assentiunt* pro *assentiuntur*. Ego scriptis, nisi quod *ferenti*, quam *referenti*, scribi malim, assentior. *Modius.*

Rex quoque avidior] Vulgo *fuit avidior*, sed verbum cum Blancardo induximus tamquam inepte superfluum. *Cellar.* Imo non cum Blancardo, qui nihil proprio Marte boni fecit, sed cum Cl. J. Fr. Gronovio Observ. II. 12. in quibus intellectum voluit per artem emissum *inquit*, quo nihil in narrando frequentius. *Snak:*

Subdimus] Veram lectionem arbitror Pal. I. *subicimus*, pro *subjicimus*: quomodo in Curtianis codd. perpetuo scribi monuerunt, qui eos inspexerunt. *Freinsh.* Palat. Ms. *subicimus*, id est *subjicimus*, quod Freinshemio videtur genuinum. Tamen et 'subdere facem' alibi apud Nostrum invenies VI. 6. 15. *Cellar.* Cur hoc iterum Cl. J. Fr. Gronovio surripiatur non video, qui hoc ex Florentino optime codice reponit. Observ. II. 12. *Snak.*

§ 5 *Pepercerunt*] Sic est: nec te moveat quod supra v. 6. 1. legis: 'Excidio illius parentandum esse majoribus.' Non enim tum statim illud sequutum vult intelligi Curtius. Cujus hæc verba esse potius arbitror, quam Alexandri: qui forte nihil in eum sensum dixit; aut, si dixit, fuit id accendendis militum animis, ad contemnenda pericula, quæ in oppugnatione nobilissimæ urbis haud immerito suspicari poterant esse subeunda. Sed neque supra v. 6. 7. ubi dicit Persas ipsos ædibus suis ignem subjecisse; statim intelligendum est totam urbem periisse. *Freinsh.*

Multa Cedro ædificata erat] Membranæ quædam: *multa cedro ædificata erant, regiamque celeriter, &c.* minus bene. *Modius.* *Cedro*] Quæ *non sentit cariem nec vetustatem*, Plinio XVI. 40. teste: proinde [immo 'inopia abietis,' ait Plinius.] classes quoque e cedro in Ægypto et Syria ædificatæ. 'Memorabile,' inquit Plin. 'et Uticæ templum Apollinis, ubi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita ut positæ fuere prima urbis ejus origine, annis mille centum octoginta octo.' Ingens est arbor, Dioscoride etiam teste: 'Maxima (Plinii verba sunt) ea in Cypro traditur ad undeciremem Demetrii succisa, centum triginta pedum, crassitudinis vero ad trium hominum complexum.' Salomon etiam, ut est in III. 5. 6. Regum, multam cedrum ad templi molitionem et laquearia, domumque regiam adhibuit, ita ut vix nobilior cedro materia fuisse videatur. *Raderus.* Sic in regia Ecbatanis 'universa materia erat e cedro, aut cupresso.' Polyb. X. 24. *Freinsh.*

§ 7 *Aqua, aridam*] Excusi: *omissa igitur, quam portaverant, aqua, igni aridam materiam, &c.* quomodo si legas; *materiam igni* accipiundum erit fere, ut *aquam manibus*, cujus prioris exemplum, cum alibi legere non meminerim, nemini temere id scribendi auctor sim. *Modius.*

§ 8 *M. navium*] Adhuc excusi *decem milium*, sed nihilne pudere vanitatis, cum etiam, qui mendacissimi inter Græcos sunt, numquam eo impudentiæ processerint, ut mille ducentis navibus rostratis classem Xerxis ampliorem fuisse dixerint? Verum ita cogitant, quid faciant, qui in typographiis præsident, homines mehercule pistrino digni, ut qui etiam apud Justin. lib. II. quasi parum esset in Curtio negligentes fuisse, ausi sunt scribere. 'Naves quoque decies centum millia:' credo, quia exercitus Xerxis decies centena hominum

milia explebat, voluisse etiam singulis hominibus suam navem esse: sed hæc præpostera liberalitas mihi nequaquam placet, quare et hic reponendum censeo, 'Naves quoque mille numero habuisse dicitur:' facilis fuit ad errorem via, quod millenarius numerus, cujus nota hæc est in libris veteribus CIↃ. interdum X. littera, quæ et notæ quam simillima est, designari solet. *Modius.*

Contabulato mari] Sueton. Calig. XIX. 5. de Baiano sinu ponte juncto: 'Scio plerosque existimasse, talem a Caio pontem excogitatum æmulatione Xerxis, qui non sine admiratione aliquanto angustiorem Hellespontum contabulaverit.' Pete eam historiam ab Herodoto VII. 33. *Freinsh.* Ex historia Xerxis notissima sunt: navigiis autem hunc pontem junctum fuisse, ut magnis fluminibus nunc imponuntur, docet Arrian. lib. V. *Cellar.*

Perfossisque montibus] Xerxes Atho Thraciæ montem perfodit, non tam commodioris navigationis ergo, quam jactantiæ gratia, ut conjicit Herodotus VII. 24. Quo ex facto ingens postea campus declamationum. Himerius apud Photium Cod. CCXLIII. Τότε ἐκεῖνος παρανομεῖν οὐκ ἀπὸ ῥημάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως ἤρχετο· ἐπετίθει γὰρ θαλάττῃ μὲν ἤπειρον, δι' ὀρῶν δὲ μέσων ἐναυτίλλετο· θαλάττῃ μὲν ὅσα γῇ, γῇ δὲ ὅσα θαλάττῃ χρώμενος, quod fragmentum evidenter ad Xerxem spectat: quem dicit non ἀπὸ ῥημάτων (quod corruptum esse arbitror) sed ab ipsa natura incepisse ostentare insolentiam suam mari terram imponentem, per medios autem montes navigantem, ut ita mari tamquam terra, terra tamquam mari uteretur. Vide Senecam Suasoria secunda. Tangit eam historiam et Marcianus Geographus: Τὸν Ἄθω δὲ παραπλεύσαντι παράλιος πόλις Ἄκανθός ἐστιν, Ἀνδρίων ἀποικία. Παρ' ἣν διώρυξ δείκνυται τετμημένη Ἑπτὰ σταδίοις, Ξέρξην δὲ λέγετ' αὐτὴν τεμεῖν. *Atho montem prælegenti maritima civitas occurrit, Acanthus, Andriorum colonia. Juxta quam ostenditur fossa septem stadiorum, ubi Xerxes montem secuisse dicitur.* Eum montem cum Dinocrates (sic enim potius, quam Stasicrates) in Alexandri imaginem redigere vellet, ita regem ei respondisse fingit Plutarch. de Fort. Alex. II. 6. 'Tu tamen, Atho montem intactum relinque. Satis est eum esse monumentum petulantiæ, quam unus in eum rex (Xerxes videlicet) exercuerit.' *Freinsh.*

Fretum] Id alludit Senecio in Suasor. 2. Senecæ, de Xerxe: 'Ille qui classibus suis maria surripuit, qui terras circumscripsit, dilatavit profundum, novam rerum naturæ faciem imperavit.' *Freinsh.* Plinius etiam IV. 10. 'fretum' vocat, 'quo montem Athon Xerxes continenti abscidit.' Mela II. 2. 'navigabile fretum.' Catullus Coma Beren. vs. 45. 'novum mare.' Peninsula enim Athos erat, quam in insulam redegit Xerxes: fossa autem illa oblimata postmodum fuit, nec ejus vestigium superest. Adi Vossium ad Melam II. 2. *Cellar.*

§ 9 *Longa ætate*] Quadringentorum circiter annorum ad Curtium. *Raderus.* Quam longa? hoc vero non exprimitur, ut facile appareat abesse quidpiam. Ideo libri alii, *Ac ne tam longa quidem;* sed hoc puto emendatorum esse, non Curtii: ipse sic videtur scripsisse: *Ac ne tam longa hac quidem ætate.* Vitium ex eo natum, quia dum voces *longa hac,* junctim et sine adspiratione *longaac,* dein *longa* scriptæ. *Scheffer.*

Resurrexerunt] At non urbem, sed regium in ea palatium incendio hoc absumtum fuisse scriptores tradunt, et Diodorus etiam post Alexandri mortem XIX. Persepolim ut temporum illorum civitatem memorat etiam auctor Machab. II. 9. 2. quæ auctori I. 6. 1. ubi eadem referuntur, *Ely-*

mais est, ut probabile sit, hoc patrium nomen fuisse, sicut *Elam* Persiam sonat; alterum a Græcis impositum. 'Resurgere' autem de instauratis urbibus etiam alii dixerunt. Paterc. I. 7. 'Vix crediderim tam mature tantam urbem crevisse, floruisse, concidisse, resurrexisse.' Propert. IV. 1. 71. 'Troica Roma resurges.' (hæc contraxit in pauca, quæ diffuse habent Raderus et Freinshemius.) *Cellar.*

Macedonum] Divinabam, *Medorum*: ut scilicet simul intelligantur et Persæ. Sic mox de Ecbatanis capite Mediæ: 'Urbem hanc nunc tenent Parthi.' Et sane jure quæras, cur hoc loco, ubi de Persepoli sermo est, mentionem faciat urbium, quas Macedones tenuerint. Si tamen *Macedonum* retineas; intelliges de successoribus Alexandri, non qui Macedoniam, sed qui has terras tenuerunt, usque ad Arsacis tempora: hoc est, de Nicatore Seleuco, Antiocho Seleuci, Seleuco Antiochi, a quo defecere Parthi. *Freinsh.* Hoc vero *Macedonum* ex glossa est inepti interpretis, qui, cum *reges* hic videret nominatos, de Macedonum regibus accepit. Præterea et alio vitio hic locus laborat. Vult enim dicere, alias urbes superesse, Persepoleos ne vestigium quidem adparere. At hoc non faciunt verba, ut nunc leguntur. Itaque sic censeo legenda: *Alias urbes, quas habuere reges, nunc habent Parthi.* Sensus clarissimus: habent eas Parthi, ergo supersunt. Debent autem hic intelligi urbes illæ, in quibus itidem versari reges Persarum consueverunt. habuerunt autem certas aliquas, quas inhabitabant æstate, et alias, quas hieme, qua de re Brissonius est consulendus. *Scheff.*

Vestigium] Sic de Veiis Florus I. 12. 11. 'Hoc tunc Veientes fuere: nunc fuisse quis meminit? quæ reliquiæ? quodve vestigium? Laborat annalium fides, ut Veios fuisse credamus.' Sic Carthaginis solo aratrum inductum esse a Modestino in lib. XXI. quib. mod. usufr. amitt. didicimus. Josephus de Bel. Jud. VII. 1. 'Ambitum civitatis (Hierosol.) ita complanavera diruentes, ut qui ad eam accessissent, habitatam aliquando esse vix crederent.' *Freinsh.*

Araxes] Verbo saltem admonere debuerant Curtius, Siculus, et qui vitam Alexandri conscripsere, alium hunc Araxem esse a nominatissimo Armeniæ flumine. Id unus fecit Strabo: hinc certum videtur eumdem fuisse, quem alii 'Ρόγανιν appellant, quum Ptolemæus ipse statuit Persepolim sitam ad fluvium 'Ρογομάνιν atque hinc a Græcatioribus, eadem fere etymologia, hunc Araxin esse 'Ρόγανιν deducit doctissime Salmas. Plin. Exercit. p. 846. *Snak.*

§ 10 *Fuisse delendam*] Ex necessitate fatali. Hanc enim in caussa fuisse, ut factum tam fœdum committeretur. *Scheffer.*

§ 11 *Gravatam ebrietate*] Membranæ, *ipsum ut primum ad gravatam ebrietate mentem quies rediit, &c.* non recte. *Modius.*

Conspicere] Vulgo *respicere*, sed male, aliud enim hoc est. *Idem.*

CAP. VIII. § 1 *Caput Mediæ*] Locum hunc arbitrario jure constituisse me profiteor, sed tantum arbitrario, in impressis ita circumferebatur: *Ille jam Ecbatana pervenerat caput Mediæ. Urbem hanc nunc tenent Parthi: eaque æstiva agentibus sedes est.* Colonienses membranæ hoc modo habebant: *Ille jam Ecbatana pervenerat caput Mediæ urbs: hæc nunc tenent Parthi eaque æstiva agentibus sedes est.* Sigebergenses vero isto: *Ille jam Ecbatana pervenerat caput Mediæ urbis: hæc nunc tenent Parthi eaque æstiva agentibus.* Hinc videre potes et emendationem nostram, et emendationis rationem; adscripserat ad vocem *tenent* aliquis *urbem hanc s.* inde porro hoc in contextum pervenit. Alius ad voces ea-

put *Mediæ*, *urbs hæc*. Postremo in illis *æstiva agentibus* adhæserat litera ultima vocis præcedentis, ad principium sequentis, atque ex eo, ab iis, quibus oratio parum plena videbatur, adjectum est in quibusdam codicibus *sedes est*: in quo quidem etiam hac causa proclivior fuit ad lapsum via indoctis, quod illud *gentibus* apud bonos auctores pro ignotis pene et longe dissitis accipi nesciebant. *Modius*. *Ille jam Ecbatana pervenerat, caput Mediæ. Nunc tenent Parthi: eaque æstiva gentibus*] Vellem sobrie magis hæc circumcidisset Modius. Mihi diligentius omnem scripturæ varietatem pensitanti sic videtur: *Ille jam Ecbatana pervenerat, caput Mediæ. Urbem hanc nunc tenent Parthi: eaque æstiva genti sedes*. Num gentem ipsos Parthos accipies, qui per ætatem illuc concesserint, non ignotos alios et dissitos nescio quos populos, de quibus obscure injicit ille. *Acidalius*. *Ille jam Ecbatana pervenerat caput Mediæ urbem*] Sic expedirem distinctione: *Ille jam Ecbatana pervenerat. Caput Mediæ urbs hæc: nunc tenent Parthi*. Gronov. Observ. II. 12.

Ecbatana] Herodot. I. 98. 'Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit unum oppidum condere: ut hoc uno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obsequentibus quoque hac in re Medis, mœnia constituit ampla simul et valida, quæ nunc Ecbatana appellantur,' &c. Plin. VI. 14. contra: 'Ecbatana caput Mediæ Seleucus condidit.' Ego interpretor prius diruta, postea a Seleuco instaurata: neque dubitandum. Alii Dario Hystaspis F. attribuunt. Est et aliud oppidum in Syria huic amplissimæ civitati cognomine. Herod. III. 62. Ἐγβάτανα τῆς Συρίης. Est autem nomen compositum: prius membrum monosyllabum est, nomen fortasse proprium. Nam id asserere meum non est. Alterum constanter asserimus Chaldaicum esse, et 'palatium,' sive 'regiam' significare, בִּיתָן *Bethan*, aut *Baithan*. Unde et illa urbs sine priore membro dicitur Βαθάνεια, vel Βατάνεα, auctore Stephano. Βάτανα bis legitur apud Isidorum Characenum. Demetrius apud Stephan. 'Agbatana duplicia sunt: alia quidem Mediæ, aliæ vero Syriæ.' Diversitas prioris membri ΑΓ-Βάτανα, et ΕΓ-Βάτανα, satis ostendit, vocem esse compositam. Scaliger ad Num. Euseb. MCCCIX. ubi 'Deioces Ecbatanam condit.' Diodor. II. 13. antiquiorem eam urbem facit Semiramide, et propterea multo magis Deioce. Historia Judith. cap. 1. quemdam *Arpaxad* ejus conditorem tradit. Ceterum, pro *Ecbatana* in Curtianis codd. aliquot locis scriptum est *Batana* et *Batava*; ut non immerito dubites sic scripsisse Curtium: quando et in aliis auctoribus ita reperiri ex Scaligeri verbis didicimus, eoque modo apud Nonium in 'Cercurus' ex Lucillio scriptum fuisse tradit Bapt. Pius, Annotat. poster. sylloge III. 130. 'Bathanam et Babylonem ibo;' quamquam ibi rescribendum omnibus etiam Curtianis locis putaverit *Ecbatana*, vel *Ecbatanam*. Freinsh.

Urbem hanc] Plures Mss. *Urbs hæc*: manifesto indicio, nihil horum esse a Curtio. *Freinsh.*

Æstiva agentibus] Strabo XI. p. 514. dicit, Ecbatana Hibernam esse sedem Parthis; postea XVI. 743. Æstivam sedem esse. Puto supra μνημονικὸν ἁμάρτημα esse Strabonis, vel vitium librarii. *Loccenius*. *Æstiva agentibus*] Legerem hic *regibus*, pro gentibus: editio nupera Allobrogica pro *gentibus* reposuit *agentibus*: non placet, nisi intelligas regibus: alii aliter edidere. Acidalius, *eaque æstiva genti sedes*. Raderus. *Æstiva agentibus*] Alii, *gentibus*; omissis quæ sequuntur, *sedes est*: pro quo Raderus mallet *regibus*; Acidal. *genti*: sed rectum est *agentibus*, ut intelligantur Parthi, non

quilibet, sed reges. Adde Brisson. de Regno Persarum lib. I. p. 46. *Freinsh.* Parthici reges Ecbatanis æstiva, quemadmodum Ctesiphonte hiberna agebant, quod ibi, in boreali parte regni moderatior æstus: heic ad austrum vergente regione, hiems tolerabilior esset. *Cellar.*

§ 2 *Stadia M. D.*] Quadraginta septem (stadiis minus quatuor) milliaria Germanica, Italica centum et octoginta septem eoque amplius. *Freinsh.*

Adversus celeritatem] Repete dicta cap. v. 3. *Cellar.*

§ 3 *Triginta millia*] Mihi fide hic dignior Arrian. III. 4. 12. Darium ab Ecbatanis fugisse, 'cum exercitu equitum trium millium, peditum sex millium.' *Freinsh.*

Fide] Forte, *fidei*. Heinsius.

§ 4 *Funditorum*] Peculiaris ista manus, non comprehensa numero 30000. superiorum; levis nimirum hæc armatura. Adde infra ad v. 12. 4. *Freinsh.*

Bactrianæ regionis] Impressi codices, *Bactrianæ urbis regionisque præfectus*, quod etiam, si verum amamus, verius est; sic supra dixit 'qui regioni Babyloniæ ac civitati præessent.' *Modius.* *Urbis*] Expungunt hoc alii: ego necessarium putem. tam enim urbi quam regioni vult fuisse præpositum: quod ita non semper solere notavi supra ad v. 1. 4. et vero nulla suspicio est hæc verba ab alio, quam Auctore, hic fuisse inserta. *Freinsh.*

§ 5 *Declinavit via militari*] Via regia, frequenti, et ita lata, ut ordines militares capiat: infra cap. XIII. 23. 'Jumenta decesserant via militari.' Usus hoc nomine etiam Sueton. Aug. cap. 49. et Hyginus de Coloniis in Delmatia. At Siculus Flaccus p. 9. vocat 'vias regales.' *Cellar.*

Impedimentorum] Alii *impedimentorumque*: quod scilicet lixis ea nollent committi: sed nihil mutandum puto. Hi enim jumentorum, curruum, &c. custodes, rectoresque erant; nec tamen obstabant, quin, ubi res posceret, extra ordinem militare præsidium adderetur. *Freinsh.*

§ 6 *Consilio*] Ne te fallat Vir Doctus in Hist. Fori Rom. III. 18. qui putat fuisse hic 'gregarios simul cum illustribus convocatos.' Certe enim non fuerunt: non hoc ex sua majestate duxisset Darius: et ut hoc parum validum arbitreris, ipsam historiam inspice, nullam de cujusquam gregarii admixtione suspicionem ibi reperies: nisi id unum quod sequitur, 'ex multis millibus,' &c. sed ea oratio etiam sibi constat, si ad duces præsentes, quamquam absentibus eorum copiis, referatur. Sane fraudi fuit Erudito Viro lectio alia et deterior quorumdam codicum: *Concilio*, quod, ut ibidem ille ostendit, 'ad plebeculæ temere coactæ turbam fere refertur.' Scio tamen sæpe confundi, seu quod promiscue usurpari solita essent; sive proclivis unius literæ error multis in locis observatum ab auctore discrimen sustulit. *Freinsh.* *Consilio*] Amicis et consiliariis advocatis. *Cellar.*

Si me cum ignavis] Coloniensis scriptus, *si cum ignavis inquit irem, et pluris, &c.* sed hoc quidem *irem* in malam crucem hinc ire æquissimum est. *Modius.*

§ 7 *Etiam conniti*] Vide ne legendum sit *id jam conniti*. Acidalius.

§ 8 *Quia tanto honore*] Vulgo, *qui tanto honore*. Modius.

§ 11 *In regno*] Eadem fortuna Mithridatis fuit: eadem Jugurthæ: quem Florus III. 1. 12. 'Finium suorum regnique fugitivum' venuste appellat, quomodo fere Cyprianus lib. IV. de Idol. Vanit. Judæos 'soli et cœli sui profugos.' Quo loco male distinguitur: 'Dispersi et vagabundi vagantur soli. Et cœli sui profugi per hospitia aliena jactantur.' Sic Curt. v. 12. 2. 'Terrarum orbis exsul.' *Freinsh.*

§ 12 *Mazæi et Mithrenis*] Mazæum

transfugam Satrapia Babyloniæ Alexander donaverat: Mithrenem Sardium proditorem præfecerat Armeniæ. Curt. v. 1. 44. *Cellar.*

§ 13 *Nec Dii sinerint*] Rursum editi: nec *Dii sinerint, ut si hoc decus mei capitis, aut demere mihi quisquam, aut condonare possit: nec hoc imperium vivum, &c.* pessime, qua a locutione, qua ab interpunctione. *Modius.* Rectius hæc scribere, et distinguere se putat Modius, quam vulgus. Assentio, sed ita, ut sentiam, nec ipsum rectissime. facio: *Nec Dii sinerint* (an *sirint*) *ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quisquam, aut condonare possit. Nec hoc imperium vivus amittam, idemque erit regni mei et spiritus finis.* Confer hæc cum Modianis et vulgatis: videbis, quid ab utrisque, et quare sim mutuatus. *Acidalius.*

Hoc decus] Diadema, ornamentum et insigne regium. Cydarim supra Curtius lib. III. vocarat. *Raderus.*

Imperium unius amittam] Idem dixit Sueton. in Ner. cap. 42. 'Qui suum imperium unius amitteret.' *Popma.*

Vivus] Sic apud Sueton. cap. 42. Nero querebatur se 'inaudita et incognita pati, qui imperium suum vivus amitteret.' Id enim nondum acciderat Romæ: qui enim id tenuerant, non nisi cum spiritu posuerunt, excepto Sylla, qui sponte abdicavit: reliquis cordi fuit, quam apud Liv. XXIV. 22. 8. marito Demarata sæpe ingerit, Dionysii tyranni vox: 'qua pedibus tractum, non insidentem equo relinquere tyrannidem dixerit debere.' quod quidem aliter alii referunt. Cicero ad Attic. III. 10. de sua dignitate et opibus: 'Hic utrum tandem sum accusandus, quod doleo; an quod commisi, ut hæc aut non retinerem (quod facile fuisset, nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia inirentur) aut certe vivus amitterem?' Quare typographicum potius sphalma arbitror, quod in Popmæ notis hic Curtii locus; item iste Suetonii sic referuntur, ut pro *vivus* utrobique sit expressum *unius*; quamquam sic quoque legi aiunt in Palatino primo. *Freinsh.*

§ 15 *Quam versabilis*] Sic edidit Freinshemius: ego autem credo Curtium scripsisse *versatilis*; nam alterum nescio an occurrat alibi. *Scheffer.* Etiam alii hoc loco *versatilis* et legerunt, et ediderunt. Verum perquam similis huic loco est sententia Senecæ de Tranq. An. cap. 11. 'Scito ergo omnem conditionem versabilem esse.' *Snak.*

Mitiores vices ejus] Forte, *mitioris vices ejus.* Heinsius.

Dii aversantur] In Aldino codice legitur *adversantur*, quod puto esse rectum, aliud est *aversantur*; aversamur enim ea, quæ nobis displicent, et nos ab iis quasi avertimus: non sic aversantur bella Darii, sed plane adversantur Dii: hoc est, adversarios se faciebant eorum; vertebant se contra bella illa; et a parte Alexandri stabant contra Darium. Itaque mox capite sequenti Nabarzanes: 'Diis adversis bellum inimus.' *Scheffer.*

§ 16 *Stipendium Macedonia tulit*] Herodotus de Persis sub Dario Hystaspis filio Hellespontum trajicientibus VI. 44. Τῷ πεζῷ Μακεδόνας πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσατο. *Peditatu Macedonas ultra eos, qui jam serviebant, in servitutem redegerunt;* nam ante paullo, quum idem rex ex Scythia rediret, per præfectum Macedoniam tentaverat. Herod. v. 1. et 98. Justinus VII. 3. *Cellar.*

Gentisque] Cujus autem gentis nobilitatem laudat Darius? An Persarum? atqui illos notaverat voce *vestra*: an Macedonum? at quid de horum nobilitate et fortitudine sentiat, cum in aliis orationibus, tum in præcedentibus verbis satis docuit. Lego indubitato, *nobilitate vestra gentisque.* Isocrates ad Philippum: Μεγάλην τὴν δόξαν καὶ πρέπουσαν καὶ σοὶ καὶ τοῖς προγόνοις καὶ τοῖς ὑφ' ἡμῶν πεπραγμένοις.

Magnam gloriam decentem et te et majores tuos, resque a vobis gestas. Gronovius. Ita supra III. 7. 12. Sisinem Nabarzanes stimulat, 'ut dignum aliquid nobilitate ac moribus suis ederet.' Ceterum si quis malit retinere *gentisque* habet quo defendat, *nobilitate vestra, gentisque*, hoc est, qua privatim quisque ob genus aut facta pollet, quaque gens universa ob imperii magnitudinem atque diuturnitatem celebris est. Hac forma legimus aliquoties in hoc auctore, 'se urbemque dedere,' cum tamen incolis deditis, urbs utique dedita intelligeretur: item 'se gentemque;' ut non solum princeps gentis suo nomine se dedidisse putetur, sed et se, et simul totam gentem in fidem victoris tradere. Præsertim autem in illa exhortatione magnam vim habet utriusque argumenti conjunctio, ut non a privata tantum virtute, sed et gentis gloria quisque stimuletur. Sic apud Senec. Suasor. 2. 'Trecenti sumus: sed viri; sed armati; sed Lacones.' Ita Livius conjungit 'viros et Romanos.' *Freinsh.* Recte Gronovius *gestisque*. Heinsius.

CAP. IX. § 1 *Sæpe diximus*] Ait sæpe dixisse: nec vel semel invenio in hoc et superioribus libris, quos habemus: in amissis primo et secundo an usquam meminerit quis scire potest? Credere tamen id liceat: at sæpe ibi fecisse, non hoc etiam licet. Igitur, si cui ita videatur, in locum τοῦ *sæpe*, reponam *supra*, quod respiciat ad priores duos, aut alterum eorum, et magis secundum, in quo conjicere possumus locum fuisse potius ei mentioni. Si minus aliis hoc videtur, at illos delere penitus jubebo. Infra VI. 5. 2. scio idem dici. *Acidalius.* Non tamen impossibile est, duobus istis libris crebram hujus hominis factam fuisse mentionem: erat enim occasio narrandi, quo tempore, quave caussa patria pulsus Philippum adiverit, quæque interim dum ibi esset egerit, quomodo deinde redierit. Consentaneum enim est Curtium utique primo libro de prædecessoribus Darii, deque Alexandri patre Philippo, nonnulla, et utique extrema tradidisse, ut ad sequentis historiæ planiorem intellectum necessariæ narrationes præstruerentur. *Freinsh.* Acidalius vult *supra*; forte, *nempe*. Heinsius.

Pretiosissima vestium] Ita melius quam *pretiosissimam vestem*, alio quoque Curtii loco V. 6. 7. adstipulante. De re ipsa vide Kirchmannum de Funer. Rom. I. 1. 10. et Magium Miscell. II. 21. Quibus adde Xenophontem Ἀναβάσ. lib. III. qui locus huic valde est similis: postquam enim recitasset ultima verba ex oratione Cleanoris: 'Ubi fortissimis animis dimicaverimus, quidquid Diis visum fuerit, feramus.' Subjicit: 'Hinc Xenophon surgit, quam elegantissime potuit, ad pugnam ornatus. Existimabat enim, si Dii victoriam largirentur, pulcherrimum ornatum victoriæ convenire: sin moriendum esset, elegantissimo se dignum cultu judicabat, quo ornatus diem in terris extremum clauderet.' Sic et M. Curtium 'equo quam poterat maxime exornato insidentem armatum se in specum immisisse,' Livius VII. 6. 5. tradit. De Cleopatra ad Flor. IV. 11. 11. diximus. *Freinsh.* Repete notata ad V. 6. 7. *Cellar.*

Quanto maximo] Sic supra IV. 12. 26. 'quanto maximo cursu posset.' Adde Daviesium ad Cæsarem Bell. Gall. V. 28. *Snak.*

Mortem] Scripti libri *hostem*, minus bene. *Modius.*

§ 2 *Inauditi antea facinoris*] Ἱπποφορώτερον hoc, et ὑπερβολικώτερον, graviora et hoc atrociora facinora memini, quando filii parentes reges et fratres se mutuo interficiunt regnandi caussa. *Inauditi* ergo *facinoris* expone rari, crudelis, atrocis, immanis. *Raderus.* *Inauditi antea facinoris*] Ni-

hil hic rhetoricum et hyperbolicum, si Curtii mentem percipis: qui non cum quovis facinore hoc comparat, nec in mentem ei venit id omnibus aliis, quæ umquam accidissent, gravius prædicare, sed simpliciter indicat, istam perfidiam ante ea tempora numquam in Persis fuisse auditam, apud quos semper 'regum eximia majestas,' ut infra v. 10. 2. dicit, fuerat. *Freinsh.*

§ 3 *Scio me*] Hujus orationis apud Caussinum in Parallel. eloquentiæ œconomia est cap. 18. p. 568. *Raderus.* Fœdam adulationem libertatis specie incrustat: hoc est quod Tacitus Hist. I. 1. ait, 'Malignitati falsa species libertatis inest.' *Loccenius.*

Gubernator] Utitur hac similitudine Cyrillus, in cap. 16. c. 1. Quæst. 7. 'Sicut ii qui mare navigant, tempestate urgente, navique periclitante anxiati quædam exonerant, ut cetera salva permaneant: ita et nos cum non habemus salvandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, despicimus ex eis quædam, ac junctorum patiamur dispendia.' Τὸ δὲ μέρος ἀνάγκη κακοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου, ait Max. Tyrius Dissert. XXV. *Necessum est, ut pars patiatur pro salute totius.* Ex hac caussa orta est Lex Rhodia de Jactu, cujus adhuc in Digestis nonnulla supersunt vestigia, eruditissime excussa a summo Viro Jacobo Gothofredo in libro singulari ad leg. 9. eo tit. *Freinshem.*

§ 4 *Diis adversis*] Forte, *aversis*. Heinsius. Lusus est frequens in his vocibus *aversus, adversus*, tam scriptorum quam interpretum, ex cognata significatione, et hinc facillimo et obvio errore. Sic supra hujus libri cap. VIII. 15. 'Dii aversantur' Cl. Schefferus prætulit 'adversantur,' quod cum accusativo rarius præterquam apud Tacitum legas. *Snak.*

Et ominibus] Accidit hoc loco Curtio, quod multis item aliis bonis scriptoribus, ut vox hæc in eo perperam scriberetur, et pro ea in omnibus fere libris *hominibus* legeretur, non bono mehercule exemplo, recto enim et ordine facere Curtium palam est, cum initiis omina conjungit; verum quia de hac re multi multa, et nos alio properamus, locum notasse contenti, reliqua aliunde petendum relinquimus. *Modius.* *Ominibus*] Sic omnino legendum adspiratione recisa, quæ sæpius addita perperam, aut etiam omissa vitium facit auctoribus. Exemplo sit Plinius IX. 35. 24. 'Conchylia et purpuras omnis hora atterit:' pro quo male legitur 'ora.' Nam de tempore ei sermo est, opponitque ista unionibus, quos dicit 'æternæ prope possessionis' esse. De auspiciis istis summæ fortunæ obiter diximus supra ad III. 2. 1. quam materiem prolixe tractaverunt Gruterus ibi citatus, et Dempsterus ad antiq. Rosini II. 16. Tangit id Victor de Cæs. cap. ult. quem adscribo ut persanem, olim etiam ad Floram tentatum: 'quæ quamquam in ejus fortuna, principis tamen consilio accidere.' Scribe: 'quæ quamquam vi ejus, fortuna principis tamen et consilio accidere.' Vim pro *efficacia*, hoc est ἀντὶ δεινότητος, quomodo isto vocabulo Marcellin. XIV. 26. utitur, posuit: ut Tacitus Varum 'vi Arminii cecidisse' ait, I. 55. 3. Est ergo idem fere illorum verborum sensus, qui Tiberianorum istorum apud Tacit. III. 47. 1. 'Fide ac virtute legatos, se consiliis superfuisse.' *Freinsh.*

§ 5 *Indi et Sacæ*] Fœderati potius quam subjecti imperio Persarum. Sacæ autem gens Scythica Indis finitima, post Paropamisum montem: nec forsan una gens, quia 'fere omnes Scythæ etiam in unum Sacæ appellati.' Mela III. 5. vulgo legunt *Sagæ;* sed nusquam occurrit gens Sagarum. Sacæ autem notissimi etiam infra VII. 9. commemorandi. *Cellar.*

Renovandas vires] Ne Dii siverint,

ut hæc ita operarum negligentia legantur, nisi Curtium sexcentas prægnantes plagas placet ab Orbilio exspectare; sed emenda, ut excudendum dederam: *tot populos, tot exercitus, tot equitum peditumque milia ad renovandas vires paratas habes, ut major, &c.* ita inquam lege, aut certe, ut jam dicam: *tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque milia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut major, &c.* prior scriptura a membranis est, posterior a Lugdunensibus editionibus. *Modius. Ad renovandum bellum vires paratas habent*] Libri alii *ad renovandas vires et parata* habent, quæ lectio videtur melior, cum non satis concinne vocabulum *belli* (ad renovandum *bellum*, ut major *belli*) repetatur. *Scheffer.* Forte legendum, *tot populos . . . ad renovandas vires paratos habent.* Heinsius.

§ 6 *Fortium virorum*] Vide Mureti Var. Lect. IV. 2. adde Berneggerum in Tacitum Quæst. 30. *Freinsh.*

§ 7 *Vilitatem sui*] Ita legendum, cum in editis libris esset, *utilitatem*, vidit et admonuit etiam nos doctissimus Faber. et hanc ejus emendationem confirmant uno ore omnes membranæ. *Modius.* P. Faber. Semestr. I. 10. primus emendavit, 'ad vilitatem sui,' id est, ad vitæ contemtum, et mortem oppetendam: et ita Galtherus, 'ut vitam ducere vile Hi reputent.' *Loccenius.*

Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non pigre ire satis est] Non apte, meo quidem animo, infertur *Itaque.* Non enim gnomas hasce claudit. Aptius credam *Utique.* Sane sciamus, inquit, post mortem nihil esse nostri amplius: ad eam igitur non cursu et sponte properandum, satis si non lento et invito gradu eatur. Ipsæ sententiæ multorum ore celebratæ: quarum aliquot e plusculis scriptoribus affert ad Tacitum Hist. II. divinus Lipsius: et addi cum similes aliunde plures, tum hæc non absimilis ex Œdipo tragœdi cujuscunque potest, 'Haud est virile terga fortunæ dare.' *Acidalius. Itaque*] Acidalius aptius credit, *Utique.* Ego illud malim, optime cohærens præcedentibus, *Virtus nihil inexpertum omittit, itaque ultimum omnium mors est,* non ergo præcipienda, aut priori loco tentanda quam ea, quæ ordine præcedunt: quæ si omnia exhausta sint, tum demum tempus est *non pigre eo ire.* Freinsh.

Pigre ire] Scripti libri *pigere ire.* Modius. Forte, *pigre iri satius est.* Heinsius.

§ 8 *Fiduciarium imperium*] Fiduciarium, quod sub fide restitutionis concessum est. Cæsar. B. C. II. 17. 'Officium legati, qui fiduciariam operam obtineret.' Livius XXXII. 38. 'Nabidi eam urbem velut fiduciariam dare, ut victori sibi restitueret.' etiam regnum fiduciarium dicitur Hirtio B. Alex. cap. 23. quod Arsinoë, dum controversia inter Cleopatram et fratrem componeretur, administrabat. *Cellar.*

§ 10 *Bactrianique tristium*] Adhuc scripti, *ni propere Bessus Bactrianique deprecarentur tristium specie, &c.* miramur adhuc, sæpe præter rem in scriptoribus quædam inculcata inveniri? *Modius.* Locus procul dubio mendosus; quod etiam annotavit Nob. Heinsius. Sed constantissime Mss. interponunt vocem, *deprecarentur,* quæ cum sensum turbet a Modio est eliminata, nec obtinere locum nisi mutata potest. An non potuit scripsisse Curtius? *ni propere Bessus Bactrianique deprecantium pristina specie;* ut mox cap. 10. 2. 'pristinæ veneratio fortunæ;' et plura in Indice.

§ 12 *Suorum tamen*] Hoc *tamen* omittunt quidam impressi, et mox alieno loco inferciunt, 'instare tamen Alexandrum.' *Freinsh.*

Persecuti fugam ipsius] Non Alexandri, licet proxime de eo præcesserit, nec enim ejus fuga aliqua, sed

Darii, hoc est, qui eum fugientem essent secuti: ita supra cap. 8. 'Bis me victum, bis fugientem secuti estis.' *Scheffer*. *Persecuti fugam*] Adhuc comites fugientis regis. *Cellar*.

§ 13 *Ea re paruit Artabazo*] Hæsitationem librarii subodoror, qui cum legere divulsam ac laceram forte veram vocem nequiret in plures eam pro captu suo tribuit, et scripsit, *a rege ea re*, cum deberet simpliciter *ægre*. Nam sic omnino me auctore corrigendum: *quid futurum, si persecuti fugam ipsius alienentur? Ægre paruit Artabazo, &c.* nihil certius de re, de verbis. Ægre ac vix parebat Darius, quod notare voluit Curtius ac debuit: *ea re* laxum nimis, et non magnopere hic faciens ad structuram exactam. *A rege* quid opus erat addi? maxime quum ad regem ipsum loqueretur; atque etiam quia dixerat jam *fugam ipsius*, cui potius *ab eo* subjunxisset. Qui aliter sentiet, eum nihil sentire sentiam: quamquam de origine mendi sic potius habendum, si quid refert, ut nunc in mentem venit. Exolescentem ac fugientem forte vocem satis assequi librarii nequivere, quorum alius inde *a rege*, alius *ea re* legit ac scripsit, quæ post utraque simul in contextum, ut solet, ab aliis relata. *Acidalius*. *A rege. ea re*] Haud dubito quin verissime emendaverit Acidalius: *alienentur. Ægre paruit, &c.* Sic etiam sub fin. hujus cap. *ægre a Dario impetravit, &c.* Freinshem. Lectionem vulgatam, *ea re*, defendit tamen Gudius ad Phædr. I. 2. ubi ex hoc loco eumdem Phædrum restituendum putat. *Snak*.

§ 16 *Regionis opulenta*] *Opulentiam* vulgo. *Modius*. Modii lectionem probat et confirmat J. Fr. Gronovius ad Livium VII. 21.

Simulque quæ] Quis hoc ferat? scripsit Curtius *simul quæ*. Freinsh.

Nefas esse deseri regem] Digna laude vox fuisset, si, ut dixerunt, ita fecissent; sed mox rege in fugam verso sese moverunt ad motum fortunæ, et inclinarunt in Bessi partes, adeoque regem in totum deseruerunt. Ut vere dixerit de illis Virg. Georg. IV. 'Rege incolumi mens omnibus una est, Amisso rupere fidem.' *Loccenius*.

Monere nunc singulos, nunc universos, non ante destitit, quam satis constaret] Bona lectio, nec pejor: *monere nunc singulos, nunc universos: nec ante destitit, quam satis constaret.* Utra melior non satis mihi constat. *Acidalius*. *Non ante*] Malim, *nec ante*. Vide Indicem infinitivus. *Freinsh*.

§ 17 *Animumque regis*] Hæc ita esse scribenda monuit me Palmerius meus, cum alioquin in omnibus libris esset: *ut cibum caperet, animumque rebus adverteret.* Supra habuisti: 'Cape regis animum et in eam fortunam, qua dignus es, istam continentiam perfer.' *Modius*. Leg. *animumque curis regni adverteret*. Heinsius.

CAP. X. § 2 *Illis gentibus*] Vide supra ad III. 6. 17. *Cellar*.

Pristinæ veneratio fortunæ] Non minus reges suos in adversa, quam in prospera fortuna venerantur. *Cellar*.

§ 3 *Regio, cui præerant*] Bactrianæ finitimæ. *Idem*.

Tertiam partem Asiæ] Licet latissime extendas Bactrianam, et finitimas quoque ei regiones accenseas, ut Sogdianam et alias; tamen hoc procul a vero abest. propriæ autem Bactrianæ non amplissimi termini erant, ab occasu Margiana, a septentrione Oxus Sogdianam dirimens, ab ortu pars Indiæ, a meridie Aria, et mons Parapamisus. *Cellar*. Ut proinde non sit mirum etiam hæc sugillare Cl. Clericum Jud. II. 13.

§ 4 *Vires imperii*] Totius Asiæ, Persidis, Babyloniæ, Mediæ, et quidquid Dario paruisset recuperaturi, si Bactrianam regionem occupassent, sibique parere coëgissent. Vel: Inde vires bello accisas instauraturi. *Raderus*. Forte legend. *vices imp. repe-*

tituri, hoc est, vicissim repetituri imperium orbis terrarum, quod jam Alexander occupaverat: hoc enim eorum consilium fuisse, supra quoque v. 9. 2. ostendit, cogitabant enim idem, quod sic expressit Lucan. II. 13. 'fors incerta vagatur, Fertque refertque vices.' Dubito etiam annon pro *regionis potiri*, leg. *regis potiri*. h. e. regem in potestatem redigere. *Freinshem.* Recte Freinshemius, *regis potiri*. Heinsius.

§ 9 *Sollicitarent*] Ad tumultum et rebellionem concitarent. Nepos Pausania cap. 3. 'Helotes spe libertatis sollicitare existimabatur.' Sallust. Catil. 24. 'servitia urbana sollicitare,' id est, servos. Adde Nostrum, III. 5. 15. *Cellar.*

Ruinæ rerum] Cum nihil esset facilius hujus loci emendatione, fuerunt tamen ecce qui *ruina*, pro *ruinæ*, supponendo, et totam periodum aliter interpungendo, nescio quod monstrum lectionis, se quidem dignissimum, sed Curtio parum dignum, nobis peperere, stultividi homines. *Modius.*

Donis] Imo vero *bonis*. Freinsh. Recte Freinshemius, *bonis*. Heinsius.

§ 10 *Patere apud regem*] Quis scit, an non et hic ultimæ voces *apud regem* addititiæ? nihil iis quidem video opus, et timide tamen alienas affirmarim. *Acidalius.*

§ 12 *Titulum officii præferens*] Hæ sunt detestandæ artes perfidorum et insidiatorum, ut sollemne officium occulto sceleri prætexant ficto obsequio, ficta fronte, crocodyli lacrimis eum, cui insidias tendunt, nihil tale exspectantem perdant. Sic Abner a Joab occisus est simulatione blandæ salutationis. Spitamenes ab uxore simulato captus est obsequio apud Nostrum lib. VIII. Dion circumventus et interfectus est a Callicrate simulatione officii. Treveris fuit simulatum obsequium erga Voculam, quo incautiorem opprimerent apud Tacit. IV. Hist. verissimum de his Ciceronis effatum lib. I. in Verrem: 'Nullæ sunt occultiores insidiæ, quam quæ latent in simulatione officii, aut in aliqua necessitudinis nomine. Nam eum qui palam est adversarius facile cavendo vitare possis: hoc vero occultum, intestinum, domesticum malum non modo non exsistit, verum etiam opprimit, antequam perspicere, atque explorare potueris.' *Loccenius.* *Officii*] Simile de Cæsaris nece Sueton. cap. 82. 'Assidentem conspirati specie officii circumsteterunt.' *Freinsh.* *Titulum sollemnis officii*] Sub specie obeundi consueti officii nefarium scelus occulte tegebat. Sic etiam Justin. de Olympiade XI. 7. 10. 'Cum titulo officii ad exsequias cucurrisset.' Idem I. 10. 16. 'transfugæ titulo Babylonem proficiscitur.' In his 'titulus' prætextum sonat, et externam speciem. *Cellar.*

Aderat præferens] Ita vulgo quidem, sed legendum *aderant*, et *præferentes*, nam sic habent Dan. Bong. et antiquissimæ membranæ Florentinæ, quarum excerpta mecum communicavit eruditissimus Nicol. Heinsius. *Gronovius ad Senec. Controvers.* 13.

§ 15 *Qualem et virum*] Cicero apud Dionem XLV. 5. 'Tanto (Antonius) majore odio dignus est, quod vos homines tanta bonitate injuriis lædere non desinit.' *Freinsh.* Regem mitem et generosum, offensarum obliviscentem, virum bonum, et natura simplicem, simulatæ pœnitentiæ sincero adfectu credentem. *Cellar.*

CAP. XI. § 1 *Patron*] Fallit Virum doctum (Raderum) memoria, cum negat apud alios scriptores hujus mentionem esse, quapropter opus est eum etiam in adsignanda ejus rei caussa falli. Meminit enim Arrianus III. 3. 15. quamquam *Paronem* pro Patrone vocet; Phocensem patria fuisse, ex eodem auctore discimus. *Freinsh.*

In sarcinis] Tamquam omnibus ad iter potius, fugamque, quam ad prœlium paratis. Nec enim fere expediebantur, hoc est, ex sarcinis atque tegminibus proferebantur, aptabanturque arma, quam ubi prœlium speraretur. De quo more Lipsium in Analect. ad Milit. Roman. Dial. 2. vide. Sic ergo et alia hujus auctoris loca capienda; ut supra III. 8. 25. 'Itineri quam prœlio aptiores erant, raptimque arma capiebant.' Et de Alexandri militibus in transitu Tigris supra IV. 9. 19. 'Cumulis sarcinarum passim fluitantibus rex monet, ut satis haberent arma retinere,' tamquam quæ et ipsa inter ceteras sarcinas erant. Idque magis etiam intelligetur ex Xenophontis loco lib. IV. 'Ἀναβάσ. ubi similiter de fluvii transitu: 'In hoc conatu quum aqua mamillas superasset, ac flumen propter ingentia saxa, eaque lubrica, esset asperum; armaque in aqua gestari non possent, quod flumen eos abriperet; ac si quis in capite gestare vellet, nudos incedere adversus sagittas et tela reliqua oporteret; retrocesserunt.' Atque hinc ex contrario cognoscitur quid sit 'itineri simul et prœlio paratum esse:' nempe armis non in sarcinas colligatis, sed aptatis corpori, et ad congressum paratis iter facere. *Idem.*

§ 3 *Revocato, inter*] Ita scripsi, de certissima conjectura, cum in libris esset *revocatus*, quod præter mentem Curtii esset: neque enim hoc vult dicere, fuisse retentum sermonibus aliorum Patrona: sed illud potius, serendo subinde alium atque alium sermonem, captasse occasionem secreto cum Dario colloquendi. *Modius.* *Revocato*] Sic olim legendum conjeceram, et postea expressum vidi in uno Elzeviriano posteriore: nescio quid sibi velint alii: *sermone revocatus*; at *revocato sermone* est, cum sæpe dicturus toties se repressisset, vocemque jam prodire volentem quasi reprehendisset. *Freinsh.*

§ 4 *Bubacem*] An e Bubacene natum? multi enim peregrini a patria nomen traxerunt. Est autem Bubacene Asiæ haud procul ab Indis a Polyperconte subacta, ut infra VIII. 5. 2. Curtius docet. *Raderus.*

Ipse] Pal. 1. *ipsi*: probe. *Freinsh.*

Patron se vero, sed remotis arbitris loqui velle cum eo respondit] Quia dubitare semel cœpi et ad Pyrrhonios transii, non credo et isti loco ex sectæ lege. Gemina illa et ab auctore esse, *loqui velle cum eo*, non queo mihi persuadere: tu quid statuas, ejicienda an retinenda putes, vide. Quorsum autem retineas, quæ cum odio et tædio adsint, cum venustate et suavitate absint? *Acidalius.* *Loqui velle cum eo.* Acidalius de his quoque verbis dubitat; sed cum sensum habeant, inque omnibus libris reperiantur, et vero si iste mos admittatur, nihil umquam suspicione vacuum sit futurum; merito ferimus. *Freinsh.*

§ 5 *Quinquaginta*] Persarum 'copiis 30000. Græcorum, mercede conducta, adjecta sunt,' ut supra III. 9. 2. refert Curtius: posset igitur non injuria cuiquam rem attentius consideranti oboriri suspicio, ut pro *quinquaginta*, *triginta* legendum crederet. *Popma.* Si tamen omnes ad Granicum, ad Issum, ad Gaugamela colligas, facile quinquaginta millia conficias. *Raderus.* Imo multo plura: quando Leosthenes 'Græcos conductitios, qui Persis stipendia fecerant, ad quinquaginta prope militum millia in naves impositos, invito etiam Alexandro, in Græciam incolumes reportavit.' Pausanias l. VIII. *Freinsh.*

Terras] Vulgo, *sedes.* Modius.

§ 6 *Omisimus Græciam*] Iterum vulgo *amisimus.* Modius.

Nulla Bactra sunt nobis] Quorum sc. fiducia ineamus adversus te consilium sceleste, jungamusque nos Besso. Pertinent enim hæc ad significationem, verum occultam et fi-

guratam, facinoris, quod Bessus agitabat. *Scheffer.*

Et ceteris] Adhuc vulgo, *utinam et in ceteris*, pessime. *Modius.* *In ceteris*] Melius, *ceteris.* Utinam et ceteris non alibi nisi in te spes essent sitæ: innuit eos, qui rebus novis cum Besso animum adjecerant. Fero tamen et vulgatum, *in ceteris:* quamquam, si quid judico, multo languidior inde sensus exit. *Freinsh.* Si, ut pessimam, a Cl. Modio condemnatam illam præpositionem *in* observasset Cl. Clericus, non adeo sollicite forsan de emendatione, ut nova, laborasset, quemadmodum facit Judicii cap. 10. 6. Dissentit tamen doctissimus Heumannus, qui sic in Emendationibus ad Clerici Artem Criticam p. 178. Clericus perperam particulam *in* ejectam vult ex loco Curtii v. 11. 6. 'Spes omnis in te, utinam et in ceteris esset.' Liquida enim est sententia: Omnem spem nos in te habemus: utinam et in ceteris (Besso, Nabarzane, et militibus tuis, Persis pariter et Bactrianis, qui defectionem et parricidium moliuntur) parem spem habere possemus! Quod scilicet aut reparare conaturi sint, quæ amissa, aut honesta morte defuncturi, quod Darii eo rerum suarum statu erat consilium v. 8. 11. Accedit quod Clerici lectioni ipsa Latinæ linguæ indoles obstet. Dicendum enim fuisset Curtio: 'Spes omnis nobis in te (scilicet, est), utinam et in ceteris esset.' *Heumann.*

§ 7 *Et interpretis Græci*] Atqui sermo, qui referebatur, non fuit interpretis, sed Patronis, isque relatus est opera interpretis Besso. Cogitandum itaque, an non Curtius scripserit *et interprete*, vel *ab interprete.* Ac potuit vox *Græci* effecisse, ut glossator, qui nesciebat per eam designari Patrona, conjungeret cum præcedenti *interprete*, ac idcirco corrigeret hanc, faceretque *interpretis.* Nam quod T. Faber in Epistolis Criticis sequentia potius *relato sermone* putat emendanda, et mutanda in *remotione*, id vero plane alienum est ab hoc loco. Scilicet si remotione interpretis suspicio præberi Besso debuit delationis alicujus a Patrone factæ, removendus fuit ante, quam Patron deferret. nam post delationem, et cum jam omnia interpres accepisset, frustra removebatur. Nullus itaque hic remotus interpres. Hoc vult Curtius: cum Patron Græce loqueretur cum Dario, Bessum licet imperitum sermonis Græci, ipsa dictitante conscientia, suspicatum id, quod erat factum; postea suspicionem confirmatam per aliquem ex Persis, peritum sermonis Græci, qui referebat Besso omnem Patronis sermonem: neque enim interpres hic intelligendus is, qui sic specialiori notione vocatur, sed quicumque linguæ utriusque peritus, quales adfuisse plures non est vero dissentaneum, cum Patron allocutus sit Darium, non seorsum et remotis arbitris, sed præsentibus pluribus, quod apparet, quia Bessus quoque et Bubaces adfuere. *Scheffer.* *Interpretis Græci relato sermone*] At vero *remotis arbitris* et *sine interprete* collocutus cum rege fuerat: unde ergo interpres Græcus? hæc ita perplexum habent T. Fabrum, ut substituat: *interpretis Græci remotione.* Nulla enim, inquit, vehementior Besso caussa esse poterat suspicandi Patronem aliquid adversus se detulisse, quam quod interprete uti noluerat Darius. Vide Epist. I. 51. sæpius citatam. *Cellar.*

§ 8 *Conspici poterat*] Quemadmodum ante monui lib. III. legendum: 'ut unde nexus inciperet, quove se conderet, nec ratione percipi posset,' non *perspici posset*, quod ibi in scriptis erat; ita, vice versa, hoc loco non *concipi*, quod vulgo hæsit, sed *conspici* omnino est scribendum, vel meo periculo censeo. *Modius.* Suo periculo censet Modius *conspici* re-

scribendum, ego pene contra meo, *concipi* retinendum. Valet, intelligi, conjectari. Atque eadem permutatio lib. vi. nam et illic quidam: 'Is, quod ex vultu quoque percipi poterat, similis attonito,' ubi plerique tamen, et Modiani, *perspici*. Acidalius.

Quod adferret] Qui editionibus præfuerunt, legunt: *caussam consilii quod afferret cœpit*, adeo ne nunc quidem sapere occipiunt. *Modius.*

In ultimo discrimine et fortunæ et vitæ] Unius literulæ mutatione feceris elegantiora, *in ultimo discrimine es fortunæ et vitæ tuæ*. Acidalius. *Et fortunæ*] Non audio Acidalium, qui *es* pro *et* velit: nec in anterioribus potius *concipi* quam *conspici* legendum arbitror: cum enim utrumque recte dicatur, unus, puto, librorum consensus est, qui monstrare possit, utrum utri præferri debeat. *Freinsh.* Atqui omnium fere hic consensus est in voce *concipi;* nam sic Mss. nostri. D. Pal. 1. Ald. Frob. Amst. Col. Mer. Elz. Bas. quin et ipse in textum recepit Cl. Freinshemius, ut hæc in notis transposita potius videantur, ideoque nos suo loco reliquimus.

§ 9 *Tulerat*] Hoc est, laturus fuerat, si scilicet paruisset Darius. Hujus formulæ aliquam multa in priscis scriptoribus occurrunt exempla. Ammianus xxi. 25. 'Si permeato flumine nullum qui resisteret invenisset, absque difficultate penetrarat Euphratem.' Et xix. 18. 'Ni obstitisset violentior casus, in ipsis tentoriis obtruncarant.' Et xxvi. 15. 'Cuncta confuderat, ni gladio perisset ultore.' Cicero Epist. Famil. ii. 4. 'Qui se intenderant adversarios in ejus Tribunatu.' Livius xxxiv. 29. 8. 'Difficilior facta oppugnatio erat, ni T. Quintius, &c. supervenisset.' Florus iv. 2. 19. 'Peractum erat bellum sine sanguine, si Pompeium Brundisii opprimere potuisset: et ceperat; sed,' &c. Et iv. 8. 2. 'et redierat, nisi,' &c. Virg. Æn. iv. 603. 'anceps belli fuerat fortuna.' Tacit. i. 63. 3. 'Trudebanturque in paludem, &c. ni Cæsar productas legiones instruxisset.' Senec. Consol. ad Marc. i. 6. 'Detrimentum resp. ceperat, si illum non eruisses.' Plin. Paneg. viii. 5. 'Temere fecerat Nerva, si adoptasset alium.' Zonaras tom. ii. pag. 115. 30. Εἷλον ἂν τὸν Μαγκῖνον οἱ Καρχηδόνιοι, ἢ καὶ διέφθειραν, εἰ μὴ, κ. τ. λ. Sic Augustin. tom. ii. pag. 752. a. Præterita subjunctivi sic posui, nihil attinuit notari ab Acidalio: nam id nimis frequens est, nec a ratione loquendi omnino alienum. *Freinsh.*

Forte temere] Impressi *forte ac temere;* et mox pro *et multo ante*, erat in membranis *ex multo ante*. Modius.

§ 10 *Eludant*] Sic plane Livius vi. 41. 'Eludant nunc licet religiones, quid enim est,' &c. Simili formula Cicero Paradox. i. 'Quamobrem licet irrideat, si quis velit,' &c. Adde Liv. xxvi. 22. *Freinsh.*

Nexu caussarum latentium] Quæ Curtii de fato sententia fuerit, ex aliis etiam locis constat iv. 6. 17. 'inevitabile est fatum;' et x. 1. 30. 'fati inevitabilis sors est.' Hæc Stoicæ disciplinæ debuit, quibus gemina habet Seneca, et ipse huic disciplinæ addictissimus. Epist. 19. 'Qualem dicimus esse seriem caussarum, ex quibus nectitur fatum.' Epist. 77. 'Rata et fixa fata sunt, atque æterna necessitate ducuntur.' Et mox: 'Series invicta, et nulla mutabilis ope illigat atque trahit cuncta.' Epist. 101. 'Stat terminus nobis, ubi illum inexorabilis fatorum necessitas fixit.' Pari modo Curtius credidit, quamvis proditæ fuerint insidiæ Dario, non tamen illas declinare potuisse. *Cellar.*

Eludant licet, quibus forte temere humana negotia volvi agique persuasum est. Equidem æterna constitutione crediderim nexuque caussarum latentium et multo ante destinatarum suum quemque ordinem immutabili lege percurrere]

Aurea verba, non auro comparanda sententia; sed scribe, *suum quæque ordinem;* quod typographicum hic saltem opinarer, ni in libris reliquis et idem vulgatum mendum. At rectius illud alii, *forte ac temere*, copula inserta. Vereor autem, ne particula etiam una desit, qua cum prioribus verbis locus hic nectatur, ut comprehensio ejusmodi existat: *et Patrem quidem egregiam conservati regis gloriam tulerat: sed eludant licet, quibus forte ac temere h. n. v. a. p. e. e. æ. c. c. n. c. l. e. m. a. d. suum quæque ordinem i. l. percurrere. Darius ergo respondit,' &c.* Ubi *ergo* scripsimus pro certe, quod item sequens nexa sic et apta melius ex se oratio; tamen id non pertendo: prioribus et sensu et structura verborum simile quodam modo illud lib. IV. 'Denuntiato in illum diem periculo, ut arbitrabatur ipse, defunctus: sed, ut opinor, inevitabile est fatum.' In his quoque legitur, *conservati regis gloriam tulerat:* explicandum Verbum, laturus erat, ac subintelligendum, si per fata nimirum licuisset; ita enim apte subjecerit opinionem de fatali necessitate suam: ac præteritæ significationis verba pro futuris accipi frequens. Ita mox a paucis lineis: 'Quidquid sors tulisset, inter suos perpeti malle,' valet, latura esset. In eadem caussa alia plura. lib. IV. 'Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio, cederet alieni imperii finibus.' Ibidem: 'Quocumque ille fugere potuisset, ipsum sequi posse.' Lib. III. 'Persas recentes subinde successuros, si laxius stare potuissent.' Lib. VII. 'Admonuit, qui literas in Macedoniam ad suos scripsisset, iis quos ipse mittebat, perlaturis cum fide, traderet.' Sueton. Tiber. cap. 67. 'Similem se semper sui futurum, nec umquam mutaturum mores suos, quamdiu mentis sanæ fuisset.' Sallust. Jugurtha: 'Respondit, ubi primum per negocia publica potuisset, facturum sese quæ peteret.' Val. Max. IX. 3. 'Juraret, se cum primum per ætatem potuisset, acerrimum hostem pop. Roman. futurum.' Idem v. 3. 'Nonne ingeniosum et garrulum populum mutum atque elinguem hac postulatione reddidisset?' Sed hæc ubique, si quis advertat, obvia quid hoc loco cumulemus? *Acidalius.*

Quemque] Merulæ editio, *quæque;* quam lectionem præfert Acidalius, nimirum quia omnia fato regantur: ego communem veram puto, ut ad homines, quorum præcipua in hoc theatro scena est, tantum respexerit Curtius. *Freinsh.* Alii *suum quæque*, sed etiam *quemque*, puta hominem, bonum et aptum est. *Cellar.*

Immutabili lege] De Fato vide Lipsium Polit. I. 4. satis prolixe et accurate disserentem. Auctoribus ibi relatis compara Marcellin. XXIII. 11. 'Posthabito tamen suasore cautissimo (non secus atque Darius Curtianus) fidentius ultra tendebat: quoniam nulla vis humana vel virtus meruisse umquam potuit, ut quod præscripsit fatalis ordo, non fiat.' Aurel. Victor. in Numeriano: 'Arduum fatalia devertere: eoque futuri notio superflua.' Senecam Suasor. III. 'Hoc Cestius diligenter divisit: dixit enim, Deos rebus humanis non interponere arbitrium suum: si interponant, voluntatem eorum ab homine non intelligi: ut intelligatur, non posse fata revocari. Si non sint fata, sacra profutura: si sint, non posse mutari.' ex Homer. Od. Γ. 147. Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων. *Non etenim Divum mens vertitur æternorum.* Herod. III. 43. 'Intellexit non posse præstare hominem, ut alterum hominem fato impendenti eripiat.' Val. Max. I. 6. 10. 'Octavius consul dirum omen quemadmodum timuit, ita vitare non potuit.' Plutarch. Camillo cap. 17. 'Considerato, fatum inevitabile esse.' Apulei. pr. lib. IX. 'Ni-

hil fortuna renuente licet homini nato dexterum provenire: nec consilio prudenti, vel remedio sagaci divinæ providentiæ fatalis dispositio subverti vel reformari potest.' Adde eundem lib. de Mundo, pag. 75. *Freinsh.*

§ 11 *A popularibus*] Neque id sine ratione: nam eo facto maximopere eos offendisset: et, ut seq. cap. loquitur, 'parricidio excusationem obtulisset.' Nam quanta cum invidia res ista conjuncta fuerit, satis apparet ex eo, quod infra VI. 4. 9. Nabarzanes non aliud magis prætexit facinori. Sic et Macedones infra X. 4. 5. nihil molestius tulerunt, quam regem custodes corporis ex Persis delegisse. Sertorium multi, qui cum eo fugerant, Romani postea deseruerunt, 'hac præcipue caussa, quod is custodes a Celtiberis undique acciverat, et Romanis a corpore amotis, eorum loco exteris se crediderat. Non enim milites æquo animo perferre poterant, se infidelitatis ab eo argui.' Appian. Civil. l. I. *Freinsh.*

Sero se perire] Similiter Scipio apud Livium XXVIII. 27. 9. 'Equidem si totum exercitum meum mortem mihi optare crederem, heic statim ante oculos vestros morerer,' &c. ad quem locum nos ex Isocrate, Cicerone, Seneca, Plutarcho, Cassio, aliisque plura. Gruterus ad ista Sueton. Calig. LVI. 2. 'Sponte se periturum, si et illis morte dignus videretur.' Tiberius, qui inter initia imperii, 'quoties casus ita tulisset, precari solitus est tantum sibi vitæ et imperii tempus, quantum reip. conduceret,' postea quoque accusato Lentulo, quasi vitæ principis insidias strueret, 'vita se jam dignum amplius negavit, ubi Lentulus quoque ipsi infensus esset.' Dio lib. LVII. Idem apud Tacit. VI. 2. 5. 'Neque sibi vitam tanti, si armis tegenda foret.' Gelon comperta conjuratione armatus in concionem ascendit, mox exutis armis, dedere se vitamque suam universis dixit, occiderent, si ita videretur. Ælian. Hist. Var. XIII. 37. Sic Eumenes apud Justin. XIV. 1. 12. 'Salutem suam in omnium potestate esse.' *Freinsh.*

Si salvum esse milites sui nollent] Certo hic vox *milites* inculcata. Non debuit addi perpera glossa: quæ recte exulat alibi. Paullo ante: 'Quidquid fors tulisset, inter suos perpeti malle, quam transfugam fieri.' Nec multo post: 'Sed eo rerum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quam decipi.' *Acidalius.* *Milites*] Posset quidem abesse hæc vocula, sed cum in omnibus libris compareat, nec lædat sententiam, aut structuram verborum, quis spuriam cum Acidalio pronuntiet? *Freinsh.*

CAP. XII. § 1 *Impetum ceperat*] Adhuc impressi *conceperat.* Modius. An *ceperat?* quomodo et alibi non semel legitur. *Freinsh.*

Agere gratias incipit] Et hic perfidæ simulationis exemplum in Besso occurrit, 'suum flagitium aliis objectare,' ut loquitur Tacitus, II. Hist. de quo plura exempla notavit Muretus, Var. Lect. I. 12. et sic, 'Quum magna malæ superest audacia caussæ, Creditur a multis fiducia;' ut loquitur Juvenalis Sat. XIII. *Loccen.* Scelus, quod ipse conceperat, in Patronem defert, quasi propter peregrinitatem suspectum. *Cellar.*

§ 3 *Purganti deinde se*] Membranæ, *arguenti deinde se;* quod unde sit nihil scio, nisi nescio. *Modius.*

Assentiebatur] *Assentiebat* vulgo, et mox etiam, ubi itidem est *videbat offerri,* habebant membranæ *videbatur,* quomodo si legas, non *offerri,* sed *offerre* scribe. *Modius.*

§ 4 *Triginta millia*] Totus igitur exercitus erat, ne Græcis quidem exclusis V. 8. 3. Quid si rescribamus *tria millia,* ut de Bactrianis intelligatur; nam ceteros innocentes fuisse n. 6. et 7. probant. *Sebisius.* Huic ne adsentiar, facit quod tota ista argu-

mentatio concideret, qua Darium Curtius ostendit noluisse paucorum societatem amplecti, multo pluribus neglectis offensisque. Quod autem triginta potius millia, quam triginta tria et trecentos nominavit (ad eum enim numerum superiori loco relata ratio consurgit) more consueto auctorum fecit, qui rotundo numero uti gaudent. Græcis autem exceptis tamen adhuc triginta millia barbarorum fuisse, et supra ad v. 8. 4. ostendimus, et hoc etiam loco adjuti evidenter confirmare possumus. *Freinsh.*

§ 6 *More solito*] Nec Parthis patrium, aut consuetum fuisse noctu pugnare, Plutarch. in Crasso cap. 57. tradit. Cujus locum huic nostro comparat Brisson. de Regno Pers. l. III. *Freinsh.*

§ 8 *Perfusisque mutuis lacrymis*] Ita scribo, ex Coloniensis libri auctoritate. Sigebergensis habebat *perfusique*, editiones *perfususque;* omnes tolerabiliter. *Modius.* Levior hæc emendatio, ut *perfususque* legatur, aut *profusisque*, sed illud magis, quod et habent editiones. *Acidalius.* Rutgersius *profusisque* legendum censet Var. Lect. III. 4.

Capite velato . . . velut a rogo intueretur] Et vero miserabiliter scriptum, lector, et lacrimas mecum non tenes scio: sed cum humanæ miseriæ indolueris satis, et Darii vicem tuo etiam gemitu sublevaveris, absterge oculos atque attolle, ut videas ac dispicias, sincerane verba ista, *digredientem velut a rogo:* quæ ego apta non negem plane, neque eo minus a nasutulo aliquo interpolata constanter ausim affirmare. De rogo sit aliquid, atque ipse scio, quid dici, quid interpretari, qui defendi possit: verum enim vero Curtius aliter scripsit: ac vera lectio, non diu quæsita, feliciter inventa nobis. Nam vel quovis sacramento contenderim, ita rescribendum: *Capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem vel a tergo intueretur, in humum pronum corpus abjecit.* Hæc Curtii mens, hic Darii adfectus, qui abeuntem amicum nec a tergo sustinebat intueri. Quod qui non assentietur mihi, sensu carentem humanitatis, et adfectus omnis expertem, non hominem profecto, sed stupidum stipitem appellabo. Non parvi emendatio hæc momenti, in qua merito placeam mihi, si φιλαυτὸς haberi velim. *Acidalius.* Certe placet emendatus Acidalii calamus: *velut a tergo.* Raderus. Fatuum illud, *velut a rege;* nec magis profecto falsum, *vel a tergo,* quo juveniliter se effert Acidalius. Unica et vera lectio est a libris Modii, *velut a rogo;* quam ille frustra traducit: et miror, potuisse in partes Raderum trahere. De Artabazo loquitur digrediente ab Dario: quomodo? non tamquam a rege, ne quidem ut a vivo, sed velut a funere aut rogo vel busto, inter gemitus et lacrimas. Ex ritu antiquis usitato. Tibullus: ‘Et fleat effusis ante sepulchra comis.’ Petronius, cum ‘lacrimarum ubertim manantium’ et aniculæ ‘fletu confusæ’ mentionem fecisset: ‘Quid vos in cellam meam tamquam ante recens bustum venistis? utique die feriarum, quo etiam lugentes rident.’ Hoc non est aliquid quod dici, qui interpretari, qui defendi possit; sed hic est solus et verus Curtii sensus. Nam Darius velavit caput, more etiam inter antiquos usitato, de rebus suis desperantium et quasi fortunæ se dedentium, ne intueretur amicum discedentem inter gemitus et lacrimas, sive ominis et religionis caussa, sive quod turpe judicaret cum Tito, quemquam, nedum tam fidum ac probatum, a sermone principis tristem discedere. *J. F. Gronovius. Observ.* II. 12. *Vel a tergo*] Simplex et planus sensus, doctis sic emendantibus. Vulgo *velut a rege*, aut *velut a rogo*, quasi a se tamquam a funere et busto cum gemitu et lacrimis discedentem non sustinuerit Darius intueri. Ve-

rum et hoc duriusculum est, et a Curtii nativa simplicitate alienum. *Cellar.*

§ 9 *Armatis*] Alii auctiores, *tum;* vel, *cum armatis:* forte non frustra be inserta vocula, et potest fuisse *tot armatis.* Freinsh. *Cum armatis*] Illud, *cum*, pretii est nullius. Alii habent, *tum:* ex quo Freinshemius conjiciebat, *tot.* Ego mallem credere literas numerales hic latere, et fortassis XVM. scribendum esse, ut *quindecim millia* significentur. equidem triginta millia dicuntur supra fuisse, qui in scelus conjuraverant. Sed is numerus variat in libris: sunt qui habent tantum XXV. millia: possunt et illa quindecim millia de solius Bessi manu accipi. quamquam si de illis solis locus accipi deberet, forte rectius scriberetur IIIM. ac fortassis lectio hæc verissima, confirmata etiam ex eo, quod in libris quibusdam scriptum reperiretur *trecenti;* nam tria I. a tribus C. in manuscript. parum differunt. Noster supra cap. 8. 'tria millia et trecenti equites erant maxime Bactrianorum: Bessus præerat.' Habes ecce tria millia Bactrianorum cum duce Besso, nam trecenti illi hic in rationes non veniunt. Quidquid sit, illud *cum* non aliunde, quam ex literis numeralibus male intellectis, natum, ego quidem firmiter persuasum habeo. *Scheffer.* *Tot armatis pares*] Vulgo, *cum armatis:* alii, *tum:* quidam abjiciunt particulam. *tot* est ex conjectura Freinshemii, et videtur numerus periodi syllabam postulare, quæ aptior vix esse potest, quam *tot.* Cellar.

Non habebant] Quippe viles apud alios, et contempti, quæ inter ceteras caussa Cyrum movit, ut ejusmodi homines sibi fidissimos futuros crederet, si Xenophonti in Cyropæd. lib. VII. fides habenda. *Freinsh.*

Perosus] Simile illud Taciti Ann. II. 31. in extrema anxietate Libonis: 'ipsis, quas in novissimam voluptatem adhibuerat, epulis excruciatus.' *Freinsh.*

§ 11 *Quod vitam*] Forte, *quid.* Heinsius.

Alieno scelere malo, quam meo] Non temere damnem, etsi suspectum, neque enim sane scelus illis αὐτοχειρία: et sic uti poterat, ne sic scelesto moreretur, aliena manu, vel hujus ipsius Bubacis; quod sollemne quidem priscis. Atque, ut Florus ait: 'Viri fortes et sapientes in ultimis non suis manibus usi, ne violarent manus, sed in abolitione sanctissimarum pientissimarumque animarum judicio suo, alieno scelere uterentur.' At quid tamen hæsito, quin aut sentiam libere, aut proferam, quod sentio liberius? Cordato lectori non diffidam, cui soli probabo vocem excidisse, quam reponimus audacter: *Alieno scelere, quam metu meo mori malo.* Id unde? qua auctoritate? Exemplo Curtii ipsius, aut Alexandri, qui lib. III. sic quoque, cum de medici fide et periculo suo anxius deliberaret: 'Damnemne medici fidem? in tabernaculo me opprimi patiar? Atqui satius est, alieno me mori scelere, quam metu meo.' Is viri fortis animus, nec Darii nunc minus quam Alexandri. Illius hæc etiam excusatio ad mollem spadonem. Denique Curtium qui novit, imitationem in eo sui ipsius alibi sollemnem et hic agnoscet: libenter quidem et cum magna voluptate. *Acidalius.* Sic Florus IV. 7. de Bruto et Cassio illos 'alieno scelere' usos scribit. Senec. Epist. 70. 'Stultitia est timore mortis mori. Venit, qui occidat. Exspecta: quid occupas? quare suscipis alienæ crudelitatis procurationem?' Ita Scribonia, gravis femina, ad Drusum Libonem, secum agitantem, an ipse sibi conscisceret mortem, an exspectaret ab aliena manu. 'Quid te delectat alienum negotium agere?' *Loccenius.* *Quam meo*] Non audio Acidalium, qui inserta vocula malit, *quam metu meo.*

Sane potuisset ita scribere Curtius, sed voluisse, quis monstret? et tamen sic concepta sententia Dario non indigna, ipsa autem structura verborum etiam elegantior. At supra III. 6. 6. de Alexandro sic locutus est: 'Satius est alieno me mori scelere; quam metu meo.' scilicet pro subjectæ materiæ ratione aliter ibi loqui non poterat: quæ hic longe diversa aliam quoque sententiam postulavit. Sic Carthaginenses apud Florum II. 15. 9. 'Patriam suam malebant hostium manibus, quam suis everti.' *Freinsh.*

§ 16 *Deorum*] Post hanc vocem intrudunt libri, *auspiciis*; quod videtur ex inepta glossa marginali, volentis explicare quid sint Deorum honores, in textum irrupisse. *Freinsh.*

Externa ope] De hujus quoque loci integritate multum dubito: nec abest multum, quin mutilum pronuntiem, &c. Et tamen integer etiam videri locus, si recte capias, possit. *Non admota externa ope*, cujus jam scilicet egebat, a suis plane destitutus. Infra VI. 3. 13. 'Regem suum etiam externæ opis egentem.' *Acidalius.* Melius tamen illud, *nulla externa ope*, cum Berneggero retuleris ad *captivus*. Darius fuit a servis propriis captus, nulla externa ope admota, h. e. ut servi non juvarentur juberenturve ab hostibus. *Freinsh.* Jure dubitat de hujus loci integritate Acidalius; nec poteat explicari, priusquam emendetur: scribe, *nulla externa vi admota*; ut VI. 7. 'Quum ab externa vi non tutus modo rex, sed invictus, intestino facinore petebatur.' Qui ab externa vi non modo jam nihil metuendum haberet, sed etiam quoties metuendum habuisset, virtute superasset. Sic Modiani, sic Dan. sic Florentinus. nisi quod præpositionem adjecimus. Justinus lib. X. 'Adeone vile paternum nomen apud tot numero filios fuisse, ut quorum præsidio tutus etiam adversus hostes esse debuerat, eorum insidiis circumventus, tutior ab hostibus, quam a filiis fuerit?' Quamquam et omissa præpositione possis accipere hoc posterius: quem exteri non solum fideliter custodiebant, sed etiam invictum præstabant. Sed illud magis placet. *Gronovius Observ.* II. 12.

Contectum] *Contectus* vulgo; nec multum refert, hoc, an illud sequaris, nisi quod mox sequitur: 'Sordidis pellibus vehiculum intexerant.' *Modius. Pellibus undique contectum*] Hæc verba puto ex sequentibus intrusa inepte, ac ejicienda. Certe si hic posuisset Curtius, non debebat paullo post tamquam rem novam memorare, quod 'sordidis pellibus vehiculum intexerint.' Legitur quidem in quibusdam 'contectus' in superioribus, ut referri possit ad Darium. Sed et illud a sciolo factum. Nam si Darius ita fuit contectus, quid ita hic metuunt, ne forte cultu regis agnoscatur, et vehiculum quoque contegunt? *Schefferus.*

§ 20 *Aureis compedibus*] Dio Chrysostomus oratione ultima, et Justinus V. 11. 4. narrant, hujusmodi vinculis oneratos etiam, a Cyro Astyagen, ab Artaxerxe Cyrum fratrem, Antonius quoque regem Armeniæ 'Artavasden fraude deceptum, catenis, sed ne quid honori deesset, aureis vinxit,' ut Velleius II. 82. 7. refert. *Popma.* Vide etiam Schegkii notam ad citatum Velleii locum, et de eodem Armeniæ rege Dionem lib. XLIX. Sic apud Marcellin. XXVII. 26. Sapor Arsacem 'vinctum cathenis argenteis, quod apud eos honoratis vanum suppliciorum æstimatur esse solatium, exterminavit,' &c. Tertullian. de Cultu Feminarum I. 6. respiciens ad Æthiopas Macrobios Herodoti III. 23. 'Apud barbaros quosdam, quia vernaculum est aurum et copiosum, auro vinctos in ergastulis habent, et divitiis malos onerant, tanto locupletiores, quanto nocentiores.' Quem locum illustrat alius ex Heliodori

Æthiop. lib. IX. ubi de Theagene, et Plutarch. Erotico cap. 9. De Dario et Justinus XI. 15. 1. Sic in Appiani Mithridat. rex ille filium cognominem 'vocatum ad se vinxit aureis compedibus, nec multo post necavit.' Adde Dempsterum ad Rosin. Ant. X. 29. Voss. ad Vellei. *Freinsh.* Adde Silium XVII. 625. de Syphace in triumpho Scipionis ducto: 'auratæ servabant colla catenæ.' *Cellar.*

CAP. XIII. § 1 *Movisse*] Sic simpliciter et absolute, ut VIII. 9. 1. 'In Indiam movit.' Sic Silius Italicus VII. 131. 'Irritus incepti movet inde, atque Appula tardo Arva Libys passu legit.' *Snak.*

Quod petebat in Mediam] Monuerat ante nos Glareanus, vulgatam lectionem, quæ talis erat, *Alexander audito Darium movisse Ecbatanis omisso itinere quod petebat, in Mediam fugientem insequi pergit strenue*, ferri non posse. Neque enim ut ex Arrian. lib. III. constat, ab Ecbatanis in Mediam porro fugit Darius, sed ex Media potius, ut ad Bactrianos se conferret: emendat itaque ille idem Glareanus: *Alexander audito Darium movisse ab Ecbatanis omisso itinere quo petebat Mediam fugientem*, *&c.* non plane pessime, fateor, sed tamen paullo deterius, nisi sciens fallor, quam ut ego, ex Palmerii mei conjectura, scripsi. Deterius inquam paullo, et a scriptura vulgata remotius, cum nostrum hoc, si unum *e* in *a* mutes, cetera cum illa plane conveniens sit. *Modius.* Arrianus contra, Alexandrum etiam Ecbatana venisse, scribit: ἐλθὼν δὲ ἐς Ἐκβάτανα Ἀλέξανδρος· possis tamen interpretari Ecbatana non civitatem ipsam, sed regionem quæ etiam Ecbatana appellabatur. *Raderus.* Alii, *petebat*; forsan legendum, *parabat.* Freinsh. Alii habent *petebat*, ex quo Freinshemius facit *parabat*; sed *petebat* rectum est: in omissa, post *petebat*, distinctione caussa est difficultatis. Nam voces *in Mediam* non referri debent ad *petebat*, sed ad antecedens *omisso itinere*. Locus sic scribendus: *Omisso itinere, quo petebat, in Mediam.* Schefferus. Obscurior videtur locus ex correctione Cl. Schefferi, quem etiam sic vix assequor, et sane melior, clarior certe, sic foret Glareani, de qua Modius: Freinshemii aptior, quam etiam adprobat Nob. Heinsius. *Snak.*

§ 2 *Tabas*] Justinus lib. XI. 'Tharam, vicum Parthorum,' vocat. *Loccen.* *Tabas oppidum est*] Quæ malum? hæ Tabæ hic in Media, vel Parætacene? nullæ Tabæ in his oris. Tabas ego ternas lego apud Stephan. unæ sunt Lydiæ, aliæ Cariæ, tertiæ Persæ in Syria, nullæ in Media. Proinde vere Glareanus *Ragas*, non *Tabas*, suffragante etiam Arriano, legit. Ragas etiam Stephanus laudat: Πόλις ἐν Μηδίᾳ ἐκτισμένη ὑπὸ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος· ἐκαλεῖτο δὲ Εὔρωπος, μετωνομάσθη δὲ καὶ Ἀρσάκη ἀπὸ Ἀρσάκου βασιλέως Περσῶν. *Civitas est Mediæ, condita* (vel potius instaurata) *a Seleuco Nicatore: appellabatur et Europus, et Arsace, ab Arsace Persarum* (imo Parthorum) *rege.* Polybius tamen Tagas in Hyrcania ponit; est et Ragarum mentio in historia Tobiæ cap. 8. 'Soror filia Raguelis in Rages civitate Medorum.' Strabo lib. II. 'Est et Apamea et Heraclea urbes apud Ragas.' Deinde nomenclaturam subjicit vocis: Τοὔνομα δὲ ταῖς Ῥάγαις ἀπὸ τῶν γενομένων σεισμῶν γενέσθαι φασὶν, ὑφ' ὧν πόλεις τε συχναὶ καὶ κῶμαι δισχίλιαι, ὥς φησι Ποσειδώνιος, ἀνετράπησαν. Ragas Alexander undecimis castris; hoc est XI. diebus, pervenit, uti Arrianus tradit, et Plutarchus exposuit; undecim inquit diebus tria millia trecenta stadia confecit, hoc est milliaria nostratia tria supra centum. Singulis diebus redduntur undecim milliaria cum stadiis quaternis. *Raderus.* *Tabas*] Non ausim adfirmanti Radero credere, vere emendare Glareanum: *Ragas*; præterquam enim quod ea

Mediæ urbs non *Ragas*. nominatur recto casu, sed *Rhagæ;* etiam supra veri fidem non est, aliam ibi fuisse, *Tabas;* nec sane multum ad rem facit, quod Stephanus tres hoc nomine urbes alibi, nullam in Parætacene nominet. Scribit quidem Arrianus III. 4. 16. Alexandrum Rhagas pervenisse, sed in tota ista narratione sæpius a Curtio dissidet, ut hunc ex illo corrigere non satis tutum sit, aut integrum. Mox pro *præcipitem*, ponerem *præcipite*. Freinsh. Glareanus *Ragas* substituit, invitis qui a libris non temere discedunt. Stephano tres sunt Tabæ, in Lydia, in Caria, καὶ τρίτη τῆς Περσίας: sequor Holstenium, qui Παραιτακηνῆς reponit, ut eadem urbs sit, quam Polybius Excerpt. XXXI. vocat Τᾶβας τῆς Περσίδος. *Cellar.*

Parætacene] Membranæ, *Parte Lacenæ;* pessime, uti post in reliquis vulgati libri, cum legunt: *Tabas oppidum est in Paretacene ultima: quo ubi pervenit, ibi transfugæ, &c.* quis enim, per Deos, non continuo videat illa, *quo ubi pervenit*, glossema imperiti alicujus Sycophantæ esse? *Modius.* Παραίτακα, inquit Stephanus, πόλις Μηδική, τὸ ἐθνικὸν Παραιτακηνὸς, *Paratace urbs Mediæ, gentile Parætacenus:* sicut et regio Parætacene. Ejusdem regionis mentio apud Strabonem lib. II. qui Παραιτακηνὴν appellitat. Ineptissimæ quædam chartæ, pro *Parætacene*, præferunt *Portæ Lacenæ.* Morboniam petant hi calami. Arrianus *Paritacas* vocat ab Alexandro primo impetu captas. *Raderus.*

§ 3 *Megistane Babyloniæ*] Scribe, *ex Bagistane Babylonio;* et vide quæ de eodem scribit. Arrian. lib. III. extr. *Modius.* Varia hujus nominis scriptura est. Nam alii atque alii codices habent, *Bagisthene, Bagistone, Bagisthane Babylonio;* Modii, *Megistane Babyloniæ*, quam ipse scripturam emendat, et *Bagistane Babylonio* rescribendum monet. Atqui Arrianus 'Bisthanem' appellat: Ὡς δὲ ἀπεῖχεν Ἐκβατάνων ὅσον τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν, ἐνθαῦτα ἀπήντα αὐτῷ Βισθάνης ὁ Ὤχου παῖς, τοῦ πρὸ Δαρείου βασιλεύοντος Περσῶν. Bisthanes ergo dictus est, non Bagisthanes, vel Bagostenes, vel Bagisthenes, vel Megisthanes. *Raderus. Bagysthene*] Rectum videatur hic cum Radero sequi Arrian. III. 4. 12. qui Bisthanem hunc appellat, Ochi, qui ante Darium regnaverat, filium. Sed sunt quæ dissuadent, tum, quod modo dixi, perpetuus fere horum auctorum in ista narratione dissensus, tum etiam quod hic additur *Babylonio*, quod cur illi Bisthani tribui debeat, docendum erat: Raderus *Megisthane* edidit: atque ita Modii codices habuisse affirmat. Certe Brisson. de Reg. Pers. lib. pag. 134. *Megistanem Babylonium* hic reperit, atque sic Persarum Parthorumque proceres purpuratosque interdum appellari, non paucis Græcorum Latinorumque scriptorum locis ostendit. Supra etiam v. 1. 20. habuimus 'Bagophanem Babylonium,' quo et ipso loco dubitabam, an *Megistanem* legi rectius foret, cum aliæ edd. *Bagistanem* habeant. Est et *Megistanum* mentio in Syrac. XXIII. 19. Ἀνὰ μέσον γὰρ Μεγιστάνων συνεδρεύσεις, *nam inter purpuratos considebis.* Item in adjunctis Eusebianis: Μετὰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν διαιροῦντες τὴν βασιλείαν οἱ Μεγιστᾶνες αὐτοῦ: *Post Alexandri vero finem dividentes imperium proceres ejus.* Et aliquanto post: Καὶ εἰσῆλθον οἱ Μεγιστᾶνες Ναβουχοδονόσορ εἰς τὴν πόλιν. *Et ingressi sunt Megistanes Nabuchodonosoris urbem* Hierosolyma. Inter Latinos est et Frontinus Strategem. II. 9. 5. 'In quemdam ex Megistanis (Armeniis) quos ceperat, animadvertit.' *Freinsh.*

Non equidem] Ita est omnino legendum: membranæ tamen illud *non* non habent. Arrianus præterea diserte nuntiasse hoc Alexandro Bagistanem refert, vinctum a Besso Darium ser-

vari. Verum, ut monui antea, quidquid dicant, legendum est, ut excussum vides: et alioquin non est novum, dissentire ab Arriano Curtium: de cetero in vulgatis libris erat: *non equidem vinctum regem, sed in periculo esse aut mortis aut vinculorum affirmabat.* Sed hoc *affirmabat* ex glossa irrepsisse non cunctanter affirmo. *Modius.* Contendunt nonnulli particulam *equidem*, non nisi cum prima persona jungi. Curtius hic aliud docet, et accipitur pro affirmatione: *non equidem*, non sane vinctum esse Darium adhuc, sed in periculo esse, ne vinciatur, aut occidatur: hic autem Bisthanes nuntiavit Alexandro, cum a Dario nondum vincto digressus est. *Raderus.* Exempla ex Cicerone dabunt Gifanii observationes. Sic *equidem* non ponitur pro *ego quidem*, sed pro *et quidem.* Vide Tursell. de Part. LL. a Cl. Zwarzio edit. p. 122. *Snak.*

§ 4 *Superest*] Hæc ita edidimus volentibus bonis codd. et egregio sensu. Ipsum quippe Darium vocat maximum opus, et brevissimum laborem, eadem figura qua infra VII. 5. 36. 'Spitamenes eum (Bessum) tenebat, collo inserta catena, tam barbaris, quam Macedonibus gratum spectaculum.' Hic loquendi modus, paullo ignotior, corrupit hunc locum, quem præ manibus habemus: itidem ut alium Livii, quem ad Flor. IV. 2. 81. emaculavimus. *Freinsh.*

Aut oppressus] Adhuc impressi: *aut vinctus, aut oppressus.* Sed illud dicit, qui hoc dicit. *Modius.*

§ 5 *Nec labori*] Forte fuit: *neu labori, neu periculo parceret.* Freinsh.

§ 6 *In vicum*] Nomen non exprimit. Justin. XI. 15. 'in vico Parthorum Thara' vinctum fuisse scribit, non etiam ibi interfectum. *Freinsh.* Darius enim ex Media jam per Caspias portas ad Parthienem progressus erat, quum caperetur a conjuratis. Arrian. lib. III. *Cellar.*

§ 7 *Interpres*] Reges, Persici sermonis ignaros, Græcos per interpretem audiebant: atque ita Sylosontis Samii verba a Dario exaudita Herodotus III. 140. refert. Themistoclem quoque, ubi primum in Artaxerxis conspectum colloquiumque venit, per interpretem locutum, Plutarch. in Them. cap. 47. scribit. Sic etiam cum peregrinis egisse reges indicat Herod. lib. III. sermones a Dario, coram Græcis, habitos cum Indis narrans. Brisson. lib. I. pag. 187. *Freinsh.*

§ 8 *Dimachas*] Ita emendavit etiam ante nos Vulcanius, et ante Vulcanium Glareanus, cum vulgo *Dimichas* legeretur. Qui sint autem *Dimachæ*, et cur ita dicti, ipse Curtius postea ostendit. *Modius.* Dimachæ διμάχαι a Græcis dicti, qui utrumque pro rei et loci opportunitate peditis et equitis munere fungebantur: quibus non dissimiles sunt, quos nostro idiomate Dragontas appellant, qui etiam equis vehuntur, et cum res locusque postulat pedestris acies est. *Dimachas* autem legendum, non *Dimornitas*, aut *Diormitas*, ut quidam putant. *Popma.* *Dimachas* Alexander maximus Imperatorum invenit, ut apud Sixtum Arcerium p. 156. not. ad Ælian. Julius Pollux testatur, cujus hæc verba sunt: 'Erat et aliud equitum genus, Dimachæ dicti, ex inventione Alexandri, armorum apparatu instructi leviore, quam qui est peditum gravis armaturæ, graviore vero, quam qui est equitum; exercitati in utramque, et pedestrem et equestrem, pugnam: ut et in locis equitatui aptis equis utantur; et ut ne, si in loca devenirent iniqua, et minus apta, omnino ad pugnandum inepti essent, idemque experirentur, quod Lydis quandoque accidit. Equum autem apprehendebat, ac custodiebat famulus aliquis, qui in solum eum usum una sequebatur: iste qui ex equo descenderat, confestim inter pedites armatos pug-

nabat.' Annotavit etiam Arcerius ex Hesychio eosdem dictos ἁμίππους. 'Dimachæ sunt, qui Hamippi dicti, qui quidem interdum pedites, interdum equites pugnant.' Hamippi autem, quasi dicas, 'pedes simul et eques.' Non absimiles ab isto genere sunt equites, qui hodie in militia nostra *Dragons* nuncupantur, bombardas gestantes oblongas ex humeris dependentes. *Raderus.* Dimachas istos eo demum tempore instituisse Alexandrum ex Arriano III. 4. 23. colligas: 'Quum intelligeret non posse pedites se festinanter equitantem sequi, equites circiter quingentos equis desilire jubet, et duces peditum aliosque præstantissimos quosque, ita ut pedites armati erant, equos conscendere.' Quam rem licet alia de caussa imitatus Cæsar de Bel. Gall. I. 42. 'commodissimum esse statuit, omnibus equis Gallis equitibus detractis, legionarios eo milites legionis decimæ, cui quam maxime confidebat, imponere.' Hamippos autem istos tam ex equis pugnavisse, ex Isæo, quam inter pedites, ex Thucydide et Xenophonte, Harpocrationis Lexicon notat: additque a Philochoro eosdem προδρόμους, sive *antecursores*, vocari. Vide etiam Tollii notas in Palæphatum, Valesium in Excerpta Polybii, pag. 36. pr. et Alex. ab Alex. pag. 980. m. Valde falsus est Vir doctus in Miscellaneis, qui apud Curtium pro *Dimichas*, ut falso edebatur, dubitavit legere *Dimoiritas*, aut *Diectinitas*, cum hæc ipsa posterior vocula in Marcellino XXVII. 20. et Capitolini M. Antonino cap. 21. corrupta sit, legendumque pro ea, *Diogmitæ*, ut ostendit Cl. Salmasius ad dictum Capitolini locum. *Freinsh.*

§ 10 *Ipse quadrato*] Vereor ut hæc bene sana sint. Dixit eum cum expeditis equitibus iter ingressum, phalangem sequi jussisse, quantum posset: nunc statim subjungit *ipsum* quadrato agmine incessisse. Quid si fuerit? *sequi jussa quadrato agmine. Incedens, &c.* Phalangem nimirum quadrato agmine sequi jussit, ut Arrianus monstrat III. 4. 23. τοὺς δὲ ἄλλους πεζοὺς, phalangem nimirum, ἐν τάξει ἕπεσθαι: ubi illud ἐν τάξει reddidit Doctiss. interpres *quadrato agmine*, ex ipsa mente auctoris. *Freinsh.*

Primi conjungi ultimis] Ita ut non turmatim per intervalla incederent, sed continuo agmine, sine ulla locorum intercapedine. *Raderus.*

§ 11 *Brocubelus*] Alii *Proculus*, quod Romanum nomen est: at illud et barbaricum, et propius accedens ad id quod ei homini imponit Arrian. III. 4. 11. 'Antibelum' appellans. *Freinsh.*

§ 12 *Pulveris nubes*] Vid. IV. 15. 32. *Cellar.*

§ 14 *Nomen Alexandri*] Claudianus B. Gildon. vs. 384. 'plus nominis horror Quam tuus ensis aget.' *Freinsh.* Idem fere est quod antea III. 8. 7. dicebatur 'fama bella stare.' *Cellar.*

§ 16 *Deos ultores*] Nihil huc facit aut 'Arimanes' Persarum, aut 'malus genius,' ex Agathia et Plutarchi Alex. cap. 52. Nam in hoc loco ὁ Δαίμων Περσῶν nihil aliud est, quam *pertinax* illa *fortuna*, quæ Curtii verbis, 'Persas urguere non desinebat,' eademque vi est exclamatio illa Darii, quæ Annibalis, apud Liv. XXVII. 51. 12. 'agnosco fortunam Carthaginis.' 'Arimanem' autem quamvis pro principio mali haberent Persæ, forte post Manichæorum insaniam, quæ in illis partibus plurimum pollu-erat, non tamen sequitur eum potius vindicem malorum statuisse, quam bonum aliquem deum. Vindicta enim scelerum cum ex justitia oriatur ad finem bonum, et mortalitati salutarem, non certe adscriptam fuisse ab hominibus ratione non omnino destitutis, credibile est, malo genio: quem et ii non per justitiam tamquam delicta ulcisceretur, sed quod calamitatibus humanis delectaretur, ma-

la immittere credebant, ut Vejovem suum Romani, et modo Indi suos Aygnanos, quos ideo venerantur, ne noceant. At bonis geniis ultionem tribuerunt omnes gentiles, adeoque istud in ore vulgi erat, Deus, scilicet ille verus et unus, (hoc enim est illud testimonium animæ, de quo Tertullianus librum composuit,) ultor erit. Ergo et ex suis Diis, quos pro bonis habebant, Jovi, 'Vindicis' cognomen Romani indederunt, 'Ultoris,' Marti, Flor. III. 11. 5. 'Dii fœderum ultores.' Vide Plutarch. de Cleomene c. 73. Apophth. Lacon. *Freinsh.*

Testatur] Quantulumcumque est, malim *testatus*. Acidalius. *Testatus* cum Acidalio lego, non, ut vulgo, *testatur*. Raderus.

Tela injiciunt] Perditissimorum hominum perfidiam magis etiam aggravat canis exemplum, qui parricidis istis longe melior, prosperiorem quam illi meretur memoriam. Nam 'Dario, cum a Besso multis vulneribus confessus esset, et jaceret stratus, omnibus mortuum relinquentibus, canis ab eo educatus solus permansit fidelis, eumque, tametsi non amplius ab eo nutriretur, eodem affectu observavit, ac si adhuc viveret.' Ælian. Hist. Anim. VI. 25. 4. *Freinsh.*

§ 18 *Qua quemque*] Vide supra III. 11. Flor. III. 11. 10. 'Reliquiæ infelicis exercitus, quo quemque rapuit fuga, distractæ.' *Freinsh.*

Incerti adhuc resistere melius esset, an fugere] Distingues ita, ne *adhuc* jungas cum *incerti*, sed cum *resistere*, vel cum ipso *melius*, quod nescio, an hic omnino melius; ex Curtii quidem more plane scio, lib. IV. 'melius adhuc ratus Alexander in eodem tumulo castra munire, vallum jaci jubet.' Alii sic quoque sæpius. Plinius Panegyr. 'Quorum utreque ita frueris, ut quum ipse ardentissime diligas, adhuc tamen ardentius diligaris.' *Acidalius.* *Incerti adhuc*] Sic bene conjungitur *adhuc*. Nam Acidalius jungebat voci *resistere*, vel etiam *melius*: utrumque sensus penitius introspectus renuit. *Freinsh.*

§ 19 *Reliquum agmen more pecudum intactum*] Malim trajecta vocula: *reliquum agmen intactum more pecudum*, &c. Acidalius. Et sic Mss. *Snak.*

§ 20 *Singuli*] Malim: *singulos, ut quemque prehenderant*; illud *quæque* pro *quemque* etiam supra v. 11. 10. invito auctore nonnullos in codices irrepserat: et hoc etiam loco multi boniqne præferunt *quemque*. An retinenda prior lectio, et de vehiculis exponenda, ut scrutati fuerint vehicula, ut quæque in manus venerant? Magis est, ut captivos singulos perscrutati fuerint; ex iisque quæsiverint, ubi Darius esset; atque hoc præcedentia velint. *Freinsh.*

Ut quæque] Vulgo, *ut quemque*. Modius.

§ 23 *Decesserant militari via*] Viarum, ut Sic. Flaccus in lib. de Condition. Agror. ait, non omnino una eademque est conditio; nam quædam publicæ sunt, quædam privatæ. Publicæ, quæ in solo publico sunt, per quas iter populo patet vel ad mare, vel ad oppida: quæ publice muniuntur, curatores accipiunt, et auctorum nomina obtinent, quæ et βασιλικαὶ dicuntur, et consulares, et militares. Isidor. lib. XIV. c. ult. militares viæ exitum ad mare, aut in urbes, aut in flumina publica, aut ad aliam viam militarem habent, lib. II. §. Viarum D. ne quid in loco pub. de itineribus publicis. de via militari Livius Dec. IV. lib. IV. 'Perseus,' inquit, 'ad Pieriam silvam via militari frequenti agmine equitum, et regio comitatu fugit: simul in silvam ventum est, ubi plures diversæ semitæ erant, et nox appropinquabat, cum perpaucis maxime fidis via divertit.' De consulari Hygin. in lib. de Limitibus Const. quibusdam coloniis D. M. ita constituerunt, 'ut viam con-

sularem transeuntem per coloniam contineret.' *Popma.*

Æstu simul, &c.] Turbaverant hæc in editis. *Modius.*

§ 24 *Polystratus Macedo*] Cum in curru vulneribus confossus Darius morti vicinus jaceret, potum petivit refectionis ergo, quem et accepit a Polystrato, sed valde turbidum et lutulentum, ut illius loci aqua ferebat: unde Cicero Tuscul. v. facete: 'Darius in fuga, quum aquam turbidam et cadaveribus inquinatam bibisset, negavit umquam se bibisse jucundius, numquam videlicet sitiens biberat.' Adeo sitienti vel aqua mulsum est, ut ait Varro. *Loccenius.*

Galea haustam] Ritu militari, quia nihil ad eam rem accommodatius ad manum erat. Vide Senec. de Benef. v. 24. 3. Tibull. II. 7. 8. Frontin. I. 7. 7. Luctat. Placid. ad Statium Theb. III. 663. Pedon. Albinov. de Obitu Mæcenatis in pr. Lucan. IX. 502. aliosque, quos citat Vir multijugæ lectionis et accurati judicii, Dempsterus, ad antiquit. Rosini X. 12. *Freinsh.*

§ 25 *Semivivi*] Hæc ultima hujus libri vox in membranis fuit, nisi quod quæ deesse videbantur, a nescio quo, ex Justino velut supplementum adjecta erant, sed hæc talia satius erit, apud ipsos auctores legere, quam Curtio temere aliena, ut pannum purpuræ assuere. *Modius.* Idem finis est in Constantiensi Codice. *Raderus.* Nos igitur non vulgare tantum Supplementum, sed etiam nostrum, auctoris verbis subjecimus: ne lectorem interrupta historiæ series moraretur; et tamen alio charactere expressimus, addita etiam monitiuncula, ne quis amplius existimaret habenda pro Curtianis, quod video retro doctissimis viris accidisse non quin statim videre potuerint aliena esse, si disquirendum putassent, sed quoniam iisdem typis statim textui subnexa erant, festinantes facile fefellerunt. *Freinsh.* Heic scripti, etiam olim excusi libri deficiunt. Itaque difficilis connexio Supplementi est conjecturis in incerto errantibus. Vocem *hominis* vel scriptam fuisse proxime, vel subauditam extra dubium est: *Corpus*, quod repertum fuerit, an *gemitus*, qui auditus, an aliud exceperit, quis divinabit? Alterum vulgaris Supplementi est, alterum Freinshemiani. Nihil autem deesse videtur quam quæ mortem Darii et sepulturæ curam describunt, quæ quantum fieri potest, Justinum et Plutarchum secuti (Diodorus enim et Arrianus vix hanc attingunt caussam) et nos breviter hic designamus. *Cellarius.*

Veteres scripti cusique hic deficiunt: quæ in recentioribus adtexuntur subjicimus.

* * * hominis corpus, cum propius accessisset, in sordido vehiculo pellibus contecto situm reperit: atque Darium, multis quidem vulneribus confossum, adhuc tamen spirantem, esse cognovit. 26. Qui applicito captivo, cum civem ex voce cognovisset, 'id saltem præsentis fortunæ solatium se habere' dixit, 'quod apud intellecturum locuturus esset, nec incassum postremas voces emissurus. 27. Hæcque Alexandro perferri' jubet: 'Se nullis in eum meritorum officiis, maximorum autem illi debitorem mori. Agere tamen ei maximas gratias pro beneficiis in matrem, conju-

gem liberosque suos impensis: iis enim vitam, et pristini status reverentiam dignitatemque concessam: 28. sibi autem a cognatis atque amicis, quibus et regna et vitam dederit, illa omnia erepta esse: precari se, ut illi victori terrarum omnium imperium contingat. Ultionem sceleris erga se perpetrati, non solum sua, sed exempli, omniumque regum causa, non negligere, illi cum decorum, tum utile futurum.' 29. Jamque deficiens aquam poposcit: quam allatam postquam bibit, Polystrato, qui eam tulerat: 'Quisquis es mortalium,' inquit, 'hoc mihi extremum universæ calamitatis genus accidit, ut pro tanto in me beneficio dignas tibi grates referre nequeam; at referat Alexander: Alexandro vero Dii, pro ejus summa in meos humanitate ac clementia. 30. Cui hoc fidei regiæ unicum dextræ pignus pro me dabis.' Hæc dicentem, accepta Polystrati manu, vita destituit. 31. Quibus Alexandro nuntiatis, ad corpus demortui perveniens, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis prosecutus est: demtaque sibi chlamyde, corpus illius contexit: atque regio ornatum cultu, ad matrem Sysigambin, patrio regioque more sepeliendum, atque regiis majorum suorum tumulis inferendum misit.

§ 26 *Apud intellecturum*] Hinc quoque deprehendas, hæc non esse a Curtio, apud quem paullo supra v. 11. 5. legitur, 'haud rudis Græcæ linguæ Darius.' *Freinsh.*

§ 28 *Exempli*] Vide notam amantissimi soceri ad Justinum XI. 15. 10. unde hæc desumta. *Freinsh.*

§ 31 *Lacrimis*] Notatum id in aliis quoque, eos illacrimasse victis hostibus. Vide supra ad III. 12. 6. Sic Eumenes 'cæde Crateri nuntiata advectus ad eum, atque ubi spirantem et mentis compotem vidit, equo delapsus illacrimavit, dextramque ei injecit.' Plutarch. Eumen. c. 13. Nec alienum est, quod de M. Marcello refert Val. Max. v. 1. 4. eum captis a se Syracusis 'fletum cohibere non potuisse, quem si quis ignarus vir (*forte* veri) adspexisset, alterius victoriam esse credidisset.' Atque idem etiam de Scipione in excidio Carthaginis proditur. *Freinsh.*

Chlamyde] Idem in Marcello fecit Annibal apud Plutarch. Marc. cap. 53. et Val. Max. v. 1. 6. ext. 'Punicoque (id est 'puniceo') sagulo, et corona donatum laurea rogo imposuit.' Ubi obiter rescribe 'aurea,' sic enim Plutarchum in libris Valerii, nam ipsum inspexit, legisse, et Græcis verbis ambiguum esse non potest, *καὶ χρυσοῦν ἐμβαλὼν στέφανον.* Sed de chlamyde: pridem Annibal Æmilium funeraus apud Silium x. 569. 'fulgentia pingui Murice suspirans inicit velamina, et auro Intextam chlamydem.' Sic Antonius Brutum honoravit. Plutarch. Ant. cap. 28. et Bruto cap. 78. Alexandri tumulum Caracallus apud Herodianum IV. 15. *Freinsh.*

